

DRAMMEN
KOMMUNE

Økonomiplan 2017–2020

Årsbudsjett 2017

Vedtatt av bystyre 29.11.2016

DRAMMEN
KOMMUNE

ØKONOMIPLAN 2017-2020

ÅRSPLAN OG BUDSJETT 2017

Vedtatt av Drammen bystyre 29.11.2016

Drammen bystyre vedtok 29. november 2016 økonomiplan 2017-2020 og årsbudsjett 2017. I forhold til rådmannens forslag vedtok bystyret følgende endringer i driftsbudsjettet:

Tallmessige endringer i bystyrets budsjettvedtak 2017-2020 - driftsbudsjettet

Drammen bykasse - driftsbudsjettet (mill. 2017-kroner)					
Prog.område	Tiltak	2017	2018	2019	2020
01 Barnehage	Midler til vikarbruk	1,000	1,000	1,000	1,000
02 Oppvekst	Familiehjelpen på Fjell - videreføring	2,000	2,000	2,000	2,000
02 Oppvekst	Generell rammestyrking	2,000	2,000	2,000	2,000
02 Oppvekst	Skolehelsetjenesten - styrking	1,000	1,000	1,000	1,000
02 Oppvekst	Barnas Stasjon - økt tilskudd	0,050	0,050	0,050	0,050
05 Helse-, sosial- og omsorgs	Økt bemanning sykehjem kveld og helg	12,000	12,000	12,000	12,000
05 Helse, sosial	Bybieprosjektet - startes ikke opp	-1,100			
06 Kultur	Redusert tilskudd Globus-festivalen	-0,450	-0,750	-0,750	-0,750
08 Komp./markedsf./næring	Videreføre 2 timer gratis parkering på lørdage	0,600	0,600	0,600	0,600
12 Grunnskole	Fagpersonell i skolen	5,000	5,000	5,000	5,000
Sum endringer driftsbudsjettet		22,100	22,900	22,900	22,900
Netto finansieringsutgifter		0,206	1,548	3,632	6,032
Netto driftsresultat (- er forbedring)		22,306	24,448	26,532	28,932
Redusert overføring til investeringsbudsjettet		-22,306	-24,448	-26,532	-28,932
Årsresultat		0,000	0,000	0,000	0,000

Ved bystyrets behandling av økonomiplan 2017-2020 er rådmannen gitt fullmakt til å foreta eventuelle mindre budsjettekniske endringer som følger av Stortingets endelige behandling av statsbudsjettet for 2017. Budsjettforliket mellom regjeringspartiene og Venstre og Kristelig folkeparti innebærer enkelte endringer for Drammen kommune i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett 2017. Rådmannen har innarbeidet disse endringene i vedtatt budsjett for 2017.

Innarbeidede endringer som følger av vedtatt statsbudsjett 2017 i forhold til forutsetningene i bystyrets budsjettvedtak per 29. november 2016, fremgår av oppstillingen nedenfor:

Endringer som følge av vedtatt statsbudsjett 2017

Prog. Tiltak (mill. 2017-kroner)	2017	2018
01 Redusert etterspørsel etter barnehageplass pga. økt kontantstøtte	-0,989	-2,374
12 Øremerking av satsting på tidlig innsats i grunnskolen *)	-1,877	-1,877
16 Endringer i skatteopplegget - redusert innbyggertilskudd	-2,371	-2,371
Endring i rammetilskuddet	-5,237	-6,622
Økt skatteanslag etter Stortingets budsjettvedtak	2,371	2,371
Sum endring frie inntekter	-2,866	-4,251

*) I rammen for programområde 12 Grunnskole er den innlagte helårseffekten på 5,0 mill. kr fra og med 2018 trukket ut. Dette gir en netto budsjettavlastning på 3,123 mill. kr for årene 2018-2020 som er saldert med økt avsetning til disposisjonsfond.

Bystyret vedtok også enkelte endringer i rådmannens forslag til investeringsbudsjett for henholdsvis Drammen bykasse og Drammen Eiendom KF. Endringene fremgår av tabellene nedenfor:

Tallmessige endringer i bystyrets budsjettvedtak for 2017-2020 - investeringsbudsjettene

Drammen bykasse - investeringsbudsjettet (mill. 2017-kroner)		2017	2018	2019	2020
Prog.område	Tiltak				
09 Idrett, park og natur	Garderobeanlegg kunstisbane Konnerud	0,584			
09 Idrett, park og natur	Friluftsløft - fase 1	-2,000	-2,000	-2,000	-2,000
11 Vei	Trygge skoleveier	2,000	2,000	2,000	2,000
Netto anvendelse av midler		0,584	0,000	0,000	0,000
Finansiering:					
Økt overføring fra drifts- til investeringsbudsjettet		22,306	24,448	26,532	28,932
Eksterne låneopptak investeringer - endring		-22,890	-24,448	-26,532	-28,932
Netto anskaffelse av midler		-0,584	0,000	0,000	0,000
Rest finansieringsbehov		0,0	0,0	0,0	0,0
Drammen Eiendom KF - investeringsbudsjettet (mill. 2017-kroner)					
Prog.område	Tiltak	2017	2018	2019	2020
09 Idrett, park og natur	Fotballhall Åssiden			60,0	-60,0
Netto anvendelse av midler		0,0	0,0	60,0	-60,0
Finansiering:					
Eksterne låneopptak investeringer - endring		0,0	0,0	-60,0	60,0
Netto anskaffelse av midler		0,0	0,0	-60,0	60,0
Rest finansieringsbehov		0,0	0,0	0,0	0,0

Vedtatt årsbudsjett 2017 og økonomiplan 2017-2020 fremgår av tabellene på de etterfølgende sidene. Oppstillingene er basert på bystyrets vedtak av 29. november 2016 og senere endringer som følger av vedtatt statsbudsjett 2017.

I etterkant av talloppstillingene følger utdrag fra saksprotokoll fra bystyrets budsjettbehandling 29. november 2016. Denne viser bystyrets budsjettvedtak og er trykket på gule ark. For fullstendig protokoll fra bystyrets behandling vises til politikk-området på kommunens hjemmeside [Saksprotokoll bystyresak 176/16 Økonomiplan 2017-2020/Årsbudsjett 2017](#)

Etter saksprotokollen følger rådmannens opprinnelige forslag til økonomiplan 2017-2020 og årsbudsjett 2017. Vedlegg 1 Endringer i programområdenes driftsrammer og vedlegg 3 Hovedoversikter i henhold til budsjettforskriftens §12 er oppdatert etter bystyrets vedtak inkl. korreksjoner som følger av endelig statsbudsjett 2017.

Drammen bykasse – vedtatt driftsbudsjett 2017-2020 (inkl. vedtatt statsbudsjett 2017)

Hovedoversikt	Bud. 2016	Årsbudsjett 2017			Økonomiplan		
	Revidert budsjett pr. 2. tertial 2016	Bystyrets vedtak 2017	Endringer vedtatt Statsbud. 2017	Budsjett 2017 (inkl. korr. SB-2017)	2018	2019	2020
Mill. kroner							
Rammer pr. programområde 1-14:	3 337,6	3 510,4	-2,9	3 507,5	3 531,5	3 584,6	3 614,3
01 Barnehage	508,7	530,7	-1,0	529,7	537,6	551,5	570,8
02 Oppvekst	254,6	295,6		295,6	301,3	302,9	302,9
03 Samfunnsikkerhet	46,7	48,5		48,5	47,0	47,0	47,0
04 Byutvikling	21,4	19,6		19,6	18,1	18,1	18,1
05 Helse- sosial- og omsorgstjenester	1263,7	1 320,7		1 320,7	1 319,3	1 328,6	1 328,7
06 Kultur	143,2	145,1		145,1	146,5	145,7	146,0
07 Ledelse, org. og styring	198,1	202,5		202,5	205,0	207,9	210,9
08 Kompetanse, markedsføring, næring	9,3	9,4		9,4	9,4	9,4	9,4
09 Idrett, park og natur	72,0	77,4		77,4	79,0	79,1	79,1
10 Politisk styring	26,0	23,7		23,7	19,1	23,7	19,1
11 Vei	59,3	60,4		60,4	60,4	60,4	60,4
12 Grunnskole	758,1	787,0	-1,9	785,1	808,344	844,0	864,5
13 Introduksjonstjenester	70,1	77,0		77,0	73,1	67,9	67,7
14 Vann og avløp *)	-93,6	-87,3		-87,3	-92,7	-101,7	-110,3
Sentrale inntekter	-3 553,3	-3 738,4	2,9	-3 735,5	-3 785,8	-3 840,4	-3 897,1
Skatt	-1 854,1	-1 897,6	-2,4	-1 900,0	-1 923,3	-1 947,9	-1 972,3
Selskapskatt	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Rammetilskudd	-1 535,3	-1 625,7	5,2	-1 620,4	-1 656,8	-1 699,2	-1 744,7
Integreringstilskudd	-142,2	-143,6		-143,6	-135,6	-123,6	-113,4
Vertskommunetilskudd asylmottak	-1,8	-2,1		-2,1	-2,1	-2,1	-2,1
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger (ny)		-50,0		-50,0	-49,4	-49,4	-47,0
Kompensasjonstilskudd	-19,9	-19,4		-19,4	-18,5	-18,2	-17,6
Finansielle poster	128,9	133,1	0,0	133,1	138,4	142,8	140,0
Renteutgifter	94,8	96,8		96,8	99,8	103,3	108,1
Renteinntekter	-26,4	-27,2		-27,2	-28,8	-32,1	-33,9
Avdrag på lån=Netto avdrag	109,2	113,7		113,7	116,7	117,4	118,3
Kontantresultat lånefondet (- = overskudd)	-48,7	-50,2		-50,2	-49,3	-45,8	-52,4
Overføring til/fra komm. bedrifter	-130,4	-134,5	0,0	-134,5	-134,5	-134,5	-134,5
Lindum AS - utbytte	-12,0	-11,0		-11,0	-11,0	-11,0	-11,0
Energiselskapet Buskerud AS	-50,0	-49,5		-49,5	-49,5	-49,5	-49,5
Drammen Kino AS - utbytte	-3,0	-1,5		-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
Drammen Eiendom KF - eieruttak	-49,4	-58,4		-58,4	-58,4	-58,4	-58,4
Drammen Drift KF - eieruttak	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Drammen Kjøkken KF - eieruttak	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Drammen Parkering KF - eieruttak	-16,0	-14,1		-14,1	-14,1	-14,1	-14,1
Fellesutgifter/ufordelte poster	103,5	116,7	0,0	116,7	130,0	140,3	148,8
Årets premieavvik (Z190)	-54,3	-122,9		-122,9	-122,9	-122,9	-122,9
Inndekning tidligere års premieavvik (Z191)	84,3	93,3		93,3	106,6	116,9	125,4
Premieavsetning pensjon (Z192/Z197)	8,0	8,2		8,2	8,2	8,2	8,2
Diverse utgifter (inkl. P20)	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Reguleringskostnad pensjon (Z195)	42,2	103,3		103,3	103,3	103,3	103,3
Avsetning lønnsreserve	35,3	41,0		41,0	41,0	41,0	41,0
Budsjettforutsetning fellesposter	-12,0	-6,2		-6,2	-6,2	-6,2	-6,2
Avskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivninger	180,0	188,5		188,5	188,5	188,5	188,5
Motpost avskrivninger	-180,0	-188,5		-188,5	-188,5	-188,5	-188,5
Netto driftsresultat (- angir netto driftsinntekt)	-113,7	-112,6	0,0	-112,6	-120,3	-107,1	-128,4

Drammen bykasse – vedtatt investeringsbudsjett 2017-2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
01 Barnehager	0,8	3,0	3,0	5,0	5,0	16,0
Oppgradering inventar og utstyr		2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Fjellhagen erstatningsbarnehage - inventar/utstyr	0,8	-	-	2,0	-	2,0
Inventar/utstyr ny barnehage		-	-	-	2,0	2,0
Digitalisering		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
02 Oppvekst	-	1,5	2,5	2,5	1,5	8,0
Inventar/utstyr nye kontorlokaler Senter for oppvekst		-	1,0	1,0	-	2,0
Rullerende oppgradering IKT Oppvekst		1,5	1,5	1,5	1,5	6,0
						-
03 Samfunnssikkerhet	-	2,0	-	-	-	2,0
Digitalisering av beredskapskart		0,5	-	-	-	0,5
Varslingsanlegg skoler/barnehager, pasientvarsel, trygghetsalarmer og nødkommunikasjon		1,5	-	-	-	1,5
04 Byutvikling	10,5	14,0	9,0	4,0	4,0	31,0
Knutepunktsutvikling Bragemes (fase 1 og 2)	10,5	10,0	5,0	-	-	15,0
Fjell 2020 - nærområdetiltak (kommunal andel)		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
Samarbeidsprosjekt med andre utbyggere (tilsagnsramme 20 mill. kr pr. år)				-	-	-
						-
05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester	-	11,4	11,4	9,4	9,4	41,6
Lokal luftkvalitet		0,1	0,1	0,1	0,1	0,4
Oppgradering av inventar og utstyr i institusjonene og hjemmetjenestene		2,3	2,3	2,3	2,3	9,2
Velferdsteknologi og digitalisering - HSO		7,0	7,0	7,0	7,0	28,0
Bedriftssenter - inventar/utstyr		2,0	2,0	-	-	4,0
06 Kultur og fritid	-	2,9	2,2	2,2	2,2	9,5
Oppgradering utstyr Kultur/Biblioteket		2,9	2,2	2,2	2,2	9,5
07 Ledelse, org., styring	-	25,1	10,8	8,8	8,8	53,5
Nye informasjons- og styringssystemer (omregnes eks. mva)		8,8	8,8	8,8	8,8	35,2
Ny saks- og arkivløsning		3,5	2,0	-	-	5,5
Smart City		1,0	-	-	-	1,0
Agresso HR - modul for kompetanseplanlegging		1,8	-	-	-	1,8
Videreføring av IKT-investeringer		10,0	-	-	-	10,0

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
09 Idrett, park og natur	-	65,1	39,0	40,5	22,5	167,1
Grunnerverv grøntarealer og friluftsområder		1,5	1,5	1,5	1,5	6,0
Oppgradering infrastruktur park, natur og idrett		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Turveier langs Drammenselva		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Nærmiljøanlegg/lekeplasser		8,0	8,0	8,0	8,0	32,0
Skilting av gang-, sykkel- og turveier		0,6	-	-	-	0,6
Erstatningsanlegg for friidrett (Berskaug)		-	15,0	15,0	-	30,0
Dekkeutskifting kunstgressbaner		3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Kunstis-/kunstgressbane Øren (brutto/netto)		35,4	-	-	-	35,4
Garderobebygg Konnerud kunstisbane (netto)		0,6				0,6
Klimatilpasning skiløypenett/turveier		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Utskifting av maskinpark		2,0	1,5	3,0	-	6,5
Friluftsløft - trinn 1		3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Bacheparken - oppgradering (HSO-plan)		4,0	-	-	-	4,0
10 Politisk styring	-	0,1	0,1	0,9	0,1	1,2
Digitale løsninger for folkevalgte		0,1	0,1	0,9	0,1	1,2
11 Vei		45,0	44,0	39,0	139,0	267,0
Oppgradering infrastruktur vei		25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
Kollektivtrafikk, sykkel og fotgjengere		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Fellesprosjekter med vann og avløp		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
Bybrua - utredning og oppgradering		1,0	-	-	-	1,0
Bj. Bjørnsonsgt. - tilgrensende kommunale veier		5,0	5,0	-	-	10,0
Trygge skoleveier		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Spiralen - utbedring/vanntetting	6,0	-	-	-	100,0	100,0
12 Grunnskole	1,1	21,3	22,4	20,0	25,0	88,7
Oppgradering inventar og utstyr		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Innredning/utstyr klasserom 11. skoleår		0,4	-	-	-	0,4
Digitaliseringsstrategi Læringsløp Drammen		10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Øren skole - inventar/utstyr utvidelse	0,2	5,0	-	-	-	5,0
Øren skole - inventar/utstyr flerbrukshall	0,9	-	-	-	-	-
Aronsløkka skole - inventar/utstyr utvidelse		-	-	5,0	-	5,0
Brandengen skole - inventar/utstyr utvidelse		-	5,0	-	-	5,0
Brandengen skole - inventar/utstyr flerbrukshall		0,9	-	-	-	0,9
Fjell skole - inventar/utstyr utvidelse		-	-	-	10,0	10,0
Fjell skole - inventar/utstyr flerbrukshall		-	2,0	-	-	2,0
Danvik skole - inventar og utstyr		-	0,4	-	-	0,4
13 Introduksjonstjenester	-	2,0	0,9	0,6	0,6	4,1
Digitalt utstyr Introduksjonssenteret - oppgradering		2,0	0,9	0,6	0,6	4,1
14 Vann og avløp	-	135,6	125,4	125,4	125,4	511,8
Tiltak vannforsyning		44,5	40,3	40,3	40,3	165,4
Tiltak avløp		80,9	78,6	78,6	78,6	316,7
Oppgradering av dammer i hht. ny hovedplan		10,2	6,5	6,5	6,5	29,7
Sum investeringer		329,0	270,7	258,3	343,5	1 201,5
Sum investeringer ekskl. vann/avløp		193,4	145,3	132,9	218,1	689,7

Drammen bykasse – vedtatt investeringsbudsjett 2017-2020

Anskaffelse og anvendelse

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Anvendelse av midler:						
Brutto investeringsutgifter i programområdene		329,0	270,7	258,3	343,5	1 201,5
Videreutlån av husbankmidler		300,0	300,0	300,0	300,0	1 200,0
Avdragsutgifter videreutlån		28,3	38,7	49,2	59,7	175,8
Avsetning ubundet investeringsfond		1,0	1,0	1,0	0,6	3,5
Egenkapitalinnskudd pensjon (DKP og KLP)		12,0	12,0	12,0	12,0	48,0
Kapitalinnskudd Drammen Scener AS		2,0				2,0
Sum anvendelse av midler		672,2	622,4	620,4	715,8	2 630,8
Anskaffelse av midler:						
Overføring fra driftsbudsjettet		-120,7	-125,6	-110,5	-121,1	-477,8
Statstilskudd/Spillemidler bykassen		-14,7				-14,7
Momskompensasjon investeringer bykassen		-28,4	-22,4	-20,5	-35,9	-107,2
Mottatte avdrag utlån fra Drammen bykasse		-1,0	-1,0	-1,0	-0,6	-3,5
Mottatte avdrag videreutlån		-28,3	-38,7	-49,2	-59,7	-175,8
Bidrag fra andre kommuner						0,0
Bruk av ubundet investeringsfond						0,0
Eksterne låneopptak til videreutlån		-300,0	-300,0	-300,0	-300,0	-1 200,0
Sum anskaffelse av midler ekskl. lån invest.		-493,0	-487,6	-481,1	-517,2	-1 979,0
Eksterne låneopptak investeringer		-179,2	-134,7	-139,3	-198,6	-651,8
Sum anskaffelse av midler		-672,2	-622,4	-620,4	-715,8	-2 630,8

Drammen Eiendom KF – vedtatt investeringsbudsjett 2017-2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
01 Barnehager	1,5	12,5	4,0	83,5	4,0	104,0
Fjellhagen erstatningsbarnehage (Fjell 2020)	1,5	-	-	33,5	-	33,5
Etablering nye barnehageplasser		1,0	-	46,0	-	47,0
Oppgradering av bygningsmassen		4,5	2,0	2,0	2,0	10,5
Oppgradering uteområder		7,0	2,0	2,0	2,0	13,0
02 Oppvekst	-	20,0	70,0	-	-	90,0
Oppgradering Strømsø skole hovedbygg - nye lokaler Senter for oppvekst		20,0	70,0	-	-	90,0
05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester	7,0	88,3	55,0	50,0	49,0	242,3
Drammen Helsehus inkl. ny legevakt /Oppfølging HSO-plan		-	1,0	1,0	-	2,0
Oppgradering institusjonsbygg (<i>hvorav 4 mill. kr ikke gir økt husleie</i>)		6,0	6,0	6,0	6,0	24,0
Marienlyst HOD - ombygging Strømsø bss	3,0	13,0	-	-	-	13,0
Utbyggingsplan for helse- og omsorgsdistriktene		7,5	5,0	-	-	12,5
Åskollen HOD - helseknutepunkt		-	-	-	-	-
Losjeplassen HOD - helseknutepunkt		-	-	-	-	-
Hamborgstrøm HOD - helseknutepunkt		-	-	-	-	-
Kommunale utleieboliger		35,0	35,0	35,0	35,0	140,0
Betzy Kjeldsbergsvei 167 - oppgradering		5,0	-	-	-	5,0
Erik Olsensgate 3/7 (BO7) - oppgradering	4,0	4,0	-	-	-	4,0
Oppgradering av boligmassen		10,8	8,0	8,0	8,0	34,8
Nye lokaler Betzy/Bris - prosjektering		1,0	-	-	-	1,0
Rehabilitering Gilhus gård - "Bybieprosjektet"		6,0	-	-	-	6,0
06 Kultur og fritid	-	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Oppgradering av bygningsmassen		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
07 Ledelse, org., styring	-	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Oppgradering av bygningsmassen		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
09 Idrett, park og natur	12,0	19,0	11,0	71,0	16,0	117,0
Fotballhall Åssiden - avsetning		-	-	60,0	-	60,0
Marienlyst multifunksjonshall	2,0	-	-	-	5,0	5,0
Øren - driftsbygg/infrastruktur	10,0	10,0	-	-	-	10,0
Drammensbadet - inngangsparti		5,0	-	-	-	5,0
Fjell almenning		-	7,0	7,0	7,0	21,0
Oppgradering bygningsmassen		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
12 Grunnskole	101,0	180,3	269,0	218,0	79,0	746,3
Øren skole - flerbrukshall	51,0	15,0	-	-	-	15,0
Øren skole - utvidelse	4,0	25,0	66,0	-	-	91,0
Brandengen skole - utvidelse	36,0	32,0	44,0	18,0	-	94,0
Brandengen skole - flerbrukshall	1,0	50,8	-	-	-	50,8
Fjell skole inkl. flerbrukshall og aktivitetshus	9,0	40,0	90,0	141,0	70,0	341,0
Oppgradering bygningsmassen (6 mill. ikke økt leie)		9,0	9,0	9,0	9,0	36,0
Aronsløkka skole - nybygg		1,0	40,0	40,0	-	81,0
Strømsø inntaksområde - ungdomsskolekapasitet		1,0	-	5,0	-	6,0
Danvik skole - arealtilpasninger		0,5	10,0	-	-	10,5
Gulskogen skole/Rødskog skole		1,0	-	-	-	1,0
Børresen - arealtilpasning og inneklime adm.bygg		5,0	10,0	5,0	-	20,0
Drammen Eiendom KF - Ufordelte midler	-	61,0	32,0	32,0	30,0	155,0
Oppgraderinger tekniske anlegg		12,0	7,0	7,0	5,0	31,0
El-bil ladestasjoner for kommunens biler		4,0	-	-	-	
Generell investeringsramme DEKF		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Strategiske eiendomskjøp - inkl. Vestfoldbanen		40,0	20,0	20,0	20,0	100,0
Sum investeringer		383,1	443,0	456,5	180,0	1 462,6

Drammen Eiendom KF – vedtatt investeringsbudsjett 2017-2020

Anskaffelse og anvendelse

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Anvendelse av midler:						
Brutto investeringsutgifter		383,1	443,0	456,5	180,0	1 462,6
Sum anvendelse av midler		383,1	443,0	456,5	180,0	1 462,6
Anskaffelse av midler:						
Eiendomssalg (generell rammeforutsetning)		-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-12,0
Salg boliger prosjekt "Leie til eie"		-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-120,0
Bruk av opptjent egenkapital		-10,0				-10,0
Statstilskudd		-15,0	-15,0	-15,0	-5,0	-50,0
Momskompensasjon investeringer DEKF		-49,9	-64,6	-66,9	-20,9	-202,3
Sum anskaffelse av midler ekskl. låneopptak		-107,9	-112,6	-114,9	-58,9	-394,3
Eksterne låneopptak investeringer		-275,2	-330,4	-341,6	-121,1	-1 068,3
Sum anskaffelse av midler		-383,1	-443,0	-456,5	-180,0	-1 462,6

Øvrige kommunale foretak – vedtatt investeringsbudsjett 2017-2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. Bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Drammen Drift KF		3,6	-	-	-	3,6
Utskifting biler og maskiner		3,6				3,6
Drammen Parkering KF		0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Diverse utstyrsoppgraderinger		0,5				0,5
Drammensbadet KF		1,0	0,6	0,6	0,6	2,8
Diverse utstyrsoppgraderinger		1,0	0,6	0,6	0,6	2,8
Sum investeringer		5,1	0,6	0,6	0,6	6,9
Finansiering:						
Låneramme Drammen Drift KF		-3,6	0,0	0,0	0,0	-3,6
Egenkapital Drammen Parkering KF		-0,5	0,0	0,0	0,0	-0,5
Låneramme Drammensbadet KF		-1,0	-0,6	-0,6	-0,6	-2,8
Sum finansiering		-5,1	-0,6	-0,6	-0,6	-6,9

Saksprotokoll

DRAMMEN
KOMMUNE

Utvalg: Bystyret
Møtedato: 29.11.2016
Sak: 176/16

Arkivsak: 16/7026
Tittel: Bystyrets vedtak - Økonomiplan 2017 - 2020 / Årsbudsjett 2017

1. Bystyret godkjenner Drammen kommunes økonomiplan for perioden 2017-2020
 - 2a) Driftsbudsjett 2017 for Drammen bykasse vedtas slik det fremgår av vedlegg I til innstillingen. Rådmannen gis disposisjonsfullmakt innenfor vedtatt netto driftsramme per programområde. Rådmannen gis videre fullmakt til å foreta eventuelle mindre budsjettekniske endringer som følger av Stortingets endelige behandling av statsbudsjettet for 2017. Dersom Stortingets behandling innebærer større endringer i de budsjettmessige forutsetningene bes rådmannen komme tilbake til dette i egen sak.
 - b) Investeringsbudsjett 2017 for Drammen bykasse vedtas slik det fremgår av vedlegg II til innstillingen.
 - c) Budsjettrammen for Kontrollutvalget for 2017 fastsettes 3 325 000 kroner, inkludert kjøp av revisjonstjenester.
 - d) Driftstilskudd til Drammensregionens brannvesen IKS for 2017 fastsettes til 40 965 000 kroner. I tillegg kommer driftstilskudd på 2 277 000 kroner til Drammen brannstasjon.
 - e) Driftstilskudd til Vestviken 110 IKS for 2017 fastsettes til 1 889 000 kroner.
 - f) Driftstilskudd til Legevakta i Drammensregionen IKS for 2017 fastsettes til 17 874 000 kroner.
 - g) Driftstilskudd til Drammen Kirkelige Fellesråd for 2017 fastsettes til 29 569 000 kroner. Tilskuddet fordeles til følgende:

Drift kirkeformål	22 177 000
Drift gravferdsformål	7 392 000

Drammen kommune dekker i tillegg 100 prosent av Drammen Kirkelige Fellesråds reguleringspremie og kapitaltilskudd til godkjente investeringer.

Det bevilges 760 000 kroner per år i perioden 2017-2019 til kirkeformål. Bystyret tilrår at denne bevilgningen brukes til utredning av vedlikeholdsbehov og vedlikehold av byens kirker.

Drammen kommune stiller selvskyldnergaranti for låneopptak med inntil 6,2 millioner kroner i 2017 i regi av Drammen kirkelige fellesråd til rehabilitering av Drammen krematorium.

- i) Garantien gjelder for lånets hovedstol på inntil 6,2 millioner kroner med tillegg av 10 prosent av til enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Kommunens maksimale garantiansvar kan ikke overstige 6,82 millioner kroner.
 - ii) Garantiansvaret reduseres i takt med nedbetalingen på lånet, og opphører etter 20 år med tillegg av inntil 2 år.
- 3a) Styret for Drammen Eiendom KF gis fullmakt til å fastsette endelig budsjett for 2017 og forestå salg av eiendom innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av del 5.1.1
- b) Investeringsbudsjett 2017 for Drammen Eiendom KF vedtas slik det fremgår av vedlegg III til innstillingen.
- c) Drammen Eiendom KF gis i oppdrag å framskaffe tre eiendommer i 2017 som reguleres til barnehageformål, men først bygges ut til barnehage når behovet for flere plasser oppstår.
4. Styret for Drammen Drift KF gis fullmakt til å fastsette endelig budsjett for 2017 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremleggets del 5.1.2 og vedlegg IV til innstillingen.
5. Styret for Drammen Kjøkken KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2017 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremleggets del 5.1.3.
6. Styret for Drammen Parkering KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2017 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremleggets del 5.1.4 og vedlegg IV til innstillingen.
7. Styret for Drammensbadet KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2017 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremleggets del 5.1.5 og vedlegg IV til innstillingen.
8. Budsjett 2017 for Drammen kommunes lånefond vedtas slik det fremgår av vedlegg 2 til økonomiplan 2017-2020.
9. I samsvar med forslag til investeringsbudsjett fastsettes en låneramme for 2017 til investeringsformål på 459 461 000 kroner:
a) Drammen bykasse	kr	179 204 000
b) Drammen Eiendom KF	kr	275 157 000
c) Drammen Drift KF	kr	3 600 000
d) Drammen Parkering KF	kr	500 000
e) Drammensbadet KF	kr	1 000 000

Rådmannen gis fullmakt til å godkjenne lånevilkårene for nye lån som ligger innenfor de vedtatte rammer. Rådmannen gis dessuten fullmakt til å godkjenne lånevilkårene ved refinansiering av tidligere opptatte lån.

10. Det søkes Husbanken om en låneramme for Startlån (til videreutlån) på 300 000 000 kroner i 2017.
11. For inntektsåret 2017 fastsettes den kommunale skattøren for inntekts- og formuesskatt i Drammen kommune lik de maksimalsatser Stortinget vedtar.
12. Endringer i kommunale betalingssatser og gebyrer for 2017 vedtas i samsvar med spesifikasjonene i vedlegg V til innstillingen. Hvis ikke annet er spesifisert, justeres gebyrsatsene med 2,5 prosent.
13. Bystyret gir rådmannen fullmakt til å etablere samarbeidsprosjekter for byutvikling med offentlige og private utbyggere innenfor en ramme på 20 millioner kroner per år i perioden 2017-2020. Prosjektene baseres på samfinansiering med aktuelle samarbeidspartnere, men midler kan også benyttes til forberedende planarbeid og eiendomserverv. Rådmannen rapporterer bruk fra bevilgningsrammen i tertialrapportene og årsmeldingen.
14. Rådmannen gis fullmakt til å disponere inntil 15 millioner kroner fra disposisjonsfondet til styrket plankapasitet for årene 2017-2020.
15. Antall lærlingplasser i Drammen kommune økes med 20 per år i perioden 2017-2020.
16. Rådmannen gis fullmakt til å utrede alternative organisasjonsformer for Drammen Kjøkken KF.
17. I samsvar med IMDi's anmodning bosetter Drammen kommune inntil 170 flyktninger i 2017, inkludert 15 enslige mindreårige flyktninger. Fra og med 2018 legges det opp til bosetting av inntil 130 personer per år – inklusiv inntil 15 enslige mindreårige flyktninger.
18. Rådmannen gis fullmakt til å kjøpe Røyken kommunes og Nedre Eiker kommunes aksjeposter i Vinn Industrier AS til pålydende, samt med en klausul om at dersom aksjeposten gir økonomisk gevinst de neste 10 årene skal gevinsten deles 50/50.
19. Ordningen med to timers gratis parkering i kommunens parkeringshus på lørdager videreføres fra og med 1. januar 2017.
20. Drammen kommunes pantobligasjon pålydende kroner 8 311 039 i Konnerudhallen (Gnr. 80 – Bnr. 100) slettes.
21. Drammen Scener AS tilføres egenkapital på 2 millioner kroner.
22. Det fastsettes revidert budsjettreglement for Drammen kommune med justerte finansielle handlingsregler for oppbygging av kommunens frie reserver med virkning fra 1. januar 2017 (jfr. vedlegg 16).
23. Finansreglement for Drammen kommune – vedtatt av bystyret 23.11.2015 – videreføres uten endringer.

24. Forslag til reviderte lokale retningslinjer for tilskudd til private barnehager gjeldende fra 1. januar 2017 godkjennes.
25. Forslag til gebyrregulativ for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringsaker og matrikkelsaker godkjennes med virkning fra 1. januar 2017, jfr. vedlegg 14.
26. For å mobilisere ansatte og ledere til å forbedre, forenkle og fornye kommunale tjenester etableres et innovasjonsfond på 25 millioner kroner. Fondet finansieres innenfor Drammen bykasses disposisjonsfond. Rådmannen gis fullmakt til å disponere midlene i fondet innenfor de retningslinjer som fremkommer i budsjettframleggets del 1.8.
27. I samsvar med politisk plattform forskutterer Drammen kommune 10 millioner kroner i stedsutviklingsmidler til Svelvik kommune i 2017. Forskutteringen finansieres ved bruk av disposisjonsfondet. Beløpet er en del av reformmidlene som utbetales til ny kommune i 2020, og skal da tilbakeføres disposisjonsfondet.

Tilleggsforslag fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre (samarbeidspartiene) for perioden 2017 – 2020 ble vedtatt:

P 01 – Barnehage

Forslag 1: Barnehagene tilføres kr. 1 mill. for å dekke vikarbruk.

P 02 – Oppvekst

Forslag 2: Støtten til Barnas stasjon økes med kr. 50.000,- pr. år i perioden = totalt kr. 600.000,-

Forslag 3: Familiehjelpen på Fjell videreføres for 2017 med kr. 2 mill. Rådmannen bes fremme en sak for komiteen som tar sikte på å belyse utrulling av en tilsvarende lavterskel- og lite byråkratisk ordning til andre bydeler.

Forslag 4: Senter for Oppvekst styrkes generelt med kr. 2 mill. pr. år i perioden. Omstillinger er på gang, og PPT skal arbeide annerledes inn mot barnehage og skole gjennom mer forebyggende arbeid.

Forslag 5: Skolehelsetjenesten er viktig i dagens utfordrende samfunn. Rådmannen foreslår en økning på 2,9 mill. som bør benyttes til tjenester på videregående skoler som nå er prosjektfinansiert. I tillegg styrkes innsatsen med fagpersonell med kr. 1 mill. pr. år i perioden.

P 04 – Byutvikling

Forslag 6: Rådmannen bes vurdere alternative organisasjonsmodeller, herunder eksterne løsninger med rammeavtaler, for kommunens byggesaks- behandling. Kvalitet skal være førende. Vedtaksmyndigheten skal fortsatt ligge internt i kommunen. Saken legges fram for bystyret før sommeren 2017.

Forslag 7: Rådmannen bes framlegge en sak til bystyret hvor formålet er å utvikle Spiraltoppen som destinasjon. Fokus skal spesielt rettes på aktiviteter for barn og gondolbane til sentrum. Saken legges fram for bystyret før sommeren 2017.

Forslag 8: For å følge opp kommuneplanens mål om bærekraftig byutvikling, foreslår rådmannen at det utarbeides en strategisk plan for klima og miljø med oppstart i 2017. I den anledning bes rådmannen se på ulike modeller for opprettelse av et miljøfond.

P 05 – Helse, sosial og omsorgstjenester

Forslag 9: Bemanningen på kveld og helg ved sykehjemmene styrkes med kr. 12 mill. pr. år i perioden.

Forslag 10: Den foreslåtte aktivitetsparken for eldre i Bacheparken, flyttes til byparken. Andre egnede steder utredes.

Forslag 11: Komiteen for HSO er i gang med innovasjonsplan for rus og psykisk helse. Denne planen bør ta stilling til hvilke prosjekter og tiltak som skal iverksettes, og om bybieprosjektet skal startes opp i Drammen. Bybieprosjektet startes derfor ikke opp før komiteens arbeid er fullført. Dette gir en besparelse på kr. 1.1 mill. i 2017.

Forslag 12: Drammen Kommune har gjort et solid arbeid for økt trivsel ved sykehjemmene, og dette arbeidet videreføres. Vi ønsker i 2017 å sette fokus på økt aktivitet og trivsel for hjemmeboende eldre som er tilknyttet kommunens helse- og omsorgstjenester. Rådmannen bes derfor om å fremme en sak til komiteen som har til hensikt å iverksette trivselstiltak for hjemmeboende eldre.

P 06 – Kultur

Forslag 13: Rådmannen har foreslått en økning i tilskuddet til Globus-festivalen. Arrangementet i 2016 viser at denne festivalen kan stå på egne ben, og tilskuddet beholdes på samme nivå; kr. 300.000,- for 2017. Det forutsettes at festivalen fra og med 2018 blir selvfinansiert.

Forslag 14: Vi tar til etterretning at det ikke har vært mulig å komme fram til en ordning med kirken for å skille ut kulturmidler. Lovverket rundt støtte til kirken og andre tros- og livssynssamfunn gjør at utgiftene øker. Forslag til endrete finansieringsmodeller legges fram for bystyret i 2017 som en del av økonomiplanen 2018 – 2021.

P 08 – Miljø, kompetanse og næring

Forslag 15: Ordningen med gratis parkering i 2 timer på lørdager videreføres og medfører en utgift på kr. 600.000,- pr. år i perioden. (jfr. vedtakspt. 19 fra rådmannens forslag)

P 09 – Idrett, park og natur

Forslag 16: Fotballhall på Åssiden har i 3 år vært inkludert på investeringsbudsjettet for 2019. Denne er nå skjøvet til 2020. Vi ønsker en tilbakeføring til 2019.

Forslag 17: Det er ønskelig å få et fullverdig nasjonalt isanlegg på Konnerud. Det bevilges kr. 584.000,- til garderobebygg på Konnerud (egenandel i forhold til spillemidler etc. ved interkommunale anlegg).

Forslag 18: Friluftsløftet reduseres med 2 mill. pr. år i perioden.

P 10 – Politisk styring

Forslag 19: Det etableres et politisk utvalg for integreringspolitikk og fattigdoms- bekjempelse i løpet av 1. halvår 2017.

P 11 – Vei

Forslag 20: Tilbakemeldingene fra elever og innbyggere gir et entydig inntrykk av viktigheten av trygge skoleveier. Dette arbeidet styrkes med kr. 2 mill. pr år i perioden.

P 12 – Grunnskoleopplæring

Forslag 21: Posisjonspartiene har vært opptatt av fagpersonell i skolen. Vi mener det er viktig å stimulere dette mer og foreslår en økning på kr. 5 mill. pr. år i perioden.

Forslag 22: Rådmannen bes fremme en sak om aktivitetsplikt for foreldre med lav inntekt ved gratis SFO og kulturskoletilbud på lik linje som dagens ordning for barnehager.

Økonomiplan 2017-2020 - endringsforslag fra Samarbeidspartiene H, Frp, Krf og V

Drammen bykasse - driftsbudsjettet (mill. 2017-kroner)					
Prog.område	Tiltak	2017	2018	2019	2020
01 Barnehage	Midler til vikarbruk	1,000	1,000	1,000	1,000
02 Oppvekst	Familiehjelpen på Fjell - videreføring	2,000	2,000	2,000	2,000
02 Oppvekst	Generell rammestyrking	2,000	2,000	2,000	2,000
02 Oppvekst	Skolehelsetjenesten - styrking	1,000	1,000	1,000	1,000
02 Oppvekst	Barnas Stasjon - økt tilskudd	0,050	0,050	0,050	0,050
05 Helse-, sosial- og omsorgs	Økt bemanning sykehjem kveld og helg	12,000	12,000	12,000	12,000
05 Helse, sosial	Bybieprosjektet - startes ikke opp	-1,100			
06 Kultur	Redusert tilskudd Globus-festivalen	-0,450	-0,750	-0,750	-0,750
08 Komp./markedsf./næring	Videreføre 2 timer gratis parkering på lørdage	0,600	0,600	0,600	0,600
12 Grunnskole	Fagpersonell i skolen	5,000	5,000	5,000	5,000
Sum endringer driftsbudsjettet		22,100	22,900	22,900	22,900
Netto finansieringsutgifter		0,206	1,548	3,632	6,032
Netto driftsresultat (- er forbedring)		22,306	24,448	26,532	28,932
Redusert overføring til investeringsbudsjettet		-22,306	-24,448	-26,532	-28,932
Årsresultat		0,000	0,000	0,000	0,000

Programområde (000)	Drift			
	2017	2018	2019	2020
P01 - barnehage	1.000	1.000	1.000	1.000
P02 - oppvekst	5.050	5.050	5.050	5.050
P05 - helse og omsorg	10.900	12.000	12.000	12.000
P06 - kultur	(-)450	(-)750	(-)750	(-)750
P08 - miljø, kompetanse og næring	600	600	600	600
P12 - grunnskoleopplæring	5.000	5.000	5.000	5.000
Sum	22.100	22.900	22.900	22.900

Programområde (000)	Investeringer			
	2017	2018	2019	2020
P09 - idrett, park og natur (fotballhall)			60.000	(-)60.000
P09 - idrett, park og natur (garderobeanlegg)	584			
P09 - idrett, prak og natur (friluftsløftet)	(-)2.000	(-)2.000	(-)2.000	(-)2.000
P11 - vei (trygge skoleveier)	2.000	2.000	2.000	2.000
Sum	584	0	60.000	(-)60.000

Tabeller til bystyrets vedtak

I. Drammen bykasse – driftsbudsjett 2017-2020 (Jfr. vedtakets pkt. 2a)

Hovedoversikt	Budsjett 2016		Årsbudsjett	Økonomiplan		
	Vedtatt budsjett 2016	Revidert budsjett pr. 2. tertial 2016	2017	2018	2019	2020
Mill. kroner						
Rammer pr. programområde 1-14:	3 263,7	3 337,6	3 510,4	3 538,9	3 592,0	3 621,6
01 Barnehage	506,2	508,7	530,7	540,0	553,9	573,1
02 Oppvekst	249,6	254,6	295,6	301,3	302,9	302,9
03 Samfunnssikkerhet	46,7	46,7	48,5	47,0	47,0	47,0
04 Byutvikling	16,2	21,4	19,6	18,1	18,1	18,1
05 Helse- sosial- og omsorgstjenester	1 237,2	1263,7	1 320,7	1 319,3	1 328,6	1 328,7
06 Kultur	139,8	143,2	145,1	146,5	145,7	146,0
07 Ledelse, org. og styring	188,2	198,1	202,5	205,0	207,9	210,9
08 Kompetanse, markedsføring, næring	9,0	9,3	9,4	9,4	9,4	9,4
09 Idrett, park og natur	71,3	72,0	77,4	79,0	79,1	79,1
10 Politisk styring	18,7	26,0	23,7	19,1	23,7	19,1
11 Vei	58,6	59,3	60,4	60,4	60,4	60,4
12 Grunnskole	747,5	758,1	787,0	813,3	849,0	869,5
13 Introduksjonstjenester	68,6	70,1	77,0	73,1	67,9	67,7
14 Vann og avløp *)	-93,9	-93,6	-87,3	-92,7	-101,7	-110,3
Sentrale inntekter	-3 488,3	-3 553,3	-3 738,4	-3 790,0	-3 844,7	-3 901,3
Skatt	-1 805,4	-1 854,1	-1 897,6	-1 920,9	-1 945,6	-1 969,9
Selskapsskatt	0,0	-	0,0	0,0	0,0	0,0
Rammetilskudd	-1 532,0	-1 535,3	-1 625,7	-1 663,5	-1 705,8	-1 751,3
Integreringstilskudd	-129,2	142,2	-143,6	-135,6	-123,6	-113,4
Vertskommunetilskudd asylmottak	-1,8	1,8	-2,1	-2,1	-2,1	-2,1
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger (ny)			-50,0	-49,4	-49,4	-47,0
Kompensasjonstilskudd	-19,9	19,9	-19,4	-18,5	-18,2	-17,6
Finansielle poster	128,9	128,9	133,1	138,4	142,8	140,0
Renteutgifter	94,8	94,8	96,8	99,8	103,3	108,1
Renteinntekter	-26,4	-26,4	-27,2	-28,8	-32,1	-33,9
Avdrag på lån=Netto avdrag	109,2	109,2	113,7	116,7	117,4	118,3
Kontantresultat lånefondet (- = overskudd)	-48,7	-48,7	-50,2	-49,3	-45,8	-52,4
Overføring til/fra komm. bedrifter	-127,9	-130,4	-134,5	-134,5	-134,5	-134,5
Lindum AS - utbytte	-11,0	-12,0	-11,0	-11,0	-11,0	-11,0
Energiselskapet Buskerud AS	-50,0	-50,0	-49,5	-49,5	-49,5	-49,5
Drammen Kino AS - utbytte	-1,5	-3,0	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
Drammen Eiendom KF - eieruttak	-49,4	-49,4	-58,4	-58,4	-58,4	-58,4
Drammen Drift KF - eieruttak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drammen Kjøkken KF - eieruttak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drammen Parkering KF - eieruttak	-16,0	-16,0	-14,1	-14,1	-14,1	-14,1
Fellesutgifter/ufordelte poster	120,2	103,5	116,7	130,0	140,3	148,8
Årets premieavvik (Z190)	-119,0	-54,3	-122,9	-122,9	-122,9	-122,9
Inndekning tidligere års premieavvik (Z191)	83,6	84,3	93,3	106,6	116,9	125,4
Premieavsetning pensjon (Z192/Z197)	8,0	8,0	8,2	8,2	8,2	8,2
Diverse utgifter (inkl. P20)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Reguleringskostnad pensjon (Z195)	107,6	42,2	103,3	103,3	103,3	103,3
Avsetning lønnsreserve	46,1	35,3	41,0	41,0	41,0	41,0
Budsjettforutsetning fellesposter	-6,0	-12,0	-6,2	-6,2	-6,2	-6,2
Avskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivninger	190,0	180,0	188,5	188,5	188,5	188,5
Motpost avskrivninger	-190,0	-180,0	-188,5	-188,5	-188,5	-188,5
Netto driftsresultat (- angir netto driftsinntekt)	-103,3	-113,7	-112,6	-117,2	-104,0	-125,3

Hovedoversikt	Budsjett 2016		Årsbudsjett	Økonomiplan		
	Vedtatt budsjett 2016	Revidert budsjett pr. 2. tertial 2016	2017	2018	2019	2020
Mill. kroner						
Netto driftsresultat (- angir netto driftsinntekt)	-103,3	-113,7	-112,6	-117,2	-104,0	-125,3
Årsoppgjørdisposisjoner	103,3	113,7	112,6	117,2	104,0	125,3
Tidligere års regnskapsresultat	0,0	-160,8	0,0	0,0	0,0	0,0
+ avsetning til disposisjonsfond	4,1	203,6	0,8	1,5	0,9	5,3
+ avsetning til bundne fond	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
+ overf. til invest.regnskapet (driftsmidler)	98,0	98,0	120,7	125,6	110,5	121,1
- bruk av disposisjonsfond	-2,0	-4,5	0,0	0,0	0,0	0,0
- bruk av bundne fond (overf. fra i fjor)	0,0	-25,9	0,0	0,0	0,0	0,0
- bruk/avsetning VA fond	3,3	3,3	-8,9	-9,9	-7,4	-1,1
Årsresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

*) Netto driftsinntekt i prog.område 14 er bidrag til dekning av kapital- og overheadutgifter i selvkostregnskapet for vann og avløp

II. Drammen Bykasse – investeringsbudsjett 2017-2020 (jfr. vedtakets pkt. 2b)

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
01 Barnehager	0,8	3,0	3,0	5,0	5,0	16,0
Oppgradering inventar og utstyr		2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Fjellhagen erstatningsbarnehage - inventar/utstyr	0,8	-	-	2,0	-	2,0
Inventar/utstyr ny barnehage		-	-	-	2,0	2,0
Digitalisering		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
02 Oppvekst	-	1,5	2,5	2,5	1,5	8,0
Inventar/utstyr nye kontorlokaler Senter for oppvekst		-	1,0	1,0	-	2,0
Rullerende oppgradering IKT Oppvekst		1,5	1,5	1,5	1,5	6,0
						-
03 Samfunnssikkerhet	-	2,0	-	-	-	2,0
Digitalisering av beredskapskart		0,5	-	-	-	0,5
Varslingsanlegg skoler/barnehager, pasientvarsel, trygghetsalarmer og nødkommunikasjon		1,5	-	-	-	1,5
04 Byutvikling	10,5	14,0	9,0	4,0	4,0	31,0
Knutepunktsutvikling Bragemes (fase 1 og 2)	10,5	10,0	5,0	-	-	15,0
Fjell 2020 - nærområdetiltak (kommunal andel)		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
Samarbeidsprosjekt med andre utbyggere (tilsagnsramme 20 mill. kr pr. år)				-	-	-
						-
05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester	-	11,4	11,4	9,4	9,4	41,6
Lokal luftkvalitet		0,1	0,1	0,1	0,1	0,4
Oppgradering av inventar og utstyr i institusjonene og hjemmetjenestene		2,3	2,3	2,3	2,3	9,2
Velferdsteknologi og digitalisering - HSO		7,0	7,0	7,0	7,0	28,0
Bedriftssenter - inventar/utstyr		2,0	2,0	-	-	4,0
06 Kultur og fritid	-	2,9	2,2	2,2	2,2	9,5
Oppgradering utstyr Kultur/Biblioteket		2,9	2,2	2,2	2,2	9,5
07 Ledelse, org., styring	-	25,1	10,8	8,8	8,8	53,5
Nye informasjons- og styringssystemer (omregnes eks. mva)		8,8	8,8	8,8	8,8	35,2
Ny saks- og arkivløsning		3,5	2,0	-	-	5,5
Smart City		1,0	-	-	-	1,0
Agresso HR - modul for kompetanseplanlegging		1,8	-	-	-	1,8
Videreføring av IKT-investeringer		10,0	-	-	-	10,0

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
09 Idrett, park og natur	-	65,1	39,0	40,5	22,5	167,1
Grunnerverv grøntarealer og friluftsområder		1,5	1,5	1,5	1,5	6,0
Oppgradering infrastruktur park, natur og idrett		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Turveier langs Drammenselva		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Nærmiljøanlegg/lekeplasser		8,0	8,0	8,0	8,0	32,0
Skilting av gang-, sykkel- og turveier		0,6	-	-	-	0,6
Erstatningsanlegg for friidrett (Berskaug)		-	15,0	15,0	-	30,0
Dekkeutskifting kunstgressbaner		3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Kunstis-/kunstgressbane Øren (brutto/netto)		35,4	-	-	-	35,4
Garderobebygg Konnerud kunstisbane (netto)		0,6				0,6
Klimatilpasning skiløypenett/turveier		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Utskifting av maskinpark		2,0	1,5	3,0	-	6,5
Friluftsløft - trinn 1		3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Bacheparken - oppgradering (HSO-plan)		4,0	-	-	-	4,0
10 Politisk styring	-	0,1	0,1	0,9	0,1	1,2
Digitale løsninger for folkevalgte		0,1	0,1	0,9	0,1	1,2
11 Vei		45,0	44,0	39,0	139,0	267,0
Oppgradering infrastruktur vei		25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
Kollektivtrafikk, sykkel og fotgjengere		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Fellesprosjekter med vann og avløp		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
Bybrua - utredning og oppgradering		1,0	-	-	-	1,0
Bj. Bjørnsonsgt. - tilgrensende kommunale veier		5,0	5,0	-	-	10,0
Trygge skoleveier		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Spiralen - utbedring/vanntetting	6,0	-	-	-	100,0	100,0
12 Grunnskole	1,1	21,3	22,4	20,0	25,0	88,7
Oppgradering inventar og utstyr		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Innredning/utstyr klasserom 11. skoleår		0,4	-	-	-	0,4
Digitaliseringsstrategi Læringsløp Drammen		10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Øren skole - inventar/utstyr utvidelse	0,2	5,0	-	-	-	5,0
Øren skole - inventar/utstyr flerbrukshall	0,9	-	-	-	-	-
Aronsløkka skole - inventar/utstyr utvidelse		-	-	5,0	-	5,0
Brandengen skole - inventar/utstyr utvidelse		-	5,0	-	-	5,0
Brandengen skole - inventar/utstyr flerbrukshall		0,9	-	-	-	0,9
Fjell skole - inventar/utstyr utvidelse		-	-	-	10,0	10,0
Fjell skole - inventar/utstyr flerbrukshall		-	2,0	-	-	2,0
Danvik skole - inventar og utstyr		-	0,4	-	-	0,4
13 Introduksjonstjenester	-	2,0	0,9	0,6	0,6	4,1
Digitalt utstyr Introduksjonssenteret - oppgradering		2,0	0,9	0,6	0,6	4,1
14 Vann og avløp	-	135,6	125,4	125,4	125,4	511,8
Tiltak vannforsyning		44,5	40,3	40,3	40,3	165,4
Tiltak avløp		80,9	78,6	78,6	78,6	316,7
Oppgradering av dammer i hht. ny hovedplan		10,2	6,5	6,5	6,5	29,7
Sum investeringer		329,0	270,7	258,3	343,5	1 201,5
Sum investeringer ekskl. vann/avløp		193,4	145,3	132,9	218,1	689,7

Saldering av Drammen bykasses investeringsbudsjett 2017-2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Anvendelse av midler:						
Brutto investeringsutgifter i programområdene		329,0	270,7	258,3	343,5	1 201,5
Videreutlån av husbankmidler		300,0	300,0	300,0	300,0	1 200,0
Avdragsutgifter videreutlån		28,3	38,7	49,2	59,7	175,8
Avsetning ubundet investeringsfond		1,0	1,0	1,0	0,6	3,5
Egenkapitalinnskudd pensjon (DKP og KLP)		12,0	12,0	12,0	12,0	48,0
Kapitalinnskudd Drammen Scener AS		2,0				2,0
Sum anvendelse av midler		672,2	622,4	620,4	715,8	2 630,8
Anskaffelse av midler:						
Overføring fra driftsbudsjettet		-120,7	-125,6	-110,5	-121,1	-477,8
Statstilskudd/Spillemidler bykassen		-14,7				-14,7
Momskompensasjon investeringer bykassen		-28,4	-22,4	-20,5	-35,9	-107,2
Mottatte avdrag utlån fra Drammen bykasse		-1,0	-1,0	-1,0	-0,6	-3,5
Mottatte avdrag videreutlån		-28,3	-38,7	-49,2	-59,7	-175,8
Bidrag fra andre kommuner						0,0
Bruk av ubundet investeringsfond						0,0
Eksterne låneopptak til videreutlån		-300,0	-300,0	-300,0	-300,0	-1 200,0
Sum anskaffelse av midler ekskl. lån invest.		-493,0	-487,6	-481,1	-517,2	-1 979,0
Eksterne låneopptak investeringer		-179,2	-134,7	-139,3	-198,6	-651,8
Sum anskaffelse av midler		-672,2	-622,4	-620,4	-715,8	-2 630,8

III. Drammen Eiendom KF – investeringsbudsjett 2017-2020 (jfr. vedtakets pkt. 3b)

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
01 Barnehager	1,5	12,5	4,0	83,5	4,0	104,0
Fjellhagen erstatningsbarnehage (Fjell 2020)	1,5	-	-	33,5	-	33,5
Etablering nye barnehageplasser		1,0	-	46,0	-	47,0
Oppgradering av bygningsmassen		4,5	2,0	2,0	2,0	10,5
Oppgradering uteområder		7,0	2,0	2,0	2,0	13,0
02 Oppvekst	-	20,0	70,0	-	-	90,0
Oppgradering Strømsø skole hovedbygg - nye lokaler Senter for oppvekst		20,0	70,0	-	-	90,0
05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester	7,0	88,3	55,0	50,0	49,0	242,3
Drammen Helsehus inkl. ny legevakt /Oppfølging HSO-plan		-	1,0	1,0	-	2,0
Oppgradering institusjonsbygg (hvorav 4 mill. kr ikke gir økt husleie)		6,0	6,0	6,0	6,0	24,0
Marienlyst HOD - ombygging Strømsø bss	3,0	13,0	-	-	-	13,0
Utbyggingsplan for helse- og omsorgsdistriktene		7,5	5,0	-	-	12,5
Åskollen HOD - helseknutepunkt		-	-	-	-	-
Losjeplassen HOD - helseknutepunkt		-	-	-	-	-
Hamborgstrøm HOD - helseknutepunkt		-	-	-	-	-
Kommunale utleieboliger		35,0	35,0	35,0	35,0	140,0
Betzy Kjeldsbergsvei 167 - oppgradering		5,0	-	-	-	5,0
Erik Olsensgate 3/7 (BO7) - oppgradering	4,0	4,0	-	-	-	4,0
Oppgradering av boligmassen		10,8	8,0	8,0	8,0	34,8
Nye lokaler Betzy/Bris - prosjektering		1,0	-	-	-	1,0
Rehabilitering Gilhus gård - "Bybieprosjektet"		6,0	-	-	-	6,0
06 Kultur og fritid	-	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Oppgradering av bygningsmassen		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
07 Ledelse, org., styring	-	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Oppgradering av bygningsmassen		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
09 Idrett, park og natur	12,0	19,0	11,0	71,0	16,0	117,0
Fotballhall Åssiden - avsetning		-	-	60,0	-	60,0
Marienlyst multifunksjonshall	2,0	-	-	-	5,0	5,0
Øren - driftsbygg/infrastruktur	10,0	10,0	-	-	-	10,0
Drammensbadet - inngangsparti		5,0	-	-	-	5,0
Fjell almenning		-	7,0	7,0	7,0	21,0
Oppgradering bygningsmassen		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
12 Grunnskole	101,0	180,3	269,0	218,0	79,0	746,3
Øren skole - flerbrukshall	51,0	15,0	-	-	-	15,0
Øren skole - utvidelse	4,0	25,0	66,0	-	-	91,0
Brandengen skole - utvidelse	36,0	32,0	44,0	18,0	-	94,0
Brandengen skole - flerbrukshall	1,0	50,8	-	-	-	50,8
Fjell skole inkl. flerbrukshall og aktivitetshus	9,0	40,0	90,0	141,0	70,0	341,0
Oppgradering bygningsmassen (6 mill. ikke økt leie)		9,0	9,0	9,0	9,0	36,0
Aronsløkka skole - nybygg		1,0	40,0	40,0	-	81,0
Strømsø inntaksområde - ungdomsskolekapasitet		1,0	-	5,0	-	6,0
Danvik skole - arealtilpasninger		0,5	10,0	-	-	10,5
Gulskogen skole/Rødskog skole		1,0	-	-	-	1,0
Børresen - arealtilpasning og inn klima adm.bygg		5,0	10,0	5,0	-	20,0
Drammen Eiendom KF - Ufordelte midler	-	61,0	32,0	32,0	30,0	155,0
Oppgraderinger tekniske anlegg		12,0	7,0	7,0	5,0	31,0
El-bil ladestasjoner for kommunens biler		4,0	-	-	-	
Generell investeringsramme DEKF		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Strategiske eiendomskjøp - inkl. Vestfoldbanen		40,0	20,0	20,0	20,0	100,0
Sum investeringer		383,1	443,0	456,5	180,0	1 462,6

Saldering av Drammen Eiendom KF's investeringsbudsjett 2017-2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Anvendelse av midler:						
Brutto investeringsutgifter		383,1	443,0	456,5	180,0	1 462,6
Sum anvendelse av midler		383,1	443,0	456,5	180,0	1 462,6
Anskaffelse av midler:						
Eiendomssalg (generell rammeforutsetning)		-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-12,0
Salg boliger prosjekt "Leie til eie"		-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-120,0
Bruk av opptjent egenkapital		-10,0				-10,0
Statstilskudd		-15,0	-15,0	-15,0	-5,0	-50,0
Momskompensasjon investeringer DEKF		-49,9	-64,6	-66,9	-20,9	-202,3
Sum anskaffelse av midler ekskl. låneopptak		-107,9	-112,6	-114,9	-58,9	-394,3
Eksterne låneopptak investeringer		-275,2	-330,4	-341,6	-121,1	-1 068,3
Sum anskaffelse av midler		-383,1	-443,0	-456,5	-180,0	-1 462,6

IV. Øvrige kommunale foretak – investeringsbudsjett 2017-2020 (jfr. vedtakets pkt. 4-7)

Mill. 2017-kroner	Tidl. Bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Drammen Drift KF		3,6	-	-	-	3,6
Utskifting biler og maskiner		3,6				3,6
Drammen Parkering KF		0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Diverse utstyrsoppgraderinger		0,5				0,5
Drammensbadet KF		1,0	0,6	0,6	0,6	2,8
Diverse utstyrsoppgraderinger		1,0	0,6	0,6	0,6	2,8
Sum investeringer		5,1	0,6	0,6	0,6	6,9
Finansiering:						
Låneramme Drammen Drift KF		-3,6	0,0	0,0	0,0	-3,6
Egenkapital Drammen Parkering KF		-0,5	0,0	0,0	0,0	-0,5
Låneramme Drammensbadet KF		-1,0	-0,6	-0,6	-0,6	-2,8
Sum finansiering		-5,1	-0,6	-0,6	-0,6	-6,9

V. ENDRINGER I KOMMUNALE BETALINGSSATSER OG GEBYRER 2017

Virkning fra 1.1.2017 - hvis ikke annen dato er angitt

(jfr. pkt. 12 i bystyrets vedtak)

Programområde 01 Barnehager

Inntektsintervall (samlet inntekt per husholdning):	Satser fra 1.1.2016 *	Satser fra 1.1.2017 *	Satser fra 01.08.2017*
0 – 417 000/428 000**	Gratis	Gratis	Gratis
Mellom 417 000/428 000** og 500 500***	2 200	2 275	2 335
Over 500 500***	2 655	2 730	2 730
Søskenmoderasjon for barn nr. 2	30%	30 %	30 %
Søskenmoderasjon fra og med barn nr. 3	50%	50 %	50 %

*) Satsene gjelder per måned

***) Fra 1. august 2017 er inntektsgrensen for gratis barnehage foreslått satt til 428 000 kroner

****) Ingen skal betale mer enn 6 prosent av inntekten sin til barnehagen. I 2017 gjelder derfor denne ordningen for husholdninger med samlet inntekt som er lavere enn 500 500

Programområde 03 Samfunnsikkerhet

Feie- og tilsynsgebyr *)

Prisliste feiing:	Satser 2016	Satser 2017
Vanlig skorsteinsløp (per stk.)	kr 587	kr 601
Redusert pris for feiing av flere fyringsanlegg på samme boligenhet (per stk.)	kr 297	kr 305
Tillegg for eier av boligenhet som ikke gir melding om at feiing ikke passer eller hvis fyringsanlegget ikke har vært tilgjengelig ved første fremmøte (pris uavhengig av antall fyringsanlegg)	kr 376	kr 385
Dersom eier av boligenhet ved 2. gangs fremmøte av feier, ikke gir melding om at feiing ikke passer eller hvis fyringsanlegget fortsatt ikke er tilgjengelig (prisen er avhengig av antall fyringsanlegg).	Minimum kr 587	Minimum kr 601
Skorsteinsløp tilknyttet større fyringsanlegg (per stk.)	kr 1 025	kr 1 051
Skorsteinsløp i fabrikkstein (per løpemeter)	kr 126	kr 129
Røykrør/-kanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (per stk. <1 meter)	kr 116	kr 119
Røykrør/-kanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (per stk. >1 meter, i tillegg per løpemeter)	kr 77	kr 80
Røykrør/røykkanal fra større fyringsanlegg (per løpemeter)	kr 171	kr 175
Røykrør/-kanal tilknyttet fabrikkstein (per løpemeter)	kr 281	kr 288
Fjerning av beksot-fresing av skorsteinsløp (per time)	kr 647	kr 661

Prisliste tilsyn:	Satser 2016	Satser 2017
Vanlige fyringsanlegg - gjelder ett fyringsanlegg per boligenhet	kr 1 506	kr 1 544
Redusert pris for tilsyn av flere fyringsanlegg på samme boligenhet (per stk.)	kr 762	kr 771
Tillegg for eier av boligenhet som ikke gir melding om at tilsyn ikke passer ved første fremmøte (uavhengig av antall fyringsanlegg)	kr 511	kr 524
Dersom feier ved 2. gangs fremmøte også møter "stengt dør", faktureres det fullt ut, selv om tilsynet ikke er gjennomført (prisen er avhengig av antall fyringsanlegg)	Minimum kr 1 506	kr 1 535
Større fyringsanlegg (per stk.)	kr 3 223	kr 3 303
Fabrikkfyringsanlegg (per stk.)	kr 5 075	kr 5 210

*) Satsene er inkludert mva.

Ikke lovpålagte tjenester *)

	Satser 2016	Satser 2017
Feiing av ildsteder, fyrkjeler, kontroll av fyringsanlegg, m.v. (per time). (NB! kontroll av fyringsanlegg: i fritidsboliger, kontroll av skorstein som ikke er tilknyttet ildsted etter eiers eget ønske, rådgiving og veiledning, m. v.).	kr 949	kr 973

*) Satsene er inkludert mva.

Behandling av søknader om tillatelse til handel med fyrverkeri

*)

	Satser 2016	Satser 2017
Gebyr for behandling av søknad (inkludert administrative utgifter ved første tilsyn)	kr 2 411	kr 2 473
Gebyr for 1. gangs tilsyn (reisetid, kjøring og tilsyn)	kr 442	kr 550
Gebyr for 2. gangs tilsyn	kr 1 381	kr 1 413

*) Satsene er inkludert mva.

Programområde 04 Byutvikling

Gebyr for plan- og byggesaker

	Satser 2016	Satser 2017
Gebyr for behandling av plansaker og byggesaker angis med bokstaven M	1M = kr 2 330,-	1M = kr 2 390,-

For fullstendig gebyroversikt vises forslag til "Gebyrregulativ for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringssaker og matrikkelsaker fra 1. januar 2017", jfr. vedlegg 14.

Frikjøp fra parkeringskrav

	Satser 2016	Satser 2017
Beløp for frikjøp fra parkeringskrav – per plass	kr 225 00	kr 225 000

Programområde 05 Helse og omsorg

Egenbetalingssatser – pleie- og omsorgstjenester

TJENESTE	1.1.2016	1.1.2017
PRAKTISK BISTAND Inkludert BPA	< 2 G	95 per time maks 2 timer *
	2 – 3 G	231,- per time maks 4 timer
	3 – 4G	406,- per time maks 6 timer
	>4 G	406,- per time maks 8 timer
	Merk: Tidsbruk avrundes til nærmeste halvtime. For å skjerme storbrukere er det innført et tak på 8 t per mnd	
DAGOPPHOLD / DAGSENTER/ Inkl transport og mat	Statlig forskrift ** Villa Fredrikke – gratis	Statlig forskrift ** Villa Fredrikke – gratis
KORTTID	Statlig forskrift ** Maks 60 døgn per kalenderår.	Statlig forskrift ** Maks 60 døgn per kalenderår.
LANGTID	Statlig forskrift **	Statlig forskrift **
TRYGGHETSALARM	< 2 G	kr 1076 per år
	2 – 3 G	kr 2153 per år
	> 3G	kr 3440 per år
	Abonnementet løper fra alarmer er montert til den er demontert av kommunen. Montering og demontering kr 406 per gang.	
NØKKELSAFE	Montering og demontering kr 205 per gang.	Montering og demontering kr 210 per gang.
HJELPEMIDLER	Utlevering/henting av hjelpemidler kr 123,-	Utlevering/henting av hjelpemidler kr 126,-
FASTLEGE OG FYSIOTERAPI	Egenandel inntil et fribeløp se https://helsenorge.no/betaling-for-helsetjenester	Egenandel inntil et fribeløp se https://helsenorge.no/betaling-for-helsetjenester

[G= grunnbeløpet i folketrygden](#) er for tiden kr 92 576 (justeres årlig per 1. mai)

* Maksimalsats for praktisk bistand per mnd. var kr 190,- i 2016 for husstander med inntekt < 2 G.

[Statlig forskrift](#) justeres årlig med virkning fra 1. januar

** [Statlig forskrift](#) justeres årlig med virkning fra 1. januar

Programområde 06 Kultur

Kulturskolen		Satser 2016	Satser 2017
Årsavgift elever	Inntekt 0 – 250 000*	Gratis	Gratis
	Inntekt over 250 000*	kr 4 370	kr 4 480
	Barn nr 2	30 %	30 %
Søskenmoderasjon	Barn nr 3	50 %	50 %

*) Inntektsgrensen for fri plass økes fra 1. august 2017 fra kr 250 000 til kr 428 000

G60		Satser 2016	Satser 2017
<i>Øvingsrom</i>			
Øvingsrom	per person per økt (2,5 timer)		kr 45
Øvingsrom	per måned	kr 1 590	kr 1 630
Danseøving u/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 50	kr 20
Danseøving o/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 75	kr 90
<i>Scene</i>			
Scene	per dag	kr 1 545	kr 1 600
Scene inkl. lyd/lys-anlegg	per dag	kr 2 570	kr 2 700
Danseøving u/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 50	kr 20
<i>Studio</i>			
Studio u/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 55	kr 50
Studio u/25 år inkl. tekniker mandag/onsdag	per person per økt (2,5 timer)	kr 105	kr 100
Studio u/25 år lørdag / søndag		kr 1 545	kr 1 585
Studio o/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 105	kr 100
Studio o/25 år lørdag / søndag		kr 2 055	kr 2 110
Nøstedhallen		Satser 2016	Satser 2017
Inngangspenger	per person	kr 70	kr 70

Biblioteket		Satser 2016	Satser 2017
<i>For sen innlevering</i>			
For sen innlevering - første gangs purring			kr 40
For sen innlevering - annen gangs purring			kr 70
Gebyr ved fakturering		kr 105	kr 110
<i>Erstatning</i>			
Lånekort		kr 55	kr 50
Barnebok		kr 310	kr 350
Voksen skjønnlitterær bok		kr 310	kr 350
Voksen fagbok		kr 515	kr 550
DVD/VHS/Blu-Ray		kr 210	kr 250
Språkkurs		kr 515	kr 550
Musikk-CD		kr 210	kr 250
Noter		kr 210	kr 250
Tegneserier/tidsskrifter, lydbøker		kr 75	kr 75
Gitarer		kr 1 030	kr 1 000
Spill / kontrollere		kr 515	kr 500
Allmennkultur		Satser 2016	Satser 2017
Holmsbu-hyttene, sommerutleie	per uke	kr 2 055	kr 2 110

Gravplassforvaltningen - avgifter som fastsettes av kommunen jf. gravferdsloven § 21		Avdøde bosatt i Drammen		Avdøde bosatt i andre kommuner	
		Satser 2016	Satser 2017	Satser 2016	Satser 2017
Kremasjon	per kremasjon	-	-	kr 6 160	kr 6 315
Bruk av kapell	per gravferd	kr 3 115	kr 3 195	kr 3 115	kr 3 195
Feste, vanlig gravfelt (kister, urner) - første 20 år	per grav per år, innkreves for 20 år	-	-	kr 310	kr 320
Feste, vanlig gravfelt (kister, urner) - neste 20 år	per grav per år, innkreves for 5 år	kr 310	kr 320	kr 310	kr 320
Reservering av grav ved siden av ny grav	per grav per år, innkreves for 20 år	kr 310	kr 320	kr 310	kr 320
Feste, navnet minnelund (urner) - første 20 år	per grav per år, innkreves for 20 år	-	-	kr 155	kr 160
Feste, navnet minnelund (urner) - neste 20 år	per grav per år, innkreves for 5 år	kr 155	kr 160	kr 155	kr 160

Programområde 07 Ledelse, organisering og styring

For mer utfyllende informasjon se vedlegg 17

Kart- og geodatatenester

Oppretting av matrikkelenhet	Satser 2016	Satser 2017
§ 5-1 Oppretting av grunneiendom og festegrund		
Areal 0-300 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal 301-2000 m2	Kr 25 725	Kr 26 370
Areal over 2001 m2- pris per påbegynt da.	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-2 Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn		
Areal 0-300 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal 301-2000 m2	Kr 25 725	Kr 26 370
Areal over 2001 m2- pris per påbegynt da.	Kr 2 270	Kr 2 325
§ 5-3 Oppmåling av uteareal på eierseksjon	Satser 2016	Satser 2017
Areal 0-50 m2	Kr 7 560	Kr 7 750
Areal 51-250 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal 251-2000 m2	Kr 15 130	Kr 15 510
Areal over 2001 m2- pris per påbegynt da.	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-4 Oppretting av anleggseiendom		
Volum 0-2000 m3	Kr 30 255	Kr 31 010
Volum over 2001 m3- økning per påbegynt 1000 m3	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-6 Oppretting av matrikkelenhet uten fullført Oppmålingsforretning	Kr 4 845	Kr 4 965
§5-7 Grunneiendom, festegrund og jordsameie		
Areal 0-50 m2		Kr 7 500
Areal 51-250 m2		Kr 11 645
Areal 0-250 m2	Kr 11 360	
Areal 251-500 m2	Kr 13 620	Kr 13 960
Grensejustering til vei eller jernbane Areal 0-1000 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal fra 1001 m2- økning pr. påbegynt da.	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-8 Anleggseiendom		
Volum 0-250 m3	Kr 15 130	Kr 15 510
Volum 251-1000 m3	Kr 17 395	Kr 17 830
§5-9 Grunneiendom, festegrund og jordsameie		
Areal 0 – 250 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal 251 – 1000 m2	Kr 15 130	Kr 15 510
Arealoverføring per nytt påbegynt 500 m2 - økning	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-10 Anleggseiendom		
Volum 0-250 m3	Kr 18 940	Kr 19 415
Volum 251-500 m3	Kr 22 685	Kr 23 250
Volumoverføring per nytt påbegynt 500 m3 - økning	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-11 Klarlegging av eksisterende grense – der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning		
For inntil 2 punkter		

1 punkt	Kr 3 205	Kr 3 285
2 punkter	Kr 5 290	Kr 5 420
For overskytende grensepunkter per punkt	Kr 830	Kr 850
§5-12 Klarlegging av eksisterende grense – der grensen tidligere ikke er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning/klarlegging av rettigheter		
For inntil 2 punkter		
1 punkt	Kr 5 760	Kr 5 900
2 punkter	Kr 9 090	Kr 9 315
For overskytende grensepunkter per punkt	Kr 3 040	Kr 3 115
§5-21 Utstedelse av matrikelbrev		
Inntil 10 sider	Kr 175	Inkl. i ovennevnte priser
Over 10 sider	Kr 350	
§5-23 Forenklet situasjonskart		
Gebyr for forenklet situasjonskart	Kr 830	

Programområde 09 Idrett, Park og Natur

Idrett

Leiepriser per time:	Satser 2016	Satser 2017
Drammenshallen per flate		
Trening (gjelder også hallene ved Gulskogen, Galterud og Skoger skoler)	kr 375	kr 385
Gymsal	kr 220	kr 225
Speilsal	kr 220	kr 225
Møterom	kr 220	kr 225
Styrkerom	kr 220	kr 225
Kamper/turneringer og lignende	kr 510	kr 525
Pistolbane per leietaker per halvår	kr 6 170	kr 6300
Kommersielle arrangement	Etter avtale	Etter avtale

Friluft

Vegavgift Spiralen/Landfalltjern/Olsrud:		
- Enkel tur	kr 35	kr 35
- Årskort (felles kort)	kr 600	kr 600

Se priser og gebyrer for programområde 11 Vei for utleie av arealer i parker og friområder

Programområde 11 Vei

Parkeringspriser *)

	Satser 2016	Satser 2017
Sone 1 Bragernes og Strømsø sentrum		
Første time	kr 25	kr 26
Andre time	kr 29	kr 30
Fra og med tredje time	kr 33	kr 34
<i>Maks. 5 timer parkeringstid</i>		
<i>Avgiftsperiode: Mandag-fredag kl. 8.00 – 18.00</i>		
<i>Lørdag kl. 9.00 – 16.00</i>		
Sone 2 Ytre del av Bragernes og Strømsø		
Sats per time	kr 19	kr 20
<i>Maks. 5 timer parkeringstid</i>		
<i>Avgiftsperiode: Mandag-fredag kl. 8.00 – 18.00</i>		
<i>Lørdag kl. 9.00 – 16.00</i>		

Sone 3 Marienlyst/Drammensbadet		
Sats per time	kr 18	kr 18
<i>Maks. 5 timer parkeringstid</i>		
<i>Avgiftsperiode: Mandag-fredag kl.08.00 – 18.00</i>		
<i>Lørdag kl. 9.00 – 16.00</i>		

*) Satsene er inkl. mva.

Boligsoneparkering/beboerparkering *)

	Satser 2016	Satser 2017
Parkeringstillatelser for beboere		
Første bil per måned	Kr 270	Kr 275
Andre bil per måned	Kr 320	Kr 330
Tredje bil per måned	Kr 370	Kr 380
Parkeringstillatelse for næringsdrivende		
Første bil per måned	Kr 740	Kr 750
Midlertidige parkeringstillatelser & besøkskort		
5-timers kort	Kr 40	Kr 40
Dagskort	Kr 75	Kr 75
Ukeskort	Kr 300	Kr 300

*) Satsene er inkl. mva.

Utleie av kommunal gategrunn og park/friområde

	Satser 2016	Satser 2017
Rigglass, container o.l.		

Gategrunn per m ² per dag	kr 4,60	kr 4,70
Parker og idrettsanlegg per m ² per dag	-	kr 3,00
Friområde per m ² per dag	-	kr 2,00
Gebyr – tidsoverskridelse: Gjeldende fra første dag etter avtaleperiodens utløp, eventuelt frem til det foreligger tillatelse om bruk av gategrunn. Ved bruk av kommunal grunn i større utbygginger kan egne priser avtales i en utbyggings-/gjennomføringsavtale.		
Gebyr i indre byområde per m ² per dag	kr 20,00	kr 20,50
Gebyr i ytre byområde per m ² per dag	kr 11,00	kr 11,30
Container per dag (fri leie 1 uke)	kr 51,00	kr 52,30
Ved plassering av container eller annen bruk av avgiftsbelagt parkeringsplass betales leie i form av parkeringsavgift fra første dag.		
Uteservering		
Med skjenkeløyve per m ² per dag	kr 4,30	kr 4,40
Uten skjenkeløyve < 50 m ² per dag	kr 0,85	kr 0,90
Uten skjenkeløyve > 50 m ² per dag	kr 1,35	kr 1,40
Torgplass, salgs plass/stands		
Helårs-/sesongavtaler per m ²	kr 1,20	kr 1,20
Kortvarig/dagleie, Standard areal 9 m ²	kr 185,00	kr 190
Arrangementer (leie også for riggtid)		
Ikke-kommersielle / ideelle arrangementer	kr 0,00	kr 0,00
Ideelle arrangement med sponsor/kommersiell deltaker – halv/heldagsleie	kr 550/1 100	kr 565/1 130
Kommersielt arrangement; halv-/heldagsleie	kr 1 400/2 300	kr 1 440/2 360
Større kommersielle arrangement	Etter avtale	Etter avtale
Mobile salgsvogner på torg/gater (kun små vogner, inntil 4 m²)		
Helårsavtaler (per m ² /år)	Kr 14 100,00	kr14 500,00
Fortausalg/gatesalg		
Helårs-/sesongavtaler per m ² pr dag	Kr 1,20	kr 3,00
Juletre salg	kr 0,00	kr 0,00

Leie av strømuttak inkl. energi

	Satser 2016	Satser 2017
Salgsbod gågate/torg (fastpris per dag)	kr 29,00	kr 30,00
Arrangement (fastpris per dag)	kr 280,00	kr 290,00

Gebyrsetter - graveinstruks

	Satser 2016	Satser 2017
Per gravetillatelse	kr 3 750,00	kr 3 850,00
Gebyr for forringelse per m ² etter oppmålt areal	kr 170,00	kr 175,00
Utarbeide arbeidsvarslingsplan - timepris	kr 790,00 min. kr 1 580,-	kr 800,00 min. kr 1 600,00

Beløpene er justert med kommunal deflator så langt dette er hensiktsmessig. Satser som årskort og avgift til utfartsmål holdes uendret. Satser for fortaussalg og gatesalg økes fra kr 1,20 pr kvm til kr 3 pr kvm. Riggelieie er differensiert slik at bruk av veigrunn f eks er dyrere enn andre arealer. Bruk av arealer faktureres helt til området er ryddet.

Programområde 12 Grunnskoleopplæring

Skole fritidsordning (SFO)

	Ordinær pris *		Moderert pris (inntekt < 2,5 G)**	
	Satser 2016	Satser 2017	Satser 2016	Satser 2017
Plasstype:				
1 dag per uke (20 %)	Kr 680	Kr 697	Kr 215	Kr 220
2 dager per uke (40 %)	Kr 1 260	Kr 1 292	Kr 360	Kr 369
3 dager per uke (60 %)	Kr 1 820	Kr 1 866	Kr 515	Kr 528
4 dager per uke (80 %)	Kr 2 445	Kr 2 506	Kr 700	Kr 718
5 dager per uke (100 %)	Kr 2 995	Kr 3 070	Kr 850	Kr 871
Kun formiddag 5 dager per uke (40 %)	Kr 1 260	Kr 1 292	Kr 360	Kr 369
Kun ettermiddag 5 dager pr uke (60 %)	Kr 1 820	Kr 1 866	Kr 515	Kr 528
1 formiddag per uke	Kr 255	Kr 261	Kr 130	Kr 133
1 ettermiddag per uke	Kr 420	Kr 431	Kr 130	Kr 133
1 tilfeldig dag (enkelt dager)	Kr 215	Kr 220	Kr 130	Kr 133

*) Søskenmoderasjon: 30 % for barn nr. 2 og 50 % fra og med barn nr. 3. Dette gjelder kun 100 % plasser.

***) Modererte satser gjelder til og med juni 2017. Fra 1. august 2017 er det gratis SFO for familier med inntekt under kroner 428 000

Utleie av gymsaler og skolelokaler*:

Utleie av:	Satser 2016	Satser 2017
Gymsal per time	kr 250	kr 256
Klasserom per kveld	kr 370	kr 379

*) Kommunen stiller skolelokaler vederlagsfritt til rådighet for frivillige organisasjoner og andre ikke-kommersielle tiltak i nærmiljøet (jfr. bystyrets vedtak av 17. juni 2014)

Programområde 14 Vann og avløp

Vann og avløp *

	Satser 2016	Satser 2017	Satser 2018	Satser 2019	Satser 2020
Fastledd per år:					
Vann	kr 530	kr 530	kr 530	kr 551	kr 579
Avløp	kr 879	kr 879	kr 905	kr 932	kr 951
Kr per m3:					
Vann	kr 19,50	kr 19,50	kr 19,50	kr 20,28	kr 21,29
Avløp	kr 34,15	kr 34,15	kr 35,17	kr 36,22	kr 36,95
Gebyutvikling i %					
Vann	0%	0%	0%	4%	5%
Avløp	0%	0%	3%	3%	2%

*) Satsene er inkl. mva.

Tilsynet for små avløpsanlegg i Drammensregionen - gebyrsatser

Generelle bestemmelser (Kap. 1) *	2016	2017
Tilsynskontorets personell, arbeid etter medgått tid jfr. gebyrregulativets punkt 1.2	975,-	1 000,-
Beløpsgrense for overføring av utestående beløp jfr gebyrregulativets punkt 1.8	500,-	500,-
Gebyr for slamtømming (Kap. 2) *		
Tankvolum mindre enn 3 m ³	2 226,-	2 284,-
Tankvolum fra og med 3 m ³ til og med 6 m ³	3 373,-	3 461,-
Tankvolum større enn 6 m ³ til og med 12 m ³	5 426,-	5 567,-
Tankvolum større enn 12 m ³ + behandling av volum over 12 m ³	6 300,- 643,-/ m ³	6 464,- 660,-/ m ³
Ekstraarbeid ved tømming, pris per time	1 494,-	1533,-
Utedo / tørrtoalett, pris per tømming	3 969,-	4072,-
Oppmøte uten å få tømt, pris per gang	699,-	717,-
Tillegg for utrykning	1 149,-	1179,-
*) Satsene er inkl. mva.		
Gebyr for tilsyn (Kap. 3) **		
Tilsyn av avløpsanlegg, pris per år	500,-	513,-
Gebyr for utslippstillatelser (Kap. 4) **		
Søknad om utslippstillatelse, pris per sak	6 935,-	7 282,-
***) Det er fritak for mva. på disse gebyrene		

Husholdningsrenewasjon – gebyrsatser *)

	2016	2017
Standard renovasjonsgebyr:		
Standard renovasjon	3 086	3 333
Øvrige renovasjonsgebyr:		
Samarbeid renovasjon (80%)	2 469	2 667
Samarbeid renovasjon nedgravd løsning (100%)		3 333
Stor familie renovasjon (130%)	4 012	4 333
Hytterrenovasjon standard sommer (65%)	2 006	2 167
Hytterrenovasjon samarbeid sommer (52%)	1 605	1 733
Hytterrenovasjon standard helårs (100%)	3 086	3 333
Hytterrenovasjon samarbeid helårs (80%)	2 469	2 667
Gebyr for tilleggstenester:		
Gangtillegg standard renovasjon (pr. 10 m.)	475	500
Gangtillegg storfamilie renovasjon (pr. 10 m.)	475	500
Gangtillegg samarbeid renovasjon (pr. 10 m.)	238	250
Gangtillegg samarbeid renovasjon 4-hjulsbeholder (pr. 5 m.)	238	250
Ekstrasekker renovasjon (pr. stk.)	75	80
Fradrag for hjemmekompostering.	-375	-375

*) Satsene er inkl. mva.

Korrigert etter behandling i bystyret 20.12.2016 (sak 212/16)

Leseveiledning

Oppbyggingen av dokumentet

Rådmannens forslag til økonomiplan for perioden 2017-2020 er bygget opp i seks deler:

- Del 1 – Oppsummering- Inkludert hovedtrekk i budsjettforslaget og rådmannens forslag til vedtak med tilhørende tabeller for drifts- og investeringsbudsjettet, gebyrer og betalingssetter
- Del 2 – Driftsbudsjettet
- Del 3 – Investeringsbudsjettet
- Del 4 – Omtale av programområdene
- Del 5 – Eierstyring – Kommunale foretak og selskaper
- Del 6 – Medarbeidere

Rådmannen har lagt vekt på å bygge opp dokumentet på en slik måte at man får fokus på hele budsjettet. For å få en oversikt over hovedtrekkene i budsjettforslaget skal det være tilstrekkelig å lese del 1.

Det er utarbeidet statusbeskrivelser som underbygges gjennom relevante nøkkeltall, for å gi de folkevalgte et godt beslutningsgrunnlag. De angitte mål styrer utviklingen av tjenestene. Det er rådmannens intensjon at dette skal gjøre det lettere å prioritere både mellom og innenfor programområdene.

Programområdene

Drammen kommunes tjenesteproduksjon er inndelt i 14 programområder.

Vedlegg

I tillegg er det tatt med 18 vedlegg, herunder spesifisering av programområdenes driftsrammer, obligatoriske budsjettoppstillinger, budsjettforslag og innspill fra underliggende foretak selskaper og langtidsbudsjett for Drammen kommune for perioden fram til 2026. Det vises også til følgende vedlegg som er tilgjengelige under "Vedlegg til økonomiplan 2017-2020" i budsjettportalen på kommunens hjemmeside:

- [ASSS – Kommunerapport Drammen for 2016](#)
- [ASSS – Hovedrapport for 2016](#)

Økonomiplan for 2017-2020 Drammen kommune

DEL 1 ØKONOMIPLAN 2017-2020 – OPPSUMMERING	4
1.1 HOVEDTREKK	4
1.2 SUNN ØKONOMI	10
1.3 RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK	13
1.4 ÅRSJUL FOR PLANPROSESSER OG RAPPORTERING	38
1.5 MÅL OG RESULTATSTYRING - MRS	39
1.6 KVALITETSSYSTEM I DRAMMEN KOMMUNE	39
1.7 FORSLAG TIL JUSTERING AV BUDSJETTREGLEMENT FOR DRAMMEN KOMMUNE	39
1.8 ETABLERING AV INNOVASJONSFOND	40
1.9 KOMMUNEREFORMEN	41
1.10 EIERSKAP - HOVEDTREKK	41
1.11 DIGITALISERING	42
1.12 INNSPILL FRA ARBEIDSTAKERORGANISASJONENE OG ARBEIDSMILJØUTVALGET (AMU)	42
1.13 MERVERDI AVGIFT - OPPFØLGING	42
1.14 LANGTIDSBUDSJETT FOR DRAMMEN KOMMUNE	43
DEL 2 DRIFTSBUDSJETTET	46
2.1 ØKONOMISKE HOVEDTREKK	46
2.2 KOMMUNEOPPLEGGET I STATSUDSJETTET FOR 2017	50
2.3 GRUNNLAGET FOR BUDSJETTERINGEN	54
2.4 SENTRALE INNTEKTER	59
2.5 GJELD OG FINANSPOSTER	64
2.6 FELLESUTGIFTER MV.	72
2.7 ÅRSOPPGJØRSDISPOSISJONER	75
DEL 3 INVESTERINGSBUDSJETTET	78
DEL 4 PROGRAMOMRÅDENE	83
4.1 PROGRAMOMRÅDE 01 BARNEHAGE	83
4.2 PROGRAMOMRÅDE 02 OPPVEKST	93
4.3 PROGRAMOMRÅDE 03 SAMFUNNSSIKKERHET	106
4.4 PROGRAMOMRÅDE 04 BYUTVIKLING	111
4.5 PROGRAMOMRÅDE 05 HELSE-, SOSIAL OG OMSORGSTJENESTER	126
4.6 PROGRAMOMRÅDE 06 KULTUR	142
4.7 PROGRAMOMRÅDE 07 LEDELSE, ORGANISERING OG STYRING	150
4.8 PROGRAMOMRÅDE 08 MILJØ, KOMPETANSE OG NÆRING	157
4.9 PROGRAMOMRÅDE 09 IDRETT, PARK OG NATUR	163
4.10 PROGRAMOMRÅDE 10 POLITISK STYRING	170
4.11 PROGRAMOMRÅDE 11 VEI	175
4.12 PROGRAMOMRÅDE 12 GRUNNSKOLEOPPLÆRING	182
4.13 PROGRAMOMRÅDE 13 INTRODUKSJONSTJENESTER	196
4.14 PROGRAMOMRÅDE 14 VANN OG AVLØP	205
DEL 5 EIERSTYRING – KOMMUNALE FORETAK OG SELSKAPER	214
5.1 EIERSTYRING – AKTUELLE PROSESSER	216
5.2 KOMMUNALE FORETAK	218
5.3 ØVRIGE SELSKAPER	227
DEL 6 MEDARBEIDERE	230

Økonomiplan for 2017 - 2020

6.1 STATUS.....	230
6.2 HOVEDAKTIVITETER – OPPFØLGING AV VEDTATT ARBEIDSGIVERSTRATEGI	233

Vedlegg

1. Driftsrammer per programområde – spesifikasjon av endringer 2017-2020
2. Drammen kommunes lånefond – budsjettforslag 2017-2020
3. Hovedoversikter 2017-2020 i henhold til budsjettforskriftens § 12
4. Drammen Eiendom KF – økonomiplan 2017-2020
5. Drammen Drift KF – økonomiplan 2017-2020
6. Drammen Kjøkken KF - økonomiplan 2017-2020
7. Drammen Parkering KF - økonomiplan 2017-2020
8. Drammensbadet KF - økonomiplan 2017-2020
9. Kontrollutvalgets budsjettforslag 2017
10. Drammen Kirkelige Fellesråd – budsjettforslag 2017-2020
11. Drammensregionens Brannvesen IKS – forslag til gebyr for feiing og fyrverkeri 2017
12. Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS – forslag til renovasjonsgebyrer 2017
13. Forslag til reviderte lokale retningslinjer for tilskudd til private barnehager fra 1. januar 2017
14. Gebyrregulativ for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringssaker og matrikkelsaker fra 1. januar 2017
15. Forslag til revidert budsjettreglement for Drammen kommune per 1. januar 2017
16. Finansreglement for Drammen kommune
17. Innspill fra ansattes organisasjoner til økonomiplan 2017-2020
18. Langtidsbudsjett for Drammen kommune 2017-2026

Del 1 Økonomiplan 2017-2020 – Oppsummering

Følger opp bystrategien og styrker tjenesteproduksjonen.

Kvalitetsplan for Læringsløp Drammen – å lykkes i hele læringsløpet ble vedtatt av bystyret i juni. Planen implementeres i barnehage, skole og oppvekst. Aktivitetsskole er igangsatt på 1. trinn i to skoler og utvides i 2017. Sommerskolen utvider sitt tilbud og et ekstra kvalifiseringsår tilbys fra høsten 2017 til de som trenger det.

Temaplan for helse, sosial og omsorg følges opp i virksomhetene. Det avsettes i alt 12,5 millioner kroner til utarbeidelse av utbyggingsplan for helse- og omsorgsdistriktene, som skal bli helseknutepunkter med tjenester og ulike bokonsepter. Det foreslås 28 millioner kroner i planperioden til velferdsteknologi og digitalisering.

For å følge opp strategien for byvekst med kvalitet foreslås kommunens plankapasitet styrket med 15 millioner kroner. Byplan omorganiseres og styrkes med 2,0 millioner kroner årlig for å ha økt kapasitet, høyere kvalitet, bedre kontroll med byggesaker og bedre service.

Strategien for å bedre folkehelsen videreføres. Det bygges flerbrukshaller ved Øren, Brandengen og Fjell skoler. I 2017 starter «Friluftsløftet», et prosjekt som skal bedre mulighetene for friluftsliv og fysisk aktivitet i bydelene, gjennom etablering av sammenhengende turstier og nye turmål. Det foreslås investert

5 millioner kroner hvert år i planperioden. Åskollen og Tangen bydel blir pilot.

Driftsbudsjettet styrkes med nær 150 millioner kroner til økt tjenesteproduksjon. Det budsjetteres med solide driftsoverskudd de neste fire årene. Driftsoverskudd brukes i første rekke til økt egenfinansiering av investeringer. Redusert nedbetaling av gjeld videreføres, veksten i kommunens lånegjeld flater ut kommunens reserver anslås til 410 millioner kroner ved årsskiftet.

Det er også ved denne rulleringen av økonomiplanen utarbeidet et langtidsbudsjett for de neste 10 årene. Langtidsbudsjettet viser store behov for investeringer og at utgiftene til tjenesteproduksjonen øker, også fra 2021.

1.1 Hovedtrekk

Øker skolekapasiteten

Rådmannen foreslår å investere til sammen 830 millioner kroner i Drammensskolen de neste fire årene. Utbygging av Øren, Brandengen og Fjell skoler med flerbrukshaller, skoleutvidelse og rehabilitering gjennomføres som planlagt. Neste skole som foreslås bygget ut i denne perioden er Aronsløkka skole. I tillegg foreslås tiltak ved Børresen og Danvik skoler.

Forsterket innsats for læring – Læringsløp Drammen

Forsterkningstiltakene i Læringsløp Drammen skal gi ekstra læringsstøtte i tillegg til høy kvalitet i det ordinære læringsløpet. Det blir flere lærere i 1.-4. klasse. Sommerskolen dobler sin kapasitet fra to til fire uker i 2017. Aktivitetsskolen er igangsatt for 1. trinn på Fjell og Brandengen skoler. 64 prosent av elevene på Fjell deltar, mens deltakelsen på Brandengen er 75 prosent. Fra august 2017 utvides aktivitetsskolen til å omfatte de fire første trinnene på begge skoler. Et "11. skoleår", for å gi elever som trenger det et bedre grunnlag for å fullføre og bestå videregående opplæring, starter opp høsten 2017 i samarbeid med Buskerud fylkeskommune. Familier med lav inntekt får gratis skolefritidsordning fra høsten 2017.

Gratis barnehage for familier med lav inntekt foreslås videreført som ett av forsterkningstiltakene i Læringsløp Drammen. Drammen kommune er valgt ut til å være språkkommune i perioden høst 2016 – 2019. For å bedre ansattes forutsetninger til å utvikle rike språkmiljø, styrkes området med 2 millioner kroner.

Utvidet satsing på kompetanseheving

Læringsløp Drammen – å lykkes i hele læringsløpet er Drammensskolens nye kvalitetsplan som ble vedtatt i bystyret i juni 2016. Kompetansesenteret for barnehage, skole og oppvekst har startet arbeidet med å operasjonalisere planen og sette i verk tiltak. Kompetansekartlegging gjennomføres som første trinn i arbeidet for å oppfylle de nasjonale kompetansekravene til lærere.

Kompetansesenterets tilbud utvides til å omfatte alle som arbeider med barn og unge. For å inkludere ansatte i blant annet barnevernet og PPT og styrke den tverrsektorielle samhandlingen mellom barnehage, skole og oppvekst, tilføres kompetansesenteret 3 millioner kroner. Det skal satses mer på styrking av språk, sosial og emosjonell kompetanse, digitalisering, barns og unges livsmestringsbehov og forebygging av utenforskap.

Nettbrett eller PC til alle elever

Alle elever får egen digital arbeidsenhet i løpet av 2017 og 2018. Bedre tilgang til moderne læringsteknologi vil styrke elevenes læringsutbytte, øke lærernes digitale kompetanse og bekjempe digitale klasseskiller blant elevene.

Bygger én ny barnehage og planlegger flere

Det er god kapasitet på barnehageplasser og barn tildeles plass fortløpende. Barnehage- og skolebehovsanalysen viser at det vil være en jevn vekst i antall barn fram til 2036. Dagens kapasitet vil være tilstrekkelig til å møte behovet i 2017. For å møte veksten i perioden er det avsatt midler til bygging av ny barnehage. Rådmannen foreslår at Drammen Eiendom KF gis i oppdrag å fremskaffe tre eiendommer i 2017 som reguleres til barnehageformål, men først bygges når behovet for flere plasser oppstår.

Trivsel og fysisk aktivitet

Viktige tiltak i barnehagene i 2017 vil være gjennomføring av trivselsundersøkelse blant de eldste barna, inkluderingsteam i alle barnehager for å redusere behovet for særtiltak, digitalisering med vekt på språkapper og lettere dialog med foreldre gjennom etablering av digital foreldreplattform.

For å legge til rette for fysisk aktivitet foreslås 7 millioner kroner på investeringsbudsjettet til et forsøk med oppgradering og modernisering av uteområdene i to barnehager.

Styrker barnevern, helsetjenester for barn og unge og tjenester til funksjonshemmede barn

Bekkevollen barne- og avlastningsbolig ble tatt i bruk i september, og barna får et bedre bo – og avlastningstilbud. Rådmannen foreslår å tilføre tjenesten 3,4 millioner kroner i 2017 som følge av vekst i antall og omfang av vedtaksbasert tjenester til funksjonshemmede barn.

Det er igangsatt en bred medvirkningsprosess for å utarbeide en handlingsplan for utviklingshemmede som fremmes i 2017.

Rådmannen foreslår at Drammen bosetter 15 enslige mindreårige i 2017, mot 20 i 2016 i tråd med IMDis anmodning. Regjeringen foreslår en omlegging av finansieringsordningen for enslige mindreårige flyktninger fra refusjon til tilskudd som vil gi Drammen økte inntekter. Rådmannen foreslår å tilføre programområdet inntekter tilsvarende årets utgifter korrigert for antall.

Rådmannen foreslår en rammeendring for Senter for oppvekst på nær 40 millioner kroner. Halvparten av beløpet skyldes omlegging av finansieringen av enslige mindreårige flyktninger. Andre endringer fra 2016 til 2017 er: økte ressurser til barnevern, helsetjenester for barn og unge og kompetansetiltak for ansatte. Midlene fordeles på følgende avdelinger: Helsetjenester for barn og unge foreslås økt med 2,9 millioner kroner. Barnevern har økt brukervekst og tilføres 3,5 millioner kroner.

For å gi de ansatte bedre fysiske arbeidsforhold foreslås Strømsø skole bygget om til kontorlokaler for Senter for oppvekst. Det avsettes 90 millioner kroner på investeringsbudsjettet under Drammen Eiendom KF. De nye lokalene planlegges ferdigstilt i 2019.

Strategi for byvekst med kvalitet

Drammen står foran sterk byvekst, og det planlegges utbyggingsprosjekter for 30-40 milliarder kroner frem til 2030. For å sikre at utbyggingsprosjekter kan gjennomføres i harmoni med det eksisterende bysamfunnet, iverksettes følgende hovedgrep:

- Kommunens plankapasitet foreslås styrket med 15 millioner kroner for å sikre god forankring i bysamfunnet og rask behandling.
- Virksomheten Byplan i Drammen kommune får ny organisasjonsmodell, og driftsbudsjettet styrkes med 2,0 millioner kroner for å ha økt kapasitet, høyere kvalitet, bedre kontroll med byggesaker og bedre service.
- For å sikre bykvaliteter i utbyggingsprosjekter samarbeider Drammen kommune med offentlige og private utbyggere gjennom:
 - Kommunalt bidrag til samarbeid med utbyggere inntil 20 millioner kroner per år.
 - Utbyggings- og gjennomføringsavtaler ved samtlige større utbyggingsprosjekter.
- For å gi berørte familier trygghet ved store utbyggingsprosjekter kan Drammen kommune tilby kjøp av eiendom som alternativ til usikkerhet og tvangsinnløsning. Drammen Eiendom KF står for gjennomføring gjennom bruk av investeringsmidler.
- Forskuttering av kostnader til planlegging og gjennomføring av større prosjekter ved behov.
- Byprosjekter er Drammen kommunes utbyggingsorganisasjon for offentlig infrastruktur.

For å følge opp kommuneplanens mål om bærekraftig byutvikling, og å møte utfordringer knyttet til blant annet flom og overvann, foreslår rådmannen at det utarbeides strategisk plan for klima og miljø med oppstart i 2017.

For å følge opp satsingen på Fjell 2020 avsettes 16 millioner kroner i økonomiplanperioden til nærmiljøanlegg.

Mer skreddersydde tjenester

I tråd med helse-, sosial- og omsorgsplanen foreslår rådmannen å avsette 12,5 millioner kroner for 2017 og 2018 til utarbeidelse av utbyggingsplan for helse- og omsorgsdistriktene med tjenester og ulike bokonsepter. Utbyggingen skal sikre at Drammen kommune kan møte befolkningsveksten slik at alle får gode tjenester i sitt nærmiljø.

For å legge til rette for at folk skal kunne bo lengst mulig hjemme, mestre eget liv og ha en trygg og aktiv hverdag foreslår rådmannen 28 millioner kroner i planperioden til velferdsteknologi og digitalisering. Konkrete prosjekter vil blant annet være: digitale trygghetsalarmer med tilhørende døgnåpent mottak av meldinger, elektroniske medisinskap, trygghetsteknologi på sykehjem og hjemme hos brukere. I løpet av 2017 etableres døgnåpent mottak av meldinger fra trygghetsalarmer og annen trygghetsteknologi.

Det fremmes fire planer i 2017:

- Handlingsplan for utviklingshemmede
- Innovasjonsstrategi for psykisk helse og rus
- Folkehelsestrategi
- Arbeid mot vold i nære relasjoner

For at flere skal få en aktiv og meningsfull hverdag foreslår rådmannen å etablere flere tilrettelagte arbeidsplasser. Det etableres et bedriftssenter med tilrettelagte arbeidsplasser for flere målgrupper, i lokalene til Enter kompetanse på Gulslogen. Det foreslås 6 millioner kroner til etablering og drift i 2017.

Rådmannen foreslår 7,1 millioner kroner i 2017 til etablering av ti arbeidsplasser for personer med rus- og psykiske helseutfordringer.

Helsehuset og Legevakta foreslås samlokalisert med nytt sykehus på Brakerøya. Helsehuset vil dermed på en bedre måte kunne ta imot utskrivningsklare pasienter, tilby akutte døgnplasser og lindrende behandling. Pasientene vil derfor kunne få dekket sitt behov for akutte tjenester fra sykehus, legevakt og kommune på samme sted når sykehuset åpner i 2024. Rådmannen foreslår 2 millioner kroner til planarbeid i samarbeid med Vestre Viken helseforetak og Legevakta.

Rådmannen foreslår 1 million kroner til prosjektering av nye lokaler til Drammensregionens kritesenter (Betzy) og Drammensregionens incestsenter (BRIS).

Ikke av brød alene

I samarbeid med aktørene utredes tilrettelegging av øvings- og konsertlokaler for akustisk musikk ved utvalgte skoler. Harmonien utredes for ombygging til byens sentrale øvings- og konsertlokale.

Det foreslås bevilget 1 million kroner til "Kunst rett Vest" i 2018. Det legges opp til at Drammens Museum blir vertskap for denne regionale kunstutstillingen, sammen med kommunen.

”Globus”, internasjonal mat- og kulturfestival ble arrangert i september og var en stor suksess. Rådmannen foreslår 750 000 kroner årlig til videreføring av festivalen.

Arbeidene med ny kulturpolitikk for Drammen er i startfasen. Rådmannen foreslår å bevilge 200 000 til dette arbeidet i 2017 og 2018. Midlene skal brukes til bred forankring av planprosessen og til undersøkelse av innbyggernes kulturbruk.

Rådmannen foreslår at Drammen krematorium rehabiliteres utvendig.

Slipper flere til

For å rekruttere flere medarbeidere foreslås 80 nye lærlingeplasser i perioden. Det blir 20 nye plasser hvert år. I tillegg vil kommunen invitere høyskolen til samarbeid for å rekruttere lærere, sykepleiere, vernepleiere og andre yrkesgrupper kommunen har behov for. Aktuelle tiltak er opplæring ute på kommunale arbeidsplasser, vikariater og tidlig rekruttering.

Nye selvbetjeningsløsninger og digitale verktøy

Digitaliseringsstrategien følges opp i 2017 med flere prosjekter som skal gi nye selvbetjeningsløsninger og økt digital tjenesteproduksjon. Det rettes et spesielt fokus på rutiner og kvalitet innen informasjonssikkerhet. Videre fortsetter arbeidet med nytt sak/arkivsystem og nytt budsjett- og analyseverktøy. For å gjennomføre kompetansekartlegging av ansatte i barnehagene og skolene anskaffes eget kompetansekartleggingsverktøy i kommunens HR-system; Agresso.

Samarbeid med næringslivet om nye arbeidsplasser

Drammen kommune vil bidra med 2 millioner kroner årlig til et nytt samarbeidsprosjekt med næringslivet, ”Næringsvekst 2020”. Bedriftsetableringer og satsing på gründere er en sentral del av satsingen.

Rådmannen foreslår å støtte høyskolen i Sørøst-Norge med 3 millioner kroner årlig for å videreutvikle Campus Drammen som arena for kompetanseutvikling, innovasjon og forskning.

For å styrke Drammen som kurs- og konferanseby foreslår rådmannen å videreføre støtten til Byen Vår Drammens prosjekt Destinasjon Drammen.

Et løft for fysisk aktivitet og friluftsliv

”Idrettsløftet” med etablering av nye kunstisbaner, rehabilitering av kunstgressbaner, og etablering av flerbrukshaller fortsetter. De største prosjektene er nye flerbrukshaller ved Øren, Brandengen og Fjell skoler.

Gjennomføring av «Friluftsløftet» starter i 2017. Prosjektet skal bedre mulighetene for friluftsliv og fysisk aktivitet i nærmiljøet i bydelene, gjennom etablering av sammenhengende turstier og nye turmål. Det foreslås investert 5 millioner kroner/år i årene fremover. De første tiltakene kommer i Åskollen og Tangen bydel.

For å stimulere til fysisk aktivitet for kommunens eldste innbyggere foreslås etablert et nærmiljøanlegg skreddersydd seniorer i Bacheparken.

På vei mot en ny kommune

Drammen og Svelvik kommuner har vedtatt å slå seg sammen. Rådmannen foreslår at Drammen kommune forskutterer 10 millioner til stedsutvikling i Svelvik i tråd med den politiske plattformen. Fylkesmannen anbefaler en ny kommune bestående av Lier, Svelvik, Drammen, Nedre og Øvre Eiker. Regjeringen legger frem sak om ny kommunestruktur våren 2017.

Parallelt med den nasjonale beslutningen vil Svelvik og Drammen blant annet kartlegge kommunenes eierskap og ulike former for nærdemokrati. Kartleggingen vil danne grunnlag for sammenslåingsprosessen. Fellesnemnd for den nye kommunen vil bli oppnevnt når Stortinget har vedtatt ny kommunestruktur våren 2017. Rådmennene i Drammen og Svelvik vil utarbeide en felles sak om bruk av engangstilskudd til kommunereformen, i alt 30 millioner kroner i 2017.

Dersom Stortinget fatter vedtak om ny kommune hvor flere enn Drammen og Svelvik inngår, må det etableres en bredere og mer omfattende planprosess. Rådmannen vil komme tilbake med en egen sak etter Stortingets behandling.

258 millioner kroner til vei

Rådmannen foreslår i alt 258 millioner kroner til ulike veiformål i fireårsperioden, hvorav 100 millioner kroner til oppgradering av veier og 100 millioner kroner til utbedring av Spiralen er de største postene.

Det foreslås 12 millioner kroner til trygge skoleveier og 20 millioner kroner til tiltak for kollektivtrafikk, sykkel og fotgjengere.

Buskerud fylkeskommune skal bygge om Bjørnstjerne Bjørnsons gate i 2017, og samtidig bygger Drammen kommune om tilliggende gater.

Etterslepet på veivedlikehold reduseres. Dette skyldes at det avsettes midler til utbedring av veier, gjennom masseutskifting, reasfaltering og utskifting av andre veielementer. Videre sikrer kommunens graveregime at kommunale veier blir rehabilitert i forbindelse med andre gravearbeider i veigrunnen, for eksempel arbeid med vann, avløp og kabler.

Et mer utfordrende klima gir behov for å gjennomføre enkelte tiltak for å redusere faren for flom- og overvannsepisoder. Disse tiltakene prioriteres innenfor investeringsrammen, noe som gjør at lukking av etterslep går noe saktere enn forutsatt.

Det foreslås 1 million kroner til utredning av oppgraderingsbehovet på bybrua.

Kvalifiserer flyktninger for arbeidslivet

Handlingsplan for mangfold og inkludering ble vedtatt av bystyret i oktober 2016. Det er et viktig mål at de bosatte flyktningene raskest mulig blir i stand til å forsørge seg selv. Flere av tiltakene i handlingsplanen er derfor rettet mot å kvalifisere voksne flyktninger for arbeidslivet, og å sikre barn og unge skolegang.

I tråd med prinsippene i planen jobber introduksjonsprogrammet mer arbeidsrettet, og samarbeider tett med NAV Drammen om gode overganger til arbeidsmarkedet. For at flere flyktninger skal komme raskere i arbeid vil rådmannen vurdere en endring i arbeidsdelingen mellom Introduksjonssenteret og NAV i 2017.

Rådmannen foreslår at Drammen tar imot 170 flyktninger i 2017, hvorav 15 enslige mindreårige, i tråd med anmodningen fra Integrerings – og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Fra 2018 forventer rådmannen at behovet reduseres og planlegger for at Drammen skal ta i mot 130 flyktninger, hvorav 15 enslige mindreårige.

30 elever mellom 16 og 24 år fra Introduksjonssenteret får grunnskoleopplæring ved Åssiden videregående skole. Fra neste skoleår er dette samarbeidsprosjektet med Buskerud fylkeskommune planlagt å gå over i drift. Rådmannen foreslår en rammeøkning på 1,7 millioner kroner for å kunne videreføre tiltaket.

Store investeringer i vann og avløp, men ingen prisøkning i 2017

Det foreslås investert 511,8 millioner kroner i fireårsperioden til vann, avløp og oppgradering av dammer. De viktigste investeringene er knyttet til oppgradering av ledningsnett for å tette lekkasjer og fjerne fremmedvann.

Det foreslås ingen prisøkning for vann og avløp i 2017. Prisen på vann foreslås opprettholdt med kronebeløpet for 2016 også i 2018 og deretter og økt med 4 prosent i 2019 og 5 prosent i 2020.

Når det gjelder avløp, foreslås prisen økt med 3 prosent i 2018 og i 2019, mens det foreslås en økning på 2 prosent i 2020.

1.2 Sunn økonomi

Kommunen har økonomisk handlingsrom

Drammen kommune har arbeidet aktivt for å skape en sunn balanse mellom bykassens driftsutgifter og driftsinntekter. Omstilling og effektivisering har bidratt til å dempe utgiftsveksten. Dette har gitt kommunen bedre kontroll over utviklingen og økt økonomisk handlingsrom. Dette er nødvendig for å kunne følge opp bystrategien.

Høyere netto driftsoverskudd gir økt egenfinansiering av investeringer

Budsjettforslaget legger opp til solide driftsoverskudd de neste fire årene. For 2017 budsjetteres med et netto driftsresultat på 134,9 millioner kroner, tilsvarende nær 2,8 prosent av bykassens driftsinntekter. Videre utover i fireårsperioden budsjetteres det med årlige driftsresultat i størrelse 2,7–3,1 prosent. Positivt driftsresultatet foreslås i hovedsak disponert til egenfinansiering av investeringer.

Vekst i frie inntekter

Kommunes frie inntekter øker med 3,9 prosent i 2017, sammenliknet med revidert budsjett 2016. Dette gir en merinntekt på om lag 134 millioner kroner. Korrigert for lønns- og prisvekst er realveksten på om lag 1,4 prosent, tilsvarende 49 millioner kroner. Skatteanslaget for 2016 ble betydelig oppjustert ved behandlingen av 2. tertialrapport. Disse merinntektene videreføres ikke i 2017. Neste år forventes skatteinntektene å øke med 2,3 prosent, og rammetilskuddet med 5,9 prosent. Nytt inntektssystem gir Drammen kommune merinntekter på nær 29 millioner kroner.

Befolkningsvekst gir økte utgifter

Fra 2017 til 2020 vil Drammen kommune ha en gjennomsnittlig befolkningsvekst på om lag 1,5 prosent per år. SSB forventer at antall innbyggere øker med 4 148 fram til 2020 og med ytterligere 5 797 fram til 2025. Det forventes vekst i alle aldersgrupper, og dette vil stille krav til videre utbygging av både tjenester og infrastruktur.

Nær 150 millioner kroner til økt tjenesteproduksjon

Drammen kommune har lavere inntekter enn sammenlignbare kommuner. For å oppnå økt egenfinansiering av investeringene, og samtidig opprettholde nivået på tjenesteproduksjonen, må det fortsatt stilles krav til høy effektivitet og stram styring.

Budsjettforslaget for 2017 gir programområdene full kompensasjon for lønns- og prisvekst, med 78,5 millioner kroner. I tillegg finansieres økte driftsutgifter som følger av befolkningsvekst, økt husleie og andre driftsutgifter knyttet til investeringer. Programområdenes rammer foreslås i alt økt med 148,6 millioner kroner i 2017. Utover dette legges det opp til begrenset vekst i driftsrammene i perioden.

Raskere nedbetaling av gjeld

Fra og med gjeldende økonomiplan har det vært lagt opp til raskere nedbetaling av kommunens lånegjeld. Gjennomsnittlig nedbetalingstid ble redusert fra 30 til om lag 25 år. Dette gir økte årlige utgifter på nær 35 millioner kroner per år. Kortere nedbetalingstid er videreført i forslaget til økonomiplan 2017-2020.

Fortsatt høyt investeringsnivå

Befolkningsvekst gjør det nødvendig å opprettholde et høyt investeringsnivå. Rådmannen foreslår å prioritere nødvendige investeringer innenfor de tunge tjenesteområdene og teknisk infrastruktur. Det foreslås en samlet investeringsramme på 717 millioner kroner i 2017. For hele fireårsperioden foreslås investeringer for i alt 2 670 millioner kroner.

Økt egenfinansiering av investeringene

Bystyret har vedtatt at minst 20–25 prosent av samlede ikke-rentable investeringer skal egenfinansieres. Rådmannen foreslår at 143 millioner kroner overføres til investeringer i 2017. Det er 45 millioner kroner mer enn i 2016. For hele fireårsperioden foreslås overført 580 millioner kroner til investeringsbudsjettet, tilsvarende 39 prosent av samlede ikke-rentable investeringer. Økt egenfinansiering reduserer lånebehovet.

Begrenset vekst i lånegjelden

Drammen kommune har over flere år hatt en jevn vekst i lånegjelden. Gjeldsveksten har flatet noe ut de seneste årene. Per utgangen av 2016 anslås kommunens brutto lånegjeld til 5 486 millioner kroner. Når vann og avløp holdes utenfor og gjelden omregnes til faste 2017-kroner, er det ingen realvekst i kommunens lånegjeld i perioden.

Solide reserver er bygget opp

Kommunen har de senere årene bygget opp et solid disposisjonsfond. Per utgangen av 2016 anslås bykassens frie reserver å utgjøre om lag 410 millioner kroner, etter at det er korrigert for forutsatt disponering og øremerking til konkrete forhold på om lag 60 millioner kroner. Rådmannen prioriterer i dette budsjettforslaget økt egenfinansiering av investeringer framfor ytterligere oppbygging av reserver.

Finansielle handlingsregler

Bystyret har vedtatt at kommunen skal ha en fondsreserve på 3 prosent av bykassens brutto driftsinntekter, et rentesikringsfond på 1 prosent av kommunens samlede gjeld og en egenfinansiering av bykassens investeringer på minst 40 prosent (eksklusiv vann og avløp).

Bystyrets krav vil være oppfylt med god margin ved utgangen av 2016. Rådmannen foreslår at kravene til oppbygging av reserver skjerpes, og at kommunen skal ha:

- en fondsreserve som til enhver tid er på 5 prosent av bykassens brutto driftsinntekter.

Økonomiplan for 2017 - 2020

- et rentesikringsfond som til enhver tid utgjør 2 prosent av kommunens samlede lånegjeld eksklusiv gjeld til Husbanken knyttet til ordningen med startlån.
- et «eierrisikofond» på minst 20 millioner kroner.

1.3 Rådmannens forslag til vedtak

1. Bystyret godkjenner Drammen kommunes økonomiplan for perioden 2017-2020
- 2a) Driftsbudsjett 2017 for Drammen bykasse vedtas slik det fremgår av vedlegg I til innstillingen. Rådmannen gis disposisjonsfullmakt innenfor vedtatt netto driftsramme per programområde. Rådmannen gis videre fullmakt til å foreta eventuelle mindre budsjettekniske endringer som følger av Stortingets endelige behandling av statsbudsjettet for 2017. Dersom Stortingets behandling innebærer større endringer i de budsjettmessige forutsetningene bes rådmannen komme tilbake til dette i egen sak.
- b) Investeringsbudsjett 2017 for Drammen bykasse vedtas slik det fremgår av vedlegg II til innstillingen.
- c) Budsjettrammen for Kontrollutvalget for 2017 fastsettes 3 325 000 kroner, inkludert kjøp av revisjonstjenester.
- d) Driftstilskudd til Drammensregionens brannvesen IKS for 2017 fastsettes til 40 965 000 kroner. I tillegg kommer driftstilskudd på 2 277 000 kroner til Drammen brannstasjon.
- e) Driftstilskudd til Vestviken 110 IKS for 2017 fastsettes til 1 889 000 kroner.
- f) Driftstilskudd til Legevakta i Drammensregionen IKS for 2017 fastsettes til 17 874 000 kroner.
- g) Driftstilskudd til Drammen Kirkelige Fellesråd for 2017 fastsettes til 29 569 000 kroner. Tilskuddet fordeles til følgende:

Drift kirkeformål	22 177 000
Drift gravferdsformål	7 392 000

Drammen kommune dekker i tillegg 100 prosent av Drammen Kirkelige Fellesråds reguleringspremie og kapitaltilskudd til godkjente investeringer.

Det bevilges 760 000 kroner per år i perioden 2017-2019 til kirkeformål. Bystyret tilrår at denne bevilgningen brukes til utredning av vedlikeholdsbehov og vedlikehold av byens kirker.

Drammen kommune stiller selvskyldnergaranti for låneopptak med inntil 6,2 millioner kroner i 2017 i regi av Drammen kirkelige fellesråd til rehabilitering av Drammen krematorium.

- i) Garantien gjelder for lånets hovedstol på inntil 6,2 millioner kroner med tillegg av 10 prosent av til enhver tid gjeldende hovedstol til dekning av eventuelle påløpte renter og omkostninger. Kommunens maksimale garantiansvar kan ikke overstige 6,82 millioner kroner.
- ii) Garantiansvaret reduseres i takt med nedbetalingen på lånet, og opphører etter 20 år med tillegg av inntil 2 år.

Økonomiplan for 2017 - 2020

- 3a) Styret for Drammen Eiendom KF gis fullmakt til å fastsette endelig budsjett for 2017 og forestå salg av eiendom innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av del 5.1.1
- b) Investeringsbudsjett 2017 for Drammen Eiendom KF vedtas slik det fremgår av vedlegg III til innstillingen.
- c) Drammen Eiendom KF gis i oppdrag å framskaffe tre eiendommer i 2017 som reguleres til barnehageformål, men først bygges ut til barnehage når behovet for flere plasser oppstår.
4. Styret for Drammen Drift KF gis fullmakt til å fastsette endelig budsjett for 2017 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremleggets del 5.1.2 og vedlegg IV til innstillingen.
5. Styret for Drammen Kjøkken KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2017 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremleggets del 5.1.3.
6. Styret for Drammen Parkering KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2017 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremleggets del 5.1.4 og vedlegg IV til innstillingen.
7. Styret for Drammensbadet KF gis fullmakt til å fastsette budsjett for 2017 innenfor de rammer og forutsetninger som fremgår av budsjettfremleggets del 5.1.5 og vedlegg IV til innstillingen.
8. Budsjett 2017 for Drammen kommunes lånefond vedtas slik det fremgår av vedlegg 2 til økonomiplan 2017-2020.
9. I samsvar med forslag til investeringsbudsjett fastsettes en låneramme for 2017 til investeringsformål på 436 571 000 kroner:

a) Drammen bykasse	kr	156 314 000
b) Drammen Eiendom KF	kr	275 157 000
c) Drammen Drift KF	kr	3 600 000
d) Drammen Parkering KF	kr	500 000
e) Drammensbadet KF	kr	1 000 000

Rådmannen gis fullmakt til å godkjenne lånevilkårene for nye lån som ligger innenfor de vedtatte rammer. Rådmannen gis dessuten fullmakt til å godkjenne lånevilkårene ved refinansiering av tidligere opptatte lån.

10. Det søkes Husbanken om en låneramme for Startlån (til videreutlån) på 300 000 000 kroner i 2017.
11. For inntektsåret 2017 fastsettes den kommunale skattøren for inntekts- og formuesskatt i Drammen kommune lik de maksimalsatser Stortinget vedtar.

12. Endringer i kommunale betalingssatser og gebyrer for 2017 vedtas i samsvar med spesifikasjonene i vedlegg V til innstillingen. Hvis ikke annet er spesifisert, justeres gebyrsatsene med 2,5 prosent.
13. Bystyret gir rådmannen fullmakt til å etablere samarbeidsprosjekter for byutvikling med offentlige og private utbyggere innenfor en ramme på 20 millioner kroner per år i perioden 2017-2020. Prosjektene baseres på samfinansiering med aktuelle samarbeidspartnere, men midler kan også benyttes til forberedende planarbeid og eiendomserverv. Rådmannen rapporterer bruk fra bevilgningsrammen i tertialrapportene og årsmeldingen.
14. Rådmannen gis fullmakt til å disponere inntil 15 millioner kroner fra disposisjonsfondet til styrket plankapasitet for årene 2017-2020.
15. Antall lærlingplasser i Drammen kommune økes med 20 per år i perioden 2017-2020.
16. Rådmannen gis fullmakt til å utrede alternative organisasjonsformer for Drammen Kjøkken KF.
17. I samsvar med IMDi's anmodning bosetter Drammen kommune inntil 170 flyktninger i 2017, inkludert 15 enslige mindreårige flyktninger. Fra og med 2018 legges det opp til bosetting av inntil 130 personer per år – inklusiv inntil 15 enslige mindreårige flyktninger.
18. Rådmannen gis fullmakt til å kjøpe Røyken kommunes og Nedre Eiker kommunes aksjeposter i Vinn Industrier AS til pålydende, samt med en klausul om at dersom aksjeposten gir økonomisk gevinst de neste 10 årene skal gevinsten deles 50/50.
19. Ordningen med to timers gratis parkering i kommunens parkeringshus på lørdager opphører fra og med 1. januar 2017.
20. Drammen kommunes pantobligasjon pålydende kroner 8 311 039 i Konnerudhallen (Gnr. 80 – Bnr. 100) slettes.
21. Drammen Scener AS tilføres egenkapital på 2 millioner kroner.
22. Det fastsettes revidert budsjettreglement for Drammen kommune med justerte finansielle handlingsregler for oppbygging av kommunens frie reserver med virkning fra 1. januar 2017 (jfr. vedlegg 16).
23. Finansreglement for Drammen kommune – vedtatt av bystyret 23.11.2015 – videreføres uten endringer.
24. Forslag til reviderte lokale retningslinjer for tilskudd til private barnehager gjeldende fra 1. januar 2017 godkjennes.
25. Forslag til gebyrregulativ for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringssaker og matrikkelsaker godkjennes med virkning fra 1. januar 2017, jfr. vedlegg 14.
26. For å mobilisere ansatte og ledere til å forbedre, forenkle og fornye kommunale tjenester etableres et innovasjonsfond på 25 millioner kroner. Fondet finansieres innenfor Drammen bykasses

disposisjonsfond. Rådmannen gis fullmakt til å disponere midlene i fondet innenfor de retningslinjer som fremkommer i budsjettframleggets del 1.8.

27. I samsvar med politisk plattform forskutterer Drammen kommune 10 millioner kroner i stedsutviklingsmidler til Svelvik kommune i 2017. Forskutteringen finansieres ved bruk av disposisjonsfondet. Beløpet er en del av reformmidlene som utbetales til ny kommune i 2020, og skal da tilbakeføres disposisjonsfondet.

Økonomiplan for 2017 - 2020

Tabeller til rådmannens innstilling

I. Drammen bykasse – forslag til driftsbudsjett 2017-2020 (Jfr. innstilling pkt. 2a)

Hovedoversikt	Budsjett 2016		Arsbudsjett	Økonomiplan				"Nye Drammen" 2020
	Vedtatt budsjett 2016	Revidert budsjett pr. 2. tertial 2016	2017	2018	2019	2020		
Mill. kroner								
Rammer pr. programområde 1-14:	3 263,695	3 337,6	3 488,3	3 516,0	3 569,1	3 598,7	3 914,5	
01 Barnehage	506,2	508,7	529,7	539,0	552,9	572,1		
02 Oppvekst	249,6	254,6	290,5	296,3	297,9	297,9		
03 Samfunnsikkerhet	46,7	46,7	48,5	47,0	47,0	47,0		
04 Byutvikling	16,2	21,4	19,6	18,1	18,1	18,1		
05 Helse- sosial- og omsorgstjenester	1 237,2	1263,7	1 309,8	1 307,3	1 316,6	1 316,7		
06 Kultur	139,8	143,2	145,6	147,3	146,5	146,7		
07 Ledelse, org. og styring	188,2	198,1	202,5	205,0	207,9	210,9		
08 Kompetanse, markedsføring, næring	9,0	9,3	8,8	8,8	8,8	8,8		
09 Idrett, park og natur	71,3	72,0	77,4	79,0	79,1	79,1		
10 Politisk styring	18,7	26,0	23,7	19,1	23,7	19,1		
11 Vei	58,6	59,3	60,4	60,4	60,4	60,4		
12 Grunnskole	747,5	758,1	782,0	808,3	844,0	864,5		
13 Introduksjonstjenester	68,6	70,1	77,0	73,1	67,9	67,7		
14 Vann og avløp *)	-93,9	-93,6	-87,3	-92,7	-101,7	-110,3		
Sentrale inntekter	-3 488,3	-3 553,3	-3 738,4	-3 790,0	-3 844,7	-3 901,3	-4 253,2	
Skatt	-1 805,4	-1 854,1	-1 897,6	-1 920,9	-1 945,6	-1 969,9		
Selskapsskatt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Rammetilskudd	-1 532,0	-1 535,3	-1 625,7	-1 663,5	-1 705,8	-1 751,3		
Integreringstilskudd	-129,2	-142,2	-143,6	-135,6	-123,6	-113,4		
Vertskommunetilskudd asylmottak	-1,8	-1,8	-2,1	-2,1	-2,1	-2,1		
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger (ny)			-50,0	-49,4	-49,4	-47,0		
Kompensasjonstilskudd	-19,9	-19,9	-19,4	-18,5	-18,2	-17,6		
Finansielle poster	128,9	128,9	132,9	136,9	139,2	134,0	157,9	
Renteutgifter	94,8	94,8	96,6	99,2	101,6	105,0		
Renteinntekter	-26,4	-26,4	-27,2	-28,8	-32,1	-33,9		
Avdrag på lån=Netto avdrag	109,2	109,2	113,7	115,8	115,5	115,4		
Kontantresultat lånefondet (- = overskudd)	-48,7	-48,7	-50,2	-49,3	-45,8	-52,4		
Overføring til/fra komm. bedrifter	-127,9	-130,4	-134,5	-134,5	-134,5	-134,5	-134,5	
Lindum AS - utbytte	-11,0	-12,0	-11,0	-11,0	-11,0	-11,0		
Energiselskapet Buskerud AS	-50,0	-50,0	-49,5	-49,5	-49,5	-49,5		
Drammen Kino AS - utbytte	-1,5	-3,0	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5		
Drammen Eiendom KF - eieruttak	-49,4	-49,4	-58,4	-58,4	-58,4	-58,4		
Drammen Drift KF - eieruttak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Drammen Kjøkken KF - eieruttak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Drammen Parkering KF - eieruttak	-16,0	-16,0	-14,1	-14,1	-14,1	-14,1		
Fellesutgifter/ufordelte poster	120,2	103,5	116,7	130,0	140,3	148,8	155,2	
Årets premieavvik (Z190)	-119,0	-54,3	-122,9	-122,9	-122,9	-122,9		
Inndekning tidligere års premieavvik (Z191)	83,6	84,3	93,3	106,6	116,9	125,4		
Premieavsetning pensjon (Z192/Z197)	8,0	8,0	8,2	8,2	8,2	8,2		
Diverse utgifter (inkl. P20)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		
Reguleringskostnad pensjon (Z195)	107,6	42,2	103,3	103,3	103,3	103,3		
Avsetning lønnsreserve	46,1	35,3	41,0	41,0	41,0	41,0		
Budsjettforutsetning fellesposter	-6,0	-12,0	-6,2	-6,2	-6,2	-6,2		
Avskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Avskrivninger	190,0	180,0	188,5	188,5	188,5	188,5	210,5	
Motpost avskrivninger	-190,0	-180,0	-188,5	-188,5	-188,5	-188,5	-210,5	
Netto driftsresultat (- angir netto driftsinntekt)	-103,3	-113,7	-134,9	-141,6	-130,5	-154,2	-160,0	

Økonomiplan for 2017 - 2020

Hovedoversikt	Budsjett 2016		Årsbudsjett	Økonomiplan			"Nye Drammen" 2020
	Vedtatt budsjett 2016	Revidert budsjett pr. 2. tertial 2016	2017	2018	2019	2020	
Mill. kroner							
Netto driftsresultat (- angir netto driftsinntekt)	-103,3	-113,7	-134,9	-141,6	-130,5	-154,2	-160,0
Årsoppgjørdisposisjoner	103,3	113,7	134,9	141,6	130,5	154,2	160,0
Tidligere års regnskapsresultat	0,0	-160,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
+ avsetning til disposisjonsfond	4,1	203,6	0,8	1,5	0,9	5,3	11,1
+ avsetning til bundne fond	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
+ overf. til invest.regnskapet (driftsmidler)	98,0	98,0	143,0	150,0	137,0	150,0	150,0
- bruk av disposisjonsfond	-2,0	-4,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- bruk av bundne fond (overf. fra i fjor)	0,0	-25,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- bruk/avsetning VA fond	3,3	3,3	-8,9	-9,9	-7,4	-1,1	-1,1
Årsresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Økonomiplan for 2017 - 2020

II. Drammen Bykasse – forslag til investeringsbudsjett 2017-2020 (jfr. innstilling pkt. 2b)

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
01 Barnehager	0,8	3,0	3,0	5,0	5,0	16,0
Oppgradering inventar og utstyr		2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Fjellhagen erstatningsbarnehage - inventar/utstyr	0,8	-	-	2,0	-	2,0
Inventar/utstyr ny barnehage		-	-	-	2,0	2,0
Digitalisering		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
02 Oppvekst	-	1,5	2,5	2,5	1,5	8,0
Inventar/utstyr nye kontorlokaler Senter for oppvekst		-	1,0	1,0	-	2,0
Rullerende oppgradering IKT Oppvekst		1,5	1,5	1,5	1,5	6,0
						-
03 Samfunnssikkerhet	-	2,0	-	-	-	2,0
Digitalisering av beredskapskart		0,5	-	-	-	0,5
Varslingsanlegg skoler/barnehager, pasientvarsel, trygghetsalarmer og nødkommunikasjon		1,5	-	-	-	1,5
04 Byutvikling	10,5	14,0	9,0	4,0	4,0	31,0
Knutepunktsutvikling Bragernes (fase 1 og 2)	10,5	10,0	5,0	-	-	15,0
Fjell 2020 - nærområdetiltak (kommunal andel)		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
Samarbeidsprosjekt med andre utbyggere (tilsagsramme 20 mill. kr pr. år)				-	-	-
						-
05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester	-	11,4	11,4	9,4	9,4	41,6
Lokal luftkvalitet		0,1	0,1	0,1	0,1	0,4
Oppgradering av inventar og utstyr i institusjonene og hjemmetjenestene		2,3	2,3	2,3	2,3	9,2
Velferdsteknologi og digitalisering - HSO		7,0	7,0	7,0	7,0	28,0
Bedriftssenter - inventar/utstyr		2,0	2,0	-	-	4,0
06 Kultur og fritid	-	2,9	2,2	2,2	2,2	9,5
Oppgradering utstyr Kultur/Biblioteket		2,9	2,2	2,2	2,2	9,5
07 Ledelse, org., styring	-	25,1	10,8	8,8	8,8	53,5
Nye informasjons- og styringssystemer (omregnes eks. mva)		8,8	8,8	8,8	8,8	35,2
Ny saks- og arkivløsning		3,5	2,0	-	-	5,5
Smart City		1,0	-	-	-	1,0
Agresso HR - modul for kompetanseplanlegging		1,8	-	-	-	1,8
Videreføring av IKT-investeringer		10,0	-	-	-	10,0

Økonomiplan for 2017 - 2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
09 Idrett, park og natur	-	66,5	41,0	42,5	24,5	174,5
Grunnerverv grøntarealer og friluftsområder		1,5	1,5	1,5	1,5	6,0
Oppgradering infrastruktur park, natur og idrett		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Turveier langs Drammenselva		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Nærmiljøanlegg/lekeplasser		8,0	8,0	8,0	8,0	32,0
Skilting av gang-, sykkel- og turveier		0,6	-	-	-	0,6
Erstatningsanlegg for friidrett (Berskaug)		-	15,0	15,0	-	30,0
Dekkeutskifting kunstgressbaner		3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Kunstis-/kunstgressbane Øren (brutto/netto)		35,4	-	-	-	35,4
Klimatilpasning skiløypenett/turveier		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Utskifting av maskinpark		2,0	1,5	3,0	-	6,5
Friluftsløft - trinn 1		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Bacheparken - oppgradering (HSO-plan)		4,0	-	-	-	4,0
10 Politisk styring	-	0,1	0,1	0,9	0,1	1,2
Digitale løsninger for folkevalgte		0,1	0,1	0,9	0,1	1,2
11 Vei		43,0	42,0	37,0	137,0	259,0
Oppgradering infrastruktur vei		25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
Kollektivtrafikk, sykkel og fotgjengere		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Fellesprosjekter med vann og avløp		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
Bybrua - utredning og oppgradering		1,0	-	-	-	1,0
Bj. Bjørnsonsgt. - tilgrensende kommunale veier		5,0	5,0	-	-	10,0
Trygge skoleveier		3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Spiralen - utbedring/vannetting	6,0	-	-	-	100,0	100,0
12 Grunnskole	1,1	21,3	22,4	20,0	25,0	88,7
Oppgradering inventar og utstyr		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Innredning/utstyr klasserom 11. skoleår		0,4	-	-	-	0,4
Digitaliseringsstrategi Læringsløp Drammen		10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Øren skole - inventar/utstyr utvidelse	0,2	5,0	-	-	-	5,0
Øren skole - inventar/utstyr flerbrukshall	0,9	-	-	-	-	-
Aronsløkka skole - inventar/utstyr utvidelse		-	-	5,0	-	5,0
Brandengen skole - inventar/utstyr utvidelse		-	5,0	-	-	5,0
Brandengen skole - inventar/utstyr flerbrukshall		0,9	-	-	-	0,9
Fjell skole - inventar/utstyr utvidelse		-	-	-	10,0	10,0
Fjell skole - inventar/utstyr flerbrukshall		-	2,0	-	-	2,0
Danvik skole - inventar og utstyr		-	0,4	-	-	0,4
13 Introduksjonstjenester	-	2,0	0,9	0,6	0,6	4,1
Digitalt utstyr Introduksjonssenteret - oppgradering		2,0	0,9	0,6	0,6	4,1
14 Vann og avløp	-	135,6	125,4	125,4	125,4	511,8
Tiltak vannforsyning		44,5	40,3	40,3	40,3	165,4
Tiltak avløp		80,9	78,6	78,6	78,6	316,7
Oppgradering av dammer i hht. ny hovedplan		10,2	6,5	6,5	6,5	29,7
Sum investeringer		328,4	270,7	258,3	343,5	1 200,9
Sum investeringer ekskl. vann/avløp		192,8	145,3	132,9	218,1	689,1

Økonomiplan for 2017 - 2020

Salderingsskisse – Drammen bykasses investeringsbudsjett 2017-2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Anvendelse av midler:						
Brutto investeringsutgifter i programområdene		328,4	270,7	258,3	343,5	1 200,9
Videreutlån av husbankmidler		300,0	300,0	300,0	300,0	1 200,0
Avdragsutgifter videreutlån		28,3	38,7	49,2	59,7	175,8
Avsetning ubundet investeringsfond		1,0	1,0	1,0	0,6	3,5
Egenkapitalinnskudd pensjon (DKP og KLP)		12,0	12,0	12,0	12,0	48,0
Kapitalinnskudd Drammen Scener AS		2,0				2,0
Sum anvendelse av midler		671,6	622,4	620,4	715,8	2 630,2
Anskaffelse av midler:						
Overføring fra driftsbudsjettet		-143,0	-150,0	-137,0	-150,0	-580,0
Statstilskudd/Spillemidler bykassen		-14,7				-14,7
Momskompensasjon investeringer bykassen		-28,4	-22,4	-20,5	-35,9	-107,2
Mottatte avdrag utlån fra Drammen bykasse		-1,0	-1,0	-1,0	-0,6	-3,5
Mottatte avdrag videreutlån		-28,3	-38,7	-49,2	-59,7	-175,8
Bidrag fra andre kommuner						0,0
Bruk av ubundet investeringsfond						0,0
Eksterne låneopptak til videreutlån		-300,0	-300,0	-300,0	-300,0	-1 200,0
Sum anskaffelse av midler ekskl. lån invest.		-515,3	-512,1	-507,7	-546,1	-2 081,2
Eksterne låneopptak investeringer		-156,3	-110,3	-112,8	-169,6	-549,0
Sum anskaffelse av midler		-671,6	-622,4	-620,4	-715,8	-2 630,2

Økonomiplan for 2017 - 2020

III. Drammen Eiendom KF – forslag til investeringsbudsjett 2017-2020 (jfr. innstilling pkt. 3b)

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
01 Barnehager	1,5	12,5	4,0	83,5	4,0	104,0
Fjellhagen erstatningsbarnehage (Fjell 2020)	1,5	-	-	33,5	-	33,5
Etablering nye barnehageplasser		1,0	-	46,0	-	47,0
Oppgradering av bygningsmassen		4,5	2,0	2,0	2,0	10,5
Oppgradering uteområder		7,0	2,0	2,0	2,0	13,0
02 Oppvekst	-	20,0	70,0	-	-	90,0
Oppgradering Strømsø skole hovedbygg - nye lokaler Senter for oppvekst		20,0	70,0	-	-	90,0
05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester	7,0	88,3	55,0	50,0	49,0	242,3
Drammen Helsehus inkl. ny legevakt /Oppfølging HSO-plan		-	1,0	1,0	-	2,0
Oppgradering institusjonsbygg <i>(hvorav 4 mill. kr ikke gir økt husleie)</i>		6,0	6,0	6,0	6,0	24,0
Marienlyst HOD - ombygging Strømsø bss	3,0	13,0	-	-	-	13,0
Utbyggingsplan for helse- og omsorgsdistriktene		7,5	5,0	-	-	12,5
Åskollen HOD - helseknutepunkt		-	-	-	-	-
Losjeplassen HOD - helseknutepunkt		-	-	-	-	-
Hamborgstrøm HOD - helseknutepunkt		-	-	-	-	-
Kommunale utleieboliger		35,0	35,0	35,0	35,0	140,0
Betzy Kjeldsbergsvei 167 - oppgradering		5,0	-	-	-	5,0
Erik Olsensgate 3/7 (BO7) - oppgradering	4,0	4,0	-	-	-	4,0
Oppgradering av boligmassen		10,8	8,0	8,0	8,0	34,8
Nye lokaler Betzy/Bris - prosjektering		1,0	-	-	-	1,0
Rehabilitering Gilhus gård - "Bybieprosjektet"		6,0	-	-	-	6,0
06 Kultur og fritid	-	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Oppgradering av bygningsmassen		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
07 Ledelse, org., styring	-	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Oppgradering av bygningsmassen		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0

Økonomiplan for 2017 - 2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
09 Idrett, park og natur	12,0	19,0	11,0	11,0	76,0	117,0
Fotballhall Åssiden - avsetning		-	-	-	60,0	60,0
Marienlyst multifunksjonshall	2,0	-	-	-	5,0	5,0
Øren - driftsbygg/infrastruktur	10,0	10,0	-	-	-	10,0
Drammensbadet - inngangsparti		5,0	-	-	-	5,0
Fjell almenning		-	7,0	7,0	7,0	21,0
Oppgradering bygningsmassen		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
12 Grunnskole	101,0	180,3	269,0	218,0	79,0	746,3
Øren skole - flerbrukshall	51,0	15,0	-	-	-	15,0
Øren skole - utvidelse	4,0	25,0	66,0	-	-	91,0
Brandengen skole - utvidelse	36,0	32,0	44,0	18,0	-	94,0
Brandengen skole - flerbrukshall	1,0	50,8	-	-	-	50,8
Fjell skole inkl. flerbrukshall og aktivitetshus	9,0	40,0	90,0	141,0	70,0	341,0
Oppgradering bygningsmassen (6 mill. ikke økt leie)		9,0	9,0	9,0	9,0	36,0
Aronsløkka skole - nybygg		1,0	40,0	40,0	-	81,0
Strømsø inntaksområde - ungdomsskolekapasitet		1,0	-	5,0	-	6,0
Danvik skole - arealtilpasninger		0,5	10,0	-	-	10,5
Gulskogen skole/Rødskog skole		1,0	-	-	-	1,0
Børresen - arealtilpasning og innneklima adm.bygg		5,0	10,0	5,0	-	20,0
Drammen Eiendom KF - Ufordelte midler	-	61,0	32,0	32,0	30,0	155,0
Oppgraderinger tekniske anlegg		12,0	7,0	7,0	5,0	31,0
Ei-bil ladestasjoner for kommunens biler		4,0	-	-	-	
Generell investeringsramme DEKF		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Strategiske eiendomskjøp - inkl. Vestfoldbanen		40,0	20,0	20,0	20,0	100,0
Sum investeringer		383,1	443,0	396,5	240,0	1 462,6

Økonomiplan for 2017 - 2020

Salderingsskisse – Drammen Eiendom KF's investeringsbudsjett 2017-2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Anvendelse av midler:						
Brutto investeringsutgifter		383,1	443,0	396,5	240,0	1 462,6
Sum anvendelse av midler		383,1	443,0	396,5	240,0	1 462,6
Anskaffelse av midler:						
Eiendomssalg (generell rammeforutsetning)		-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-12,0
Salg boliger prosjekt "Leie til eie"		-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-120,0
Bruk av opptjent egenkapital		-10,0				-10,0
Statstilskudd		-15,0	-15,0	-15,0	-5,0	-50,0
Momskompensasjon investeringer DEKF		-49,9	-64,6	-66,9	-20,9	-202,3
Sum anskaffelse av midler ekskl. låneopptak		-107,9	-112,6	-114,9	-58,9	-394,3
Eksterne låneopptak investeringer		-275,2	-330,4	-281,6	-181,1	-1 068,3
Sum anskaffelse av midler		-383,1	-443,0	-396,5	-240,0	-1 462,6

Økonomiplan for 2017 - 2020

IV. Øvrige kommunale foretak – forslag til investeringsbudsjett 2017-2020(jfr. innstilling pkt. 4-7)

Mill. 2017-kroner	Tidl. Bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Drammen Drift KF		3,6	-	-	-	3,6
Utskifting biler og maskiner		3,6				3,6
Drammen Parkering KF		0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Diverse utstysoppgraderinger		0,5				0,5
Drammensbadet KF		1,0	0,6	0,6	0,6	2,8
Diverse utstysoppgraderinger		1,0	0,6	0,6	0,6	2,8
Sum investeringer		5,1	0,6	0,6	0,6	6,9
Finansiering:						
Låneramme Drammen Drift KF		-3,6	0,0	0,0	0,0	-3,6
Egenkapital Drammen Parkering KF		-0,5	0,0	0,0	0,0	-0,5
Låneramme Drammensbadet KF		-1,0	-0,6	-0,6	-0,6	-2,8
Sum finansiering		-5,1	-0,6	-0,6	-0,6	-6,9

V. ENDRINGER I KOMMUNALE BETALINGSSATSER OG GEBYRER 2017

Virkning fra 1.1.2017

*(jfr. pkt. 12 i forslaget til vedtak)***Programområde 01 Barnehager**

Inntektsintervall (samlet inntekt per husholdning):	Satser fra 1.1.2016 *	Satser fra 1.1.2017 *	Satser fra 01.08.2017*
0 – 417 000/428 000**	Gratis	Gratis	Gratis
Mellom 417 000/428 000** og 500 500***	2 200	2 275	2 335
Over 500 500***	2 655	2 730	2 730
Søskenmoderasjon for barn nr. 2	30%	30 %	30 %
Søskenmoderasjon fra og med barn nr. 3	50%	50 %	50 %

*) Satsene gjelder per måned

**) Fra 1. august 2017 er inntektsgrensen for gratis barnehage foreslått satt til 428 000 kroner

***) Ingen skal betale mer enn 6 prosent av inntekten sin til barnehagen. I 2017 gjelder derfor denne ordningen for husholdninger med samlet inntekt som er lavere enn 500 500

Programområde 03 Samfunnsikkerhet**Feie- og tilsynsgebyr *)**

Prisliste feiing:	Satser 2016	Satser 2017
Vanlig skorsteinsløp (per stk.)	kr 587	kr 601
Redusert pris for feiing av flere fyringsanlegg på samme boligenhet (per stk.)	kr 297	kr 305
Tillegg for eier av boligenhet som ikke gir melding om at feiing ikke passer eller hvis fyringsanlegget ikke har vært tilgjengelig ved første fremmøte (pris uavhengig av antall fyringsanlegg)	kr 376	kr 385
Dersom eier av boligenhet ved 2. gangs fremmøte av feier, ikke gir melding om at feiing ikke passer eller hvis fyringsanlegget fortsatt ikke er tilgjengelig (prisen er avhengig av antall fyringsanlegg).	Minimum kr 587	Minimum kr 601
Skorsteinsløp tilknyttet større fyringsanlegg (per stk.)	kr 1 025	kr 1 051
Skorsteinsløp i fabrikkstein (per løpemeter)	kr 126	kr 129
Røykrør/-kanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (per stk. <1 meter)	kr 116	kr 119
Røykrør/-kanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (per stk. >1 meter, i tillegg per løpemeter)	kr 77	kr 80
Røykrør/røykkanal fra større fyringsanlegg (per løpemeter)	kr 171	kr 175
Røykrør/-kanal tilknyttet fabrikkstein (per løpemeter)	kr 281	kr 288
Fjerning av beksot-fresing av skorsteinsløp (per time)	kr 647	kr 661

Økonomiplan for 2017 - 2020

Prisliste tilsyn:	Satser 2016	Satser 2017
Vanlige fyringsanlegg - gjelder ett fyringsanlegg per boligenhet	kr 1 506	kr 1 544
Redusert pris for tilsyn av flere fyringsanlegg på samme boligenhet (per stk.)	kr 762	kr 771
Tillegg for eier av boligenhet som ikke gir melding om at tilsyn ikke passer ved første fremmøte (uavhengig av antall fyringsanlegg)	kr 511	kr 524
Dersom feier ved 2. gangs fremmøte også møter "stengt dør", faktureres det fullt ut, selv om tilsynet ikke er gjennomført (prisen er avhengig av antall fyringsanlegg)	Minimum kr 1 506	kr 1 535
Større fyringsanlegg (per stk.)	kr 3 223	kr 3 303
Fabrikkfyringsanlegg (per stk.)	kr 5 075	kr 5 210

*) Satsene er inkludert mva.

Ikke lovpålagte tjenester *)

	Satser 2016	Satser 2017
Feiing av ildsteder, fyrkjeler, kontroll av fyringsanlegg, m.v. (per time). (NB! kontroll av fyringsanlegg: i fritidsboliger, kontroll av skorstein som ikke er tilknyttet ildsted etter eiers eget ønske, rådgiving og veiledning, m. v.)	kr 949	kr 973

*) Satsene er inkludert mva.

Behandling av søknader om tillatelse til handel med fyrverkeri

*)

	Satser 2016	Satser 2017
Gebyr for behandling av søknad (inkludert administrative utgifter ved første tilsyn)	kr 2 411	kr 2 473
Gebyr for 1. gangs tilsyn (reisetid, kjøring og tilsyn)	kr 442	kr 550
Gebyr for 2. gangs tilsyn	kr 1 381	kr 1 413

*) Satsene er inkludert mva.

Programområde 04 Byutvikling

Gebyr for plan- og byggesaker

	Satser 2016	Satser 2017
Gebyr for behandling av plansaker og byggesaker angis med bokstaven M	1M = kr 2 330,-	1M = kr 2 390,-

For fullstendig gebyroversikt vises forslag til "Gebyrregulativ for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringssaker og matrikkelsaker fra 1. januar 2017", jfr. vedlegg 14.

Frikjøp fra parkeringskrav

	Satser 2016	Satser 2017
Beløp for frikjøp fra parkeringskrav – per plass	kr 225 00	kr 225 000

Programområde 05 Helse og omsorg

Egenbetalingssatser – pleie- og omsorgstjenester

TJENESTE	1.1.2016		1.1.2017	
PRAKTISK BISTAND Inkludert BPA	< 2 G	95 per time maks 2 timer *	< 2 G	Statlig forskrift *
	2 – 3 G	231,- per time maks 4 timer	2 – 3 G	237,- per time maks 4 timer
	3 – 4G	406,- per time maks 6 timer	3 – 4 G	416,- per time maks 6 timer
	>4 G timer	406,- per time maks 8 timer	>4 G	416,- per time maks 8 timer
	Merk: Tidsbruk avrundes til nærmeste halvtime. For å skjerme storbrukere er det innført et tak på 8 t per mnd		Merk: Tidsbruk avrundes til nærmeste halvtime. For å skjerme storbrukere er det innført et tak på 8 t per mnd	
DAGOPPHOLD / DAGSENTER/ Inkl transport og mat	Statlig forskrift ** Villa Fredrikke – gratis		Statlig forskrift ** Villa Fredrikke – gratis	
KORTTID	Statlig forskrift ** Maks 60 døgn per kalenderår.		Statlig forskrift ** Maks 60 døgn per kalenderår.	
LANGTID	Statlig forskrift **		Statlig forskrift **	
TRYGGHETSALARM	< 2 G	kr 1076 per år	< 2 G	kr 1103 per år
	2 – 3 G	kr 2153 per år	2 – 3 G	kr 2207 per år
	> 3G	kr 3440 per år	> 3 G	kr 3526 per år
	Abonnementet løper fra alarmeren er montert til den er demontert av kommunen. Montering og demontering kr 406 per gang.		Abonnementet løper fra alarmeren er montert til den er demontert av kommunen. Montering og demontering kr 416 per gang.	
NØKKELSAFE	Montering og demontering kr 205 per gang.		Montering og demontering kr 210 per gang.	

Økonomiplan for 2017 - 2020

HJELPEMIDLER	Utlevering/henting av hjelpemidler kr 123,-	Utlevering/henting av hjelpemidler kr 126,-
FASTLEGE OG FYSIOTERAPI	Egenandel inntil et fribeløp se https://helsenorge.no/betaling-for-helsetjenester	Egenandel inntil et fribeløp se https://helsenorge.no/betaling-for-helsetjenester

G= grunnbeløpet i folketrygden er for tiden kr 92 576 (justeres årlig per 1. mai)

* Maksimalsats for praktisk bistand per mnd. var kr 190,- i 2016 for husstander med inntekt < 2 G. Statlig forskrift justeres årlig med virkning fra 1. januar

** Statlig forskrift justeres årlig med virkning fra 1. januar

Programområde 06 Kultur

Kulturskolen		Satser 2016	Satser 2017
Årsavgift elever	Inntekt 0 – 250 000*	Gratis	Gratis
	Inntekt over 250 000*	kr 4 370	kr 4 480
	Barn nr 2	30 %	30 %
Søskenmoderasjon	Barn nr 3	50 %	50 %

*) Inntektsgrensen for fripluss økes fra 1. august 2017 fra kr 250 000 til kr 428 000

G60		Satser 2016	Satser 2017
<i>Øvingsrom</i>			
Øvingsrom	per person per økt (2,5 timer)		kr 45
Øvingsrom	per måned	kr 1 590	kr 1 630
Danseøving u/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 50	kr 20
Danseøving o/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 75	kr 90
<i>Scene</i>			
Scene	per dag	kr 1 545	kr 1 600
Scene inkl. lyd/lys-anlegg	per dag	kr 2 570	kr 2 700
Danseøving u/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 50	kr 20
<i>Studio</i>			
Studio u/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 55	kr 50
Studio u/25 år inkl. tekniker mandag/onsdag	per person per økt (2,5 timer)	kr 105	kr 100
Studio u/25 år lørdag / søndag		kr 1 545	kr 1 585
Studio o/25 år	per person per økt (2,5 timer)	kr 105	kr 100
Studio o/25 år lørdag / søndag		kr 2 055	kr 2 110
Nøstehallen		Satser 2016	Satser 2017
Inngangspenger	per person	kr 70	kr 70

Økonomiplan for 2017 - 2020

Biblioteket		Satser 2016	Satser 2017
<i>For sen innlevering</i>			
For sen innlevering - første gangs puring			kr 40
For sen innlevering - annen gangs puring			kr 70
Gebyr ved fakturering		kr 105	kr 110
<i>Erstatning</i>			
Lånekort		kr 55	kr 50
Barnebok		kr 310	kr 350
Voksen skjønnlitterær bok		kr 310	kr 350
Voksen fagbok		kr 515	kr 550
DVD/VHS/Blu-Ray		kr 210	kr 250
Språkkurs		kr 515	kr 550
Musikk-CD		kr 210	kr 250
Noter		kr 210	kr 250
Tegneserier/tidsskrifter, lydbøker		kr 75	kr 75
Gitarer		kr 1 030	kr 1 000
Spill / kontrollere		kr 515	kr 500
Allmennkultur		Satser 2016	Satser 2017
Holmsbu-hyttene, sommerutleie	per uke	kr 2 055	kr 2 110

Gravplassforvaltningen - avgifter som fastsettes av kommunen jf. gravferdsloven § 21		Avdøde bosatt i Drammen		Avdøde bosatt i andre kommuner	
		Satser 2016	Satser 2017	Satser 2016	Satser 2017
Kremasjon	per kremasjon	-	-	kr 6 160	kr 6 315
Bruk av kapell	per gravferd	kr 3 115	kr 3 195	kr 3 115	kr 3 195
Feste, vanlig gravfelt (kister, urner) - første 20 år	per grav per år, innkreves for 20 år	-	-	kr 310	kr 320
Feste, vanlig gravfelt (kister, urner) - neste 20 år	per grav per år, innkreves for 5 år	kr 310	kr 320	kr 310	kr 320
Reservering av grav ved siden av ny grav	per grav per år, innkreves for 20 år	kr 310	kr 320	kr 310	kr 320
Feste, navnet minnelund (urner) - første 20 år	per grav per år, innkreves for 20 år	-	-	kr 155	kr 160
Feste, navnet minnelund (urner) - neste 20 år	per grav per år, innkreves for 5 år	kr 155	kr 160	kr 155	kr 160

Programområde 07 Ledelse, organisering og styring

For mer utfyllende informasjon se vedlegg 17

Kart- og geodatatjenester

Oppretting av matrikkelenhet	Satser 2016	Satser 2017
§ 5-1 Oppretting av grunneiendom og festegrunn		
Areal 0-300 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal 301-2000 m2	Kr 25 725	Kr 26 370
Areal over 2001 m2- pris per påbegynt da.	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-2 Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn		
Areal 0-300 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal 301-2000 m2	Kr 25 725	Kr 26 370
Areal over 2001 m2- pris per påbegynt da.	Kr 2 270	Kr 2 325
§ 5-3 Oppmåling av uteareal på eierseksjon	Satser 2016	Satser 2017
Areal 0-50 m2	Kr 7 560	Kr 7 750
Areal 51-250 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal 251-2000 m2	Kr 15 130	Kr 15 510
Areal over 2001 m2- pris per påbegynt da.	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-4 Oppretting av anleggseiendom		
Volum 0-2000 m3	Kr 30 255	Kr 31 010
Volum over 2001 m3- økning per påbegynt 1000 m3	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-6 Oppretting av matrikkelenhet uten fullført Oppmålingsforretning	Kr 4 845	Kr 4 965
§5-7 Grunneiendom, festegrunn og jordsameie		
Areal 0-50 m2		Kr 7 500
Areal 51-250 m2		Kr 11 645
Areal 0-250 m2	Kr 11 360	
Areal 251-500 m2	Kr 13 620	Kr 13 960
Grensejustering til vei eller jernbane Areal 0-1000 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal fra 1001 m2- økning pr. påbegynt da.	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-8 Anleggseiendom		
Volum 0-250 m3	Kr 15 130	Kr 15 510
Volum 251-1000 m3	Kr 17 395	Kr 17 830
§5-9 Grunneiendom, festegrunn og jordsameie		
Areal 0 – 250 m2	Kr 11 360	Kr 11 645
Areal 251 – 1000 m2	Kr 15 130	Kr 15 510
Arealoverføring per nytt påbegynt 500 m2 - økning	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-10 Anleggseiendom		
Volum 0-250 m3	Kr 18 940	Kr 19 415
Volum 251-500 m3	Kr 22 685	Kr 23 250
Volumoverføring per nytt påbegynt 500 m3 - økning	Kr 2 270	Kr 2 325
§5-11 Klarlegging av eksisterende grense – der grensen		

tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning		
For inntil 2 punkter		
1 punkt	Kr 3 205	Kr 3 285
2 punkter	Kr 5 290	Kr 5 420
For overskytende grensepunkter per punkt	Kr 830	Kr 850
§5-12 Klarlegging av eksisterende grense – der grensen tidligere ikke er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning/klarlegging av rettigheter		
For inntil 2 punkter		
1 punkt	Kr 5 760	Kr 5 900
2 punkter	Kr 9 090	Kr 9 315
For overskytende grensepunkter per punkt	Kr 3 040	Kr 3 115
§5-21 Utstedelse av matrikkelbrev		
Inntil 10 sider	Kr 175	Inkl. i ovennevnte priser
Over 10 sider	Kr 350	
§5-23 Forenklet situasjonskart		
Gebyr for forenklet situasjonskart	Kr 830	

Programområde 09 Idrett, Park og Natur

Idrett

Leiepriser per time:	Satser 2016	Satser 2017
Drammenshallen per flate		
Trening (gjelder også hallene ved Gulskogen, Galterud og Skoger skoler)	kr 375	kr 385
Gymsal	kr 220	kr 225
Speilsal	kr 220	kr 225
Møterom	kr 220	kr 225
Styrkerom	kr 220	kr 225
Kamper/turneringer og lignende	kr 510	kr 525
Pistolbane per leietaker per halvår	kr 6 170	kr 6300
Kommersielle arrangement	Etter avtale	Etter avtale

Friluft

Vegavgift Spiralen/Landfalltjern/Olsrud:		
- Enkel tur	kr 35	kr 35
- Årskort (felles kort)	kr 600	kr 600

Se priser og gebyrer for programområde 11 Vei for utleie av arealer i parker og friområder

Programområde 11 Vei

Parkeringspriser *)

	Satser 2016	Satser 2017
Sone 1 Bragernes og Strømsø sentrum		
Første time	kr 25	kr 26
Andre time	kr 29	kr 30
Fra og med tredje time	kr 33	kr 34
<i>Maks. 5 timer parkeringstid</i>		
<i>Avgiftsperiode: Mandag-fredag kl. 8.00 – 18.00</i>		
<i>Lørdag kl. 9.00 – 16.00</i>		
Sone 2 Ytre del av Bragernes og Strømsø		
Sats per time	kr 19	kr 20
<i>Maks. 5 timer parkeringstid</i>		
<i>Avgiftsperiode: Mandag-fredag kl. 8.00 – 18.00</i>		
<i>Lørdag kl. 9.00 – 16.00</i>		

Sone 3 Marienlyst/Drammensbadet		
Sats per time	kr 18	kr 18
<i>Maks. 5 timer parkeringstid</i>		
<i>Avgiftsperiode: Mandag-fredag kl.08.00 – 18.00</i>		
<i>Lørdag kl. 9.00 – 16.00</i>		

*) Satsene er inkl. mva.

Boligsoneparkering/beboerparkering *)

	Satser 2016	Satser 2017
Parkeringstillatelser for beboere		
Første bil per måned	Kr 270	Kr 275
Andre bil per måned	Kr 320	Kr 330
Tredje bil per måned	Kr 370	Kr 380
Parkeringstillatelse for næringsdrivende		
Første bil per måned	Kr 740	Kr 750
Midlertidige parkeringstillatelser & besøkskort		
5-timers kort	Kr 40	Kr 40
Dagskort	Kr 75	Kr 75
Ukeskort	Kr 300	Kr 300

*) Satsene er inkl. mva.

Utleie av kommunal gategrunn og park/friområde

	Satser 2016	Satser 2017
Rigglass, container o.l.		
Gategrunn per m ² per dag	kr 4,60	kr 4,70
Parker og idrettsanlegg per m ² per dag	-	kr 3,00
Friområde per m ² per dag	-	kr 2,00
Gebyr – tidsoverskridelse: Gjeldende fra første dag etter avtaleperiodens utløp, eventuelt frem til det foreligger tillatelse om bruk av gategrunn. Ved bruk av kommunal grunn i større utbygginger kan egne priser avtales i en utbyggings-/gjennomføringsavtale.		
Gebyr i indre byområde per m ² per dag	kr 20,00	kr 20,50
Gebyr i ytre byområde per m ² per dag	kr 11,00	kr 11,30
Container per dag (fri leie 1 uke)	kr 51,00	kr 52,30
Ved plassering av container eller annen bruk av avgiftsbelagt parkeringsplass betales leie i form av parkeringsavgift fra første dag.		
Uteservering		
Med skjenkeløyve per m ² per dag	kr 4,30	kr 4,40
Uten skjenkeløyve < 50 m ² per dag	kr 0,85	kr 0,90
Uten skjenkeløyve > 50 m ² per dag	kr 1,35	kr 1,40
Torgplass, salgs plass/stands		
Helårs-/sesongavtaler per m ²	kr 1,20	kr 1,20
Kortvarig/dagleie, Standard areal 9 m ²	kr 185,00	kr 190
Arrangementer (leie også for riggtid)		
Ikke-kommersielle / ideelle arrangementer	kr 0,00	kr 0,00
Ideelle arrangement med sponsor/kommersiell deltaker – halv/heldagsleie	kr 550/1 100	kr 565/1 130
Kommersielt arrangement; halv-/heldagsleie	kr 1 400/2 300	kr 1 440/2 360
Større kommersielle arrangement	Etter avtale	Etter avtale
Mobile salgsvogner på torg/gater (kun små vogner, inntil 4 m²)		
Helårsavtaler (per m ² /år)	Kr 14 100,00	kr14 500,00
Fortausalg/gatesalg		
Helårs-/sesongavtaler per m ² pr dag	Kr 1,20	kr 3,00
Juletresalg	kr 0,00	kr 0,00

Leie av strømuttak inkl. energi

	Satser 2016	Satser 2017
Salgsbod gågate/torg (fastpris per dag)	kr 29,00	kr 30,00
Arrangement (fastpris per dag)	kr 280,00	kr 290,00

Gebyrsetter - graveinstruks

	Satser 2016	Satser 2017
Per gravetillatelse	kr 3 750,00	kr 3 850,00
Gebyr for forringelse per m ² etter oppmålt areal	kr 170,00	kr 175,00
Utarbeide arbeidsvarslingsplan - timepris	kr 790,00 min. kr 1 580,-	kr 800,00 min. kr 1 600,00

Beløpene er justert med kommunal deflator så langt dette er hensiktsmessig. Satser som årskort og avgift til utfartsmål holdes uendret. Satser for fortaussalg og gatesalg økes fra kr 1,20 pr kvm til kr 3 pr kvm. Riggeløse er differensiert slik at bruk av veigrunn f eks er dyrere enn andre arealer. Bruk av arealer faktureres helt til området er ryddet.

Programområde 12 Grunnskoleopplæring

Skole fritidsordning (SFO)

	Ordinær pris *		Moderert pris (inntekt < 2,5 G)**	
	Satser 2016	Satser 2017	Satser 2016	Satser 2017
Plasstype:				
1 dag per uke (20 %)	Kr 680	Kr 697	Kr 215	Kr 220
2 dager per uke (40 %)	Kr 1 260	Kr 1 292	Kr 360	Kr 369
3 dager per uke (60 %)	Kr 1 820	Kr 1 866	Kr 515	Kr 528
4 dager per uke (80 %)	Kr 2 445	Kr 2 506	Kr 700	Kr 718
5 dager per uke (100 %)	Kr 2 995	Kr 3 070	Kr 850	Kr 871
Kun formiddag 5 dager per uke (40 %)	Kr 1 260	Kr 1 292	Kr 360	Kr 369
Kun ettermiddag 5 dager pr uke (60 %)	Kr 1 820	Kr 1 866	Kr 515	Kr 528
1 formiddag per uke	Kr 255	Kr 261	Kr 130	Kr 133
1 ettermiddag per uke	Kr 420	Kr 431	Kr 130	Kr 133
1 tilfeldig dag (enkelt dager)	Kr 215	Kr 220	Kr 130	Kr 133

*) Søskenmoderasjon: 30 % for barn nr. 2 og 50 % fra og med barn nr. 3. Dette gjelder kun 100 % plasser.

***) Modererte satser gjelder til og med juni 2017. Fra 1. august 2017 er det gratis SFO for familier med inntekt under kroner 428 000

Utleie av gymsaler og skolelokaler*:

Utleie av:	Satser 2016	Satser 2017
Gymsal per time	kr 250	kr 256
Klasserom per kveld	kr 370	kr 379

*) Kommunen stiller skolelokaler vederlagsfritt til rådighet for frivillige organisasjoner og andre ikke-kommersielle tiltak i nærmiljøet (jfr. bystyrets vedtak av 17. juni 2014)

Programområde 14 Vann og avløp

Vann og avløp *

	Satser 2016	Satser 2017	Satser 2018	Satser 2019	Satser 2020
Fastledd per år:					
Vann	kr 530	kr 530	kr 530	kr 551	kr 579
Avløp	kr 879	kr 879	kr 905	kr 932	kr 951
Kr per m3:					
Vann	kr 19,50	kr 19,50	kr 19,50	kr 20,28	kr 21,29
Avløp	kr 34,15	kr 34,15	kr 35,17	kr 36,22	kr 36,95
Gebyutvikling i %					
Vann	0%	0%	0%	4%	5%
Avløp	0%	0%	3%	3%	2%

*) Satsene er inkl. mva.

Tilsynet for små avløpsanlegg i Drammensregionen - gebyrsatser

Generelle bestemmelser (Kap. 1) *)	2016	2017
Tilsynskontorets personell, arbeid etter medgått tid jfr. gebyrregulativets punkt 1.2	975,-	1 000,-
Beløpsgrense for overføring av utestående beløp jfr gebyrregulativets punkt 1.8	500,-	500,-
Gebyr for slamtømming (Kap. 2) *)		
Tankvolum mindre enn 3 m ³	2 226,-	2 284,-
Tankvolum fra og med 3 m ³ til og med 6 m ³	3 373,-	3 461,-
Tankvolum større enn 6 m ³ til og med 12 m ³	5 426,-	5 567,-
Tankvolum større enn 12 m ³ + behandling av volum over 12 m ³	6 300,- 643,-/ m ³	6 464,- 660,-/ m ³
Ekstraarbeid ved tømming, pris per time	1 494,-	1 533,-
Utedo / tørrtoalett, pris per tømming	3 969,-	4 072,-
Oppmøte uten å få tømt, pris per gang	699,-	717,-
Tillegg for utrykning	1 149,-	1 179,-
*) Satsene er inkl. mva.		
Gebyr for tilsyn (Kap. 3) **		
Tilsyn av avløpsanlegg, pris per år	500,-	513,-
Gebyr for utslippstillatelse (Kap. 4) **		
Søknad om utslippstillatelse, pris per sak	6 935,-	7 282,-
***) Det er fritak for mva. på disse gebyrene		

Husholdningsrenewasjon – gebyrsatser *)

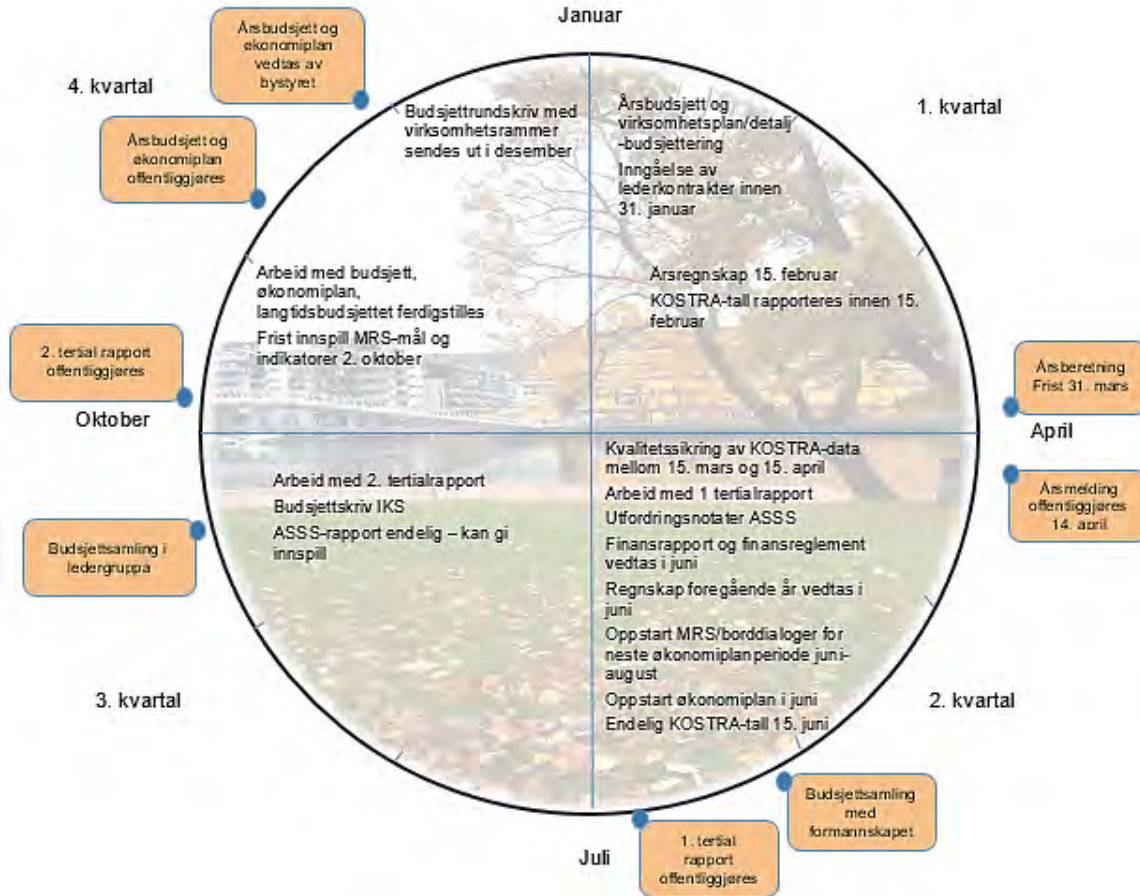
	2016	2017
Standard renovasjonsgebyr:		
Standard renovasjon	3 086	3 333
Øvrige renovasjonsgebyr:		
Samarbeid renovasjon (80%)	2 469	2 667
Stor familie renovasjon (130%)	4 012	3 333
Hytterrenovasjon standard sommer (65%)	2 006	4 333
Hytterrenovasjon samarbeid sommer (52%)	1 605	1 733
Hytterrenovasjon standard helårs (100%)	3 086	3 333
Hytterrenovasjon samarbeid helårs (80%)	2 469	2 667
Gebyr for tilleggstjenester:		
Tillegg for nedgravd/brannsikret løsning.	625	625
Gangtillegg standard renovasjon (pr. 10 m.)	475	500
Gangtillegg storfamilie renovasjon (pr. 10 m.)	475	500
Gangtillegg samarbeid renovasjon (pr. 10 m.)	238	250
Gangtillegg samarbeid renovasjon 4-hjulsbeholder (pr. 5 m.)	238	250
Ekstrasekker renovasjon (pr. stk.)	75	80
Fradrag for hjemmekompostering.	-375	-375

*) Satsene er inkl. mva.

1.4 Årshjul for planprosesser og rapportering

Drammen kommune har utarbeidet et årshjul for arbeidet med planprosesser og rapportering. Årshjulet viser blant annet plan for utarbeidelse av økonomiplan/årsbudsjett, årsmelding og tertialrapporter. Med utgangspunkt i årshjulet utarbeides detaljerte framdriftsplaner for de enkelte prosesser.

Figur 1.1 Drammen kommunes årshjul for planprosesser og rapportering

Figuren over viser hvordan budsjett- og rapporteringsarbeidet fordeler seg gjennom kalenderåret. De viktigste styringsdokumentene har som hovedregel følgende tidspunkt for behandling i bystyret:

Årsmelding	April
1. tertialrapport	Juni
2. tertialrapport	Oktober
Økonomiplan/årsbudsjett	November

Som det fremgår av figuren overfor utarbeides løpende månedrapporter i tillegg til hovedrapporteringene per april (1. tertial) og august (2. tertial). Bykassens virksomheter rapporterer månedlig til rådmannen, med unntak av månedene januar og juni. Rådmannen legger frem fire offentlige rapporter i tillegg til tertialrapportene. Dette gjelder månedene februar, mai, juli og oktober, og rapportene legges ut på kommunens hjemmeside.

1.5 Mål og resultatstyring - MRS

Drammen kommune benytter mål og resultatstyring (MRS) som er forankret i bystrategiens (Drammen 2036) hovedmål om byvekst med kvalitet. MRS ble implementert som målstyringsverktøy i 2012 og er et styringsverktøy for ledere og politikere. Kommuneplanmålene i Drammen 2036 er operasjonalisert i økonomiplanen. Målene som settes i økonomiplanen er spesifikke, målbare, aksepterte og innenfor vedtatte budsjetttrammer. Målformuleringene har resultatfokus og er forankret i alle programområder. De konsernovergripende målene i økonomiplanen rulleres årlig. Årsmeldingen viser i hvilken grad målene nås.

Vedtatte mål i økonomiplanen konkretiseres i virksomhetsplanene. Virksomhetsplanene skal reflektere og støtte målene som er politisk satt i økonomiplanen for programområdet. Gjennom virksomhetsplanene defineres virksomhetenes bidrag til at programområdet når økonomiplanmålene og som igjen sikrer at bystrategiens målsettinger realiseres.

Målarbeidet mot økonomiplanen starter i juni hvor direktører, virksomhetsledere og planrådgiver deltar på borddialoger med rådmannen. Grunnlaget for økonomiplanmålene diskuteres i borddialogene. Sentralt i årets dialog var utviklingsmål og det å tenke nyskapende i forhold til hvordan Drammen kommune kan omprioritere ressurser for å fremme den beste tjenesteytingen på en kostnadseffektiv måte.

MRS-målene er presentert i målskjemaer innenfor hvert programområde.

1.6 Kvalitetssystem i Drammen kommune

For å ivareta innbyggernes behov og rettigheter er det nødvendig med god styring. Kvalitetssystemet skal bidra til bedre egenkontroll ved å sikre kvalitet og effektivitet i tjenesteproduksjonen, at ulike krav etterleves og at vi har god risikostyring og læring.

I 2017 vil arbeidet med å bygge opp et kvalitetssystem ha prioritert oppmerksomhet i hele organisasjonen. Dette medfører at arbeidet må gis stor oppmerksomhet av alle ledere. Ressurser må frigjøres for å løse de oppgaver som er nødvendig for å etablere et overordnet kvalitetssystem. Det handler blant annet om å beskrive prosesser, utarbeide nødvendig dokumentasjon, felles retningslinjer, hvordan utføre intern revisjon og å definere hva avvik og uønskede hendelser er.

I 2016 er det rekruttert faglige ressurser til dette arbeidet i de store programområdene. Disse vil, sammen med kvalitetskoordinator, lede arbeidet på konsernnivå.

For lederne blir det viktig å sikre implementering og forståelse i egen virksomhet. Det krever fokus på kvalitetsarbeidet og på endringsledelse. Virksomhetslederne vil forpliktes til dette gjennom lederkontraktene i 2017.

Utviklingsarbeidet vil bestå av to faser; den første fasen vil innebære utarbeiding av et felles rammeverk for konsernet. Den andre fasen vil innebære anskaffelse av et nytt elektronisk verktøy.

1.7 Forslag til justering av budsjettreglement for Drammen kommune

Bystyret fastsatte revidert budsjettreglement for Drammen kommune ved behandlingen av økonomiplan 2016-2019.

I det reviderte budsjettreglementet ble kommunens finansielle handlingsregler innarbeidet i punkt 2. I denne forbindelse ble handlingsreglene for oppbygging av reserver foreslått videreført i samsvar med

bystyrets tidligere vedtak, mens handlingsregelen for egenfinansiering ble utvidet til å omfatte hele investeringsbudsjettet – ikke bare bykassens investeringer slik det tidligere var vedtatt.

Drammen bykasse har de seneste årene gradvis opparbeidet et større disposisjonsfond. Som nærmere omtalt i budsjettforslagets del 2.7 anslås bykassens frie reserver å utgjøre om lag 402 millioner kroner ved utgangen av 2016 – etter at det er korrigert for forutsatt disponering og øremerking til konkrete forhold på nesten 70 millioner kroner.

For å sikre at Drammen kommune over tid opprettholder en sunn reserve til å møte fremtidige uforutsette hendelser foreslår rådmannen at handlingsreglene i budsjettreglementets pkt. 2 vedrørende oppbygging av reserver skjerpes:

- Kravet til generell fondsreserve foreslås økt fra 3 til 5 prosent av bykassens brutto driftsinntekter.
- Kravet til «rentesikringsfond» foreslås økt fra 1 til 2 prosent av kommunens samlede lånegjeld eksklusiv gjeld til Husbanken knyttet til ordningen med startlån.
- Det innføres et nytt krav til «eier-risikofond» på minst 20 millioner kroner.

Rådmannens forslag til justerte handlingsregler innebærer at ytterligere 165 millioner av de frie reservene låses i forhold til å sikre kommunen mot fremtidige uforutsette hendelser. Forslaget om en generell reserve på 5 prosent av brutto driftsinntekter er i samsvar med KS' anbefaling til kommunene.

Forslaget om økt «rentesikringsfond» er begrunnet med risikoen for at dagens historisk lave rentenivå etter hvert vil stige. I henhold til vedtatt finansreglement skal mellom 1/3 og 2/3 av låneporteføljen være rentesikret. Drammen kommune har innenfor denne strategien valgt å styre mot en rentesikringsandel som over tid har ligget på om lag 50 prosent. En noe høyere reserve vil gi kommunen mer tid til å gjennomføre nødvendige omstillinger dersom rentenivået stiger.

Drammen kommune mottar årlig utbytte fra aksjeselskaper i størrelse 60 – 70 millioner kroner. Det kan oppstå situasjoner der selskapene ikke kan levere forventet utbytte til eierne. For å møte slike situasjoner kan det være hensiktsmessig å etablere et «eier-risikofond» til å dekke eventuelle uforutsette inntektsbortfall.

Forslag til justert budsjettreglement for Drammen kommune gjeldende fra 1. januar 2017 følger som vedlegg 16.

1.8 Etablering av innovasjonsfond

Rådmannen foreslår at 25 millioner kroner fra disposisjonsfondet øremerkes til etablering av et innovasjonsfond for Drammen kommune. Målet er å mobilisere ansatte og ledere til å forbedre, forenkle og fornye kommunale tjenester med bedre ressursbruk. Innovasjonsfondet er et positivt virkemiddel for at Drammen kommune kan møte vekst store brukergrupper med flere tjenester og god kvalitet innenfor realistiske ressursrammer.

Over tid er dette forutsatt å være et selvfinansierende fond, som skal gi insentiver til å hente ut prosjektgevinster.

Det foreslås følgende retningslinjer for tildeling av midler fra innovasjonsfondet:

- Det legges opp til at alle ansatte, enheter, avdelinger og virksomheter kan søke om midler fra fondet til tiltak.
- Søknadene vurderes av en gruppe med representanter for ansatte, kvalitetskoordinatorer og ledere. Rådmannen treffer endelig beslutning om tildeling av midler.
- Det må angis en forventet årlig gevinst fra godkjente prosjekter.
- Årlig gevinst, eller deler av denne, trekkes fra virksomhetens ramme og tilbakeføres fondet etter nærmere avtale over en angitt periode. Dette vil sikre at fondet tilføres årlige nye midler.

1.9 Kommunereformen

Bystyret vedtok 21. juni 2016 at Drammen ønsker å slå seg sammen med Svelvik og andre kommuner som fatter tilsvarende vedtak. Fylkesmannens innspill til regjeringen var at en kommune av Svelvik og Drammen også bør innbefatte Lier, Nedre Eiker og Øvre Eiker. Fellesnemnd opprettes etter nasjonale vedtak om ny kommunestruktur, fordi man da med sikkerhet vet hvilke kommuner som inngår i den nye kommunen. I mellomtiden er det satt i gang et kartleggingsarbeid av de to organisasjonene, som skal være en del av grunnlaget for arbeidet med en ny kommune. Det er også satt i gang en gjennomgang av kommunenes eierskap.

1.10 Eierskap - hovedtrekk

Drammen kommune forvalter betydelige verdier. En stor del av disse verdiene forvaltes gjennom kommunale foretak, interkommunalt samarbeid, interkommunale selskap, aksjeselskaper og stiftelser. Bystyret vedtok 20.9.16 Drammen kommunes eierpolitikk for perioden 2016–2020. Det legges vekt på at kommunen har en åpen, langsiktig og forutsigbar eierpolitikk. Det legges opp til en gjennomgang av eierpolitikken tidlig i kommunevalgperioden, slik at overordnet eierpolitikk utarbeides for en 4-årsperiode. Eierpolitikken skal tydeliggjøre kommunens eierrolle og ansvar samt sikre forutsigbare rammer for foretakene og selskapene.

Den løpende eierskapsforvaltning innebærer regelmessig og formalisert kontakt mellom kommunen og selskapene/foretakene, sikring av god rapportering på mål og forventninger og sikring av gode prosesser ved gjennomføring av valg, strategiendringer med videre. Hovedformålet med eierskapsforvaltningen er å følge opp vedtatt eierpolitikk og eierstrategier. Eierskapsforvaltningen skal sikre god utvikling for selskapene, langsiktig verdiskaping og forutsigbar styring. Bystyret, formannskapet, kontrollutvalget og rådmannen har i den sammenheng viktige og ulike roller. Her nevnes:

- Bystyret vedtar kommunens eierpolitikk, vedtar kommunens eierstrategier for selskap og foretak, gjennomfører styrevalg for kommunale foretak og vedtar kommunens økonomiplan og tilhørende rapporter.
- Formannskapet er kommunens eierorgan og gjennomfører blant annet eiermøter med selskap og foretak samt gjennomfører orienteringer om eierstrategisk arbeid forut for sluttbehandling av eierstrategier.
- Kontrollutvalget gjennomfører selskapskontroll.
- Rådmannen iverksetter bystyrets vedtatte eierpolitikk, utvikler forslag til eierstrategier for behandling i bystyret og etablerer rutiner for løpende eieroppfølging.

I 2017 vil følgende oppgaver være særlig sentrale i eierstyringsarbeidet:

- Utarbeide og fremme eierstrategier for Drammensbadet KF, Enter Kompetanse AS, Drammen Scener AS og Drammensregionens brannvesen IKS.
- Sikre god etablering av nytt kommunalt parkeringsselskap – Dpark AS – som en konsekvens av ny parkeringsforskrift med virkning fra 1.1.17, og i den sammenheng avklare grensesnittet mot Drammen Eiendom KF.
- Utrede alternative organisasjonsformer for Drammen Kjøkken KF.
- Sikre god etablering av Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS gjennom overføring av eiendommer til selskapet.
- Avklare spørsmålet om etterberegning av merverdiavgift ved Drammensbadet KF, jfr. Skatt sør's gjennomgang.

Som en del av kommunereformarbeidet kartlegger rådmannen sammen med kommunene i Drammensregionen hvilke selskaper kommunene har eierposisjoner i. Dette som utgangspunkt for en nærmere vurdering av fremtidig selskapsorganisering etter gjennomført kommunereform.

1.11 Digitalisering

I 2017 realiseres ny løsning for sak og arkiv, inkludert eByggesak, flere bookingtjenester for innbyggerne og automatiserte, digitale prosesser for tilskuddsordninger. Det tas grep for å sikre gode rutiner og kvalitet for informasjonssikkerhet og personvern. Et forprosjekt som skal teste ut bruk av sensorteknologi og innsamling av data, skal danne grunnlag for videre beslutninger på hvilke områder og hvordan vi kan nyttiggjøre oss av stordata.

1.12 Innspill fra arbeidstakerorganisasjonene og Arbeidsmiljøutvalget (AMU)

Rådmannen har mottatt innspill fra arbeidstakerorganisasjonene og AMU til Økonomiplanen 2017-2020. Disse er i sin helhet vedlagt dokumentet. Rådmannen vil følge opp innspillene i drøftingsmøter med arbeidstakerorganisasjonene og AMU.

Rådmannen har nedsatt en parts sammensatt arbeidsgruppe som i 2017 skal utvikle en strategi for hvordan og i hvilket omfang kommunen ønsker å knytte til seg vikarer. Strategien skal inkludere spesifisering av volumet, kompetansekrav, karriereveier og ivaretagelse av vikarens rettigheter.

Rådmannen foreslår at antall lærlingplasser i Drammen kommune økes med 20 per år i planperioden 2017-2020. Det vises til nærmere omtale under programområde 07 Ledelse, organisering og styring i del 4.

1.13 Merverdiavgift - oppfølging

Drammensbadet KF

Som tidligere omtalt, har Skatt sør varslet etterberegning av merverdiavgift knyttet til bygging og drift av Drammensbadet KF med om lag 65 millioner kroner med tillegg av lovpålagte renter. Sentrale vurderingstemaer i denne sammenheng er hvorvidt badet i skattemessig forstand er å anse som en svømmehall eller et badeland, samt hvorvidt foretaket har bedrevet økonomisk aktivitet i strid med kompensasjonsloven. Drammen kommune har i sitt tilsvarende bestridt faktum så vel som den rettslige forståelsen til Skatt sør, men har akseptert at Drammensbadet KF i skattemessig forstand er å anse som et

badeland uten full fradragsrett. Som en følge av dette vil Drammensbadet i henhold til bystyrets vedtak ved behandlingen av 2. tertialrapport tillegge merverdiavgift med lav sats (10 %) på inngangsbilletter til badeanlegget fra og med 1. januar 2017. En mer spesifikk omtale av problemstillingene er gitt under omtalen av Drammensbadet KF i del 5.2.5 i økonomiplanens kapittel om eierstyring.

Kommunale boliger til helse- og sosialformål

Det foreligger i utgangspunktet ingen kompensasjonsrett for merverdiavgift på anskaffelser til boliger for slag eller utleie. Kommunene har likevel rett til kompensasjon for boliger som er tilrettelagt for helseformål og sosiale formål. Kommunene har opplevd utfordringer om forståelsen og omfanget av begrepet helseformål og sosiale formål og hvilke bygg dette omfatter, og Skattedirektoratet har på denne bakgrunn foretatt flere klargjøringer og innskjerping av regelverket. En undersøkelse Ernst & Young AS utførte for KS våren 2016 konkluderer med at Skatteetaten gir momskompensasjon for kommunale boliger som er fysisk tilrettelagt for beboere med behov for slike tilpasninger på grunn av alder eller funksjonshemminger, mens det i all hovedsak ikke gis momskompensasjon for boliger som er tilrettelagt for sosiale formål.

Drammen Eiendom KF har tidligere gjennomgått hele boligporteføljen på om lag 1 140 boliger, for å innordne seg Skatteetatens krav for momskompensasjon. Det er konkludert med at om lag 40 prosent av utleieboligene faller inn under kompensasjonsordningen.

Kultur- og idrettsområdet

Videre har rådmannen foretatt en gjennomgang av kommunenes håndtering av merverdiavgift og momskompensasjon innenfor områdene kultur og idrett, og hvorvidt denne håndteringen er i tråd med gjeldende regelverk på området. Buskerud Kommunerevisjon IKS har bistått i arbeidet.

Kommunens adgang til å kreve kompensasjon for inngående merverdiavgift til oppføring, innleie og drift avhenger av sluttbruken av anleggene. Tilsvarende gjelder også for kommunens plikt til å viderefakturere for bruk av anlegg med tillegg av merverdiavgift.

På idrettsområdet har gjennomgangen vært konsentrert til Marienlyst Gamle Gress og Drammenshallen, hvor de avgiftsmessige utfordringene knytter seg til avgrensningen mellom topp- og breddeidrett. Drammen kommune vil fra og med 2017 gjøre enkelte tilpasninger for å sikre at den avgiftsmessige håndteringen i større grad harmoniserer med faktisk bruk av anleggene.

På kulturområdet er det først og fremst regelverket rundt Drammen Scener AS' aktivitet på Union Scene som har vært gjenstand for gjennomgang. Drammen kommune har hittil dekket Drammen Sceners utgifter til innleie av lokaler. I henhold til konklusjonene i kartleggingen, vil kommunes støtte til driften ved Drammen Scener AS fra og med 2017 legges om til en ren tilskuddsordning. Videre foreslår rådmannen i økonomiplanen for 2017 – 2020 at tilskuddet økes noe for å kompensere for merutgifter ved at Drammen Scener AS ikke har full fradragsrett for inngående merverdiavgift knyttet til innleie og drift av lokalene på Union.

1.14 Langtidsbudsjett for Drammen kommune

Konkrete tiårsplaner for investeringer vil alltid være beheftet med usikkerhet. Det pågår blant annet arbeid med kommunereformen for en ny kommune. Den nye kommunen skal bestå av Svelvik og Drammen, og muligens også andre kommuner. Sammenslåingen er ikke fullstendig inkorporert i langtidsbudsjettet, ettersom konsekvensene ennå er svært uklare. Det er likevel viktig å få fram sentrale utfordringer og valg som kommunen vil møte i den neste tiårsperioden. Dette gjelder ikke minst i forhold til konkrete

investeringer som må gjøres i løpet av perioden og hvilke løpende konsekvenser disse investeringene vil ha på driftsbudsjettet i form av renter og avdrag, vedlikehold og økte driftsutgifter.

Befolkningsutviklingen som legges til grunn i langtidsbudsjettet bygger hovedsakelig på tall fra SSB. Disse viser at antall innbyggere i Drammen kommune vil øke med 13,1 prosent eller med 9 002 personer i planperioden. Sammen ventes Svelvik og Drammen å vokse med 9477 individer, hvilket tilsvarer 12,5 prosent av innbyggertallet i begynnelsen av perioden. Aldersgruppene 1-5 år, 67-79 år og 80-89 år forventes størst prosentvis økning, både i dagens Drammen kommune og i den nye kommunen.

Fordi Drammen opplever stor vekst og planlegger flere store utbyggingsområder, forventes imidlertid et avvik mellom SSBs prediksjoner og faktisk behov for skole- og barnehageplasser. Derfor ble det i 2016 utført en barnehage- og skolebehovsanalyse ved COWI, som gir et mer fokusert bilde av økning i barne- og elevtall i barnehage og skole i Drammen kommune. Disse tallene er brukt for å predikere kostnader på de aktuelle områdene.

Barnehage: 658 flere barn

Prognosene fra barnehage- og skolebehovsanalysen viser at antallet barn i aldersgruppen 1-5 år vil øke med 349 i perioden 2021 til 2026. Dette vil gi økte driftskostnader i størrelsesorden 31 millioner kroner, fordelt på kommunale og private barnehager. Den forventede kostnadsveksten skyldes til dels kommunens ambisjon om å øke dekningsgraden. Videre planlegges etablering av nye barnehager i perioden. Det vil være behov for større enheter enn i dag. Eksisterende bygningsmasse må vurderes i forhold til renovering eller utrangering, sett opp mot kostnadene ved eventuelle nybygg. Inkluderes Svelvik predikerer SSB en vekst på ytterligere 9 barn fra 2021 til 2026, og 17 barn i hele planperioden.

Grunnskole: 760 flere elever

Fra 2021 til 2026 vil antall elever øke med 467 ifølge Barnehage- og skolebehovsanalysens prediksjoner. Dette medfører økte driftskostnader i størrelsesorden 35 millioner kroner. Enkelte skoler har fremdeles ledig kapasitet mens andre er tilnærmet fulle. Spesielt er det mye trykk på skolene i Strømsøområdet. Det planlegges flere tiltak for kapasitetsutvidelse for å møte den forventede veksten. I henhold til SSBs prognoser, ventes Svelvik å oppleve en *reduksjon* på 22 barn i skolealder fra 2021 til 2026, og 42 i hele tiårsperioden.

Helse, sosial og omsorg: flere over 80 år

Prognosene tilsier at aldersgruppen 67-79 år vil øke med 15,5 prosent fra 2017-2026, aldersgruppen 80-89 år øker med 37,4 prosent i samme periode, mens de over 90 år øker med 12,4 prosent. Den nye kommunen vil oppleve en enda mer dramatisk vekst blant eldre; aldersgruppen 67-79 år vil øke med til sammen 16,1 prosent fra 2017-2026, aldersgruppen 80-89 år øker med 40,6 prosent i samme periode, mens de over 90 år øker med 14,5 prosent. Samlet forespeiler dette en solid vekst i gruppen eldre, som vil gi betydelige merkostnader. Dersom tjenestetilbudet opprettholdes på dagen nivå, med tilsvarende dekningsgrad, er det beregnet at driftskostnadene for Helse, sosial og omsorg vil øke med om lag 165 millioner kroner fra 2021-2026. Dette fører til et betydelig behov for effektivisering. Forholdet mellom den yrkesaktive befolkningen og den eldre delen av befolkningen i Drammen synker fra 4,41 yrkesaktive per eldre i 2016 til 4,06 i 2026. Dette vil gjøre det krevende å rekruttere nok dyktige fagfolk, så vel innenfor helse og omsorg som barnehage og grunnskole.

Det er beregnet at de frie inntektene vil få en årlig realvekst i intervallet 51,0 – 74,6 millioner kroner i perioden 2021-2026. Samtidig vil den nye kommunens befolkning bli mer kostnadskrevende.

Økonomiplan for 2017 - 2020

Programområdenes økte driftsutgifter vil overstige økningen i inntekter. Drammen vil derfor være avhengig av å tenke nytt, forberede omstilling og effektivisering av tjenesteproduksjonen. I langtidsbudsjettet legges det opp til betydelige investeringer innenfor barnehage og skole, helse, sosial og omsorg, og veiformål, i alt 1,3 milliarder kroner (eks. vann og avløp) i investeringer for perioden 2021-2026. Det planlegges primært investeringer som er nødvendige for å møte den demografiske utviklingen, og for å opprettholde dagens nivå på eksempelvis veinettet. Med et nøkternt investeringsbudsjett, årlig egenfinansiering på 98 millioner kroner og kortere nedbetalingstid, viser analysen en økning i lånegjeld fra om lag 5,35 milliarder kroner i 2015 til 5,9 milliarder kroner i 2025.

Del 2 Driftsbudsjettet

2.1 Økonomiske hovedtrekk

Drammen kommune har arbeidet aktivt for å skape en sunn balanse mellom bykassens driftsutgifter og driftsinntekter. Omstilling og effektivisering har bidratt til å dempe utgiftsveksten, og har dermed gitt kommunen bedre kontroll over den økonomiske utviklingen og økt handlingsrom. Kommunen har behov for å opprettholde det økonomiske handlingsrommet for å følge opp bystrategien Byvekst med kvalitet.

Hovedstørrelser i Drammen bykasses driftsbudsjett

Tabellen nedenfor viser hovedstørrelser i Drammen bykasses driftsbudsjett for planperioden:

Tabell 2.1.1 Hovedstørrelser i Drammen bykasses driftsbudsjett og lånegjeld 2017-2020

Mill. 2017-kroner (2017-2020)	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Økonomiplan		
				2018	2019	2020
Driftsinntekter	-4 545,1	-4 520,0	-4 751,5	-4 809,2	-4 873,4	-4 939,4
Driftsutgifter inkl. avskrivninger	4 503,3	4 540,3	4 735,3	4 782,3	4 855,3	4 902,8
Brutto driftsresultat	-41,8	20,3	-16,2	-26,9	-18,1	-36,6
Finansinntekter og utbytte	-143,2	-138,6	-141,4	-142,1	-141,9	-150,3
Finansutgifter	163,4	205,0	211,2	215,9	218,0	221,2
Netto finansutgifter	20,2	66,3	69,8	73,8	76,1	70,9
Motpost avskrivninger	-181,6	-190,0	-188,5	-188,5	-188,5	-188,5
Netto driftsresultat	-203,2	-103,3	-134,9	-141,6	-130,5	-154,2
Overføring til investeringsbudsj.	54,8	98,0	143,0	150,0	137,0	150,0
Bruk/avsetning disp.fond (netto)	57,8	2,1	0,8	1,5	0,9	5,3
Øvrige årsoppgjørdisp. (netto)	-70,1	3,3	-8,9	-9,9	-7,4	-1,1
Årsresultat (- er overskudd)	-160,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Resultagrad *)	4,47 %	2,29 %	2,84 %	2,94 %	2,68 %	3,12 %
Lånegjeld (ekskl. videreutlån)	5 404	5 486	5 697	5 908	6 077	6 176

*) Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

Høyere netto driftsoverskudd

Budsjettforslaget legger opp til solide driftsoverskudd i hele økonomiplanperioden. For 2017 budsjetteres med et netto driftsresultat på 134,9 millioner kroner. Dette tilsvarer nesten 2,8 prosent av bykassens driftsinntekter, og ligger godt over minimums-anbefalingen fra TBU¹ på 1,75 prosent. Videre utover i planperioden ligger årlige driftsresultat i størrelse 2,7 – 3,1 prosent av driftsinntektene.

Det positive driftsresultatet foreslås i hovedsak disponert til egenfinansiering av investeringene. Forslaget til driftsbudsjett er saldert med 8,5 millioner kroner i avsetning til disposisjonsfond for hele planperioden. Dette understreker at rådmannen nå prioriterer egenfinansiering av investeringene framfor ytterligere oppbygging av fondsreservene.

¹ Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi anbefaler netto driftsresultat på minst 1,75 prosent av driftsinntektene

Vekst i frie inntekter

Drammen kommunes frie inntekter øker med 3,9 prosent i 2017, sammenliknet med revidert budsjett 2016. Dette tilsvarer en merinntekt på om lag 134 millioner kroner. I forhold til kommunal deflator tilsvarer dette en realvekst på om lag 1,4 prosent – tilsvarende 49 millioner kroner. Skatteanslaget for 2016 ble betydelig oppjustert ved behandlingen av 2. tertialrapport. Årets merinntekter inngår i den forutsatte realveksten i kommuneopplegget for 2017, og videreføres således ikke neste år. I samsvar med regjeringens opplegg i forslaget til statsbudsjett 2017 forventes skatteinntektene å øke med 2,3 prosent neste år, mens rammetilskuddet øker med 5,9 prosent. Omleggingen til nytt inntektssystem bidrar isolert sett til merinntekter på nesten 29 millioner kroner for Drammen kommune, og er forklaringen på den høye veksten.

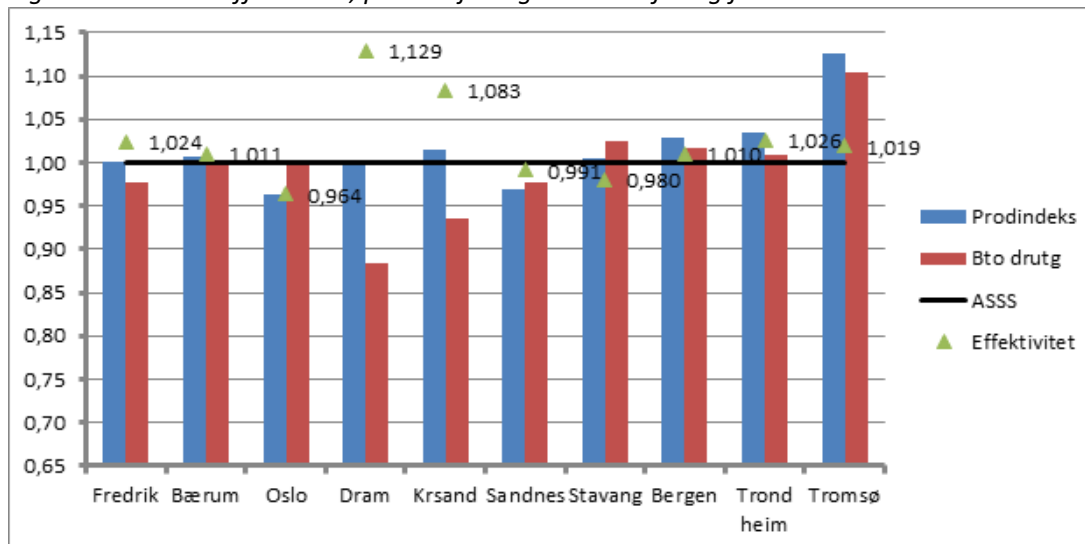
Befolkningsvekst gir økte utgifter

Drammen kommune står foran store utfordringer i årene som kommer. I den kommende fireårsperioden vil kommunen ha en gjennomsnittlig befolkningsvekst på om lag 1,5 prosent per år. Basert på SSB's framskrivingsprognoser forventes antall innbyggere i Drammen øke med 4 148 personer i perioden 2017-2020. Fram mot 2025 forventes befolkningen å vokse med ytterligere 5 797 personer. Det forventes vekst i alle aldergrupper, og i planperioden vil dette stille krav til videre utbygging av både tjenester og infrastruktur.

Betydelig vekst i programområdenes rammer

Drammen kommune har frie inntekter på 93 prosent av landsgjennomsnittet når eiendomsskatt inngår i sammenligningsgrunnlaget. Dette betyr at Drammen kommune har mindre inntekter enn sammenlignbare kommuner. For å nå kommunes mål og ambisjoner må det derfor stilles strenge krav til effektiv tjenesteproduksjon. Beregninger fra ASSS-samarbeidet har vist at Drammen også i 2015 var den mest effektive av landets 10 største kommuner. For å oppnå økt egenfinansiering av investeringene, og samtidig opprettholde nivået på tjenesteproduksjonen, må det fortsatt stilles krav til høy effektivitet og stram styring.

Figur 2.1.1 ASSS - Effektivitet, produksjon og brutto driftsutgifter 2015

Budsjettforslaget for 2017 gir programområdene full kompensasjon for lønns- og prisvekst med 78,5 millioner kroner. Dette sikrer at realverdien av budsjett 2016 som utgangspunkt videreføres i planperioden. I tillegg benyttes veksten i frie inntekter og andre inntektskilder til å finansiere økte driftsutgifter som følger

Økonomiplan for 2017 - 2020

av befolkningsveksten, økt husleie og andre driftsutgifter som følge av gjennomførte investeringer. Utover dette legger forslaget til årsbudsjett 2017 og økonomiplan for årene 2018-2020 opp til begrenset vekst i programområdenes driftsrammer. Samtidig legges det ikke opp til nye omfattende rammereduksjoner i forslaget til økonomiplan 2017-2020.

Tabellen nedenfor viser endringer i programområdenes rammer i budsjettforslaget for 2017. Som det fremgår legges det opp til reelle økninger i programområdenes rammer med 148,6 millioner kroner neste år. Når det gjelder nærmere spesifisering av utviklingen i programområdenes rammer vises til omtalen av det enkelte programområde i del 4 samt vedlegg 1 Driftsutgifter i programområdene 1-14.

Tabell 2.1.2 Endring i programområdenes rammer 2017

Beløp i 1000					
Programområde	Vedtatt budsjett 2016	Prisjustering og diverse endringer	Nye tiltak og realendringer budsjett	Forslag til årsbudsjett 2017	Realendring i %
01 Barnehage	506 163	13 232	10 582	529 976	2,1 %
02 Oppvekst	249 599	5 512	35 401	290 512	14,2 %
03 Samfunnsikkerhet	46 673	2 662	-878	48 614	-1,7 %
04 Byutvikling	16 217	93	3 300	19 610	20,3 %
05 Helse-, sosial og omsorgstjenester	1 237 248	29 130	43 424	1 309 802	3,5 %
06 Kultur	139 802	3 317	2 475	145 594	1,8 %
07 Ledelse, organisering og styring	188 188	5 066	9 278	202 532	4,9 %
08 Kompetanse, markedsføring, næring	9 002	-284	100	8 818	1,1 %
09 Idrett, park og natur	71 265	1 619	4 483	77 367	6,3 %
10 Politisk styring	18 688	255	4 767	23 710	25,5 %
11 Vei	58 644	1 201	550	60 395	0,9 %
12 Grunnskoleopplæring	747 457	14 349	22 187	783 994	3,0 %
13 Introduksjonstjenester	68 613	-464	9 300	77 448	13,6 %
14 Vann og avløp	-93 866	3 009	3 594	-87 263	-3,8 %
Sum netto driftsutgifter	3 263 695	78 544	148 563	3 484 799	4,6 %

Stabile pensjonskostnader

Etter flere år med kraftig vekst i pensjonskostnadene snudde denne utviklingen i 2015. Det ligger an til en moderat økning i pensjonskostnadene i 2016, og denne utviklingen forventes å fortsette neste år.

Fortsatt lave renter og raskere gjeldsnedbetaling

Til tross for vekst i lånegjelden bidrar det lave rentenivået til å dempe veksten i bykassens renteutgifter. Inklusiv kontantresultatet fra Lånefondet er bykassens netto finansutgifter marginalt høyere enn forutsatt i gjeldende økonomiplan.

I gjeldende økonomiplan ble det lagt opp til raskere nedbetaling av kommunens lånegjeld ved at gjennomsnittlig nedbetalingstid på låneporteføljen ble redusert fra 30 til om lag 25 år. Dette tilsvarer en merbelastning for bykassen på nesten 35 millioner kroner per år. Forutsetningen om kortere nedbetalingstid er videreført i forslaget til økonomiplan 2017-2020.

Høyt investeringsnivå

For å møte de utfordringer som følger av befolkningsveksten legges det opp til et fortsatt høyt investeringsnivå i den kommende planperioden. Rådmannens forslag prioriterer nødvendige investeringer innenfor de tunge tjenesteområdene og teknisk infrastruktur, noe som innebærer at andre prosjekter i større grad må skyves ut i tid. Rådmannens forslag til investeringsprogram viser en samlet

investeringsramme på 717 millioner kroner i 2017. For hele planperioden 2017-2020 er samlede investeringsutgifter på 2 670 millioner kroner – tilsvarende et gjennomsnittlig investeringsnivå på 668 millioner kroner per år.

Økt egenfinansiering av investeringene

I kommunens budsjettreglement er det krav om at minst 20 – 25 av samlede ikke-rentable investeringer skal egenfinansieres. For 2017 foreslås 143 millioner kroner i 2017 overført til investeringsbudsjettet. For hele planperioden foreslås 580 millioner kroner overført til egenfinansiering av investeringsbudsjettet. Dette tilsvarer en egenfinansiering i overkant av 39 prosent av samlede ikke-rentable investeringer når det også tas hensyn til bruk av opptjent egenkapital og eiendomssalg i Drammen Eiendom KF. Den foreslåtte egenfinansieringen ligger dermed godt over handlingsregelens krav, og bidrar til å redusere lånebehovet.

Begrenset vekst i lånegjelden

Som følge av høyt investeringsbehov har Drammen kommunes lånegjeld over flere år hatt en jevn vekst, selv om vekstkurven har vært flatere de seneste årene. Per utgangen av 2016 forventes kommunens brutto lånegjeld å være 5 486 millioner kroner. Målt i forhold til brutto driftsinntekter har kommunen et gjeldsnivå som ligger godt over landsgjennomsnittet. Til tross for raskere gjeldsnedbetaling og økt egenfinansiering vil kommunens lånegjeld med det foreslåtte investeringsnivået fortsette å øke. I den kommende økonomiplanperioden anslås en vekst i lånegjelden på 690 millioner kroner – tilsvarende en årlig gjeldsvekst på 172,5 millioner kroner.

Solide reserver er bygget opp

Drammen kommune har de senere årene bygget opp et solid disposisjonsfond. Per utgangen av 2016 anslås bykassens frie reserver å utgjøre om lag 402 millioner kroner – etter at det er korrigert for forutsatt disponering og øremerking til konkrete forhold på nesten 70 millioner kroner. Som nevnt har rådmannen i dette budsjettforslaget prioritert økt egenfinansiering framfor ytterligere oppbygging av reserver, og det foreslås kun budsjettekniske avsetninger på 8,5 millioner kroner til disposisjonsfondet i den kommende planperioden.

Finansielle handlingsregler

Bystyret vedtok revidert budsjettreglement for Drammen kommune ved behandlingen av økonomiplan 2016-2019. I reglementets pkt. 2 fastsatt følgende finansielle handlingsregler:

1. Drammen Kommune skal ha en fondsreserve som til enhver tid er på 3 prosent av bykassens brutto driftsinntekter (disposisjonsfondet)
2. Drammen kommune skal ha et rentesikringsfond som til enhver tid utgjør 1 prosent av kommunens samlede gjeld
3. Drammen kommune skal ha en egenfinansiering av bykassens investeringer på minst 40 prosent (eksklusiv vann og avløp).

Ut fra prognose per 2. tertialrapport i år vil målene om reserveoppbygging være oppfylt med god margin per utgangen av 2016. Målet om egenfinansiering av investeringer er også oppfylt i vedtatt budsjett for 2016.

For å sikre at Drammen kommune over tid opprettholder en sunn reserve til å møte fremtidige uforutsette hendelser foreslår rådmannen at handlingsreglene i budsjettreglementets pkt. 2 vedrørende oppbygging av reserver skjerpes:

- Kravet til generell fondsreserve foreslås økt fra 3 til 5 prosent av bykassens brutto driftsinntekter.
- Kravet til «rentesikringsfond» foreslås økt fra 1 til 2 prosent av kommunens samlede lånegjeld eksklusiv gjeld til Husbanken knyttet til ordningen med startlån.
- Det innføres et nytt krav til «eier-risikofond» på minst 20 millioner kroner.

Det vises til nærmere omtale av forslag til justerte finansielle handlingsregler i del 1.7 Forslag til justering av budsjettreglementet for Drammen kommune.

2.2 Kommuneopplegget i statsbudsjettet for 2017

Statsbudsjettet for 2017 ble lagt frem 6. oktober i år. Rådmannen har i forslaget til økonomiplan 2017-2020 bygget på de forslag og forutsetninger som regjeringen legger opp til for 2017. Det må påregnes at den videre behandlingen av statsbudsjettet i Stortinget kan medføre endringer i det økonomiske opplegget for kommunene. Det foreslås at rådmannen gis fullmakt til å innarbeide mindre budsjettekniske endringer som følge av Stortingets behandling. Dersom Stortingets behandling innebærer større endringer i de budsjettmessige forutsetningene må rådmannen komme tilbake til dette i egen sak.

Regjeringen legger i forslaget til statsbudsjett 2017 opp til en reell vekst i kommunesektorens inntekter på 3,4 milliarder kroner neste år. Den reelle veksten i frie inntekter er på 4,075 milliarder kroner, målt i forhold til anslag på inntektsnivå i revidert nasjonalbudsjett 2016 (RNB 2016). Veksten i frie inntekter fordeles med 3,625 milliarder kroner på kommunene og 450 millioner kroner på fylkeskommunene.

Ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en pris- og kostnadsvekst i kommunal tjenesteyting (kommunale deflator²) på 2,5 prosent fra 2016 til 2017.

Veksten i frie inntekter må ses i sammenheng med økte utgifter for kommunesektoren knyttet til befolkningsutviklingen. På grunnlag av beregninger utført av Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) og oppdatert befolkningsframskriving fra SSB fra juni i år anslår regjeringen at 2,1 milliarder av demografikostnadene må dekkes av de frie inntektene. I tillegg må økte pensjonskostnader på anslagsvis 900 millioner kroner dekkes av veksten i 2017. Regjeringen begrunner videre 800 millioner kroner av veksten i de frie inntektene med ulike statlige satsinger:

○ Tidlig innsats i grunnskolen	150 millioner kroner
○ Opptappingsplan for rusfeltet	300 millioner kroner
○ Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering	100 millioner kroner
○ Økt satsing på skolehelsetjenester og helsestasjoner	50 millioner kroner
○ Fornying og opprusting av fylkesveiene	200 millioner kroner

I samsvar med Stortingets vedtak legges det opp til at skatteandelen av kommunenes frie inntekter skal utgjøre om lag 40 prosent av de samlede inntektene i 2017.

² Vektet indikator for lønnsvekst (vekt 65 prosent) og prisvekst (vekt 35 prosent) i kommunesektoren. I statsbudsjettet for 2017 legges til grunn lønnsvekst på 2,5 prosent og prisvekst vil være på 2,2 prosent.

Tabell 2.2.1 Vekst i kommunenes frie inntekter i 2017

Nominelle priser ¹	2016 ²	2017	Endr. %
Skatter i alt	160 281	163 963	2,3
<i>Herav skatt på inntekt og formue</i>	<i>148 475</i>	<i>151 900</i>	<i>2,3</i>
Rammetilskudd	123 748	127 615	3,1
Sum frie inntekter	284 029	291 578	2,7

¹ Prisveksten i kommunesektoren i 2017 (deflator) er anslått til 2,5 prosent

² Anslag på regnskap korrigert for oppgaveendringer.

Når det gjelder virkninger for Drammen kommune vises til nærmere omtale under del 2.4 Sentrale inntekter.

Kommunal skattøre

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skattørene for kommuner og fylkeskommuner.

Basert på nevnte målsetting om at skatteinntektene skal utgjøre 40 prosent kommunenes samlede inntekter foreslås at den kommunale skattøren for personlige skattytere videreføres på 11,80 prosent i 2017:

Tabell 2.2.2 Kommunal skattøre 2016 og 2017

	Kommune
Skattøre 2016	11,80%
Forslag skattøre 2017	11,80%

Nytt inntektssystem fra 2017

Som tidligere omtalt innføres nytt inntektssystem for kommunene innføres fra 2017. Endringene er i tråd med det som ble varslet i kommuneproposisjonen i vår. Hovedpunktene i forslaget til nytt inntektssystem er:

- Differensiering av kompensasjon for smådriftsulemper i utgiftsutjevningen. Dette gjøres gjennom gradert basistilskudd ved innføring av nytt strukturkriterium
- Endringer i de regionalpolitiske tilskuddene – innretning og satser
- Ny, oppdatert kostnadsnøkkel. Det skjer både endringer i sektornøkklene og endring i vektning mellom sektorene. Regjeringen skal utrede videre hvordan man bedre kan fange opp variasjoner i kommunenes utgifter knyttet til rusavhengige og psykisk syke i kostnadsnøkkel

Endringer i oppgavefordelingen og innlemming av øremerkede tilskudd

Ved pålegg om nye eller utvidede oppgaver for kommunesektoren, avvikling av oppgaver eller regelendringer som har økonomiske konsekvenser, skal kommunesektoren kompenseres eller trekkes i frie inntekter på grunnlag av beregnet endring i økonomisk belastning. Den foreslåtte realveksten på 3,625 millioner kroner i kommunes frie inntekter er korrigert for endringer i oppgavefordelingen mellom

forvaltningsnivåene, regelendringer og innlemming av øremerkede tilskudd mv., da disse endringene holdes utenom veksten i frie inntekter. Dette er såkalte korreksjonssaker, og totalt tilføres kommunens rammetilskudd 149,8 millioner kroner i 2017.

De viktigste korreksjonssakene i 2017 er:

- *Innlemming av tilskudd til frivillighetsentraler* 131,0 mill. kr
Fordeles med særskilt fordeling for 2017 basert på utbetaling av øremerkede tilskudd i 2016
- *Avvikling av diagnoselisten for fysioterapi* - 175,0 mill. kr
Regjeringen foreslår at diagnoselisten som gir rett til gratis fysioterapi-behandling avvikles i 2017. Dette forventes å gi kommunene høyere inntekter fra egenbetaling
- *Øyeblikkelig hjelp døgnplikt for rus og psykiatri* 86,5 mill. kr
Den kommunale plikten til øyeblikkelig hjelp døgnopphold utvides fra 2017 til også å omfatte brukere med psykisk helse- og rus-problematikk
- *Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere* 60 mill. kr
Det tas sikte på innføre en plikt til å stille vilkår om aktivitet for sosialhjelpsmottakere under 30 år fra 2017
- *Statlige og private skoler – økning i elevtall* -111,0 mill. kr

I tillegg til nye saker korrigeres det for helårsvirkning av diverse saker fra 2016:

- *Ny naturfagstime 5.-7. trinn fra skoleåret 2016/2017* 114,4 mill. kr
- *Gratis kjernetid i barnehage for 3 åringer fra 1.8.2016* 28,7 mill. kr

De enkelte korreksjonssakene med beregnet virkning for Drammen kommune fremgår av egen tabell under omtalen av rammetilskuddet i del 2.4.1 Skatt og rammetilskudd.

Vekstkommunetilskudd

Det foreslås at veksttilskudd i 2017 gis til kommuner som i den siste treårsperioden har hatt en gjennomsnittlig befolkningsvekst på 1,4 prosent. Det innebærer at terskelen for å motta veksttilskudd er senket med 0,1 prosentpoeng. Tilskuddet settes til 57 191 kroner per innbygger utover vekstgrensen i 2017. Med en gjennomsnittlig befolkningsvekst på 1,22 prosent i perioden 2014 – 2016 oppfyller ikke Drammen kommune kravene for å motta veksttilskudd i 2017.

Tilskudd til kommunereformen

Det er foreslått 100 millioner kroner (halvårsvirkning) i 2017 til *regionsentertilskudd*. Dette er et nytt tilskudd til mellomstore kommuner som slår seg sammen, og som dermed vil utgjøre et sterkere tyngdepunkt i sin region. Tilskuddet går til alle kommuner som slår seg sammen og blir mer enn 9000 innbyggere. Satsene vil bli beregnet når de nasjonale vedtakene om sammenslåing er fattet i 2017.

Tilskudd til delvis kompensasjon for engangskostnader ved kommunesammenslåinger utbetales når det er fattet nasjonalt vedtak om sammenslåing. Ved sammenslåing av to kommuner som blir mellom 50 000 og 99 999 innbyggere (dvs. Drammen og Svelvik) er satsen for 2017 satt til 30,8 millioner kroner.

Tilskudd til reformstøtte til sammenslåtte kommuner utbetales når den nye kommunen er etablert. For nye kommuner med 50 000 innbyggere eller mer er tilskuddet i 2017 satt til 30,8 millioner kroner.

Ny tilskuddsordning for enslige mindreårige flyktninger

I statsbudsjett for 2017 foreslår regjeringen å endre ordningen med refusjon av utgifter kommunene har til enslige, mindreårige asylsøkere til en ordning med fast tilskudd per barn som bosettes i kommunen. Tilskuddet slås sammen med det særskilte tilskuddet som kommunene i dag mottar ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Tilskuddssatsen skal være høyere for de yngste barna, slik at det blir insentiv til å bosette disse. For personer som er 16 år og yngre er tilskuddssatsen for 2017 foreslått satt til 1 198 000 kroner, mens det for personer i alderen 17 – 20 år foreslås satt til 750 000 kroner.

Omleggingen gir staten bedre kostnadskontroll og kommunene mer fleksibilitet, fordi de kan prioritere midlene slik de finner mest formålstjenlig. Det stilles ikke lenger krav om barneverntiltak.

Andre forhold i statsbudsjettet som påvirker kommuneøkonomien

Av andre tiltak i statsbudsjettet for 2017 som vil påvirke kommunens økonomi, nevnes følgende:

- *Ressurskrevende tjenester – økt egenandel*

Dette foreslås å øke innslagspunktet for tilskuddet til ressurskrevende tjenester med 50 000 kroner utover justering for lønnsvekst i 2016 på 2,4 prosent. Nytt innslagspunkt blir etter dette på 1 157 000 kroner. Kompensasjonsgraden holdes uendret på 80 prosent.

For Drammen kommune er dette beregnet å gi en årlig merutgift på 4,3 millioner kroner. Siden statens tilskudd i 2017 dekker refusjon av kommunenes utgifter i 2016 vil innstrammingen slå inn i kommuneregnskapet allerede i 2016. Dette er hensyntatt ved behandlingen av 2. tertialrapport 2016. Merutgiftene er også foreslått kompensert i rammene for programområdene 02 Oppvekst og 05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester i økonomiplan 2017-2020.

- *Dagtilbud til demente*

Regjeringen vil fremme forslag til endring av helse- og omsorgstjenesteloven slik at kommunene fra 1. januar 2020 får plikt til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. Det legges opp til gradvis en utbygging av tilbudet fram mot 2020. For 2017 foreslås det øremerkede tilskuddet økt med om lag 45 millioner kroner – slik at det kan legges til rette for 750 flere dagaktivitetsplasser.

- *Flere psykologer i kommunene*

Regjeringen foreslår å styrke tilskuddsordningen for å rekruttere psykologer til kommunal helse- og omsorgstjeneste med 20 millioner kroner i 2017. Fra og med 2016 gis et flatt årlig tilskudd på 300 000 kroner per psykologårsverk. Økningen gir rom for 65 nye psykologårsverk i 2017.

- *Flyktninger og integrering*
 - Regjeringen foreslår å videreføre ekstratilskudd til kommuner ved bosetting av flyktninger. Kommunene vil i 2017 motta ekstratilskudd for personer som bosettes innen utgangen av september 2017.
 - Regjeringen vil også videreføre ekstra engangstilskudd på 100 000 kroner per enslig mindreårig som blir bosatt i 2017.
- *Fjell områdesatsing – videreføres med 7,6 millioner kroner i 2017*

2.3 Grunnlaget for budsjetteringen

Her gjøres det nærmere rede for diverse budsjettekniske forutsetninger som er lagt til grunn ved utarbeidelsen av økonomiplan 2017-2020. Dette gjelder forhold som pris- og lønnskompensasjon, pensjonspremier og foreslåtte endringer i kommunale priser og gebyrer.

Pris- og lønnskompensasjon

Budsjettrammene er i utgangspunktet omregnet til 2017-kroner i samsvar med de forutsetninger for lønns- og prisvekst som regjeringen har lagt til grunn i forslaget til neste års statsbudsjett. Regjeringen legger til grunn en *kommunal deflator på 2,5 prosent* i 2017, basert på følgende forutsetninger:

- Prisvekst: 2,2 prosent (vekt 35 prosent)
- Lønnsvekst 2,7 prosent (vekt 65 prosent)

Programområdene er foreløpig kompensert med 13,5 millioner kroner i helårsvirkninger av lønnstillegg som er gitt i 2015 (overheng – beregnet til 0,6 prosent). Forventet lønnsvekst utover overheng fra årets oppgjør er avsatt til sentral lønnsreserve med om lag 46,1 millioner kroner. Den sentrale lønnsreserven vil bli fordelt mellom virksomhetene etter hvert som resultatene av neste års lønnsoppgjør foreligger.

Pensjonspremier

Både Drammen kommunale pensjonskasse (DKP) og SPK har fastsatt pensjonspremier for 2017 som er noe lavere enn i 2016. KLP har varslet en mindre økning i sin premiesats. Nye satser fremgår av tabellen nedenfor. De nye premiesatsene innebærer en netto utgiftsreduksjon i virksomhetene på 4,5 millioner kroner. Programområdenes rammer er nedjustert i samsvar med dette.

Tabell 2.3.1 Pensjonspremier (arbeidsgivers andel) 2016 og 2017

Premiesatser (inkludert AFP-tillegg)	2016	2017
Drammen kommunale pensjonskasse (DKP) *)	12,60 %	12,50 %
Kommunal landspensjonskasse (KLP)	10,76 %	10,91 %
Statens Pensjonskasse (SPK)	11,15 %	10,25 %

*) Inklusiv 0,6 % påslag for AFP 62-64

De fastsatte premiesatsene for 2017 er også lagt til grunn i beregningen av neste års premieavvik. Det vises til nærmere omtale under Fellesutgifter/ufordelte poster (del 2.6).

Rentebaner

Rentebanen for den kommende fireårsperioden er basert på markedets og bankenes forventninger om utvikling i renten. Det legges til grunn en forholdsvis flat rentekurve basert på forventning om at rentenivået vil holde seg lavt i hele perioden, dog med en svakt stigende kurve fra 2019. For årene 2017 og 2018 er det lagt til grunn at tre måneders NIBOR blir værende på dagens nivå, og det er som utgangspunkt benyttet en rente på 1,10 prosent.

Basert på forventet renteutvikling er det lagt til grunn en tre måneders NINOR-rente på 1,35 prosent i 2019 og 2020. Ut fra de marginpåslag markedet for tiden krever er det lagt til grunn en forventet lånerente for lån med kortsiktige vilkår på 1,8 prosent de to første årene i planperioden og 2,05 prosent de to siste årene. I forhold til gjeldende økonomiplan innebærer dette tilnærmet uendret budsjettrente i første del av perioden, mens budsjettrenten ligger noe høyere i siste del av planperioden.

Tabell 2.3.2 Budsjettforutsetning – rentebane 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
3 mnd. Nibor	1,10 %	1,10 %	1,35 %	1,35 %
Margin	0,70 %	0,70 %	0,70 %	0,70 %
Anslag innlånsrente	1,80 %	1,80 %	2,05 %	2,05 %

Endringer i kommunale priser og gebyrer

Forslag til betalingsregulativ for de kommunale tjenestene i 2017 fremgår av vedlegg V til innstillingen. Som hovedregel foreslås at justeres kommunens priser og gebyrer økes i samsvar med den kommunale deflatoren som er anslått til 2,5 prosent i statsbudsjettet for 2017. Rådmannen legger opp til at dagens sosiale profil med inntektsgradering/friplasser og søskenmoderasjon innenfor de tunge tjenesteområdene videreføres og i noen tilfeller utvides i planperioden.

Bystyret behandlet 1. november i år (sak 156/16) sak om søskenmoderasjon og friplasser i kommunale tilbud med egenbetaling. Det ble i denne forbindelse fattet følgende vedtak:

«Som prinsipp harmoniseres satsene for friplass i skolefritidsordningen (SFO og AKS) og kulturskolen på felles innslagspunkt 417 000 kroner (dvs. husholdninger med en samlet inntekt lavere enn 417 000 kroner pr. år). Programområde 12 – skole innarbeider de økonomiske konsekvensene i programområde 12 i økonomiplanen 2017 – 2020. Årlig merutgift ved innføring av ordningen estimeres til 6 millioner kroner.»

Basert på bystyrets vedtak har rådmannen lagt til grunn at utvidet grense for friplass ved Kulturskolen og innføring av friplass i skolefritidsordningen gjennomføres fra 1. august 2017 (skoleåret 2017/2018). Siden grensen for friplass følger tilsvarende grense for friplass i barnehage foreslår rådmannen at denne settes til 428 000 kroner fra 1. august 2017.

Nærmere om foreslåtte endringer innenfor enkelte av betalingsordningene:

- Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2017 at maksimalprisene for opphold i barnehager økes med 2,8 prosent fra 2 655 kroner til 2 730 kroner. Søskenmoderasjon videreføres med 30 prosent for barn nr. 2 og 50 prosent fra og med barn nr. 3.

- Drammen kommune har i 2016 gratis barnehage for familier med inntekt under 417 000 kroner³. Ordningen videreføres i 2017. Familier med inntekt under 500 500 kroner betaler moderert sats 2 335 kroner per måned.
- Elevavgiftene ved Kulturskolen foreslås oppjustert tilsvarende kommunal deflator på 2,5 prosent. Basert på bystyrets vedtak 1. november 2016 (bystyresak 156/16) utvides grensen for friplass ved Kulturskolen fra 250 000 kroner til 428 000 kroner fra 1. august 2017. Dagens ordning med søskenmoderasjon videreføres med 30 prosent for barn nr. 2 og 50 prosent fra og med barn nr. 3.
- Prisene for oppholdsbetaling i skolefritidsordningen (SFO) økes i gjennomsnitt med kommunal deflator på 2,5 prosent. I perioden 1. januar – 31. juli opprettholdes dagens moderasjonsordning for familier med samlet inntekt under 2,5G (231 440 kroner). Basert på bystyrets vedtak 1. november 2016 (bystyresak 156/16) innføres friplass i SFO for familier med samlet inntekt under 428 000 kroner fra 1. august 2017. Dagens ordning med søskenmoderasjon videreføres med 30 prosent for barn nr. 2 og 50 prosent fra og med barn nr. 3. Dette gjelder kun for 100 prosent plasser.
- Parkeringsavgiftene foreslås økt med 1 krone per time både i sone 1 (Bragernes og Strømsø sentrum) og sone 2 (ytre sone). I sone 3 (Marienlyst/Drammenbadet) foreslås parkeringsavgiftene videreført med 18 kroner per time. Eksisterende avgiftstider foreslås videreført – det vil si mandag til fredag klokken 08-18 og lørdager klokken 09-16.

Satsene for boligsoneparkering foreslås i gjennomsnitt økt med kommunal deflator på 2,5 prosent i 2017.

Ordningen med 2 timer gratis parkering i kommunens P-hus på lørdager foreslås avvirket fra 1. januar 2017. Det vises til nærmere omtale under programområde 08 Kompetanse, markedsføring og næring.

- Årsgebyrene for vann og avløp foreslås videreføres uten endringer i 2017. Gebyrene er tilpasset selvkostregimet innenfor disse ordningene, som påvirkes positivt av det lave rentenivået.
- Renovasjonsgebyrene innkreves av Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RfD) på vegne av eierkommunene. Gebyrene innkreves innenfor et selvkostregime. Styret for RfD foreslår at gebyrsatsene i Drammen økes med 8 prosent i 2017. Den foreslåtte økningen vil ikke fullt ut dekke utgiftene til renovasjonsordningen, og RfD anslår at selvkostfondet vil bygges ned med om lag 4,6 millioner kroner i 2017. Drammen kommunes selvkostfond anslås etter dette å være på 3,7 millioner kroner per utgangen av 2017. Det vises til nærmere omtale i del 4.14 Vann og avløp samt til selskapets innspill som følger som vedlegg 12.

Demografisk utvikling

Hovedtrekkene i utviklingen er:

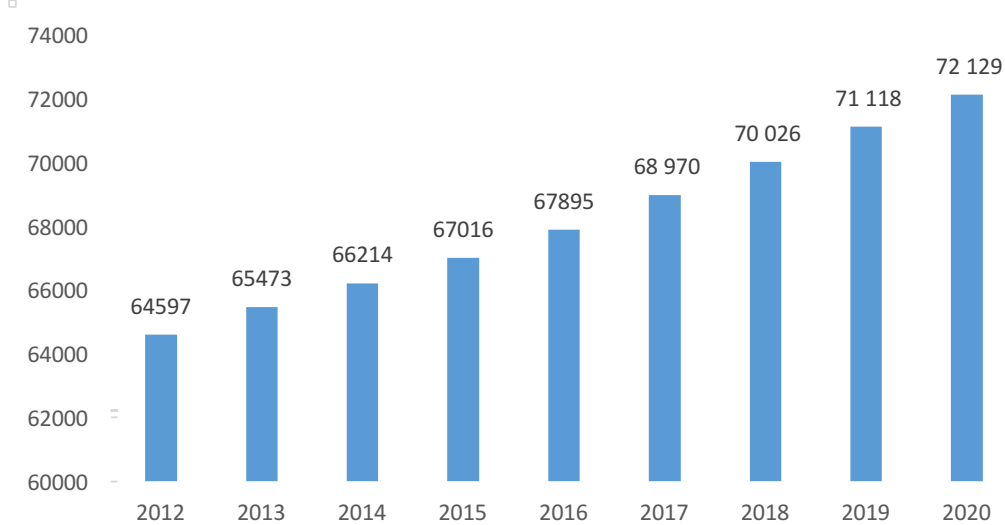
- Sterk befolkningsvekst de siste årene, forventninger om fortsatt vekst.
- Store alderskull når pensjonsalder, hvilket vil gi økte offentlige utgifter.

³ Inntektsgrensen for friplass i barnehage justeres fra 1. august 2017 fra 417 000 kroner til 428 000 kroner – tilsvarende grensen for gratis kjernetid i barnehage i forslaget til statsbudsjett 2017.

Ved inngangen til 2016 var det registrert 67 895 personer bosatt i Drammen. Dette gir en økning på 879 personer sammenlignet med 2015 (cirka 1,3 prosent vekst). Per utgangen av 2. kvartal i år hadde folketallet steget til 68 198 personer.

Figuren nedenfor viser forventet befolkningsutvikling i Drammen fram til 2020. Det forventes en årlig befolkningsvekst i overkant av 1,5 prosent i den kommende fireårsperioden, med anslått innbyggertall på 72 129 per utgangen av 2020.

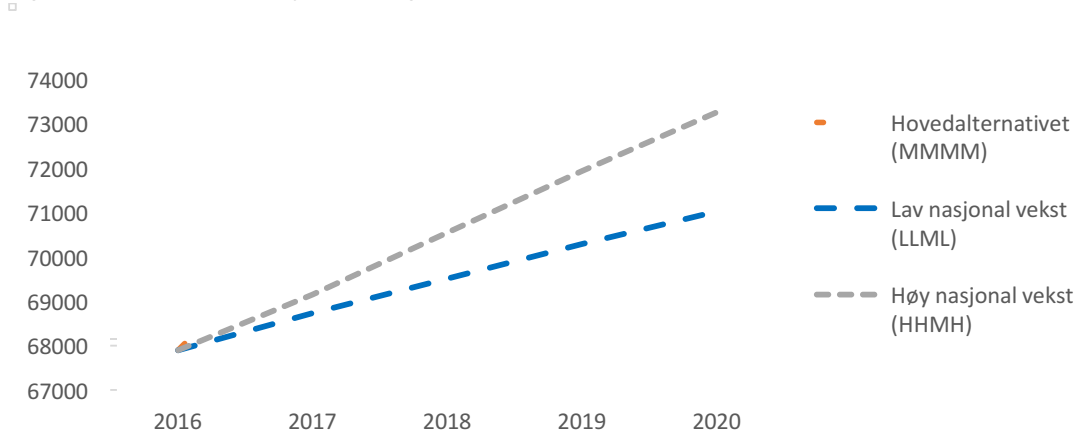
Figur 2.3.1 Befolkningsutviklingen i Drammen

Kilde: SSB's befolkningsprognose per juni 2016 – alternativ M MMM

For å belyse den store usikkerheten knyttet til befolkningsendringer, vises det til SSBs framskriving som inneholder høy-, middels- og lavalternativene.

Figur 2.3.2 Framskrevet folkemengde i Drammen - alternativer

Kilde: SSB's befolkningsprognose per juni 2016

Fokus på utvalgte aldersgrupper

Samlet ventes Drammen kommune å ha en årlig befolkningsvekst i intervallet 1,4–1,6 prosent i perioden 2017-2020.

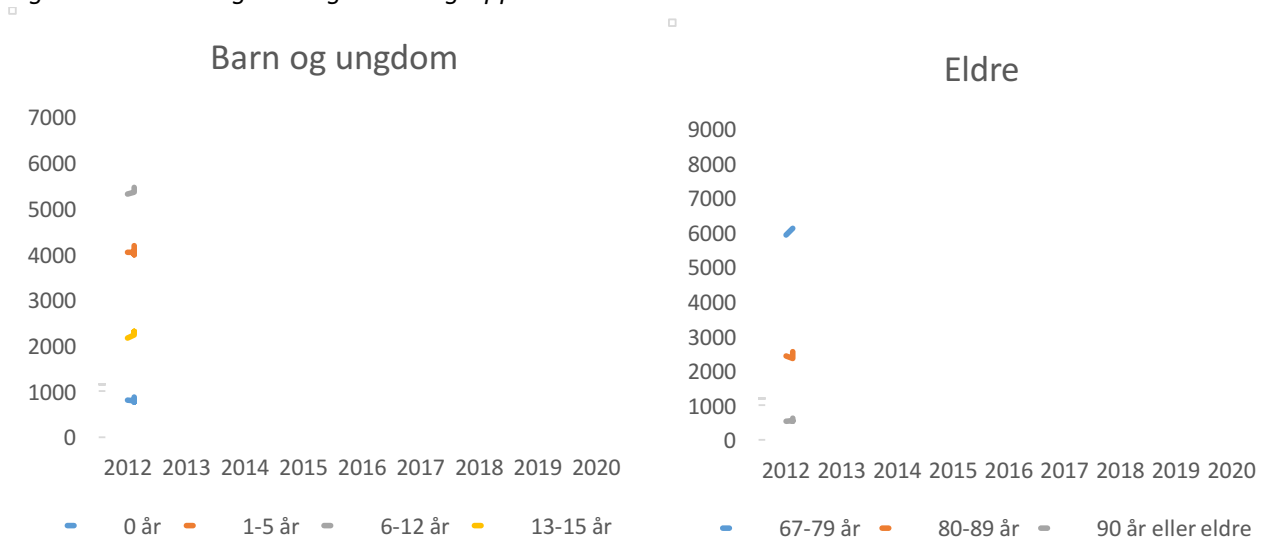
Fra 2012 til og med 2015 opplevde Drammen en svak nedgang i fødselstallene. I 2016 økte de imidlertid igjen, og tallene for 2017 ventes å være i samme størrelsesorden som i 2012. SSB predikerer at fødselstallene vil fortsette å stige gjennom den kommende fireårsperioden, men i avtagende tempo. Dette vil sannsynligvis også medføre en moderat vekst i antall barn i barnehagealder. Basert på SSB's framskriving forventes antall barn i aldergruppen 1-5 år å øke med 203 i økonomiplanperioden.

Når det gjelder barn og unge i grunnskolealder er det aldersgruppen 13-15 år som ventes å oppleve størst prosentvis vekst, og aldersgruppen 6-12 år som vokser med flest individer. Samlet tilsier SSB's framskriving en vekst på 422 personer i aldergruppen 6-15 år i perioden 2017-2020.

Det ventes fortsatt vekst i antall personer i yrkesaktiv alder. Til tross for dette faller aldersbæreevnen, det vil si antall personer i yrkesaktiv alder per eldre, fordi gruppen eldre vokser prosentvis raskere enn gruppen yrkesaktive. I Drammen drives denne veksten spesielt av 67-79 åringene, som vist i figuren nedenfor. Veksten har vært særlig sterk fra 2012 til 2015, og ventes å avta noe i den kommende fireårsperioden. Det forventes likevel en vekst i denne aldergruppen på 8,6 prosent i planperioden.

Det forventes også høy vekst aldergruppene 80-89 år og 90 år og eldre med henholdsvis 7,9 og 7,3 prosent i planperioden. Dette tilsvarer henholdsvis 190 og 43 flere personer i disse aldergruppene.

Figur 2.3.3 Utvikling i utvalgte aldersgrupper i Drammen 2012 - 2020

Kilde: SSB's befolkningsprognose per juni 2016 – alternativ MMM

Det vises til nærmere omtale av befolkningsutviklingen i Drammen i Langtidsbudsjett for perioden 2017-2026, jfr. vedlegg 18.

Rådmannen foreslår at programområdene 01 Barnehage, 05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester og 12 Grunnskole kompenseres for økte utgifter som følger av den forventede befolkningsveksten i perioden

Økonomiplan for 2017 - 2020

2017-2020, jfr. tabellen nedenfor. I aldergruppen 1-5 år har det vært svært liten vekst de senere årene, og rådmannen legger til grunn at antall barn i denne aldergruppen vil holde seg stabilt i 2017.

Tabell 2.3.3 Kompensasjon for demografikostnader 2017-2020

Mill. 2017-kroner	2017	2018	2019	2020
01 Barnehage	-	4,4	10,3	18,5
05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester	17,5	17,5	27,5	27,5
12 Grunnskole	2,9	10,8	20,5	27,6
Sum demografikompensasjon	20,4	32,7	58,3	73,5

2.4 Sentrale inntekter

Tabellen nedenfor viser utviklingen i bykassens sentrale inntekstposter i planperioden. Disse inntektene omfatter skatt og rammetilskudd, som utgjør om lag 74 prosent av bykassens samlede driftsinntekter, og øvrige sentralt førte statstilskudd.

Drammen kommunes frie inntekter øker med 4,0 prosent i 2017, sammenliknet med revidert budsjett 2016. Dette tilsvarer en merinntekt på om lag 134 millioner kroner. I forhold til kommunal deflator tilsvarer dette en realvekst på 1,5 prosent – tilsvarende 49 millioner kroner.

I samsvar med regjeringens opplegg i forslaget til statsbudsjett 2017 forventes skatteinntektene å øke med 2,3 prosent neste år, mens rammetilskuddet øker med 5,9 prosent. Den moderate veksten i skatteinntektene må ses i forhold til kraftig oppjustering av skatteanslaget for 2016 ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2017. Forholdsvis stor økning i rammetilskuddet har blant annet sammenheng med at omleggingen av inntektssystemet fra 2017 slår positivt ut for Drammen kommune.

Tabell 2.4.1 Utvikling i sentrale inntekter

Sentrale inntekter	Budsjett 2016		Arsbudsjett	Økonomiplan		
	Vedtatt budsjett 2016	Revidert budsjett pr. 2. tertial 2016	2017	2018	2019	2020
Mill. kroner						
Sentrale inntekter	-3 488,3	-3 553,3	-3 738,4	-3 790,0	-3 844,7	-3 901,3
Skatt	-1 805,4	-1 854,1	-1 897,6	-1 920,9	-1 945,6	-1 969,9
Selskapsskatt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rammetilskudd	-1 532,0	-1 535,3	-1 625,7	-1 663,5	-1 705,8	-1 751,3
Integreringstilskudd	-129,2	-142,2	-143,6	-135,6	-123,6	-113,4
Vertskommunetilskudd asylmottak	-1,8	-1,8	-2,1	-2,1	-2,1	-2,1
Tilskudd enslige mindreårige flyktninger (ny)			-50,0	-49,4	-49,4	-47,0
Kompensasjonstilskudd	-19,9	-19,9	-19,4	-18,5	-18,2	-17,6

2.4.1 Skatt og rammetilskudd

Anslagene for Drammen kommunes frie inntekter fra skatt og rammetilskudd tar utgangspunkt i anslag for kommunens skatteinntekter i 2016 og de forutsetninger som regjeringen har lagt til grunn i forslaget til statsbudsjett for 2017. Følgende beregningstekniske forutsetninger er lagt til grunn:

- Prognose for lokal skatteinngang pr. 2. tertial 2016 basert på 8,6 prosent vekst benyttes som basis.
- Prognose for nasjonal skatteinngang 2017 i forslaget til statsbudsjett basert på 2,3 prosent vekst
- Rammetilskudd 2017 basert på regjeringens forslag i statsbudsjettet. Regjeringen har ikke gitt signaler om realveksten utover i perioden, men rådmannen har foreløpig lagt til grunn en nasjonal realvekst på 3 milliarder kroner per år i perioden 2018-2020. Skatteandelen av kommunenes samlede inntekter videreføres på 40 prosent i perioden.
- Det er korrigert for innlemming av øremerkede tilskudd og endringer i oppgavefordelingen mellom stat og kommune.
- Befolkningsvekst i planperioden basert på SSB's befolkningsframskriving fra juni 2016 – alternativ MMMM. Dette tilsier en befolkningsvekst i Drammen på om lag 1,5 prosent per år, som er 0,5 prosentpoeng høyere enn den nasjonale befolkningsveksten i perioden 2017-2020.

Skatteanslaget

Ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2017 har regjeringen oppjustert vekstanslaget for kommunenes skatteinngang i 2016 fra 6,4 til 8,7 prosent. Drammen kommunes skatteanslag for 2016 ble tilsvarende oppjustert fra 6,2 til 8,6 prosent vekst ved behandlingen av 2. tertialrapport. Den betydelige oppjusteringen av årets skatteanslag skyldes i stor grad engangsinntekter knyttet til ekstraordinært store utbytter til personlige skattytere i 2015.

For 2017 legger regjeringen opp til en nasjonal skattevekst på 2,3 prosent. Økningen er moderat på grunn av de betydelige merskatteinntektene i 2016. Anslaget på kommunesektorens skatteinntekter bygger blant annet på 0,7 prosent sysselsettingsvekst i norsk økonomi og 2,7 prosent lønnsvekst fra 2016 til 2017. For å opprettholde målsettingen om at skatteinntektene skal utgjøre om lag 40 prosent av kommunenes inntekter foreslås at den kommunale skattøren for 2017 holdes uendret på 11,8 prosent.

Det forventes at Drammen kommune i 2016 vil ha en skatteutvikling på nivå med landsgjennomsnittet. Rådmannen foreslår at tilsvarende forutsetning legges til grunn for skatteanslaget i 2017. Basert på 2,3 prosent vekst legges til grunn et skatteanslag for 2017 på 1 897,6 millioner kroner. Dette tilsvarer skatt per innbygger på 95,5 prosent av landsgjennomsnittet. Til sammenlikning har Drammen kommune de siste 5 årene hatt en gjennomsnittlig skatteinntekt per innbygger på 97,1 prosent av landsgjennomsnittet. Dette viser at høyere befolkningsvekst i Drammen enn nasjonalt ikke fullt ut kompenseres gjennom skatteinntektene.

I resterende del av planperioden legges til grunn en reell vekst i skatteinntektene på om lag 0,8 prosent per år. Skattenivået per innbygger er forutsatt å holde seg på samme nivå som i 2017. Som følge av noe høyere befolkningsvekst i Drammen enn nasjonalt vil dermed den lokale skatteveksten ligge 0,4 – 0,5 prosentpoeng høyere enn den nasjonale for årene 2018-2020.

Rammetilskuddet

Som nærmere omtalt i del 2.2. Kommuneopplegget i statsbudsjettet for 2017 innføres nytt inntektssystem for kommunene fra 2017. Endringene er i tråd med det som ble varslet i kommuneproposisjonen i vår, og det vises i denne forbindelse til fyldigere omtale av endringene i 1. tertialrapport 2016.

Som påpekt i denne forbindelse har omleggingene av inntektssystemet positiv effekt for Drammen kommune. Basert på regjeringens anslag i statsbudsjettet for 2017 øker kommunens indeks for beregnet utgiftsbehov fra 0,9858 til 0,9959. Dette utgjør en forbedring på 486 kroner per innbygger, og tilsvarer et positivt utslag i overkant av 32 millioner kroner på utgiftsutjevningen. Beregninger som er foretatt viser at endringene i inntektssystemet gir merinntekt på nesten 29 millioner kroner, mens i overkant av 3 millioner kroner skyldes oppdaterte kriterieverdier.

I samsvar med Kommunal- og moderniseringsdepartementets forslag budsjetteres med et rammetilskuddet for 2017 på 1 596,8 millioner kroner før inntektsutjevning. Ut fra de budsjetterte skatteforutsetninger er beregnet at Drammen kommune vil motta 28,8 millioner kroner i netto inntektsutjevning i 2017. Samlet rammetilskudd blir etter dette på 1 625,7 millioner kroner. Dette inkluderer 2,0 millioner kroner i ordinært skjønn fra Fylkesmannen i Buskerud.

Basert på nevnte forutsetninger om befolkningsutvikling og reell vekst i kommunenes frie inntekter med 3 milliarder kroner per år vil rammetilskuddet øke med 37 – 45 millioner 2017-kroner per år i perioden 2018-2020.

Som følge av innlemming av øremerkede tilskudd, oppgaveendringer mv. er det foretatt flere beregningstekniske korreksjoner i rammetilskuddet for 2017. Tabellen nedenfor viser at disse endringene innebærer en netto tilførsel til kommunens rammetilskudd på 1,9 millioner kroner neste år. Programområdenes rammer er i hovedsak korrigeret for virkningen av de beregningstekniske korreksjonene.

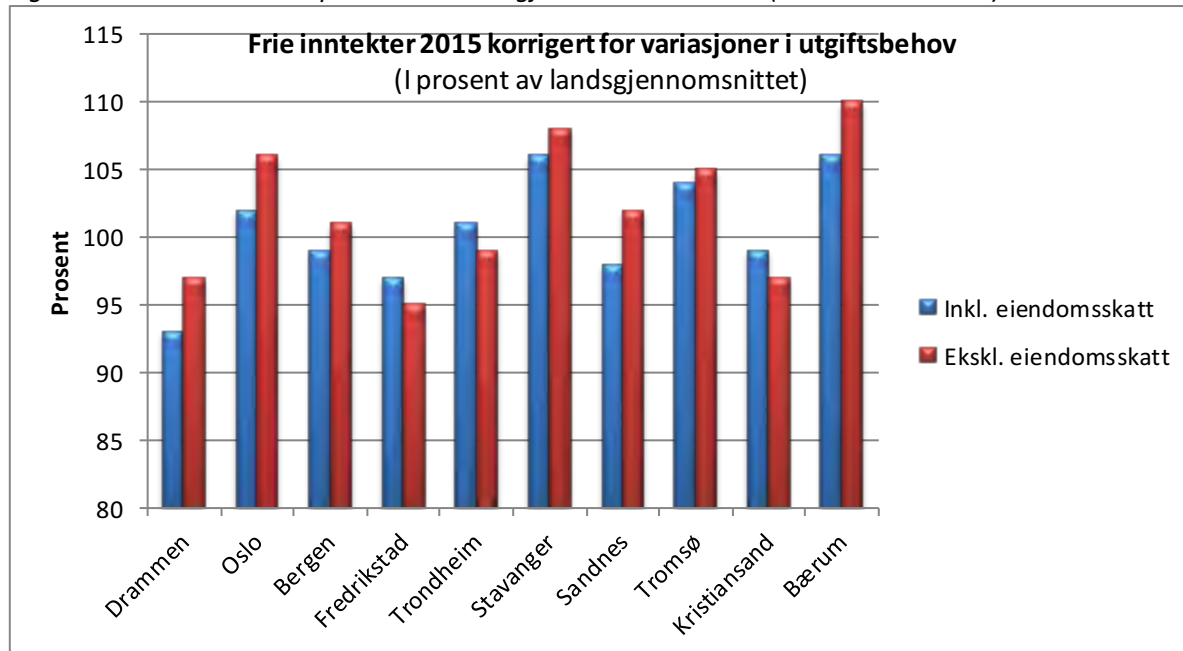
Tabell 2.4.2 Rammetilskuddet 2017 – korreksjon for oppgaveendringer mv.

Tiltak (mill. kroner)	Forslag Statsbudsjett 2017	Prog. område
Ny naturfagtime 5.-7-trinn i grunnskolen fra skoleåret 2016/2017	1,484	12
Gratis kjernetid i barnehage for 3-åringer fra 1.8.2016	0,372	01
Sum helårsvirkning oppgaveendringer mv. fra 2016	1,856	
Boligsosialt kompetansetilskudd	0,074	05
Boligsosiale tilskudd	0,130	05
Tilskudd til frivillighetssentraler	0,730	06
Sum innlemming øremerkede ordninger i 2017	0,934	
Øyeblikkelig hjelp rus- og psykiatri tjenester	1,124	05
Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år	0,780	05
Avvikling av diagnoselista for fysioterapi	-2,275	05
Økte utgifter til barnehage som følge av botidskrav for kontantstøtte	0,026	01
Momskompensasjon for sameier/borettslag - uttrekk	-0,455	*
Bevilgning Valgdirektoratet	0,167	10
IKT-modernisering Husbanken (SIKT) - korreksjon endring 2016	0,149	05
Uttrekk flere elever i statlige/private skoler - fra 87 til 92 elever per 1. oktober 2015	-0,457	12
Sum "nye" oppgaveendringer mv. i 2017	-0,940	
Sum oppgaveendringer mv. totalt i statsbudsjettet 2017	1,850	
*) Føres mot økt eieruttak fra Drammen Eiendom KF		

Frie inntekter under landsgjennomsnittet

Drammen kommune hadde i 2015 frie inntekter (inkludert eiendomsskatt) på 93 prosent av landsgjennomsnittet, når det korrigeres for forskjeller i utgiftsbehov. Dette er lavere enn de andre ASSS-kommunene.⁴ Bildet modereres imidlertid noe hvis inntekter fra eiendomsskatt holdes utenfor beregningsgrunnlaget. Drammen kommune har da et inntektsnivå på 97 prosent av landsgjennomsnittet, og ligger da noe høyere enn Fredrikstad og på samme nivå som Kristiansand. Drammens forholdsvis lave inntektsnivå innebærer naturlig nok at kommunen i utgangspunktet har strammere rammer enn de andre større byene og landsgjennomsnittet.

Figur 2.4.1 Frie inntekter i prosent av landsgjennomsnittet 2015 (ASSS-kommunene)

Kilde: Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

2.4.2 Andre statlige tilskudd

Integreringstilskudd mv.

Inntekstprognosen for den kommende fireårsperioden er basert på rådmannens forslag om å imøtekomme IMDi's anmodning om bosetting av inntil 170 flyktninger i 2017 – herav 15 enslige mindreårige. Beregningsteknisk er det forutsatt bosetting av 130 flyktninger per år – herav 15 enslige mindreårige – for resten av planperioden.

Satsene i integreringstilskuddet justeres i gjennomsnitt med 2,7 prosent i forslaget til statsbudsjett 2017. Det er spesielt tilskuddssatsene for år 2 og 3 som foreslås økt med henholdsvis 4,5 og 4,4 prosent.

Inntektene fra integreringstilskuddet er i 1. og 2. tertialrapport 2016 oppjustert med 12 millioner kroner. Som omtalt i del 2.2 Kommuneopplegget i statsbudsjettet for 2017 bortfaller det særskilte tilskuddet for bosetting av enslige mindreårige flyktninger i forbindelse med innføring av ny tilskuddsordning fra 2017 (se

⁴ ASSS-samarbeidet omfatter de 10 største kommunene i landet.

egen omtale). Korrigert for denne endringen foreslås inntektene fra integreringstilskuddet oppjustert med ytterligere 9,3 millioner kroner i 2017. Inntektene forventes å avta gradvis fra og med 2018 basert på de ovenfor omtalte beregningstekniske forutsetninger. Økte inntekter i første del av perioden må ses i sammenheng med foreslåtte styrkinger av budsjetttrammene i programområdene 02 Oppvekst, 05 Helse-, sosial- og omsorgstjenester og 13 Introduksjonstjenester.

Kompensasjonstilskudd

Ordningene med kompensasjonstilskudd knyttet til etablering av omsorgsboliger og sykehjemsplasser og rehabilitering av skoleanlegg videreføres i 2017 for prosjekter det tidligere er gitt tilsagn om. Det er i tillegg tatt hensyn til rentekompensasjons-ordningene for skolebygg/svømmehaller og kirkebygg som er innført fra 2009.

Renten i kompensasjonsordningene er basert på Husbankens flytende rente. Husbankens rente beregnes på grunnlag av et gjennomsnitt av observasjoner av de beste lånetilbudene i markedet fratrukket 0,75 prosentpoeng. Basert på Husbankens renter for november og desember 2016 er det lagt til grunn en rente på 1,75 prosent ved beregning av kompensasjonstilskuddene i planperioden.

Samlet kompensasjonstilskudd er for 2017 beregnet til 19,4 millioner kroner, som er 0,2 millioner kroner høyere enn forutsatt i gjeldende økonomiplan. Som følge av simulert avdragseffekt vil kompensasjonsgrunnlaget og dermed kompensasjonsbeløpet avta gradvis utover i perioden, og er beregnet til 17,6 millioner kroner i 2020.

Nytt tilskudd til bosetting av enslige mindreårige flyktninger

Som omtalt i del 2.2 foreslår regjeringen i statsbudsjettet for 2017 å endre ordningen med refusjon av utgifter kommunene har til enslige mindreårige flyktninger, til en ordning med fast tilskudd per barn som bosettes i kommunen. Det nye tilskuddet erstatter dagens ordning med utgiftsrefusjon for barneverntiltak og det særskilte tilskuddet som kommunene i dag mottar ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Tilskuddssatsen skal være høyere for de yngste barna, slik at det blir incentiv til å bosette disse. For personer som er 16 år og yngre er tilskuddssatsen for 2017 foreslått satt til 1 198 000 kroner, mens den for personer i alderen 17 – 20 år foreslås satt til 750 000 kroner. Det stilles ikke lenger krav om barneverntiltak.

Basert på antall enslige mindreårige flyktninger kommunen i dag har ansvaret for og forutsetning om bosetting av 15 personer per år i planperioden, er det beregnet at det nye tilskuddet vil utgjøre om lag 50 millioner kroner i 2017. Rådmannen legger opp til at det nye tilskuddet inntektsføres som sentral inntekt utenfor programområdet.

Sett i forhold til utgiftsbehovet i programområde 02 Oppvekst og bortfallet av dagens inntektsordninger anslår rådmannen at den nye tilskuddsordningen kan gi kommunen en netto merinntekt på om lag 15,5 millioner kroner. Rådmannen vil understreke at det er usikkerhet knyttet til denne beregningen, og vil eventuelt komme tilbake til dette i 1. tertialrapport 2017.

Tabell 2.4.3 Netto virkning av ny tilskuddsordning for enslige mindreårige flyktninger

Inntekt ny ordning fra 2017	50 000 000	Forsiktig anslag
Bortfall av BV-refusjon etter gml ordning	-18 925 600	Kompenseres i rammen til P02
Bortfall av særtilskudd for EM	-12 306 150	Bortfall sentral inntekt
Oppjustering av ramme SFO som følge av flere EM og 100% egenfinansiering	-3 232 650	Tiltak 2017 - tilføres rammen for P02
Netto merinntekt 2017	15 535 600	

2.5 Gjeld og finansposter

Renteforutsetninger

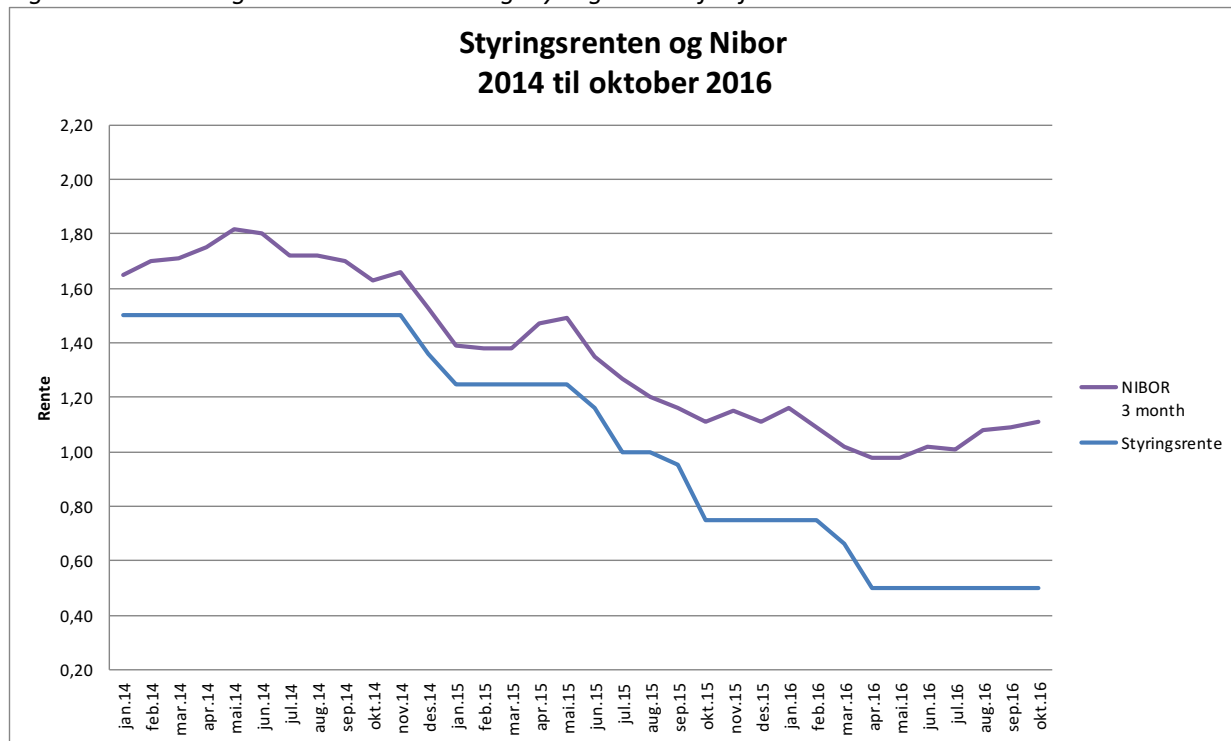
Drammen kommune baserer sine renteforutsetninger på utviklingen i styringsrenten og 3 til 6 måneders Nibor. Styringsrenten er regulert ned en gang i løpet av 2016 fra 0,75% til 0,50%. Det er ingen forventninger om endringer ved neste rentemøte. Norges banks rentekurve er flat med kun svak stigning fra 2019.

Nibor har variert noe i løpet av 2016. Første halvår av 2016 var Nibor fallende mens fra juli har det vært en svak oppgang og er ved utgangen av oktober på tilnærmet likt nivå som ved årets start. Per utgangen av oktober i år er gjennomsnittet for 3 måneders NIBOR på 1,05 prosent. For september og oktober er gjennomsnittrenten på henholdsvis 1,09 og 1,11 prosent.

Kommunalbanken økte sine marginer til 70 punkter i forbindelse med at banken blant annet fikk økt krav til egenkapital. KLP har justert marginene opp og har 70 punkters margin på sine lån for øyeblikket. Signalene fra Kommunalbanken tilsier at marginen på 70 punkter vil vedvare.

Drammen kommune forsøker å optimalisere sin gjeldsportefølje, og i tider med lav Nibor og høyt påslag fra Kommunalbanken/KLP vil det vurderes om nye låneopptak gjøres opp mot 3 måneders Nibor. Drammen kommune har begrensning i finansreglementet på at maksimalt 2/3 av gjeldsporteføljen kan ha flytende rente (rentebinding kortere enn et år).

Figur 2.5.1 Utvikling i 3 måneders Nibor og styringsrenten fra januar 2014 til oktober 2016

Rådmannen har valgt å legge til grunn en lavere budsjettrente i planperioden enn hva som var lagt til grunn i gjeldende økonomiplan. For 2017 er det lagt til grunn et gjennomsnitt for 3 måneders NIBOR på 1,10 prosent. Ut fra de marginpåslag markedet for tiden krever tilsvarer dette en forventet lånerente på 1,8

prosent for lån med kortsiktige vilkår. Det innebærer at budsjettforutsetningene tar høyde for at Nibor kan svinge noe i løpet av 2017 som kan kunne påvirke låneopptak og refinansieringer som gjøres løpende gjennom året.

Tabell 2.5.1 Budsjettforutsetning – rentebane 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
3 mnd. Nibor	1,10 %	1,10 %	1,35 %	1,35 %
Margin	0,70 %	0,70 %	0,70 %	0,70 %
Anslag innlånsrente	1,80 %	1,80 %	2,05 %	2,05 %

Utover i planperioden er det knyttet usikkerhet til renteutviklingen. Renten påvirkes av forhold som utviklingen i internasjonal økonomi og oljeprisene. Basert på markedets og bankenes forventninger om utvikling i renten legger rådmannen til grunn en forholdsvis flat rentekurve som tilsier en forventning om at rentenivået vil holde seg lavt i hele perioden, men med en svakt stigende kurve. For årene 2017-2020 er budsjettforslaget basert på at 3 måneders NIBOR ligger i intervallet 1,10 til 1,35 prosent.

Internrenten for Lånefondets utlån til Drammen bykasse og de kommunale foretakene er for hele perioden forutsatt videreført med dagens nivå på 3,5 prosent. For å unngå for store svingninger er det forutsatt at internrenten over tid skal tilsvare rentenivået for lån med 3-5 års sikring. Også byggelånsrenten som belastes kommunale investeringsprosjekter videreføres med 3,5 prosent i planperioden. Den utflatende trenden i innlånsrenten vurderes ikke å være betydelig nok til å endre prinsipp i forhold til beregning av internrente.

Lånefondets gjeld

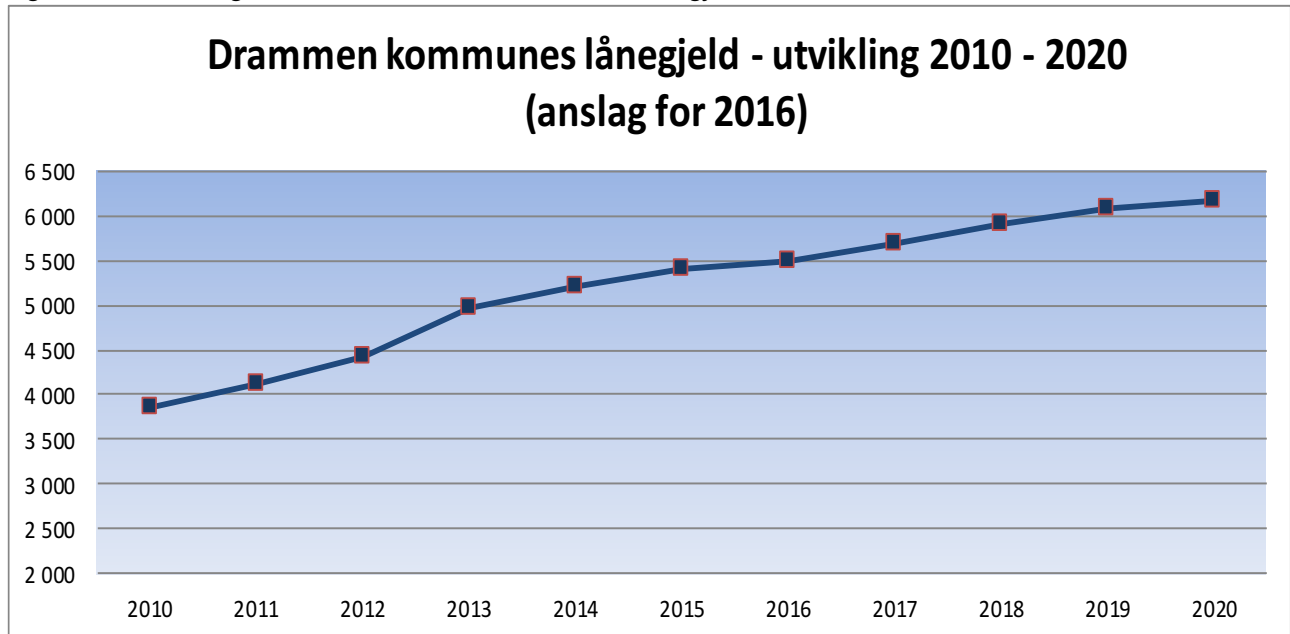
Lånefondet fungerer som en internbank for kommunen. Med unntak av formidlingslån i Husbanken skal alle låneopptak for Drammen kommune som juridisk enhet skje i regi av Lånefondet. Låneopptak gjøres når det er behov for finansiering av vedtatte investeringer. Lånefondets lånegjeld er stipulert til 5 486 millioner kroner per utgangen av 2016. Dette er noe lavere enn forutsetningen i gjeldende økonomiplan.

Lånefondets resultatbudsjett for perioden 2017-2020 er basert på de omtalte renteforutsetninger samt de lånerammer som fremgår av forslaget til investeringsbudsjett i del fire. Det satses videre på investeringer innefor skole og barnehage, helse, vann og avløp, idrett, samferdsel og fellesarealer. Til tross for at rådmannen legger opp til en egenfinansiering av bykassens investeringer med 580 millioner kroner i planperioden gir dette en fortsatt vekst i kommunens lånegjeld. Per utgangen av 2016 er den samlede lånegjelden anslått å øke til 5 486 millioner kroner, mens det anslås en lånegjeld på om lag 6 176 millioner kroner ved utgangen av 2020. Økningen i lånegjelden fremkommer som en netto mellom låneopptak og avdrag i perioden.

Tabell 2.5.2 Lånefondets langsiktige lånegjeld, anslag 2016 og budsjettforslag 2017-2020

Lånefondets lånegjeld lånegjeld	Mill. kroner				
	2016	2017	2018	2019	2020
Langsiktig gjeld i Lånefondet	5 486	5 697	5 908	6 077	6 176

Figur 2.5.2 Utviklingen i Drammen kommunes brutto lånegjeld 2010-2020

Tabellen under viser oversikt over brutto investeringsutgifter, finansiering og avdrag de neste fire årene:

Tabell 2.5.3 Spesifikasjon av endring i lånegjelden

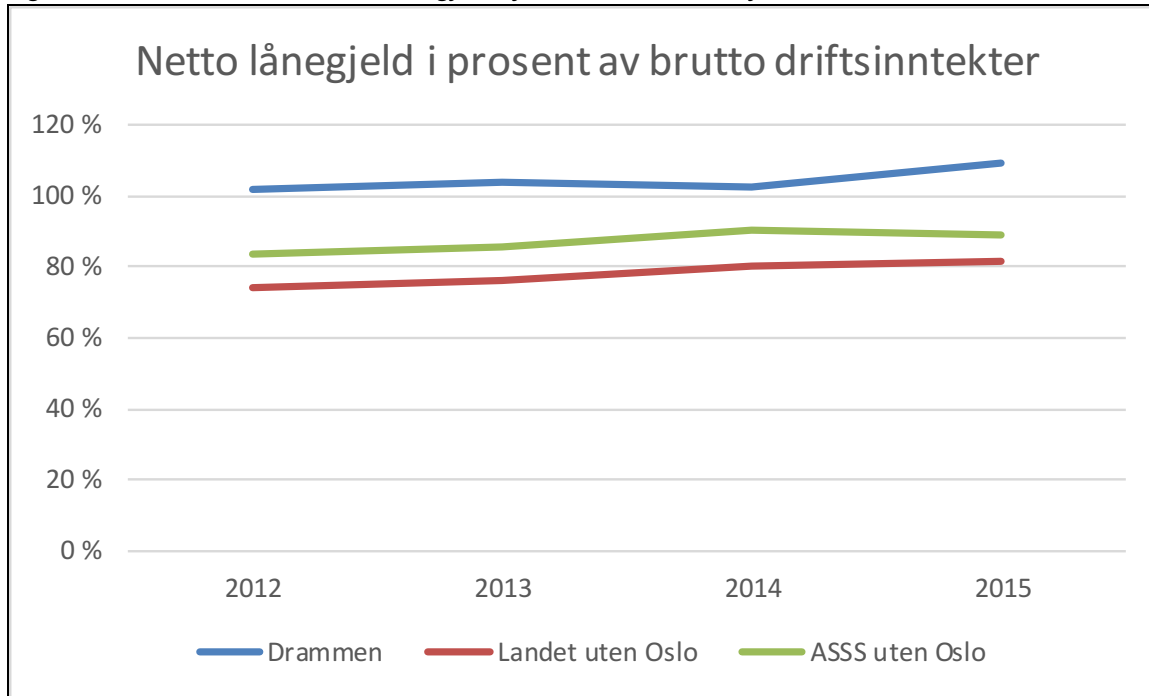
Mill. Kr.	Prognose 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Brutto investeringsutgifter	731	726	667	596
Egenfinansiering	-143	-150	-137	-150
Statstilskudd	-30	-15	-15	-5
Momskomp	-78	-87	-77	-67
Bruk av egenkapital DEKF	-10			
Salg	-33	-33	-33	-33
Sum lånebehov	436	441	405	341
Avdrag	-222	-230	-237	-242
Sum netto økning i gjelden	214	212	168	100

Som det fremgår av tabellen vil gjelden øke med 214 millioner kroner fra 2016 til 2017. Deflatoren er satt til 2,5 prosent og utgjør omtrent 137 millioner kroner og dermed er realøkningen på gjelden omtrent 77 millioner kroner utover deflator.

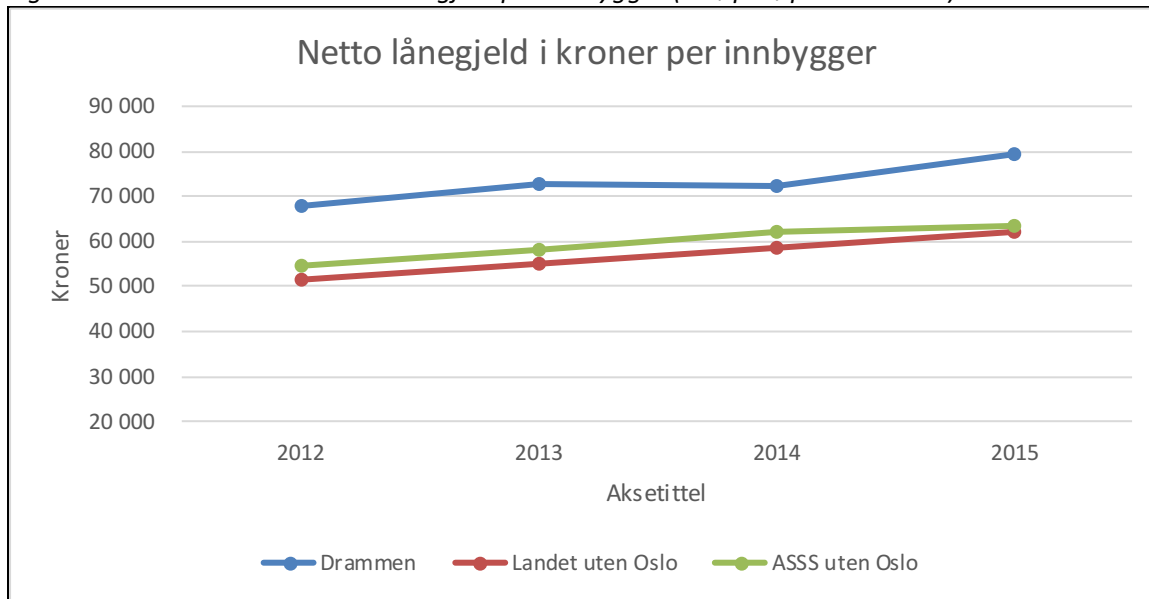
Sammenlignet med andre kommuner har Drammen kommune en høy lånegjeld. Dette er tilfelle om man ser på utviklingen i brutto lånegjelden eller om man ser på utvikling av netto lånegjeld i forhold til brutto driftsinntekter eller i forhold til innbyggertall. Veksten i lånegjelden har derimot flatet noe ut i perioden 2014-2016 sammenlignet med tidligere år. Det legges opp til en videre dempet lånevekst i økonomiplanen for 2017 til 2020.

Figurene nedenfor viser konserntall for Drammen kommune inklusiv kommunale foretak og andel av netto gjeld i interkommunale selskaper hvor Drammen kommune har eierandeler.

Figur 2.5.2 Kostra – SSB – netto lånegjeld i forhold til brutto driftsinntekter

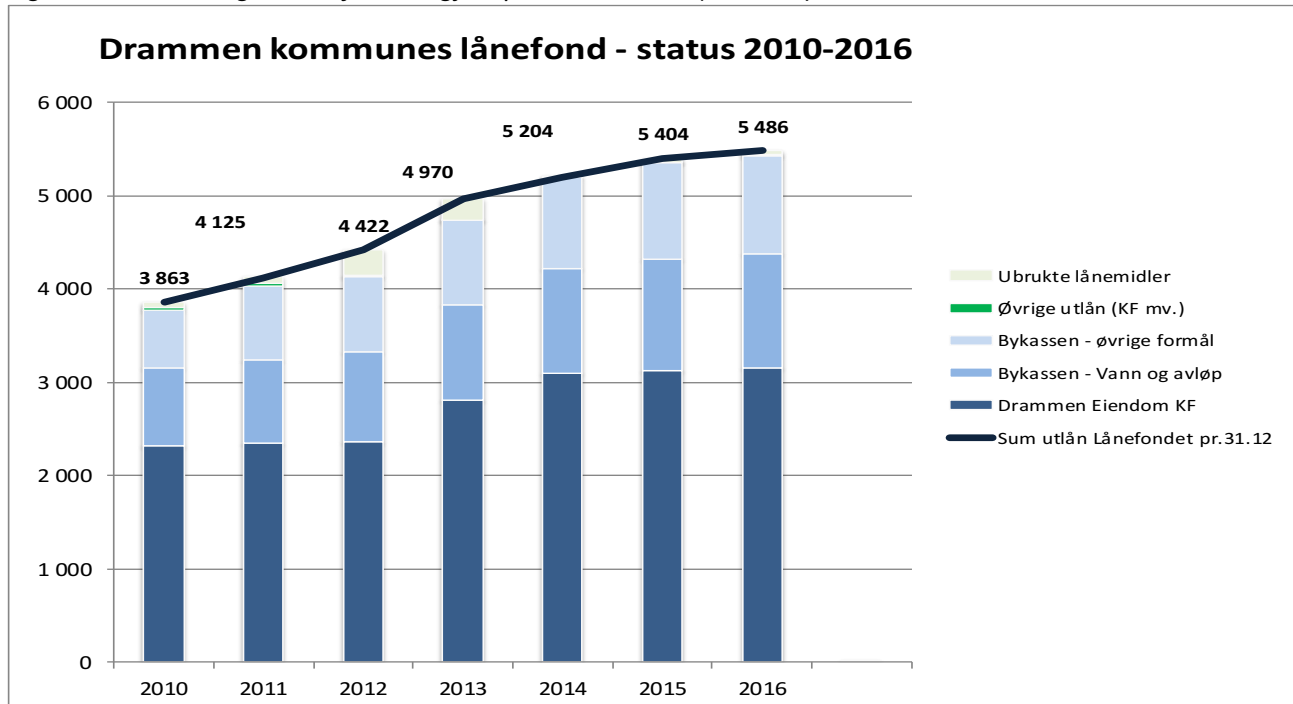
Figur 2.5.4 Kostra – SSB – netto lånegjeld per innbygger (beløp i løpende kroner)

Fordeling av lånefondets gjeld

Figuren nedenfor viser fordelingen av lånefondets gjeld slik den er forventet å være per utgangen av 2016. Korrigert for vann og avløp er gjelden på 4 258 millioner kroner. Av dette utgjør Drammen bykasses andel 1 045 millioner kroner.

Figur 2.5.5 Fordeling av lånefondets gjeld per. 31.12.2016 (estimert)

Rentefølsomhet i lånefondet

Med en høy gjeld er Drammen kommunen eksponert for rentesvingninger. Svingningene reduseres ved å sikre deler av låneporteføljen. I henhold til finansreglementet skal minimum 1/3 av gjeldsporteføljen ha flytende rente, (rentebinding kortere enn et år), minimum 1/3 skal ha fast rente (rentebinding lenger enn et år), mens 1/3 skal vurderes ut fra markedssituasjonen. Andelen av gjeldsporteføljen som har fast rente skal fordeles i segmenter på en slik måte at kommunen får lavest mulig refinansieringsrisiko.

Rådmannen søker å oppnå en godt tilpasset renteprofil basert på utvikling i kortsiktige og langsiktige renter. I løpet av 2016 har låneopptak og refinansieringer blitt gjort til en kombinasjon av flytende og faste rentebetingelser. Dette har blitt gjort for å opprettholde en sikringsandelen som er godt innenfor finansreglementets krav og for å opprettholde en vektet løpetid (durasjon) i låneporteføljen som er med på å redusere refinansieringsrisiko. Rentesikring gir mer forutsigbare fremtidige renteutgifter, men har samtidig en kostnad i form av høyere rente enn de flytende (kortsiktige) rentene. Per 2. tertial 2016 er fordeling av lånegjelden med 43 prosent på kortsiktig rente og 57 prosent med rentebinding. Finansreglementet sier at andelen rentebinding skal ligge mellom 33 og 66 prosent. De siste årene har den ligget rundt 50 prosent. De siste årene har rentebindingsandelen økt noe da rentebindingsavtalene har vært gunstige den siste tiden. Av kommunens rentesikringsavtaler, vil fire av disse løpe ut i økonomiplanperioden. Om avtalene fornyes eller om det inngås sikring gjennom langsiktige låneavtaler vil vurderes opp mot hvordan renten og marginene utvikler seg. Rådmannen legger opp til andel lånegjeld som er sikret vil gå noe ned mot 50 prosent i løpet av perioden.

Rentefølsomhet vurdert samlet for lånefondet og Bykassens gjeld

I tillegg til den direkte rentesikringen av låneporteføljen må det også tas hensyn til at kommunen har renteavhengige inntekter som reduserer den reelle rentefølsomheten. Dette gjelder for eksempel kommunens utlån til Glitre Energi AS, Lindum AS og Drammen kommunale pensjonskasse. I tillegg er en

betydelig del av låneporteføljen knyttet opp til investeringer innenfor vann- og avløpsområdet som er gebyrfinansiert. Kommunen mottar dessuten kompensasjonstilskudd fra Husbanken knyttet til investeringer i omsorgsboliger og sykehjem, skolebygg og kirker, som baseres på Husbankens flytende rente.

Tabell 2.5.4 Sikring av lånegjelden i perioden 2016-2020

Mill. Kr.	Prognose 2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Lånefondets eksterne gjeld	5 697	5 908	6 077	6 176
Rentesikret gjeld (lange rentebetingelser og renteswap)	3 105	3 105	3 105	3 157
Sum usikret gjeld	2 592	2 803	2 972	3 019
Utlån til Glitre Energi AS	125	125	125	125
Utlån til Drammen kommunale pensjonskasse, Lindum, Drammen Scener	42	41	40	39
Vann og avløp (selvkost)	1 299	1 361	1 423	1 491
Kompensasjonstilskudd	380	360	338	308
Sum usikret lånegjeld utsatt for rentesvingninger	746	917	1 047	1 057

Tabellen ovenfor illustrerer kommunens rentefølsomhet når det også tas hensyn til utlån og rentebaserte inntektsgrunnlag. For 2017 vil det være 746 millioner kroner av kommunens samlede låneportefølje som mangler rentesikring eller ikke motsvares av rentebaserte inntekter. Dette innebærer at en renteøkning på 100 basispunkter på kort sikt vil gi merutgifter på om lag 7,5 millioner kroner i 2017.

Lånefondets resultatbudsjett

Lånefondet har renteinntekter og avdragsinntekter fra Bykassen og de kommunale foretakene. I all hovedsak er lånefondets utlån til Drammen Eiendom KF og Bykassen.

Kommunens eksterne låneopptak gjøres i lånefondet. Lånefondet har avdragskostnader og rentekostnader. Lånefondets resultat godskrives eller belastes Bykassens driftsregnskapet. Dette er i henhold til gjeldende regnskapsforskrift

Startlån inngår ikke i lånefondets portefølje, men administreres i Bykassen.

I budsjettet og økonomiplanen er renteutgiftene beregnet ut fra dagens låneportefølje, justert for planlagte låneopptak resten av året og rådmannens forslag til lånerammer i økonomiplanperioden. For lån med faste langsiktige lånebetingelser er faktisk rente benyttet i beregningen. For de kortsiktige lånene med flytende rente, som er knyttet opp mot Nibor, benyttes budsjettrenten som en forutsetning. Budsjettrenten benyttes også for å beregne rentekostnaden på rentesikringer.

I 2017 er lånefondets renteutgifter beregnet til 146,8 millioner kroner. Utover i planperioden stiger renteutgiftene, både som følge av økt lånegjeld og et svakt stigende rentekurve. Det er en nedgang i renteutgiftene fra 2019 til 2020 og dette skyldes at det er flere rentesikringer som utløper og det forventes lavere rente på disse lånene enn hva den gjeldene renten er. I løpet av perioden øker renteutgiftene med om lag 16 millioner kroner. I samme periode øker avdragsutgiftene med omtrent 20 millioner kroner, fra 221,8 millioner kroner i 2017 til 241,8 millioner kroner i 2020.

Lånefondets internrente på utlån er på 3,5 prosent. I 2017 viser resultatbudsjettet for Lånefondet et positivt kontantresultat (overskudd) på 50,2 millioner kroner. Forklaringen på overskuddet er lavere rente på innlån enn utlån. Gjennomsnittrenten for låneporteføljen i 2016 er beregnet til 2,6 prosent. Som følge av en flat rentebane forventes det et overskudd i lånefondet i hele økonomiplanperioden.

Økonomiplan for 2017 - 2020

Tabell 2.5.5 Lånefondets kontantresultat 2017-2020

Millioner kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Renteinntekter fra bykassen og kommunale foretak	195,5	198,2	206,5	213,0	216,8
Avdragsinntekter fra bykassen og kommunaleforetak	217,6	221,8	229,7	236,6	241,8
Sum rente og avdragsinntekter	413,1	420,0	436,2	449,5	458,6
Eksterne renteutgifter	146,8	148,0	157,1	166,9	164,2
Eksterne avdragsutgifter	217,6	221,8	229,7	236,6	241,8
Sum rente og avdragsutgifter	364,4	369,8	386,8	403,5	405,9
Kontantresultat i lånefondet	48,7	50,2	49,4	46,0	52,7

Et mer detaljert oppsett finnes i budsjettforslaget for Drammen kommunes lånefond, jamfør vedlegg 2 om lånefondets budsjett 2017-2020.

Kommunale låneopptak må konkurranseutsettes i henhold til offentlige anskaffelsesregelverk. Innkjøpsamarbeidet for kommunesektoren i Buskerud, Telemark og Vestfold forhandlet en ny rammeavtale for kommunale låneopptak våren 2014. Drammen kommune er med på denne rammeavtalen og prekvalifiserte tilbydere ble Kommunalbanken, KLP Kommunekreditt og DNB. I tillegg tar lånefondet opp sertifikater og obligasjonslån i markedet.

Drammen bykasses finansielle poster

Bykassens finansielle poster er knyttet til eiendeler og gjeld, inntekter på viderefremidling av startlån og lånefondets resultat.

Bykassen har utlånte midler, i all hovedsak ansvarlige lån til Glitre Energi AS, Drammen kommunale Pensjonskasse og Lindum AS på til sammen 166 millioner kroner.

Bykassen har renteinntekter fra innestående midler i bank og utlån. Bykassen har også renteinntekter på startlån. Bykassens rentekostnader er knyttet til bruk av trekkrettighet, rentekostnader til lånefondet og rentekostnad på startlån til Husbanken som viderefremidles som startlån. Budsjetteknisk er det forutsatt at renteinntekter og kostnader på startlån fra Husbanken balanserer.

Overføringer fra bedrifter i form av eieruttak fra kommunale foretak og utbytte fra aksjeselskap selskap er budsjettert med en inntekt på 128,9 millioner kroner i 2017. Det vises til nærmere omtale av forutsetningene for utbytte og eieruttak i del 5.

Tabell 2.5.6 Drammen bykasse – finansielle poster 2017-2020 (eksklusive avskrivinger)

Hovedoversikt	Økonomiplan				
	Revidert budsjett pr. 24. 10. 2016	2017	2018	2019	2020
Mill 2017-kroner					
Finansielle poster	128,9	132,9	136,8	139,0	133,7
Renteutgifter	94,8	96,6	99,2	101,6	105,0
Rente inntekter	-26,4	-27,2	-28,8	-32,1	-33,9
Avdrag på lån = Netto avdrag	109,2	113,7	115,8	115,5	115,4
Kontantresultat i lånefondet	-48,70	-50,2	-49,4	-46,0	-52,7
Utbytte og eieruttak fra kommunens bedrifter	-127,9	-128,9	-128,9	-128,9	-128,9

Bykassens lånegjeld

Bykassens lånegjeld er i hovedsak knyttet til investeringer i VA-sektoren, vedlikehold av gater, veier og annen teknisk infrastruktur i tillegg til utlån til egne selskaper. Per utgangen av 2017 forventes bykassen å ha en gjeld til Lånefondet på 2 316 millioner kroner. Dette tilsvarer 41 prosent av kommunens samlede lånegjeld. Basert på rådmannens forslag til investeringsbudsjett for Drammen bykasse i perioden 2017-2020 anslås gjelden å øke med 56 millioner kroner, og vil utgjøre 2 362 millioner kroner ved utgangen av 2020. Gjeld til Husbanken vedr. startlån er ikke inkludert i disse beløpene.

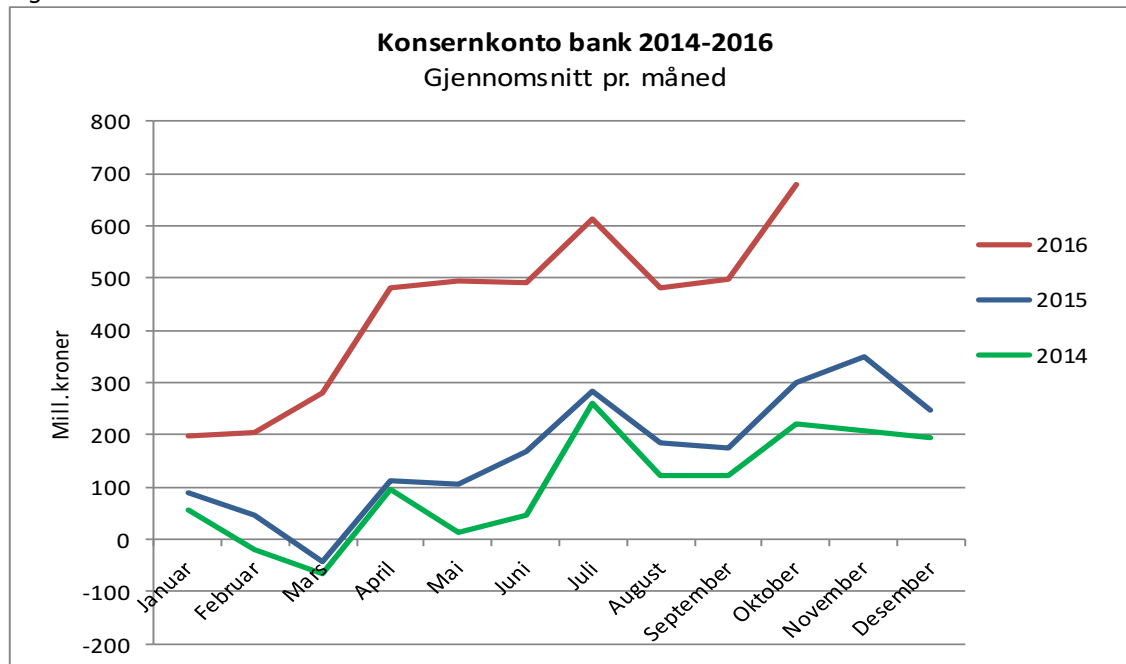
Tabell 2.5.7 Bykassens lånegjeld til lånefondet- anslag for perioden 2016-2020

Bykassens lånegjeld	Mill.kr				
	2016	2017	2018	2019	2020
Langsiktig lånegjeld (lån i Lånefondet)	2 273	2 316	2 310	2 308	2 362

Likviditet

Drammen kommune har hatt en positiv og økende likviditet i 2016. Grafen under viser utviklingen i likviditeten per måned fra januar 2014 til oktober 2016.

Figur 2.5.6 Drammen kommune – konsernkonto bank 2014-2016

I henhold til gjeldene bankavtale får Drammen kommune rente tilsvarende 3 måneders NIBOR + 50 basispunkter på bankinnskudd opp til 275 millioner kroner. Bankinnskudd over 275 millioner kroner gir en rente på 3 måneders NIBOR uten påslag. I 2016 (januar-oktober) har gjennomsnittlig bankinnskudd vært på 440 millioner kroner. I kapittel 6 i gjeldene budsjettreglement er det åpnet opp for at overskuddslikviditet kan plasseres i pengemarkedsfond og rådmannen vil vurdere alternativ plassering av denne.

Finansreglement

Bystyret fastsatte ved behandling av økonomiplan 2016-2019 revidert finansreglement for Drammen kommune. I henhold til reglementets punkt 2.2 skal finansreglementet vedtas årlig. Det er rådmannens

vurdering er at reglementet fungerer etter hensikten og det foreslås videreført uten endringer. Gjeldene finansreglement følger som vedlegg 16.

2.6 Fellesutgifter mv.

2.6.1 Pensjonskostnader og premieavvik

I virksomhetenes regnskap utgiftsføres betalt pensjonspremie til kommunens tre pensjonsordninger i Drammen kommunale pensjonskasse, KLP (sykepleiere) og Statens pensjonskasse (pedagogisk personale). I henhold til den kommunale regnskapsforskriftens § 13 er det imidlertid aktuarberegnet netto pensjonskostnad⁵ som skal belastes driftsresultatet. Dette innebærer at driftsresultatet korrigeres for differansen mellom betalt pensjonspremie og beregnet netto pensjonskostnad. Dette benevnes som premieavvik⁶ og føres mot balansen, slik at bokførte premieinnbetalinger resultatmessig jevnes ut over flere år. Balanseførte premieavvik amortiseres (tilbakeføres) med like store beløp over 7 år⁷.

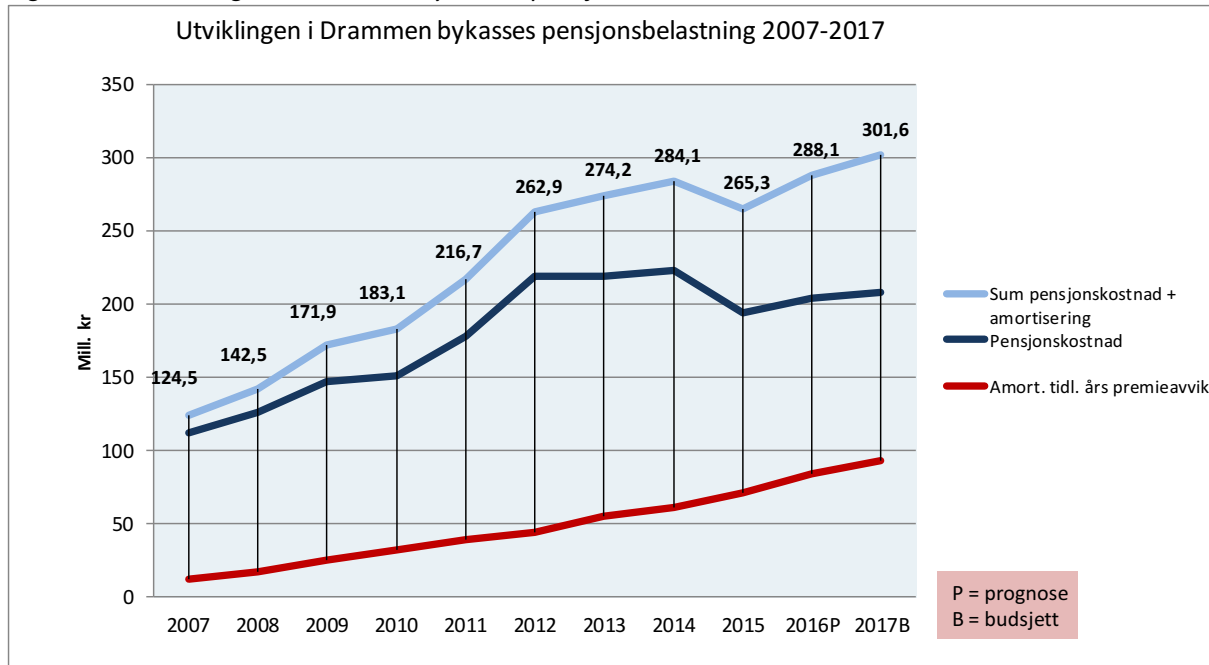
Den reelle årlige belastningen i kommuneregnskapet består således av beregnet netto pensjonskostnad og amortisering av tidligere års premieavvik. Som det fremgår av figuren nedenfor har pensjonsbelastningen i Drammen bykasse økt kraftig siden 2007, men har vist en avtagende vekst etter 2012. Som det fremgår av figuren ble det en tydelig nedgang i bykassens samlede belastning i 2015, som følge av redusert netto pensjonskostnad. Oppdatert prognose for 2016 og budsjett-estimat for 2017 viser at det igjen forventes en vekst i netto pensjonskostnad, men total utgiftsbelastning i bykassen drives særlig opp økende amortiseringskostnad knyttet til inndekning av tidligere års premieavvik. Samlet belastning er anslått å øke med 8,6 prosent i 2016 og med 4,7 prosent i 2017.

⁵ Beregnes av aktuar på grunnlag av pensjonskassens medlemsbestand og forpliktelser pr. 31.12 og parametere for lønnsvekst, diskonteringsrente mv. som fastsettes av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

⁶ Premieavvik er forskjellen mellom betalt pensjonspremie og beregnet netto pensjonskostnad. Hvis betalt premie er større enn nettopensjonskostnad inntektsføres differansen i kommuneregnskapet, mens differansen utgiftsføres hvis betalt premie er lavere enn beregnet netto pensjonskostnad.

⁷ I henhold til revidert forskrift pr. 23.11.2011 skal balanseførte premieavvik som oppstår f.o.m. regnskapsåret 2013 amortiseres over 7 år. Premieavvik som har oppstått tom. regnskapsåret 2010 amortiseres over 15 år, mens premieavvik opp stått i årene 2011 og 2012 amortiseres over 10 år.

Figur 2.6.1 Utviklingen i Drammen bykasses pensjonskostnader 2007-2017

Netto pensjonskostnader

For å begrense veksten i de akkumulerte premieavvikene la Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) over flere fram til 2013 opp til en viss innstramming i parameterverdiene for beregning av netto pensjonskostnad. Som figuren ovenfor viser bidro dette til en betydelig økning i kommunens pensjonskostnader utover normal lønnsvekst. Fra 2014 har imidlertid ikke KMD foretatt ytterligere innstramminger i parameterverdiene. Sammen med lavere lønns- og G-vekst og har dette bidratt til å dempe utviklingen i pensjonskostnadene. I tillegg har omlegging av uføreordningen fra 1. januar 2015 hatt stor påvirkning på kommunens netto pensjonskostnad. Ved at staten har påtatt seg en større del av utbetalingene fra uføreordningen reduseres pensjonskassenes framtidige forpliktelser.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) har lagt opp til at forholdet mellom diskonteringsrenten og forventet lønnsvekst skal være uendret tilsvarende ett prosentpoeng i 2017. Aktuarberegnete prognoser for 2016 og 2017 viser en vekst i bykassens netto pensjonskostnad på henholdsvis 4,9 prosent i år 2,2 prosent i 2017. Dette innebærer at bykassens netto pensjonskostnader forventes å øke fra 204 til 208 millioner kroner i 2017.

Reguleringskostnad

Basert på utviklingen i pensjonskassenes framtidige forpliktelser, blant annet som følge av lønns- og G-vekst, innkreves årlig reguleringspremie i tillegg til ordinær pensjonspremie både fra DKP og KLP. Basert på foreløpige anslag fra pensjonskassene er det avsatt 103,3 millioner kroner til reguleringspremie i 2017 og i resten av planperioden.

Premieavvik og amortiseringskostnader

Som nevnt bidrar de årlige premieavvikene til forbedring av årsresultatet, samtidig som de må inndeckes med 1/7 over senere års regnskap. Oppdatert prognose for premieavviket i 2016 er på 71,7 millioner kroner

etter at årets reguleringspremie er delvis dekket med 54,9 millioner fra premiefond⁸. Som følge av høyere reguleringspremie og moderat vekst i netto pensjonskostnad forventes premieavviket i 2017 å bli 122,9 millioner kroner. Det foreligger foreløpig ikke aktuarberegninger for perioden 2018-2020, og rådmannen har derfor valgt å opprettholde tilsvarende nivå på premieavviket i resten av planperioden.

Oppdatert beregning av amortiseringskostnaden i 2016 er på 84,3 millioner kroner. I 2017 forventes denne å øke til 93,3 millioner kroner, mens den i resten av planperioden er beregnet å øke gradvis til 125,4 millioner kroner i 2020. Med disse forutsetningene vil amortiserings-kostnaden fra og med 2020 være noe høyere enn premieavviket. Den sterke veksten i amortiseringskostnadene må ses i forhold til redusert amortiseringsperiode på 7 år for premieavvik som oppstår fra og med regnskapsåret 2013.

Drammen kommune forventes å ha et akkumulert premieavvik på om lag 607 millioner kroner ved utgangen av 2016. Med de budsjetterte forutsetninger vil det akkumulerte premieavviket øke til om lag 637 millioner kroner ved utgangen av 2017. Ved utgangen av planperioden i 2020 er akkumulert premieavvik anslått å utgjøre om lag 657 millioner kroner. Høyt akkumulert premieavvik representerer en kraftig svekkelse av Drammen kommunes likviditet, og det er derfor positivt at det bygges opp fondsreserver som en likviditetsmessig motvekt til premieavviket.

Avsetning pensjonspremier mv.

Det foreslås satt av totalt 8,2 millioner kroner fra 2017 til dekning av pensjonsrelaterte forhold. Bevilgningen skal dekke følgende forhold:

- Avregning AFP 62-64
Det innbetales løpende en "premie" til DKP til finansiering av utgifter til AFP 62-64 år på 0,6 prosent av pensjonsgivende inntekt. Utgiftene til AFP skal i sin helhet dekkes av arbeidsgiver, og det foretas en årlig avregning av ordningen. Ut fra nivået på avregningsbeløpet de senere årene foreslås den budsjettmessige avsetningen opprettholdt på 7,0 millioner kroner per år i perioden 2017-2020.
- Overføringsavtalen med Statens pensjonskasse
Avsetningen dekker også om lag 1,2 millioner kroner i sikringstilskudd og kontingent knyttet til DKP's overføringsavtale med Statens pensjonskasse.

2.6.2 Lønnsreserven

I samsvar med forutsetningene i statsbudsjettet er det lagt til grunn en årslønnsvekst på 2,7 prosent i budsjettforslaget for 2017. Programområdene er foreløpig kompensert for helårsvirkningene av de lønnstillegg som er gitt i 2016 med 19,8 millioner kroner. Dette tilsvarer et overheng på om lag 0,9 prosent.

Resterende del av forventet lønnsvekst tilsvarende 1,8 prosent av lønnsmassen, er satt av til den sentrale lønnsreserven med 41,0 millioner kroner. Den sentrale lønnsreserven vil bli fordelt mellom virksomhetene etter hvert som resultatene av neste års lønnsoppgjør foreligger.

2.6.3 Øvrige fellesposter

Refusjon sykkelønn av feriepenger budsjetteres sentralt, og er videreført med en forventet årlig inntekt på 6,2 millioner kroner i hele planperioden.

⁸ Premiefond er en del av pensjonskassenes overskudd som kun kan benyttes til betaling av pensjonspremie. For 2016 blir det benyttet 40 millioner kroner fra DKP's premiefond og 14,9 millioner kroner fra KLP's premiefond til betaling av reguleringspremie.

2.7 Årsoppgjørdisposisjoner

Drammen bykasses driftsresultat

Som allerede omtalt i del 2.1 Økonomisk hovedbilde viser rådmannens forslag til økonomiplan 2016-2019 et positivt netto driftsresultat i størrelse 2,5 – 3,0 prosent i hele perioden. I budsjettforslaget for 2016 er netto driftsresultat på 116,3 millioner kroner, tilsvarende 2,6 prosent av bykassens brutto driftsinntekter. Dette er noe høyere enn anbefalingen fra TBU⁹ om et netto driftsresultat på minst 1,75 prosent av driftsinntektene. Et slikt resultat sikrer tilstrekkelig egenfinansiering av investeringene, samtidig som det gir rom for en videre oppbygging av bykassens fondsreserver.

Tabell 2.7.1 Drammen bykasse – disponering av netto driftsresultat 2017-2020

Hovedoversikt	Budsjett 2016		Årsbudsjett	Økonomiplan		
	Vedtatt budsjett 2016	Revidert budsjett pr. 2. tertial 2016	2017	2018	2019	2020
Mill. kroner						
Netto driftsresultat (- angir netto driftsinntekt)	-103,3	-113,7	-134,9	-141,6	-130,5	-154,2
Årsoppgjørdisposisjoner	103,3	113,7	134,9	141,6	130,5	154,2
Tidligere års regnskapsresultat	0,0	-160,8	0,0	0,0	0,0	0,0
+ avsetning til disposisjonsfond	4,1	203,6	0,8	1,5	0,9	5,3
+ avsetning til bundne fond	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
+ overf. til invest.regnskapet (driftsmidler)	98,0	98,0	143,0	150,0	137,0	150,0
- bruk av disposisjonsfond	-2,0	-4,5	0,0	0,0	0,0	0,0
- bruk av bundne fond (overf. fra i fjor)	0,0	-25,9	0,0	0,0	0,0	0,0
- bruk/avsetning VA fond	3,3	3,3	-8,9	-9,9	-7,4	-1,1
Årsresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Budsjettforslaget legger opp til følgende årsoppgjørdisposisjoner:

- Det legges opp til å overføre totalt 580 millioner kroner til investeringsbudsjettet (egenfinansiering) i planperioden. I vedtatt budsjettreglement er det lagt til grunn at minst 20-25 prosent av kommunens samlede ikke-rentable investeringer skal egenfinansieres.

For å bidra til å dempe veksten i kommunens lånegjeld og samtidig opprettholde et høyt og nødvendig investeringsnivå, har rådmannen valgt å foreslå en høyere egenfinansiering. Det foreslås årlige overføringer til bykassens investeringsbudsjettet i størrelse 137 – 150 millioner kroner per år i perioden. Sammen med bruk av egenkapital og inntekter fra eiendomssalg i Drammen Eiendom KF bidrar dette til en samlet egenfinansiering på 40,6 prosent av ikke-rentable investeringer i 2017, mens det for hele planperioden tilsvarer en egenfinansiering i overkant av 39 prosent.

- Kommunens frie reserver har nå kommet opp på et tilfredsstillende nivå, og antas å utgjøre 470 millioner kroner per utgangen av 2016. Rådmannen foreslår derfor ingen større oppbygging av de frie reservene i den kommende planperioden. Budsjetteknisk er forslaget til Drammen bykasses driftsbudsjett i økonomiplan 2017-2020 saldert med 8,5 millioner kroner i avsetning til disposisjonsfond.

⁹ Teknisk BeregningsUtvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

- Vann- og avløpsfondene er anslått å utgjøre om lag 19 millioner kroner ved utgangen av 2016. For å begrense gebyrøkningen i økonomiplanperioden legges det opp til netto bruk av selvkostfondene på 8,9 millioner kroner i 2017 – og ytterligere bruk på 18,4 millioner kroner i resten av perioden.

Disposisjonsfondet

Som nærmere omtalt i del 1.7 Forslag til justering av budsjettreglementet for Drammen kommune fremmer rådmannen forslag om oppjustering av de finansielle handlingsreglens reservekrav. Nytt forslag til reserveavsetninger er basert på følgende forutsetninger:

- Drammen Kommune skal ha en generell fondsreserve som til enhver tid er på 5 prosent av bykassens brutto driftsinntekter (disposisjonsfondet)
- Drammen kommune skal ha et rentesikringsfond som til enhver tid utgjør 2 prosent av kommunens samlede gjeld
- Drammen kommune skal et eier-risikofond på minst 20 millioner kroner

På grunnlag av prognose i 2. tertialrapport 2016 er det anslått at disposisjonsfondet per utgangen av 2016 vil være på 470,3 millioner kroner. Korrigert for forutsatte disposisjoner – som enten følger av tidligere vedtak eller inngår i rådmannens forslag til økonomiplan 2017-2020 – er det anslått at disposisjonsfondet per utgangen av 2017 vil være på 402,3 millioner kroner, jfr. tabellen nedenfor. Målt i forhold til reservekrav basert på forslag til justerte finansielle handlingsregler vil det per utgangen av 2017 være en «fri» reserve på 30,8 millioner kroner.

Tabell 2.7.2 Disposisjonsfond – prognose saldo per utgangen av 2017

Prognose saldo per 31.12.2016	470,3
Forutsatt disponering/øremerking:	
Avsetning for budsjett 2017	0,8
Innovasjonsfond	-25,0
Videreføring planløftet	-15,0
Kommunereformen 2017-2019 (fullmakt)	-7,5
Forskuttere prosjektering Tilfartsvei Vest (andel av 15 mill. kr) **	-11,3
Forskuttering reformstøtte Svelvik	-10,0
Korrigert prognose per 31.12.2017 etter forutsatte disponeringer	402,3
Generell reserve (tilsv. 5% av bto. driftsinntekter)	237,6
"Rentesikringsfond" (2% av brutto lånegjeld)	113,9
Eier-risikofond	20,0
Justert reservekrav per 31.12.2017	371,5
Udisponert	30,8
***) Fullmakten gjelder for perioden 2016-2019 - lagt inn 1/4 i 2016	

Som tidligere nevnt foreslås ingen større oppbygging av disposisjonsfondet i den kommende økonomiplanperioden. I forslaget til driftsbudsjett 2017-2020 er det derfor kun lagt opp til mindre årlige avsetninger på til sammen 8,5 millioner kroner i perioden. Basert på disse forutsetninger anslås at

Økonomiplan for 2017 - 2020

disposisjonsfondet per utgangen av 2020 vil være på 410 millioner kroner. I forhold til de foreslåtte justerte handlingsreglene tilsvarer dette en «fri» reserve på 19,5 millioner kroner ved planperiodens utløp.

Tabell 2.7.3 Disposisjonsfond – utvikling 2016-2020

Mill. 2017-kroner	2016*	2017	2018	2019	2020
Generell reserve (5% av bto. driftsinntekter)	226,0	237,6	240,5	243,7	247,0
Rentesikringsfond (2% av brutto lånegjeld)	109,7	113,9	118,2	121,5	123,5
Eier-risikofond	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Handlingsreglenes krav	355,7	371,5	378,6	385,2	390,5
Anslag disposisjonsfond pr. 31.12.	401,5	402,3	403,8	404,7	410,0
Avsetning ut over handlingsreglenes krav	45,7	30,8	25,1	19,5	19,5

*) Disposisjonsfond per 31.12.2016 er korrigert for forutsatte bruk av disposisjonsfondet i 2017-2020 på 68,8 mill. kr

Del 3 Investeringsbudsjettet

Rådmannen legger frem et investeringsbudsjett for perioden 2017-2020, med en samlet investeringsramme på 2 670 millioner kroner. Dette tilsvarer et gjennomsnittlig investeringsnivå på 668 millioner kroner per år i perioden. Til tross for et høyt investeringsnivå har rådmannen lagt vekt på å begrense investeringsprogrammet til tiltak som anses nødvendige for å ivareta tjenesteproduksjonen og opprettholde infrastrukturen i en situasjon med forholdsvis høy befolkningsvekst.

For å nå kommunens mål og ivareta den demografiske utviklingen er det nødvendig med en aktiv investeringsstrategi også i den kommende planperioden. De tyngste investeringene i fysisk byutvikling er gjennomført, og de kommende fire årene vil kommunen investere betydelige beløp innenfor de tunge tjenesteproduserende områdene barnehager, helse-, sosial og omsorg og grunnskole. I tillegg er det nødvendig å ivareta den tekniske infrastrukturen innenfor områdene idrett, park og natur, vei og vann og avløp.

Investeringer i barnehager og skolebygg skal sikre tilstrekkelig kapasitet til å møte veksten i de yngre aldersgruppene, samtidig som det også avsettes midler til nødvendig oppgradering av den eksisterende bygningsmassen. Oppgradering av institusjonene, både med hensyn til utstyr og bygninger og investering i velferdsteknologi skal gi bedre tilbud innenfor pleie og omsorgstjenestene. Det skal også investeres betydelige beløp i oppgradering og anskaffelse av kommunale utleieboliger.

Bystyrets vedtatte idrettsløft vil bli gjennomført i denne kommende økonomiplanperioden. Store investeringer er: ny kunstis-/kunstgressbane på Øren, flerbrukshaller ved Øren Brandengen og Fjell skoler, fotballhall på Åssiden, ny friidrettsbane på Berskaug, nærmiljøanlegg og bedre tilrettelegging av turveier og skiløyper. Det foreslås også satt av midler til et friluftsløft (trinn 1) i planperioden. Totalt planlegges det investert 306 millioner kroner i idrettsanlegg og 118 millioner kroner i anlegg og områder for park, natur og friluftsliv i perioden.

I planperioden er det foreslått 100 millioner kroner til rehabilitering av kommunale veier, for at veier skal ha en standard som er i tråd med målene i Hovedplan vei. I tillegg investeres det i kollektivtiltak og tilrettelegging for fotgjengere og syklister og trygging av skoleveier. I slutten av perioden er det satt av 100 millioner kroner til utbedring av Spiralen.

Investeringer på 512 millioner kroner innenfor vann- og avløpsområdet skal bidra til nødvendig oppgradering av ledningsnett, damsikring samt pumpestasjoner og andre installasjoner i avløpsnett.

Rådmannen følger opp den vedtatte digitaliseringsstrategien og legger opp til digital satsing for å bedre kommunens service og effektivitet. For blant annet å sikre enklere og mer effektive tjenester foreslås totalt 135 millioner kroner til IKT-investeringer i planperioden. Dette inkluderer 40 millioner kroner til digitalt utstyr til oppfølging av digitaliseringsstrategien i Læringsløp Drammen.

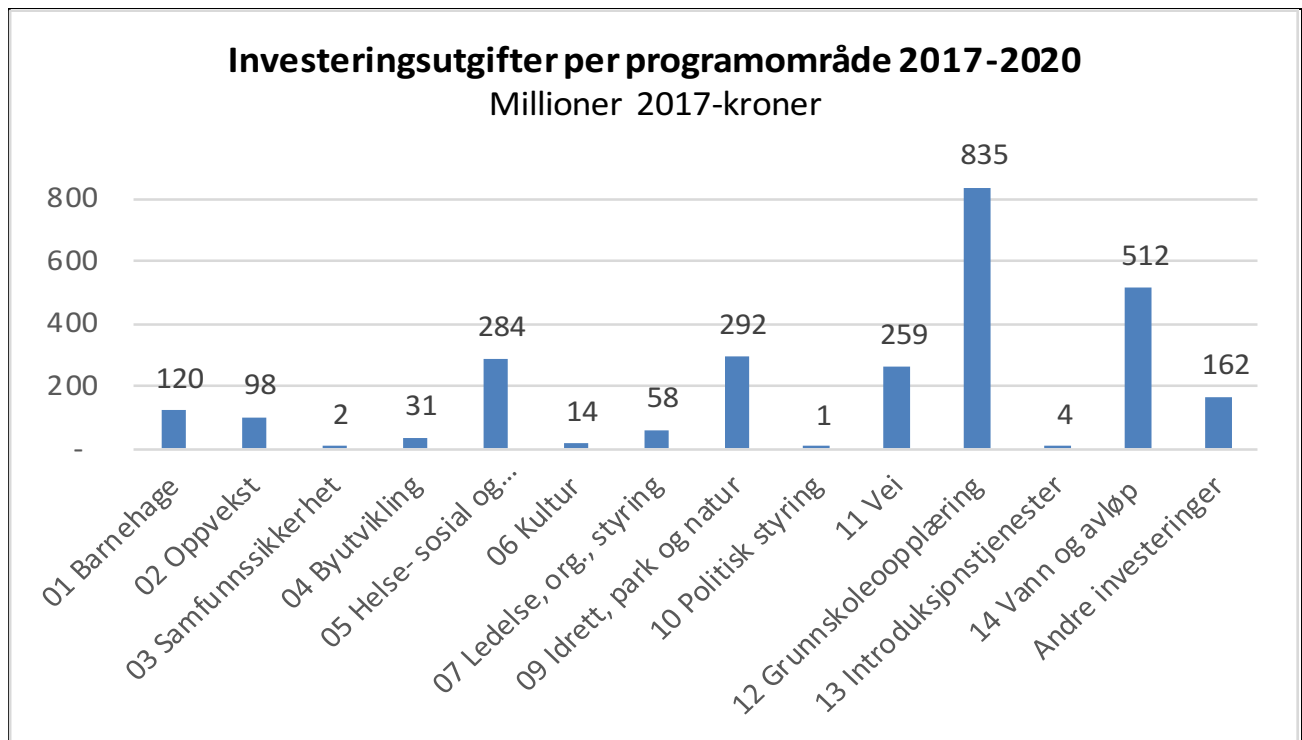
Investeringsutgifter i perioden 2017-2020

Oversikten nedenfor viser samlet investeringsforslag for Drammen bykasse, Drammen Eiendom KF og øvrige kommunale foretak på totalt 2 670 millioner kroner fordelt per programområde. Enkelte investeringer i de kommunale foretakene er ikke direkte rettet mot programområdene.

Tabell 3.1 Investeringsutgifter per programområde 2017-2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
01 Barnehage	2,3	15,5	7,0	88,5	9,0	120,0
02 Oppvekst	-	21,5	72,5	2,5	1,5	98,0
03 Samfunnsikkerhet	-	2,0	-	-	-	2,0
04 Byutvikling	10,5	14,0	9,0	4,0	4,0	31,0
05 Helse- sosial og omsorgstjenester	15,0	99,7	66,4	59,4	58,4	283,9
06 Kultur		3,9	3,2	3,2	3,2	13,5
07 Ledelse, org., styring		26,1	11,8	9,8	9,8	57,5
09 Idrett, park og natur	12,0	85,5	52,0	53,5	100,5	291,5
10 Politisk styring		0,1	0,1	0,9	0,1	1,2
11 Vei	6,0	43,0	42,0	37,0	137,0	259,0
12 Grunnskoleopplæring	102,1	201,6	291,4	238,0	104,0	835,0
13 Introduksjonstjenester		2,0	0,9	0,6	0,6	4,1
14 Vann og avløp		135,6	125,4	125,4	125,4	511,8
Sum programområde 1-14		650,5	681,7	622,8	553,5	2 508,5
Kommunale foretak						
Drammen Eiendom KF (fellesprosjekter)		61,0	32,0	32,0	30,0	155,0
Drammen Drift KF		3,6				3,6
Drammen Parkering KF		0,5				0,5
Drammensbadet KF		1,0	0,6	0,6	0,6	2,8
Sum investeringer		716,6	714,3	655,4	584,1	2670,4

Figur 3.1 Totale investeringsutgifter per programområde i perioden 2017-2020

De foreslåtte investeringsprosjektene er nærmere spesifisert i vedleggene II, III og IV til rådmannens forslag til vedtak i del 1.3 i dokumentet. Forøvrig vises til nærmere omtale av de enkelte prosjektene i programområdeomtalen i del 4 samt i budsjettforslaget fra Drammen Eiendom KF, jfr. vedlegg 4.

Finansiering av investeringene

Av totale investeringer for "konsernet" Drammen kommune på vel 2 670 millioner kroner samt 50 millioner kroner i egenkapitalinnskudd i DKP og KLP samt Drammen Scener AS, foreslås 1 624 millioner kroner finansiert ved bruk av lån. Som følge av det forholdsvis høye investeringsnivået fortsetter kommunens lånegjeld å vokse i den kommende fireårsperioden, men den vokser langsommere enn tidligere.

Videreføring av forutsetningen fra økonomiplan 2016-2019 om raskere nedbetaling av lånegjelden samt økt egenfinansiering bidrar til å dempe veksten. I løpet av 2017 forventes lånegjelden å øke med 214 millioner kroner til 5 697 millioner kroner. Ved utgangen av 2020 er lånegjelden anslått å øke til 6 176 millioner kroner. Dette innebærer at lånegjelden i løpet av perioden 2017-2020 forventes å øke med 690 millioner kroner. Det vises for øvrig til nærmere omtale av kommunens gjeldsutvikling i del 2.5 Gjeld og finansposter.

Resterende finansiering skjer i hovedsak gjennom egenfinansiering (se omtale nedenfor), momsrefusjon fra investeringene samt statstilskudd/refusjoner.

Drammen bykasses låneopptak betjenes gjennom føring av renter og avdrag i bykassens driftsbudsjett, mens Drammen Eiendom KF's låneopptak i stor grad finansieres av bykassen gjennom økte husleier.

Økt egenfinansiering av investeringene

Som omtalt tidligere legger revidert budsjettreglement fra 1. januar 2016 til grunn en egenfinansieringsgrad på minst 20-25 prosent av kommunens samlede ikke-rentable investeringer. I forslaget til driftsbudsjett har rådmannen lagt opp til en årlig overføring fra driftsbudsjettet i størrelse 137 – 150 millioner kroner per år. Totalt foreslås at det i planperioden overføres 580 millioner kroner fra bykassens driftsbudsjett til egenfinansiering av investeringer. I tillegg er det forutsatt at Drammen Eiendom KF bidrar med 22 millioner kroner i egenfinansiering gjennom bruk av opptjent egenkapital og inntekter fra eiendomssalg.

Som det fremgår av tabellen nedenfor gir dette en samlet egenfinansiering på 602 millioner kroner i perioden. Dette innebærer en egenfinansieringsgrad i planperioden på 39,4 prosent av foreslåtte ikke-rentable investeringsutgifter korrigert for momskompensasjon og statstilskudd.

Tabell 3.2 Egenfinansiering av samlet investeringsbudsjett 2017-2020

Mill. 2017-kroner	2016	2017	2018	2019	Sum 2016-
Ikke-rentable investeringer	491,9	533,3	474,4	403,1	1 902,7
- Statstilskudd	-29,7	-15,0	-15,0	-5,0	-64,7
- Mva-kompensasjon	-78,3	-87,0	-77,4	-66,8	-309,5
Grunnlag egenfinansiering	383,9	431,3	382,0	331,3	1 528,5
Forslag egenfinansiering	-156,0	-153,0	-140,0	-153,0	-602,0
Egenfinansieringsgrad	-40,6 %	-35,5 %	-36,6 %	-46,2 %	-39,4 %

Tabell 3.3 Finansiering av samlede investeringsutgifter 2017-2020

Mill. 2017-kroner	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Anvendelse av midler:					
Brutto investeringsutgifter	716,6	714,3	655,4	584,1	2670,4
Egenkapitalinnskudd	14,0	12,0	12,0	12,0	50,0
Sum anvendelse av midler	730,6	726,3	667,4	596,1	2720,4
Anskaffelse av midler:					
Overføring fra driftsbudsjettet bykassen	-143,0	-150,0	-137,0	-150,0	-580,0
Momskompensasjon investeringer bykassen	-28,4	-22,4	-20,5	-35,9	-107,2
Momskompensasjon investeringer DEKF	-49,9	-64,6	-56,9	-30,9	-202,3
Salg av eiendom DEKF	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-12,0
Salg av boliger "Leie til eie"	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-120,0
Statstilskudd DEKF	-15,0	-15,0	-15,0	-5,0	-50,0
Statstilskudd/Spillemidler bykassen	-14,7	0,0	0,0	0,0	-14,7
Bruk av opptjent egenkapital DEKF	-10,0				-10,0
Eksterne låneopptak investeringer	-436,6	-441,3	-405,0	-341,3	-1624,2
Sum anskaffelse av midler	-730,6	-726,3	-667,4	-596,1	-2720,4

Nærmere om bykassens investeringsbudsjett

Tabellen nedenfor viser en oppsummering av Drammen bykasses investeringsbudsjett for perioden 2017-2020. Bykassen har et samlet investeringsvolum på 1 201 millioner kroner i planperioden. Hvis investeringer innenfor vann- og avløpsområdet på totalt 512 millioner kroner holdes utenfor, er bykassens investeringsvolum på 689 millioner kroner. For spesifisert investeringsoversikt per programområde vises til vedlegg II til forslag til vedtak. Når det gjelder oppsummering av Drammen Eiendom KF's investeringsbudsjett, vises til omtale under eierstyring i del 5.2.1.

Tabell 3.4 Drammen bykasse – oppsummering av investeringsbudsjettet 2017-2020

Mill. 2017-kroner	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Anvendelse av midler:					
Brutto investeringsutgifter i programområdene	328,4	270,7	258,3	343,5	1 200,9
Videreutlån av husbankmidler	300,0	300,0	300,0	300,0	1 200,0
Avdragsutgifter videreutlån	28,3	38,7	49,2	59,7	175,8
Avsetning ubundet investeringsfond	1,0	1,0	1,0	0,6	3,5
Egenkapitalinnskudd pensjon (DKP og KLP)	12,0	12,0	12,0	12,0	48,0
Kapitalinnskudd Drammen Scener AS	2,0				2,0
Sum anvendelse av midler	671,6	622,4	620,4	715,8	2 630,2
Anskaffelse av midler:					
Overføring fra driftsbudsjettet	-143,0	-150,0	-137,0	-150,0	-580,0
Statstilskudd/Spillemidler bykassen	-14,7				-14,7
Momskompensasjon investeringer bykassen	-28,4	-22,4	-20,5	-35,9	-107,2
Mottatte avdrag utlån fra Drammen bykasse	-1,0	-1,0	-1,0	-0,6	-3,5
Mottatte avdrag videreutlån	-28,3	-38,7	-49,2	-59,7	-175,8
Bidrag fra andre kommuner					0,0
Bruk av ubundet investeringsfond					0,0
Eksterne låneopptak til videreutlån	-300,0	-300,0	-300,0	-300,0	-1 200,0
Sum anskaffelse av midler ekskl. lån invest.	-515,3	-512,1	-507,7	-546,1	-2 081,2
Eksterne låneopptak investeringer	-156,3	-110,3	-112,8	-169,6	-549,0
Sum anskaffelse av midler	-671,6	-622,4	-620,4	-715,8	-2 630,2

Som tidligere omtalt legger rådmannen opp til en betydelig egenfinansiering av investeringene med overføring av 580 millioner kroner fra bykassens driftsbudsjett i løpet av perioden. Refusjon av merverdiavgift fra investeringsprosjekter henføres ikke til det enkelte anlegg, men inngår som en generell investeringskilde. I løpet av planperioden forventes momsrefusjon å finansiere 107 millioner kroner av bykassens investeringer. I tillegg forventes statstilskudd å finansiere 15 millioner kroner.

Bykassens investeringsbudsjett for perioden 2017-2020 er saldert med bruk av lån på totalt 549 millioner kroner.

Egenkapitalinnskudd

Styret i Drammen kommunale pensjonskasse (DKP) har over lengre tid signalisert behov for økt egenkapital. I gjeldende økonomiplan er det satt av 10 millioner kroner per år til egenkapitalinnskudd i DKP. Rådmannen foreslår at den årlige bevilgningen på 10 millioner kroner opprettholdes i den kommende planperioden. Egenkapital som ikke innbetales gjennom pensjonspremien er unntatt fra arbeidsgiveravgift.

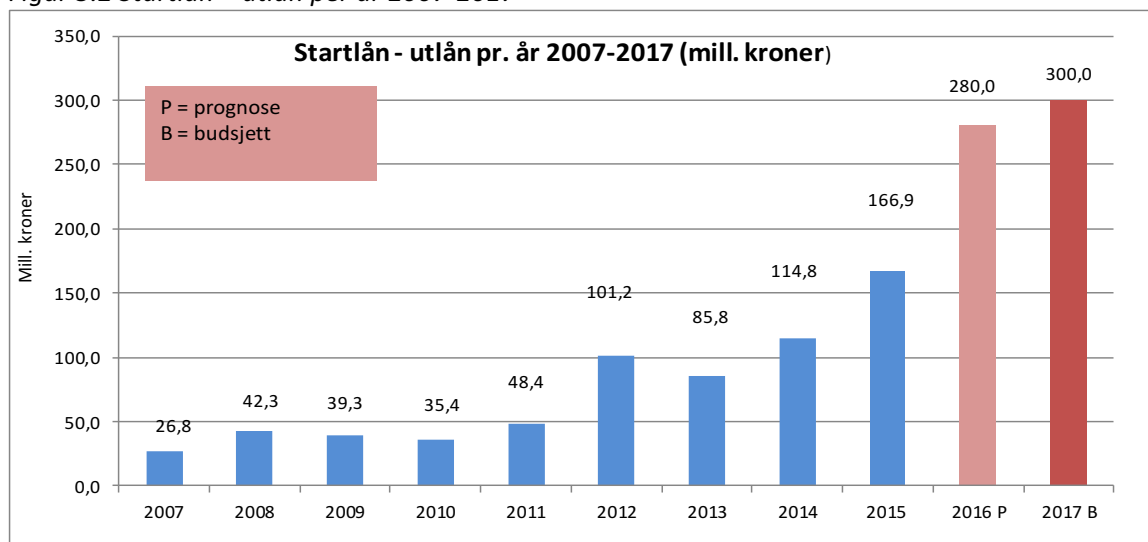
Også KLP har de senere år varslet innkalling av egenkapital for sykepleierordningen i størrelse 1 – 2 millioner kroner per år. For 2016 er det innkalt 1,6 millioner kroner i egenkapitaltilskudd. Rådmannen legger til grunn et egenkapitaltilskudd til KLP på inntil 2 millioner kroner per år i økonomiplanperioden.

For 2017 foreslås i tillegg et kapitalinnskudd på 2 millioner kroner i Drammen Scener AS, da selskapet etter flere år med svake resultater har behov for å styrke egenkapitalen. Det vises til nærmere omtale i del 5.3 Øvrige selskaper.

Startlån

I tillegg til investeringsutgiftene føres også videreutlån av Husbankmidler (startlån) i bykassens investeringsbudsjett. Kommunen har de seneste årene gjort en stadig mer aktiv bruk av startlån for å hjelpe vanskeligstilte i boligmarkedet med å skaffe egen bolig, og etterspørselen har vært stigende. Ved behandlingen av 1. tertialrapport 2016 ble årets utlånsramme utvidet fra 175 til 300 millioner kroner. Per utgangen av oktober 2016 er det utbetalt 230 millioner kroner i startlån, og årsprognosen tilsier utlån i størrelse 270 – 290 millioner kroner. Rådmannen foreslår at utlånsrammen for startlån videreføres med 300 millioner kroner per år i hele planperioden.

Figur 3.2 Startlån – utlån per år 2007-2017

Del 4 Programområdene

4.1 Programområde 01 Barnehage

Læringsløp Drammen – å lykkes i hele læringsløpet, ble vedtatt av bystyret juni 2016. Barnehagene og Kompetansesenteret for barnehage, skole og oppvekst har startet implementeringsarbeidet med vekt på styrking av språk, sosial og emosjonell kompetanse og digitalisering. Gratis barnehage for familier med lav inntekt foreslås videreført som ett av forsterkningstiltakene i Læringsløp Drammen. Drammen kommune er valgt ut til å være språkkommune i perioden høst 2016 – 2019. For å bedre ansattes forutsetninger til å utvikle rike språkmiljø, styrkes området med 2 millioner kroner.

Det er god kapasitet på barnehageplasser og barn tildeles plass fortløpende. Barnehage- og skolebehovsanalysen viser at det vil være en jevn vekst i antall barn fram til 2036. Dagens kapasitet vil være tilstrekkelig til å møte behovet i 2017. For å møte veksten i perioden er det avsatt midler til bygging av ny barnehage. Rådmannen foreslår at Drammen Eiendom KF gis i oppdrag å fremskaffe tre eiendommer i 2017 som reguleres til barnehageformål, men først bygges når behovet for flere plasser oppstår. For å legge til rette for fysisk aktivitet foreslås 7 millioner kroner på investeringsbudsjettet til et forsøk med oppgradering og modernisering av uteområdene i to barnehager som grunnlag for videre satsing.

Viktige tiltak i 2017 vil være gjennomføring av trivselsundersøkelse blant de eldste barna, inkluderingsteam i alle barnehager for å redusere behovet for særtiltak, digitalisering med vekt på språk-apper og lettere dialog med foreldre gjennom etablering av digital foreldre plattform.

Beskrivelse av dagens virksomhet

I august 2016 var det i underkant av 3 500 barn i barnehagene, fordelt på 24 kommunale og 40 private barnehager i kommunen. Barnehageplasser tildeles løpende gjennom hele året. Drammen kommune har et forsøk med gratis barnehage for familier med lav inntekt.

Nøkkeltall

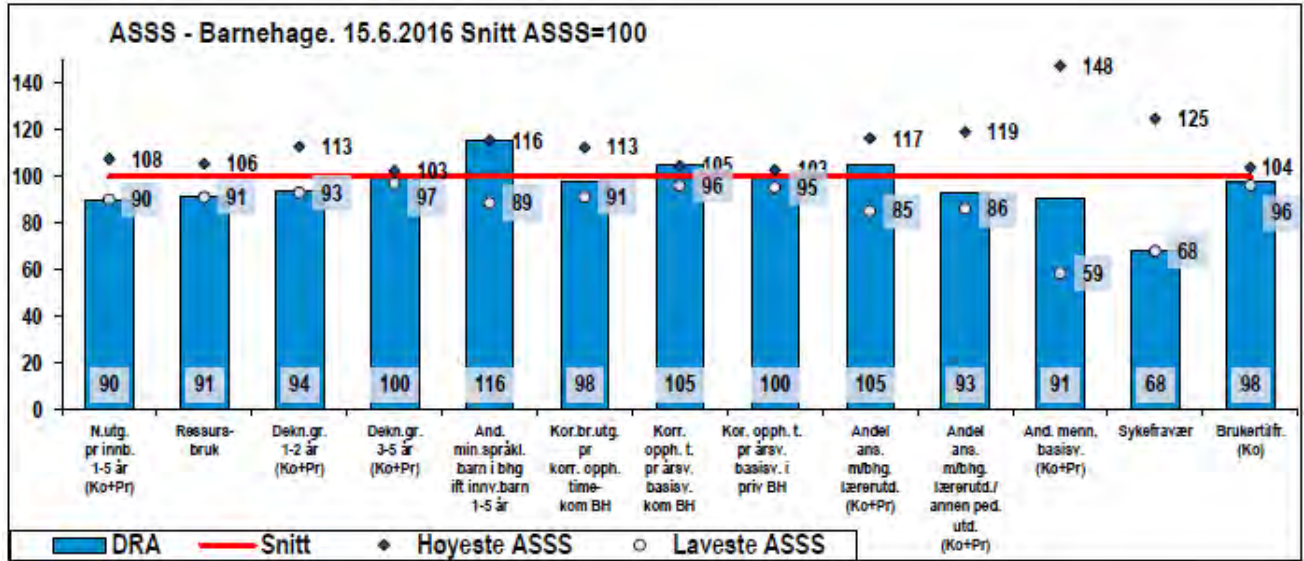
	Drammen 2012	Drammen 2013	Drammen 2014	Drammen 2015	ASSS uten Oslo
Dekningsgrad					
Andel barn 0 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 0 år	2,0 %	3,3 %	2,4 %	2,1 %	4,1 %
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	87,3 %	87,9 %	88,9 %	88,6 %	91,3 %
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år	85,0 %	86,0 %	93,0 %	90,0 %	77,8 %
Kvalitet					
Andel ansatte med barnehagelærerutdanning	36,1 %	37,2 %	36,8 %	39,2 %	37,6 %

Sammenlikning med andre kommuner

Drammen har lavest driftsutgifter på barnehageområdet sammenlignet med de ti største kommunene i landet. Dette kan til dels forklares ved at bemanningstettheten og dekningsgraden for 1-2 åringer er lavere enn gjennomsnittet. Samtidig har Drammen høy andel utdannede barnehagelærere, svært lavt sykefravær og høy tilfredshet blant foreldrene. Drammen får mye kvalitet ut av ressursinnsatsen. Et viktig særtrekk for

Drammen er at foreldre med innvandrerbakgrunn i stor grad velger barnehageplass til sine barn. 90 prosent av barn med innvandrerbakgrunn går i barnehage, mot 77,8 i de andre storbykommunene.

Figur 4.1.1 Nøkkeltall ASSS - tjenesteprofil barnehage

Klokkergården barnehage

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring

Barnehage

Læringsløp Drammen. Å lykkes i hele læringsløpet. Et læringsløp der hvert enkelt barn oppfyller sitt fulle potensial og blir et trygt, aktivt og selvstendig menneske.

Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Barna skal utvikle seg i barnehagene slik at de ved skolestart er trygge og kan mestre utfordringene som skolen byr på	Barnehagene utvikler barns språk, sosiale kompetanse og tilrettelegger for fysisk aktivitet				
	Systemtiltak i regi av kompetansesenteret				
	- Refleksjonsverktøyet PULS brukes i barnehagenes kvalitetsarbeid	95 - 100 %	90 - 94 %	< 90 %	100 %
	- Språkløyper brukes for å stimulere barns språkutvikling	95 - 100 %	90 - 94 %	< 90 %	100 %
	- 1 time fysisk aktivitet hver dag brukes for læring, sosial og motorisk utvikling	95 - 100 %	90 - 94 %	< 90 %	100 %
	- "Være-sammen" brukes for utvikling av barns sosiale kompetanse	95 - 100 %	90 - 94 %	< 90 %	100 %
	Barnehagene utvikler og sikrer barns trivsel, trygghet og mestring.				
- Trivselsundersøkelse i barnehagene dokumenterer barns trivsel	95 - 100%	90 - 94 %	< 90 %	Ny 2016	
Alle barn skal ha tilbud om barnehageplass i ønsket bydel.	Barnehagedekningen øker ett prosentpoeng hvert år i økonomiplanperioden.				
	- Økning fra 88,6 prosent til 92 prosent for 1-5 åringer	> 0,5 %	0,1 - 0,5 %	Reduksjon	-0,30 %
	- Økning fra 76,5 prosent til 79 prosent for 1-2 åringer	> 0,5 %	0,1 - 0,5 %	Reduksjon	0,90 %
	Alle barn som fyller ett år i løpet av kalenderåret, skal tilbys barnehageplass innen utgangen av samme år.				
	- Har fått tilbud om barnehageplass innen utgangen av året	95 - 100%	90 - 94 %	< 90 %	100 %
- Ha fått 1. eller 2. ønske om barnehageplass oppfylt	100 %	95 %	90 %	95 %	

Alle barn skal kunne norsk ved skolestart	Minoritetspråklige barn unge har tilstrekkelig norskspråklig kompetanse for å kunne ha fullt utbytte av opplæringen				
-	Andel minoritets-språklige barn som får særskilt norsk	< 35 %	37-38 %	> 39 %	40 %

Refleksjonsverktøyet PULS og program for sosial kompetanse ("Være sammen") tilbys alle de private barnehagene. Barnehagene utvikler systematikk for å dokumentere barns trivsel.

Resultater og fokus 2016-2019

Drammen har god resultatoppnåelse når det gjelder tilbud om barnehageplass. Resultatene for de øvrige målekriteriene er tilfredsstillende. Alle målene videreføres, første målet utvides med barnas trivsel, trygghet og mestring.

Hovedaktiviteter

Læringsløp Drammen

Høye ambisjoner og høy kvalitet i hele læringsløpet kan utgjøre en viktig og positiv forskjell i barns og unges liv. Læringsløp Drammen gjennomføres i tråd med forutsetningene i bystyrets vedtak juni 2016. Læringsløp Drammen handler om høy kvalitet i barnehage, skole og oppvekst for å gi barn og unge en kompetansegrunnmur for læring, vekst og mulighet for å fullføre og bestå videregående opplæring og kvalifisering til arbeidsliv. Barns og unges kompetansegrunnmur realiseres gjennom høy kvalitet i det ordinære læringsløpet fra barnehage til videregående, og gjennom særskilte forsterkningstiltak som gratis barnehage, sommerskole, aktivitetsskole og ett «11.år».

Kvalitetsplanene har et langsiktig perspektiv og gjelder for perioden 2016–2020, og visjonen for Drammen kommunes kvalitetsarbeid er: "Et læringsløp der hvert enkelt barn oppfyller sitt fulle potensial og blir et trygt, aktivt og selvstendig menneske". Kvalitetsplanen har fire sentrale ambisjoner som formulerer tydelige forventninger til læringsutbytte, trivsel, forutsetninger for læring og et felles kvalitetsrammeverk for resultatfremgang.

- Alle barnehager har høy kvalitet som fremmer trivsel, lek og læring
- Alle skoler har høy kvalitet hvor elever opparbeider seg en kompetansegrunnmur som muliggjør fullføring av videregående opplæring
- Alle barn og unge deltar i vekstorienterte læringsmiljø som fremmer læring, trivsel, inkludering, fravær av mobbing og forebygging av utenforskap
- Alle skoler og barnehager utvikler høy kvalitet gjennom et felles kvalitetsrammeverk og arenaer for felles kapasitetsbygging

Gratis barnehage

Som et viktig forsterkningstiltak i Læringsløp Drammen, videreføres ordningen med gratis barnehage til barn i familier med inntekt under 417 000 kroner (428 000 kroner fra 1. august 2017). Ordningen har vært finansiert delvis av statlige midler fra IMDi og ellers i hovedsak av kommunale midler. Formålet med ordningen er å styrke integreringen, bekjempe barnefattigdom og stimulere barns språkutvikling.

Per 1. oktober 2016 har 576 barn gratis barnehage, cirka 16 prosent av alle barn som har barnehageplass. Om lag 61 prosent av barna er tospråklige. Gratis barnehage til familier med lav inntekt videreføres i 2017. Vinteren 2016/2017 skal det gjennomføres en ekstern evaluering av forsøket med gratis barnehage.

Språk

Språk er et av satsingsområdene i kvalitetsplanen. Drammen kommune er valgt ut til å være Språkkommune fra høsten 2016. Språkkommune inngår i den nasjonale strategien «Språkløype, nasjonal strategi for språk, lesing og skriving». Blant annet skal arbeidet med å styrke barnehagens språkmiljø forsterkes og det skal være sammenheng mellom barnehagens og skolens språkarbeid. Drammen kommune har fått et økonomisk tilskudd til arbeidet på 995 000 kroner.

Digitalisering

Teknologi er en naturlig del av hverdagen for barna. Arbeidet med å ta i bruk iPad som et pedagogisk verktøy i barnehagene er igangsatt i 2016. Denne satsingen skal videreføres i 2017 for å skape gode og stimulerende læringsmiljøer. Det innføres bruk av språk-apper, og teknologien skal være en integrert del av den pedagogiske praksisen i forbindelse med barns lek, læring og utvikling.

Trivselsundersøkelse

Kompetansesenteret skal i samarbeid med et forskningsmiljø utvikle en trivselsundersøkelse som skal gjennomføres blant de eldste barna i barnehagene. Trivselsundersøkelsen skal dokumentere barns trivsel, trygghet og mestring.

Kompetansesenteret

Kompetansesenteret for barnehage, skole og oppvekst er nå samlet med under ett tak. Kompetansesenteret er en utviklingsenhet som på vegne av rådmannen skal operasjonalisere Læringsløp Drammen og strategier vedtatt av bystyret og nasjonale utdanningsmyndigheter. Tiltakene i regi av kompetansesenteret skal være relevante, kunnskapsbaserte og tilpasset barnehagenes og skolens behov. Utviklingsstøtten til ansatte i barnehager og skoler skal gi bedre læring for barn og unge.

Søknad om barnehageplass - digital løsning

For å gjøre det enklere for foreldre for å søke, bytte og endre barnehageplass i Drammen kommune ble en ny digital løsning tatt i bruk ved hovedopptaket i 2016.

Digital foreldreplattform implementeres i alle kommunale barnehager høsten 2016. Foreldreplattformen vil gjøre kommunikasjonen mellom foreldrene og barnehagene enklere. Flere av de private barnehagene har allerede en digital foreldreplattform.

Barnehageplasser og barnehage- skolebehovsanalyse

De siste årene har det vært færre barn i barnehage enn prognosene tilsa. Det er derfor god kapasitet på barnehageplasser, og det er ikke behov for ytterligere plasser i 2017.

I perioden fra oktober 2016 til desember 2016 skal det gjennomføres en kartlegging av etterspørselen etter barnehageplasser. Formålet med kartleggingen er å få kunnskap om hvorfor det er familier som ikke benytter seg av barnehageplass, og hva som skal til for at familiene skal benytte seg av barnehageplass. Resultatet av kartleggingen skal danne grunnlag for det videre arbeid med kvaliteten i barnehagene.

Barnehage- og skolebehovsanalysen viser at det forventes et behov for 242 nye barnehageplasser fram til 2020 og totalt 1 187 nye plasser fram til 2036. Prognosene viser at særlig Strømsø inntaksområde vil ha stort behov for etablering av nye barnehageplasser. For å oppfylle kommunens egen målsetning om dekningsgrad må kapasiteten bygges ut i takt med det faktiske behovet. Rådmannen foreslår at Drammen Eiendom KF gis i oppdrag å framskaffe tre eiendommer i 2017 som reguleres til barnehageformål, men først bygges ut til barnehage når behovet for flere plasser oppstår.

I økonomiplanperioden og i langtidsbudsjettet skal følgende forhold ivaretas for å sikre at kapasitetsbehov, utbygging og nødvendig modernisering er tilstrekkelig balansert:

- Barnehage- og skolebehovsanalysen danner grunnlag for kjøp av eiendommer som kan egne seg til barnehage-/skoleformål
- Drammen Eiendom KF får i oppdrag å kjøpe eiendommer i områder som har kapasitetsutfordringer (spesielt sentrumsnære strøk)
- Sikre arealer i barnehage og skole ved regulering av nye områder
- Legge til rette for etablering av private barnehager, balansert i forhold til etterspørsel, type og lokalisering
- Modernisere bygningsmassen og optimalisere størrelsen på skoler og barnehager

Svømming

I 2016 er det igangsatt et prosjekt med svømmeopplæring for fire- og femåringer i barnehage. Forsøket er finansiert av statlige midler fra Fylkesmannen, og har hittil i år gitt opplæring til cirka 90 barn. Drammen kommune har fått tildelt 345 000 kroner til formålet, og det er tilstrekkelig til omtrent 240 barn. Tilskuddet gis for å bidra til at kommuner og frivillige organisasjoner kan gjennomføre tiltak for å gi barn i barnehage tilstrekkelig svømmeopplæring slik at barna blir trygge i vann. Erfaringer fra dette prosjektet skal tilflyte resten av barnehagene og svømmeopplæringen i skolen. Drammen kommune samarbeider med Drammen Svømmeklubb om opplæringen. Svømmeopplæringen i barnehagen vil støtte opp under skolens tilrettelegging med svømmeundervisning. Det er et uttalt ønske at svømmeopplæringen skal begynne så tidlig som mulig. Ordningen blir ført videre på samme nominelle nivå som i 2016.

Barn med spesielle behov

I 2017 starter arbeidet med implementering av ny tildelingsmodell for spesialpedagogiske ressurser til barnehagene basert på rammefinansiering. Det betyr at ressurser til spesialpedagogisk hjelp skal dreies fra enkeltvedtak til å jobbe forebyggende ute i barnehagene. Hensikten med arbeidet er at færre barn skal defineres som avvikende, ved at flere barn ivaretas innenfor fleksible og forsterkede allmennpedagogiske rammer. For å få til dette skal det opprettes inkluderingsteam i alle barnehagene. Støttepedagogene i inkluderingsteamene skal inngå i et nettverk, derigjennom vil det bli etablert et fagmiljø. PPT skal jobbe mer forebyggende sammen med barnehagene, jf. endring i barnehageloven. Dette gir en større mulighet til å inkludere arbeidet rundt barn med særskilte behov inn i det øvrige pedagogiske arbeidet i barnehagen. Kostnadene til spesialpedagogiske tiltak blir videreført på dagens nivå.

Lærlingeplasser

Drammen kommune står framfor økt konkurranse på arbeidsmarkedet. Evnen til utvikling og nyskapning, og tilgang på og forvaltning av egen arbeidskraft er to store arbeidsgiverpolitiske utfordringer. Skole og barnehage vil være med på å forme unge mennesker som framtidige fagarbeidere. Det gir en unik mulighet til å reflektere over egen praksis når lærlingene kommer inn i våre virksomheter med nye øyne. Lærlingene vil utgjøre en viktig ressurs i rekrutteringen, både fordi de har fått inngående kjennskap til skole og barnehage, og fordi de har en lang yrkeskarriere foran seg. Bystyret gjorde vedtak i oktober 2013,

Strategiplan for lærlingeordningen i Drammen kommune, hvor målsettingen var å sikre riktig og nok kompetanse nå og i framtiden.

Det skal være en faglig ansvarlig for lærlingefaget. Vedkommende har det formelle ansvaret for at lærlingene får opplæring i samsvar med læreplan, sikre faglig kvalitet og helhet gjennom hele opplæringsløpet fram til fagprøven, bistå instruktører og veiledere samt koordinere lærlingene mellom ulike læresteder i forhold til opplæring mv. Det foreslås frikjøp av faglig ansvarlig for lærlinger i 40 prosent stilling i barnehage og skole med 350 000 kroner i 2017. Denne stillingsprosenten økes gradvis, som følge av at antall lærlingeplasser økes. I 2019 antas det at dette vil være en 100 prosent stilling. Budsjett og kostnader vil bli håndtert på programområde 12 gjennom eget driftstiltak.

Foreldrebetaling barnehage

Regjeringen foreslår å videreføre maksimalprisen for foreldrebetaling i barnehage på samme nivå som i 2016. Maksimalprisen for en heltidsplass blir da 2 730 kroner per måned og 30 030 kroner per år. Dette gjelder fra januar 2017. Ordningen som sikrer at ingen familier betaler mer enn 6 prosent av samlet inntekt for en barnehageplass, blir også videreført. I 2016 vil husholdninger med inntekt under 500 500 kroner ha rett til redusert foreldrebetaling. Familier med inntekt under 417 000 kroner (428 000 kroner fra 1. august 2017) vil ha rett til gratis barnehage.

Reviderte lokale retningslinjer

De lokale retningslinjene for tilskudd til private barnehager er revidert. Ny versjon følger som vedlegg til økonomiplanen. Revideringen innebærer få faktiske endringer. Hensikten med bearbeidingen av retningslinjene er først og fremst å tydeliggjøre prosessen knyttet til oppdaterte kommunale vedtak som følge av endringsmeldinger. To faktiske endringer fra nåværende praksis følger av de reviderte retningslinjene. Disse er: åpne barnehager skal i likhet med ordinære barnehager i Drammen kommune rapportere barnetall månedlig. Videre skal melding om barn som slutter i barnehagen rapporteres inn til kommunen samme måned som barnet faktisk slutter, og ikke måneden etter.

Kommunalt tilskudd til private barnehager 2017

For åpne barnehager og familiebarnehager benyttes nasjonal sats da kommunen ikke har egne barnehager i denne kategorien. Drammen kommune benytter nasjonale satser for kapitaltilskudd. Tilskuddssatsene til ordinære private barnehager for 2017 er beregnet til 177 938 kroner per heltidsplass for små barn (0-2 år) og 84 385 kroner per heltidsplass for store barn (3-6 år).

Nytt fagsystem

I løpet av 2017 vil det innføres et nytt fagsystem for områdene barnehage, oppvekst og skole. Kostnadene ved dette dekkes foreløpig av FoU-midler, men må innregnes i de aktuelle områdenes budsjetter på lang sikt, muligens allerede fra 2019. Utgiftenes størrelse er ikke avklart per oktober 2016.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	602 905	628 877	638 121	652 042	671 285
Sum Driftsinntekter	-96 743	-99 151	-99 151	-99 151	-99 151
Sum	506 163	529 726	538 970	552 891	572 135

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	506 163	506 163	506 163	506 163
Sum Tekniske justeringer	6 553	6 553	6 553	6 553
Sum Budsjettendringer innværende år	6 678	6 678	6 678	6 678
Konsekvensjusteringer	13 232	13 232	13 232	13 232
Konsekvensjustert ramme	519 394	519 394	519 394	519 394
Budsjettendringer fra endringer i demografi eller aktivitet				
Demografi	0	4 408	10 301	18 471
Sum Budsjettendringer fra endringer i demografi eller aktivitet	0	4 408	10 301	18 471
Driftskonsekvens av investeringer				
Digitalisering barnehage	250	250	250	250
Sum Driftskonsekvens av investeringer	250	250	250	250
Nye tiltak				
Videreføring Gratis barnehage	7 884	7 884	7 884	7 884
Læringsløp Drammen - Økt satsing på språk	2 000	2 000	2 000	2 000
Økt husleie	198	615	2 749	5 692
Sum Nye tiltak	10 082	10 499	12 633	15 576
Nye tiltak og realendringer	10 332	15 157	23 184	34 297
Ramme 2017-2020	529 726	534 551	542 578	553 691

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Fjellhagen midlertidig paviljong

Tiltak utgår da det ikke blir noen midlertidig paviljong fordi barnehagen flytter direkte inn i bydelshuset.

Bedre utnyttelse av barnehagekapasiteten

Kapasiteten i barnehagene i Drammen ble redusert i 2016 som en følge av dette tiltaket. For å kunne imøtekomme forventet økt etterspørsel etter barnehageplasser i 2017 må barnehagene bemannes opp for å kunne øke kapasiteten. Tiltaket foreslås derfor fjernet.

Budsjettendringer fra endringer i demografi eller aktivitet

Demografi

Det er ikke forventet økt antall barn mellom 1 – 5 år i 2017. Utviklingen fra 2018 er usikker.

Nye tiltak

Videreføring Gratis barnehage

Gratis barnehage har til nå vært delvis finansiert av statlige midler fra Inkluderings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Det foreligger ikke midler til videreføring av ordningen i statsbudsjettet for

2017. Kostnadene til ordningen er beregnet til om lag 17 millioner kroner i 2016. Det foreslås å videreføre ordningen med gratis barnehage for lavinntektsfamilier. For å kunne realisere dette foreslås det å styrke programrådets ramme med 7,5 millioner kroner i 2017.

Læringsløp Drammen - Økt satsing på språk

Ett av hovedsatsingsområdene i Læringsløp Drammen er språk. Arbeidet med språk i barnehage og skole handler om å legge til rette for gode språkmiljøer og stimulere språkutviklingen til barna. Til dette arbeidet kreves kompetente voksne som er gode språkmodeller for barna. Det foreslås å øke rammen med 2 millioner kroner til dette arbeidet.

Økt husleie

Etablering av ny barnehage, oppgradering av uteområder, rehabilitering av barnehagebygg samt flyttingen av Fjellhagen barnehage til bydelshuset vil gi en husleieeffekt utover prisstigningen.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

	2017	Økonomiplan			Sum
		2018	2019	2020	2017-20
Investeringsprosjekter					
Nye investeringer					
BY - Inventar/utstyr nye barnehager	0	0	0	2 000	2 000
DEKF - Etablering av nye barnehageplasser	1 000	0	46 000	0	47 000
DEKF - Fjellhagen erstatningsbarnehage (Fjell 2020)	0	0	33 500	0	33 500
DEKF - Oppgradering av bygningsmassen	4 500	2 000	2 000	2 000	10 500
Sum Nye investeringer	5 500	2 000	81 500	4 000	93 000
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Digitalisering barnehage	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
BY - Fjellhagen erstatningsbarnehage - inventar/utstyr	0	0	2 000	0	2 000
BY - Oppgradering inventar og utstyr	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
DEKF - Oppgradering uteområder	7 000	2 000	2 000	2 000	13 000
Sum Tidligere vedtatte investeringer	10 000	5 000	7 000	5 000	27 000
Sum investeringsprosjekter	15 500	7 000	88 500	9 000	120 000

BY - Inventar/utstyr nye barnehager

Det foreslås å avsette 2 millioner kroner til inventar/utstyr til nye barnehager som skal etableres i perioden.

DEKF - Etablering av nye barnehageplasser

Som en videreføring fra tidligere økonomiplaner, er det i økonomiplan 2017-20 foreslått avsatt totalt 47 millioner kroner til etablering av nye barnehageplasser i perioden. Utviklingsplan for barnehagebygg (Cowi 2016) dokumenterer hvor behovet for økt kapasitet er størst og danner grunnlag for beslutning om lokalisering og investering. Drammen Eiendom KF må fremskaffe eiendommer i 2017 som reguleres til barnehageformål, men først bygges ut til barnehage når behovet for flere plasser oppstår. Det er Strømsø inntaksområde som utpeker seg med størst økning i barnetall i perioden og som antas å få størst etterspørsel etter nye barnehageplasser. Det foreslås 1 million kroner til utredningsarbeid i 2017.

DEKF - Fjellhagen erstatningsbarnehage (Fjell 2020)

Fjellhagen barnehage reetableres i dagens bydelshus på Fjell. Arealene rehabiliteres og tilrettelegges for samlokalisert drift av barnehage og Fjell Helsestasjon. Prosjektet igangsettes og forventes gjennomført i løpet av 2019. Det tas sikte på at barnehagen vil kunne fortsette driften i dagens lokaler til bydelshuset er

klart. Det vil ikke være behov for midlertidige barnehagelokaler og tidligere signalisert investeringsbehov kan nedjusteres.

DEKF - Oppgradering av bygningsmassen

Det foreslås å avsette 10,5 millioner kroner i økonomiplanperioden til generell oppgradering av barnehagene gjennom Drammen Eiendom.

BY - Digitalisering barnehage

Investeringsmidler for å styrke satsingen på digitalisering i barnehage videreføres. Driftskonsekvensen av tiltaket foreslås økt med 250 000 kroner årlig. Driftsutgiftene er knyttet til lisenskostnader for foreldreplattformen og språk-apper. Dette er innarbeidet i forslaget til driftsbudsjett.

BY - Fjellhagen erstatningsbarnehage - inventar/utstyr

Fjellhagen barnehage skal flytte inn i bydelshuset på Fjell i 2019 og det foreslås bevilget 2 millioner kroner til inventar og utstyr til dette.

BY - Oppgradering inventar og utstyr

Oppgradering av inventar og utstyr i barnehagene foreslås videreført.

DEKF - Oppgradering uteområder

For å legge til rette for fysisk aktivitet i barnehagene foreslås et forsøk med oppgradering og modernisering av uteområdene i to barnehager. Forsøket skal gi kunnskap om hvordan uteområder best kan utformes for å stimulere til økt fysisk aktivitet og hvordan utbyggingsprosjektene skal organiseres og finansieres for å sikre at alle kommunale barnehager har egnede uteområder. Rådmannen foreslår at det investeres 7 millioner kroner i 2017. Uteområdene er en del av barnehagen. Det foreslås derfor at oppgradering av uteområdene bestilles av barnehagene og utbygges og vedlikeholdes av Drammen Eiendom KF. Basert på erfaringene fra forsøksprosjektet vil rådmannen komme tilbake med forslag til hvordan alle kommunale barnehager kan få oppgradert uteområdene over tid. Rådmannen vil komme tilbake til dette i neste økonomiplan.

Muusøya – skulpturen Meander

4.2 Programområde 02 Oppvekst

Læringsløp Drammen – å lykkes i hele læringsløpet er drammensskolens nye kvalitetsplan som ble vedtatt i bystyret 13. juni 2016. Kompetansesenteret for barnehage, skole og oppvekst har startet arbeidet med å operasjonalisere planen og sette i verk tiltak. For å inkludere ansatte i blant annet barnevernet og PPT og styrke den tverrsektorielle samhandlingen mellom barnehage, skole og oppvekst, tilføres kompetansesenteret 3 millioner kroner. Det skal satses mer på kompetanse, barn og unges livsmestringsbehov og forebygging av utenforskap, som er sentrale oppgaver for alle ansatte ved Senter for oppvekst.

Avdeling Enslig mindreårige flykninger har et prøveprosjekt med Danvik folkehøyskole der fem ungdommer får kost og losji og opplæring skoleåret 2016/2017. Drammen skal bosette 15 Enslige mindreårige i 2017, mot 20 i 2016. Regjeringen foreslår en omlegging av finansieringsordningen for enslige mindreårige flykninger fra refusjon til tilskudd. Rådmannen foreslår å tilføre programområdet inntekter tilsvarende årets utgifter korrigert for antall.

Bekkevollen barne- og avlastningsbolig ble tatt i bruk i september, og barna får et bedre bo – og avlastningstilbud. Det er igangsatt en bred medvirkningsprosess for å utarbeide en handlingsplan for utviklingshemmede som fremmes i 2017. Rådmannen foreslår å tilføre tjenesten 3,4 millioner kroner i 2017 som følge av vekst i antall og omfang av vedtaksbaserte tjenester til funksjonshemmede barn.

I tillegg foreslår rådmannen å styrke programområdet med 6,4 millioner kroner i 2017. Midlene fordeles på følgende avdelinger: Helsetjenester for barn og unge foreslås økt med 2,9 millioner kroner. Barnevern har økt brukervekst og tilføres 3,5 millioner kroner.

Brukerveksten i barnevernet dreier seg i hovedsak om barn med opphold utenfor hjemmet. Drammen kommune har en større andel barn med tiltak fra barnevernet sammenlignet med de øvrige ASSS-kommunene. Rådmannen vil i 2017 gjennomføre en undersøkelse av de bakenforliggende årsakene til den høye dekningsgraden for å kunne ivareta barns behov på en best mulig måte.

For å gi de ansatte bedre fysiske arbeidsforhold foreslås Strømsø skole bygget om til kontorlokaler for Senter for oppvekst. Det avsettes 90 millioner kroner på investeringsbudsjettet under Drammen Eiendom KF. De nye lokalene planlegges ferdigstilt i 2018.

Beskrivelse av dagens virksomhet

Oppvekst omfatter tjenester for barn og unge, samlet i *Senter for oppvekst*, som består av følgende syv avdelinger:

1. Helsetjenester for barn og unge, som blant annet har ansvar for helsestasjonene, skolehelsetjenesten, Helsestasjon for ungdom, og fysio- og ergoterapitjenesten for barn og unge
2. Barneverntjenester, inkludert en interkommunal sosial- og barnevernsvakt

3. Tjenester for funksjonshemmede barn og unge, som blant annet har ansvar for Bekkevollen barne- og avlastningsbolig
4. Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)
5. Barnevern – operative døgtjenester, som har ansvaret for enslige, mindreårige flyktninger og oppfølgingsteam
6. Forebyggende oppveksttjenester, som har ansvaret for tilsynsførere for fosterhjem, Oppvekstteamet med samtale/gruppetilbud, samt Levekårsteamet
7. Støtteavdelingen Økonomi og administrasjon, de øvrige avdelingene med økonomistyring, lønn, personal, IKT og administrative støtte- og servicefunksjoner

Senter for oppvekst hadde i 2015 309 ansatte fordelt på 252,9 årsverk, og et budsjett på 258,3 millioner kroner.

Nøkkeltall

Tabell 4.2.1 Brukertall for programområdet

Område	2011	2012	2013	2014	2015
Barnevernet (barn med tiltak ila. året)	828	781	778	767	802
PPT (nye brukere)	351 (skoleåret 2011/12)	381 (skoleåret 2012/13)	408 (skoleåret 2013/14)	417 (skoleåret 2014/2015)	441 skoleåret 2015/2016
Tjenester for funksjonshemmede (antall brukere)	192	196	198	207	194
Helsestasjon (alle typer kontakter, lege fysioterapeut og helsesøster), barn 0-5 år	20061	20545	21350	21866	25838
Antall enslige mindreårige flyktninger mottatt per år	17	15	13	10	20

Tabell 4.2.2 Utvikling innenfor barnevernet 2011-2015

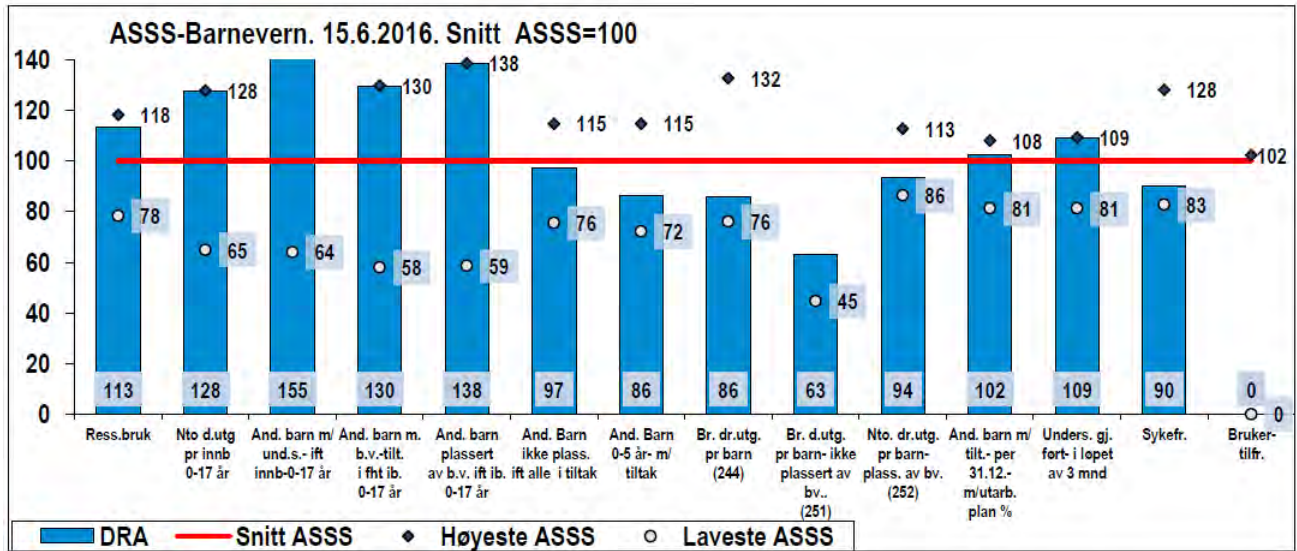
Barneverntjenesten	2012	2013	2014	2015
Antall mottatte meldinger	707	855	943	972
Antall nye undersøkelser (påbegynt i kalenderåret)	439	621	543	829

Tabell 4.2.1 viser blant annet en markant økning i konsultasjoner i helsetjenesten for barn og unge, som er gjort mulig ved at tjenesten i 2014 og 2015 er tilført midler, og har større kapasitet til å hjelpe barn som trenger det og deres familier.

Tabell 4.2.2 viser at det er påbegynt 286 flere saker i barnevernet i 2015, enn det var i 2014 (fra 543 i 2014 til 829 i 2015). En av årsakene til denne økningen kan være at barnevernet har fokus på tidlig intervensjon, slik at man på sikt kan unngå dyre omsorgsplasseringer. Det er behov for å foreta en gjennomgang av bakgrunnen for hvorfor Drammen barnevern har mange barn i tiltak, når man sammenligner med landet for øvrig.

Barnevernet - sammenlikning med andre kommuner

Figur 4.2.1 Nøkkeltall ASSS - tjenesteprofil barnevernstjenester

ASSS-nettverket består av de ti største kommunene i landet, Bergen, Bærum, Drammen, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Trondheim og Tromsø. Hovedfokus i arbeidet er utvikling og analyse av økonomi- og styringsdata på aggregert nivå. Denne analysen gir kommunene et datagrunnlag slik at kommunene kan sammenligne egen tjenesteproduksjon med andre kommuner, og brukes som et verktøy for kompetanseutvikling.

Figuren viser tjenesteprofilen for barneverntjenesten i Drammen sammenlignet med de andre ni største kommunene. Indikatorene er vektet og viser om Drammen ligger over eller under gjennomsnittet for kommunene i ASSS-samarbeidet. Av figuren framgår også verdier for kommunen som er høyest/lavest i nettverket.

Drammen kommune har over tid hatt høye dekningsgrader- mange barn med undersøkelser (55 prosent over snitt) og tiltak i barnevernet (30 prosent over snitt). Drammen har imidlertid en tiltaksprofil som har endret seg noe ved at en høyere andel av barna får tiltak i hjemmet. I 2015 fikk 63 prosent av barna tiltak i hjemmet mens 37 prosent av barna var plassert utenfor hjemmet. Kommunen har lave enhetskostnader på alle KOSTRA-funksjoner, men scorer likevel høyt på indikatorene som måler kvalitet i tjenesteproduksjonen. Effektiviteten i tjenesten har økt og lå i 2015 13,7 prosent over snitt for ASSS.

Dette viser at det er den høye andelen av barn som mottar tjenester fra barnevernet som er hovedårsaken til kommunens betydelige ressursbruk på barnevernsområdet, og ikke et høyt kostnadsnivå for de enkelte tiltakene eller kostnader knyttet til administrasjon og tjenesteproduksjon.

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring

Oppvekst

Læringsløp Drammen. Å lykkes i hele læringsløpet. Et læringsløp der hvert enkelt barn oppfyller sitt fulle potensial og blir et trygt, aktivt og selvstendig menneske.

Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Bedre folkehelse blant barn og unge	Et forebyggende tjenestetilbud skal gi barn og unge gode oppvekstvilkår, økt livsmestringskompetanse og bedre forutsetninger for læring og utvikling				
Fysiske og psykiske lidelser blant barn, unge og deres familier skal reduseres	Pedagogisk psykologisk tjeneste:				
	- Andelen elever med spesialundervisning går ned fordi flere får et tilfredsstillende læringsutbytte gjennom tilpasset opplæring	< 7,2 %	7,4 - 7,3 %	> 7,5 %	Ny indikator
	Helsetjenester for barn og unge				
	- Andel familier som har fått hjemmebesøk av helsesøster innen 10 dager etter fødsel	> 95 %	95-85 %	< 85 %	Ny indikator
	Tjenester for funksjonshemmede				
Andel brukere som opplever stor grad av medbestemmelse og innflytelse på eget tjenestetilbud.	> 70%	69-60%	< 60%	Ny indikator	
Andel brukere som opplever god kvalitet på tjenestetilbudet	> 90%	89-80%	< 80%	Ny indikator	
Redusere behovet for langvarige eller permanente tilbud fra barnevernet	Forebyggende oppveksttjenester				
	Andel brukere som avslutter uten behov for ytterligere oppfølging i hjelpeapparatet	> 70%	69-60%	< 60%	Ny indikator
	Barn med utvidet behov for tjenester får hjelp til rett tid gjennom tverrfaglige tiltak, tilpasset barnets og familiens utfordringer				
Barneverntjenesten					
- Andel hjelpetiltak som avsluttes med positiv endring for barnet	> 70 %	70-60 %	< 60 %	Ny indikator	
Økt bruk av alternative tiltak for å sikre barn og ungdom i en akutsituasjon	> 80%	80 - 60%	< 60%	Ny indikator	

Færre barn skal vokse opp i lavinntektsfamilier og dermed hindre at dårlige levekår reproduseres	Barn og unge og unges muligheter for utdanning, sosial mobilitet og videre utdanning og yrkesdeltakelse sikres gjennom et kompensierende tjenestetilbud				
	Barnevern – operative døgtjenester				
	Andel enslige mindreårige flyktninger som har fullført og bestått videregående skolegang 5 år etter fullført grunnskoleeksamen	> 70 %	70-40 %	< 40 %	Ny indikator
	Andel enslige, mindreårige flyktninger som starter videregående skolegang umiddelbart etter fullført grunnskoleeksamen	>90 %	90-80 %	<80 %	Ny indikator
	Andel enslige mindreårige flyktninger som er selvforsørget innen fylte 23 år	>95%	90 - 95%	<90%	Ny indikator

Resultater og fokus 2017

"Læringsløp Drammen. Å lykkes i hele læringsløpet" ble vedtatt av bystyret i juni 2016. Senter for oppvekst skal sammen med barnehage og skole sikre at barn og unge har de beste forutsetninger for læring, sosial utvikling og inkludering. For å lykkes med å utvikle trygge oppvekstvilkår, forebygge utenforskap og styrke barns livsmestringskompetanse er Drammen avhengig av tverrsektoriell samhandling som hviler på felles mål og ambisjoner.

Senter for oppvekst jobber med å utarbeide gode indikatorer for å måle kvalitet, og MRS-skjemaet ovenfor viser nye indikatorer fra forrige periode. Tjenester for funksjonshemmede skal måle både medbestemmelse og innflytelse på eget tjenestetilbud, samt opplevd kvalitet på tilbudet. På denne måten kan tjenestetilbudet kvalitetssikres, samt verifisere at brukerne opplever god kvalitet i tilbudet.

Forebyggende tjenester hadde også i forrige periode en indikator som handlet om hjelpetiltak som ble avsluttet med positiv endring for barnet, men har endret ordlyd til «andel brukere som avslutter uten behov for ytterlig oppfølging i hjelpeapparatet». Det er viktig at barn i en sårbar situasjon får hjelp til rett tid, og ved denne endringen i ordlyd tydeliggjøres det at barnet og familien har opplevd positiv endring når familien ikke lenger har behov for tiltak.

Pedagogisk psykologisk tjeneste og skolene i Drammen har et felles mål om å sikre høy kvalitet i den ordinære opplæringen. Dette betyr tilpasset opplæring for alle og spesialundervisning for de få. Indikatoren viser i hvilken grad tjenestene lykkes med å tilrettelegge undervisningen slik at flere barn får tilpasset opplæring innenfor den ordinære opplæringen.

Drammen kommune jobber for at enslige mindreårige flyktninger integreres i samfunnet, lærer seg norsk, og fullfører skolegang. Ved å se på hvor mange som er selvforsørget innen fylte 23 år, får kommunen en indikator på om denne gruppen får et godt tilbud. På samme måte er det å fullføre videregående skolegang en viktig forutsetning for å komme ut i yrkesaktivitet. Derfor måles andelen unge som fullfører og består videregående skole innen fem år etter fullført grunnskoleeksamen. Det er også utarbeidet en indikator som måler andelen enslige, mindreårige flyktninger som går direkte fra ungdomskolen til videregående utdanning. Disse indikatorene er videreført fra forrige periode.

For helsestasjonene er indikatoren uendret fra forrige periode. Å besøke familier innen ti dager etter fødsel er et forebyggende tiltak for alle familier i Drammen.

Hovedaktiviteter

Hovedaktivitetene i økonomiplanperioden er å sikre at gode og effektive tverrfaglige tjenester når ut til sårbare og risikoutsatte barn og unge så tidlig som mulig. Senter for oppvekst vil i 2017 samarbeide tett med Kompetansesenteret om gode aggregerte data for å måle kvalitet, samt jobbe videre med organisasjons-, system- og metodeutvikling.

Barnevern

Drammen kommune har en høyere andel barn med tiltak fra barnevernet sammenlignet med de øvrige ASSS-kommunene (se benchmarking under). Rådmannen vil i 2017 undersøke de bakenforliggende årsakene til den høye dekningsgraden for å kunne ivareta barns behov på en best mulig måte.

Helsetjenester for barn og unge

Helsetjenester for barn og unge ble i 2014 og 2015 styrket med 5,7 millioner kroner tilført gjennom inntektsfordelingssystemet (kommunenes frie inntekter). Helsetjenester for barn og unge er en tjeneste som ser de fleste barna, enten det er før fødsel i svangerskapsomsorgen, på helsestasjon, barnehage og skole. Helsetjenester for barn og unge inkluderer helsestasjonene, skolehelsetjenesten (inkludert helsestasjon for ungdom), samt fysio- og ergoterapitjenesten for barn og unge. Økningen ble fordelt til følgende stillinger:

Tabell 4.2.3 Tilførsel av midler fordelt på tjenester

Styrking av Helsetjenester for barn og unge i 2014 og 2015						
	Forsterket helsestasjon	Helsestasjonene	Skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom	Administrasjon	Antall nye stillinger	Styrking i millioner
2014	2	1	1	0,6	4,6	2,6
2015	0	1,8 helsesøster 1 jordmor	1,8	0,4	5	3,1
Totalt	2	2,8	2,8	1	9,6	5,7

Det ble varslet ved økonomiplan 2016-2019 at effekten av midlene som ble tilført skulle evalueres før ytterlig styrkning ble vurdert. Rådmannen redegjorde i 2. tertialrapport 2016 for en effektvurdering, og denne viser at rammeøkningen har gått til å styrke bemanningen i henhold til driftsoppgaver på helsestasjon, og skolehelsetjenesten (inkludert helsestasjon for ungdom og videregående skole).

Oppsummert viser tabell 2 under at helsetjenester for barn og unge har hatt økt antall konsultasjoner i hele tjenesten, fra svangerskapsomsorg, til helsestasjonene, til skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom fra 2013 til 2015. Økning i antall årsverk og utvidede åpningstider har forbedret tjenestens kapasitet til å gi barn og unge et styrket helsetilbud.

Nøkkeltall

	2012	2013	2014	2015
Svangerskapsomsorgen – antall konsultasjoner	1 472	1 669	1 951	2 014
Helsestasjonene – antall konsultasjoner totalt	27 943	29 186	28 962	30 114
Helsestasjonene – antall ekstrakonsultasjoner	5 754	4 573	4 551	6 604
Skolehelsetjenesten – antall konsultasjoner	11 572	13 663	19 048	27 664
Helsestasjon for unge – antall kontakter	5 598	5 075	4 714	5 753

Kilde: www.regjeringen.no

Videreutvikling av tjenesten

Utover tjenestens kapasitetsøkning har styrkingen på 5,7 millioner kroner bidratt til å realisere en egen ungdomshelse-app, styrket arbeidet med seksualitet og psykisk helse, muliggjort bedre samhandling med skolene, og sikret større mulighet for å identifisere barn i risiko. Flere barn, familier og gravide får hjelp enn tidligere.

Den kvalitative evalueringen av tjenestetilbudet har lagt vekt på videreutvikling av forebyggende helsetjenester med vekt på relevans, kvalitet og systematikk. Konklusjonene fra dette arbeidet er at utvikling av tjenestene, med eller uten rammestyrking, må vektlegge en tjenesteutvikling som ivaretar disse hovedprinsippene:

- Sikre gode basistjenester for barn og unge i Drammen
- Sikre at tjenestene identifiserer barn og ungdom i risiko, og sørger for målrettet og tilpasset oppfølging og eventuelt henvisning til rette hjelpeinstanser

Med gode basistjenester menes tjenester på helsestasjon og i skolehelsetjenesten som omfatter alle barn og familier. Disse tjenestene må utvikles i nært samarbeid med barnehage og skoler gjennom *Læringsløp Drammen*, for helsefremmende skoler og høykvalitetsbarnehager er de viktigste faktorene i forebyggende helsearbeid ved siden av høy sysselsetting. Det er mange ansatte som ser barna hver dag, og det er viktig å sikre god samhandling og kunnskapsoverføring.

Gode basistjenester skal også identifisere og gi risikoutsatte barn og deres familier god helsehjelp, enten fra helsetjenester for barn og unge, eller fra andre tjenester i kommunen. Å tilby forebyggende og kompenserende helsetjenester kan sikre at vansker og utfordringer ikke blir større og mer krevende. Ressursprioriteringene må sikre at det er kapasitet til å følge opp risikoutsatte barn og deres familier.

I tillegg skal forebyggende helsetjenester legge vekt på innovativ bruk av teknologi for å møte barn og unge på deres arenaer, og generelt sett styrke arbeidet med effektmålinger og brukerevalueringer. Å utvikle kvalitativt relevante og forebyggende helsetjenester for barn og unge, krever at tjenestene har systemer for å fange endringer i behov og forventninger blant brukerne.

Pedagogisk- psykologisk tjeneste (PPT)

PP – tjenesten vil i 2016 fortsette arbeidet med å vri sin tjenesteprofil fra vurdering av behovet for spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp i retning av et tettere forebyggende samarbeid med barnehager og skoler. PPT skal, i samarbeid med skolene, jobbe for å sikre at spesialundervisning er for de få

og ordinær undervisning tilpasset de mange. PPT er i dialog med Kompetansesenteret for skole, barnehage og oppvekst for videre utvikling.

PPT jobber også med nytt lovverk for barnehagesektoren og hvordan dette vil påvirke tjenesten.

Hindre utenforskap ved fattigdom

Kommunen har en utfordring med barn som lever i fattige familier. Levekårsteamet jobber med kompetansehevende tiltak mot NAV og Senter for oppvekst for å styrke kunnskapen om hvilke tiltak som kan bidra til å bedre levekårene i disse familiene. Levekårsteamet har signert en samarbeidsavtale med AlleMed, som er et verktøy utarbeidet av Nasjonal dugnad mot utenforskap og fattigdom blant barn og unge (NDFU). Målet er at dette verktøyet skal gjøre det lettere å inkludere alle barn og unge i en fritidsaktivitet, uavhengig av familiens økonomi.

Funksjonshemmede barn

Bekkevollen barne- og avlastningsbolig ble ferdig høsten 2016. Boligen består av to avdelinger, Solenga og Hestenga. Solenga har ansvaret for multifunksjonshemmede barn og unge, mens Hestenga har ansvaret for barn med psykisk utviklingshemming og autisme.

Tjenester for funksjonshemmede vil i 2017 ha fokus på systematisk brukerinvolvering og mest mulig fleksibelt tjenestetilbud til brukerne. For å sikre høy brukertilfredshet gjennomføres det pårørendesamtaler og brukerundersøkelser.

Drammen kommune utarbeider en handlingsplan for utviklingshemmede, som vil være klar i 2017. Dette arbeidet vil ta utgangspunkt i Rettighetsutvalget[1], som leverte sin rapport høsten 2016.

Drammen har mottatt et brev fra KS som henviser til en dom fra Høyesterett av 23. juni 2016 der temaet var grensen mellom arbeidstaker- og oppdragstakerbegrepet («avlaster 2 dommen»). Dommen gjelder en avlaster som både var avlaster i eget hjem og støttekontakt for samme bruker. Rettens flertall klassifiserer dette som et arbeidstakerforhold. Etter «avlaster 2 dommen» er det klart at en avlaster, som avlaster foreldre en helg eller mer i måneden, anses som arbeidstaker. Dette kan medføre praktiske konsekvenser for hvordan tjenesten nå må organiseres. Den vil også ha betydning for stillingsvern, feriepenger, sykepenger mv. Det må videre tas stilling til etterbetalingskrav. Rådmannen vil komme tilbake til dette så snart de økonomiske konsekvensene er ferdig utredet.

Enslige mindreårige flyktninger

Dagens tilbud til enslige mindreårige flyktninger er basert på en velprøvd modell der ungdommene bor i underkant av ett år i bofellesskap og etterfulgt av andre boformer (egen hybel eller vertskapsfamilie), der de følges av oppfølgingsteamet. Barn under 15 år bosettes vanligvis i fosterhjem.

Enslige mindreårige flyktninger som er over 16 år, begynner sin grunnskoleopplæring ved Introduksjonssenteret. En utfordring ved dette er at barn går på samme skole som voksne, og at motivasjonen kan bli redusert. Drammen kommune har derfor nå et forsøksprosjekt hvor fem enslige mindreårige får kost, losji og grunnskoleopplæring på Danvik folkehøyskole i skoleåret 2016/2017. Dette pilotprosjektet skal evalueres etter ett år.

Senter for oppvekst er i gang med å gjennomgå bosettingsmodellen for enslige mindreårige for 2017. Rådmannen vil komme tilbake til konsekvenser ved å endre dagens bosettingsmodell.

Økonomiplan for 2017 - 2020

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2017 at det særskilte tilskuddet ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger og dagen ordning med 80 prosent refusjon av barnevernsutgifter utover kommunal egenandel, erstattes av en tilskuddsordning med to satser. En ordning med faste tilskudd kan gi kommunen bedre mulighet til å tilpasse tjenestenivået i forhold til kjent inntekt.

Nytt fagsystem

I løpet av 2017 vil det innføres et nytt fagsystem for områdene barnehage, oppvekst og skole. Kostnadene ved dette dekkes foreløpig av FoU-midler, men må innregnes i de aktuelle områdenes budsjetter på lang sikt, muligens allerede fra 2019. Utgiftenes størrelse er ikke avklart per oktober 2016.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	310 670	333 608	339 358	340 988	340 988
Sum Driftsinntekter	-61 071	-43 096	-43 096	-43 096	-43 096
Sum	249 599	290 512	296 262	297 892	297 892

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	249 599	249 599	249 599	249 599
Sum Tekniske justeringer	1 136	1 136	1 136	1 136
Sum Budsjettendringer inneværende år	4 376	4 376	4 376	4 376
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Bekkevollen, økte driftskostnader etter utvidelsen	3 680	8 300	8 300	8 300
Husleie - utvidelse av barneboliger	1 200	1 200	1 200	1 200
Økt bosetting enslige mindreårige flyktninger	800	200	-800	-800
Merkostnader byggeperiode utvidelse Bekkevollen - justert framdrift (2)	-600	-600	-600	-600
Økt husleie Lyngveien	60	60	60	60
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	5 140	9 160	8 160	8 160
Konsekvensjusteringer	10 652	14 672	13 672	13 672
Konsekvensjustert ramme	260 251	264 271	263 271	263 271
Nye tiltak				
Ny finansieringsordning enslige mindreårige flyktninger	22 158	22 388	23 018	23 018
Barneverntjenesten - økning i antall barn med opphold utenfor hjemmet	3 500	3 500	3 500	3 500
Styrking av helsetjenester for barn og unge	2 900	2 900	2 900	2 900
Læringsløp Drammen - Kompetansetiltak for ansatte Senter for oppvekst	1 500	3 000	3 000	3 000
Avvikling av diagnoseliste fysioterapi	-628	-628	-628	-628
Økt innslagspunkt for ressurskrevende tjenester	500	500	500	500
Opptappingsplan habilitering og rehabilitering	331	331	331	331
Husleie og flytting - samlokalisering av Senter for oppvekst	0	0	2 000	2 000
Sum Nye tiltak	30 261	31 991	34 621	34 621
Nye tiltak og realendringer	30 261	31 991	34 621	34 621
Ramme 2017-2020	290 512	296 262	297 892	297 892

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Bekkevollen, økte driftskostnader etter utvidelsen

Arbeidene med utvidelse av barneboligen med inntil 14 nye sengeplasser ble startet opp sommeren 2015, og barna flyttet inn i nye Bekkevollen i september 2016. Flere barn og deres familier kan nå få et avlastningstilbud. Utvidelsen gjør det dessuten mulig å redusere kommunens behov for kjøp av institusjonsplasser fra eksterne tilbydere.

Det er i økonomiplan for 2016 – 2019 kompensert for økt husleie. Videre er det også kompensert for en gradvis opptrapping av driften med to sengeplasser fra og med høsten 2016 og ytterligere tre sengeplasser i 2018. Flere barn med vedtak gir behov for en raskere kapasitetsutvidelse, fra forutsatt to til tre plasser, allerede i 2017. Som en følge av endringer i brukernes behov er bemanningsbehovet høyere og hver plass dyrere enn forutsatt i gjeldende økonomiplan. På bakgrunn av dette foreslår rådmannen at programområdet styrkes med 3,7 millioner kroner ved opptrapping til totalt tre plasser i 2017 og ytterligere 4,6 millioner kroner ved opptrapping til totalt fem plasser fra 2018. Dette gir en samlet styrking med 8,3 millioner kroner i forhold til årets budsjett.

Senter for oppvekst vil foreta en nærmere gjennomgang av endringer i brukerantall, -behov og enhetskostnader i forhold til alle vedtaksbaserte tjenester til funksjonshemmede barn når ombygde Bekkevollen barne- og avlastningsbolig har vært i drift noen måneder med et utvidet antall plasser. Rådmannen vil komme tilbake til dette i 1. tertial 2017.

Nye tiltak

Ny finansieringsordning enslige mindreårige flyktninger

Innenfor den utvidede rammen for mottak av flyktninger som bystyret vedtok for 2015 og 2016, har kommunen økt bosettingen av enslige mindreårige flyktninger fra 15 til 20 per år i disse to årene. Drammen kommune har fått et nytt anmodningsbrev gjeldende for 2017, der IMDi anmoder kommunen om å ta imot 15 enslige mindreårige, og dette omtales under P13. Rådmannen foreslår at Drammen kommune tar imot det antall flyktninger IMDi anmoder om.

Regjeringen har i statsbudsjettet foreslått at det innføres en tilskuddsordning med to satser og at kravet i den eksisterende refusjonsordningen om at det må fattes barnevernsvedtak for å utløse tilskudd bortfaller. Det foreslås at det utbetales en høyere sats til og med det året barnet fyller 16 år (1 198 000 kroner) og en lavere sats fra og med det året barnet fyller 17 år (750 000). Tilskuddet blir differensiert ut fra den måneden vedkommende blir bosatt, og utbetales til og med det året den enslige mindreårige fyller 20 år. Tilskuddet for barn med spesielt store behov foreslås videreført.

Rådmannen legger opp til at inntekter fra den nye tilskuddsordningen føres sentralt. Programområdet foreslås kompensert for bortfall av inntekter fra nåværende refusjonsordning. I tillegg kompenserer det for merutgifter som en følge av økt antall enslige mindreårige flyktninger. På bakgrunn av dette foreslår rådmannen å tilføre programområdet 22,2 millioner kroner i 2017.

Barneverntjenesten - økning i antall barn med opphold utenfor hjemmet

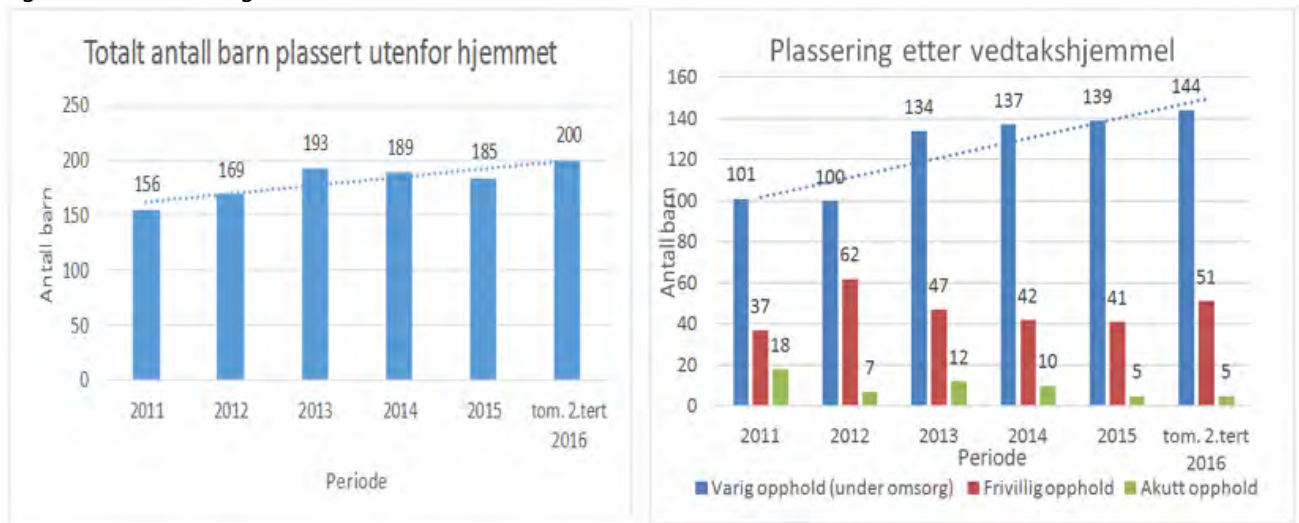
Av virksomhetens netto driftsramme, utgjør barneverntjenesten drøye 50 prosent. Den største kostnadsdriveren er barn med opphold utenfor hjemmet, og dette er de dyreste og som regel også de mest langvarige tiltakene innenfor tjenesten. Plassering av barn utenfor hjemmet skjer med hjemmel i

Barnevernsloven og kan i hovedsak deles i:

- Barn under omsorg, dvs. hvor kommunen har overtatt den varige omsorgen for barnet, som hovedregel frem til fylte 18 år.
- Barn med frivillig opphold, dvs. enten etter eget eller foreldrenes ønske. Selv om disse plasseringene ikke er varige, er også disse i snitt relativt langsiktige og flere går dessuten over til å bli varige omsorgsplasseringer.
- Barn plassert på midlertidige akuttvedtak om plasseringer utenfor hjemmet, dvs. barn eller ungdom som er i en utsatt situasjon og trenger umiddelbar hjelp. Akuttvedtak er midlertidige og skal enten oppheves eller raskt følges opp med forslag til fylkesnemnda.

Selv om vridning av tjenesten og styrking av det forebyggende arbeidet har ført til at stadig flere barn får hjelp i egen familie og andelen barn med opphold utenfor hjemmet går ned, fører veksten i totalt antall barn med behov for barneverntjenester i Drammen til at også antall barn med opphold utenfor hjemmet, dvs. med behov for de dyreste tiltakene, øker. Som figurene nedenfor viser har det i løpet av 2016 (frem til 2. tertial) vært en vekst i totalt antall barn med opphold utenfor hjemmet på 8 prosent, herav er det de med frivillig opphold som øker mest med 24 prosent. Noe av årsaken til veksten i frivillige plasseringer kan være at tjenesten bevisst satser på frivillighet der dette er mulig og på denne måten opplever å få til et bedre samarbeid med foreldrene. Dog ender likevel noen av disse plasseringene opp med å bli varige omsorgsplasseringer etter hvert.

Figur 4.2.2 Plasseringer i barnevernet

Netto kostnadseffekt ved vekst i antall plasseringer i forhold til gjeldende ramme og etter innsparinger og effektivisering som en følge av vridningen av tjenesten estimeres til cirka 3,5 millioner kroner i 2017. Rådmannen foreslår på denne bakgrunn at virksomheten styrkes varig med 3,5 millioner kroner i planperioden. Det forutsettes imidlertid at Senter for oppvekst følger med på endringer i kostnadsdriverne og at rammen over tid tilpasses denne utviklingen.

Styrking av helsetjenester for barn og unge

Helsetjenester for barn og unge ble i perioden 2014 - 2015 styrket med totalt 5,7 millioner kroner tilført kommunen gjennom inntektsfordelingssystemet. I statsbudsjettet for 2016 er Drammen kommunen tilført ytterligere 2,2 millioner kroner. Rådmannen varslet i forbindelse med økonomiplan 2016–2019 at det var

formålstjenlig å vurdere effekt av tilførte midler før ytterlig styrking av tjenesten. Dette er gjort i forbindelse med 2. tertial, og rådmannen slo fast i 2. tertial at dimensjoneringen av helsetjenester for barn og unge viser at antall årsverk og utvidet åpningstid har forbedret tjenestens kapasitet til å gi barn og unge et styrket helsetilbud.

Oppsummert viser effektevalueringen fra 2013 til 2015 en betydelig styrking av tjenesten og klare prioriteringer for videreutvikling av forebyggende helsetjenester for barn og unge. Rådmannen vurderer at helsetjenester for barn og unge sikrer gode basistjenester for barn og unge i Drammen, og sikrer barn i risiko. Det er imidlertid behov for å legge vekt på innovativ bruk av teknologi for å møte barn og unge på deres arenaer, og generelt styrke arbeidet med effektmålinger og brukerevalueringer.

Marienlyst helsestasjon

I statsbudsjettet for 2017 legges det opp til en ytterlig styrking som vil tilføre Drammen 0,7 millioner kroner i frie inntekter for 2017. Rådmannen tilrår at tjenesten tilføres både 2,2 millioner kroner fra årets styrking i statsbudsjettet, og 0,7 millioner kroner fra den foreslåtte økningen av statsbudsjettet 2017, til sammen 2,9 millioner kroner, til det helhetlige og forebyggende helsearbeidet for barn og unge. Dette forutsetter at den statlige finansieringen fortsetter.

Læringsløp Drammen - Kompetansetiltak for ansatte Senter for oppvekst

Læringsløp Drammen ble vedtatt av bystyret i juni 2016. Læringsløp Drammen omfatter oppvekst, barnehager og skoler i Drammen og tverrsektoriell samhandling vektlegges høyt i kvalitetsplanen for å sikre at hvert enkelt barn/hver ungdom fullfører utdanningen og kvalifiserer seg til arbeidslivet.

I læringsløp Drammen er det fire kompetanseområder for livsmestring integrert i kompetansegrunnmuren for barn og unge, «å lære og lære, lære å gjøre, lære å være sammen og lære å leve.» Senter for oppvekst har fra og med 2016 en egen avdeling, Forebyggende oppveksttjenester, som tilbyr lett tilgjengelig psykisk helsehjelp til barn og ungdom i kommunen, og som siden oppstart i februar i år har mottatt over 140 henvendelser. Hovedvekten av henvendelsene er ungdom med symptomer på angst, depresjon, sorg, selvfølelsesproblematikk og atferdsvansker. Oppvekstteamet tilbyr råd og veiledning, kortvarig behandlings- og gruppetilbud. Det er fokus på samhandling på tvers med andre som jobber med barn og unge. Regjeringen foreslår å øke tilskudd til rekruttering av psykologer i kommunale helse – og omsorgstjenester med 20 millioner kroner. Dette følges opp i 1. tertial 2017.

Som en følge av at Senter for oppvekst gjennom Læringsløp Drammen også blir en integrert del av Kompetansesenteret, vil det være behov for å styrke Kompetansesenteret. Kompetansesenteret har i dag en netto driftsramme på totalt 16 millioner kroner, hvorav skole bidrar med 10 millioner kroner og barnehage med 6 millioner kroner. Dette utgjør cirka 1,2 prosent av virksomhetenes netto driftsrammer. For å likestille Senter for oppvekst med skole og barnehage i Kompetansesenteret foreslår rådmannen å styrke Kompetansesenteret med 1,5 millioner kroner i 2017, med helårsvirkning 3 millioner fra og med 2018.

Avvikling av diagnoseliste fysioterapi

I statsbudsjettet for 2017 legger regjeringen opp til å avvikle diagnoselisten for fysioterapi med virkning fra 1.1.2017. De personer som har behandling under diagnoselisten har fram til nå hatt fritak for egenandeler for fysioterapi. Dette er en endring som får konsekvens for den enkelte innbygger, men medfører ikke færre utgifter eller økte inntekter for kommunen. I statsbudsjettet er Drammen kommune likevel gitt et rammenedtrekk på 2,3 millioner kroner. Nedtrekket tas i rammene til henholdsvis 05 HSO og 02 Oppvekst, som en generell rammereduksjon, og saken følges opp mot 1 tertial 2017. For programområde 02 - Oppvekst medfører dette et rammenedtrekk på -0,6 millioner kroner.

Økt innslagspunkt for ressurskrevende tjenester

Regjeringen legger i statsbudsjett for 2017 opp til at innslagspunktet for ressurskrevende tjenester økes ekstraordinært med 50 000 kroner til 1 157 000 kroner per bruker. I forslaget til statsbudsjett er det ikke lagt opp til at kommunene kompenseres utover prisstigning. Årlig netto tap for Drammen kommune er beregnet til 0,5 millioner på dette programområdet. Justeringen vil ha effekt fra og med regnskapsåret 2016. Rådmannen foreslår at programområdet kompenseres for inntektsbortfallet i 2016 ved behandling av 2. tertial, og videre at programområdet kompenseres for årlig inntektsbortfall i hele planperioden 2017-2020.

Opptappingsplan habilitering og rehabilitering

Regjeringen legger sammen med budsjettforslaget fram en opptappingsplan for habilitering og rehabilitering på 200 millioner kroner i 2017, hvorav 100 millioner kroner foreslås som vekst i kommunenes frie inntekter. For Drammen kommune utgjør dette 1,2 millioner kroner. Herav tilføres 0,3 millioner kroner til programområdet.

Husleie og flytting - samlokalisering av Senter for oppvekst

Arbeidene med utvidelse av barneboligen med inntil 14 nye sengeplasser ble startet opp sommeren 2015, og barna flyttet inn i nye Bekkevollen i september 2016. Det er i økonomiplan for 2016 – 2019 kompensert for økt husleie. Videre er det også kompensert for en gradvis opptapping av driften. Fra og med høsten 2016 er kapasiteten utvidet med to sengeplasser og i 2018 utvides kapasiteten med ytterligere tre sengeplasser. Flere barn og deres familier kan nå få et avlastningstilbud. Utvidelsen gjør det dessuten mulig å redusere kommunens behov for kjøp av institusjonsplasser fra eksterne tilbydere. Senter for oppvekst vil foreta en nærmere gjennomgang av endringer i brukerantall, -behov og enhetskostnader i forhold til alle vedtaksbaserte tjenester til funksjonshemmede barn når ombygde Bekkevollen barne- og avlastningsbolig har vært i drift noen måneder med et utvidet antall plasser. Rådmannen vil komme tilbake til dette i 1.tertial 2017.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

	2017	Økonomiplan			Sum
		2018	2019	2020	2017-20
Investeringsprosjekter					
Nye investeringer					
BY - Inventar og utstyr nye kontorlokaler	0	1 000	1 000	0	2 000
DEKF - Oppgradering nye lokaler Senter for oppvekst	20 000	70 000	0	0	90 000
Sum Nye investeringer	20 000	71 000	1 000	0	92 000
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Rullerende oppgradering IKT Oppvekst	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Sum Tidligere vedtatte investeringer	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
Sum investeringsprosjekter	21 500	72 500	2 500	1 500	98 000

BY - Inventar og utstyr nye kontorlokaler

Det foreslås avsatt 2 millioner kroner til inventar og utstyr ved samlokalisering og innflytting til nye lokaler i 2018/2019.

DEKF - Oppgradering av Strømsø skole hovedbygg - nye lokaler Senter for oppvekst

Det foreslås avsatt 90 millioner kroner til oppgradering av hovedbygget på Strømsø skole, til kontorformål, med oppstart 2017 og ferdigstilling 2018. Bygget er aktuelt for relokalisering av Senter for oppvekst. Bygningen har stått uten leietaker side Frydenhaug skole flyttet ut, og det er behov for en oppgradering av bygningsmassen. Bygningen er verneverdig og Drammen Eiendom KF foreslår en grundig oppgradering til tidsmessig og forskriftsmessig standard. Avsetningen legger til grunn en totalrehabilitering av 3 200 m², til cirka 30 000 kroner per m². Resten av eiendommen foreslås beholdt som en del av en arealreserve for senere utvikling av annen sosial infrastruktur og formålsbygg i kommunen.

BY - Rullerende oppgradering IKT Oppvekst

Det foreslås avsatt 1,5 millioner kroner til løpende oppgradering av IKT.

4.3 Programområde 03 Samfunnssikkerhet

Rådmannen foreslår å ansette en prosjektleder for å utrede anskaffelse og bruk av ny og fremtidsrettet teknologi i forhold til varslingsanlegg på skoler og barnehager, pasientvarsling og trygghetsalarmer, samt nødkommunikasjon ved langvarig bortfall av strøm. Det avsettes 1,5 millioner i investeringsbudsjettet i 2017 til dette. Det avsettes 0,5 millioner kroner til å utarbeide digitale kart. Felles 110-sentral for Sørøst-Norge etableres i Tønsberg 1. kvartal 2018.

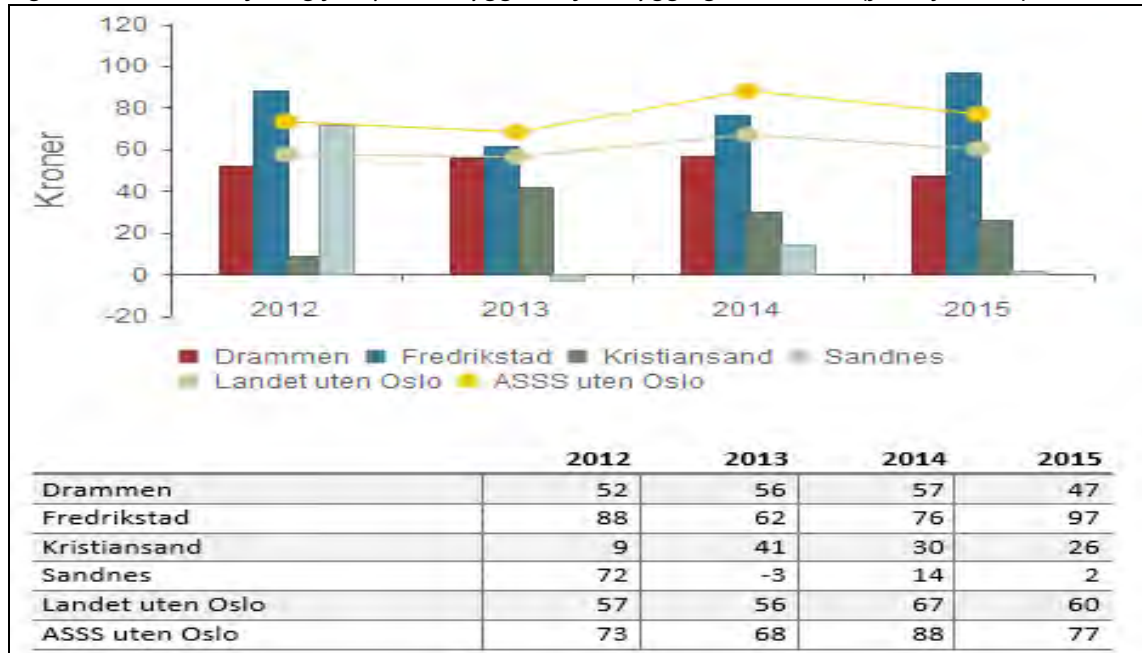
Beskrivelse av dagens virksomhet

Programområdet omfatter tilskudd til Drammensregionens Brannvesen (DRBV) IKS med åtte eierkommuner, Vestviken 110-sentral med 32 eiere som dekker 35 kommuner i Buskerud og Vestfold, samt tilskudd til Sivilforsvaret og interkommunalt samarbeid om oljeberedskap.

Sammenligning med andre kommuner

Netto utgifter til forebygging av branner er redusert fra 55 kroner per innbygger i 2014 til 47 kroner i 2015 i Drammen, noe som er betydelig lavere enn snittet for ASSS-kommunene og landet.

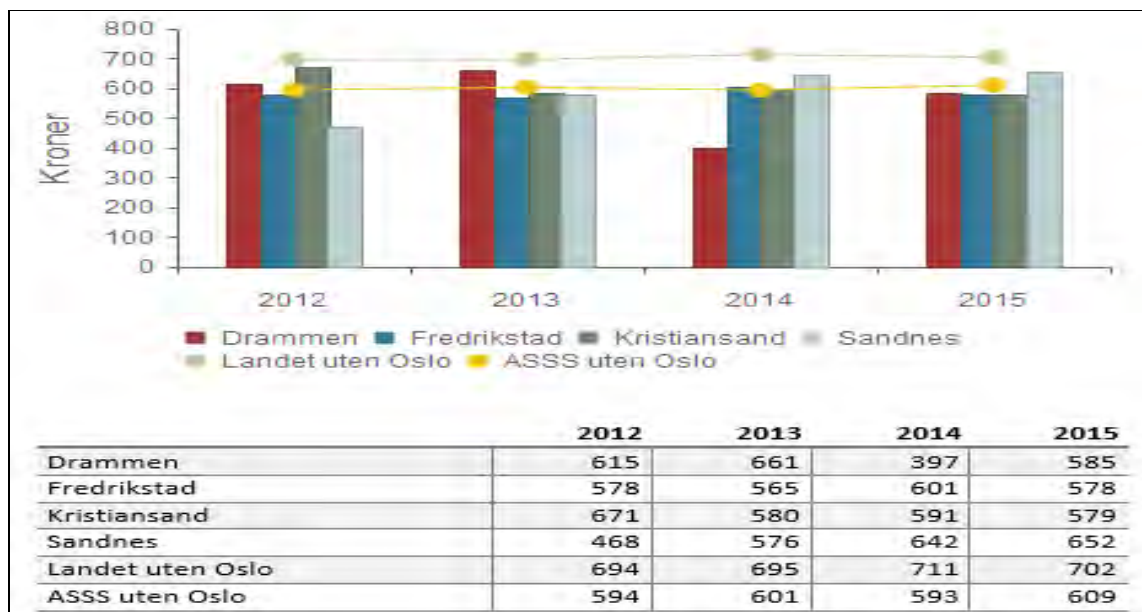
Figur 4.3.1 Netto driftsutgifter per innbygger til forebygging av branner (funksjon 338)

*) Tallene er inflasjonsjustert med endelig deflator (TBU).

Drammens samlede netto driftsutgifter til beredskap mot branner er 585 kroner per innbygger. Dette er lavere enn flere av ASSS-kommunene og også snittet i ASSS som var 601 kroner i 2015. Netto driftsutgifter til beredskap mot branner har økt fra 2014 til 2015 som følge av at brannberedskapen har økt fra to til tre vaktlag i 2015 da tettstedet Drammen nå overstiger 100 000 innbyggere.

Figur 4.3.2 Netto driftsutgifter per innbygger til beredskap mot branner (funksjon 339)

*) Tallene er inflasjonsjustert med endelig deflator (TBU).

Drammensregionens brannvesen IKS

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring Samfunnssikkerhet

Drammen er en robust og trygg kommune med god samfunnssikkerhet.

Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke-godkjent	Resultat 2015
Innbyggernes behov for profesjonell hjelp ved brann, ulykker, akutt forurensning og andre kriser, skal være ivaretatt gjennom et effektivt samarbeid med brannvesen og andre nødetater.	Tjenestetilbudene innen alarmering, redning og forebygging er kostnadseffektive, med god responstid og tilgjengelighet				
	- Kostnad per innbygger i forhold til andre	Bedre enn snittet av ASSS	Likt med snittet av ASSS	Under snittet av ASSS	645/666
	Tjenestetilbudene er beredt til å forebygge og håndtere kriser				
	- Alle virksomheter har oppdaterte ROS-analysesser	100 %	90 %	80 %	92 %
	- Virksomhetene har gjennomført øvelser	80 %	70 %	60 %	92 %

Resultater og fokus 2017-2020

Programrådet øker ambisjonsnivået for 2017 med samme indikatorer, slik at utvikling og måloppnåelse kan vurderes over tid.

Drammen kommunes utgifter til forebygging og beredskap har gått ned som følge av ny kostnadsfordelingsnøkkel for DRBV IKS.

Alle virksomheter i Drammen kommune skal ha oppdaterte ROS-analyser og gjennomføre øvelser årlig.

Hovedaktiviteter

Drammensregionens brannvesen

Dimensjonering av brannvesen er i stor grad regulert gjennom lov- og forskrift. Det stilles krav om risikovurderinger og særskilte krav til maksimal innsatstid ved utrykning til ulike typer bebyggelse. Dimensjoneringsforskriften stiller også en rekke kvantitative minstekrav. Det er ikke avdekket ekstraordinære forhold som har betydning for aktivitetsnivået til DRBV. Det vil bli utarbeidet ny eierstrategi 2017.

110-sentralen

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har vedtatt ny 110-region for sentralene i Sør-Øst Norge. DSB har pålagt Tønsberg kommune å etablere en 110-sentral for den nye 110-regionen. De kommuner som omfattes av den fastsatte regionen plikter å knytte seg til nødalarmringssentralen og med grunnlag i avtale bære sin andel av kostnadene ved etablering og drift av sentralen. Forventet flytting er i 1. kvartal 2018.

Intern beredskap

De senere år har samfunnet endret seg og sårbarheten i samfunnet har økt innenfor en rekke områder. Alle virksomheter skal oppdatere sine ROS- analyser med tilhørende beredskapsplaner og gjennomfører årlige øvelser.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjet		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	47 081	48 875	47 375	47 375	47 375
Sum Driftsinntekter	-407	-417	-417	-417	-417
Sum	46 673	48 458	46 958	46 958	46 958

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	46 673	46 673	46 673	46 673
Sum Tekniske justeringer	1 162	1 162	1 162	1 162
Sum Budsjettendringer inneværende år	1 500	0	0	0
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Kartlegging av grunnforhold/kvikkleire i Drammen	-600	-600	-600	-600
Kartlegging/ROS-analyse strømbrydd	-200	-200	-200	-200
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-800	-800	-800	-800
Konsekvensjusteringer	1 862	362	362	362
Konsekvensjustert ramme	48 536	47 036	47 036	47 036
Nye tiltak				
Redusert statlig tilskudd til utdanning av deltids brannpersonell	-78	-78	-78	-78
Sum Nye tiltak	-78	-78	-78	-78
Nye tiltak og realendringer	-78	-78	-78	-78
Ramme 2017-2020	48 458	46 958	46 958	46 958

Nye tiltak

Redusert statlig tilskudd til utdanning av deltids brannpersonell

I 2016 ble det bevilget 643 000 kroner til utdanning av deltidspersonell. Denne bevilgningen har fra statlig hold blitt redusert med 62 000 kroner til 581 000 kroner. Justert for deflator resulterer dette i et trekk på 78 000 kroner.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	2017-20
Nye investeringer					
BY - Igangsetting av arbeid med å digitalisere kart	500	0	0	0	500
BY - Teknologiprojekt - sikkerhet og beredskap	1 500	0	0	0	1 500
Sum Nye investeringer	2 000	0	0	0	2 000
Sum investeringsprosjekter	2 000	0	0	0	2 000

BY - Igangsetting av arbeid med å digitalisere kart

Det er igangsatt et prosjekt for kartlegging av grunnforhold/kvikkleire i Drammen. Dette prosjektet er startet og vil bli gjennomført i løpet av en toårs periode. Det igangsettes et arbeid med å lage digitale kart knyttet opp til beredskap. Disse kan brukes både i forebyggende arbeid og i akutte krisesituasjoner. Det avsettes 0,5 millioner kroner til dette arbeidet.

BY - Teknologiprojekt innenfor sikkerhet og beredskap

Rådmannen foreslår å ansette en prosjektleder for å utrede anskaffelse og bruk av ny og fremtidsrettet teknologi på beredskapsfeltet. Det avsettes 1,5 millioner i investeringsbudsjettet i 2017 til dette. Dette gjelder investeringer i varslingsanlegg på skoler og barnehager, pasientvarsling og trygghetsalarmer, samt nødkommunikasjon ved langvarig bortfall av strøm. Omfanget og kompleksiteten av investeringen styrker behovet for en utvidet vurdering, og det er investeringer som berører svært mange virksomheter. Behovet for å forankre beslutning og virkemidler er sentralt, da virksomhetene selv skal være i stand til å bruke de verktøy og den teknologi som anskaffes.

4.4 Programområde 04 Byutvikling

Strategi for byvekst med kvalitet:

Drammen står foran sterk byvekst, hvor det planlegges utbyggingsprosjekter for 30-40 milliarder kroner frem til 2030. For å sikre god balanse mellom bysamfunnet og utbyggingsprosjektene, gjennomføres følgende hovedgrep i en strategi for byvekst med kvalitet:

- *Kommunens plankapasitet foreslås styrket med 15 millioner kroner for å sikre god forankring i bysamfunnet og rask behandling.*
- *Virksomheten Byplan i Drammen kommune får ny organisasjonsmodell, og driftsbudsjettet styrkes med 2,0 millioner kroner for å ha økt kapasitet, høyere kvalitet, bedre service og kontroll med byggesaker.*
- *For å sikre bykvalitetet i utbyggingsprosjekter samarbeider Drammen kommune med offentlige og private utbyggere gjennom:*
 - *Kommunalt bidrag til samarbeid med utbyggere inntil 20 millioner kroner per år.*
 - *Utbyggings- og gjennomføringsavtaler ved samtlige større utbyggingsprosjekter.*
- *For å gi berørte familier trygghet ved store utbyggingsprosjekter kan Drammen kommune tilby kjøp av eiendom som alternativ til usikkerhet og tvangsinnløsning. Drammen Eiendom KF står for gjennomføring gjennom bruk av sine investeringsmidler.*
- *Forskuttering av planlegging og gjennomføring av større prosjekter ved behov.*
- *Drammen kommune stiller med utbyggingsorganisasjon for offentlig infrastruktur.*

For å følge opp kommuneplanens mål om bærekraftig byutvikling, og å møte utfordringer knyttet til blant annet flom og overvann, foreslår rådmannen at det utarbeides strategisk plan for klima og miljø med oppstart i 2017.

For å følge opp satsingen på Fjell 2020 avsettes 16 millioner kroner i økonomiplanperioden til nærmiljøanlegg.

Rødgata – ny undergang

Samarbeid Jernbaneverket og Drammen kommune

Beskrivelse av dagens virksomhet

Byutvikling omfatter følgende områder:

- Overordnet planansvar knyttet til utvikling av byens fysiske miljø. Det inkluderer ansvar for kommuneplanens arealdel samt temaplaner knyttet til byens grønne, blå og grå strukturer, byform og kulturminner.
- Veiledning og saksbehandling av reguleringsplaner.
- Fysisk planlegging og byform.
- Samferdselsplanlegging og trafiksikkerhet.
- Kulturminnevern.
- Byggesaksbehandling og skjenke- og serveringsbevillinger.
- Fremforhandling av utbyggingsavtaler/gjennomføringsavtaler med private og offentlige aktører
- Gjennomføring av kommunale byutviklingsprosjekter, som bygging/opparbeidelse av torg, plasser og grøntområder.

Byggesaksbehandling er i stor grad brukerfinansiert gjennom et selvkostregime, mens de øvrige aktivitetene i Byplanfinansieres av kommunens driftsbudsjett.

Gjennomføring av kommunale byutviklingsprosjekter, fremforhandling av utbyggingsavtaler og koordinering/oppfølging av alle store private og offentlige byggeprosjekter utføres av Byprosjekter. Utgiftene til Byprosjekter belastes investeringsprosjekter i programområdene 04 Byutvikling, 09 Idrett, park og natur, 11 Veiløp, og 14 Vann og avløp.

Tabell 4.4.1 Nøkkeltall for byggesak

	2013	2014	2015	2016 (pr 2. tertial)
Antall byggesaker *	542	549	599	423
Antall klagesaker innkommet (ferdig behandlet av Fylkesmannen)	22	27	33	13
Antall klagesaker omgjort av Fylkesmannen	5	5	9	3
Andel byggesaker som overskrider lovpålagt frist om saksbehandling **	9 %	4 %	3,5 %	4,5 %

* Førstegangs vedtak, ettrinns- og rammesøknader

** Tallet viser andel saker som har lenger behandlingstid enn 12 uker, herunder saker som har fått forlenget frist.

Sammenligning med andre kommuner

I Kostra-rapporteringen vises følgende sammenligningstall som er relevante for byggesak:

Tabell 4.4.2 Kostra-tall 2015 for byggesak

	Drammen	Asker	Bærum	Fredrikstad	Kristiansand	Sandnes	Trondheim	Buskerud
Saksbehandlingsgebyr for oppføring av enebolig	27 240	26 180	31 200	18 150	23 000	24 600	20 270	19 434
Andel søknader om tiltak der kommunen har overskredet lovpålagt saksbehandlingstid	9 %	34 %	5 %	0 %	4 %	23 %	0 %	6 %
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid fir byggesaker med 12 ukers frist (kalenderdager)	48	55	33	74	35	58	36	37

Saksbehandlingstid og gebyrer varierer betydelig mellom kommunene.

Omorganisering av Byplan

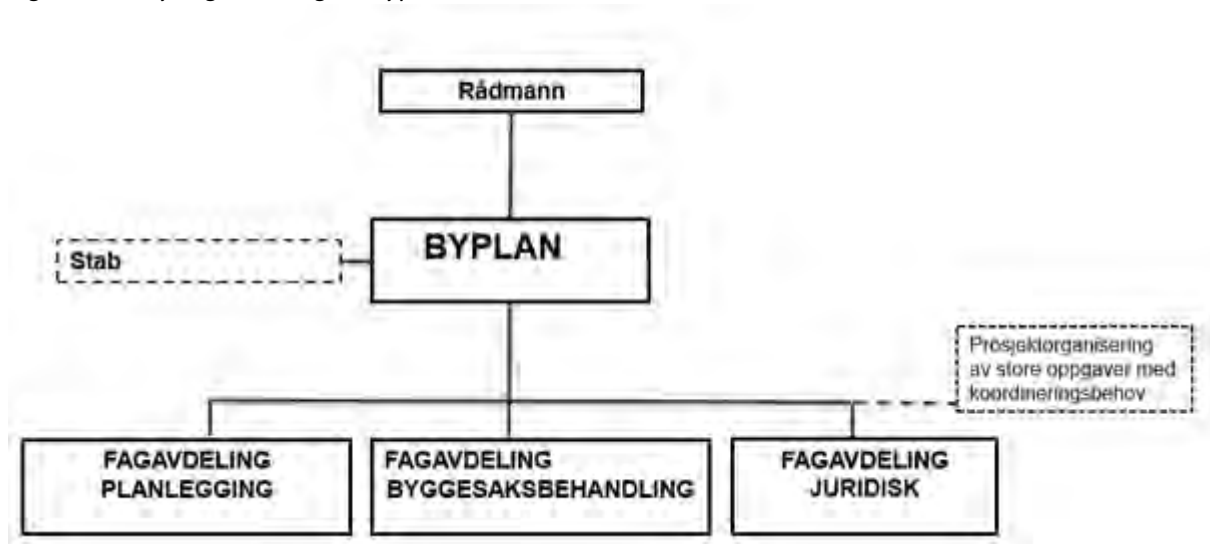
En ny organisasjonsmodell for Byplan er under etablering. Hensikten er å styrke kvalitetssikringen, øke kapasiteten, forbedre koordinering internt og eksternt samt å yte bedre service til publikum.

Ny organisering innebærer at klagesaksbehandling og andre oppgaver som krever særskilt juridisk kompetanse skilles ut fra byggesak og overlates til en nyopprettet juridisk avdeling. Etter omorganiseringen vil Byplan bestå av 3 fagavdelinger: Planlegging, Byggesaksbehandling og Juridisk. I tillegg styrkes ledelsen med en stabsfunksjon. Omorganiseringen skjer i løpet av høsten 2016 og vil være operativ i 2017.

Det etableres en stabsfunksjon som utfører praktiske oppgaver knyttet til økonomi, HR, HMS og kvalitetssystem. Staben skal også bidra til innføring av nye elektroniske systemer for kvalitetssystem og saksbehandling.

Byplan vil i tillegg styrkes kapasitetsmessig ved at det opprettes nye stillinger. Styrket ledelse, økt fokus på kvalitet og kontroll, bedre service og økt kapasitet gir behov for å tilføre programområdet 2 millioner kroner årlig i ekstra driftsmidler.

Figur 4.4.1 Ny organisering av Byplan

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring
Byutvikling

Drammen skal mestre veksten og skape et bedre bymiljø					
Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Drammen skal være en vakker, ren og trygg by	Økt boligbygging skal bidra til god bokvalitet og omgivelseskvalitet.				
	- Antall nye boliger som svarer til SSBs befolkningsprognose	Antall nye boenheter tilsvarer >1,4% bef.vekst	Antall nye boenheter tilsvarer 1-1,4% bef.vekst	Antall nye boenheter tilsvarer <1% bef.vekst	Nye boliger tilsvarer 0,8% bef.vekst
Det skal være et mangfold av boliger i Drammen og Drammensregionen når det gjelder pris, størrelse, beliggenhet og utforming. Nye boliger skal være energieffektive	Hovedandelen av veksten i boliger og arbeidsplasser skal skje i bybåndet.				
	- Andel nye boliger i bybåndet (Bragemes, Strømsø/Darvik, Åssiden, Gulsbogen, Tangen - Nøstet)	>70%	40-70%	<40%	37,4
	Utvikling av byrom og fellesarealer skal bidra til økt aktivitet gjennom kvalitet og bedre tilgjengelighet				
	- Andel boliger som har maksimum 400 meter gangavstand til gode rekreasjonsområder med (utmarkspreget eller bymessig) allmenningkvaliteter	>10% økning	Ingen endring	Reduksjon	Alle nye boliger
	Kommunen skal ha høy og jevn kvalitet i plan- og byggesaksbehandlingen				
	- Andel klagesaker stadfestet av fylkesmannen	>85%	70-85%	<70%	78,1 %
	- Andel byggesaker ferdigbehandlet innen lovpålagt behandlingsfrist	>99%	96-99%	<96%	96,5 %
- Andel politiske vedtak av plansaker behandlet innenfor lovpålagt frist.	>90 %	75-90 %	<75 %	Alle behandlet innen frist	
- Reetablere (nytt) kvalitetssystem, herunder rutiner og maler for avvikshåndtering.	Struktur for kvalitetssystem på plass og system for avvikshåndtering implementert og tatt i bruk.	Struktur for kvalitetssystem på plass og system for avvikshåndtering implementert.	Ikke ferdig struktur for nytt kvalitetssystem, ikke implementert system for avvikshåndtering	NY 2017	

Bragernes og Strømsø sentrum skal være hovedsenter for handel, service, kontorarbeidsplasser og kulturelle tilbud. Lokalt betjenende tilbud kan fortrinnsvis etableres i bydelssentrene	Drammen sentrum styrker sin posisjon som regionens viktigste sted for handel, service.				
	- Omsetning innen detaljhandel i sentrum	Økt	Uendret	Redusert	Tall mangler
	- Omsetningstall for utelivsbransjen i sentrum (uten redusert trygghet)	Økt	Uendret	Redusert	Tall mangler
Drammen skal ha et enkelt, trygt, raskt og miljøvennlig transportsystem som er tilpasset alle innbyggernes og næringslivets behov for mobilitet	Drammen skal ha et transportsystem som legger til rette for bedre bymiljø og reduksjon av klimagassutslipp				
	- Bruk av sykkel	≈5 % økning	0-5 % økning	Reduksjon	Usikkert talgrunnlag
	- Bilbruk	Biltrafikkvekst lavere enn generell nasjonal trafikkvekst	Biltrafikkvekst på samme nivå som generell trafikkvekst	Biltrafikkvekst høyere enn generell nasjonal trafikkvekst	Vekst 1,8%, mot 2,0% nasjonalt
- Kollektivbruk	≈5 % økning	0-5 % økning	Reduksjon	Tog: +11% Buss: +1,7% Samlet: +4,7%	

Hovedaktiviteter

Planløft for byvekst

Over den kommende tiårsperiode skal det investeres i infrastruktur-, bolig- og nærings- prosjekter i offentlig og privat regi i Drammen, for i størrelsesorden 30-40 milliarder kroner. For Drammen kommune er det viktig at denne utbyggingen skjer i samsvar med bystrategien «Byvekst med kvalitet», og ivaretar og utvikler stedsqualiteter og fellesinteresser. Dette sikres gjennom gode, gjennomarbeidede planer og utbyggingsavtaler. Av denne grunn har Drammen kommune de siste årene vært inne i en periode med behov for ekstraordinært høy planinnsats, og dette behovet fortsetter de nærmeste årene.

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt våren 2015, og legger til rette for en betydelig byvekst, særlig i bybåndet langs dalbunnen i Drammensdalen og langs Drammensfjorden. Arealdelen må følges opp med planlegging på områdenivå, dels i kommunens egenregi og dels gjennom oppfølging av private planer. Det er en betydelig interesse blant private for å igangsette planlegging av blant annet boligutbygging. Kommunen deltar i prosessene for å sikre at fellesskapets interesser blir ivare tatt (transportmessige forhold, allmennhetens tilgang til grøntområder, byform mv.), og for å sikre at prosjektene samsvarer med mål i kommuneplanen, for eksempel knyttet til boligtypesammensetning og bokvaliteter. I tillegg er det vesentlig å fremforhandle utbyggings- og gjennomføringsavtaler som sikrer finansiering av nødvendig teknisk infrastruktur i private og offentlige utbyggingsprosjekt. For enkelte områder gjennomfører kommunen selv planprosesser på overordnet nivå.

Det ble i 2014 satt av 15 millioner kroner til å dekke denne ekstraordinære planinnsatsen. Det er fortsatt stort behov for økt planinnsats for å tilrettelegge for byvekst med kvalitet. Dette gjelder både utvikling og

oppfølging av områdeutviklingsplaner for blant annet bolig-/næringsutvikling, planlegging av store offentlige tiltak for vei, jernbane, havn og sykehus, temaplaner og utviklingsplaner i bydelene. Rådmannen foreslår å sette av nye 15 millioner kroner for å videreføre planløft for byvekst, med utgangspunkt i et stipulert behov i økonomiplanperioden.

De viktigste planprosjektene er omtalt nedenfor.

Tilbud om kjøp av eiendommer som båndlegges

Ved planlegging og gjennomføring av store infrastrukturprosjekter og andre større offentlige tiltak, vil det i mange tilfelle bli nødvendig å båndlegge og senere innløse eller rive boligeiendommer. Dette kan påføre beboere stor usikkerhet over en lang periode, og usikkerheten påfører eiendommen et betydelig verditap i boligmarkedet.

Ansvar for innløsning ligger til utbygger. Drammen kommune har imidlertid erfaring fra å bidra til økt trygghet for berørte familier og smidig utbygging ved å kjøpe opp boliger fra private som ønsker å selge, for deretter å bli innløst av utbygger. Kommunen har i mellomperioden kunnet leie ut boligen. Utgifter til løpende drift og vedlikehold dekkes gjennom husleie. Kommunens kostnader til anskaffelse dekkes når utbygger løser inn huset. Dersom hus kan bli stående og er klare til gjeninnflytning etter byggeperioden, kan huset selges i det private markedet.

I andre tilfeller vil det være nødvendig med midlertidig fraflytting i byggeperioden grunnet støy, farer og adkomst, og da vil det være nødvendig med erstatningsbolig. For å redusere belastningen for berørte, særlig barnefamilier, vil det være et ønskelig å tilby leie av erstatningsbolig i samme skolekrets. Kjøp av boliger for utleie til erstatningsbolig i en begrenset periode kan være et aktuelt tiltak.

I 2017 er det først og fremst i forbindelse med ny Vestfoldbane at det er aktuelt for kommunen å tilby oppkjøp, men over tid vil dette også være aktuelt i forbindelse med andre utbyggingsprosjekter, for eksempel tilknyttet Buskerudbypakke 2.

Drammen Eiendom KF står for gjennomføring ved bruk av sine investeringsmidler.

1. Kommunedelplaner – egenproduserte planer

Kommunedelplan for kulturmiljø og kulturminner

Verneplanen skal være en formell plan som gir forutsigbare rammer for avveininger knyttet til vern og utvikling. Denne skal være basert på grunnlagsmaterialet og kunnskapen som er opparbeidet gjennom blant annet kulturminneregistreringene. Planarbeidet er startet, og et planprogram med fokus på ulike alternative strategier for god forankring og kunnskapsutvikling vil bli lagt frem til politisk behandling. Den videre politiske prosessen vil da bli gjenstand for drøfting. Planlagt sluttbehandling av planen er i 2017.

Kommunedelplan Gulskogen Nord

Området strekker seg fra Sundhaugen til Rødgata, mellom jernbanen og elva. Flere tiltakshavere ønsker å sette i gang byggetiltak innenfor dette området. Fra kommunens side er det ønsket forutsigbarhet i utviklingen av området for å se til at helheten ivaretas og de rette kvalitetene kommer på plass. Planarbeidet baseres på premissene i bystrategien om å legge til rette for byvekst i elvedalen på en måte som sikrer at en større andel av transporten skjer ved å gå, sykle eller benytte kollektivtransport, legger til rette for et mangfold av boliger, og sikrer en robust sammenhengende grønnstruktur.

Planprogrammet forventes framlagt til førstegangsbehandling vinteren 2016-17, med fastsettelse første kvartal 2017. Konsekvensutredning og utarbeidelse av forslag til kommunedelplan kan da utføres i perioden 2017/2018.

2. Områdereguleringsplaner

I kommuneplanens arealdel er det lagt ut flere transformasjons- og utbyggingsområder. For en stor del av disse områdene vil det i 2017 pågå planprosesser i ulike faser, på områdeplannivå.

Glassverket

Union Eiendomsutvikling AS ønsker å transformere Glassverket industriområde til et boligområde med noe strøksrettet handel. Planen skal avklare hovedstrukturene for videre utvikling, og gi en ny juridisk bindende arealbruk. Planprogram er fastsatt og planarbeidet er i sluttfasen. Union Eiendomsutvikling ønsker å fremme forslag til reguleringsplan ved årsskiftet 2016/17, med utlegging til offentlig ettersyn vinteren 2017 og sluttbehandling i løpet av 2017.

Knive

Knive/Lolland er avsatt til boligformål kommuneplanen. Etter vedtak om trasé for ny Svelvikvei frigjøres nå området til utvikling. På initiativ fra grunneierne skal det utarbeides områdeplan med tilhørende konsekvensutredning, som skal danne grunnlag for videre detaljreguleringsplaner. Planarbeidet vil pågå i hele 2017, med mulig planvedtak 2017/2018.

Marienlyst Nord

Marienlyst Utvikling AS (MU) har igangsatt reguleringsarbeid for multifunksjonshall, aktivitetsarenaer og boligutvikling på nordre del av Marienlyst-området. Parallelt pågår mulighetsstudie for Campus Marienlyst for utvikling av idrettsfunksjoner og aktivitetsarenaer på sørlige del av Marienlyst. Det forventes at forslag til reguleringsplan kan legges ut til offentlig ettersyn vinteren 2017. Planen kan da ferdigbehandles i løpet av 2017.

Travbanen og Berskaug

Åssiden Utvikling AS planlegger byutvikling med boliger, nytt bydelscenter og noe næring på Travbanen parallelt med at Drammen kommune planlegger flytting av friidrettsanlegget på Marienlyst til Berskaug, samt utvidelse av Berskaughallen til kombinert friidretts- og håndballhall. Prosess med områderegulering pågår.

Nytt sykehus på Brakerøya

Områdereguleringsplan for nytt sykehus på Brakerøya ble vedtatt av bystyret 31.5.16. Styret i Helse Sør-Øst RHF har godkjent konseptrapporten fra Vestre Viken HF om nytt sykehus i Drammen, og at alternativet på Brakerøya legges til grunn for det videre arbeidet. Helseminister Bent Høie stadfestet vedtaket i foretaksmøte med Helse Sør-Øst RHF 22. juni 2016. Det er forventet oppstart av arbeid med detaljreguleringsplan i 2017.

Holmen

Kommuneplanen åpner for arealutvidelse på Holmen, gjennom utfylling i Drammensfjorden. Det er forutsatt at rammer for havneutvidelse skal avklares gjennom reguleringsplanarbeid med tilhørende planprogram og konsekvensutredning. Plan forventes utlagt til offentlig ettersyn første halvår 2017, med forventet behandling i løpet av 2017.

Planen vil bli sett i sammenheng med planleggingen av nytt sykehus på Brakerøya, samt behovet for rehabilitering og styrking av bruforbindelsene til Holmen.

Brakerøya – Lierstranda

Drammen og Lier kommune har et plansamarbeid om fjordbyutvikling på Lierstranda. Arbeidet koordineres med planlegging av transportløsninger for RV23/Lierstranda/Brakerøya. Koordineringsarbeidet skal sikre at det nye sykehuset får tilfredsstillende veiløsninger når sykehuset åpner.

Lier kommune har besluttet at det settes i gang arbeid med områderegeringsplan for fjordbyen fra Gilhus til sykehustomta på Brakerøya. Kommuneplanutvalget i Lier vedtok høsten 2016 at det skal inngås en avtale med Eidos eiendomsutvikling AS der Eidos får ansvaret for planarbeidet. Det er satt av 0,5 millioner kroner fra Drammen kommune til plansamarbeidet i 2017.

Tangen

Det skal igangsettes områdeplanarbeid for byutvikling når arealene nå er frigitt fra havneformål. Planarbeidet starter etter at eiendomsforhold mellom jernbaneverket og ROM er på plass, og eierskapsforhold mellom Drammen kommune og Drammen havn er avklart.

Sentrumsutvikling på Konnerud

Det er igangsatt planarbeid for sentrumsutvikling på Konnerud. En mulighetsstudie ferdigstilles høsten 2016. Mulighetsstudien ser på utvikling av kjerneområdet på Konnerud, sentrumsområdet med tiliggende sosial infrastruktur, boliger, skole, helse og omsorg og idrettsområder og hvordan dette bindes sammen med resten av bydelen. Mulighetsstudien vil danne grunnlaget for videre planprosess.

Gulskogen Vest

Områdeplan for Gulskogen Vest er forventet utarbeidet etter initiativ fra eiendomsutviklere/grunneiere i området. Arbeidet er foreløpig utsatt i påvente av Jernbaneverkets planarbeid for hensetting av tog, og dobbeltspor til Hokksund.

Destinasjon Spiralen

Forslag til prosess vil presenteres i formannskapet høsten 2016. Medvirkningsprosess samt utarbeidelse av rapport med anbefalte målsettinger og mulige tiltak utføres i løpet av 2017.

3. Transportutvikling

Buskerudbyen

Forslag til Buskerudbypakke 2 har fått tilslutning i alle by- og kommunestyrene i Buskerudbyen samt Buskerud fylkesting, høsten 2016. Vedtakene er gjort med den forutsetning at staten, gjennom forslag til Nasjonal Transportplan våren 2017, bidrar med fullfinansiering av Strømsåstunnelen, ny Holmenbru og to tog i timen til Hokksund. Det er tatt et politisk initiativ for å drøfte plassering av bomsnitt i Drammen.

Dersom staten bidrar som forutsatt over, og statlig behandling og stortingsvedtak gjøres som forventet, kan gjennomføringen av Buskerudbypakke 2 starte i 2018, inkludert oppstart av bompengerekkering.

Det vil også i 2017 bli bygget ut kollektiv-, gang-, og sykkeltiltak, med tilskudd fra statlige belønningssmidler. Det er også et mål å komme i gang med bygging av siste fase av Bragernes kollektivknutepunkt (Bragernes torg) i løpet av 2017, slik at knutepunktet står klart til busstilbudet øker i forbindelse med Buskerudbypakke 2 (se egen omtale under investeringsbudsjettet).

Jernbaneutvikling

Jernbanelinjen planlegger flere ulike jernbanetiltak i Drammen:

1. Ny IC Vestfoldbane Drammen stasjon - Kobbervikdalen. Inkluderer også ombygging av Drammen stasjon, Gulskogen stasjon og dobbeltspor mellom stasjonene. Forutsatt at kommunedelplanen vedtas i 2016, vil reguleringsarbeidet starte opp i 2017.
2. Hensetting (parkering av tog).
3. Dobbeltspor Gulskogen-Hokksund. Kommunedelplan skal utarbeides.

Rosenkrantzgata

På vegne av Buskerud Fylkeskommune har Statens Vegvesen igangsatt arbeid med kommunedelplan med konsekvensutredning for fv 283 Rosenkrantzgate. Planprogrammet er fastsatt høsten 2016.

Konsekvensutredning og planforslag forventes utarbeidet i løpet av 2017, med endelig vedtak av kommunedelplanen ved årsskiftet 2017/2018.

Tilfartsvei vest/Tilfartsvei Konnerud

Formannskapet i Drammen behandlet 10.2.2015 Statens vegvesens forslag til planprogram for E134 Strømsåstunnelen, og vedtok i den forbindelse at "Drammen kommune påtar seg om nødvendig forhåndsfinansieringen av arbeidet med detaljregulering med konsekvensutredning av tilfartsveg Vest/tilfartsveg Konnerud slik at disse kan etableres og kobles sammen med E134."

Strekningen Grønland–Sundland er ferdig regulert, mens strekningen Sundland–E134–Konnerudgata (i Konnerudbakkene overfor bebyggelsen) gjenstår å regulere.

Tilfartsveien er et av prosjektene som inngår i forslag til Buskerudbypakke 2. Kommunens utlegg til forskuttering tilbakebetales så snart finansieringsselskap for Buskerudbypakke 2 er etablert, eventuelt annen finansieringskilde er på plass. Dersom veiprojektet ikke blir bygd, er kommunens utlegg til planlegging å anse som tapt. Midlene tas fra disposisjonsfondet.

Det forventes at planprogram fastsettes våren 2017, og at reguleringsplan legges ut til offentlig ettersyn og sluttbehandling i 2018.

Strømsåstunnelen

Reguleringsplan for E134 Strømsåstunnelen forventes vedtatt innen utgangen av 2016. I forslaget til Buskerudbypakke 2 er tunnelen ett av prosjektene med tidlig oppstart (bygging i perioden 2018-2023). Fremdrift for bygging av tunnel avklares i Nasjonal Transportplan 2018-2029

Framtidige løsninger for vei-, jernbane- og gangbruere mellom Strømsø, Holmen og Bragernes

Statens vegvesen har varslet oppstart av arbeidet med ny Holmenbru. Statens vegvesen, Jernbanelinjen og Drammen kommune er enige om å samarbeide om bruløsninger, og at det skal gjennomføres en mulighetsstudie med oppstart høsten 2016.

Sykkelplan

Det er igangsatt arbeid med en handlingsplan for sykkel med utgangspunkt i Sykkelstrategien for Drammen kommune som ble vedtatt i 2015. Handlingsplanen for sykkel har fire satsingsområder: Helhetlig utforming, komfort, trygghet, sikkerhet og sykkelkultur. Planen forventes fremlagt til politisk behandling ved årsskiftet 2016/2017, og følges opp fra og med 2017.

Gå- og tilgjengelighetsstrategi for de sentrale sentrumsområdene

Ett mål i bystrategien handler om å styrke Drammen sentrums attraktivitet. Utvikling av byrom og fellesarealer skal bidra til økt aktivitet gjennom kvalitet og bedre tilgjengelighet. Det er derfor startet opp et arbeid med en gå- og tilgjengelighetsstrategi som fokuserer på de sentrale sentrumsområdene på Bragernes og Strømsø. Planen sees i sammenheng med Sykkelplassen. En del av kunnskapsgrunnlaget hentes inn gjennom arbeidet med utviklingen av et bylivsbarometer, et prosjekt som er ledet av Byen Vår Drammen og er en del av Bylivsprosjektet. Arbeidet startet høsten 2016 og planen forventes fremlagt til politisk behandling høsten 2017.

4. Byggesak

Bygge- og delesaker

Antallet bygge- og delesaker har økt med cirka 30 prosent per 2. tertial. I tillegg har det vært en jevn økning i etterspørsel etter veiledning, Veiledning på servicetorget har økt med 33 prosent og det har vært en økning i antall henvendelser. Gebyrinntektene har ikke økt tilsvarende. For 2017 forventes saksinngangen å stabilisere seg på dagens nivå.

Tilsyn

Tilsyn er kommunens virkemiddel for å følge opp byggesaker med hensyn til lovlighet, kvalitet og prosess. Tilsyn er ett av de viktigste virkemidlene for å få gode bygg for et godt samfunn. For 2017 fokuseres det på tilsyn med kvalifikasjoner i foretak i henhold til Direktoratet for bygge kvalitets prioritering. Det er et mål å gjennomføre 50 tilsynssaker i 2017.

Ulovlighetsoppfølging

Byggesak har prioritert ulovlighetsoppfølging i 2016, per 1.9.16 er det opprettet 106 saker. For 2017 planlegges det å bruke to årsverk til ulovlighetsoppfølging.

Kvalitetsforbedringer

Byggesak har endret rutiner for etablering, fordeling, kvalitetssikring og signering av saker. I løpet av 2016 vil også system for intern avviksbehandling være på plass. Rutiner og arbeidsmetoder utvikles fortløpende i nye lokaler. I løpet av 2017 vil virksomheten byplan ha revidert og oppdatert kvalitetssystem.

Utviklingsarbeid

Byggesak deltar i arbeidet med anskaffelse av nytt arkiv- og saksbehandlingssystem, utvikling av økonomisystemet Agresso, Digital kommune, Min sak og nytt saksbehandlingssystem. Byggesak er, i kraft av sitt store saksvolum, en viktig premisgiver i disse prosessene. For 2016 blir det en oppgave å tilpasse egne rutiner til de nye mulighetene forbedrede systemer gir. For 2017 vil ansvar for teknisk og administrativt utviklingsarbeid påligge den nyopprettede stabsfunksjonen.

Andre forhold

Bærekraftig byutvikling – organisering av arbeid med klima og miljø

Kommuneplanens arealdel er bygget på prinsipper som skal sikre at arealutviklingen i Drammen skjer på en måte som tilrettelegger for en bærekraftig samfunnsutvikling. Gjennomføring av Buskerudbypakke 2 og arealutvikling i samsvar med Buskerudbyens felles areal- og transportplan vil fremdeles være nøkkelprosesser med tanke på å skape et fremtidsrettet og miljøvennlig transportsystem og levende sentrum og bydelssentre, og derigjennom en mer bærekraftig byutvikling.

Drammen har fram til nå konsentrert sitt arbeid med klima og energi gjennom nasjonale og regionale samarbeidsplattformer som Futurebuilt, Framtidens byer og Buskerudbyen. Felles for samarbeidene er at de bygger på nasjonale forventninger om planlegging av en bærekraftig areal- og samfunnsutvikling med fokus på attraktive og klimavennlige byer og tettsteder. Følgende områder er pekt ut: 1) Areal- og transportplanlegging som reduserer utslipp, 2) Energivennlige bygg, 3) Avfall og forbruk og 4) Klimatilpasning. Dette gjenspeiles i Bystrategien 2036 hvor hovedmålet er *Drammen skal ha en miljøvennlig utvikling for å verne naturen, styrke folkehelsen og bidra til å nå nasjonale mål.*

Drammen står overfor flere utfordringer. Dette er blant annet å balansere økt fortetting og godt bomiljø, luftforurensing rundt byens hovedfartsårer, redusere klimagassutslipp uten å redusere opplevd livskvalitet/velferd, og økte utfordringer med skader forårsaket av endret klima. For å få en bedre oversikt over tiltak og resultater innen feltet, foreslår rådmannen å starte et arbeid med strategisk plan for klima og miljø. Dette vil også inkludere klimatilpasning, der hovedfokus vil være overvannshåndtering.

Innenfor kommunens egen virksomhet, vil det i 2017 og videre i økonomiplanperioden bli inngått avtaler om kommunale tjenestebiler med nullutslipp. Det vil i første rekke gjelde tjenestebiler innen Helse-, sosial- og omsorgssektoren, men andre virksomheter kan bli aktuelle senere. For øvrig vises det til at det skal utarbeides tiltaksutredning med handlingsplan for lokal luftkvalitet, med ferdigstilling i 2017

Pålsøya - flom

Frikjøp fra parkeringskrav

Bakgrunn

Kommuneplanens arealdel 2014-2036 ble vedtatt av bystyret 5. oktober 2015. Parkeringsveileder for Drammen kommune ble vedtatt som en del av arealplanen. I veilederen er det med hjemmel i Plan- og bygningslovens §28-7 lagt til grunn at parkeringskravet for bil i sone 1-2 alternativt kan oppfylles ved frikjøp hvis det kan dokumenteres at det ikke lar seg gjøre å etablere parkeringsplasser ut fra plassbehov. For hver

manglende parkeringsplass innbetaler byggherren til Drammen kommune et beløp basert på satser fastsatt av bystyret. Beløpet skal være innbetalt til kommunen før det gis igangsettingstillatelse.

Etablering av fond til parkeringsformål

Innbetalte midler skal avsettes til fond til parkeringsformål som etableres i Drammen bykasses regnskap. Dette defineres som et bundet fond, og innestående midler inklusive tilførsel av renter kan kun benyttes til grunnverv for parkeringsformål og opparbeidelse av parkeringsplasser/parkeringsanlegg inklusiv nødvendig utstyr og kjøre- og gangadkomster. Det legges til grunn at fondet kun kan disponeres etter vedtak i bystyret. Lokalisering av parkeringsplasser/parkeringsanlegg og tidspunkt for utførelsen avgjøres av kommunen. Denne ordningen ble innført gjennom politisk behandling av 1. tertial 2016.

Fastsettelse av beløp for frikjøp fra parkeringskrav

Kommuneplanen gir ingen direkte føringer for fastsettelse av satsen for frikjøp. Ved fastsettelse av beløpsstørrelsen må derfor ulike hensyn vurderes. Ordningen bør være både attraktiv og troverdig for utbygger. Dette betyr at ordningen som helhet ikke må bli mer kostbar for utbygger enn om han selv hadde bygget parkeringsplasser i henhold til normen. Dette indikerer at frikjøpsbeløpet ikke må overstige byggekostnad per parkeringsplass. Det er imidlertid ikke til hinder for at kommunen fastsetter et frikjøpsbeløp som er lavere enn byggekostnad per parkeringsplass dersom dette vurderes som hensiktsmessig.

Byggekostnad ved etablering av nye parkeringsplasser kan variere betydelig fra prosjekt til prosjekt. Byggekostnadene ved etablering av Blichts gate P-hus, som sto ferdig i 2013, var på om lag 350 000 kroner per plass, omregnet til dagens prisnivå. Det gjøres oppmerksom at disse beløpene ikke inkluderer tomtekostnader, da P-huset ble bygget på kommunal grunn.

For at ordningen med frikjøp fra parkeringskrav skal vurderes som et reelt alternativ for utbyggere foreslo rådmannen i 1. tertial 2016 at satsen per plass settes lavere enn byggekostnad. Det ble her lagt vekt på at de parkeringsplasser kommunen skal etablere vil være offentlige, avgiftsbelagte plasser. Beløpet ble derfor satt til 225 000 kroner per plass. Samme beløpet foreslås videreført i 2017. Beløpet forutsettes deretter indeksregulert i de kommende år. Beløpets størrelse kan vurderes i senere økonomiplaner når ytterligere erfaring med denne ordningen er innhentet.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	54 525	58 843	57 343	57 343	57 343
Sum Driftsinntekter	-38 307	-39 233	-39 233	-39 233	-39 233
Sum	16 217	19 610	18 110	18 110	18 110

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	16 217	16 217	16 217	16 217
Sum Tekniske justeringer	-753	-753	-753	-753
Sum Budsjettendringer inneværende år	845	845	845	845
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Uttrekk plansamarbeid Lierstranda - Brakerøya	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200

Økonomiplan for 2017 - 2020

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Konsekvensjusteringer	-1 107	-1 107	-1 107	-1 107
Konsekvensjustert ramme	15 110	15 110	15 110	15 110
Nye tiltak				
Kapasitetsutvidelse av Byutvikling	2 000	2 000	2 000	2 000
Oppfølgingsprosjektet	1 000	0	0	0
Destinasjon Spiraltoppen	1 000	1 000	1 000	1 000
Plansamarbeid Lierstranda-Brakerøya	500	0	0	0
Planløft for byvekst - 15 mill ny avsetning	0	0	0	0
Sum Nye tiltak	4 500	3 000	3 000	3 000
Nye tiltak og realendringer	4 500	3 000	3 000	3 000
Ramme 2017-2020	19 610	18 110	18 110	18 110

Nye tiltak

Kapasitetsutvidelse av Byutvikling

Rådmannen foreslår å styrke programområdet med 2 millioner kroner fra 2017. Rammekneningen vil dekke kostnadene til nye organisasjonsmodell og gi økt kapasitet for byggesak.

Oppfølgingsprosjektet

Rådmannen foreslår 1 million kroner i 2017 til å slutføre oppfølgingsprosjektet knyttet til korrupsjonssaken på byggesak. Dette beløpet er noe usikkert fordi det er vanskelig å anslå ressursbruken i de konkrete byggesakene.

Destinasjon Spiraltoppen

Bystyret vedtok i økonomiplan 2016-19 at det skal avsettes 1 million kroner per år i planperioden til utvikling av Destinasjon Spiraltoppen. Midlene ble opprinnelig tildelt P06 Kultur, men foreslås nå overført til P04 Byutvikling.

Plansamarbeid Lierstranda-Brakerøya

Plansamarbeid Lierstranda vil fortsette også i 2017 og det avsettes 0,5 millioner kroner til dette.

Planløft for byvekst - 15 millioner kroner ny avsetning

Oppfølging av bystrategien med vedtatt arealplan krever fortsatt meget høy planinnsats. For å takle planløftet som vil fortsette noen år fremover foreslås en avsetning av nye 15 millioner kroner for å ha tilstrekkelig kapasitet til planarbeid.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	
Investeringsprosjekter					
Nye investeringer					
BY - Egenandel av kollektivknutepunkt Bragernes	10 000	5 000	0	0	15 000
BY - Samarbeidsprosjekter med utbyggere	0	0	0	0	0
Sum Nye investeringer	10 000	5 000	0	0	15 000
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Fjell 2020 - nærområdetiltak	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Sum Tidligere vedtatte investeringer	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Sum investeringsprosjekter	14 000	9 000	4 000	4 000	31 000

Kommunens investeringer til byutvikling er spredt over flere programområder. I investeringsbudsjettet for programområde 04 inngår særlig tiltak for å styrke sentrumsutviklingen, samt områdeutvikling under Fjell 2020-prosjektet. For øvrig vises det til investeringsbudsjettene under programområde 11 og 09, som også legger til rette for byliv og økt aktivitet i byen og bydelene, og sikrer at eksisterende infrastruktur ivaretas.

BY - Egenandel av kollektivknutepunkt Bragernes - fase 2

Det er behov for å oppgradere kapasitet og standard for busknotepunktet på Nedre Bragernes torg. I skissen til Buskerudbypakke 2 er det planlagt en kraftig utbedring av busstilbudet. Bragernes torg og tilstøtende områder bør derfor forberedes for å gi kapasitet til langt flere bussavganger enn i dag. Kapasitetsøkningen bør gjennomføres før busstilbudet økes, og før trafikantbetaling for Buskerudbypakke 2 innføres. Tidsmessig bør derfor totalprosjektet ferdigstilles i løpet av 1. halvår 2018.

Totalprosjektet inkluderer:

- ombygging og breddeutviding av Øvre Strandgate (bussholdeplass) og Sigurd Christiansens promenade, inkludert bryggeanlegg for gående og syklende langs elva
- ombygging av St. Olavs gate
- ombygging av Øvre Storgate
- total ombygging av Bragernes torg (nedre del)

Fase 1 av arbeidene er fullfinansiert og igangsatt. Fase 1 som omfatter arbeider langs Øvre Strandgate og Sigurd Christiansens promenade, ferdigstilles 1. kvartal 2017. Ombygging av St. Olavs gate og Øvre Storgate er også fullfinansiert, men gjennomføring av arbeidene her må koordineres tett med ombyggingen av Bragernes torg.

Siste del av totalprosjektet, ombygging av Bragernes torg, er foreløpig ikke sikret finansiering. Dette er kostnadsberegnet til 65 million kroner, fordelt med 35 million kroner i 2017 og 30 millioner kroner i 2018. Tiltaket forventes finansiert ved en kombinasjon av statlige belønningsmidler og kommunale midler. Finansiering av Bragernes torg er foreslått delt mellom en kommunal egenandel og belønningsmidler, som senere refunderes fra belønningsmidler eller fra "Buskerudbypakke 2". Kommunal egenandel anslås å være i størrelsesorden 10-20 millioner kroner. Drammen kommunes andel av forskuttering kommer i tillegg. Et forslag til finansieringsopplegg basert på dette prinsippet legges frem for Buskerudbyens organer til drøfting. Siden dette ikke er avklart med Buskerudbyens organer, må rådmannen komme tilbake med økonomiske konsekvenser i egen sak.

BY - Samarbeidsprosjekter med utbyggere (tilsagnsramme 20 millioner kroner/år)

Mye av aktiviteten i fysisk byutvikling må baseres på samarbeid mellom kommune, næringsliv og andre aktører. Kommunale investeringer skal primært bidra til å stimulere andres investeringsvilje. Eventuelle partnerskapsløsninger kan ikke programmeres på forhånd. Som for de foregående år, foreslår rådmannen derfor at det ikke bevilges penger til slike tiltak i form av årlige rammebevilgninger, men gjennom fullmakt til å inngå avtaler med samarbeidspartnere innenfor en årlig ramme. Rådmannen ser at det i de kommende årene også vil kunne være behov for å bidra med kommunal medfinansiering av prosjekter som finansieres av belønningssmidler (fordeles av Buskerudbyen) eller Buskerudbypakke 2.

Formannskapet behandler samarbeidsavtaler med utbyggere, og eventuelle økonomiske konsekvenser rapporteres i de påfølgende tertialrapportene. Kommunens investeringer retter seg i første rekke mot offentlig infrastruktur, som fortau, gang- og sykkelveier, plasser, parker, m.m. Det kan imidlertid også dreie seg om strategiske eiendomskjøp, eller andre type tiltak for å frigjøre arealer for utbygging.

Nedre Torggate og Amtmand Bloms gate

Et aktuelt samarbeidsprosjekt som vil inngå her i 2017 gjelder oppgradering av Nedre Torggate og Amtmand Bloms gate i tilknytning til ferdigstilling av kvartalsutbyggingen «Bragernes Atrium». Bystyret vedtok reguleringsplan for Bragernes Atrium 23. april 2014. Vedtatt rekkefølgebestemmelse sier at Nedre Torggate mellom Schwenckegata og Amtmand Bloms gate skal istandsettes til samme standard som Nedre Storgate ("Gågata") når Bragernes Atrium tas i bruk. Tilhørende utbyggingsavtale ble vedtatt av bystyret 17. juni 2014. Avtalen sier at utbygger bidrar med fast sum, 5,5 millioner kroner, til rehabilitering av Nedre Torggate og Amtmand Bloms gate. Det har i tillegg vært arbeidet med å innhente bidrag fra andre gårdeiere langs den aktuelle strekningen. Kommunens bidrag vil ligge i størrelsesorden 12 millioner kroner. Endelig kostnad vil først bli kjent etter anbudsinnhenting, og beløpet vil bli konkretisert i 1. tertial 2017.

BY - Fjell 2020 - nærområdetiltak (kommunal andel)

Satsing på Fjell, med utbygging av friområder og fellesarealer, videreføres. Budsjett for 2017 vil finansiere opprustning av nærmiljøanlegg/lekeplass øst for bydelshuset, opprustning av gangbro og gang/sykkelakse mellom Hundremeterskogen og sentrumsområdet samt ombygging av parkering for å styrke aktivitetsbåndet og gang/sykkelforbindelsen mot Galterud, inkludert belysning for alle delområdene.

Senere i økonomiplanperioden skal det opparbeides allmenning og aktivitetsflater ved sentrum/skole som møteplass og aktivitetssentra for bydelen. Dette gjøres i forbindelse med utbygging av aktivitetshus og skole på Fjell.

Det er i statsbudsjettet foreslått 7,4 millioner kroner til områdesatsing på Fjell. Midlene er forutsatt brukt både til områdeutvikling og tjenesteutvikling. Tildeling av tilskuddet skjer på bakgrunn av søknad til Kommunal- og regionaldepartementet.

For Fjell 2020-prosjektet for øvrig vises det til omtale under programområde 12 Grunnskole, med satsing på aktivitetsskole på Fjell, samt at Fjell skole og ny flerbrukshall bygges ut i 2017.

4.5 Programområde 05 Helse-, sosial og omsorgstjenester

I tråd med helse, sosial- og omsorgsplanen foreslår rådmannen å avsette 12,5 millioner kroner for 2017 og 2018 til prosjektering av helse- og omsorgsdistriktene med tjenester og ulike bokonsepter. Utbyggingen skal sikre at Drammen kommune møter befolkningsveksten slik at alle får gode tjenester i sitt nærmiljø.

Helsehuset og Legevakta foreslås samlokalisert med nytt sykehus på Brakerøya. Helsehuset vil dermed på en bedre måte kunne ta imot utskrivningsklare pasienter, tilby akutte døgnplasser og lindrende behandling. Pasientene vil med dette kunne få dekket sitt behov for akutte tjenester fra sykehus, legevakt og kommune på samme sted når sykehuset åpner i 2024. Rådmannen foreslår 2 millioner kroner til planarbeid i samarbeid med Vestre Viken helseforetak og Legevakta.

For å sikre at folk skal kunne bo lengst mulig hjemme, mestre eget liv og ha en trygg og aktiv hverdag foreslår rådmannen 28 millioner kroner i planperioden til velferdsteknologi og digitalisering. Konkrete prosjekter vil blant annet være: digitale trygghetsalarmer med tilhørende døgnåpent mottak av meldinger, elektroniske medisinskap, trygghetsteknologi på sykehjem og hjemme hos brukere. I løpet av 2017 etableres døgnåpent mottak av meldinger fra trygghetsalarmer og annen trygghetsteknologi.

Det fremmes 4 planer i 2017:

- *Handlingsplan for utviklingshemmede*
- *Innovasjonsstrategi for psykisk helse og rus*
- *Folkehelsestrategi*
- *Arbeid mot vold i nære relasjoner*

For at flere skal få en aktiv og meningsfull hverdag foreslår rådmannen å etablere flere tilrettelagte arbeidsplasser. Det etableres et bedriftssenter med tilrettelagte arbeidsplasser for flere målgrupper, i lokalene til Enter kompetanse. Det foreslås to millioner kroner årlig til drift og 4 millioner kroner til etablering i planperioden.

Rådmannen foreslår 7,1 millioner kroner i 2017 til etablering av 10 arbeidsplasser for personer med rus- og psykisk helseutfordringer.

Det foretas en rammeoverføring på 8,0 millioner kroner fra P13 til NAV Drammen, da kostnader til livsopphold og etablering av flyktninger flyttes fra P13 til P05. For at flere flyktninger skal komme raskere i arbeid vil rådmannen i 2017 vurdere en endring i arbeidsdeling mellom Introduksjonssenteret og NAV.

Rådmannen foreslår 1 million kroner til prosjektering av nye lokaler til Drammensregionens krisesenter (Betzy) og Drammensregionens incestsenter (BRiS).

Beskrivelse av dagens virksomhet

Helse- sosial og omsorg består av NAV, Senter for rusforebygging, Psykiske helsetjenester, Helsetjenesten, Helsehuset, Tilrettelagte tjenester og åtte Helse- og omsorgsdistrikt. Helse- og omsorgsdistriktene innbefatter base for hjemmetjeneste, forebyggende helseteam for eldre, dagsenter, servicebolig og sykehjem. Tjenestetildeling og samordning er bestillerenhet, og fatter vedtak om tjenester i tillegg til å administrere fellestjenester. Skap Gode Dager er kompetansebasen for alle virksomhetene, og organiserer kurs og kompetansehevende tiltak. Tjenestene i HSO er viktige premissleverandører for de fire velferdspilarene: helse, utdanning, bolig og arbeid. Totalt er det cirka 2 000 ansatte som bidrar til å yte tjenester til cirka 5 000 brukere. Programrådets budsjett samlet er på om lag 1,3 milliarder kroner.

TJENESTEKVALITET I HSO – Drammen kommune							
INNSATSINDIKATORER VISER KOMMUNES INNSATS	Strukturkvalitet	2014	2015	Prosesskvalitet	2014	2015	
	Faglært bemanning i helse og omsorg, brukerrettet tjenester	76 %	:	Antall betalingsdøgn i spesialisthelsetjenesten (liggedøgn)	310	186	
	Sykefraværprosent medarbeidere	9,9 %	9,5 %	Saksbehandlingstid, søknad om økonomisk sosialhjelp (gj.sn. antall dager- saker behandlet siste måned/år)	30,5	31,8	
	Legeårsverk per 10.000 innbyggere	10,9	10,6	Kjøp av døgntilbud for personer med psykiske lidelser - i ant døgn	:	1 055	
	Antall søknader, sosialhjelp	9 792	8 722	Antall avholdte utkastelser fra kommunale utleieboliger	18	16	
	Antall søknader om praktisk bistand	419	423	Saksbehandlingstid, søknad om korttidsplass	3	4	
	Antall søknader, langtidsplass	235	229	Kjøp av døgntilbud korttid somatikk i antall døgn	813	183	
	Meldte utskrivningsklare	2 353	2 314	Utskrevet til hjemmet med tjenester – antall	1 252	1 327	
	Beleggsprosent Drammen Helsehus	74 %	79 %	Utskrevet til heldøgnsstilbud i distriktet – antall	49	43	
	Beleggsprosent distriktene heldøgns omsorg (snitt for alle)	94 %	92 %				
	Produktkvalitet	2014	2015	Resultatkvalitet	2014	2015	
EFFEKTINDIKATORER VISER EFFEKT AV INNSATSEN	Antall husstander bosatt i midlertidig bolig	158	85	Effektueringsstid (i dager) – psykisk helsehjelp – gjennomsnitt *	101	86	
	Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp 18 tom 24 år	351	371	Effektueringsstid på tildelte kommunale boliger (uker) (gj.sn.tid fra vedtak til innflytting)	11	7	
	Antall bosatte flyktninger (voksne og personer i familier) siste måned	116	162	Antall leietakere av kommunal bolig som har blitt boligeier siste måned	56	63	
	Antall mottakere helsehjelp i hjemmet	1 955	2 062	Antall ferdige forløp hverdagsrehabilitering	-	4	
	Antall mottakere praktisk bistand	1 335	1 326	Effektueringsstid (i dager) – helsehjelp (hjemmetjenesten) – gjennomsnitt *	9	6	
	Antall oppstartede forløp hverdagsrehabilitering	-	7	Effektueringsstid (i dager) – praktisk bistand (hjemmetjenesten) –	13	13	
	Antall mottakere av korttidsopphold	711	692	Effektueringsstid (i dager) – korttidsopphold sykehjem *	11	11	
	Antall klager på vedtak om - tilrettelagte helsehjelp i hjemmet	1	1	Effektueringsstid (i dager) – langtidsopphold sykehjem *	7	10	
	Antall klager på vedtak om - praktisk bistand (hjemmetjenesten)	1	1	Effektueringsstid (i dager) – dagsenter for eldre *	57	58	
	Antall mottakere av korttidsopphold	711	692				
	Antall klager på vedtak om korttidsopphold sykehjem	3	5				
	Antall klager på vedtak om langtidsopphold sykehjem	5	2	* Effektueringsstid er tid fra vedtak er fattet til tjenesten mottas			

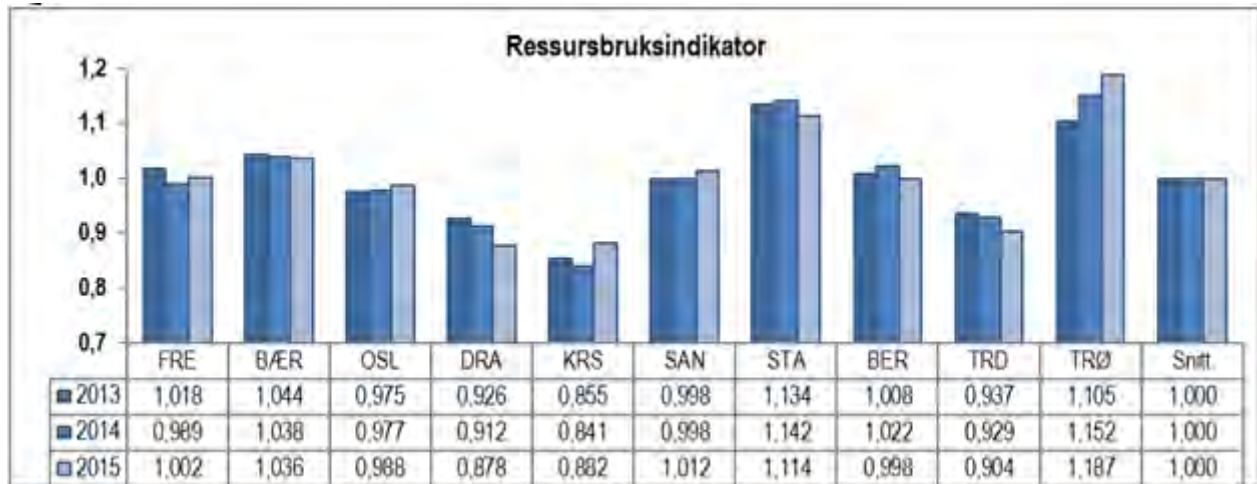
Indikatorer med kolonner uten angitt verdi finnes ikke det tilgjengelige data for.

Sammenligning med andre kommuner

ASSS-nettverket består av de ti største kommunene i landet – Bergen, Bærum, Tromsø, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Trondheim og Drammen. Hovedfokus i arbeidet er utvikling og analyse av økonomi- og styringsdata på aggregert nivå. Aktiviteten og rapportene fra arbeidet skal presentere situasjonen i de samarbeidende kommunenes tjenesteproduksjon og gi grunnlag for sammenligning og styring med sikte på effektiv tjenesteproduksjon med god kvalitet, og for egen kompetanseutvikling.

Figuren nedenfor viser hvor mye ressurser kommunen bruker på pleie og omsorg i forhold til gjennomsnittet av ASSS-kommunene etter korrigerende for utgiftsbehovet og arbeidsgiveravgift og pensjonsutgifter.

Tabell 4.5.1 Ressursbruksindikatorer ASSS

Indikatoren viser hvor mye ressurser kommunen bruker på pleie og omsorg i forhold til gjennomsnittet av ASSS-kommunene etter korrigerende for utgiftsbehovet og arbeidsgiveravgift og pensjonsutgifter. En ressursbruksindikator *høyere* enn 1 viser at kommunen bruker mer ressurser på tjenesten enn ASSS-gjennomsnittet. En indikator *lavere* enn 1 viser at kommunen bruker mindre ressurser på tjenesten enn ASSS-gjennomsnittet.

Ressursbruksindikatoren viser at Drammen bruker 12 prosent mindre på pleie- og omsorgstjenester enn ASSS-gjennomsnittet. Kommunen har lavere utgifter per bruker for hjemmetjeneste for innbyggere over 67 år, og ligger over gjennomsnittet for innbyggere under 67 år. Gjennomsnittlig bistandsbehov for hjemmetjenestebrukerne er lavest eller blant de laveste, for begge aldersgruppene. Gjennom å tildele tjenester til mange brukere opprettholdes mestringsevne og mulighet til å bo lenger i egen bolig, og behovet for institusjonstjenester begrenses. Kommunen er høyest blant ASSS-kommunene når det gjelder legetimer per uke i institusjon, hele 36 prosent mer enn snittet. Det skulle være å forvente at enhetskostnader på institusjon øker når det er lav tilgang på plasser, siden det ofte vil være slik at de som mottar tilbud om plass er sykere enn i kommuner med bedre kapasitet. Drammen ligger omtrent på snittet av ASSS-kommunene. Brutto utgifter per institusjonsplass ligger på 101 prosent av gjennomsnittet i ASSS. Profilen viser at andel beboere på langtidsplass som har omfattende bistandsbehov er noe lavere i Drammen enn gjennomsnittet i ASSS. Drammen har et sykefravær som er på 85 prosent av gjennomsnittet i ASSS - altså et lavere sykefravær enn de andre kommunene.

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring
Helse og omsorg

Drammen skal være en trygg, inkluderende og helsefremmende by der den enkelte opplever mestring og kan leve og bo selvstendig.

Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Folkehelse i Drammen skal være på nivå med, eller over, sammenlignbare byer	Innbyggerne tar ansvar for egen helse, mestrer sykdom				
	- Tilgang på fastlege i Drammen	Reservekapasiteten er mellom 106-104%	Reservekapasiteten er mellom 104-102%	Reservekapasiteten er under 102%	101 %
	Brukerne opplever økt selvstendighet og deltakelse etter hverdagsrehabilitering	80-100% øker sin score med 2 poeng eller mer på testen COMP (opplevd tilfredshet og utførelse av hverdagsaktiviteter)	30-79% øker sin score med 2 poeng eller mer på testen COMP (opplevd tilfredshet og utførelse av hverdagsaktiviteter)	Færre enn 30% øker sin score med 2 poeng eller mer på testen COMP (opplevd tilfredshet og utførelse av hverdagsaktiviteter)	Ny i 2016
Brukerne skal oppleve verdighet, frihet og trygghet i det kommunale tjenestetilbudet. Drammen skal ha høye ambisjoner til kvalitet i tjenestetilbudet enn nasjonale krav	Innbyggerne mottar en forutsigbar og helhetlig tjeneste				
	Brukerne har i stor grad innflytelse på eget tjenestetilbud og opplevelse av medbestemmelse	Opplevd medbestemmelse og innflytelse skårer 60% eller mer i brukerundersøkelsen	Opplevd medbestemmelse og innflytelse skårer mellom 50-59% i brukerundersøkelsen	Opplevd medbestemmelse og innflytelse skårer under 50% i brukerundersøkelsen	Neste i 2016
	Gjennomsnittlig effektuerings tid sykehjem langtid	Mindre enn 14 dager	14-28 dager	Mer enn 28 dager	6,4 dager
	Gjennomsnittlig effektuerings tid praktisk bistand	Mindre enn 7 dager	7-14 dager	Mer enn 14 dager	13 dager

Økonomiplan for 2017 - 2020

	<ul style="list-style-type: none"> - Generell brukertilfredshet med tjenestetilbudet - Brukere tildelt IP har en aktiv plan 	<ul style="list-style-type: none"> Opplevd brukertilfredshet er mer enn 70% i brukerundersøkelsen 90 % av målgruppen 	<ul style="list-style-type: none"> Opplevd brukertilfredshet er mellom 70-60% i brukerundersøkelsen Mellom 90-60 % av målgruppen 	<ul style="list-style-type: none"> Opplevd brukertilfredshet er lavere enn 60% i brukerundersøkelsen Under 60 % av målgruppen 	<ul style="list-style-type: none"> Neste i 2016 57 %
Flere i arbeid og aktivitet	<p>Flere av kommunens innbyggere er i arbeid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Innvandrere og flyktninger i arbeid etter avsluttet introduksjonprogram - Sysselsetingsgrad 	<ul style="list-style-type: none"> Høyere enn 24% Høyere enn 69% 	<ul style="list-style-type: none"> Mellom 23-20 % Mellom 66,2-68,9% 	<ul style="list-style-type: none"> Under 20% Under 66,1% 	<ul style="list-style-type: none"> 35 % 66 %
Forebygge rusmisbruk	<p>Flere mottakere av økonomisk sosialhjelp skal</p> <ul style="list-style-type: none"> - Andel sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som viktigste inntektskilde, hvor det er satt vilkår om aktivitet <p>Flere mottakere av økonomisk sosialhjelp skal</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cannabis bruk blant unge reduseres med 10% i perioden 2015-2018 	<ul style="list-style-type: none"> 70% av mottakerne har vilkår om arbeidsaktivitet Færre enn 7 % av ungdom på 10 trinn har brukt cannabis 	<ul style="list-style-type: none"> 51-69% av mottakerne har vilkår om arbeidsaktivitet Mellom 7,9-7,1% av ungdom på 10 trinn har brukt cannabis 	<ul style="list-style-type: none"> Under 50% av mottakerne har vilkår om arbeidsaktivitet Fler enn 8% av ungdom på 10 trinn har brukt cannabis 	<ul style="list-style-type: none"> 85 % 6 % av ungdom på 10 trinn har svart at de har brukt cannabis (Ungdata)
Reduksjon av levekårsforskjeller	<p>Flere av kommunens innbyggere tar ansvar for egen økonomi, egen helse og eget liv</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sosialhjelpsmottakere i prosent av befolkningen - Brukere opplever at tjenester de mottar bidrar til at de i større grad mestrer eget liv - Antall langtidsmottakere av sosialhjelp med forsørgerplikt - Færre barn lever i husstander med inntekt under fattigdomsgrensen (OECD skala - 60% av medianinntekt i landet) 	<ul style="list-style-type: none"> Mindre enn 3,5% 4,5 eller høyere på en skala fra 1-6, Færre enn 400 <1 000 	<ul style="list-style-type: none"> 3,5-4,9% 3,6-4,4 400-450 1 000-2 700 	<ul style="list-style-type: none"> 5% eller høyere 3,5 eller lavere 450 eller flere >2 700 	<ul style="list-style-type: none"> 4 % Ny i 2016 513 3340 (2014)

* COPM (Canadian Occupational Performance Measure)

Formålet med COPM er å avdekke aktivitetsproblemer, få informasjon om betydning av ulike aktiviteter, og få brukerens vurdering av utførelse og tilfredshet med aktivitetsutførelse. Dette danner grunnlag for rehabilitering og for å evaluere effekt av tiltak. Dette er et standardisert kartleggingsredskap. Kartleggingen gjøres før og etter rehabiliteringsforløpet. Skala fra 1–10, hvor 10 er best.

Resultater og fokus 2017 - 2020

I perioden vil fokus være på iverksettelse av helse-, sosial- og omsorgsplanen og det overordnede målet om at tjenestene skal bidra til at den enkelte opplever mestring og kan leve og bo selvstendig. Styringsindikatorene tar utgangspunkt i dette.

Hovedaktiviteter

HSO fortsetter arbeidet med god økonomiledelse, styring og kontroll av driften med et tydelig kvalitetsfokus. Innholdet i tjenestene utvikles videre i tråd med HSO-planens føringer, og videreutvikling av organisasjonen bygger opp under vedtatt tjenesteutvikling. Det satses på ytterligere profesjonalisering i tjenestene for å bedre rutiner og arbeidsflyt, og sikre tettere samhandling med brukere og pårørende. Det vil bli satt i gang en rekke tiltak i 2017 som har som formål å øke kvaliteten på tjenestene og sikre en aktiv oppfølging av HSO-planens hovedstrategier.

Lengst mulig i eget liv

Folkehelsestrategi

Bystrategien 2036 har et tydelig folkehelseperspektiv innenfor samtlige av strategiens områder. Drammen kommunes satsing på folkehelseperspektivet skal tydeliggjøres gjennom å samle denne satsingen i en egen folkehelsestrategi, som også vil inneholde en oppdatert faktadel. Arbeidet med kunnskapsgrunnlaget er påbegynt, og arbeidet med folkehelsestrategien skal slutføres i 2017.

Utvikling av helseknutepunkt

Befolkningsframskrivninger viser at antall eldre i Drammen vil øke med 100 prosent innen år 2040. Det innebærer at helse- og omsorgsdistriktene må planlegge og tilrettelegge for flere tjenestemottakere i framtiden. Den økonomiske rammen til å yte tjenester antas å ikke ville øke i takt med befolkningsveksten, og det betyr at Drammen kommune må utvikle bærekraftige tjenester av høy kvalitet i nært samarbeid med den enkelte, nærmiljøet, frivillige mv. I tråd med HSO-planen for 2015-2018 vil helse- og omsorgsdistriktene utvikles til helseknutepunkt. Et knutepunkt bestående av arenaer for forebyggende sosiale aktiviteter, base for hjemmebaserte tjenester, forebyggende helseteam for eldre, livsløpsboliger, og livsgledekehjem. I tilknytning til helseknutepunktet tenkes det å etablere sykepleieklinikk og leie ut lokaler til fastlegekontor mv. Helseknutepunktet skal videre tilrettelegges som en arena for samarbeid med frivillige, skoler, barnehager og andre for å bidra til økt helse og trivsel til innbyggere uavhengig av alder og diagnose.

Følgende langsiktige hovedprioriteringer anbefales i økonomiplanperioden:

- Tilrettelegge for utvikling til helseknutepunkt i alle distriktene
- Generell utbygging av konseptboliger i tilknytning til helseknutepunktene

For å utvikle helse- og omsorgsdistriktene til å fungere som helseknutepunkt foreslår rådmannen 12,5 millioner til prosjektering i planperioden hvorav 7,5 millioner kroner foreslås for 2017 og 5 millioner kroner for 2018.

Hverdagsrehabilitering/hverdagsmestring

Hverdagsmestring er et begrep på bistand der tiltak skal føre til økt egenmestring hos brukeren. Helse, sosial og omsorg vil i planperioden fortsette denne satsingen.

Hverdagsrehabilitering tildeles brukere etter gitte kriterier. Tjenesten ytes av et tverrfaglig rehabiliteringsteam. Det er et mål å øke antall mottakere av hverdagsrehabilitering til 10 per helse- og omsorgsdistrikt innen 2026.

Trygg og aktiv hverdag

Arbeid mot vold i nære relasjoner

«En trygg by - temamelding for arbeid mot vold» ble utarbeidet i 2008/2009. Forut for meldingen ble det utarbeidet en veileder for det kommunale tjenesteapparatet og for politiet ved arbeid mot vold i nære relasjoner. Det er nå behov for en revisjon av meldingen og tilhørende veileder for å styrke fokus på helhetlige og samordnede tjenester. Fokuset på arbeidet mot vold i nære relasjoner vil forsterkes. Dette arbeidet vil bli gjennomført i 2017.

Oppstart av Drammen Bedriftssenter

Bedriftssenteret har som mål å gi tilbud om et meningsfylt arbeid uavhengig av bistandsbehov og diagnose. Tidligere Drammen Aktivitet har flyttet inn i lokalene til Enter Kompetanse AS. Dagsenteret ved Granstad vil på sikt flytte inn i de samme lokalene når utredning av eventuelle tilpasninger er ferdigstilt. I oppstarten er det behov for tilførsel av 4 millioner til inventar og utstyr.

Det avsettes i planperioden 2,0 millioner til bedriftsleder og arbeidsleder, med mål om at stillingene blir selvfinansierende i form av salgsinntekter. Det opprettes 10 VTA-K tiltak (Varig Tilrettelagt Arbeid – kommunalt) for mennesker med utviklingshemning, der det avsettes 1 millioner kroner til stimuleringstilskudd.

For at flere skal få en aktiv og meningsfull hverdag foreslår rådmannen å etablere flere tilrettelagte arbeidsplasser. Rådmannen foreslår å etablere av 10 arbeidsplasser for personer med rus- og psykiske helseutfordringer på den kommunale eiendommen Gilhus gård. Gården settes i stand slik at den kan være base for Bybier og honningproduksjon, og også annen næringsvirksomhet basert på oppdragsmulighetene som finnes. Investeringsbehovet er estimert til 6 millioner kroner. Driftsmidler i 2017 er estimert til cirka 1,1 millioner i lønnskostnader til birøkter og arbeidsleder. Lønnskostnader til arbeidstakere finansieres via ytelser som arbeidstakerne har i dag (trygd, arbeidsavklaringspenger og økonomisk sosialhjelp). Innen ett år er det et mål at arbeidsplassene er bærekraftige og at virksomheten er selvfinansierende.

Innovasjon - Tilrettelagt fritid

Tjenestetildeling og samordning kartlegger og fatter vedtak om tilrettelagt fritid for innbyggere over 18 år. Tjenesten utføres av virksomhet Kultur. Det er i dag 224 brukere over 18 år som har individuell støttekontakt. I tillegg deltar 23 brukere i gruppetilbud. Det er behov for å fornye og videreutvikle konseptet «Tilrettelagt fritid», der målet er å øke andelen som deltar i gruppetilbud og gi brukerne økt valgfrihet og egenmestring i fritiden. Det skal utvikles tilbud og meningsfulle aktiviteter/oppdrag i arbeidsmiljøer eller på andre sosiale arenaer, i samarbeid med frivillige organisasjoner og bedrifter. Rådmannen vil komme tilbake i egen sak til bystyret med tiltak og tilhørende administrative, organisatoriske og økonomiske konsekvenser.

Helsehus/legevakt

Nytt helsehus og kommunal legevakt planlegges bygd i tilknytning til nytt sykehus på Brakerøya. Eksisterende bygg på Landfalløya etableres da som base for et eget distrikt, slik at tjenestene tilpasses befolkningsutviklingen. Rådmannen vil komme tilbake med vurdering i en egen utredning om etableringen av nytt helsehus på Brakerøya.

Responsssenter

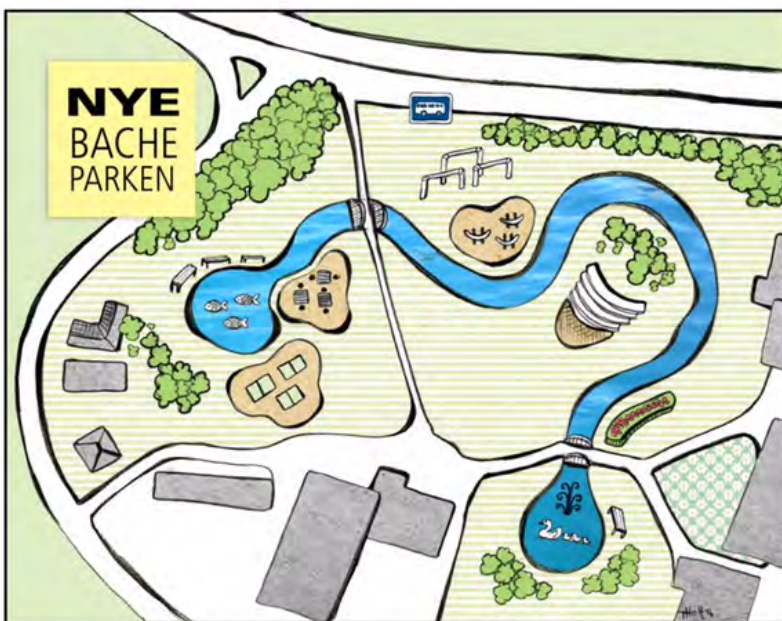
I tråd med HSO-planen skal det etableres et responscenter som sentral for alarmberedskap i forhold til velferdsteknologiske hjelpemidler som for eksempel digitale trygghetsalarmer, GPS signaler mv. Drammen Legevakt IKS, eller Drammen Helsehus er aktuelle virksomheter hvor et slikt responscenter kan etableres. Rådmannen vil først gå i dialog med Legevakta om etablering av en slik tjeneste, dernest vurdere Drammen Helsehus.

Øyeblikkelig hjelp døgnopphold – innlemming av psykisk helse og rus

Fra januar 2017 vil kommunen få ansvar for drift av et øyeblikkelig hjelp-tilbud til mennesker med lettere psykiske vansker og/eller rusavhengighet. Antall plasser for Drammen kommune er beregnet til 0,8. Det antas at behovet kan ivaretas i allerede eksisterende tilbud ved Drammen Legevakt IKS.

Bacheparken - oppgradering

Et nærmiljøanlegg for seniorer i Bacheparken kan realiseres i 2017. Dette er et område med flere godt voksne beboere og det er en målsetting å bidra til økt fysisk aktivitet og hverdagsmestring for disse. Det foreslås 4 millioner kroner til nærmiljøanlegget, i programområde P09, idrett, park, natur. Dette kommer i tillegg til de ordinære nærmiljøanleggene som bygges av kommunen.

Sjef i eget liv

Innovasjonsstrategi psykisk helse og rus

Det er påbegynt et arbeid med nytenkning innen tjenestene til personer med psykiske helselidelser og/eller rusutfordringer. Formålet med arbeidet er å foreta nødvendige tilpasninger av tjenestetilbudet slik at tjenestene i enda større grad bygger opp under empowerment-tankegangen om myndiggjøring og mestring. Arbeidet ble påbegynt i 2016 gjennom datafangst og inspirasjonsinnhentning for å kunne utarbeide et bredt kunnskapsgrunnlag for det videre arbeidet. Innovasjonsstrategien ferdigstilles i 2017.

Handlingsplan for utviklingshemmede

Det skal utarbeides en handlingsplan for utviklingshemmede, som vil være klar i 2017. Arbeidet tar utgangspunkt i Rettighetsutvalget som leverte sin NOU høsten 2016. Det er nedsatt en saksordførergruppe som består av i alt fire politikere fra komité for helse, sosial og omsorg – og komité for oppvekst. Kunnskapsgrunnlaget vil være ferdig primo 2017.

Økt arbeidsretting i bosettingsarbeidet

Det er et mål at flere flyktninger skal komme raskere i arbeid. I 2015 var det kun 34,5 prosent av de som avsluttet Introduksjonsprogram som gikk direkte over i arbeid eller utdanning. Rådmannen vil foreta en vurdering av om en endring i arbeidsdeling mellom Introduksjonscenteret og NAV vil kunne styrke flyktingenes mulighet til å komme raskere i arbeid. Rådmannen vil komme tilbake med resultatet av denne evalueringen i 1. tertial 2017.

Introduksjonscenteret fatter i dag vedtak om livsopphold og økonomisk støtte til etablering for bosatte flyktninger. Dette skal dekke de mest nødvendige behov for den enkelte flyktning før vedkommende har begynt å få utbetalt introduksjonsstønad. Ansvaret for tjenester etter Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen er lagt til lokalt NAV kontor. Dette ansvaret kan ikke delegeres til andre etater i kommunen, ref. NAV loven §13 og delegeringsprinsippet. Rådmannen legger til rette for nødvendige endringer slik at fra og med 2017 fattes og utbetales vedtakene fra NAV Drammen. I den forbindelse foretas en rammeoverføring fra Introduksjonscenteret (P13) til NAV Drammen (P05) på 8,0 millioner kroner.

Utvidet brukerdiallog

Tjenestene utvikles i forhold til empowerment-tankegangen som er det bærende prinsippet i HSO-planen. Empowerment handler om å få i gang prosesser og aktiviteter som kan stimulere til økt kontroll på eget liv, selvfølelse, kunnskaper og ferdigheter. Tjenestene skal videreutvikles til å bli mer helhetlige via et godt tverrfaglig samarbeid. Dette skal gi gode overganger for mennesker som opplever skiftende utfordringer.

For å få en bedre kunnskap om brukernes vurdering og nytte av tjenestene ønsker HSO å ha en tettere og mer løpende dialog med brukerne.

I tråd med HSO-planen vil ulike konsepter for brukerdiallog videreutvikles i 2017. Eksempler vil være:

- Forsøk med leierboerforeninger med leietakere i kommunale utleieboliger
- Nyutviklet brukerundersøkelse
- Utvikling av applikasjoner til smart telefon for direkte dialog med brukere
- Økt satsing på erfaringsmedarbeidere
- Ny brukerrådsordning

I 2016 innføres nye brukerundersøkelser for alle tjenester i helse, sosial og omsorg. Undersøkelsene skal gjennomføres årlig. Unntatt er NAV som viderefører ordningen med egne årlige brukerundersøkelse for alle NAV kontor.

Ansettelse av medarbeidere med brukererfaring styrker brukerperspektivet i tjenestene. Det er i dag 3 erfaringsmedarbeidere i HSO, alle finansiert av eksterne prosjektmidler. Innenfor programområdets ramme vil det ved behov gradvis rekrutteres flere erfaringsmedarbeidere.

Hjelp når du trenger det

BRiS og Betzy under samme tak

Fra 1. august ble de to sentrene samlet under én leder, og fra samme tidspunkt ble leder for krisesentrene del av HSO-direktørens ledergruppe. Dette for å skape en mer robust og fleksibel organisasjon. Det er behov for å finne nye lokaler til Betzy fordi dagens lokaler ikke tilfredsstillende de behov brukerne har for egnede samtale- og oppholdsrom. Det er heller ikke tilstrekkelig kontor areal. Det er ønskelig også å kunne samlokalisere de to sentrene for også å legge til rette for en ytterligere styrking av tjenestene ved at kompetansen utnyttes på en mer fleksibel måte.

Økt bruk av digitale hjelpemidler for utviklingshemmede

Utviklingshemmede kan få bedre muligheter til mestring av egen hverdag gjennom å ta i bruk ulike tekniske hjelpemidler i daglig livet. Eksempelvis Breeze og elektronisk dagsplanstyring mv. HSO ønsker å etablere et årlig tiltak for å stimulere til dette gjennom å initiere årlige teknologidager for utviklingshemmede. Det vil koste anslagsvis 0,1 millioner kroner per år, og gjennomføres innenfor budsjettrammen.

Utviklingscenter

Drammen kommune har siden 2009 vært utviklingscenter for hjemmetjenester i Buskerud. Ål kommune har vært utviklingscenter for sykehjem. Til dette har kommunen årlig mottatt tilskudd fra staten på om lag en million kroner. Staten ønsker fra 1.1.2017 å samlokalisere ansvaret for utviklingscenteret for hjemmetjenester og utviklingscenteret for sykehjem.

Utviklingssentrene skal bidra til å sikre kvaliteten i hjemmetjenestene og sykehjem gjennom fag- og tjenesteutvikling, kunnskapsspredning og implementering av ny kunnskap/nye løsninger ut fra nasjonale satsingsområder og lokale behov til kommunene i fylket.

Bystyret vedtok i oktober 2016 å søke om å få bli utviklingscenter i Buskerud. Avgjørelsen vil fattes før årsslutt. Rådmannen vil følge opp arbeidet dersom Drammen kommune tildeles rollen som utviklingscenter i Buskerud.

Andre forhold

I statsbudsjettet for 2016 la regjeringen frem en opptrappingsplan for rusfeltet. Regjeringen vil styrke innsatsen på rusfeltet med 2,4 milliarder kroner i perioden 2016-2020. For 2017 er 300 millioner kroner av veksten i de frie inntektene til kommunene begrunnet med økt satsing på rusfeltet. Drammen kommunes andel er beregnet til 5,5 millioner kroner. Rådmannen har valgt å avvente nærmere informasjon fra Fylkesmannen vedrørende eksisterende øremerkede prosjektmidler og innovasjonsprosessen for psykisk helse og rus før ny vurdering gjøres i 1. tertial.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	1 459 554	1 537 476	1 534 968	1 544 282	1 544 390
Sum Driftsinntekter	-222 306	-227 674	-227 674	-227 674	-227 674
Sum	1 237 248	1 309 802	1 307 294	1 316 608	1 316 716

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	1 237 248	1 237 248	1 237 248	1 237 248
Sum Tekniske justeringer	4 678	4 678	4 678	4 678
Sum Budsjettendringer inneværende år	24 452	24 452	24 452	24 452
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Flere brukere tilrettelagte tjenester	4 200	4 200	4 200	4 200
Styrking av helsetjenester - økt etterspørsel	1 800	1 800	1 800	1 800
Merutgifter økt mottak flyktninger	1 300	0	-1 300	-1 300
Kostnadsdekkende husleie, andre boliger	1 000	2 000	2 000	2 000
Nye husleier	527	1 419	2 033	2 141
Logopedressurser voksne - 1 årsverk fra 1.7.2016	350	350	350	350
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	9 177	9 769	9 083	9 191
Konsekvensjusteringer	38 307	38 899	38 213	38 321
Konsekvensjustert ramme	1 275 555	1 276 147	1 275 461	1 275 569
Nye tiltak				
Styrking av helsetjenester - økt etterspørsel	11 450	11 450	11 450	11 450
Rammeoverføring av etableringsutgifter til bosetting av flyktninger	8 000	6 000	6 000	6 000
Driftskonsekvens av investeringer	4 000	4 000	4 000	4 000
Statsbudsjettet: Økt innslagspunkt ressurskrevende inntekter	3 800	3 800	3 800	3 800
Responscenter	2 000	2 000	2 000	2 000
Bedriftssenter	2 000	2 000	2 000	2 000
Statsbudsjettet: Avvikling av diagnoselista for fysioterapi	-1 650	-1 650	-1 650	-1 650
Statsbudsjettet: Etablering av ø-hjelpsplasser psykisk og rus	1 124	1 124	1 124	1 124
Bybieprosjektet	1 100	0	0	0
Statsbudsjettet: opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering	870	870	870	870
Statsbudsjettet: Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år	780	780	780	780
Fysioterapihjemmel som følge av tapt rettssak i 2016	420	420	420	420
Statsbudsjettet: Boligsosiale tilskudd	353	353	353	353
Oppfølging HSO-plan	0	0	10 000	10 000
Sum Nye tiltak	34 247	31 147	41 147	41 147
Nye tiltak og realendringer	34 247	31 147	41 147	41 147
Ramme 2017-2020	1 309 802	1 307 294	1 316 608	1 316 716

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Flere brukere tilrettelagte tjenester

Funksjonshemmede under 18 år får tjenester fra programområde Oppvekst, mens tjenestene ytes fra programområde Helse-, sosial og omsorg etter fylte 18 år. Flere brukere fyller 18 år og rådmannen foreslår økt ramme for å gi tjenester til flere. Det er fortsatt noe usikkerhet rundt hvilke tjenester den enkelte bruker vil ha behov for. Rådmannen kommer tilbake til eventuelle endringer ved tertialrapporteringene når tilbudet til den enkelte er fastsatt.

Styrking av helsetjenester - økt etterspørsel

Det ble på bakgrunn av økt press og etterspørsel av kommunale helse- og omsorgstjenester spesielt innenfor psykisk helsetjenester og helsetjenester til eldre i fjorårets budsjett- og økonomiplan satt av midler som videreføres med helårseffekt.

Merutgifter økt mottak flyktninger

I møte 16.6.15 vedtok bystyret å bosette inntil 170 flyktninger i 2015 og i 2016, hvorav 20 enslige mindreårige. Det ble tilført en rammeøkning på 1,3 millioner kroner av økt integreringstilskudd til dekning av kostnader knyttet til økt bosetting i 2016 og 2017. Disse midlene skulle trekkes inn igjen i 2018 som følge av at den økte bosettingen var midlertidig.

Kostnadsdekkende husleie, andre boliger

Kostnadsdekkende husleie i kommunens utleieboliger ble innført fra 1.1.2013. Kostnadsdekkende husleie ble innført i de ordinære kommunale utleieboligene og omfattet ikke tilpassede boliger som omsorgsboliger og bofellesskap for personer med funksjonsnedsettelse. Etter vedtak i bystyret den 21.6.2016 ble ordningen med kostnadsdekkende husleie evaluert og besluttet utvidet som modell for beregning av husleie i alle kommunale utleieboliger. I henhold til vedtaket vil rådmannen komme tilbake med egen sak til bystyret med forslag til retningslinjer for husleietilskudd som skal sikre at leietakere av tilpassede boliger og omsorgsboliger får bokostnader som er tilpasset deres økonomi. Denne saken vil bli lagt frem i 1. tertial og vedtaket om endring av husleiefastsettelse vil iverksettes etter at disse retningslinjene er vedtatt. Rådmannen foreslår en avsetning på 1 million kroner til finansiering av dette tilskuddet.

Nye husleier

Programområdet er tilført en rammeøkning for å dekke opp for nye husleier fra Drammen Eiendom for blant annet generell oppgradering av institusjonsbygg.

Logopedressurser voksne - 1 årsverk fra 1.7.2016

Logopedressurser for voksne ble styrket med 1 årsverk i 2016 for å gi bedre språktrening etter blant annet slag. Ressursen ble tilført Drammen helsehus. I 2017 er helårseffekten lagt inn som rammeøkning.

Nye tiltak

Styrking av helsetjenester - økt etterspørsel

Det har i 2016 vært økt etterspørsel av kommunale helse- og omsorgstjenester, spesielt med bakgrunn i økt antall utskrivningsklare pasienter og eldre med atferdsutfordringer. Som følge av disse forholdene er det nødvendig å sikre kapasitet i tjenestene.

Rammeoverføring av etableringsutgifter til bosetting av flyktninger fra P 13 til P 05

Introduksjonssenteret fatter i dag vedtak om livsopphold og økonomisk støtte til etablering for bosatte flyktninger. Dette skal dekke de mest nødvendige behov for den enkelte flyktning før vedkommende har begynt å få utbetalt introduksjonsstønad. Ansvaret for tjenester etter Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen er lagt til lokalt NAV kontor. Dette ansvaret kan ikke delegeres til andre etater i kommunen, ref. NAV loven §13. Rådmannen foreslår at fra og med 2017 fattes og utbetales vedtakene fra NAV Drammen. I den forbindelse foretas en rammeoverføring fra Introduksjonssenteret (P13) til NAV Drammen (P05) på 8,0 millioner kroner.

Driftskonsekvens av investeringer

Det foreslås en rammeøkning på 4,0 millioner kroner til økte utgifter til lisenser som følge av investeringer i blant annet medisindispensere, medisinskap, e-lås og andre velfersteknologiske løsninger.

Statsbudsjettet: Økt innslagspunkt ressurskrevende inntekter

Regjeringen legger i statsbudsjett for 2017 opp til at innslagspunktet for ressurskrevende tjenester økes ekstraordinært med 50 000 kroner til 1 157 000 kroner per bruker. I forslaget til statsbudsjett er det ikke lagt opp til at kommunene kompenseres utover prisstigning. Årlig netto tap for Drammen kommune er beregnet til 3,8 millioner på dette programområdet. Justeringen vil ha effekt fra og med regnskapsåret 2016. Rådmannen foreslo at programområdet kompenseres for inntektsbortfallet i 2016 ved behandling av 2. tertial, og videre at programområdet kompenseres for årlig inntektsbortfall i hele planperioden 2017-2020.

Responscenter

I tråd med HSO-planen skal det etableres et responscenter som sentral for alarmberedskap i forhold til velferdsteknologiske hjelpemidler som for eksempel digitale trygghetsalarmer, GPS signaler mv. Rådmannen foreslår en rammeøkning på 2 millioner kroner til drift av tilbudet.

Bedriftssenter

I 2017 skal det etableres et nytt bedriftssenter med nye, bærekraftige arbeidsplasser for mennesker som i dag lever i utenforskap, eller står i fare for å gjøre det. For å finne oppdrag, iverksette, og koordinere disse ulike arbeidsplassene er det behov for blant annet arbeidsledere.

Statsbudsjettet: Avvikling av diagnoselista for fysioterapi

I statsbudsjettet for 2017 legger regjeringen opptil å avvikle diagnoselisten for fysioterapi med virkning fra 1.1.2017. De personer som har behandling under diagnoselisten har frem til nå hatt fritak for egenandeler for fysioterapi. Dette er en endring som får konsekvens for den enkelte innbygger, men medfører ikke færre utgifter eller økte inntekter for kommunen. I statsbudsjettet er Drammen kommune likevel gitt et rammenedtrekk på 2,3 millioner kroner. Andel av nedtrekket som tas fra rammen i HSO, som en generell rammereduksjon, er 1,7 millioner kroner. Saken følges opp mot 1. tertial 2017.

Statsbudsjettet: Etablering av ø-hjelpsplasser psykisk og rus

I statsbudsjettet foreslås det at øyeblikkelig-hjelp plasser også skal omfatte psykisk helse og rus fra og med 2017. Det er avsatt 86,5 millioner kroner til dette i statsbudsjettet, hvorav Drammen kommune vil få omlag 1,1 millioner kroner til dekning av økte utgifter til etablering av tilbudet.

Bybieprosjektet

Som oppfølging av vedtatte Levekårsplan foreslår rådmannen at Gilhus gård settes i stand slik at den kan være base for honningproduksjon, og også annen næringsvirksomhet basert på oppdragsmulighetene som finnes. Det tilføres midler til en arbeidsleder og en 50 prosent stilling som birøkter første driftsår. Det er forventet at tiltaket er selvfinansierende på sikt gjennom inntekter av salg av produkter og tjenester.

Statsbudsjettet: Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering

Regjeringen legger sammen med budsjettforslaget fram en opptappingsplan for habilitering og rehabilitering på 200 millioner kroner i 2017, hvorav 100 millioner kroner foreslås som vekst i kommunenes frie inntekter. For Drammen kommune utgjør dette 1,2 millioner kroner, hvorav 0,9 millioner kroner tilføres HSO.

Statsbudsjettet: Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år

I statsbudsjettet er det avsatt 60 millioner kroner til innføring av «aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere» under 30 år. Endringen innebærer at kommuner er pliktig til å vurdere aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år. Tiltaket er følgelig økt ansvar for utredning og tjenestetilbud fra kommunen. Tiltaket innebærer ingen endring iplikten for den enkelte mottaker av økonomisk sosialhjelp til å ta imot aktivitetstilbud. Drammen kommunes økte utgifter er anslått til 0,8 millioner kroner.

Fysioterapihjemmel som følge av tapt rettssak i 2016

Drammen kommune tapte en sak i Lagmannsretten vedrørende opprettelse av en ny fysioterapihjemmel. Hjemmelen opprettes fra og med 1.1.2017.

Statsbudsjettet: Boligsosiale tilskudd

I statsbudsjettet for 2017 er det øremerkede tilskuddet til boligsosiale formål lagt inn i rammetilskuddet til kommunene. I 2016 fikk Drammen kommune innvilget boligsosialt kompetansetilskudd på 1.4 millioner kroner. Det er primært brukt til finansiering av opprettelse av leieboerforeninger i kommunale utleieboliger (ref. boligsosial handlingsplan). Dette øremerkede tilskuddet vil bli borte fra 2017. Drammen kommunes andel er beregnet til 0,4 millioner kroner.

Oppfølging HSO-plan

Det settes av 20 millioner kroner i planperioden til oppfølging av HSO-planen. Demografien i Drammen kommune tilsier at det vil bli behov for å øke kapasiteten i helsetjenestene de to siste årene i perioden. Den bygningsmessige utviklingen av helse- og omsorgsdistriktene starter opp i 2018, og nye boligkonsepter skal realiseres innen 2019. Dette betyr at kapasiteten i hjemmetjenestene må økes i tillegg til at det etableres en minimums basebemanning i tilknytning til nye kommunale boligkonsepter.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	2017-20
Investeringsprosjekter					
Nye investeringer					
BY - Inventar og utstyr Bedriftssenter	2 000	2 000	0	0	4 000
DEKF - Betzy Kjeldsbergsvei 167 - oppgradering	5 000	0	0	0	5 000
DEKF - Erik Olsensgate 3/7 (BO7) - oppgradering	4 000	0	0	0	4 000
DEKF - Kommunale utleieboliger	35 000	35 000	35 000	35 000	140 000
DEKF - Ladestasjoner ladbare biler	0	0	0	0	0
DEKF - Marienlyst HOD - ombygging Strømsø BSS	13 000	0	0	0	13 000
DEKF - Nye lokaler Betzy/BRiS - prosjektering	1 000	0	0	0	1 000
DEKF - Oppgradering av boligmassen	10 800	8 000	8 000	8 000	34 800
DEKF - Oppgradering av bygningsmasse sykehjem	6 000	6 000	6 000	6 000	24 000
DEKF - Relokalisering av Drammen helsehus	0	1 000	1 000	0	2 000
DEKF - Tilpasning av Gilhus gård for "Bybieprosjektet"	6 000	0	0	0	6 000
DEKF - Utbyggingsplan helse- og omsorgsdistriktene	7 500	5 000	0	0	12 500
Sum Nye investeringer	90 300	57 000	50 000	49 000	246 300
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Lokal luftkvalitet	100	100	100	100	400
BY - Oppgradering av inventar og utstyr	2 300	2 300	2 300	2 300	9 200
BY - Velferdsteknologi og digitalisering HSO	7 000	7 000	7 000	7 000	28 000
Sum Tidligere vedtatte investeringer	9 400	9 400	9 400	9 400	37 600
Sum investeringsprosjekter	99 700	66 400	59 400	58 400	283 900

BY - Inventar og utstyr Bedriftssenter

Drammen aktivitet starter opp i lokalene til Enter Kompetanse AS fra januar 2017. For å tilpasse og tilrettelegge for drift av tilrettelagt og meningsfullt arbeid for utviklingshemmede og andre med nedsatt funksjonsevne, foreslås det å tilføre 2 millioner kroner årlig i 2017 og 2018 til inventar og utstyr.

DEKF - Betzy Kjeldsbergsvei 167 - oppgradering

Det er behov for oppgradering av fasader, vinduer og tak. Det foreslås avsatt 5 millioner kroner i 2017.

DEKF - Erik Olsensgate 3/7 (BO7) - oppgradering

Utvendige oppgraderingsarbeider i Erik Olsens gate 3 og 7 er igangsatt innenfor vedtatt investeringsramme på 8 millioner kroner. Fordi prosjektet først vil bli slutført i 2017, foreslås 4 millioner kroner av investeringsrammen i 2017.

DEKF - Kommunale utleieboliger

Drammen Eiendom KF har ansvar for kjøp av utleieboliger til vanskeligstilte. Antall boliger påvirkes av hvor mange som får innvilget vedtak om kommunal utleiebolig og antall kommunale utleieboliger som selges til leietakere gjennom metoden "Fra leie til eie". Det er mange som ønsker å kjøpe bolig og derfor foreslås en årlig investeringsramme på 35,0 millioner kroner. Av dette forutsettes videreføring av metoden «Fra leie til eie», og salg av boliger for å finansiere 20,0 millioner kroner. Gjennomsnittlig pris for kjøp av nye utleieboliger er noe høyere enn pris for de boligene som selges.

DEKF - Ladestasjoner ladbare biler

Det er vedtatt at kommunen gradvis skal skifte ut tjenestebiler til ladbare biler. I den forbindelse skal det etableres 70-100 ladestasjoner knyttet til 20 tjenestesteder i 2017. Det foreslås avsatt 4,0 millioner kroner i den generelle investeringsrammen til DEKF.

DEKF - Marienlyst HOD - ombygging Strømsø BSS

Ved etablering av nye lokaler for hjelpemiddellageret på Landfalløya er det åpnet muligheter for oppgradering av Marienlyst helse- og omsorgsdistrikt. Det skal investeres for å videreutvikle dag- og aktivitetssenteret, etablere flere korttidsplasser og sikre mer funksjonelle lokaler for hjemmetjenesten. Det ble i revidert budsjett 2016 lagt inn 8,0 millioner kroner for tiltaket. Det foreslås å flytte over 5 millioner kroner av disse midlene, samt avsette nye 8 millioner kroner for 2017.

DEKF - Nye lokaler Betzy/BRiS - prosjektering

Det er skissert behov for ny lokalisering av krise- og incestsenter. Det foreslås å avsette 1 million kroner til utredning i 2017.

DEKF - Oppgradering av boligmassen

Kommunen disponerer i dag om lag 1 200 kommunale utleieboliger. Mange av boligene er utsatt for betydelig slitasje, og det er behov for jevnlig oppgradering av boligene.

DEKF - Oppgradering av bygningsmasse sykehjem

Det er behov for oppgraderinger og tilpasninger av eksisterende bygg for å redusere driftsulemper og for å kunne foreta forbedringer av innemiljøet på sykehjemmene. Årlig investeringsramme på 6 millioner kroner foreslås videreført i perioden – hvorav 4 millioner kroner ikke gir økt husleie.

DEKF - Relokalisering av Drammen helsehus

Helsehuset planlegges relokalisert til det nye sykehusområdet på Brakerøya og er forventet å være klart til bruk i 2024. Det foreslås innvilget 2 millioner kroner i planmidler for etableringen av nytt helsehus.

DEKF - Tilpasning av Gilhus gård for "Bybieprosjektet"

Det tilrettelegges for etablering av Bybieprosjektet ved Gilhus gård. Foreløpige skisserte behov tilsier en mulig ombygging av sidebygning til kontor/personalfunksjoner på 92 m² og nye garderober/våtrom i låven på cirka 100 m². Anslått investeringsbehov er 6 millioner kroner.

DEKF - Utbyggingsplan for helse- og omsorgsdistriktene

Det pågår kartlegging og planlegging av fremtidens omsorgstjenester og botilbud. I den forbindelse er det behov for å avsette midler til planlegging og prosjektering av nye arealer. Det avsettes 7,5 millioner kroner i 2017 og 5 millioner kroner i 2018. Rådmannen vil komme tilbake med konkrete utbyggingsforslag i neste økonomiplan.

BY - Lokal luftkvalitet

Miljørettet helsevern har ansvar for overvåkning av lokal luftkvalitet. Arbeidet krever en årlig investering til anskaffelse av utstyr.

BY - Oppgradering av inventar og utstyr i institusjonene og hjemmetjenestene

Virksomhetene har behov for jevnlig utskiftning av inventar, hjelpemidler og medisinsk utstyr.

BY - Velferdsteknologi og digitalisering HSO

Velferdsteknologi og digitalisering er et egnet virkemiddel i arbeidet med å tilby gode kommunale helse- og omsorgstjenester til brukerne. Rådmannen ønsker å benytte midlene til investeringer i nødvendig infrastruktur og velferdsteknologiske løsninger slik at tjenestene kan utvikle seg i tråd med samfunnsutviklingen for øvrig.

4.6 Programområde 06 Kultur

Rådmannen foreslår at Drammen krematorium rehabiliteres utvendig.

I samarbeid med aktørene utredes tilrettelegging av øvings- og konsertlokaler for akustisk musikk ved utvalgte skoler. Harmonien utredes for ombygging til byens sentrale øvings- og konsertlokale.

Det foreslås bevilget 1 million kroner til Kunst rett Vest i Drammen i 2018. Det legges opp til at Drammens Museum blir vertskap for denne regionale kunstutstillingen sammen med kommunen.

Globus – internasjonal mat- og kulturfestival ble en suksess. Rådmannen foreslår 750 000 kroner årlig til videreføring av festivalen.

Til arbeidet med ny kulturpolitikk for Drammen foreslår rådmannen bevilget 0,2 millioner kroner i 2017 og 2018. Midlene skal brukes til bred forankring av planprosessen og til undersøkelse av innbyggernes kulturbruk.

Beskrivelse av dagens virksomhet

Kultur omfatter bibliotek, kulturskole, interkultur, fritidstilbud, og tilrettelegging for kulturlivet gjennom tilskudd og kulturforvaltning. Programområdet omfatter også tilskudd til gravplassforvaltning og kirke-, tros- og livssynssamfunn.

Kulturlivet i Drammen omfatter noen kommunale og mange ikke-kommunale aktører. I 2015 hadde 13 kulturinstitusjoner i Drammen til sammen mer enn én million besøk. Drammens Museum og Brageteatret hadde nesten førti tusen besøk hver, Drammen Kino viste mer enn ni tusen forestillinger. Åtte av ti drammensere var medlem av Den norske kirke eller et annet tros- og livssynssamfunn.

Netto driftsbudsjett for programområdet er foreslått til 144,3 millioner kroner. Samlet bemanning i kommunale kulturtjenester og tilrettelegging for kulturlivet er cirka 70 årsverk.

Sammenlikning med andre kommuner

Drammen har høyere besøkstall på biblioteket enn gjennomsnittet av andre storkommuner. Utlånet er lavere. Utviklingen avspeiler omstillingen fra tradisjonelt bibliotek til litteraturhus. En mindre andel av byens barn og unge deltar i kulturskolens ordinære undervisningstilbud enn i de andre kommunene, og driftskostnadene per bruker er lavere. Drammen gir gjennomgående lavere tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner. Drammen kino har god kapasitet og mange forestillinger sammenlignet med kinotilbudet i andre kommuner.

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring
Kultur

Befolkningen skal stimuleres til flere og bedre opplevelser og økt aktivitet i byens kulturliv					
Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikatorer	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjert	Resultat 2015
Kulturutvikling og opplevelser skal være bærebjelker i byutviklingen	Drammensbiblioteket er regionalt litteraturhus; arena for debatt, læring og møter	1 - 2 % økning	0 - 1 % økning	Reduksjon	15 %
Øke antall besøkende ved kulturinstitusjoner og arrangementer i Drammen	- Antall deltagere på arrangementer				
Kunnet- og kulturopplevelser av høy kvalitet i nasjonal sammenheng	Kulturinstitusjoner og arrangementer i Drammen har	Mer enn 1 % økning	0 - 1 % økning	Reduksjon	-1,2 %
Kulturarrangementer av nasjonal interesse hvert år	- Antall besøk				
Opplevelse og aktivitet for alle grupper av befolkningen	Opplevelser og aktivitet for alle grupper av befolkningen	2 arr.	1 arr.	Ingen arr.	Ny 2017
Brageteatret har status som regionteater	- Gjennomført Elvevill og Vindormfestival				
Høyt aktivitetsnivå innen frivillig arbeid	Tilbud til barn og unge har flere aktive deltakere				
Nasjonal foregangekommune for dialog mellom ulike religioner og livsøyn	- Næstehallen, G60, Fjell, bibliotekets tilbud til barn og unge	Mer enn 5 % økning	0 - 5 % økning	Reduksjon	17,1 %
	- Korps, kor, organisasjoner med kommunalt tilskudd	Mer enn 1 % økning	0 - 0,5 % økning	Reduksjon	-7,6 %
	- Elever kulturskolen	Mer enn 1 % økning	0 - 0,5 % økning	Reduksjon	0,5 %

Hovedaktiviteter

Fritidstilbud barn og unge

Informasjon om fritidstilbud til barn og unge, i regi av frivillige organisasjoner, kommunen og private, legges ut på ulike digitale plattformer som er populære blant barn og unge.

Arena Fjell

I tråd med prosjektet *Fjell 2020* arbeides det målrettet med kulturtjenestene på Fjell frem mot ny hall og skole. Målet er å skape et nytt konsept hvor skolen, biblioteket, kulturskolen, fritidsklubben, idretten og frivillig sektor samhandler om å gi et helhetlig tilbud til hele bydelen, spesielt til barn og unge.

Brukerfinansiering av kulturtjenester – avgifter og gebyrer

Som varslet i økonomiplan 2016-2019 har rådmannen foretatt en gjennomgang av prispolitikken på kulturområdet.

Kommunale kulturtjenester til barn og unge har tradisjonelt vært gratis eller priset under selvkost. Hensikten har vært å gi «uorganisert» ungdom lavterskeltilbud, som et virkemiddel for å forebygge utenforskap og utjevne effekten av inntektsforskjeller. I tråd med dette foreslår rådmannen at noen av

prisene reduseres eller opprettholdes uendret. Prisene for voksne økes. Det vises til tabell for gebyrer og priser i programområde 06 kultur.

Bibliotek tjenester er gratis, jf. bibliotekloven. Brukere betaler bare dersom de leverer for sent.

For nærmere drøfting av prispolitikken på kultur- og fritidsområdet viser rådmannen til egen sak (bystyret 1. november) om økonomiske virkemidler for utjevning av inntektsforskjeller i barnefamilier, jf. bystyrets vedtak 13 og 24 i økonomiplan 2016-2019. Det ble besluttet at brukere av skolefritidsordningen og kulturskolen får friplass dersom familiens bruttoinntekt er under 417 000 kroner slik at det harmoniserer med innslagspunktet for gratis barnehageplass. Frigrensen oppjusteres til 428 000 1. august 2016.

Tilskuddspolitikken på kulturområdet

Fakta om ressursbruk og prioritering av samlede tilskuddsmidler på kultursektoren ble lagt fram for bystyrekomiteen for kultur, idrett og byliv i møte i april. Rådmannen legger ikke opp til vesentlige endringer i perioden. Det legges opp til deflatorjustering av alle tilskudd. Oppfølging av digitaliseringsstrategien og flere automatiserte tjenester innføres også for utbetaling av tilskudd til frivillige, jfr. programområde 07.

Drammen Scener AS – tilskudd i stedet for husleiedekning

Buskerud kommunerevisjon har på oppdrag av rådmannen undersøkt kommunens håndtering av merverdiavgift / kompensasjon på kulturområdet. Undersøkelsen tilsier at dagens praksis legges om, slik at kommunen gir Drammen Scener AS tilskudd til dekning av husleie for kulturhusene i stedet for direkte husleiedekning. På grunn av fradragsreglene vil dette innebære en netto økning av selskapets kostnader når det gjelder Union Scene på 870 000 kroner per år. Rådmannen anbefaler at kommunen dekker merkostnaden gjennom økt tilskudd.

Globus-festivalen

Den internasjonale mat- og kulturfestivalen Globus ble gjennomført første gang i september. Festivalen ble en stor suksess. Strømsø torg viste seg som et velegnet sted for et slikt arrangement. Evaluering av festivalen er lagt fram som egen sak, i tråd med bystyrets vedtak. Rådmannen foreslår at den rusfrie familiefestivalen arrangeres årlig, og at det settes av 750 000 kroner til arrangementet. Det forutsettes at festivalen fortsatt baseres på stor grad av frivillig medvirkning.

Øvings- og framføringslokaler for akustisk musikk

I tråd med bystyrets vedtak blir det etablert et utredningsprosjekt for videreutvikling av Harmonien, i samarbeid med amatørmusikklivet og Drammen Scener AS. Prosjektet ledes av Drammen Eiendom KF. I samarbeid med aktørene vurderer Drammen Eiendom KF også akustisk tilrettelegging av utvalgte eksisterende skolebygg.

Kunst rett vest

Kunst rett vest er et utstillingsprosjekt som rullerer mellom kommunene i regionen. Drammen har ansvaret for Kunst rett vest i 2018. Drammens Museum blir vertskap sammen med kommunen, og stiller blant annet Lychepaviljongen til rådighet. Rådmannen foreslår en engangsbevilgning på 1 million kroner i 2018. Halvparten av beløpet er vertskostnader til sekretariatet i Kunst Rett Vest.

Realisering av frivillighetspolitikken på kulturområdet

I tråd med vedtatt frivillighetspolitikk legger rådmannen opp til å utvikle et nytt konsept, med utgangspunkt i frivilligsentralene. Drammen frivilligsentral flyttes til sentrum. Med virkning fra 2017 vil statlig

medfinansiering av frivilligsentralene inngå i det generelle rammetilskuddet til kommunene (ikke øremerking). Egen sak om framtidig rolle og funksjon blir lagt fram til politisk behandling i 2017.

Det legges opp til økt rekruttering og systematisk integrering av frivillighet i forbindelse med større kulturarrangementer som kommunen er arrangør/medarrangør for.

Gratis utleie av skolelokaler får digital søknad og tildeling fra 2017, jf. programområde 07 Ledelse, organisasjon og styring. Kulturorganisasjoner, barne- og ungdomsorganisasjoner, og profittløse arrangementer og prosjekter i bydelene får også informasjon om utlånsordningen og tilskuddsportalen blant annet i forbindelse med frivilligkveldene som kulturvirksomheten arrangerer, og via kommunens frivillighetsportal på nett.

Jf. også prosjekt for utbygging av Harmonien og vurdering av akustisk tilrettelegging av skolebygg.

Drammen kirkelige fellesråd – deflatorjustering og pensjonspremie

Drammen kirkelige fellesråds forslag til investeringstiltak og økning av tilskuddene til gravplass- og kirkeformål framgår av fellesrådets budsjettinnspill, som følger som trykt vedlegg.

Rådmannen foreslår at driftstilskuddene justeres med kommunal deflator, på linje med rammene for kulturinstitusjoner. I tillegg dekker kommunen utgifter til reguleringspremie pensjon og yter kapitaltilskudd (renter og avdrag) til godkjente investeringer.

Gravplassformål: Rehabilitering av krematoriet

Fellessrådets forslag til investeringsplan gjelder rehabilitering av Drammen krematorium i 2017, med en investeringskostnad på 6,2 millioner kroner i 2017. Tilstandsrapport viser at det nå er nødvendig å rehabilitere hele bygningen, for å unngå omfattende forfall. Forslaget omfatter bare utvendig rehabilitering. Innvendig rehabilitering er foreløpig ikke kostnadsberegnet.

Rådmannen anbefaler at bystyret øker investeringstilskuddet til gravplassformål med 0,4 millioner kroner per år, slik at fellesrådet kan gjennomføre nødvendig utvendig rehabilitering av krematoriet. For øvrig legger rådmannen ikke opp til nye investeringer eller låneopptak til gravplassformål i perioden.

Drammen krematorium

Fellesrådet foreslår at driftstilskuddet økes med 1,4 millioner kroner i 2017, 1,2 millioner kroner i 2018 og 2019, og 1,1 millioner kroner i 2020.

Rådmannen anbefaler ikke økning av driftstilskuddet til gravplassformål i perioden.

Kirkeformål: Vedlikehold og rehabilitering av kirker vurderes i neste økonomiplan

Fellesrådets forslag til investeringsplan omfatter nytt tak på Åssiden kirke, utvendig maling av Strømsø kirke, tiltak knyttet til varme, energi og brannsikring, samt tilbygg til Bragernes kirke. Tilbygget er knyttet til denne kirkens funksjon som konsertarena, jf. egen sak om kirken som kulturaktør. Samlet investeringskostnad er beregnet til 4,3 millioner kroner i 2017, 9,3 millioner kroner i 2018, 6,9 millioner kroner i 2019 og 1,5 millioner kroner i 2020.

I tråd med bystyrets vedtak i økonomiplan 2016-2019 (vedtak 28) har fellesrådet lagt fram en tilstandsrapport over ni av byens kirkebygg. Det totale behovet for investeringsmidler til rehabilitering av de aktuelle kirkene er anslått til 69 millioner kroner. Tilstandsrapporten ble lagt fram for bystyrekomiteen for kultur, idrett og byliv til orientering i oktober 2016.

Fellesrådet foreslår videre en økning av driftstilskuddet på 0,9 millioner kroner per år til vedlikehold, i tillegg til den ekstraordinære økningen på 0,76 millioner kroner per år i fire år som ble bevilget i økonomiplan 2016-2019 (vedtak 28), jf. 1. tertial 2016. Det legges ikke opp til økning av andre driftsutgifter.

Rådmannen legger til grunn at det er behov for å foreta en gjennomgang av rapporten, med sikte på utarbeiding av en prioritert liste over tiltak. Prioriteringslisten utarbeides i samarbeid mellom fellesrådet og kommunen. Rådmannen vil komme tilbake med forslag til oppfølging i økonomiplan 2018-2021.

I saken om kirken som kulturaktør legges det til grunn at kirkens kulturarbeid faller inn under kommunens finansieringsansvar etter kirkeloven § 15, og at kommunal finansiering skal ivaretas gjennom rammetilskuddet til fellesrådet, ikke gjennom tilskuddsordninger på kultursektoren.

Andre tros- og livssynssamfunn – usikkert tilskudd

Utviklingen av samlet ressursbruk på tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn kan ikke beregnes før nøkkeltall fra Brønnøysundregistrene er klare. Eventuelle justeringer må derfor gjøres i 1. tertial, på grunnlag av medlemsutvikling og utvikling av tilskudd per medlem.

Kulturpolitikk for Drammen 2020 – 2036

Arbeidet med ny kulturpolitikk er i startfasen. Medvirkning fra kulturaktører, innbyggere og brukere av kulturtilbudene står sentralt i arbeidet. Rammene for planarbeidet er fastsatt av bystyrekomiteen for kultur, idrett og byliv. Det legges blant annet opp til ekskursjon til den europeiske kulturbyen Århus og undersøkelse av innbyggernes bruk av kulturtilbudene.

Økonomiplan for 2017 - 2020

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	152 567	158 594	160 286	159 486	159 726
Sum Driftsinntekter	-12 765	-13 000	-13 000	-13 000	-13 000
Sum	139 802	145 594	147 286	146 486	146 726

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	139 802	139 802	139 802	139 802
Sum Tekniske justeringer	2 301	2 301	2 301	2 301
Sum Budsjettendringer inneværende år	1 016	1 016	1 016	1 016
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Økt tilskudd andre tros- og livssynssamfunn	400	800	1 200	1 200
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	400	800	1 200	1 200
Konsekvensjusteringer	3 717	4 117	4 517	4 517
Konsekvensjustert ramme	143 519	143 919	144 319	144 319
Nye tiltak				
Destinasjon Spiraltoppen	-1 000	-1 000	-1 000	0
Økt driftstilskudd Drammen Scener AS	870	870	870	870
Globus-festivalen	750	750	750	750
Tilskudd til frivillighetssentraler	730	730	730	730
Gravplassformål - rehabilitering av krematoriet	400	400	400	400
Økt grense for friplass i kulturskolen	208	500	500	500
Kulturpolitikk for Drammen - prosess	200	200	0	0
Flytting av tilskuddsmidler til SIF-IPU (Idrett for utviklingshemmede)	-83	-83	-83	-83
Gravplassformål - endring driftstilskudd	0	0	0	0
Kirkeformål - endring i driftstilskudd	0	0	0	-760
Kunst rett vest - kommunens bidrag til prosjektet	0	1 000	0	0
Sum Nye tiltak	2 075	3 367	2 167	2 407
Nye tiltak og realendringer	2 075	3 367	2 167	2 407
Ramme 2017-2020	145 594	147 286	146 486	146 726

Nye tiltak

Destinasjon Spiraltoppen

Bystyret vedtok i økonomiplan 2016-19 at det skal avsettes 1 million kroner per år i planperioden til utvikling av Destinasjon Spiraltoppen. Midlene ble opprinnelig tildelt P06 Kultur, men foreslås nå overført til P04 Byutvikling.

Økt driftstilskudd Drammen Scener AS, jfr. endret praksis husleiedekning

Buskerud kommunerevisjon har på oppdrag av rådmannen undersøkt kommunens håndtering av merverdiavgift/kompensasjon på kulturområdet. Undersøkelsen tilsier at dagens praksis legges om, slik at kommunen gir Drammen Scener AS tilskudd til dekning av husleie for Union Scene i stedet for direkte husleiedekning. På grunn av fradragsreglene vil dette innebære en netto økning av selskapets kostnader. Rådmannen anbefaler at kommunen dekker dette.

Tilskudd til frivillighetssentraler

Stortinget har vedtatt at tilskuddet til frivilligsentralene overføres fra staten til kommunen. Denne overføringen av ansvar er en del av oppgaveoverføringen fra stat til kommune. I forbindelse med overføringen styrker regjeringen ordningen økonomisk. Tilskuddet, som gjennom de siste 25 år er gitt direkte fra staten til hver frivilligsentral, vil fra 2017 utbetales til kommunen gjennom rammetilskuddet. Denne omleggingen kun er en administrativ endring av utbetaling av statstilskuddet. Tilskuddet skal i sin helhet utbetales til frivilligsentralen. Følgelig styrkes det kommunale tilskuddet til frivillighetssentralene med 730 000 kroner.

Gravplassformål - rehabilitering av krematoriet

Rådmannen anbefaler at bystyret øker investeringstilskuddet til gravplassformål, slik at fellesrådet kan gjennomføre nødvendig utvendig rehabilitering av krematoriet. For øvrig legger rådmannen ikke opp til nye investeringer eller låneopptak til gravplassformål i perioden.

Økt grense for friplass i kulturskolen (fra kr 250 000 - kr 428 000)

Fra 1. august 2017 er inntektsgrensen for gratis barnehage fastslått satt til 428 000 kroner. Som prinsipp harmoniseres inntektsgrensene for friplass i skolefritidsordningen og kulturskolen. Dette medfører en merutgift for kulturområdet estimert til 500 000 kroner årlig, og 208 300 for høsten 2017. Dette foreslås kompensert gjennom økt tilskudd.

Kulturpolitikk for Drammen - prosess

Arbeidet med ny kulturpolitikk er i startfasen. Medvirkning fra kulturaktører, innbyggere og brukere av kulturtilbudene står sentralt i arbeidet. Rammene for planarbeidet er fastsatt av bystyrekomiteen for kultur, idrett og byliv. Det legges blant annet opp til ekskursjon til den europeiske kulturbyen Århus og undersøkelse av innbyggernes bruk av kulturtilbudene.

Flytting av tilskuddsmidler til SIF-IPU (Idrett for utviklingshemmede)

Det foreslås at tilskudd til idrett for utviklingshemmede (SIF-IPU) flyttes fra ansvarsområde Kultur til Park, Natur og Idrett. Det er brukt 81 200 kroner til dette formålet i 2016.

Gravplassformål - endring driftstilskudd

Rådmannen anbefaler ikke økning av driftstilskuddet til gravplassformål i perioden.

Kunst rett vest - kommunens bidrag til prosjektet

Kunst rett vest er et utstillingsprosjekt som rullerer mellom kommunene i regionen. Drammen har ansvaret for Kunst rett vest i 2018, jf. notat til bystyrekomiteen for kultur, idrett og byliv i oktober. Drammens Museum blir vertskap sammen med kommunen, og stiller blant annet Lychepaviljongen til rådighet. Rådmannen foreslår en engangsbevilgning på 1 million kroner i 2018. Halvparten er beløpet er vertskostnader til sekretariatet i Kunst Rett Vest.

Kirkeformål - endring i driftstilskudd

Bystyrets vedtak (foreløpig bare rådmannens forslag) i saken om kirken som kulturaktør innebærer at kirkens kulturarbeid faller inn under kommunens finansieringsansvar etter kirkeloven § 15, og at kommunal finansiering skal ivaretas gjennom rammetilskuddet til fellesrådet, ikke gjennom søkbare ordninger. Kirken har ikke fått søkbare tilskudd til kulturformål i 2016, men det er gitt tilskudd til Adventsfestivalen. Rådmannen anbefaler ikke økning av driftstilskuddet til kirkeformål i perioden. Det ekstraordinære tilskuddet faller bort fra 2020.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

	2017	Økonomiplan			Sum
		2018	2019	2020	2017-20
Investeringsprosjekter					
Nye investeringer					
DEKF - Oppgradering av bygningsmassen	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Nye investeringer	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Oppgradering utstyr Kultur/Biblioteket	2 900	2 200	2 200	2 200	9 500
Sum Tidligere vedtatte investeringer	2 900	2 200	2 200	2 200	9 500
Sum investeringsprosjekter	3 900	3 200	3 200	3 200	13 500

DEKF - Oppgradering av bygningsmassen

Det avsettes midler til generell oppgradering av kommunens bygningsmasse innenfor programområdet, jfr. investeringsplan Drammen Eiendom KF.

BY - Oppgradering utstyr Kultur/Biblioteket

For å kunne innføre mer åpent bibliotek må 1. etasje på Papirbredden omorganiseres, blant annet med selvbetjening for brukerne. Utstyret til bokinnlevering fra 2007 er utrangert og må byttes ut ved samme anledning. Bevilgningen dekker også løpende oppgradering av teknisk og digitalt utstyr innenfor bibliotek, kulturskole og andre kulturtjenester. Bibliotekbygningen eies av Papirbredden Eiendom. Ombygging av biblioteket vil derfor ikke gi investeringskostnader, men økte husleiekostnader.

4.7 Programområde 07 Ledelse, organisering og styring

20 flere lærlingplasser per år i planperioden innen fagområdene helse, sosial og omsorg og oppvekst i tillegg til 53 lærlingplasser i 2016.

Lederopplæring styrkes med 0,5 millioner kroner gjennom samarbeid med Høyskolen Sør Øst Norge.

Digitaliseringsstrategien følges opp i 2017 med flere prosjekt som skal gi nye selvbetjeningsløsninger og en økt digital tjenesteproduksjon. Det rettes et spesielt fokus på rutiner og kvalitet innen informasjonssikkerhet. Videre fortsetter arbeidet med nytt sak-/arkivsystem og nytt budsjett- og analyseverktøy. For å gjennomføre kompetansekartlegging av ansatte i barnehagene og skolene anskaffes eget kompetansekartleggingsverktøy i kommunens HR-system, Agresso.

For å følge opp vedtatt Eiermelding i bystyret med blant annet utarbeidelse av verdivurderinger, eierstrategier og kvalitetssikre utbytteevne foreslås rammeøkning til innkjøp av eksterne vurderinger.

Beskrivelse av dagens virksomhet

Ledelse, organisering og styring omfatter Drammen kommune som administrativ organisasjon og styringssystemene som benyttes for å kunne levere de tjenester som er vedtatt. Programområdet består i hovedsak av virksomheten Service og administrasjon samt rådmannen med seksjoner. Funksjoner som tilligger programområdet er blant annet lønn og regnskap, arkiv, kundesenter m/turistinformasjon, kart og geodata samt innkjøp.

Tabell 4.7.1 Faktatall for programområdet

	2013	2014	2015	2. tertial 2016
Antall besøk på kommunens nettsted	978 509	839 119	845 921	561 772
Antall besøk på nettsiden "Kontakt kommunen"	25 043	24 159	21 418	18 559
Antall besøk på skjemasidene	23 902	24 069	18 910	19 332
Chat servicetorget/kundesenter	2 737	2 522	2 534	1 715
Antall følgere på Facebook	4 517	5 300	5 985	6 995
Antall følgere på Twitter	-	-	228*	285
Varslingstjenesten for veier/brøyting	1 670	1 751	1 646	2 330
Kundehenvendelser servicetorget/kundesenter	10 744	9 456	9 973	5 349
Telefonhenvendelser servicetorget/kundesenter	87 863	82 523	86 122	53 997
CRM - Kundeoppfølgingssystem	6 407	11 260	23 310	20 459
Rammeavtaledekning i %	47	60	65	65
Omsetning på e-handel i mill kr	223	470	439	384

* Fra 4. kvartal 2015

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring

Ledelse, organisering og styring

Drammen skal være blant de beste kommunene i landet når det gjelder kvalitet i tjenestene og effektiv ressursbruk

Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke-godkjent	Resultat 2015
Utvikle gode mål for tjenestekvalitet og levere i forhold til fastlagte mål	Drammen kommune skal være en effektiv og moderne servicekommune				
	- Nye digitale publikumløsninger	3	2	1	2
	- Prosentandel kundehenvelser registrert i CRM	> 35 %	25-35 %	< 25 %	
	- Gjennomføre årlig brukerundersøkelse	≥ 5	4,0 - 4,9	< 4,0	5,2
	- Andel elektroniske henvendelser økes (utgangspunkt resultat 2016)	> 10 %	5-10 %	< 5 %	
Regelmessig måle kvaliteten på tjenesten og gjennomføre tiltak for å heve kvaliteten	- Antall dokumenter lastet ned i Jupiter innsynsløsning	> 12000	12000-10000	<10000	Ny i 2017
	- Andel arkiver ferdig registrert og tilgjengelig via arkivportalen	> 60 %	50-60 %	< 50 %	Ny i 2017
Drammen skal være blant de mest effektive bykommunene	Administrative arbeidsprosesser effektivisert og digitalisert				
	- Prosesser som er digitalisert pr år	> 5	5 - 2	< 2	5
	Effektiv og kvalitativt bedre saksbehandling ved økt bruk av geodata				
	- Etablere beredskapskart på digital plattform	Etablert	Arbeidet er igangsatt	Ikke etablert	Ny i 2017

Drammen kommune skal ha en bærekraftig økonomi som sikrer vekst med kvalitet for byens innbyggere	Drammen kommune gjennomfører sine anskaffelser effektivt og profesjonelt, slik at gevinster realiseres				
	- Antall dokumenterte økonomiske og kvalitetsmessige gevinster på anskaffelsesområdet	> 4	4-2	< 2	Ny i 2017
	- Digitale anskaffelsesprosesser	> 90 % av alle anskaffelser er i innkjøpsavdelingen er digitale	90-65 % av alle anskaffelser i innkjøpsavdelingen er digitale	< 65 % av alle anskaffelser i innkjøpsavdelingen er digitale	Ny i 2016

Hovedaktiviteter

Servicekommunen

Rådmannen har startet arbeidet med å utarbeide en service- og kanalstrategi. Strategien vil bli lagt frem for bystyret til behandling i løpet av første halvår 2017.

Turistinformasjon er flyttet til rådhuset med virkning fra juli 2016. Erfaringene har vært positive, og tilbakemeldingene fra publikum har vært gode. Konseptet med turistinformasjon på rådhuset vil bli videreutviklet før sommeren 2017.

Gjennomføring av digitaliseringsstrategien

Stortingsmelding 27 (2015-2016) Digital agenda, som ble lagt frem 15.4.16 underbygger Drammen kommunes satsing på digitalisering. Brukeren i sentrum, styrket digital kompetanse og effektivisering er alle områder som er godt dekket i kommunens digitaliseringsstrategi og arbeidet med å realisere strategien er kommet godt i gang. Etableringen av dSTAB som kommunens bestiller av IKT-tjenester har tilført Drammen kommune handlekraft og digital kompetanse. Nye prosjekter som etableres, fokuserer på samspillet mellom prosesser, teknologi og organisasjon, med utgangspunkt i brukernes behov.

Med et stadig økende antall prosesser som digitaliseres, øker behovet for kjennskap til og forvaltning av rutiner og forståelse for informasjonssikkerhet og personvern. Det vil i 2017 være et spesielt fokus på kompetanseheving og kvalitet i arbeidet med informasjonssikkerhet.

I 2017 vil det fokuseres på digital selvbetjening og tjenesteproduksjon, gjennom utvikling av nye bookingtjenester for innbyggerne og flere automatiserte tjenester, blant annet for utbetaling av tilskudd til frivillige. Gjennom ny løsning for sak og arkiv vil innbyggerne få innsyn i egne saker og arbeidsprosessene i saksbehandlingen blir mer effektive. I prosjektet Smart City skal det brukes teknologi til å fokusere på byutvikling og Drammens fremtidige behov, hvor innbyggerne opplever Drammen som enkel, effektiv, fleksibel og innovativ.

Anskaffelser

I anskaffelsesarbeidet vil det bli lagt til rette for større sosialt ansvar, samt å sikre mer effektive og profesjonelle anskaffelser slik at gevinster kan realiseres. Dette innebærer tiltak mot arbeidskriminalitet, implementering av nytt regelverk for offentlige anskaffelser, ytterligere digitalisering av anskaffelsesprosessen og utvikling av innkjøpssystemet (e-handel), samt konkrete tiltak for økt kompetanse,

kvalitet og kontroll. Rådmannen vil fremme egen sak om bekjempelse av arbeidskriminalitet og sosialt ansvarlige innkjøp.

Fremtidig organisering av eiendomsoppmåling

Regjeringen har sendt på høring forslag til ny organisering av eiendomsoppmåling. Saken forventes sluttbehandlet i Stortinget i 2017. Eventuell realisering av forslaget vil ha konsekvenser for kommunens forvaltning (Kart og geodata) og tjenesteyting (Drammen Drift KF). Det vises til høringsaken, som legges fram for bystyret i løpet av 2016.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	228 678	244 001	246 488	249 412	252 336
Sum Driftsinntekter	-40 490	-41 469	-41 469	-41 469	-41 469
Sum	188 188	202 532	205 019	207 943	210 867

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	188 188	188 188	188 188	188 188
Sum Tekniske justeringer	1 715	1 715	1 715	1 715
Sum Budsjettendringer inneværende år	3 351	3 351	3 351	3 351
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Økt husleie Rådhuset etter oppgradering av 6 og 7 etasje	200	200	200	200
Utvikling av kvalitetsystem	0	-1 000	-1 000	-1 000
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	200	-800	-800	-800
Konsekvensjusteringer	5 266	4 266	4 266	4 266
Konsekvensjustert ramme	193 454	192 454	192 454	192 454
Nye tiltak				
Iverksetting av vedtatte planer	3 600	3 600	3 600	3 600
Eierstyring og ekstraordinære utgifter til ekstern bistand	2 000	2 000	2 000	2 000
20 nye lærlingplasser hvert år	1 218	4 142	7 066	9 990
Fra 1. tertial 2016: Økt bidrag til kommuneadvokaten	1 000	1 000	1 000	1 000
Konsernovergripende kompetanseutvikling	500	500	500	500
Nytt budsjett- og analyseverktøy	460	460	460	460
Oppgradering av rådhuset - sykkelparkering og arbeidsplasser	300	863	863	863
Sum Nye tiltak	9 078	12 565	15 489	18 413
Nye tiltak og realendringer	9 078	12 565	15 489	18 413
Ramme 2017-2020	202 532	205 019	207 943	210 867

Nye tiltak

Iverksetting av vedtatte planer

Som omtalt i 2. tertialrapport 2016 påløper merkostnader knyttet til etablering av konsernovergripende funksjoner etter bystyrevedtak, jfr. blant annet oppfølging av planer vedrørende mangfold og inkludering, forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme, frivillighet og digitaliseringsstrategi. Det foreslås avsatt 3,6 millioner kroner på årsbasis.

Eierstyring og ekstraordinære utgifter til ekstern bistand

Det påløper kostnader knyttet til oppfølging og forvaltning av nylig vedtatte eierpolitikk (bystyret 20.9.16). Dette omhandler kostnader til bistand i forbindelse med utarbeidelse av eierstrategier for selskap og foretak og annet arbeid knyttet til selskapsgjennomgang og selskapsutvikling. Eksempler på dette er kostnader til gjennomgang av særskilte forhold som momsproblematikk, verdifastsetting av eierposisjoner m.m. Rådmannen foreslår at programrådets ramme styrkes med 2 millioner kroner til dekning av denne type kostnader. Rammestyrkingen foreslås sett i sammenheng med at kommunen mottar samlet utbytte fra sine eierposisjoner i aksjeselskaper i størrelsesorden 60-70 millioner kroner.

20 nye lærlingplasser hvert år

Drammen kommune har per 2016 totalt 53 ordinære lærlinger innen fagområdene helsefag, barne- og ungdomsarbeiderfag, IKT, kontor og VA. KS ser at det blir knapphet på fagkompetanse framover, og anbefaler at kommunal sektor etablerer et mer ambisiøst mål om to lærlinger per 1 000 innbyggere. Rådmannen foreslår å øke antall lærlingplasser med 20 plasser hvert år i perioden 2017-2020, det vil si at det etableres totalt 80 nye lærlingplasser i planperioden.

I HSO viser beregninger i "Strategiplan for kompetanse og rekrutteringsbehov i helse, sosial og omsorg 2011-2021" at det vil oppstå stor mangel på helsefagarbeidere. Det er allerede ubalanse som følge av stor aldersrelatert avgang samt turnover i perioden. Det vil bli en kamp om kvalifisert arbeidskraft, og kommunen vil derfor satse på unge med relevant fagkompetanse. For å styrke fagkompetansen i HSO, foreslår rådmannen at det etableres 10 nye lærlingeplasser fra høsten 2017. Kostnadsrammen for 10 nye lærlingeplasser er 1,5 millioner kroner, som gir en høsteffekt på 0,6 millioner kroner.

Bystyret i Drammen har lagt viktige føringer for en langsiktig kvalitetsutvikling i barnehager og skoler. Siste vedtatte strategier er "Byvekst med kvalitet" og "Læringsløp Drammen - Å lykkes i hele læringsløpet". Skal skoler og barnehager lykkes i dette arbeidet, må det rekrutteres inn flere med fagkompetanse som følge av framtidig aldersrelatert avgang og turnover blant pedagogiske medarbeidere (assistenter i skole, barnehage og SFO). For å øke fagkompetansen innen barne- og ungdomsarbeiderfaget, foreslår rådmannen at det settes av 0,6 millioner kroner til 10 nye lærlingeplasser fra høsten 2017.

Konsernovergripende kompetanseutvikling

For gjennomføring av Lederskolen i Drammen kommune, er det forhandlet fram en fastpris og skrevet avtale med Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN) om gjennomføring av moduler i 2017 innen områdene

«Ledelsesteorier» og «Endringsledelse». Det foreslås avsatt 0,5 millioner kroner til gjennomføring av tiltaket.

Nytt budsjett- og analyseverktøy

Framsikt AS er et programvareselskap som lager nettbaserte verktøy for kommunal virksomhetsstyring, budsjettering og økonomiplanlegging. Drammen kommune er pilot for utvikling og utprøving av denne programvaren og formell partner i OFU (offentlig finansiert utvikling) prosjektet sammen med Innovasjon Norge. OFU avtalen utløper 31. desember 2016. Prosjektet videreføres i 2017 med hovedfokus på rapportering, mål og resultatstyring. Herunder automatisering og forenkling av arbeidet med løpende virksomhetsstyring og utarbeidelse av tertialrapporter. I det nye fortsettelsesprosjektet for 2017 vil avgiften bli 115 000 kroner per kvartal slik at den dekker både fortsatt egenbidrag i utvikling av mål og resultatstyring, men også dekker tilgangen til de funksjonalitetene som allerede er utviklet og selges til andre kommuner.

Oppgradering av rådhuset - sykkelparkering og arbeidsplasser

Det er ønskelig å etablere sykkelparkering for ansatte. Stadig flere bruker sykkel til og fra jobb, og i tjenesteoppdrag, hele året, og kommunen oppfordrer til økt bruk av miljøvennlige transportmidler. Drammen kommune er med i Futurebuilt. Som en del av Futurebuilt-arbeidet gjennomføres en reisevaneundersøkelse blant de ansatte i rådhuset for å kartlegge sykkelbruken. Det vil også bli foretatt en vurdering av hvordan en fremtidsrettet løsning for sykkelparkering best kan realiseres, herunder sykkelparkering for el-sykler med lademulighet. Resultatet av dette arbeidet vil være et viktig grunnlag for rådmannens anbefaling om etablering av sykkelparkering i rådhuset. Rådmannen vil i 1. tertialrapport komme tilbake til nærmere beskrivelse av anbefalt løsning og økonomiske konsekvenser.

Det er i de senere år gjennomført betydelige oppgraderinger av rådhuset, slik at det til enhver tid skal fremstå som en god arbeids- og møteplass for ansatte, publikum og politikere. På noen områder er det imidlertid fortsatt behov for å vurdere andre løsninger enn dagens rådhus kan tilby. Det vil bli utarbeidet en helhetlig plan for fremtidig arbeidsplasser og investeringsbehov i bygget. Planen vil foreligge i 2017 og vil legges til grunn for økonomiplanarbeidet 2018 – 2019. 6. etasje i hovedblokka på rådhuset har en lite god arealløsning, og det foreslås å starte med dette delprosjektet i 2017. Det foreslås avsatt 0,2 millioner kroner til nødvendig planarbeid. Rådmannen vil ta kontakt med Drammen kommunale pensjonskasse (DKP) som eier rådhuset for å avklare hvorvidt DKP skal dekke hele eller deler av kostnaden.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	2017-20
Investeringsprosjekter					
Nye investeringer					
BY - Kompetansekartlegging	1 800	0	0	0	1 800
BY - Smart city	1 000	0	0	0	1 000
BY - Videreføring av IKT-investeringer	10 000	0	0	0	10 000
DEKF - Oppgradering av bygningsmassen	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Sum Nye investeringer	13 800	1 000	1 000	1 000	16 800
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Nye informasjons- og styringssystemer	8 800	8 800	8 800	8 800	35 200
BY - Sak- og arkivløsning	3 500	2 000	0	0	5 500
Sum Tidligere vedtatte investeringer	12 300	10 800	8 800	8 800	40 700
Sum investeringsprosjekter	26 100	11 800	9 800	9 800	57 500

BY - Kompetansekartlegging for barnehage, skole og HSO

Kommunen har innført Agresso blant annet på HR-området. I arbeidet med å sikre god prosjektledelse og systemkartlegging på viktige tjenesteområder, foreslår rådmannen at det for Agresso HR anskaffes modul for kompetansekartlegging for ansatte i barnehage og skole. Det foreslås avsatt 1,8 millioner kroner i 2017 til anskaffelse av denne modulen.

BY - Smart city

Flere kommuner, blant annet Stavanger, Bærum og Oslo har igangsatt ulike tiltak for å utvikle smarte løsninger innen mobilitet, energi og IKT, for eksempel sensorteknologi til måling av trafikk, luftkvalitet, støy og ledige parkeringsplasser. Data som samles inn, tilgjengeliggjøres for innbyggere og næringslivet gjennom åpne grensesnitt. Internasjonalt eksisterer det flere eksempler på hvordan teknologi kan benyttes for at innbyggerne i større grad kan delta i beslutninger og på den måten bidra til økt nærdemokrati.

Det foreslås avsatt 1 million kroner i 2017 til et forprosjekt der bruk av sensorteknologi, tilgjengeliggjøring av data og modeller for nærdemokrati testes ut. Erfaringene skal bidra til en definering av målsettinger for hvordan Drammen kommune skal tilnærme seg konseptet Smart City. Prosjektet ses i sammenheng med bruk av stordata inn i byutviklingsperspektivet og bygger videre på Drammen kommunes erfaringer fra prosjektet Framtidens byer.

BY - Videreføring av IKT-investeringer

For å gjennomføre digitaliseringsarbeidet, har bystyret tidligere vedtatt gjennomføring av konkrete IKT-investeringer som er påbegynt, men ikke slutført. Flere IKT-investeringer er prosjektorganisert og løper over flere budsjettår. I 2. tertialrapport redegjorde rådmannen for at totale investeringer er forventet å ligge under budsjett, og at investeringsbehovet i 2016 kan reduseres fra 36,9 millioner kroner til 26,9 millioner kroner. Forslag til ny bevilgning legges inn i økonomiplan for 2017-2020.

Rådmannen legger i det videre digitaliseringsarbeidet opp til å videreutvikle eksisterende og påbegynte løsninger. Dette er publikumsrettede løsninger og digitale verktøy for effektivisering av den kommunale tjenesteproduksjonen. Her nevnes Agressoprojektene HR og økonomi, nytt saksbehandlingssystem og nye arkivløsninger, innføring av nytt kvalitetssystem, videreutvikling av kommunens innsynsløsning, utbedring av trådløse nett på Strømsø og Bragernes torg, digitale informasjonsløsninger i kundesenter/turistinformasjon, digitale bilder som grunnlag for byvekst, e-handelsløsning og system for kontraktsforvaltning. Rådmannen foreslår at det avsettes 10 millioner kroner til dette arbeidet i 2017.

DEKF - Oppgradering av bygningsmassen

Det videreføres en avsetning på 1 million kroner til nødvendig rehabilitering av rådhusets tårnbygning.

BY - Sak- og arkivløsning

Det er vedtatt innføring av nytt saksbehandlingssystem og nye arkivløsninger. Systemet skal bidra til at arbeidsprosessene er enkle, effektive og velfungerende for ansatte og innbyggere. I økonomiplan 2016 – 2019 er det avsatt 2 millioner kroner i 2016 og 2 millioner i 2017 til videre arbeid med ny sak- og arkivløsning. For å sikre nødvendig fremdrift, fullgode løsninger og implementering av eByggesak, er det behov for å avsette ytterligere 1,5 millioner kroner i 2017 og 2 millioner kroner i 2018.

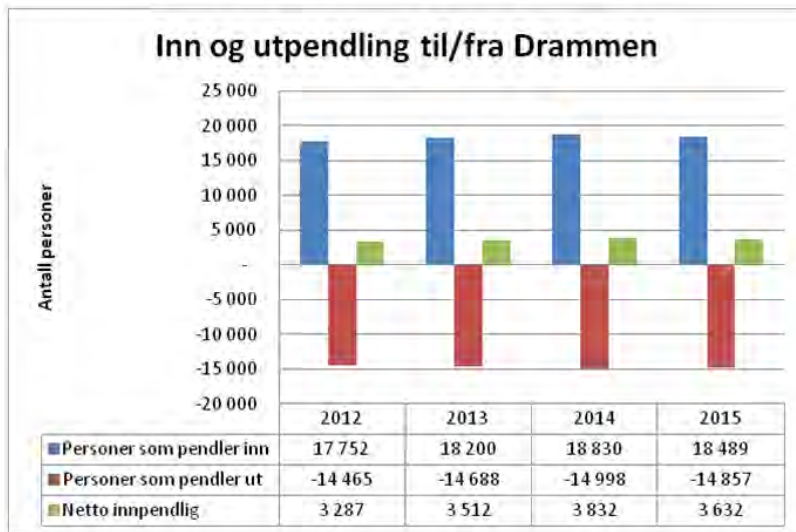
4.8 Programområde 08 Miljø, kompetanse og næring

Drammen kommune vil bidra med 2 millioner kroner årlig til et nytt samarbeidsprosjekt med næringslivet "Næringsvekst 2020". Bedriftsetableringer og satsing på gründere er en sentral del av satsingen. Rådmannen foreslår å støtte høgskolen i Sørøst-Norge med 3 millioner kroner årlig for å videreutvikle Campus Drammen som arena for kompetanseutvikling, innovasjon og forskning. For å styrke Drammen som kurs- og konferanseby foreslår rådmannen å videreføre støtten til Byen Vår Drammens prosjekt Destinasjon Drammen.

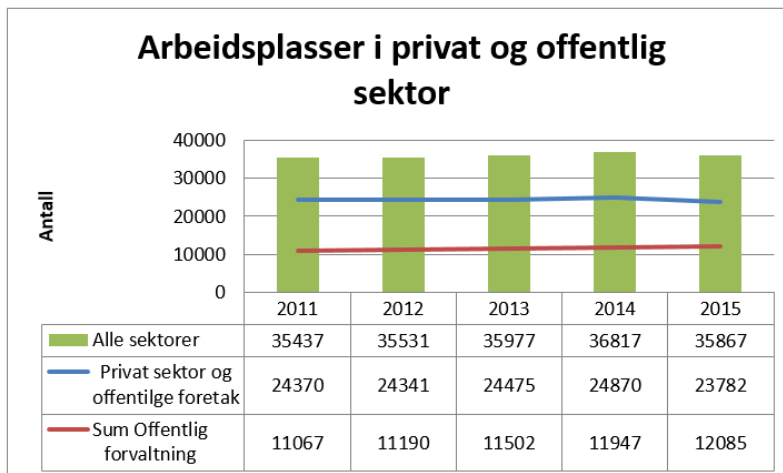
Beskrivelse av dagens virksomhet

Programområdet omfatter kommunens arbeid med næringsutvikling og midler til høgskolen i Sørøst Norge (HSN) til utvikling av Campus Drammen. Det gis tilskudd til styrking av bylivs- og sentrumstiltak, kjøp av etablererveiledningstjeneste og tilskudd til prosjektet Destinasjon Drammen. I perioden 2017-2020 er det avsatt midler til prosjektet Næringsvekst 2020, som er et nytt samarbeidsprosjekt med næringslivet.

Figur 4.8.1 Inn- og utpendling fra Drammen (Kilde SSB – tabell 03321)

Figur 4.8.2 Sysselsatte totalt og fordelt på privat og offentlig sektor (Kilde SSB - tabell 07979)

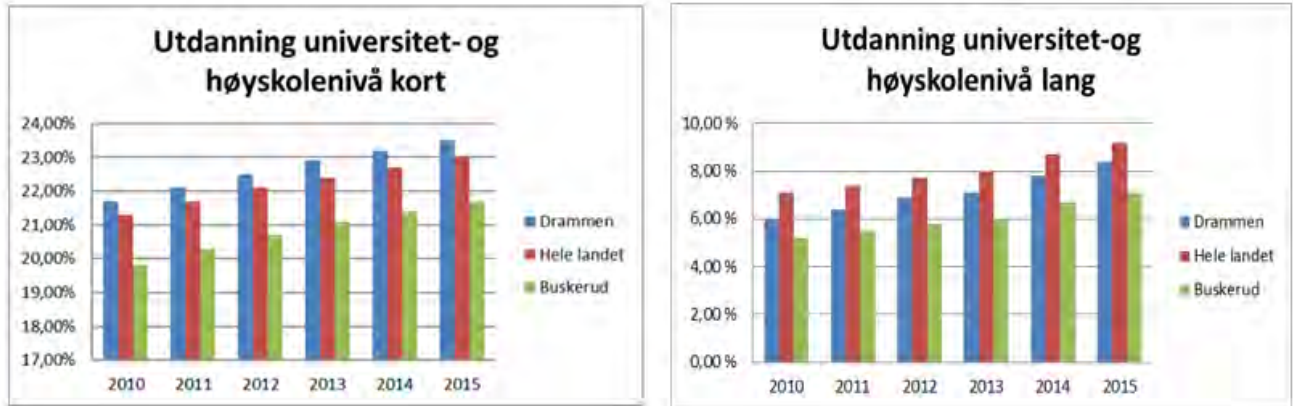
SSB har lagt om sin statistikk m hensyn til datakilder for statistikkene som omhandler sysselsatte fra og med 2015. For 4. kvartal 2015 ligger antall sysselsatte i Norge i alt 60 000 lavere enn Arbeidskraftundersøkelse (AKU). Dette betyr at det er vanskelig å analysere og sammenligne data i SSB med tidligere år nasjonalt og også for Drammen. Men lite tyder på at det er nedgang i arbeidsplasser fra 2014 til 2015 dersom samme statistikk hadde blitt benyttet. Når det gjelder inn og utpendling, viser statistikken stabile og positive forholdstall for Drammen.

Drammen ble nr. 34 i NHOs Kommune NM for 2016 (tallgrunlaget er fra 2015).

Antall nyetableringer per 1000 innbyggere i yrkesaktiv alder er på 20,1 prosent i Drammen, landsgjennomsnittet er 16,6 prosent. Drammen er rangert som nummer 18 i landet i NHOs kommune NM for denne indikatoren i 2015.

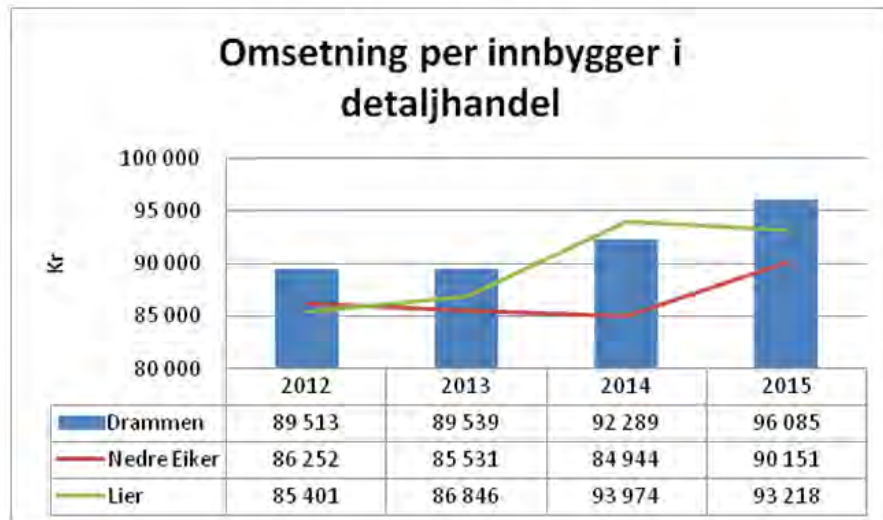
Sammenligning med andre kommuner

Figur 4.8.3 Kort høyere utdanning (Kilde SSB - tabell 09429) Figur 4.8.4 Lang høyere utdanning

Drammen har en jevn økning med hensyn til andel innbyggere med kortere universitets- og høyskoleutdanning, og ligger over snittet for Buskerud og landet. Også på lengre universitet- og høyskoleutdanning ligger Drammen over Buskerud, men under landsgjennomsnittet.

Figur 4.8.6 Sammenligning av omsetning per innbygger (Kilde SSB – tabell 04776)

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring

Kompetanse, omdømmebygging og næring

Drammen og regionen skal ha vekst i antall arbeidsplasser som over tid tilsvarer én arbeidsplass pr to nye innbyggere

Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Flere lønnsomme bedrifter og flere arbeidsplasser	Drammen skal opprettholde egendeckning av arbeidsplasser				
	- Lønnsomme bedrifter	Økning	Lik	Nedgang	Økning
	- SSB/antall arbeidsplasser/antall innbyggere	Egendeckning av arbeidsplasser er opprettholdt	Mindre endring i egendeckning av arbeidsplasser	Reduksjon i egendeckning av arbeidsplasser	Egendeckning opprettholdt
	Næringsvekst 2020				
	- Økt andel arbeidsplasser privat sektor	Økning	Lik	Nedgang	Ny i 2017
	- Økning i antall etableringer	Økning	Lik	Nedgang	Ny i 2017
Utdanningstilbud og forskningsaktivitet på universitetsnivå	Utvikle Drammen som studiested				
Utdanningstilbudet skal søke samarbeid med lokalt næringsliv	- Økt studietilbud	Økning	Lik	Nedgang	Økning
	- Antall studenter	Økning	Lik	Nedgang	Økning

Resultater og fokus 2017-2020

Drammen kommune har et nært samarbeid med Næringslivsforening i Drammensregionen og Byen Vår Drammen når det gjelder utvikling av nye mål og indikatorer for næringsarbeidet, basert på målene i Strategisk næringsplan. Planen er i prosess for oppdatering og vil bli ferdigstilt i begynnelsen av økonomiplanperioden.

Hovedaktiviteter

Strategisk næringsplan

Gjeldende Strategisk næringsplan for Drammen 2012-2022 ble vedtatt av bystyret 27. november 2012. Planen har ligget til grunn for samarbeidet med næringslivets organisasjoner og andre lokale og regionale samarbeidspartnere. Planen gir også føringer for økonomiske prioriteringer i økonomiplanen. Telemarksforskning har bidratt med analyser av næringsliv og attraksjon i 2016. På bakgrunn av dette er planen gjennomgått og oppdatert, og forslag til ny plan vil legges fram for bystyret første kvartal 2017. Nye indikatorer vil bli utarbeidet som følge av oppdaterte mål i 2017.

Næringsvekst 2020

Næringsvekst 2020 er et fireårig prosjekt som har som målsetting å forsterke prosesser i næringslivets miljøer for å etablere nye arbeidsplasser i Drammen. Bystyret vedtok i sak 88/16 at Drammen kommune skal bidra med 2 millioner kroner årlig fra og med 2017, herunder organisering av prosjektet. Fra næringslivet søkes det etablert en ordning med partnerbedrifter. I tillegg vil det være deltakerfinansiering i tilknytning til enkeltprosjekter. Næringsvekst 2020 vil støtte opp under delprosjekter som næringslivet selv initierer, deltar i og finansierer. Dette vil gi merverdi i form av dypere forankring og et bredere eierskap til næringsutvikling generelt og til oppgaven med å skape nye arbeidsplasser spesielt. Det er forutsatt at prosjektet skal bidra til å oppnå mål og strategier i Strategisk næringsplan. Foreslåtte satsingsområder er satsing på gründere, eiendomsutvikling, helseinnovasjon og besøksnæringen.

Tilbud til etablerere/gründere

Drammen og regionen har i flere år arbeidet med å styrke tilbudene for etablerere/gründere. Drammensregionens 5-kommunesamarbeid (Drammen, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Sande og Svelvik), Lier kommune, Buskerud fylkeskommune, Næringsforeningen i Drammensregionen (nfd) og Innovasjon Norge har i flere år hatt et samarbeid om å gi gratis veiledning til etablerere. I mars 2015 ble tilbudet utvidet med en gründerportal, som skal forenkle informasjonstilgangen for etablerere/gründere. Portalen er utviklet i et samarbeid mellom D5- kommunene, Lier kommune, og Buskerud fylkeskommune, og er finansiert av disse partene. Portalen driftes av nfd, som også viderefører prosjektlederansvaret for utvikling av portalen. Portalen skal bidra til at regionen blir en enda mer attraktiv region for de som vil starte eller utvikle egen bedrift.

Nfd nedsatte høsten 2015 en ressursgruppe for oppstart av gründernettverk. Ressursgruppen har bestått av personer fra næringsliv, bank, høgskole, kommunene (Drammen) og nfd. Ressursgruppen har gjennomført flere vellykkede gründerkaféer, med rundt 70–90 deltakere hver gang. Ressursgruppen har også kartlagt ulike miljøer/gründerhus på Østlandet, for å få oversikt over hvilke tilbud som gis og om disse kan bidra i arbeidet med å etablere et gründercenter i Drammen. Det er viktig at dette arbeidet blir godt forankret i og med bistand fra næringslivet. Satsing på tiltak til etablerere/gründere vil være et av satsingsområdene i Næringsvekst 2020.

Samarbeidsavtale med HSN

Høgskolen i Sørøst-Norge ble dannet 1. januar 2016, da Høgskolen i Buskerud og Vestfold fusjonerte med Høgskolen i Telemark. Bystyret vedtok i 2014 en samarbeidsavtale med daværende HBV. Avtalen innebærer et årlig tilskudd på 3 millioner kroner. Formålet med den økonomiske støtten er å videreutvikle Campus Drammen som arena for kompetanseutvikling, innovasjon og forskning, samt støtte arbeidet for å utvikle høgskolen til universitet. For å oppnå dette inneholder avtalen en rekke elementer som skal styrke Drammen som studiested.

Papirbredden Innovasjon AS

Bystyret vedtok i 2014 en samarbeidsavtale mellom Drammen kommune og Papirbredden Innovasjon AS. Avtalen innebærer et årlig utviklingstilskudd til Papirbredden Innovasjon AS på 0,5 millioner kroner. Beløpet skal brukes til "Drammensbasert" innovasjonsvirksomhet innenfor selskapets kjerneområder (helseteknologi, kultur og fornybare ressurser). Papirbredden Innovasjon AS rapporterer på bruken av pengene i Drammen kommunes årsmelding.

Byen Vår Drammen

Drammen kommune vil fortsette sitt samarbeid med Byen Vår Drammen om arrangementer med fokus på sentrumstiltak. Avtalen med Byen Vår Drammen utgjør kommunens andel av aktiviteter som julebelysning, Bondens Marked og andre aktuelle tiltak for å øke attraktiviteten i sentrum.

Destinasjon Drammen

For å styrke Drammen som kurs og konferanseby trenger byen et apparat for å samordne og markedsføre aktiviteter. Byen Vår Drammen (BVD) igangsatte et prosjekt, Destinasjon Drammen i 2015, for å koordinere aktiviteter og arrangementer, samt øke antall kurs- og konferansedøgn i byen. Rådmannen foreslår å videreføre støtten til prosjektet i prosjektperioden.

D5 samarbeid

Kommunene i D5-samarbeidet (Drammen, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Sande og Svelvik) vil videreføre samarbeidet om felles markedsføring av næringsarealer med stand på aktuelle arenaer også i 2017.

Viken Filmsenter

Rådmannen foreslår å videreføre støtte til Viken Filmsenter AS i økonomiplanperioden. Viken Filmsenter eies av fylkeskommunene Buskerud, Akershus, Østfold og Vestfold. De fire fylkene eier 25 prosent av selskapet hver. Filmsenteret skal ivareta den regionale rollen i norsk filmpolitikk. Drammen kommune har siden oppstarten støttet senteret med husleietilskudd for å sikre plassering av hovedkontor i Drammen, sammen med andre kulturnæringer på Union.

Internasjonale Drammen

Bystyret vedtok i sak 25/16 å støtte prosjektet Internasjonale Drammen. Ideen bak prosjektet "Internasjonale Drammen" bygger på å se Drammens innbyggere med innvandrerbakgrunn som en betydelig ressurs for å utvikle et romsligere samfunn, et mer inkluderende arbeidsliv og større verdiskapning i bedriftene. Målet er at innen 2020 skal bedriftene i regionen ha ansatt 1 000 medarbeidere med innvandrerbakgrunn. Det private næringsliv, organisasjoner og offentlig virksomhet er med på laget. Næringsforeningen i drammensregionen spiller en sentral rolle i prosjektet. Rådmannen foreslår at prosjektet støttes med 0,1 millioner kroner hvert år i perioden.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	9 649	9 479	9 479	9 479	9 479
Sum Driftsinntekter	-647	-661	-661	-661	-661
Sum	9 002	8 818	8 818	8 818	8 818

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	9 002	9 002	9 002	9 002
Sum Tekniske justeringer	216	216	216	216
Sum Budsjettendringer inneværende år	-500	-500	-500	-500
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Næringsvekst 2020	2 000	2 000	2 000	2 000
Uttrekk Byen Vår Drammen (Omdømmeprojektet)	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	0	0	0	0
Konsekvensjusteringer	-284	-284	-284	-284
Konsekvensjustert ramme	8 718	8 718	8 718	8 718
Nye tiltak				
Internasjonale Drammen	100	100	100	100
Gratis lørdagsparkering i Drammen sentrum	0	0	0	0
Sum Nye tiltak	100	100	100	100
Nye tiltak og realendringer	100	100	100	100
Ramme 2017-2020	8 818	8 818	8 818	8 818

Nye tiltak

Internasjonale Drammen

Prosjektets idé bygger på å se Drammens innbyggere med innvandrerbakgrunn som en betydelig ressurs for å utvikle et romsligere samfunn, et mer inkluderende arbeidsliv og større verdiskapning i bedriftene. Prosjektet er et unikt samarbeid mellom næringslivet i drammensregionen, det offentlige og organisasjonene. Målet er å utnytte alle tilgjengelige ressurser best mulig. Næringsforeningen i drammensregionen spiller en sentral rolle i prosjektet.

Gratis lørdagsparkering i Drammen sentrum

I forbindelse med 1. tertial 2016 ble det tilleggsbevilget 0,5 millioner kroner til ordningen med to timers gratis parkering i sentrum lørdager. I samme sak ble det også lagt ved en evalueringsrapport om ordningen. Rapporten viser at ordningen ikke har vesentlig effekt. Rådmannen foreslår derfor at ordningen oppheves fra 2017. Dersom ordningen skulle videreføres, må tiltaket finansieres med kompensasjon av anslått inntektsbortfall i parkeringshusene på 0,6 millioner kroner hvert år i økonomiplanperioden. Rådmannen har forøvrig valgt å foreslå at parkeringsavgiftene i 2017 økes noe mindre enn foreslått av styret i Drammen Parkering KF. Det vises til nærmere omtale i del 5.2.4.

4.9 Programområde 09 Idrett, park og natur

” Idrettsløftet” med etablering av nye kunstisbaner, rehabilitering av kunstgressbaner, og etablering av flerbrukshaller fortsetter. De største prosjektene er nye flerbrukshaller ved Øren, Brandengen og Fjell skoler. Investeringene er nærmere omtalt under programområde 12 Skole. Gjennomføring av «Friluftsløftet» starter i 2017. Prosjektet skal bedre mulighetene for friluftsliv og fysisk aktivitet i nærmiljøet i bydelene, gjennom etablering av sammenhengende turstier og nye turmål. Det vil bli investert 5 millioner kroner per år i årene fremover. Etableringen av Olympiatoppens regionale toppidrettssenter i Drammen støttes. For å stimulere til fysisk aktivitet for kommunens eldste innbyggere foreslås etablert et nærmiljøanlegg skreddersydd for seniorer i Bacheparken.

Bygging av ny flerbrukshall ved Øren skole

Beskrivelse av dagens virksomhet

Tjenestene omhandler forvaltning, drift og vedlikehold av idrettsanlegg, parker og friluftsområder. Programområdet omfatter også samarbeid med idretten og naturbruk- og naturvernorganisasjoner. Programområdet har myndighetsutøvelse innenfor fagområdene.

Tabell 4.9.1 Nøkkeltallstabell

	2011	2012	2013	2014	2015
Ballokker (antall)	47	47	47	47	47
Lekeplasser (antall)	54	55	56	57	58
Naturmark i friområder (dekar)	17 000	17 726	18 688	18 688	18 714
Plenarealer (m ²)	682 000	682 000	682 000	746 063	746 063
Turveier (m)	23 780	24 000	24 000	24 550	24 550
Medlemstall i idrettslag	23 733	20 792	20 494	21 388	20 956

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring
Idrett, park og natur

Øke bruken av fellesarealer, idrettsanlegg og turområder					
Mål fra Bystراتيجien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Drammens innbyggere skal være fysisk aktive og ha god helse	Idrettsanlegg, grønt områder og byens mark innbyr til økt bruk				
	Utleie av idrettsanlegg inne	Økning	Lik	Nedgang	68 %
	Utleie av idrettsanlegg ute	Økning	Lik	Nedgang	64 %
	Besøkende i byens parker	Økning	Lik	Nedgang	NY
	Trafikktall på utfartssteder til byens mark	Økning	Lik	Nedgang	Svak økning
	Tilrettelegging: Nye spillemiddelsøknader	>3	1 - 3	Ingen	12
Innbyggere gis gode muligheter til å utøve idrett	Rekruttering til aktivitet i organisert idrett				
	Antall aktive medlemmer i idrettslag	Økning	Lik	Nedgang	Ned fra 21388 i 2014 til 20956 i 2015

Hovedaktiviteter

Økonomiplan 2017-2020 viderefører "Idrettsløftet" som bystyret vedtok i økonomiplan for 2015-2018. Dette omfatter etablering av nye kunstisbaner, rehabilitering av kunstgressbaner og etablering av flerbrukshaller. Arbeidet fortsetter med blant annet bygging av kunstisbane og fullføring av idrettshall ved Øren skole. Bygging av flerbrukshaller på Fjell og Brandengen skoler planlegges startet opp i 2017.

Gjennomføring av "Friluftsløftet" starter i 2017. Prosjektet skal bedre mulighetene for friluftsliv og fysisk aktivitet i nærmiljøet i bydelene, gjennom etablering av sammenhengende turstier og nye turmål. Det vil bli investert 5 millioner kroner per år i årene fremover.

Ettersom nye idretts- og friluftsanlegg blir ferdigstilt og satt i drift, påløper nye driftsutgifter. Driftsbudsjettet i P09 øker derfor noe i årene som kommer.

Etableringen av Olympiatoppens regionale toppidrettssenter i Drammen støttes.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	84 685	91 111	92 711	92 811	92 811
Sum Driftsinntekter	-13 420	-13 744	-13 744	-13 744	-13 744
Sum	71 265	77 367	78 967	79 067	79 067

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	71 265	71 265	71 265	71 265
Sum Tekniske justeringer	1 328	1 328	1 328	1 328
Sum Budsjettendringer inneværende år	290	290	290	290
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Driftsutgifter ny kunstis- og kunstgressbane Konnerud	300	300	300	300
Driftsutgifter nye turveier, nærmiljøanlegg, parker, byrom og lekeplasser	100	200	300	300
Driftsutgifter ny kunstis- og kunstgressbane Øren	0	1 500	1 500	1 500
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	400	2 000	2 100	2 100
Konsekvensjusteringer	2 019	3 619	3 719	3 719
Konsekvensjustert ramme	73 284	74 884	74 984	74 984
Nye tiltak				
Økt støtte til Drammensbadet	3 000	3 000	3 000	3 000
Drift av nytt løypenett, nærmiljøanlegg og Drammen park	1 000	1 000	1 000	1 000
SIF- IPU (Idrett for utviklingshemmede)	83	83	83	83
Sum Nye tiltak	4 083	4 083	4 083	4 083
Nye tiltak og realendringer	4 083	4 083	4 083	4 083
Ramme 2017-2020	77 367	78 967	79 067	79 067

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Driftsutgifter ny kunstis- og kunstgressbane Konnerud

Vinteren 2016/2017 blir første sesong med full drift på det interkommunale isanlegget på Konnerud, og driftsutgiftene øker derfor fra 1 million kroner i 2016 til 1,3 millioner kroner per år fra 2017. Dette er et samarbeidsprosjekt med Sande kommune og begge kommuner bidrar økonomisk til driften. Driftsutgiftene økes med 300 000 kroner i samsvar med gjeldende økonomiplan 2016-2019.

Driftsutgifter nye turveier, nærmiljøanlegg, parker, byrom og lekeplasser

Tidligere vedtatte anlegg som gir økte driftsutgifter etter økonomiplan 2016-2019.

Driftsutgifter ny kunstis- og kunstgressbane Øren

Øren kunstis/kunstgressbane vil være i full drift fra 2018.

Nye tiltak

Økt støtte til Drammensbadet

Drammensbadet vil fra 2017 ha mva på inntekter. For å opprettholde en prisvekst på 2,5 prosent anbefaler rådmannen økt tilskudd til drift med 3 millioner kroner.

Drift av nytt løypenett, nærmiljøanlegg og Drammen park

Nytt rulleskiskytingsarrangement i Drammen, som skal være en folkefest på sommerstid i sentrum, er under planlegging. 2017 vil være et prøveår for arrangementet. Etter en evaluering vil rammebetingelser for et eventuelt arrangement i 2018 vurderes.

Drift av nye og utvidede anlegg

Den nye aktive sonen i Drammen park vil gi økte driftsutgifter. Rådmannen vil komme tilbake til kostnadsestimat for drift når anlegget er ferdig bygd. Det er anlagt nærmiljøanlegg på Danvik, Gulskogen, Åssiden, Rødgata og Dumpa, samt ny lekeplass i Micheletbakken. Økte driftsutgifter er cirka 0,15 millioner kroner per år.

Løyper og turstier

Det er innkjøpt nye løypemaskiner, som krever økt service og vedlikehold. Løypenettet som kjøres er også utvidet med cirka 1 mil, og dette gir økte driftsutgifter. Flere av løypene vil også få økt vedlikehold, med kantklipping, grusing/slådding og vedlikehold av stikkrenner. Jevnere løyper vil bety at skispor kan kjøres på mindre snøfall, og løypene får høyere kvalitet som turstier om sommeren. I en del av lysløypene er det behov for utskifting av lamper. Dette gir behov for å øke driftsutgiftene med 0,55 millioner kroner.

Innen områdene Idrett, park og natur foreslår rådmannen å øke driftsutgiftene med 1 million kroner per år, til å dekke drift av nye anlegg.

Ny turvei ved Knive

SIF- IPU (Idrett for utviklingshemmede)

Alle tilskudd til Idrettslag i Drammen utbetales nå samlet fra Programområde 09 Idrett, park og natur. SIF/IPU (idrett for utviklingshemmede) har tidligere fått tildelt midler gjennom tilskudd fra kultur- og fritidsformål P06.

Mellomfinansiering av spillemidler

Det vises til politisk vedtak 36 i økonomiplan 2016:

” Det er viktig at vi får egen sak fra rådmannen som belyser problematikken rundt mellomfinansiering for idrettslag når det gjelder spillemidler. Etterslepet er i dag på 2,7 år og beløper seg til 2,8 milliarder kroner.”

Bystyret vedtok i møte 1. november i år (sak 167/16) at det fra 2017 innføres en ordning med mellomfinansiering av spillemidler for anleggsinitiativ fra lag og foreninger. Ordningen evalueres i forbindelse med neste rullering av temaplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2021-2024.

Budsjettmessige konsekvenser vurderes nærmere i 1. tertialrapport 2017.

Olympiatoppens regionale toppidrettssenter (OLT)

Det vises til vedtaks punkt 35 til økonomiplan 2016-2019, vedr. regionalt kompetansesenter for OLT. Norge idrettsforbund og Olympiatoppen har besluttet å plassere administrasjonen i OLT Sørøst i Drammen. Drammen kommune har tidligere vedtatt å støtte etableringen igjennom en villighetserklæring. Buskerud idrettskrets sendte 27.9.2016 en søknad om årlig støtte på 300 000 kroner som en konsekvens av villighetserklæringen. Rådmannen vil legge fram sak til behandling, og vil komme tilbake til eventuelle budsjettmessige konsekvenser i 1. tertialrapport 2017.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	2017-20
Investeringsprosjekter					
Nye investeringer					
BY - Bacheparken - oppgradering	4 000	0	0	0	4 000
BY - Erstatningsanlegg for friidrett (Berskaug)	0	15 000	15 000	0	30 000
BY - Friluftsløft - trinn 1	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
DEKF - Fjell allmenning	0	7 000	7 000	7 000	21 000
DEKF - Inngangsparti Drammensbadet	5 000	0	0	0	5 000
DEKF - Marienlyst multifunksjonshall	0	0	0	5 000	5 000
DEKF - Oppgradering bygningsmassen	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
DEKF - Øren driftsbygg/infrastruktur	10 000	0	0	0	10 000
DEKF - Åssiden - fotballhall, avsetning	0	0	0	60 000	60 000
Sum Nye investeringer	28 000	31 000	31 000	81 000	171 000
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Dekkeutskifting kunstgressbaner	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
BY - Grunnerverv grøntarealer og friluftsområder	1 500	1 500	1 500	1 500	6 000
BY - Klimatilpasning skiløypenett/turveier	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
BY - Kunstis-/kunstgressbane Øren	35 400	0	0	0	35 400
BY - Nærmiljøanlegg/lekeplasser	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
BY - Oppgradering infrastruktur park, natur og idrett	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
BY - Skilting av gang-, sykkel- og turveier	600	0	0	0	600
BY - Turveier langs Drammenselva	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
BY - Utskifting av maskinpark	2 000	1 500	3 000	0	6 500
Sum Tidligere vedtatte investeringer	57 500	21 000	22 500	19 500	120 500
Sum investeringsprosjekter	85 500	52 000	53 500	100 500	291 500

BY - Bacheparken - oppgradering

Et nærmiljøanlegg for seniorer i Bacheparken kan realiseres i 2017. Dette er et område med flere eldre beboere og det er en målsetting å bidra til økt fysisk aktivitet og hverdagsmestring for disse. Det foreslås 4

millioner kroner til nærmiljøanlegget. Dette kommer i tillegg til de ordinære nærmiljøanleggene som bygges av kommunen.

BY - Friluftsløft - trinn 1

” Friluftsløftet” skal gi bedre muligheter for turer og fysisk aktivitet i bydelenes nærfriluftsområder. Det er utarbeidet forslag til flere tiltak i ulike bydeler for å utbedre friluftsmulighetene. Tangen/Åskollen er utpekt som «pilot-bydel», dels fordi de nye boligområdene på Knive trenger bedre tilgang til friluftsområder, og dels fordi bydelen mangler en del forbindelser for å skape gode, sammenhengende turforbindelser og gode turmål. Det foreslås avsatt 5 millioner kroner årlig til gjennomføring av ” Friluftsløftet”, med en prioritering av tiltak i Tangen/Åskollen bydel i 2017.

DEKF - Åssiden - fotballhall, avsetning

I gjeldende økonomiplan er det lagt inn investering på 60 millioner kroner til bygging av fotballhall på Åssiden i 2020.

Marienlyst – Multifunksjonshall

Drammen Eiendom legger opp til prosjektering i 2020, og gjennomføring frem til 2023. Saken forutsetter omregulering av området og finansiering fra salg av boliger. Fremdriften er derfor usikker.

BY - Dekkeutskifting kunstgressbaner

Idrettsløftet med etablering av nye kunstisbaner, rehabilitering av kunstgressbaner, og etablering av flerbrukshaller fortsetter.

Flerbrukshaller ved Øren, Fjell og Brandengen skoler foreslås utbygget i tråd med vedtatte planer. Hallene skal inngå i skolenes bygningsmasse, og vil bli brukt både av skolene i skoletiden, og av idrettslag/foreninger utenom skoletid. Investeringene føres over programområde 12 Grunnskole.

Flerbrukshallen på Øren ventes ferdigstilt medio 2017. Flerbrukshallene på Fjell og Brandengen har planlagt byggestart i 2017/18, og antatt ferdigstillelse er i 2018/19.

BY - Drammen park - oppgradering

I Drammen park er ombyggingen av de vestlige delene av parken gjennomført per utgangen av 2016. Planer for videre ombygging i de østlige deler av parken er ikke konkretisert, og bør ses i sammenheng med planlagt utbygging av nytt tinghus på nabotomta. Gjennomføring bør skje i samarbeid med utbygger av tinghuset, og det vil være aktuelt med et kommunalt bidrag fra avsetningen til «Samarbeid med private og offentlige utbyggere» under programområde 04.

BY - Grunnerverv grøntarealer og friluftsområder

I tråd med tidligere økonomiplaner settes det av 1,5 millioner kroner årlig for at kommune skal ha mulighet til å kjøpe eiendommer som kommer for salg i de viktigste friluftsområdene og til grøntanlegg.

BY - Klimatilpasning skiløypenett/turveier

I tråd med tidligere økonomiplaner videreføres tiltak som gjør det mulig å kjøre løyper ved mindre snømengder og gjøre traseene bedre egnet for bredere brukergrupper i barmarksperioden.

BY - Kunstis-/kunstgressbane Øren

Anleggsmessig må bygging av kunstis/kunstgressbane gjennomføres etter at ny flerbrukshall er bygget. Hallen forventes ferdigstilt i løpet av 1. halvår 2017. Byggearbeidene kan derfor først starte medio 2017 og

ferdigstilles samme år. Det er bevilget 2 millioner kroner i 2016 til detaljprosjektering av banen og bidrag til felles bygg og kjøle-/varmeanlegg for hall og bane. I fjorårets økonomiplan var det i 2017 opprinnelig foreslått 30 millioner kroner til bygging av selve baneanlegget. Bystyret vedtok 26. april 2016 endring av reguleringsplanen som tilsier at det skal opparbeides en større idrettsbane med maksimal størrelse 68 x 100 meter (spilleflate 60 x 100 meter). I formannskapsmøte 30. mars 2016 ble det orientert om at det vil koste cirka 3,4 millioner kroner mer å opparbeide en bane med spilleflate på 60*100 meter, sammenlignet med en bane på 60*90 meter som opprinnelig var vedtatt. Det må derfor bevilges 33,4 millioner kroner i 2017 til opparbeidelse av ny kunstis/kunstgressbane i tillegg til at 2 millioner bevilget i 2016 rebevilges i 2017, totalt 35.4 millioner kroner.

BY - Nærmiljøanlegg/lekeplasser

I tråd med tidligere økonomiplaner videreføres bygging av nye nærmiljøanlegg for å øke fysisk aktivitet og gi viktige møte- og aktivitetsanlegg for nærmiljøet.

BY - Oppgradering infrastruktur park, natur og idrett

Beløp brukes til tyngre rehabilitering og modernisering av anlegg når behovet går ut over ordinært vedlikehold som dekkes over driftsbudsjettet.

BY - Skilting av gang-, sykkel- og turveier

Arbeidet med å bedre skilting av stier og turveisforbindelser fra 2014 videreføres i 2017.

BY - Turveier langs Drammenselva

Drammen har over en rekke år etablert ett godt og sammenhengende turveisnett langs Drammenselva, og denne satsingen videreføres. Det ønskes også å etablere turveisforbindelser langs Drammensfjorden.

BY - Utskifting av maskinpark

For å opprettholde standard på maskinparker det avsatt midler til ett utskiftingsprogram (ismaskiner, løypemaskiner, lastebærer, redskapsbærer og traktor).

4.10 Programområde 10 Politisk styring

Til arbeidet med stortings- og sametingsvalget 2017 foreslås 4,8 millioner kroner.

Drammen og Svelvik har vedtatt å slå seg sammen. Fylkesmannen anbefaler en ny kommune bestående av Lier, Svelvik, Drammen, Nedre Eiker og Øvre Eiker. Regjeringen planlegger å legge frem sak om ny kommunestruktur våren 2017.

Parallelt med den nasjonale beslutningen vil Svelvik og Drammen blant annet kartlegge kommunenes eierskap og ulike former for nærdemokrati. Kartleggingen vil danne grunnlag for sammenslåingsprosessen. Fellesnemnd for den nye kommunen vil bli oppnevnt når Stortinget har vedtatt ny kommunestruktur våren 2017. Rådmennene i Drammen og Svelvik vil utarbeide en felles sak om bruk av engangstilskudd til kommunereformen, som for de to kommunene utgjør 30 millioner kroner i 2017.

Dersom Stortinget fatter vedtak om ny kommune hvor flere enn Drammen og Svelvik inngår, må det etableres en bredere og mer omfattende planprosess for dette alternativet. Rådmannen vil komme tilbake med en egen sak etter Stortingets behandling.

Storgaten i Svelvik

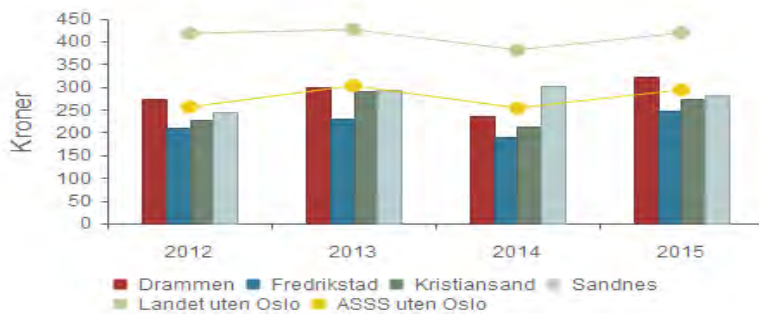
Beskrivelse av dagens virksomhet

Politisk styring omfatter Drammen kommune som politisk organisasjon og systemene som benyttes i den politiske styringen av kommunen. Programområdet har ansvar for tilrettelegging og avvikling av politisk møtevirksomhet, folkevalgtes arbeidsvilkår, utlegging av politiske saker, samt kontakten mellom de folkevalgte og administrasjonen. Programområdet har også ansvaret for forberedelsen til og avvikling av stortingsvalg samt kommunestyre- og fylkestingsvalg.

Tabell 4.10.1. Politiske møter og saker i Drammen kommune

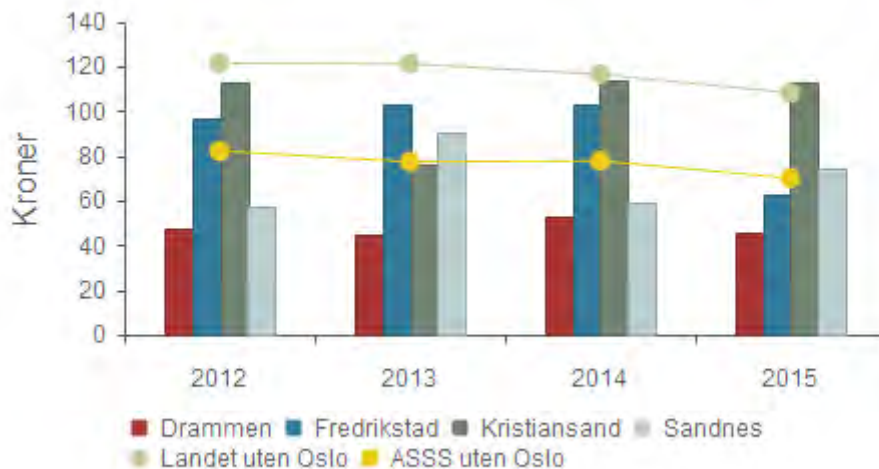
	2013	2014	2015	Per 01.10.2016
Antall møter bystyret	9	9	10	6
Antall møter bystyrekomiteene	27	29	21	19
Antall møter formannskapet	14	11	11	11
Antall behandlede saker i bystyret	167	143	185	151
Antall behandlede saker i formannskapet	107	137	133	123
Antall behandlede saker i bystyrekomiteene	143	149	100	77

Figur 4.10.1 Brutto driftsutgifter til funksjon 100 Politisk styring i kr per innbygger

I 2015 hadde Drammen noe høyere driftsutgifter enn gjennomsnittet av ASSS-kommunene, men lavere driftsutgifter enn landsgjennomsnittet (uten Oslo).

Figur 4.10.2 Brutto driftsutgifter til funksjon 110 Kontroll og revisjon i kroner per innbygger

Figuren over viser at Drammen hadde lavere driftsutgifter til kontroll og revisjon enn gjennomsnittet av ASSS-kommunene og landet uten Oslo i årene 2013-2015.

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring benyttes ikke innenfor programområde 10 Politisk styring. I vedtatt Bystrategi 2036 er det lagt til grunn følgende mål for programområdet:

Hovedmål i Bystrategi 2036

Drammen skal ha et aktivt lokaldemokrati med bred medvirkning.

Vedtatte mål i Bystrategi 2036

- Høy valgdeltakelse
- Åpen kommune med gode muligheter for innsyn og medvirkning i politiske prosesser.

Hovedaktiviteter

Programrådets hovedaktiviteter omhandler løpende politisk møtevirksomhet og de aktiviteter som gjennomføres for å understøtte dette. Videre er valgavvikling annet hvert år en sentral aktivitet som krever ekstraordinær innsats av kommuneorganisasjonen. Arbeidet med kommunereform vil være en sentral oppgave de kommende år.

Kommunereformen

Bystyret vedtok 21. juni 2016 at Drammen ønsker å slå seg sammen med Svelvik og andre kommuner som fatter tilsvarende vedtak. Det er så langt kun Svelvik som har fattet tilsvarende vedtak. Stortinget skal våren 2017 vedta ny kommunestruktur basert på innspill fra fylkesmennene. Fylkesmannen anbefaler en ny kommune bestående av Lier, Svelvik, Drammen, Nedre Eiker og Øvre Eiker.

Fram til nasjonale vedtak om ny kommunestruktur er fattet, vil Svelvik og Drammen gjennomføre en kartleggingsprosess, som skal danne grunnlag for harmonisering av tjenestetilbudet. Kommunenes eierskap gjennomgås for å se på konsekvenser av ny kommunestruktur i regionen. Det igangsettes samtidig et utredningsarbeid med det formål å belyse positive og negative sider ved ulike nærdemokratimodeller. Utredningen vil bli oversendt fellesnemnda for videre oppfølging. Det settes også i gang et samarbeid om økonomiplanen for årene fra 2020.

KS arrangerer en seminarrekke for folkevalgte, ansatte og tillitsvalgte som jobber med kommunereform. Her vil deltagerne få en innføring i hvordan gode prosesser bør kjøres, for å sikre en god overgang til ny kommune.

Kommunereformen vil styres politisk av de to kommunestyrene, fram til nasjonale vedtak om ny kommunestruktur våren 2017. De to formannskapene vil være diskusjonsfora som tar opp saker relevante for prosessen. Ansvar for drift av de enkelte kommunene vil ligge til de enkelte kommunestyrene og rådmennene.

Etter nasjonale vedtak om ny kommunestruktur, vil det opprettes en politisk fellesnemnd som har ansvar for saker som er relevante for dannelsen av en ny kommune. Fellesnemnda får delegert myndighet av de to kommunestyrene. Det er utarbeidet en politisk plattform som skal danne grunnlag for dette arbeidet.

Kommunene vil få utbetalt engangsmidler, på til sammen 30 millioner kroner, etter nasjonale vedtak om sammenslåing i 2017. Engangsmidlene vil bli disponert av fellesnemnda. Når den nye kommunen er opprettet, vil det i 2020 bli utbetalt ytterligere 30 millioner kroner i reformmidler. Av disse forskutterer Drammen kommune 10 millioner kroner til Svelvik i 2017, som stedsutviklingsmidler (jfr. politisk plattform

kap. 11a, punkt 2). Kommuner som slår seg sammen og oppnår over 9 000 innbyggere vil i tillegg motta et regionsentertilskudd. Størrelsen på tilskuddet blir klart i 2017 og blir overført til fellesnemnda for disposisjon.

Stortings- og sametingsvalget 2017

Kommunen har ansvaret for gjennomføring av valg. Budsjettrammen til gjennomføring av valget er 4,8 millioner kroner. Beløpet skal blant annet dekke bemanning, leie av lokaler og opptellingskostnader.

Valgdagen for stortingsvalget og sametingsvalget er mandag 11. september. Bystyret har vedtatt at Drammen skal ha ni valglokaler. Forhåndsstemmetilbudet avklares i egen sak som fremmes våren 2017.

Forhåndsvalg – Kundesenteret i Drammen rådhus 2015

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	18 948	23 975	19 375	23 975	19 375
Sum Driftsinntekter	-259	-265	-265	-265	-265
Sum	18 688	23 710	19 110	23 710	19 110

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	18 688	18 688	18 688	18 688
Sum Tekniske justeringer	245	245	245	245
Sum Budsjettendringer inneværende år	10	10	10	10
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Kommune- og stortingsvalg	4 400	0	4 400	0
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	4 400	0	4 400	0
Konsekvensjusteringer	4 655	255	4 655	255
Konsekvensjustert ramme	23 343	18 943	23 343	18 943
Nye tiltak				
Kommune- og stortingsvalg - deflatorjustering	200	0	200	0
Tilbakeføring del av bevilgning Valgdirektoratet	167	167	167	167
Sum Nye tiltak	367	167	367	167
Nye tiltak og realendringer	367	167	367	167
Ramme 2017-2020	23 710	19 110	23 710	19 110

Kontrollutvalgets budsjettamme

Kontrollutvalget har for inneværende år en budsjettamme på 3 millioner kroner. I forbindelse med granskningen av byggesaksavdelingen har kontrollutvalget fått en tilleggsbevilgning på 2,9 millioner kroner. Kontrollutvalget foreslår at det bevilges 3,1 millioner kroner til revisjon og sekretariatstjenester. I tillegg kommer godtgjørelser til kontrollutvalget, slik at samlet ramme foreslås satt til 3 325 000 kroner.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	
Investeringsprosjekter					
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Digitale løsninger for folkevalgte	100	100	900	100	1 200
Sum Tidligere vedtatte investeringer	100	100	900	100	1 200
Sum investeringsprosjekter	100	100	900	100	1 200

BY - Digitale løsninger for folkevalgte

I år med kommunevalg er det erfaringsmessig behov for utskifting av digitale løsninger til politikere som følge av at nye politikere blir valgt inn i styrende organer. Det foreslås derfor avsatt 0,9 millioner kroner i 2019. For øvrige år foreslås det avsatt 0,1 millioner kroner til nødvendig oppgradering, tilpasninger og utskiftninger av utstyr.

4.11 Programområde 11 Vei

Rådmannen foreslår 259 millioner kroner til veiformål i planperioden. Oppgradering av veier med 100 millioner kroner og utbedring av Spiralen med 100 millioner kroner er de største løftene. Til trygge skoleveier foreslås 12 millioner kroner og til kollektiv, sykkel og fotgjengere foreslås 20 millioner kroner i planperioden. Det foreslås 1 million kroner til utredning av oppgraderingsbehovet på bybrua. Buskerud fylkeskommune skal bygge om Bjørnstjerne Bjørnsons gate i 2017, og i den sammenheng bygger Drammen kommune også om tiliggende gater.

Etterslep på veikapitalen reduseres. Dette skyldes at det avsettes midler til utbedring av veier, gjennom masseutskifting, reasfaltering og utskifting av andre veielementer. Videre sikrer kommunens graveregime at kommunale veier blir rehabilitert i forbindelse med andre gravearbeider i veigrunnen, for eksempel arbeid med vann, avløp og kabler. Et mer utfordrende klima gir behov for å gjennomføre enkelte tiltak for å redusere faren for flom- og overvannsepisoder. Disse tiltakene prioriteres innenfor investeringsrammen, noe som gjør at lukking av etterslep går noe saktere enn forutsatt.

Driftsutgiftene øker med cirka 0,5 millioner kroner i året grunnet opptak av nye anlegg, særlig gang-/sykkelanlegg, samt behov for økt renhold for å redusere svevestøvkonsentrasjonen i bylufta.

Bragernes elvepromenade

Beskrivelse av dagens virksomhet

Vei har ansvaret for forvaltning og drift av veier, gater, plasser og torg i Drammen kommune. Programområdet har også myndighetsutøvelse innenfor disse fagområdene.

Tabell 4.11.1 Nøkkeltall for P11Vei

Indikator	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Areal gatevarme med kommunalt ansvar (m ²)	5 100	6 391	12 762	17 269	18 787	18 787
Antall lyspunkter på vei og park	11 740	11 760	11 771	11 736	11 707	11 688
Kommunale veier (km)	240	241	227	232	232	232
Kommunale gang- og sykkelveier (km)	65	65	68	72	72	73
Antall behandlede gravesøknader	425	450	453	459	467	514
Antall utarbeidede arbeidsvarslingsplaner	856	754	686	262*	230	287

* Fra 2013 er alle arbeidsvarslingsplaner knyttet til gravesøknader en del av gravesøknaden.

Tabell 4.11.2 Nøkkeltall - Utvikling av vedlikeholdsetterslep (millioner kroner)

Indikator	2012	2013	2014	2015
Veidekker	55	51	51	49
Forsterkning/massutsifting	44	42	40	40
Rehabilitering av fortau	25	24	23	23
Rehabilitering av gang og sykkelveier	65	69	69	66
Bruer (eksklusiv bybrua)	15	17	11	11
Murer	8	9	9	9
Diverse (bla drens-systemer)	12	12	12	11
Veiobjekter, skilt, rekkverk, sperrer og lignende	3	3	3	3
Sum etterslep	227	225	216	212

Beregningen av etterslep på veidekker gjøres ved hjelp av årlig inspeksjon. Skadeutviklingen dokumenteres i en database. Der legges det inn data om blant annet utglidning, svikt i bærelag, uttørking, sprekkdannelser og slitasje. På bakgrunn av dagens tilstand og ved å se på hvordan skader har utviklet seg over tid, anbefaler programmet videre tiltak. Ved å laste inn gjeldende kontraktens enhetspriser for de ulike tiltakene som for eksempel utsifting av bærelag og asfaltering, gir programmet ett bilde av hva det vil koste å sette veiene i stand. Det er disse tallene som rapporteres.

Ved å legge inn årets vedlikeholdsbudsjett, gir programmet en anbefaling av hvilke tiltak som bør iverksettes for og i best mulig grad bevare veikapitalen.

Tilstandskontroll på andre objekter slik som broer, skilt, murer, fjellskjæringer, overvannsystem, steindekker og veilys, utføres etter hyppig kontroll og ettersyn. Beregningen av verdien på etterslepet gjøres mer skjønsmessig basert på erfaring og gjeldende kontraktens enhetspriser. Da det ikke finnes gode nedbrytningsmodeller og verktøy for etterslepberegning av alle typer objekter, er det grunn til å tro at etterslepberegningen på disse objektene er en noe forsiktig antagelse.

Tiltak bekkeinntak, dreneringer, grøfter og sluk

Klimaendringer, særlig knyttet til økt frekvens og styrke av kraftige, kortvarige regnbyger, medfører behov for styrket innsats for håndtering av overvann. På grunn av klimaendringene har det vært behov for å prioritere ekstraordinære tiltak for å håndtere regnvann, noe som har ført til at lukking av etterslepet på vegkapitalen har gått noe saktere.

Utleie av salgsareal på fortau

” Retningslinjer for salg og aktivitet i uterom” regulerer utleie av kommunale fortau for salg og utstilling av varer. Gjeldende prisregulativ mangler satser for dette. Det er behov for å beskrive en pris pr m² per år for dette. I forbindelse med arrangementer brukes det ofte lang tid til opp- og nedrigging av utstyr, og uterommet er ute av bruk til sin ordinære funksjon i hele denne tiden. Retningslinjene ønskes endret slik at det tas betalt for både rigg- og arrangementsperioden, ikke kun arrangementsperioden.

Nedklassifisering av fylkesvei til kommunal vei

Buskerud fylkeskommune har varslet at de vil vurdere en nedklassifisering av gatene Skippergata, 2. Strøm Terrasse, 3. Strøm Terrasse, deler av Styrmoes vei, Tollbugata og Strømsø torg. Det er ventet at endringen vil tre i kraft i løpet av fireårsperioden.

Forsterking av overvannsledninger

Flere overvannsledninger har knapt kapasitet til å håndtere en fem-års værhendelse. Det bør avsettes midler til å forsterke disse i takt med klimaendringene.

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring Vei

Øke bruken av fellesarealer, idrettsanlegg og turområder					
Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Drammen skal ha et enkelt, trygt, raskt og miljøvennlig transportsystem som er tilpasset alle innbyggernes og næringslivets behov for mobilitet	Tilrettelegge for et bærekraftig transportmønster for å redusere utslippene av				
	- Gående	Økning	Lik	Nedgang	Ny indikator
	- Bruk av sykkel	5 % økning i perioden	0 - 5 % økning i perioden	Nedgang	Usikkert tallgrunnlag
	- Bilbruk	Biltrafikkvekst lavere enn nasjonal trafikkvekst	Biltrafikkvekst som ellers i landet	Biltrafikkvekst høyere enn nasjonal trafikkvekst	Vekst 1,8%, mot 2,0% nasjonalt
	- Kollektivbruk	> 5 % økning i perioden	0-5 % økning i perioden	Nedgang	Tog: +11% Buss: +1,7% Samlet: +4,7%
	- Antall politirapporterte personskadeulykker	5% reduksjon i perioden	Lik	Økning	Ikke indikator i 2015
	- Luftkvalitet	Nasjonale mål for luftkvalitet for PM10 og NO2 er oppfylt ved alle målestasjoner	Ingen overskridelse av forskriftens grenseverdier, men nasjonale mål for luftkvalitet er ikke	Forurensningsforskriftens grenseverdier for PM10 eller NO2 er overskredet ved	Ny indikator
- Reduksjon av etterslep	9 mill kr reduksjon	7 mill kr reduksjon	5 mill kr reduksjon	Ny indikator	
Drammens innbyggere skal være fysisk aktive og ha god helse	Sentrumsområder skal være attraktive for bruk og aktivitet.				
	- Utevegrad av offentlig grunn og parkeringsstatistikk	> 5 % økning i perioden	0 - 5 % økning i perioden	Nedgang	10% økn kortidsleie

Hovedaktiviteter

- Det tas en mer aktiv rolle som tilrettelegger og pådriver for aktivitet i sentrum og det samarbeides tett med alle typer arrangører og Byen Vår Drammen.
- Det påses at graving ikke reduserer verdien på veikapitalen. Graverregimet er definert av lover, forskrifter og regler, og skal bidra til bedre oppfølging og koordinering av gravetiltak i kommunen.
- Det skal sikres at Drammen har et trygt og effektivt transportnett tilrettelagt for alle brukergrupper i en driftssituasjon. Det skal sørges for en løpende og langsiktig planlegging av drift- og vedlikehold i samarbeid med andre aktører. Arbeidet for mer effektiv energibruk i driftsfasen fortsetter, spesielt når det gjelder fjernvarme og vinterdrift.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	61 697	63 524	63 524	63 524	63 524
Sum Driftsinntekter	-3 053	-3 129	-3 129	-3 129	-3 129
Sum	58 644	60 395	60 395	60 395	60 395

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	58 644	58 644	58 644	58 644
Sum Tekniske justeringer	1 002	1 002	1 002	1 002
Sum Budsjettendringer inneværende år	198	198	198	198
Konsekvensjusteringer	1 201	1 201	1 201	1 201
Konsekvensjustert ramme	59 845	59 845	59 845	59 845
Nye tiltak				
Nye vedlikeholdselementer	550	550	550	550
Sum Nye tiltak	550	550	550	550
Nye tiltak og realendringer	550	550	550	550
Ramme 2017-2020	60 395	60 395	60 395	60 395

Nye tiltak

Nye vedlikeholdselementer

Det har blitt foretatt en opprydding av ansvarsforholdet for «gråsonveier», noe som gir noe reduksjon i vinterdrift. Det er etablert flere nye fortau og gang- sykkelveier, samt ny jernbaneundergang i Rødgata. Drammen kommune skal også ta over driften av Grønland torg. Økte driftsutgifter til nyanlegg fratrukket innsparing på gråsonveier anslås til 0,25 millioner kroner per år.

Det foreslås 0,3 millioner kroner i økt veirenhold (feieing og spyling), for å redusere svevestøvproblemer. Tiltaksutredning for luftforurensing som gjennomføres i 2016/17 vil belyse problematikken ytterligere. Konsekvenser av utredningen omtales i økonomiplan 2018-21.

Rådmannen foreslår å styrke driftsbudsjettet med 0,55 millioner kroner i 2017.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	2017-20
Investeringsprosjekter					
Nye investeringer					
BY - Utredning bybrua og oppgradering	1 000	0	0	0	1 000
Sum Nye investeringer	1 000	0	0	0	1 000
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Bj. Bjørnsonsgt. - kommunale veier	5 000	5 000	0	0	10 000
BY - Fellesprosjekter med vann og avløp	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
BY - Kollektivtrafikk, sykkel og fotgjengere	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
BY - Rehabilitering/ Oppgradering infrastruktur vei	25 000	25 000	25 000	25 000	100 000
BY - Spiralen - utbedring/vanntetting	0	0	0	100 000	100 000
BY - Trygge skoleveier	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Sum Tidligere vedtatte investeringer	42 000	42 000	37 000	137 000	258 000
Sum investeringsprosjekter	43 000	42 000	37 000	137 000	259 000

BY - Utredning bybrua og oppgradering

Gang- og kjørearealene på Bybrua ble rehabilitert i 2012. Det er nå økende behov for rehabilitering av bruas søyler og fundamenter. Dette bør gjennomføres innen en tiårsperiode.

I forbindelse med at Jernbaneverket skal bygge ny Vestfoldbane og fornye Drammen stasjon, vil omlag 1/3 av Bybrua, fra landfeste ved Strømsø torg til pilaren på elvebredden, gjennomgå totalutskifting og få nytt estetisk uttrykk. Drammen kommune vil i samarbeid med Jernbaneverket vurdere strategi for rehabilitering/fornyning av øvrige deler av Bybrua, og om det kan være gevinster ved samordnet gjennomføring for hele Bybrua. Rådmannen foreslår å avsette 1 million kroner til utredningsarbeidet i 2017. Når Jernbaneverkets og kommunens strategiarbeid for bybrua foreligger, vil rådmannen komme tilbake med de økonomiske og prosessmessige konsekvensene, mest sannsynlig i økonomiplan for 2018-21.

Bybrua i Drammen

BY - Bj. Bjørnsonsgt. - kommunale veier

Når Statens vegvesen skal ombygge og utvide Bjørnstjerne Bjørnsons gate, er det også rasjonelt at kommunen bygger om enkelte av de tilgrensende gatene i samme anleggsperiode. Tamburgata og Knoffs gate er aktuelle for opprusting. En investeringssum på 10 millioner kroner ble opprinnelig fordelt i 2016 og 2017. Grunnet forsinket prosjektgjennomføring fra Statens vegvesens side ble 5 millioner kroner tildelt for 2016 trukket tilbake og må rebevilges. De kommunale investeringene skyves med dette fram til 2017 og 2018. Kostnadsestimatene er grove, og det kan derfor bli aktuelt å hente noen midler fra posten "Samarbeidsprosjekt med andre utbyggere" i tillegg til øremerkede midler. Dette vil i så fall behandles i forbindelse med tertialrapportering.

BY - Fellesprosjekter med vann og avløp

Når det gjennomføres større gravearbeider i kommunale veier for å skifte ut VA-anlegg, er det ønskelig å samordne ulike behov best mulig. Eksempelvis er det ofte rasjonelt å asfaltere i full bredde når aktører allikevel er forpliktet til å asfaltere deler av veien. Dette bidrar til å innhente etterslepet og gir mer

helhetlige løsninger. Det legges opp til fortsatt betydelig rehabilitering innenfor VA. Det foreslås derfor å fortsette bevilgningen på 4 millioner kroner årlig til formålet.

BY - Kollektivtrafikk, sykkel og fotgjengere

Det videreføres 5 millioner kroner årlig til tiltak for kollektivtrafikk, sykkelanlegg og tiltak for gående i tråd med målsettingene i Buskerudbyen. Eksempler på tiltak: oppgradering av bussholdeplasser, fremkommelighetstiltak for buss, sykkelfelt, sykkelparkering og viktige gangakser. I tillegg dekkes viktige trafiksikkerhetstiltak.

BY - Rehabilitering/ Oppgradering infrastruktur vei

Kommunens veivedlikehold har vært på etterskudd og har ikke holdt tritt med forfallet. I tråd med Hovedplan vei, foreslår rådmannen å videreføre 25 millioner kroner per år til rehabilitering og oppgradering av infrastruktur vei. Dette gjelder blant annet reasfaltering og masseutskifting av veier og fortau, samt utskifting av veielementer som eksempelvis sluk og stikkrenner. Gang- og sykkelveier prioriteres. Dagens bevilgningsnivå vil føre til at etterslepet er fjernet i løpet av 30-40 år. Det gjøres en vurdering ved inngangen til hver ny økonomiplan om veiene på etterslepslista er av en slik beskaffenhet at det er et akutt behov for utbedring.

BY - Spiralen - utbedring/vanntetting

Det er dokumentert et behov for utbedring av tunnel for å sikre trygg ferdsel og rasjonell drift. Prosjektet omhandler i hovedsak tiltak for å begrense skadeutvikling som skyldes kombinasjonen av vann og frost, samt oppgradering for å imøtekomme branntekniske krav. Utover dette kommer installasjon av nye lys. Samtidig anbefales asfaltering av hele tunnelen i tillegg til å rette opp veiskulder og utbedre drenering. Det forventes behov for et beløp i størrelsesorden 100 millioner kroner, til forskriftsmessig oppgradering av sikkerhet og tilhørende rehabilitering. Da det ikke finnes alternative bilveier til Spiraltoppen, må det avklares i hvor stor grad eksisterende aktivitet på Spiraltoppen kan ivaretas i byggeperioden.

Rehabiliteringen av Spiraltunnelen må i noen grad koordineres med planprosjektet «Destinasjon Spiraltoppen», omtalt under P04 Byutvikling, men det er ikke lagt inn i beregningene at ambisjonsnivået for utvikling på Spiraltoppen vil kunne få betydning for hvilke tekniske og sikkerhetsmessige oppgraderinger Spiraltunnelen må gjennomgå. Det er derfor ikke tatt høyde for en annen standard når det gjelder høyde og bredde på tunnelen enn dagens standard, noe som også vil være utfordrende i forhold til at tunnelen ligger i etasjer med begrenset overdekning. Rådmannen foreslår at arbeidet med en prosess vedrørende destinasjon Spiralen utføres i 2017, og at rådmannen deretter vurderer oppgradering av tunnel og destinasjon Spiralen i sammenheng i neste økonomiplan. Noen mindre utbedringstiltak kan være aktuelle for tunnelen innenfor tidligere vedtatte ramme for 2016.

BY - Trygge skoleveier

Det foreslås videreført en årlig øremerket bevilgning på 3 millioner kroner for å styrke arbeidet med trygge skoleveier. Det gjenstår en rekke tiltak for å bedre forholdene rundt skolene ut fra faglige analyser som er gjennomført, og befolkningen gir tydelige tilbakemeldinger om behovet.

4.12 Programområde 12 Grunnskoleopplæring

Rådmannen foreslår å investere til sammen 835 millioner kroner i Drammensskolen de neste fire årene. Utbygging av Øren, Brandengen og Fjell skoler med flerbrukshaller, skoleutvidelse og rehabilitering gjennomføres som planlagt. Neste skole som foreslås bygget ut i denne perioden er Aronsløkka skole. I tillegg foreslås tiltak ved Børresen og Danvik skoler.

Forsterkningstiltakene i Læringsløp Drammen skal gi ekstra læringsstøtte i tillegg til høy kvalitet i det ordinære læringsløpet. Sommerskolen dobler sin kapasitet fra to til fire uker i 2017. Aktivitetsskolen er igangsatt på Fjell og Brandengen med deltakelse på henholdsvis 64 og 75 prosent av elevene på 1. trinn. Et "11 skoleår" for påbygging og grunnlag for å fullføre og bestå videregående opplæring starter opp høsten 2017 i samarbeid med Buskerud fylkeskommune.

Rådmannen foreslår flere tiltak for lærerne. Kompetansesenterets tilbud utvides blant annet til å omfatte alle som arbeider med barn og unge. Kompetansekartlegging gjennomføres som første trinn i arbeidet for å oppfylle de nasjonale kompetansekravene til lærere. Det foreslås ekstra ressurser til 1.-4. klasse for å styrke tidlig innsats blant annet gjennom økt lærertetthet. Ordningen med lærerspesialister videreføres.

For å styrke arbeidet med læring og samarbeid i teknologitette læringsmiljø i tråd med intensjonene i Læringsløp Drammen, foreslår rådmannen at alle elever får tilgang til en egen digital arbeidsenhet i løpet av 2017 og 2018. Større tilgang til læringsteknologi har til hensikt å styrke elevenes læringsutbytte, øke lærernes digitale kompetanse og bekjempe digitale klasseskiller blant elevene.

Beskrivelse av dagens virksomhet

I Drammen har vi 19 kommunale skoler. Det er 13 barneskoler, fem ungdomsskoler og en barne- og ungdomsskole. Det er mottaksklasser for nyankomne innvandrere på tre av skolene. Frydenhaug skole er en interkommunal skole og ressurscenter som har elever med nedsatt funksjonsevne. 15 av skolene i Drammen har skolefritidsordning, og to av disse har startet et aktivitetsskoletilbud for 1. trinn. Per 1. oktober 2016 er det 7 762 elever.

Barnehage- og skolebehovsanalysen 2016-2036 viser kapasitetsutfordringer de fire første årene for barnetrinnet i området Gulskogen/Rødskog og for ungdomstrinnet i Strømsøområdet.

Programområdet har også ansvar for:

- Grunnskoleundervisning og spesialundervisning utenfor kommunen
- Skoleskyss

Nøkkeltall

	Drammen 2012	Drammen 2013	Drammen 2014	Drammen 2015	ASSS uten Oslo
Andel elever med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring	95,6 %	95,6 %	96,8 %	95,3 %	97,7 %
Prioritet					
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år *)	90 078	89 835	86 391	86 611	94 179
Dekningsgrad					
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	8,1 %	7,8 %	7,6 %	7,9 %	7,3 %
Andel elever i kommunal SFO med 100prosent plass	41,6 %	35,3 %	33,8 %	33,9 %	60,2 %
Andel elever i kommunens grunnskoler, av kommunens innbyggere 6-15 år	98,4 %	98,5 %	97,3 %	97,0 %	94,8 %
Grunnlagsdata (Nivå 3)					
Gjennomsnittlige grunnskolepoeng	41	41	40	41	41

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Sammenligning med andre kommuner

ASSS-nettverket består av de ti største kommunene i landet, Bergen, Bærum, Drammen, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Trondheim og Tromsø. Hovedfokus i arbeidet er utvikling og analyse av økonomi- og styringsdata på aggregert nivå. Aktiviteten og rapportene fra arbeidet skal presentere situasjonen i de samarbeidende kommunenes tjenesteproduksjon og gi grunnlag for sammenlikning og styring med sikte på effektiv tjenesteproduksjon med god kvalitet.

Tall fra ASSS-nettverket fra 2015 viser at Drammen kommune bruker mindre ressurser per elev enn de andre ASSS-kommunene. Grunnskolene i Drammen drives effektivt. Det innebærer at utgiftene til undervisning er lavere enn de store bykommunene. Utgifter til undervisning er 15 prosent lavere enn gjennomsnittet i ASSS-kommunene. Netto driftsutgifter til grunnskoleundervisning per elev ligger 6 prosent under gjennomsnittet.

Skolene i Drammen drives kostnadseffektivt. Det er relativt store skoler som gir god kapasitetsutnyttelse.

Andel elever med spesialundervisning er i 2015 på 7,9 prosent, mot 7,6 prosent i 2014. Dette er høyere enn snittet i ASSS. Tallene for spesialundervisning varierer fra år til år, og er et område som rådmannen følger nøye.

Sykefraværet blant ansatte i skolen var på 6,6 prosent i 2015. Det er nedgang på 1,3 prosent sammenlignet med 2014. Blant ASSS-kommunene var Drammen den kommunen med lavest sykefravær i 2015. Gjennomsnittet for ASSS-kommunene var 8,0 prosent.

Elevtallsutvikling

Elevene telles den 1.10 hvert år. 1.10.2015 var det 7 826 elever i Drammensskolen. 1.10.2016 var elevtallet 7 887, det vil si en økning på 61 elever.

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring
Grunnskole

Læringsløp Drammen. Å lykkes i hele læringsløpet. Et læringsløp der hvert enkelt barn oppfyller sitt fulle potensial og blir et trygt, aktivt og selvstendig menneske.

Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Elevenes resultater skal være bedre enn landsgjennomsnittet og alle skal være kvalifisert for å gjennomføre skoleløpet.	Alle elever har en tilstrekkelig kompetansegrunnmur for deltakelse i utdanning og senere kvalifisering til arbeidsliv.				
	Resultater avgangseksamen 10. trinn				
	- Eksamen 10. trinn norsk skriftlig	over nasjonalt snitt	på nasjonalt snitt	under nasjonalt snitt	3,6
	- Eksamen 10. trinn matematikk skriftlig	over nasjonalt snitt	på nasjonalt snitt	under nasjonalt snitt	2,5
	- Eksamen 10. trinn engelsk skriftlig	over nasjonalt snitt	på nasjonalt snitt	under nasjonalt snitt	3,8
	Eksamens-trend i Drammen over fire år				Ny 2017
	Resultater nasjonale prøver 5. og 9. trinn				
	- Nasjonale prøver lesing 5. trinn - mestringsnivå 1	< 22,0 %	23,2 - 22,0 %	> 23,3 %	23,6 %
	- Nasjonale prøver lesing 9. trinn - mestringsnivå 1 og 2	< 15,0 %	16,9 - 15,0 %	> 17,0 %	18,2 %
	- Nasjonale prøver regning 5. trinn - mestringsnivå 1	< 22,0 %	23,2 - 22,0 %	> 23,3 %	24,3 %
- Nasjonale prøver regning 9. trinn - mestringsnivå 1 og 2	< 15,0 %	16,9 - 15,0 %	> 17,0 %	17,8 %	
	Oppstart vgs fra ungdomsskole				
- Andel elever med direkte overgang til videregående opplæring	98 %	96,1 - 97,9%	96 %	95,3 %	

Økonomiplan for 2017 - 2020

Alle skoler skal jobbe mot konkrete faglige mål med utgangspunkt i skolens og elevens egne forutsetninger	Alle elever trives i et trygt læringsmiljø med Elevenes vurdering av trivsel					
		- Elevundersøkelsen 7. trinn	100 - 81 %	80 - 60 %	< 60 %	Ny 2017
	- Elevundersøkelsen 10. trinn	100 - 81%	80-60%	<60 %	Ny 2017	
	Elevenes vurderinger av faglige utfordringer og støtte					
		Elevundersøkelsen 7. trinn	100 - 81 %	80 - 60 %	< 60 %	Ny 2017
	Elevundersøkelsen 10. trinn	100 - 81%	80-60%	<60 %	Ny 2017	
	Elevers subjektive opplevelse av mobbing					
- Elev-undersøkelsen 7.trinn		< 2,9 %	3,2 - 2,9 %	> 3,3 %	4,7 %	
- Elev-undersøkelsen 10.trinn	< 2,8 %	3,1 - 2,8 %	> 3,2 %	4,9 %		
Elevene skal kunne velge mellom ulike pedagogiske skoletilbud	Alle privatskolesøknader skal møtes med velvilje såfremt dette skjer innenfor lover og regler og bystyrets overordnede planer					
		Andel positive behandlinger	Positiv søknadsbehandlin	Manglende avklaring	Negativ søknadsbehandlin	Ny 2017
Spesialskoletilbud skal sørge for at elever med nedsatt funksjonsevne oppfyller sitt faglige potensial og blir trygge, aktive og selvstendige mennesker	Alle elever med nedsatt funksjonsevne trives i et trygt læringsmiljø med Elevenes vurdering av trivsel					
		Evaluering i regi av Frydenhaug	100 - 81 %	80 - 60 %	< 60 %	Ny 2017
	Alle elever får utfordringer					
Evaluering i regi av Frydenhaug	100 - 81 %	80 - 60 %	< 60 %	Ny 2017		
Det skal være nok skoleplasser til alle elever i nærmiljøet	Alle elever i Drammen skal få gå på nærscole som sitt førstevalg	Paviljonger	Paviljonger	Paviljonger		
		Antall midlertidige paviljonger som kapasitetsbuffer for elevtallsvekst	0-2	3-5	6-8	Ny 2017

Resultater og fokus 2017

Bystyret vedtok våren 2015 en faglig standard på nasjonale prøver i drammensskolen, noe som betyr at færre enn 22 prosent av elevene på 5. trinn skal være på mestringsnivå 1 i lesing. Tilsvarende skal færre enn 15 prosent av elevene på 9. trinn være på mestringsnivå 1 og 2 i lesing. Arbeidet kvalitetssikres gjennom tydelige standarder for måloppnåelse.

Elevundersøkelsen gjennomføres årlig, og målet er at resultatene skal vise at elevenes trivsel, fraværet av mobbing og elevenes opplevelse av å ha et godt læringsmiljø ligger på eller over nasjonalt snitt. Faglige utfordringer og støtte fra lærerne er indikatorer som gir viktig informasjon om kvaliteten på undervisningen.

I eksamensfagene er målet at elevene skal prestere høyere enn landsgjennomsnittet de siste tre årene. 98 prosent av elevene som går ut av grunnskolen skal ha direkte overgang til videregående opplæring, og flere elever skal fullføre yrkesfaglige og studiespesialiserende utdanningsløp.

Hovedaktiviteter

Læringsløp Drammen

Høye ambisjoner og høy kvalitet i hele oppvekstsektoren kan utgjøre en viktig og positiv forskjell i barns og unges liv. Læringsløp Drammen er kvalitetsplan for barnehage, skole og oppvekst. Planen implementeres i tråd med forutsetningene i bystyrets vedtak juni 2016. Læringsløp Drammen handler om høy kvalitet i barnehage, skole og oppvekst for å gi barn og unge en kompetansegrunnmur for læring, vekst og mulighet for gjennomføring av videregående opplæring og kvalifisering til arbeidsliv. Barns og unges kompetansegrunnmur realiseres gjennom høy kvalitet i det ordinære læringsløpet fra barnehage til videregående, og gjennom særskilte forsterkningstiltak som gratis barnehage, sommerskole, aktivitetsskole og ett «11.år».

Forsterkningstiltak i Drammensskolen

For å sikre at alle elever i grunnskolen får et godt og tilstrekkelig fundament for å gjennomføre videregående opplæring tilbyr Drammensskolen flere ulike forsterkningstiltak. Disse har som mål å styrke elevenes motivasjon og læring gjennom alternative læringsrettede kurs og opplevelser. Forsterkningstiltakene er sommerskole, aktivitetsskole på Fjell og Brandengen og «det 11. året».

Aktivitetsskole startet på Fjell og Brandengen skoler

Aktivitetsskole på Fjell og Brandengen skoler er startet opp denne høsten. Det er ansatt en prosjektleder. Aktivitetsskolen gjennomføres i tråd med bystyrets forutsetninger.

Det første året gjennomføres en pilot for 1. klasse. For skoleåret 2017/2018 vil det bli en vertikal oppskalering på Fjell og Brandengen skoler slik at tilbudet gis til 1. til 4. trinn. Evaluering av aktivitetsskolen vil bli gjennomført underveis i samsvar med prosjektplanen. Erfaringer fra evalueringene legges til grunn når tilbudet skal utvides til å erstatte nåværende SFO i grunnskolen fra høsten 2018. Arbeidet med rammeplan er igangsatt.

Det er etablert et samarbeid med Drammen Idrettsråd og Buskerud Idrettskrets. Det er igangsatt en prosess for å få inn en idrettskonsulent tilknyttet Fjell aktivitetsskole, for å drive fysisk aktivitet og være et bindeledd inn mot de ulike idrettslagene i bydelen.

Tabellen viser økningen i antall barn som deltar i aktivitetsskolen sammenlignet med SFO-tilbudet forrige år, og totalt antall elever som deltar i aktivitetsskole per uke 36 og hvor mange av disse som får gratisplasser. Gratisplass tildeles elever fra familier med en samlet inntekt under 417 000 kroner.

Tabell 4.12.1 Nøkkeltall aktivitetsskole

	Prosentvis deltakelse SFO 1. trinn 15/16 uke 36	Prosentvis deltakelse AKS 1. trinn 15/16 uke 36	Elevtall 1. trinn uke 36	Gratisplasser i antall	Gratisplasser i %
Fjell	46%	61%	76	14	18%
Brandengen	68%	70%	88	13	15%
Totalt			164	27	16%

Det forventes at utviklingen av deltakelse i Aktivitetsskolen er den samme som i Oslo, der det har vært en jevn økning i antall barn. Aktivitetsskolen finansieres per i dag av prosjektmidler fra Utdanningsdirektoratet, samt prosjektmidler fra Fjell 2020. Når tilbudet skal utvides til å erstatte nåværende SFO i grunnskolen fra høsten 2018, vil det bli behov for å øke kostnadsrammen til prosjektet. Rådmannen vil komme tilbake med en ny plan for finansieringen av aktivitetsskolen i økonomiplan for 2018-2021.

«Det 11. året»

«Det 11. året» er ett av forsterkningstiltakene i Læringsløp Drammen. Planlegging av «det 11. året» er i gang, og planlagt oppstart er høsten 2017. Tilbudet vil utarbeides i samarbeid med Buskerud fylkeskommune. «Det 11. året» vil være et tilbud til elever som har behov for en ekstra innsats for å være godt forberedt og i stand til å gjennomføre videregående skole. Det kan for eksempel gjelde elever som er har kort botid i Norge, elever som har stort fravær grunnet sykdom eller elever som av andre årsaker ikke har tilstrekkelig grunnlag til å starte i videregående skole

Sommerskole

Sommerskolen startet opp sommeren 2014 med 250 deltagere, og i august 2016 var deltagelsen økt til 950 deltagere. Den prosentvise deltagelsen økt med 380 prosent fra 2014 til 2016.

Tabell 4.12.2 Nøkkeltall sommerskole

	2014	2015	2016
Antall elever	250	650	950
Antall kursholdere	12,5	30	43 (+ 7 assistenter fra 10. trinn)
Antall kurs	12 per uke	14 per uke	19 per uke

Til tross for den sterke veksten er brukertilfredsheten på et høyt nivå. Brukerundersøkelsen som gjennomføres i etterkant viser at 95,7 prosent av foreldrene ønsker å sende barna sine på sommerskole også neste år, og 85,5 prosent av barna svarer at de trives svært godt på sommerskolen. Disse tallene har vært stabile gjennom de tre årene.

Sommerskolen er en viktig arena for rekruttering til skolene. Mange av de som jobber i sommerskolen er studenter, og får gjennom sommerskolen kjennskap til Drammen og tankegangen i Læringsløp Drammen.

Kompetansesenteret for barnehage, skole og oppvekst

Kompetansesenteret for barnehage, skole og oppvekst er nå en felles organisasjon. Kompetansesenteret er en utviklingsenhet som på vegne av rådmannen skal operasjonalisere Læringsløp Drammen og strategier vedtatt av bystyret og nasjonale utdanningsmyndigheter. Tiltakene i regi av kompetansesenteret skal være relevante, kunnskapsbaserte og tilpasset barnehagens og skolenes behov. Utviklingsstøtten til ansatte i barnehager og skoler skal gi bedre læring for barn og unge. Den totale budsjettammen til kompetansesenteret er på 16 millioner kroner.

Ungdomstrinn i utvikling

Ungdomsskolene i Drammen deltar i Utdanningsdirektoratets satstingsområde Ungdomstrinn i utvikling. Ungdomstrinn i utvikling er en nasjonal satsing med tilbud om støtte til lokalt utviklingsarbeid i klasseledelse, regning, lesing og skriving. Satsingen har tre sentrale virkemidler

- skolebasert kompetanseutvikling
- lærende nettverk
- pedagogiske ressurser

Skolene i Drammen samarbeider tett med Høgskolen i Sørøst-Norge og utviklingsveilederne i Buskerud. Skolene har fått et tilskudd til arbeidet fra Utdanningsdirektoratet på til sammen 1 183 812 kroner.

Forsering

Elevene i Drammensskolen har i flere år hatt mulighet til å forsere i fag, og dette har vært et attraktivt tilbud for elever som lærer mer og raskere enn andre. Hovedtilnærmingen innenfor Læringsløp Drammen må imidlertid være økt dybdelæring og faglig berikelse innenfor den ordinære grunnopplæringen. Alle elever i Drammen skal i utgangspunktet få faglige utfordringer og ha muligheter til å realisere sitt faglige potensial.

Språkkommune

Drammen kommune søkte om å delta i Utdanningsdirektoratets satsing på språk, skriving og lesing, og ble utvalgt til å delta sammen med 26 andre kommuner. Språkkommuner får et tilbud om støtte til utviklingsarbeid knyttet til språk, lesing og/eller skriving. Drammen kommune har fått et økonomisk tilskudd til arbeidet på 995 000 kroner. Pengene vil bli brukt til ressurspersoner i språk både i barnehage og skole for å sikre at nettverksarbeid og utvikling skjer i tråd med intensjonen. Språkkommuner inngår i den nasjonale

strategien *Språkløyper*, nasjonal strategi for språk, lesing og skriving 2015-2019. Deltakelsen i satsingen er helt i tråd med Læringsløp Drammen der språklig kompetanse er et hovedområde.

Lærerspesialister

Drammen kommune er en av 37 utvalgte kommuner som skal delta i en nasjonal prøveordning for videreutdanning av lærerspesialister. Målet med ordningen er å styrke arbeidet med å utvikle nye karriereveier for lærere som ønsker profesjonell videreutvikling samtidig som de underviser. Skolene i Drammen har i alt 18 lærerspesialister, og er den kommunen i Norge som har flest lærerspesialister i forhold til kommunestørrelse. Det tilbys studier i to fag: 1. Spesialistutdanning i matematikk ved NTNU og 2. Norsk med vekt på lese- og skriveopplæring ved Universitetet i Stavanger. Kommunen er tilført 450 000 kroner til denne prøveordningen

Kompetanse

Mer enn noen gang tidligere er det viktig å ha kompetente ansatte i alle ledd. I regjeringens langsiktige strategi for kompetanseutvikling, Lærerløftet, lanserer regjeringen flere reformer som til sammen skal skape en skole hvor elevene lærer mer. Målet er faglig sterke lærere, en attraktiv lærerutdanning av høy kvalitet, læring og flere karriereveier for lærere. I løpet av ni år skal alle lærerne i skolene oppfylle kompetansekravene i de basisfagene de underviser i. Videreutdanningen av lærere fortsetter og høsten 2016 har 38 lærere startet på videreutdanning gjennom «Kompetanse for kvalitet». Kartlegging av kompetanse er et viktig grunnlag for å gi riktig tilpassede tilbud om videreutdanning. Drammen kommune tar i bruk et nytt verktøy for kompetansekartlegging våren 2017, og resultatene skal bidra til å innfri to overordnede formål: 1. Sikre at alle lærere får videreutdanning slik at de kan innfri de nye kompetansekravene 2. Sikre at kommunen har enda bedre kompetanseoversikt, og kan legge en langsiktig plan frem mot 2027 med konsekvenser for økonomi og videreutdanningsvolum i perioden. Rådmannen foreslår anskaffelse av eget verktøy for å kartlegge kompetanse – se nærmere omtale under programområde 7.

Kulturtilbudet til elever i grunnskolen – helhetlig politisk og strategisk styring

Egen sak om utforming av kulturtilbudet til elever blir lagt fram til politisk behandling i 2017. Tilbudet er bestiller-utfører-organisert, med kulturvirksomheten som utfører. Kulturtilbudet er en del av kommunens helhetlige tilbud til elevene, og inngår i ressursrammen for programområde 12 Grunnskole.

Realisering av frivillighetspolitikken på kulturområdet

Drammen kommunes frivillighetspolitiske plattform ble vedtatt i bystyret 17. juni 2014. Mål for plattformen er at Drammen kommune skal ha et konstruktivt, produktivt og lite byråkratisk samarbeid med frivillig sektor, til beste for sivilsamfunnet, kommunen og befolkningen. Dette ble grunnlaget for gratis utleie av skolebygg. I politisk sak 1. desember 2015 behandles utleiereglement for gratis utleie til frivillige organisasjoner. I saken beskrives det også at booking av lokaler vil ha en gradvis overgang fra dagens manuelle rutiner til framtidens digitale selvbetjeningsløsning. Overgangen til digitalt bookingsystem henger sammen med kommunens digitaliseringsstrategi, noe rådmannen vil komme tilbake til.

Fjell 2020

Områdesatsingen Fjell 2020 er en part i samarbeidet om aktivitetsskolen på Fjell og Brandengen. Aktivitetsskolen får midler fra Fjell 2020 i tillegg til prosjektmidler fra Utdanningsdirektoratet. Leksehjelpen på Galterud skole videreføres også dette skoleåret med et tilskudd på 0,4 millioner kroner fra Fjell 2020.

Nytt fagsystem

I løpet av 2017 vil det innføres et nytt fagsystem for områdene barnehage, oppvekst og skole. Kostnadene ved dette dekkes foreløpig av FoU midler, men må innregnes i de aktuelle områdenes budsjetter på lang sikt, muligens allerede fra 2019. Utgiftenes størrelse er ikke avklart per oktober 2016.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	898 292	936 581	962 931	998 598	1 019 081
Sum Driftsinntekter	-150 835	-154 587	-154 587	-154 587	-154 587
Sum	747 457	781 994	808 344	844 011	864 494

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	747 457	747 457	747 457	747 457
Sum Tekniske justeringer	235	235	235	235
Sum Budsjettendringer inneværende år	14 114	14 114	14 114	14 114
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Ny naturfagstime fra skoleåret 2016/2017 - Helårseffekt fra 2017	1 484	1 484	1 484	1 484
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	1 484	1 484	1 484	1 484
Konsekvensjusteringer	15 833	15 833	15 833	15 833
Konsekvensjustert ramme	763 291	763 291	763 291	763 291
Budsjettendringer fra endringer i demografi eller aktivitet				
Demografi	2 937	10 810	20 502	27 585
Sum Budsjettendringer fra endringer i demografi eller aktivitet	2 937	10 810	20 502	27 585
Driftskonsekvens av investeringer				
Digitaliseringsstrategi Læringsløp Drammen	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Driftskonsekvens av investeringer	2 000	2 000	2 000	2 000
Nye tiltak				
Endring husleie	3 400	13 300	29 100	42 500
Sommerskole	2 500	2 500	2 500	2 500
Innføring av gratis skolefritidsordning for lavinntektsgrupper	2 300	5 500	5 500	5 500
"Det 11. året"	2 200	3 900	3 900	3 900
Statsbudsjettet - Tidlig innsats	1 877	5 000	5 000	5 000
Svømmeundervisning	1 800	1 800	1 800	1 800
Flere elever i private skoler	-457	-457	-457	-457
Læringer - faglig ansvarlig	146	700	875	875
Læringsløp Drammen	0	0	10 000	10 000
Sum Nye tiltak	13 766	32 243	58 218	71 618
Nye tiltak og realendringer	18 703	45 053	80 720	101 203
Ramme 2017-2020	781 994	808 344	844 011	864 494

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Ny naturfagstime fra skoleåret 2016/2017 - Helårseffekt fra 2017

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett ble timetallet i naturfag utvidet med én uketime på mellomtrinnet fra høsten 2016. I Drammen er timen fordelt på 5. og 7. trinn. For Drammen kommune utgjør dette 1 million kroner for høsten 2016, med en helårseffekt på 2,5 millioner kroner fra 2017.

Budsjettendringer fra endringer i demografi eller aktivitet

Demografi

I følge befolkningsprognose fra SSB vil elever på barne- og ungdomsskoletrinnet øke med 370 barn i den kommende planperioden, noe som medfører en økt driftskostnad på cirka 27,5 millioner kroner fra dagens nivå. I økonomiplan 2016-2019 er det avsatt 2,3 millioner kroner til elevtallsvekst i 2017, men det foreslås en økning i rammen på 0,7 millioner på bakgrunn av ny befolkningsprognose fra SSB.

Høsten 2016 er det gjennomført en egen barnehage- og skolebehovsanalyse for Drammen kommune som vil danne grunnlag for planlegging av tiltak for å imøtekomme fremtidige kapasitetsbehov. Barnehage- og skolebehovsanalysen gir grunnlag for å møte kapasitetsveksten på en planmessig måte, og derigjennom sikre at utvidelse av kapasitet skjer i en rekkefølge som prioriterer geografiske områder med størst behov.

Nye tiltak

Endring husleie

Investeringer i nye skoler/utvidelser medfører økt husleie, og dette blir ikke dekket gjennom demografikompensasjon. Rådmannen foreslår å øke budsjettet med 3,4 millioner kroner til økte husleier i 2017.

Sommerskole

Tilbudet om sommerskole er svært attraktivt, og for å imøtekomme etterspørselen planlegges en utvidelse av sommerskolen neste år. Utvidelsen vil gi mulighet for å kunne tilby sommerskole to uker etter skoleslutt i tillegg til to uker i august. En utvidelse av sommerskolen vil medføre et økt behov for prosjektmidler. Det er fra tidligere innvilget 0,55 millioner kroner til sommerskolen, og kostnader utover dette har vært dekket innenfor rammen til programområdet. I 2016 ble den totale kostnaden 1,3 millioner kroner. I 2017 forventes det at en utvidelse vil medføre at sommerskolen får en total kostnadsramme på cirka 3 millioner kroner, og rådmannen foreslår å styrke prosjektet med 2,5 millioner kroner fra 2017.

Innføring av gratis skolefritidsordning for lavinntektsgrupper (inntekt <kr 428 000) fra høsten 2017

Det foreslås å harmonisere satsene for gratis plass i skolefritidsordningen (SFO) og kulturskolen på felles innslagspunkt 428 000 kroner (dvs. husholdninger med en samlet inntekt lavere enn 428 000 kroner per år). Årlig merutgift ved innføring av ordningen estimeres til 5,5 millioner kroner, hvilket gir en halvårseffekt på 2,3 millioner kroner i 2017.

"Det 11. året"

«Det 11. året» er ett av forsterkningstiltakene i Læringsløp Drammen. Tilbudet vil gis til cirka 30 elever fordelt på to klasser fra høsten 2017. Det er ansatt en prosjektleder høsten 2016, i tillegg vil det bli ansatt to lærere ved oppstart. Rådmannen foreslår at det settes av 3,9 millioner kroner årlig til dekning av lønnskostnader, driftskostnader og husleie. Det vil gi en høsteffekt på 1,6 millioner kroner i 2017. I tillegg foreslås det avsatt 0,6 millioner kroner våren 2017 til prosjektleders lønn, samt andre kostnader knyttet til prosjektering og kommunisering av tilbudet.

Statsbudsjettet - Tidlig innsats

Regjeringen foreslår å øke de frie inntektene til kommunene med 150 millioner kroner i 2017 for å styrke arbeidet med tidlig innsats i skolen. For Drammen utgjør dette 1,9 millioner kroner. Et lovforslag om tidlig

innsats vil bli sendt ut på høring, og vil tidligst bli iverksatt i skoleåret 2018–19. Økningen som foreslås i 2017 skal bidra til å forberede kommunene på det varslede lovforslaget. Regjeringen tar sikte på at den samlede økningen til kommunene blir på 360 millioner kroner i 2018.

Svømmeundervisning

Bystyret vedtok høsten 2016 en omlegging av svømmeopplæringen med bakgrunn i nye kompetansemål i læreplanen. En omlegging av svømmeundervisningen medfører en kostnadsøkning og det foreslås å øke budsjettet med 1,8 millioner kroner fra 2017. Beløpet skal dekke flere undervisningstimer, transportkostnader og nødvendig ekstra bemanning.

Flere elever i private skoler

Drammen kommune har elever som går på private skoler. Drammen Montessoriskole er i drift fra høsten 2016 og i tillegg er det elever som går på private skoler i Kongsberg og Mjøndalen. Staten gir tilskudd til privatskolen på 85 prosent av hva det i gjennomsnitt koster å ha en elev i den offentlige skolen (116 535 for en elev på barnetrinnet i 2013). Tilsvarende får hjemkommunen trekk i sitt rammetilskudd fra staten. Skoleåret 2015-2016 var det 56 elever i private skoler i Drammen.

Lærlinger - faglig ansvarlig

Inntak av lærlinger til barne- og ungdomsarbeiderfaget i perioden 2013-2015 er veldig lavt i forhold til sektorens størrelse. For å dekke opp behovet for rekruttering innen skole og oppvekst må ambisjonsnivået heves med hensyn til å satse mer på lærlinger, for å styrke fagdekningen og kvalitet innen dette området. Nødvendige budsjetttilpasninger for nye lærlingeplasser er foreslått på programområdet 07 Ledelse, organisasjon og styring.

Det skal være en faglig ansvarlig for lærlingefaget. Vedkommende har det formelle ansvaret for at lærlingene får opplæring i samsvar med læreplan, sikre faglig kvalitet og helhet gjennom hele opplæringsløpet fram til fagprøven, bistå instruktører og veiledere samt koordinere lærlingene mellom ulike læresteder i forhold til opplæring mv. Det foreslås frikjøp av faglig ansvarlig for lærlinger i 40 prosent stilling i barnehage og skole med 350 000 kroner fra 2017. Det gir en høsteffekt på 0,15 millioner kroner i 2017. Stillingsprosenten foreslås oppjustert til 80 prosent i 2018 og 100 prosent i 2019 på grunn av en planlagt økning i antall lærlingeplasser som beskrevet under programområde 07.

Læringsløp Drammen (P01, P02 og P12)

10 millioner kroner settes av til implementering av Læringsløp Drammen i 2019 og 2020.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	2017-20
Nye investeringer					
BY - Aronsløkka skole - inventar og utstyr	0	0	5 000	0	5 000
BY - Danvik skole - inventar og utstyr	0	400	0	0	400
BY - Digitaliseringsstrategi Læringsløp Drammen	10 000	10 000	10 000	10 000	40 000
BY - Fjell skole - inventar/utstyr	0	0	0	10 000	10 000
BY - Innredning/utstyr "Det 11. året"	400	0	0	0	400
DEKF - Aronsløkka skole - nybygg	1 000	40 000	40 000	0	81 000
DEKF - Brandengen skole - flerbrukshall	50 800	0	0	0	50 800
DEKF - Brandengen skole - utvidelse	32 000	44 000	18 000	0	94 000
DEKF - Børresen - arealtilpasning og inneklime	5 000	10 000	5 000	0	20 000
DEKF - Danvik - arealtilpasninger	500	10 000	0	0	10 500

Økonomiplan for 2017 - 2020

Beløp i 1000

	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	2017-20
Investeringsprosjekter					
DEKF - Fjell skole med flerbrukshall og aktivitetshus	40 000	90 000	141 000	70 000	341 000
DEKF - Gulskøgen/Rødskog skole	1 000	0	0	0	1 000
DEKF - Oppgradering bygningsmassen	9 000	9 000	9 000	9 000	36 000
DEKF - Strømsø inntaksområde - kapasitet	1 000	0	5 000	0	6 000
DEKF - Øren Skole - flerbrukshall	15 000	0	0	0	15 000
DEKF - Øren skole - utvidelse	25 000	66 000	0	0	91 000
Sum Nye investeringer	190 700	279 400	233 000	99 000	802 100
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Brandengen skole - inventar/utstyr flerbrukshall	900	0	0	0	900
BY - Brandengen skole - inventar/utstyr utvidelse	0	5 000	0	0	5 000
BY - Fjell skole - inventar/utstyr utvidelse flerbrukshall	0	2 000	0	0	2 000
BY - Oppgradering inventar og utstyr	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
BY - Øren skole - inventar/utstyr utvidelse	5 000	0	0	0	5 000
Sum Tidligere vedtatte investeringer	10 900	12 000	5 000	5 000	32 900
Sum investeringsprosjekter	201 600	291 400	238 000	104 000	835 000

BY - Digitaliseringsstrategi Læringsløp Drammen

Drammen kommune har de siste årene hatt en jevn satsing på digitalisering i skolene. Digitaliseringsstrategien er en del av Læringsløp Drammen, og tar sikte på å øke digital læring og kompetanse hos elevene og øke antall digitale enheter i skolen. Rådmannen foreslår derfor å sette av 10 millioner kroner årlig til digitalt utstyr til elever og klasserom hvert år i planperioden. Tiltaket erstatter «Rullering av digitalt utstyr i skolene» i tidligere økonomiplaner (7,5 millioner kroner årlig og 2,5 millioner kroner ekstra hvert 4. år).

BY - Innredning/utstyr "Det 11. året"

I forbindelse med oppstart av det 11. skoleåret skal det innredes to klasserom i Tollboden. Rådmannen foreslår derfor å sette av 0,4 millioner kroner til innredning og utstyr.

DEKF - Aronsløkka skole - nybygg

Skolen har behov for utvidelse på grunn av økt elevtall og generell forbedring av mange av skolens funksjoner som spesialrom og lokaler for personalet. DEKF utarbeider skisseprosjekt med vurdering av nødvendige tiltak høsten 2016 med sikte på å kunne iverksette utbygging fra 2017. DEKF foreslår en investeringsramme på 81 millioner kroner.

DEKF - Brandengen skole - flerbrukshall

DEKFs målsetning er å gjennomføre de fysiske byggearbeidene i løpet av 2017. Det er avsatt 50,8 millioner kroner til prosjektet i 2017. Beløpet er oppjustert fra 40 millioner kroner i gjeldene økonomiplan.

DEKF - Brandengen skole - utvidelse

Brandengen skole har behov for nye læringsarealer. Prosjektering av nybygg og eventuelt ombygginger i eksisterende skole planlegges iverksatt i 2017. Dette vil danne grunnlag for mer eksakte investeringsrammer i økonomiplan 2018-2021.

DEKF - Børresen - arealtilpasning og inneklimate adm. bygg

Det er behov for kapasitetsutvidelse og/eller arealtilpasninger tilsvarende to klasserom med tilhørende funksjoner ved Børresen skole. I tillegg er det behov for oppgradering av Inneklimateiltak/luftbehandlingsanlegg i administrasjonsbygget. Foreløpig kostnadsestimat for arealtilpasninger er basert på erfaringstall. Utredninger/prosjektering iverksettes tidlig i 2017.

DEKF - Danvik - arealtilpasninger

For å imøtekomme fremtidige behov for flere klasser foreslås det å sette av midler til ombygging av til sammen cirka 400 m2 undervisningsarealer i skolens eksisterende lokaler. DEKF foreslår at det avsettes 0,5 millioner kroner til planlegging og prosjektering i 2017 og 10 millioner kroner til ombygging og bygningsmessige tiltak i 2018.

DEKF - Fjell skole inkludert flerbrukshall og aktivitetshus

Som del av Fjell-2020 satsingen skal Fjell skole rehabiliteres og bygges ut, og det skal bygges ny flerbrukshall og aktivitetshus. Det er avsatt en samlet investeringsramme på 270 millioner kroner til prosjektet. Endrede premisser gjennom reguleringsplan utarbeidet i løpet av 2016 fører til en økning av investeringsbehovet. For å sikre etablering av sammenhengende grøntstrukturer mot allmenningen og trygge skolegårdsløsninger kreves det at to av skolens eldste bygninger rives og erstatningsbygg ønskes etablert i kompakte bygningskropper. Det er foreslått at totalrammen bør ligge innenfor 350 millioner kroner (inklusive en usikkerhetsmargin på cirka 13 prosent).

Det tas sikte på å starte byggingen av flerbrukshall og aktivitetshus i 2017, med ferdigstilling høsten 2018. Utbygging av skolen skal igangsettes etter ferdigstilling av flerbrukshallen. Det regnes med en gjennomføring i løpet av 2018-2020. Det anbefales bruk av midlertidige skolelokaler for en to-års periode for deler av skolen.

DEKF - Gulskogen/Rødskog skole

På bakgrunn av høy elevtallsvekst i barneskoletrinnet foreslår DEKF at det avsettes 1 million kroner til utredning av mulige tomter og lokaliseringer for en ny barneskole i 2017, som grunnlag for beslutning om eventuelt tomteerverv og regulering. På kort sikt er det etablert modulbygg ved begge skolene for å håndtere elevveksten. Tiltak må vurderes fortløpende i perioden. Investeringsmidler til ny skole foreslås fra 2023-2024.

DEKF - Oppgradering bygningsmassen (6 millioner ikke økt leie)

Det avsettes 9 millioner kroner til generell oppgradering av bygningsmassen. Av dette er 6 millioner kroner midler som DEKF investerer for å dekke slit og elde uten at det medfører økt husleie.

DEKF - Strømsø inntaksområde - ungdomsskolekapasitet

Det er behov for vesentlig utvidelse av kapasiteten på ungdomstrinnet i Strømsø inntaksområde. DEKF foreslår å avsette 1 million kroner til utredning av mulige tomter og lokaliseringer for en ny ungdomsskole i 2017 som grunnlag for beslutning om eventuelt tomteerverv og regulering. Kortsiktige tiltak for å håndtere elevtallene ved Marienlyst og Gulskogen ungdomsskoler må vurderes i perioden og iverksettes senest 2019 for å dekke akutte behov fram til en ny skole er på plass. Investeringsmidler til ny skole foreslås fra 2021-2022.

DEKF - Øren Skole - flerbrukshall

Byggestart for flerbrukshallen ved Øren skole var 1.4.2016 og prosjektet forventes ferdigstilt våren 2017.

DEKF - Øren skole - utvidelse

Som følge av elevtallsvekst har Øren skole behov for økte undervisningslokaler. Prosjekteringen er i gang, og det er planlagt at skoleutvidelsen skal stå ferdig i 4. kvartal 2018. Prosjekteringen tilsier at prosjektet vil bli større og mer omfattende enn opprinnelig antatt, og DEKF foreslår ut fra en helhetlig vurdering å øke kostnadsrammen til 66 millioner kroner i 2018 slik at prosjektet får en totalramme på 95 millioner kroner.

BY - Oppgradering inventar og utstyr

Det er satt av 5 millioner kroner årlig til investering i inventar og utstyr. I gjeldene økonomiplan er det satt av 1,8 millioner kroner til Fjell skole i forbindelse med utbygging av flerbrukshall. Beløpet er i økonomiplan 2017-2020 oppjustert til 2 millioner kroner i 2018 og 10 millioner kroner i 2020. I tillegg er det satt av 0,4 millioner kroner til Danvik skole i 2018 som følge av ombyggingen og 5 millioner kroner til Aronsløkka skole i 2019 i forbindelse med skoleutvidelse og rehabilitering.

Aronsløkka skole – en av flere skoler som skal utvides

4.13 Programområde 13 Introduksjonstjenester

Rådmannen foreslår at Drammen tar imot 170 flyktninger i 2017 i tråd med anmodningen fra Integrerings – og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Av disse er 15 enslige mindreårige. Fra 2018 forventer rådmannen en reduksjon i behovet og planlegger for at Drammen tar imot 130, hvorav 15 enslige mindreårige. For å dekke merkostnader ved flere flyktninger foreslår rådmannen en rammeøkning på 7 millioner kroner i 2017 som finansieres gjennom tilsvarende merinntekter fra integreringstilskudd.

Introduksjonsstønad har økt som følge av økt voksenandel, ref. rapportering i 2016. Dette medfører økte utgifter på introduksjonsstønad. Rådmannen foreslår en rammeøkning i 2017 på 8,8 millioner kroner. Økningen finansieres av økt integreringstilskudd.

Det foretas en rammeoverføring på 8 millioner kroner fra P13 til NAV Drammen ved P05, da kostnader til livsopphold og etablering av flyktninger flyttes fra P13 til P05. For at flere flyktninger skal komme raskere i arbeid vil rådmannen vurdere en endring i arbeidsdeling mellom Introduksjonssenteret og NAV i 2017.

Handlingsplan for mangfold og inkludering ble vedtatt av bystyret i oktober 2016.

Det er et viktig mål at de bosatte flyktningene raskest mulig blir i stand til å forsørge seg selv. Flere av tiltakene i handlingsplanen er derfor rettet mot å kvalifisere voksne flyktninger for arbeidslivet, og å sikre barn og unge skolegang. I tråd med prinsippene i planen jobber introduksjonsprogrammet mer arbeidsrettet, og samarbeider tett med NAV Drammen om gode overganger til arbeidsmarkedet. Det er flere tiltak i handlingsplanen som direkte påvirker Introduksjonssenteret, og dette følges opp i årsmelding for 2016.

30 elever mellom 16 og 24 år fra Introduksjonssenteret får grunnskoleopplæring ved Åssiden videregående skole. Fra neste skoleår er dette samarbeidsprosjektet med Buskerud fylkeskommune planlagt over i drift. Rådmannen foreslår en rammeøkning på 1,7 millioner kroner for å kunne videreføre tiltaket over i drift.

Rådmannen foreslår å øke investeringsrammen med 4,1 millioner kroner i planperioden for utskiftning av digitalt utstyr for lærere og elever.

På bakgrunn av overnevnte forhold foreslås en netto rammeøkning på 9,9 millioner kroner til drift i 2017, og 4,1 millioner kroner til investeringer i planperioden.

Beskrivelse av dagens virksomhet

Introduksjonstjenester har ansvaret for tjenester knyttet til etablering, bosetting og kvalifisering av flyktninger, grunnskole for voksne, opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og tolketjenester.

Virksomhetens netto driftsbudsjett for 2016 er 69,8 millioner kroner. Norskopplæringen og tolketjenestene er selvfinansierte. Deltakere på norskkurs er både flyktninger som får norskopplæring som del av

introduksjonsprogrammet og andre innvandrere som har rett og/eller plikt til norskopplæring. I 2016 deltar i gjennomsnitt 730 personer på ulike undervisningstilbud på Introduksjonssenteret hver dag. Høsten 2016 deltar cirka 250 flyktninger på introduksjonsprogram, som består av norskkurs, språkpraksis og temakurs. Om lag 340 personer deltok på ulike norskkurs for voksne innvandrere. Resten av deltakerne deltar på grunnskole for voksne, og noen gjør dette i kombinasjon med tilrettelagt arbeid.

Nøkkeltallstabell

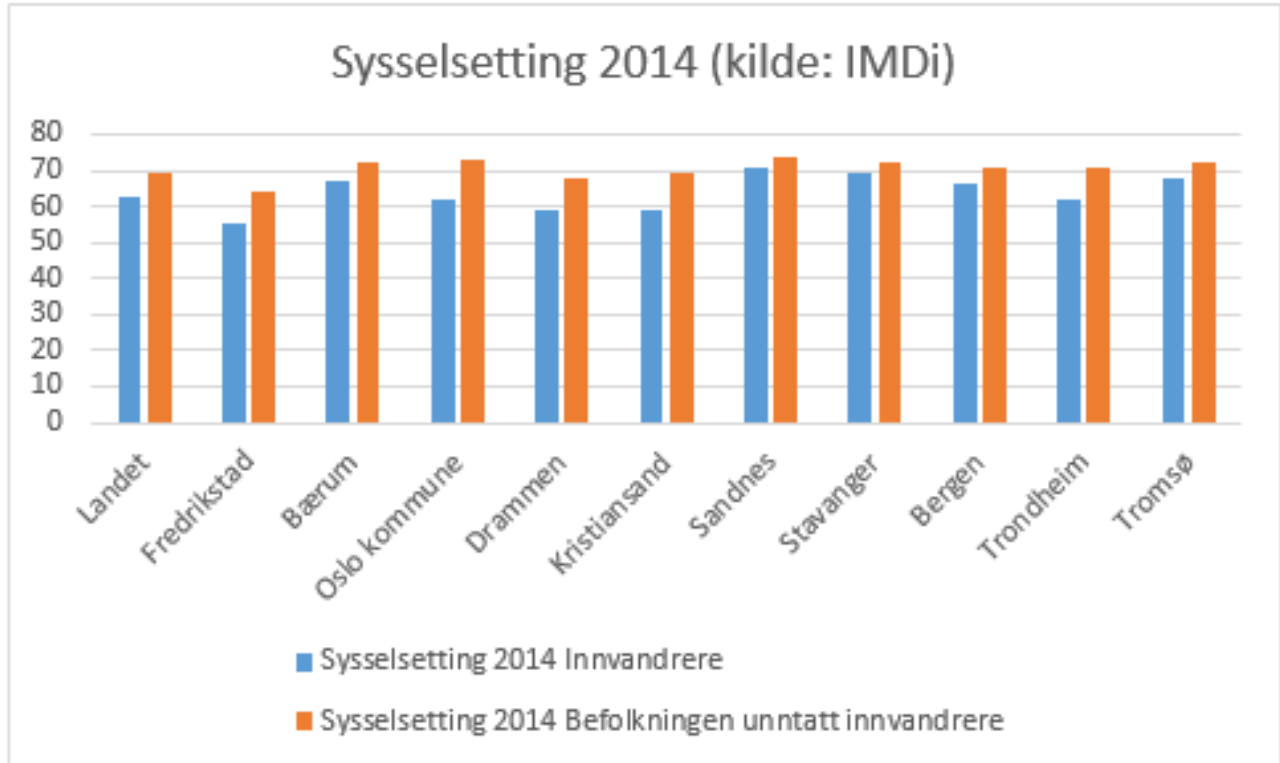
Tabell 4.13.1. Nøkkeltall programområde 13 Introduksjonstjenester

Indikator	2013	2014	2015
Mottakere av introduksjonsstønad	222	226	272
Netto driftsutgifter til Introduksjonsordningen	34,9 mill	35,7 mill	37,6 mill
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	12.530	12.618	13.328
Antall deltakere på norskkurs (snitt av høst og vår)	519	590	572
Deltakere per programrådgiver	28	30	30

Sammenlikning med andre kommuner

Innen ASSS-samarbeidet er det ikke et eget nettverk for integrering, bosetting og kvalifisering av flyktninger og voksne innvandrere. Det vises derfor til resultater fra Beregningsutvalgets kartlegging for 2015. Beregningsutvalget kartlegger årlig kommunenes utgifter når det gjelder bosetting og integrering av flyktninger som omfattes av integreringstilskuddsordningen. I tillegg kartlegges blant annet kommunenes utgifter når det gjelder opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. I 2015 deltok 21 kommuner i denne kartleggingen (heretter kalt utvalgskommuner). Drammen kommunes utgifter per person i målgruppen for sosialhjelp, introduksjonsstønad, integreringstiltak og administrasjon var i 2015 på 92 prosent av snittet til utvalgskommunene, mens sammenlignbart tall for 2014 var 86 prosent.

Figur 4.13.1 Sysselsetting i ASSS kommunene 2014 (Kilde IMDi)

Sysselsettingen i Drammen er nest lavest når en sammenligner sysselsetting av befolkningen med ASSS-kommunene. Lavest ligger Fredrikstad, og høyest er Sandnes. Når det gjelder sysselsetting av innvandrerbefolkningen spesielt, er Drammen nest lavest, sammen med Kristiansand (se tabellen under). Dette er tilsvarende tall som 2013.

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring
Introduksjonssenteret

Introduksjonssenteret skal kvalifisere voksne innvandrere og flyktninger til arbeid og utdanning.

Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Flere i arbeid og aktivitet	Flere av kommunens innbyggere er i arbeid				
	Flyktninger i arbeid eller utdanning rett etter avsluttet introduksjonsprogram	55 % eller høyere	Mellom 54 og 50 %	Mindre enn 50%	34,5 %
	Flyktninger i arbeid rett etter avsluttet introduksjonsprogram	24% eller høyere	Mellom 23 og 20 %	Mindre enn 20 %	11.9 %
	Flyktninger starter i introduksjonsprogram snarest mulig etter bosetting i Drammen	40 % har startet i program tidligere enn tre måneder etter bosetting	Mellom 39 og 20 % har startet i program tidligere enn 3 måneder etter bosetting	Mindre enn 20% har startet i program tidligere enn tre måneder etter bosetting	Ny indikator
	Voksne innvandrere oppnår nivå A2 i leseforståelse på Norskprøvene	86% eller høyere	Mellom 85 og 80 %	Under 80 %	Ny indikator
	Voksne innvandrere oppnår nivå A2 på Norskprøvenes lytteprøve	92 % eller høyere	Mellom 91 og 85 %	Under 85%	Ny indikator
	Voksne innvandrere oppnår nivå A2 på de muntlig Norskprøvene	90 % eller høyere	Mellom 89 og 85%	Under 85%	Ny indikator
	Voksne innvandrere oppnår nivå A2 på de skriftlige Norskprøvene	76 % eller høyere	Mellom 75 og 70 %	Under 70 %	Ny indikator
	Nyankomne voksne innvandrere består prøven i samfunnskunnskap	80 % eller høyere	Mellom 79 og 70 %	Under 70 %	Ny indikator
	Resultat på muntlig eksamen i 10.klasse	3,5 eller høyere	Mellom 3,4 og 2,9	Under 2,9	Ny indikator
	Resultat på skriftlig eksamen i 10.klasse	3 eller høyere	Mellom 2,9 og 2	Under 2	Ny indikator
	Voksne med rett til spesialundervisning etter Opplæringsloven §4a-2 har tilbud om vanlig tilrettelagt arbeid/aktivitet	85 % eller flere	Mellom 84 til 80 %	under 80 %	Ny indikator

Resultater og fokus 2017-2020

Måleindikatorene reflekterer helheten i tjenestene ved Introduksjonssenteret. Det er et mål at opplæringstilbudet til flyktninger i enda større grad rettes mot arbeid. Opplæring i norsk skal i størst mulig grad være rettet mot den kunnskapen som er nødvendig i forhold til den enkeltes ønske og mulighet til arbeid.

I 2015 kom deltakerne opp til skriftlig eksamen engelsk i 10. klasse. Denne indikatoren var ny i 2015. Denne indikatoren måler ikke det samme fra år til år, siden deltakerne kan komme opp i følgende skriftlige fag: Engelsk, norsk og matematikk og muntlige fag: engelsk, norsk, matematikk, naturfag og samfunnsfag. Denne indikatoren er derfor ikke direkte sammenlignbar fra år til år, men sier noe om resultatet for den eksamen deltakerne kom opp i.

Tidligere målte man «Andelen voksne innvandrere som i løpet av året har bestått nivå A2 på skriftlig norskprøve». Nå skal det også måles ferdigheter i norsk muntlig, skriftlig og i forhold til lytting.

Hovedaktiviteter

Helhetlige tjenester som bidrar til at folk i størst mulig grad skal klare seg selv

Senterets hovedaktivitet er norskopplæring og grunnskole for voksne innvandrere og flyktninger. Tjenesten er knyttet til P 12 Grunnskole og er en del av Læringsløp Drammen. Senteret arbeider for at alle deltakere skal få oppfylt sitt fulle faglige potensial og har som visjon: " Sammen skaper vi fremtidens suksesshistorier". Etablering og kvalifisering av flyktninger for arbeid er nært knyttet til andre sosiale tjenester i kommunen.

Flere flyktninger i arbeid og utdanning

Introduksjonssenteret og NAV Drammen har felles fokus på å få flere flyktninger ut i arbeid. Dette er også nedfelt under flere punkter i Handlingsplan for mangfold og inkludering som ble vedtatt høsten 2016. Det er økt fokus på arbeidsretting, også mens deltakerne er i introduksjonsprogrammet. Det er økt fokus fra ansatte ved Introduksjonssenteret til å hjelpe deltakere å finne deltidsarbeid, slik at kompetanse fra norsk arbeidsliv kommer tidlig inn i løpet. Det fokuseres blant annet på truckførerkurs, regnskapskurs og andre kvalifiseringsløp som for eksempel bussjåfør.

Andelen flyktninger som går direkte over i arbeid eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram har variert de siste årene, fra 60,8 prosent i 2013 til 34,5 prosent i 2015, se tabell under. Hittil i 2016 har 52 prosent av deltakerne som har avsluttet program gått over i utdanning eller jobb. Til dels er overgang til jobb avhengig av hvilken utdanning flyktningene har fra hjemlandet, men også antall flyktninger som Drammen bosetter påvirker kapasiteten til å få en god overgang til arbeidsmarkedet.

Tabell 4.13.2 Nøkkeltall introduksjonsprogrammet

	2013	2014	2015
Sluttet i program	51	60	78
Over til arbeid	12	11	9
Utdanning	19	12	18
Arbeid/utdanning	31	23	27
% arbeid/utdanning	1	0	0

Samarbeid med frivillighet

Samarbeid med frivillighet handler om integrering, norskopplæring og å hindre utenforskap. Introduksjonssenteret samarbeider med flere aktører som Røde kors, Flyktninghjelpen, Kirkens Bymisjon og andre for å gi alternative aktivitetstilbud for flyktninger. Frivillig innsats fra innbyggerne i Drammen kan

bidra til at flyktninger kan få enda bedre muligheter til å klare seg selv, lære seg norsk, skaffe seg jobb, få seg venner og bidra til samfunnet. Introduksjonssenteret vil i 2017 fokusere ytterligere på samarbeid med frivillige.

Bosetting av flyktninger

Bystyret vedtok i 2015 å bosette inntil 170 flyktninger per år i 2015 og i 2016, hvorav 20 var enslige mindreårige flyktninger. IMDI anmoder Drammen om å bosette 170 flyktninger i 2017, hvorav 15 plasser er forbeholdt enslige mindreårige.

Tidligere år har Drammen mottatt anmodning for de neste tre årene, mens denne gang var det kun for 2017. Nasjonalt utvalg for bosetting [1], nedsatt av IMDI, setter prognoser nasjonalt for vurdering av antall flyktninger. Det opprinnelige bosettingsbehovet nasjonalt for 2016 var på over 18 000, mens tallet senere ble justert ned til 15 000. Rapporten antyder 13 000 for 2017. Også bosetting av enslige mindreårige flyktninger er mindre enn først antatt, fra 1 750 i 2016 til 1 100 i 2017. Dette medfører at Drammen kommune må dimensjonere for at bosettingstallet også lokalt kan synke. Det ble i desember 2015 utarbeidet en beredskapsplan som kommunen bruker ved vurdering av anmodning fra IMDi. Rådmannen tilrår at Drammen aksepterer anmodningen fra IMDi, og bosetter 170 flyktninger i 2017, hvorav 15 er enslige mindreårige. For resten av planperioden forutsetter rådmannen at opprinnelig bosettingsvedtak på 130, hvorav 15 enslige mindreårige, opprettholdes foreløpig og avstemmes med behovet for bosetting nasjonalt. Rådmannen vil påpeke at bosettingsantallet fra og med 2018 er beheftet med usikkerhet som følge av nasjonal nedjustering av antall flyktninger. Det forventes at staten bidrar med tilstrekkelig finansiering av merutgiftene, slik at kommunene kan bosette, kvalifisere og integrere.

Iverksetting av handlingsplan for mangfold og inkludering

Handlingsplan for mangfold og inkludering ble vedtatt av bystyret i oktober 2016. Det ble våren 2016 nedsatt en saksordførergruppe som kom med konkrete tiltak til planen. De økonomiske konsekvensene er innarbeidet i planverket.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	121 428	131 183	127 283	122 033	121 883
Sum Driftsinntekter	-52 816	-54 135	-54 135	-54 135	-54 135
Sum	68 613	77 048	73 148	67 898	67 748

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	68 613	68 613	68 613	68 613
Sum Tekniske justeringer	-11	-11	-11	-11
Sum Budsjettendringer inneværende år	-453	-453	-453	-453
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Merutgifter til bosetting og kvalifisering av flyktninger	14 800	8 700	3 300	3 000
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	14 800	8 700	3 300	3 000
Konsekvensjusteringer	14 336	8 236	2 836	2 536
Konsekvensjustert ramme	82 948	76 848	71 448	71 148
Driftskonsekvens av investeringer				
Digitalt utstyr Introduksjonssenteret - oppgradering	400	600	750	900
Sum Driftskonsekvens av investeringer	400	600	750	900
Nye tiltak				
Etableringsutgifter til bosatte flyktninger	-8 000	-6 000	-6 000	-6 000
Grunnskoleopplæring ved Åssiden vgs.	1 700	1 700	1 700	1 700
Sum Nye tiltak	-6 300	-4 300	-4 300	-4 300
Nye tiltak og realendringer	-5 900	-3 700	-3 550	-3 400
Ramme 2017-2020	77 048	73 148	67 898	67 748

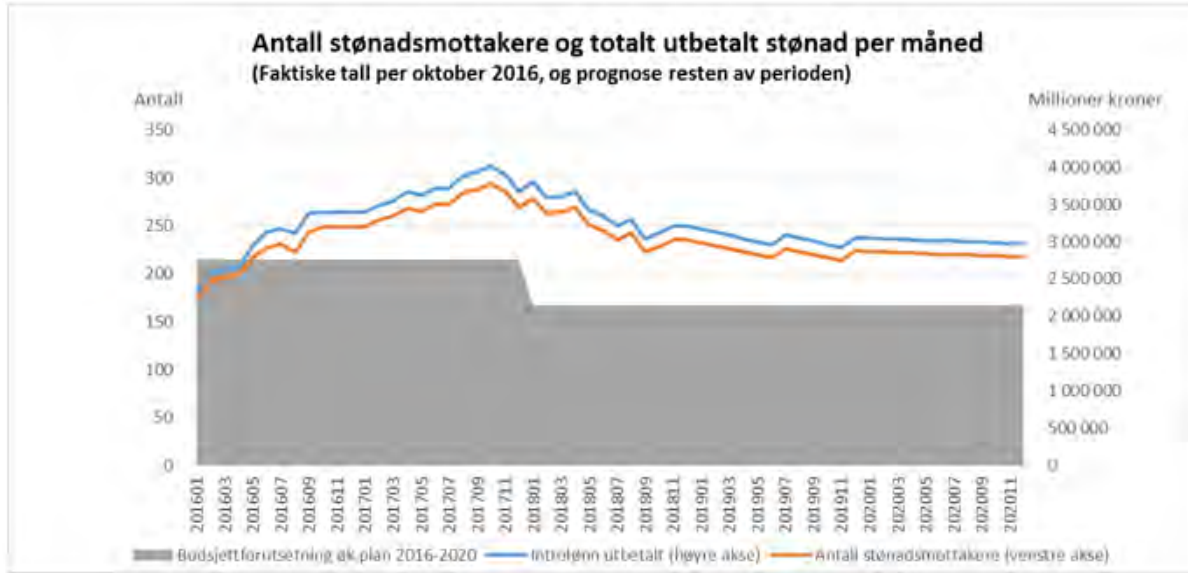
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Merutgifter til bosetting og kvalifisering av flyktninger

Bystyret vedtok 16.6.2015 å utvide mottak av flyktninger midlertidig fra 130 til 170 personer for 2015 og 2016. Fra og med 2017 var bosettingsvedtaket på 130 flyktninger, hvorav 15 enslige mindreårige. I økonomiplan for 2016-2019 var dette beregnet inn med en midlertidig rammeøkning i 2016 og 2017. IMDi har per brev i oktober 2016 anmodet Drammen om å ta imot 170 flyktninger for 2017. Rådmannen tilrår at anmodning fra IMDi følges for 2017 og at bosettingsvedtaket for resten av planperioden består med 130 flyktninger, hvorav 15 er enslige mindreårige. Nytt bosettingsvedtak for 2017 vil gi økte utgifter til etablering og kvalifisering. Rådmannen foreslår en rammeøkning tilsvarende 7 millioner kroner for økt bosetting i 2017.

Rådmannen viser til at det ved 1. og 2. tertial 2016 er rapportert kraftig vekst i antall introduksjonsdeltakere, og derav utbetaling av introduksjonsstønning. Det er estimert økte utbetalinger utover budsjettforutsetningene med cirka 8,8 millioner kroner for 2017. Grafen under illustrerer denne veksten.

Figur 4.13.2 Vekst i introduksjonsstønnad og prognose for økonomiplanperioden

Det er flere grunner til at det er en vekst utover budsjettforutsetningene:

- Forutsatt voksenandel av bosettingen i 2016 var 67 prosent. Den faktiske voksenandelen er per september 79 prosent. Dette betyr flere deltakere på introduksjonsprogram
- Antall familiegjennforente er høyere enn foregående år. Det er per 2. tertial kommet 31 personer (15 voksne) til familiegjennforening mot 19 i hele 2015.
- Bosettingen i 2016 følger et annet mønster enn tidligere år. I år har kommunen bosatt flyktninger tidligere i kalenderåret. Per august er 80 prosent av flyktningene bosatt, mot 40 prosent på samme tid i fjor. Dette betyr at flere deltakere er inne i introduksjonsprogrammet samtidig enn tidligere år

For nærmere omtale av veksten utover budsjettforutsetninger vises det til 2. tertialrapport for 2016. Grafen viser også prognose for 2017-2020 når det gjelder utbetaling av introduksjonsstønnad. (Forutsetning om bosettingsvedtak på 170 i 2017, og 130 resten av planperioden).

På bakgrunn av ny anmodning og vekst i antall introduksjonsdeltakere foreslår rådmannen å øke rammene med 15,8 millioner kroner til dekning av økte kostnader til bosetting og kvalifisering. Rammeøkningen dekkes av økt integreringstilskudd.

Nye tiltak

Etableringsutgifter til bosatte flyktninger – rammeoverføring fra P13 til P05

Introduksjonssenteret fatter i dag vedtak om livsopphold og økonomisk støtte til etablering for bosatte flyktninger. Dette skal dekke de mest nødvendige behov for den enkelte flyktning før vedkommende har begynt å få utbetalt introduksjonsstønnad. Ansvaret for tjenester etter Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV loven) er lagt til lokalt NAV kontor. Dette ansvaret kan ikke delegeres til andre etater i kommunen, ref. NAV loven §13. Rådmannen foreslår at fra og med 2017 fattes og utbetales vedtakene fra NAV Drammen. I den forbindelse foretas en rammeoverføring fra Introduksjonssenteret (P13) til NAV Drammen (P05) på 8,0 millioner kroner i 2017 og 6,0 millioner kroner for resten av planperioden (forutsatt bosettingsvedtak på 170 flyktninger i 2017 og 130 resten av planperioden).

Grunnskoleopplæring ved Åssiden videregående skole

Kombiklassen på Åssiden er nå inne i sitt andre skoleår. Klassen startet opp som et samarbeidsprosjekt mellom Buskerud fylkeskommune ved Åssiden videregående skole og Drammen kommune ved Introduksjonssenteret. Det er 30 elever på grunnskoleopplæring ved Introduksjonssenteret som får mulighet til å ha undervisningen på Åssiden. Fra neste skoleår må prosjektet over i ordinær drift. Drammen kommune betaler fylkeskommunen ved Åssiden videregående skole for skolefrokost, kroppsøving, i tillegg til en fast pris per elev. På bakgrunn av at prosjektet nå skal over i drift foreslås en styrking av rammene for Introduksjonssenteret til dekning av betaling til fylkeskommunen.

Introduksjonssenterets elever får grunnskoleopplæring ved Åssiden videregående skole

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan				Sum
	2017	2018	2019	2020	2017-20
Tidligere vedtatte investeringer					
BY - Digitalt utstyr Introduksjonssenteret	2 030	890	610	610	4 140
Sum Tidligere vedtatte investeringer	2 030	890	610	610	4 140
Sum investeringsprosjekter	2 030	890	610	610	4 140

BY - Digitalt utstyr Introduksjonssenteret - oppgradering

Det er lagt en investeringsplan for Introduksjonssenteret om jevnlig utskiftning på digitalt utstyr for lærere og elever.

4.14 Programområde 14 Vann og avløp

Det foreslås ingen prisøkning for vann og avløp i 2017. Pris per kubikkmeter vann foreslås opprettholdt med kronebeløpet for 2016 også i 2018 og deretter og økt med 4 prosent i 2019 og 5 prosent i 2020. Pris per kubikkmeter avløp foreslås økt med 3 prosent per år i 2018 og 2019. I 2020 foreslås en økning på 2 prosent. Fastleddet økes med samme prosentsats som mengdeleddet (pris per kubikkmeter).

Det foreslås investert 511,8 millioner kroner i perioden til vann, avløp og oppgradering av dammer. De viktigste investeringene er knyttet til oppgradering av ledningsnett for å tette lekkasjer og fjerne fremmedvann.

Beskrivelse av dagens virksomhet

Vann- og avløpstjenesten skal levere rent vann til byens befolkning og beskytte miljøet ved å samle opp og rense avløpsvannet. I tillegg skal tjenestene bidra til å hindre at regn og oversvømmelser skader bygninger og bymiljø. Abonnentene har i dag et godt tjenestetilbud innen programområdet, men det er behov for vedlikehold og investeringer for å opprettholde denne kvaliteten. Det viktigste er å fornye ledningsnettet for å unngå lekkasjer på vannledningene og hindre tilførsel av fremmedvann til avløpsrensaneanleggene.

Nøkkeltall

Tabell 4.14.1 Kostra-rapport - Sammenligning med andre store bykommuner – tall fra 2015

	Drammen	Fredrikstad	Asker	Kristiansand	Sandnes	Trondheim	Buskerud
Gebyrgrunnlag pr innbygger tilknyttet kommunal avløpstjeneste	2 121	1 668	1 048	1 277	1 747	1 039	1 821
Gebyrgrunnlag pr innbygger tilknyttet kommunal vannforsyning	1 193	1 185	1 013	885	1 219	900	1 242

Drammen kommune har noe høyere vanngebyr/kostnader til vannforsyning per person enn gjennomsnittet i sammenlignbare kommuner. Avløpsgebyrene/avløpskostnadene per person i Drammen er betydelig høyere enn i sammenlignbare kommuner. Drammen har gjennomført forholdsvis store investeringer i rensaneanlegg og utskifting av avløpsledninger de siste årene, og årsaken til høye gebyrer er i stor grad knyttet til avskrivning av investeringer.

Mål- og resultatstyring

Mål- og resultatstyring
Vann og avløp

Befolkning og næringsliv skal tilbys nok vann og godt vann.					
Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2017-2020	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent	Resultat 2015
Vann- og avløpssystemet skal takle en byvekst på 25 000 innbyggere, gjennom intensivert vedlikehold og utvikling av ledningsnettet, før	Nok vann				
	- God forsyningsstabilitet	Ikke planlagte avbrudd < 0,5 timer/person, totale avbrudd < 1 time/person per år	Ikke planlagte avbrudd mellom 0,5 og 1,0 timer/person	Ikke planlagte avbrudd > 1 time/person pr år	Ikke planlagte avbrudd: 0,1 t/pers. Planlagte avbrudd: 2,2 t/pers
	- Tilstrekkelig kildekapasitet	Vannkjøp på 2004-nivå (GVDs definisjon) eller mindre	Vannkjøp på inntil 5 % over 2004-nivå	Vannkjøp mer enn 5 % over 2004-nivå	Mål nådd
	Godt vann				
	- Innhold av fysisk-kjemiske stoffer og bakterier	100 % av tilknyttede innbyggere har hygienisk betryggende og bruksmessig tilfredsstillende vann	1-1000 tilknyttede innbyggere har ikke hygienisk betryggende drikkevann og/eller 1-5000 har ikke bruksmessig tilfredsstillende vannkvalitet	>1000 tilknyttede innbyggere har ikke hygienisk betryggende drikkevann og > 5000 har dårlig bruksmessig vannkvalitet	Mål nådd
	- Oppdaterte beredskapsplaner	Grundig oppdatering av ROS-analyse i hht dagens trusselbilde gjennomføres i 1. halvår 2017	Grundig oppdatering av ROS-analyse i hht dagens trusselbilde gjennomføres i løpet av 2017	ROS-analyse i hht dagens trusselbilde ikke gjennomført i 2017	Mål nådd
		Beredskapsanalyse gjennomføres i 2. halvår 2017	Beredskapsanalyse ikke gjennomført i løpet av 2017	Beredskapsanalyse ikke gjennomført i løpet av 2017	Mål nådd

<p>Ren elv og ren fjord skal opprettholdes med et sunt plante- og dyreliv</p>	<p>Tilfredsstillende badevannskvalitet</p>	> 90 % av alle prøver har innhold av TKB<1000	80 – 90 % av alle prøver har innhold av TKB<1000	<80 % av alle prøver har innhold av TKB<1000	81 % av alle prøver har TKB<1000
	<p>- Overholdelse av krav til innhold av termotolerante koliforme bakterier (TKB)</p>				
	<p>Overholdelse av fylkesmannens krav i utslippstillatelsen</p>				
	<p>- Renseresultat Muusøya RA</p>	<p>Renseeffekt totalfosfor mer enn 95 % (fylkesmannens krav)</p>	<p>Renseeffekt totalfosfor 90 – 95 %</p>	<p>Renseeffekt totalfosfor mindre enn 90 %</p>	<p>Renseeffekt totalfosfor 93%</p>
	<p>- Renseresultat Solumstrand RA</p>	<p>Renseresultatet tilfredsstillende fylkesmannens krav</p>	<p>Renseresultatet er inntil 5 % dårligere enn fylkesmannens krav</p>	<p>Renseresultatet mer enn 5 % dårligere enn fylkesmannens krav</p>	<p>Mål nådd</p>
<p>- Tilføringsgrad Muusøya rensedistrikt</p>	<p>Tilføringsgraden er mer enn 95 %</p>	<p>Tilføringsgraden er mindre enn 85 - 95 %</p>	<p>Tilføringsgraden er mindre enn 85%</p>	<p>Mål delvis nådd (antatt 86%)</p>	
<p>- Tilføringsgrad Solumstrand rensedistrikt</p>	<p>Tilføringsgraden er mer enn 95 %</p>	<p>Tilføringsgraden er mindre enn 85 - 95 %</p>	<p>Tilføringsgraden er mindre enn 85 %</p>	<p>Avløpsmodell var ferdig modellert i beg. Av 2016</p>	
<p>Byens fysiske struktur skal være robust mot flommer og ekstremvær som følge av klimaendringer</p>	<p>Vann- og avløpsnett skal være robust</p>	<p>Nytt registreringsverktøy er implementert i hele virksomheten i 1.halvår 2017</p>	<p>Nytt registreringsverktøy er implementert i hele virksomheten i 2.halvår 2017</p>	<p>Nytt registreringsverktøy er ikke implementert i virksomheten i 2017</p>	<p>NY 2017</p>
	<p>- Skaffe og implementere gode verktøy for datafangst mht å kartlegge sårbarhet og bedre beslutningsgrunnlaget, spesielt med hensyn på å unngå skade i forbindelse med kraftig nedbør</p>	<p>En fungerende Dashbordløsning implementert i 2.halvår 2017</p>	<p>En dårlig utnyttet Dashbordløsning implementert i 2.halvår 2017</p>	<p>Dashbordløsning ikke implementert i 2017</p>	<p>NY 2017</p>

Resultater og fokus 2017-2020

VA-virksomheten forvalter, drifter og fornyer ett av Drammens største sammenhengende "byggverk". Det kommunale vann- og avløpsnett har en samlet lengde på mer enn 800 km. I tillegg kommer kummer med til dels avansert utstyr, pumpestasjoner og renseanlegg. Ledningsnett er lite tilgjengelig for inspeksjon da det er gravd ned i bakken. utfordringer med tilstandskartlegging gjør det derfor krevende å prioritere prosjekter med størst behov for vedlikehold og utskifting.

Hovedaktiviteter

Rehabilitering av ledningsnett

Det pågår et langsiktig arbeid med rehabilitering av avløpsledningsnettet. Dette vil bli videreført i 2017. Saneringsplan for Muusøya rensedistrikt er under revisjon (ferdigstilles 2017), og det er under utarbeidelse tilsvarende plan for rehabilitering og utvikling i Solumstrand rensedistrikt (ferdigstillelse cirka. årsskiftet 2016/17). Det vil også være fokus på vannledningsnettet, der kommunen i samarbeid med Godt Vann Drammensregionen og Glitrevannverket IKS har utviklet ulike verktøy som gjør oss bedre i stand til å vurdere lekkasjesituasjonen.

Driftsoptimalisering renseanlegg

Det er utfordringer knyttet til å tilfredsstillende myndighetskrav til renseeffekt, spesielt ved Muusøya renseanlegg. Anlegget klarte kravet i 2013, men i 2015 ble renseeffekten bare 93 prosent (krav 95 prosent), noe som viser at arbeidet med driftsoptimalisering av renseprosessen sammen med fjerning av fremmedvann fra avløpsnettet må fortsette dersom det skal oppnås stabile og gode resultater. Det vil bli arbeidet videre med driftsoptimalisering på begge renseanleggene.

Strategisk utredning vedrørende rensing – samarbeid med Nedre Eiker

Det er for øvrig i samarbeid med Nedre Eiker igangsatt en større strategisk utredning vedrørende fremtidige behov for avløpsrenseanlegg i de to kommunene. For Drammen innebærer dette at det blant annet vil bli utredet om det på sikt er hensiktsmessig å beholde Muusøya renseanlegg. Utredningen forventes ferdigstilt i 2017.

Rehabilitering av dammer

Det pågår et systematisk arbeid for å sikre at kommunens dammer tilfredsstiller nye myndighetskrav. I løpet av 2016 ble arbeidet på Mellomdammen og Nerdammen i Nedre Eiker ferdigstilt. Nå står Kloptjern for tur.

Klimatilpasning

Drammen kommune er prosjekteier for et treårig FoU-prosjekt kalt Regnbygge 3M. Prosjektet har fått statsstøtte via Regionale Forskningsfond på 4 millioner kroner, og flere kommuner deltar sammen med eksterne institutt- og forskningsmiljøer, samt private aktører. Målet med prosjektet er å utvikle metodikk, verktøy og utstyr for en helhetlig optimalisering av transportsystem for avløp, renseanlegg og resipient. Prosjektet vil således bygge opp under kommunens mål om minst mulig forurensningsutslipp til elv og fjord, samt kunne bidra til at avløpssystemet blir mer robust i forhold til forventede klimaendringer. Prosjektet forventes ferdigstilt i 2017.

Det er under etablering et tverrfaglig samarbeid i kommunen som blant annet har fokus på å etablere gode terrengmodeller for simulering av flomveier og overvannstrømmer. I 2017 forventes ferdigstilt en slik modell for hele Åssidenområdet. Slike terrengmodeller har stor nytteverdi blant annet i forbindelse med arealplanlegging og større utbyggingsprosjekter. For øvrig er det i ferd med å bli gjennomført ulike pilotprosjekter innenfor temaet "lokal overvannsdiskonering", herunder regnbed, fordrøyningstiltak og lignende.

Befolkningsvekst

Vann- og avløpssystemene i Drammen er relativt robuste når det gjelder muligheten for å forsyne flere mennesker. Vannledningene er i stor grad bygget for å kunne ta ut store mengder vann ved brann, og dette gir en generelt stor overkapasitet med hensyn på forsyning av vann til husholdningsbruk. Ved nye større utbygginger er det i hovedsak utbygger som bekoster nye ledninger eller forsterkninger av ledningsnettet.

Økonomiplan for 2017 - 2020

Når det gjelder kildekapasitet, er det ingen nær forestående mangel på vann selv med dagens raske befolkningsvekst. Det jobbes dessuten med å redusere lekkasjeprosenten, som for tiden er på cirka 44 prosent. Målet er at all økning i konsum av vann skal dekkes opp med reduksjon i lekkasjer. For øvrig arbeider Glitrevannverket med langsiktige strategier hva angår nye kilder og samkjøring av eksisterende kilder i regionen.

Når det gjelder avløpsrensing, er strategien blant annet fjerning av fremmedvann, det vil si regnvann og drensvann. Mer enn halvparten av det vannet som i dag tilføres renseanleggene er slikt vann. Når avløpsledninger skiftes ut, legges det som regel separate ledninger for regnvann/drensvann og forurenset spillvann. Dette gjør at mindre og mer konsentrert avløpsvann når renseanleggene. Renseeffekten kan derfor opprettholdes på nåværende renseanlegg, selv med høyere befolkning og dermed mer spillvann tilknyttet.

Forslag til driftsbudsjett

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2016	2017	2018	2019	2020
Sum Driftsutgifter	145 913	153 069	153 669	154 269	154 969
Sum Driftsinntekter	-239 778	-240 332	-246 361	-255 953	-265 271
Sum	-93 866	-87 263	-92 692	-101 684	-110 302

Forslag til driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	-93 866	-93 866	-93 866	-93 866
Sum Tekniske justeringer	2 462	2 462	2 462	2 462
Sum Budsjettendringer inneværende år	546	546	546	546
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Kjøp av vann fra Glitrevannverket	2 582	2 582	2 582	2 582
Gebyrinntekter avløp	-410	-5 808	-11 402	-15 654
Gebyrinntekter vann	222	-409	-4 407	-9 473
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	2 394	-3 635	-13 227	-22 545
Konsekvensjusteringer	5 403	-626	-10 218	-19 536
Konsekvensjustert ramme	-88 463	-94 492	-104 084	-113 402
Nye tiltak				
Fjernavleste vannmålere	800	800	800	800
Kjøp av vann fra Glitrevannverket	400	1 000	1 600	2 300
Sum Nye tiltak	1 200	1 800	2 400	3 100
Nye tiltak og realendringer	1 200	1 800	2 400	3 100
Ramme 2017-2020	-87 263	-92 692	-101 684	-110 302

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Gebyrinntekter avløp

På grunnlag av selvkostberegninger med de rammebetingelser som foreligger, forslås at avløpsprisen ikke økes i 2017. Dette gjelder både det mengdeavhengige leddet og fastleddet. De 2 neste årene foreslås en økning på 3 prosent per år, og i 2020 en økning på 2 prosent.

Gebyrinntekter vann

På grunnlag av selvkostberegninger med de rammebetingelser som foreligger, forslås i samsvar med fjorårets økonomiplan at vannprisen ikke økes de 2 første årene i økonomiplanperioden. Dette gjelder både det mengdeavhengige leddet og fastleddet. Det foreslås en økning på 4 prosent i 2019 og 5 prosent i 2020.

Nye tiltak

Gebyrinntekter avløp

På grunnlag av selvkostberegninger med de rammebetingelser som foreligger, forslås at avløpsprisen ikke økes i 2017. Dette gjelder både det mengdeavhengige leddet og fastleddet. De 2 neste årene foreslås en økning på 3 prosent per år, og i 2020 en økning på 2 prosent.

Gebyrinntekter vann

På grunnlag av selvkostberegninger med de rammebetingelser som foreligger, forslås i samsvar med fjorårets økonomiplan at vannprisen ikke økes de 2 første årene i økonomiplanperioden. Dette gjelder både det mengdeavhengige leddet og fastleddet. Det foreslås en økning på 4 prosent i 2019 og 5 prosent i 2020.

Fjernavleste vannmålere

For å øke kvaliteten på beslutningsgrunnlaget er overgang til fjernavleste vannmålere hos alle abonnenter et viktig tiltak. Fjernavlesning vil gi rask og korrekt oversikt over vannforbruket. Dette har betydning både for fakturering og som grunnlag for å velge de rette prosjektene når det gjelder å redusere vannlekkasjer. Overgang til fjernavleste vannmålere vil medføre noe økte kostnader de første årene, men det forventes at lengre levetid på målerne og enklere innhenting av avlesninger, vil gi besparelser på lengre sikt.

Kjøp av vann fra Glitrevannverket

Glitrevannverket har varslet at prisen vil stige fra 2,60 kroner til 2,68 kroner per m³ i 2017. Deretter antas prisen per m³ å måtte økes med om lag 2,5 prosent per år.

Forslag til investeringsbudsjett

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	2017	Økonomiplan			Sum
		2018	2019	2020	2017-20
Tidligere vedtatte investeringer					
Oppgradering av dammer	10 200	6 500	6 500	6 500	29 700
Tiltak avløp	80 900	78 600	78 600	78 600	316 700
Tiltak vannforsyning	44 500	40 300	40 300	40 300	165 400
Sum Tidligere vedtatte investeringer	135 600	125 400	125 400	125 400	511 800
Sum investeringsprosjekter	135 600	125 400	125 400	125 400	511 800

Oppgradering av dammer

Arbeidet med å sikre og oppgradere gamle vannverksdammer til friluftsføremål videreføres. Demningene på Nerdammen og Mellomdammen i Solbergvassdraget er nå ferdig rehabilitert. For 2017 og framover forslås det derfor at bevilningene til dammer senkes til den generelle årlige bevilgningen, i samsvar med fjorårets økonomiplan.

Tiltak avløp

Bevilgningene til rehabilitering og utskifting av ledningsnett, samt oppgradering av eksisterende avløpspumpestasjoner og renseanlegg foreslås opprettholdt på nåværende nivå.

Tiltak vannforsyning

Bevilgningene til rehabilitering og utskifting av ledningsnett foreslås opprettholdt på nåværende nivå.

Inntrekning av ny vannledning i Hauges gate

Vann-, avløps- og renovasjonsgebyrer

Selvkost vann og avløp

De etterfølgende tabeller viser summer for selvkostberegninger for vann og avløpsområdet. I tillegg til gebyrinntekter og direkte driftskostnader som inngår i programområdets nettoramme omfattes selvkost av indirekte kostnader til støtte og fellestjenester og kalkulatoriske kapitalkostnader (renter og avskrivninger).

Kalkylerente er forventet 5 års swaprente tillagt 0,5 prosent. For økonomiplanperioden er forventet swaprente 1,5 prosent. Kalkylerente er satt til 2,0 prosent.

Gebyrinntekter er tilpasset utgiftsnivå. Årets selvkostresultat balanseres mot vann- og avløpsfond. Fond forsøkes oppløst innen løpende 5 år.

Tabell 4.14.2 Selvkost vann

Selvkost vann (tusen kr)	2017	2018	2019	2020
Direkte driftskostnader	59 896	61 420	62 998	64 044
Indirekte kostnader til støtte- og fellestjenester	1 879	1 926	1 975	2 024
Kalkulerte kapitalkostnader	25 164	27 018	28 855	30 835
Salgs- og overføringsinntekter	-15	-15	-15	-15
Sum selvkostgrunnlag	86 925	90 349	93 812	96 888
Gebyrinntekter	-83 311	-83 942	-87 940	-93 006
Netto årsresultat (minus er overdekning)	3 614	6 407	5 872	3 882
Selvkostdekning	95,8 %	92,9 %	93,7 %	96,0 %
Akkumulert fond m/renter	-10 393	-4 130	1 719	5 674

Tabell 4.14.3 Selvkost avløp

Selvkost avløp (mill kr)	2017	2018	2019	2020
Direkte driftskostnader	81 280	83 334	85 440	87 600
Indirekte kostnader til støtte- og fellestjenester	2 250	2 306	2 364	2 423
Kalkulerte kapitalkostnader	65 872	67 330	68 873	66 651
Salgs- og overføringsinntekter	-1 412	-1 448	-1 484	-1 521
Sum selvkostgrunnlag	147 990	151 522	155 193	155 152
Gebyrinntekter	-142 680	-148 078	-153 672	-157 924
Netto årsresultat (minus er overdekning)	5 310	3 444	1 521	-2 772
Selvkostdekning	96,4 %	97,7 %	99,0 %	101,8 %
Akkumulert fond m/renter	278	3 762	5 373	2 681

Gebyrutvikling

For komplett oversikt over forslag til gebyrer se vedlegg V. Endringer i kommunale betalingssetser og gebyrer, programområde 14.

Vann og avløp

Tabell 4.14.4 Gebyrutvikling vann og avløp

	Fastledd pr år		Kr pr kubikkmeter		Gebyrutvikling i %	
	Vann	Avløp	Vann	Avløp	Vann	Avløp
2017, prognose	kr 530	kr 879	19,50	34,15	0 %	0 %
2018, prognose	kr 530	kr 905	19,50	35,17	0 %	3 %
2019, prognose	kr 551	kr 932	20,28	36,22	4 %	3 %
2020, prognose	kr 579	kr 951	21,29	36,95	5 %	2 %

Små, separate avløpsanlegg

Ordningen administreres av Tilsynet for små avløpsanlegg i Drammensregionen, som er organisert under Lier kommune. Tilsynet skal påse at forurensningsforskriftene er oppfylt for mindre avløpsanlegg, det vil si helårsboliger, fritidsboliger, næringsbygg og landbruksbygg med innlagt vann, men som ikke er tilknyttet kommunalt avløp.

Det er ingen endringer i gebyrregulativet. De fleste gebyrene foreslås regulert med kommunal deflator, på 2,5 prosent. Gebyret for utslippstillatelser foreslås økt med 5 prosent.

Renovasjonsgebyr

Kommunal renovasjon utføres av Renovasjonsselskapet for Drammensregionen (RfD). Styret i selskapet har foreslått at gebyrene for husholdningsrenovasjon økes med 5 prosent for 2017. Renovasjonsgebyrene har i 2014, 2015 og 2016 vært satt lavere enn den reelle kostnaden til renovasjon, med bakgrunn i høye selvkostfond fra tidligere år. For 2016 dekker renovasjonsgebyret bare omlag 85 prosent av kostnaden til renovasjon. Dette er et ledd i en plan om å redusere selvkostfondene. Selvkostfondet er nå snart brukt opp, og fra 2017 foreslås å øke renovasjonsgebyrene for gradvis harmonisering med kostnadene. Årets endring på 8 prosent må ses i sammenheng med at gebyrene ble satt ned i 2013. For perioden 2011-2017 er den samlede økningen i tråd med konsumprisindeks for perioden.

Tabell 4.14.5 Standard renovasjonsgebyr og utvikling i Drammen kommunes selvkostfond.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Standard renovasjonsgebyr (kroner)	2 331	2 331	2 261	2 261	2 351	2 469	2 667
Endring prosent	4 %	0 %	-3 %	0 %	4 %	5 %	8 %
Selvkostfond per 31.12 (millioner kroner)	13,0	22,7	26,4	23,1	15,2	8,3	3,7

For nærmere omtale vises til selskapet innspill som er vedlegg 12 i økonomiplanen.

Del 5 Eierstyring – kommunale foretak og selskaper

Sum aksjeutbytte og eieruttak videreføres på anslagsvis samme reelle nivå som i budsjett 2016.

Rådmannen foreslår en økning i det årlige tilskuddet til Drammensbadet KF på 3 millioner kroner.

Det foreslås å styrke egenkapitalen til Drammen Scener AS med 2 millioner kroner.

Rådmannen foreslår at arbeidet med eierstyring styrkes med 2 millioner kroner og at dette ses i sammenheng med kommunens utbytte fra sine eierposisjoner, ref. omtale under programområde 07.

Som en del av kommunereformarbeidet, vil rådmannen sammen med kommunene i Drammensregionen kartlegge hvilke selskaper kommunene har eierposisjoner i. Rådmannen vil i 2017 igangsette arbeidet med å utarbeide eierstrategi for Drammensbadet KF og Enter Kompetanse AS. Det legges opp til at nye eierstrategier for Drammen Scener AS, Drammensregionens brannvesen IKS, Drammensbadet KF og Enter Kompetanse AS fremmes for bystyret i 2017. Eierstrategiene vil ligge til grunn for den videre utviklingen av selskapene.

Kommunens eierportal viser nøkkeldata for selskap og foretak og kommunens eierpolitikk for disse virksomhetene.

Parkeringsavgiftene foreslås økt med 1 krone per time, med unntak av sone 3 (Marienlyst /Drammensbadet) hvor avgiften foreslås videreført med uendret nivå.

Tilskuddet til Drammensbadet KF foreslås økt reelt med 3 millioner kroner til kompensasjon for at foretaket fra 1. januar 2017 må innføre merverdiavgift på billettinntektene. Økt tilskudd bidrar til at prisene likevel ikke må økes med mer enn kommunal deflator på 2,5 prosent.

Drammen kommunes eierposisjoner

Drammen kommune har et betydelig antall eierposter fordelt på ulike selskapsformer. Disse er nærmere spesifisert i tabellen nedenfor.

Tabell 5.1 Oversikt over kommunens eierposter fordelt på selskapsform

Aksjeselskap (AS)	Eierandel	Interkommunale selskap (IKS)	Kommunale foretak (KF)
Glitre Energi AS	50%	Glitrevannverket IKS	Drammen Eiendom KF
Lindum AS	100%	Drammensregionens Brannvesen IKS	Drammen Drift KF
Drammen Kommune Eiendoms- utvikling AS	100%	Renovasjonselskapet i Drammensregionen IKS	Drammen Parkering KF
Drammen Scener AS	100%	Legevakta i Drammensregionen IKS	Drammen Kjøkken KF
Brageteateret AS	50%	Buskerud Kommunerevisjon IKS	Drammensbadet KF
Drammen Kino AS	33%	Vestviken 110 IKS	
Byen Vår Drammen AS	32,9%		
Papirbredden Eiendom AS	40%		
Papirbredden Innovasjon AS	10,65%		
Enter Kompetanse AS	67,05%		
Vinn Industri AS	65%		
Marienlyst Utvikling AS	50%		
E 134 Haukelivegen AS	2,43%		
§27-samarbeid		Øvrige selskap	Stiftelser mv.
Drammensregionens IKT		Buskerudregionens incestsenter IKV	Stiftelsen Drammens Museum
Kemneren i Drammensregionen		Osloregionen	Stiftelsen Drammens teater og kulturhus
Kommuneadvokaten i Drammensregionen		Osloregionens Europakontor	Stiftelsen Åssiden eldrecenter
Drammensregionens interkommunale krisesenter			Drammen kommunes utleieboliger
Kontrollutvalgssekretariatet i Buskerud og omegn IS			Erik Børresen stiftelse
Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA)			Drammen og Kongsberg vernelags- stiftelse
Drammen Havn			Drammen kommunale pensjonskasse
Vestregionen			

Utbytte og eieruttak

Utbytte fra aksjeselskap foreslås videreført med 62 millioner kroner per år, det vil si om lag samme nivå som i opprinnelig budsjett for 2016. For å kunne møte situasjoner der selskapene ikke kan levere utbytte som forutsatt foreslår rådmannen at det innenfor disposisjonsfondet etableres et «eier-risikofond» på minst 20 millioner kroner, jfr. nærmere omtale av forslag til justerte finansielle handlingsregler for Drammen kommune i del 1.7.

Det legges opp til eieruttak fra kommunale foretak på 72,5 millioner kroner i 2017. Korrigert for enkelte budsjettekniske forhold knyttet til Drammen Eiendom KF tilsvarer dette om lag samme reelle nivå som i budsjett 2016. Eieruttaket fra Drammen Eiendom KF er foreslått økt fra 49,4 til 58,4 millioner kroner, blant annet som følge av økte leieinntekter fra parkeringsområdet. Eieruttaket fra Drammen Parkering KF foreslås av samme årsak redusert fra 16 til 14,2 millioner kroner fra 2017 (se nærmere omtale i del 5.2.1 og 5.2.4)

Tabellen nedenfor viser forventet eieruttak og utbytte i økonomiplanperioden:

Tabell 5.2 Utbytte og eieruttak 2017-2020

Hovedoversikt	Budsjett 2016		Årsbudsjett	Økonomiplan		
	Vedtatt budsjett 2016	Revidert budsjett pr. 2. tertial 2016	2017	2018	2019	2020
Mill. kroner						
Overføring til/fra komm. bedrifter	-127,9	-130,4	-134,5	-134,5	-134,5	-134,5
Lindum AS - utbytte	-11,0	-12,0	-11,0	-11,0	-11,0	-11,0
Energiselskapet Buskerud AS	-50,0	-50,0	-49,5	-49,5	-49,5	-49,5
Drammen Kino AS - utbytte	-1,5	-3,0	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
Drammen Eiendom KF - eieruttak	-49,4	-49,4	-58,4	-58,4	-58,4	-58,4
Drammen Drift KF - eieruttak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drammen Kjøkken KF - eieruttak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drammen Parkering KF - eieruttak	-16,0	-16,0	-14,1	-14,1	-14,1	-14,1

5.1 Eierstyring – aktuelle prosesser

Eierstyring i Drammen kommune

Gjeldende eierpolitikk ble vedtatt av bystyret i september 2016. Bystyret har lagt vekt på at kommunen har en åpen, langsiktig og forutsigbar eierpolitikk. Dette innebærer at kommunens eierpolitikk (eiermeldingens del 1) i stor grad må ligge fast over tid. Bystyret har lagt opp til at eierpolitikken gjennomgås tidlig i kommunevalgperioden, dvs. hvert 4. år.

Drammen kommunes eierportal er tilgjengelig på kommunens hjemmeside:

<https://www.drammen.kommune.no/no/Om-kommunen/Eierportalen/>

Kommunereform og gjennomgang av eierposisjoner

Kommunene Svelvik og Drammen har vedtatt å slå seg sammen til en ny kommune. Frem til en ny kommune etableres søker Drammen og Svelvik å opptre samordnet i eierstyringssaker. Med bakgrunn i kommunereformprosessen har kommunene i Drammensregionen (Lier, Drammen, Svelvik, Sande, Øvre Eiker og Nedre Eiker) etablert en administrativ arbeidsgruppe som kartlegger hvilke selskaper kommunene har eierposisjoner i. Dette som utgangspunkt for en nærmere vurdering av fremtidig selskapsorganisering etter gjennomført kommunereform. For Drammen og Svelvik sin del vil arbeidet med eierpolitikk for ny kommune bli startet av fellesnemnda, det vil si tidligst høsten 2017. Rådmannen vil rapportere om status i tilknytning til arbeidet med å etablere Drammen som del av en ny kommune.

Eierstrategisk arbeid

Drammen kommunes vedtatte eierpolitikk forutsetter at kommunen som eier gir klare, langsiktige mål for selskapene og foretakene gjennom selskapsvise eierstrategier. Eierstrategiene legger grunnlag for en aktiv oppfølging av de store verdiene som ligger i de ulike selskapene/foretakene. Det er et naturlig behov for at disse gjennomgås jevnlig. Strategiene skal danne plattform for en god styringsdialog og gi mål og en klar retning på hva eierne vil med det enkelte selskap/foretak. Til dette arbeidet og annen type selskapsgjennomgang er det behov for ekstern bistand. Rådmannen foreslår at det avsettes 2 millioner kroner for å dekke denne type kostnader (se nærmere omtale under programområde 7 Ledelse, organisering og styring).

Eierstrategi Legevakta i Drammensregionen IKS

Eierkommunene har våren 2016 startet opp prosessen med å revidere eierstrategien for Legevakta i Drammensregionen IKS. Det tas sikte på å legge frem ny eierstrategi for bystyret høst 2016/vinter 2017.

Eierstrategi Drammen Scener AS

Drammen Scener AS har en krevende driftssituasjon og det er behov for en nærmere gjennomgang av rammene for selskapet. Rådmannen har våren 2016 startet opp prosessen med å revidere eierstrategien for selskapet. Det tas sikte på å legge frem ny eierstrategi for bystyret høst 2016/vinter 2017.

Eierstrategi Drammensregionens brannvesen IKS

Eierkommunene starter opp prosessen med å revidere eierstrategien for Drammensregionens brannvesen IKS. Det tas sikte på å legge frem ny eierstrategi for bystyret i 2017.

Eierstrategi Drammensbadet KF

Rådmannen vil 1. halvår 2017 igangsette et arbeid med å etablere eierstrategi Drammensbadet KF. Det tas sikte på å legge frem ny eierstrategi for bystyret høsten 2017.

Etablering av bedriftssenter - videre utvikling av Enter Kompetanse AS og Vinn Industri AS

Enter Kompetanse AS, Drammen Aktivitet og Vinn Industri AS har alle som sin kjernevirksomhet å tilby tilrettelagt arbeid for mennesker med nedsatt arbeidsevne. Drammen Aktivitet er en kommunal virksomhet, og kommunen er majoritetseier i de to aksjeselskapene. Rådmannen ønsker å se eierskapet og virksomheten til Drammen Aktivitet i en helhetlig sammenheng. I denne forbindelse vil rådmannen se nærmere på muligheten for å samle denne type virksomhet i tilknytning til eiendommen som i dag benyttes av Enter Kompetanse AS. Drammen Aktivitet må på grunn av nytt sykehus fraflytte sine lokaler på Brakerøya. Rådmannen har på denne bakgrunn inngått leieavtale med Enter Kompetanse AS om leie av arealer som alternativ til nybygg for Drammen Aktivitet. Tilsvarende vil også Vinn Industri AS på grunn av eiendomsutvikling måtte flytte innen cirka 2019. Rådmannen vil se nærmere på muligheten for å bygge et samlet kompetansemiljø for virksomhetene, og på denne bakgrunn igangsettes et arbeid for å få dette nærmere vurdert. Rådmannen tar sikte på å etablere en egen prosjektgruppe, herunder med tilsetting av en prosjektleder.

Eiermøter

Fra og med 2014 ble det innført nye prinsipper for møtестruktur for de årlige eiermøtene i formannskapet. Hovedgrepet var at det fra 2014 gjennomføres eiermøter med hvert av de kommunale foretakene (KFene) hvert annet år (tidligere hvert år). Dette for hyppigere å kunne gjennomføre eiermøter med flere av de øvrige selskapene kommunen har eierposisjoner i. Rådmannen legger til rette for at ordfører tilskriver de selskap det skal avholdes møter med kommende år.

Eierlunsj

Ordfører gjennomfører hvert år en eierlunsj hvor styreledere og daglige ledere i de selskap og foretak hvor kommunen har eierinteresser blir invitert. Eierlunsjen har en faglig del med foredrag. På samme måte som tidligere år gjennomføres eierlunsjen i månedskiftet november/desember.

Eiertilskudd til interkommunale selskap (IKS) og interkommunale samarbeid etter kommunelovens §27

Som grunnlag for vurdering av nivået på eiertilskudd til Drammensregionens brannvesen IKS, og Legevakta i Drammensregionen IKS har rådmannen koordinert seg med rådmennene i øvrige eierkommuner.

Tilsvarende er gjort for følgende etablerte interkommunale samarbeid etter kommunelovens §27:

Kommuneadvokaten i Drammensregionen, Kemneren i Drammensregionen, Drammensregionens IKT (D-

IKT), Drammensregionenens interkommunale krisesenter. Rådmennene har som utgangspunkt blitt enige om å videreføre årets tilskuddsnivå kompensert med kommunal deflator på 2,5 prosent.

5.2 Kommunale foretak

Styrehonorarer

Med utgangspunkt i prinsippene i kommunens eiermelding ble styrehonorarene i de kommunale foretakene (KFene) gjennomgått i forbindelse med bystyrets behandling av økonomiplan 2015 – 2018. Styreleders godtgjørelse justeres årlig tilsvarende kommunal deflator. Dette skjer i forbindelse med de årlige økonomiplanbehandlingene. Styremedlemmers godtgjørelse ble fastsatt til 60 prosent av styreleders godtgjørelse (43 200 kroner for 2015). For samtlige kommunale foretak ble styreleders godtgjørelse for 2016 satt til 74 000 kroner, jfr. økonomiplan 2016–2019. Godtgjørelse til styremedlemmer ble satt til 44 400 kroner.

I økonomiplan 2016–2019 ble honoraret til styreleder i Drammen Eiendom KF fastsatt til 100 000 kroner 1. januar 2016. Honorar til øvrige styremedlemmer ble satt til 60 000 kroner. Oppjusterte honorarsatser i Drammen Eiendom KF ble foretatt på bakgrunn av foretakets omfattende portefølje og store verdier, og behovet for å rekruttere dyktig bransje- og fagkompetanse til foretakets styre.

Ovennevnte innebærer følgende styrehonorarer i kommunale foretak for 2017:

Tabell 5.3 Styrehonorarer i kommunale foretak – satser for 2017 (i kroner)

	Styreleder	Styremedlem
Drammen Parkering KF	76 000	45 500
Drammen Kjøkken KF	76 000	45 500
Drammen Drift KF	76 000	45 500
Drammensbadet KF	76 000	45 500
Drammen Eiendom KF	102 500	61 500

5.2.1 Drammen Eiendom KF

[Link Drammen Eiendom KF eierportal](#)

Resultatbudsjett

Styret for Drammen Eiendom KF (DEKF) har lagt frem et budsjett for 2017 med en forventet omsetning på om lag 628 millioner kroner mot om lag 571 millioner kroner i 2016. For 2017 forventer foretakets styre et resultat før eiendomssalg på 62,8 millioner kroner, som er 12,7 millioner kroner høyere enn revidert budsjett 2016. Etter salg av eiendom forventes et årsresultat på 85,8 millioner kroner.

Drammen kommune henter ut avkastning fra Drammen Eiendom KF gjennom årlige eieruttak. Dette kan sammenliknes med utbytte i et aksjeselskap, og reflekterer avkastning på foretakets egenkapital. Eieruttaket er for 2017 foreslått fastsatt til 58,4 millioner kroner. I tillegg til justering av årets eieruttak med kommunal deflator, foreslås eieruttaket økt med 2,2 millioner kroner som følge av at Drammen Eiendom KF

vil få økte inntekter ved innføring leievederlag fra Dpark AS for flateparkering. Utover dette foretas enkelte tekniske justeringer i eieruttaket, jfr. tabellen nedenfor.

Tabell 5.4 Eieruttak Drammen Eiendom KF i 2017

	Mill. kroner
Vedtatt eieruttak 2016	49,371
Kommunal deflator 2017	1,234
Korreksjon momskomp. for borettslag/sameier* fra 1.1.2017	0,455
Korreksjon eieruttak ny parkeringsordning fra 1.1.2017	2,200
Korreksjon redusert rente lån til eksterne leieforhold (fra 5,8 til 3,5%)	5,100
Forslag eieruttak 2017	58,360
*) Regjeringen har i forslaget til Statsbudsjett 2017 lagt til grunn at Drammen kommune sparer omlag 0,5 millioner kroner ved at det innføres momskompensasjon for borettslag og eierseksjonssameier med integrert heldøgns helse- og omsorgstilbud botilbud fra 1.1.2017	

Prisforutsetninger

Husleie for utleie av foretakets egne formålsbygg økes i 2017 tilsvarende kommunal deflator med 2,5 prosent. Dette innebærer en endring av tidligere praksis med justering av de interne husleieprisene med endringen i SSB's konsumprisindeks¹⁰ (KPI). For 2017 innebærer omleggingen en svekkelse av foretakets driftsresultat med om lag 5 millioner kroner. For øvrige leieforhold legges i hovedsak utvikling i konsumprisindeksen til grunn. DEKF's priser for formidling av renholdstjenester til virksomhetene øker med 2,9 prosent i 2017.

Kostnadsdekkende husleie i kommunens utleieboliger er gradvis innført siden 1. januar 2013. Fra og med 1. januar 2016 har alle leietakere som omfattes av ordningen betalt kostnadsdekkende husleie. Kostnadsdekkende husleie beregnes ut fra at alle kostnader til eiendomsmassen skal dekkes. Husleien skal justeres i samsvar med utviklingen i driftskostnader, verdiutvikling på boligmassen og gi en avkastning tilsvarende Norges Banks styringsrente med et tillegg på 2 prosent. For 2017 vil leieobjektsprisen økes med 4,8 prosent.

Økt leie fra parkeringsområdet

Som nærmere omtalt i del 5.2.4 skal Drammen Parkering KF fra 1. januar 2017 skille ut privatrettslig/kommerseil parkering i et eget aksjeselskap, Dpark AS. Dette innebærer at det nye selskapet skal leie fem parkeringsplasser fra DEKF. Det pågår avtaleavklaringer om leiebeløp og fordeling av kostnader. Foreløpig anslag er at DEKF vil få en netto leieinntekt for arealene etter fradrag for driftskostnader på om lag 2,2 millioner kroner. Dette beløpet foreslås overført bykassen gjennom økt eieruttak, og må ses i sammenheng med redusert eieruttak fra Drammen Parkering KF.

Investeringsbudsjett

De fleste investeringene Drammen Eiendom KF gjennomfører, innebærer at Drammen kommune ved den aktuelle virksomhet belastes husleie for investeringen. Husleiene beregnes ut fra en rentekostnad

¹⁰ Drammen Eiendom KF har tidligere benyttet utviklingen i konsumprisindeksen fra juli til juli som referanse for justering av de interne husleiene. Fra juli 2015 til juli 2016 økte konsumprisindeksen med 4,4 prosent.

(internrente) på 3,5 prosent¹¹ og avskrivninger på 2,5 prosent (40 år). Dessuten tilkommer en kostnad til FDV (forvaltning, drift og vedlikehold) på cirka 350 kroner per m².

Investeringsbudsjettet til Drammen Eiendom KF gjenspeiler behovet Drammen kommune har for investeringer i fast eiendom. Investeringene blir i hovedsak initiert etter bestillinger fra basisorganisasjon og bystyret. I den kommende planperioden legges opp til et fortsatt høyt investeringsnivå i regi av Drammen Eiendom KF. Totalt foreslås investeringer i størrelsesorden 1 463 millioner kroner i løpet av perioden 2017-2020. Investeringene skjer i stor grad innenfor de tunge tjenesteområdene som grunnskole (746 millioner kroner), helse-, sosial- og omsorgstjenester (242 millioner kroner), og barnehage (104 millioner kroner). I forslaget til investeringsbudsjett for perioden 2017-2020 er bevilgninger på til sammen 98,8 millioner kroner, som på grunn av periodiseringsmessige forskyvninger er trukket ut i 1. og 2. tertialrapport 2016, tilbakeført.

Som omtalt under programområde 01 Barnehage foreslår rådmannen at Drammen Eiendom KF gis i oppdrag å fremskaffe tre eiendommer i 2017 som reguleres til barnehageformål, men først bygges ut når behovet oppstår.

Foretakets investeringer forutsettes i stor grad finansiert gjennom låneopptak. Samlet låneramme for hele planperioden er på 1 068 millioner kroner, det vil si at om lag 73 prosent av investeringskostnadene finansieres gjennom bruk av lån. Resterende finansiering kommer fra følgende kilder:

- Eiendomssalg – det legges opp til salg for 132 millioner kroner i perioden. Av dette gjelder 120 millioner kroner salg av boliger ("leie til eie-prosjektet"), mens salg av andre eiendommer er budsjettetert med 12 millioner kroner.
- Statstilskudd – det er budsjettetert med totalt 50 millioner kroner. Dette gjelder tilskudd fra Husbanken ved etablering av nye utleieboliger og spillemidler ved bygging av nye flerbrukshaller og fotballhall. Det er lagt til grunn en forventning om totalt 30 millioner kroner i spillemidler i perioden (10 millioner kroner per ny flerbrukshall) og 20 millioner kroner i tilskudd fra Husbanken.
- Momsrefusjon fra investeringene. Fra og med 2014 føres momsrefusjon i sin helhet som generell finansiering av investeringsbudsjettet. Totalt forventes momsrefusjon på om lag 202 millioner kroner i planperioden.

Hovedtallene i investeringsforslaget er gjengitt i tabellen nedenfor. For nærmere omtale av de konkrete investeringsprosjektene vises til programområdeomtalene i del 3.1.

For øvrig vises til nærmere omtale i Drammen Eiendom KF's forslag til økonomiplan 2017-2020 (vedlegg 4).

¹¹ Internrenten som Drammen Eiendom KF betaler til Drammen kommunes lånefond foreslås videreført med 3,5%. Denne rentesatsen benyttes også i DEKF's beregning av husleier til kommunens virksomheter.

Tabell 5.5 Drammen Eiendom KF – oppsummering av investeringsbudsjettet 2017-2020

Mill. 2017-kroner	Tidl. bevilget	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-2020
Anvendelse av midler:						
Brutto investeringsutgifter		383,1	443,0	396,5	240,0	1 462,6
Sum anvendelse av midler		383,1	443,0	396,5	240,0	1 462,6
Anskaffelse av midler:						
Eiendomssalg (generell rammeforutsetning)		-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-12,0
Salg boliger prosjekt "Leie til eie"		-30,0	-30,0	-30,0	-30,0	-120,0
Bruk av opptjent egenkapital		-10,0				-10,0
Statstilskudd		-15,0	-15,0	-15,0	-5,0	-50,0
Momskompensasjon investeringer DEKF		-49,9	-64,6	-66,9	-20,9	-202,3
Sum anskaffelse av midler ekskl. låneopptak		-107,9	-112,6	-114,9	-58,9	-394,3
Eksterne låneopptak investeringer		-275,2	-330,4	-281,6	-181,1	-1 068,3
Sum anskaffelse av midler		-383,1	-443,0	-396,5	-240,0	-1 462,6

Overføring av eiendommer mv. til Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS

Bystyret vedtok i tilknytning til sak om etablering av Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS at konkrete eiendommer og eierposisjoner skal overføres fra Drammen kommune til det nye selskapet. Disse eiendommene og eierposisjonene ligger i dag i hovedsak i balansen til Drammen Eiendom KF, og er listet opp under omtalen av Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS i del 5.3 Øvrige selskaper.

Det forventes at overføring av eiendommer og eierposisjoner vil skje i 1. kvartal 2017. De eiendommer som er forutsatt overført fra Drammen Eiendom KF representerer per i dag en svært begrenset kontantstrøm for foretaket, og overføringene vil derfor i liten grad påvirke grunnlaget for det fastsatte eieruttaket. Overføringene vil imidlertid påvirke DEKF's balanse, og foretakets finansiering (lånegjeld mv.) må tilpasses i forhold til dette. Rådmannen vil komme tilbake til disse problemstillingene i 1. tertialrapport 2017.

5.2.2 Drammen Drift KF

[Link Drammen Drift KF eierportal](#)

Resultatbudsjett

Ved utgangen av 2. tertial 2016 har foretaket et overskudd på 1,3 millioner kroner. Dette er i tråd med foretakets budsjett, og cirka 1,9 millioner kroner bedre enn fjorårets resultat på samme tidspunkt. Foretaket anslår et overskudd på 2,8 millioner kroner for 2016 som er i tråd med foretakets budsjett.

Drammen Drift KF legger for 2017 opp til et årsoverskudd på 3 millioner kroner, som er 0,2 millioner kroner høyere sammenlignet med budsjettet for 2016. Dette tilsvarer en resultatgrad på 4,8 prosent. Resultatgraden for 2015 var 5 prosent.

Drammen kommunes mål med eierskapet i Drammen Drift KF er slik det fremkommer i nylig vedtatte eierstrategi å sikre god forsyningsstabilitet på vann og avløp på en mest mulig kostnadseffektiv måte. Drammen kommune har mål om årlig eieruttak. En betydelig del av Drammen Drifts oppdrag knytter seg til VA-arbeid for Drammen kommune. Økonomien som knytter seg til disse oppdragene inngår i kommunens selvkostberegning. Denne delen av foretakets virksomhet kan ikke gå med overskudd. Eierstrategien for

Drammen Drift KF forutsetter at foretaket skal ha gode rutiner for regnskapsføring som sikrer et tydelig skille mellom ekstern virksomhet og tjenester for Drammen kommune, jfr. kommunens selvkostgrunnlag.

Drammen Drift KF oppnår i større grad enn tidligere positive resultater. Foretaket gikk med overskudd i 2015 og ligger an til å gjøre det samme i 2016. Rådmannen ser behovet for at foretakets egenkapital styrkes, og foreslår derfor at det ikke foretas eieruttak i planperioden.

Investeringer

Som tidligere år legges det i budsjettet også for 2017 opp til en moderat utskiftingstakt for utstyr og materiell. Foretaket legger i budsjettet for 2017 opp til investeringer i størrelsesorden 3,6 millioner kroner. Dette er basert på planlagt anskaffelse av én dumperbil, én servicebil, ny gravemaskin og diverse utstyr.

For øvrig vises til nærmere omtale i Drammen Drift KF's forslag til økonomiplan 2017-2020 (vedlegg 5).

5.2.3 Drammen Kjøkken KF

[Link Drammen Kjøkken KF i eierportal](#)

Resultatbudsjett

Styret har for 2017 lagt frem et budsjett med en forventet omsetning på om lag 52,8 millioner kroner mot 51,3 millioner kroner i 2016. Forventet omsetning innebærer et overskudd på 1,4 millioner kroner. Som følge av nytt bygg opplever Drammen Kjøkken KF en betydelig økning i husleien til Drammen Eiendom KF. I sammenheng med kjøp av produksjonsutstyr må Drammen Kjøkken KF samtidig betjene et lån til kommunes lånefond på cirka 10 millioner kroner.

Drammen Kjøkken KF har ikke krav om eieruttak. Dette må ses i sammenheng med at foretakets inntekter i hovedsak kommer fra leveranser til HSO-tjenestene.

I 2016 har nye produksjonslokaler blitt tatt i bruk. Første driftsår viser at enkelte budsjettposter på både inntekts- og utgiftssiden har avvik. Foretaket påpeker at det er økt potensial for salg av mat til hjemmeboende. Antallet kunder vil bli forsøkt økt gjennom målrettet kommunikasjon mot brukergruppene. Likeledes arbeider foretaket med å øke omsetningen knyttet til catering. På utgiftssiden er det blant annet knyttet usikkerhet til forbruket av gass og strøm.

Investeringer

Drammen Kjøkken KF har ikke planer om nye investeringer utover generelt vedlikehold.

For øvrig vises til nærmere omtale i Drammen Kjøkken KF's forslag til økonomiplan 2017-2020 (vedlegg 6).

Utredning av alternative organisasjonsformer

I økonomiplanen 2006 – 2009 besluttet bystyret å organisere virksomhet kjøkken som et kommunalt foretak (KF). Etableringen var et resultat av en lengre prosess med sammenslåing av 10 lokale kjøkkener som tidligere ble drevet ved den enkelte institusjon. Drammen Kjøkken KF skulle blant annet bidra til en effektivisering og et tydeligere skille mellom bestiller og utfører. Sammenlignet med tidligere organisering synes det klart at omorganiseringen av kjøkkendriften til et kommunalt foretak har medført ønskede gevinster.

I dag kommer cirka 90 prosent av foretakets inntekter fra Drammen kommune (HSO). Andelen kommersielle inntekter (catering) er 10 prosent. Organisering som et kommunalt foretak etter bestemmelsene i kommuneloven tilsier at foretakets kommersielle inntekter er begrenset til maks 20 prosent av samlede inntekter. Den siste tiden har kommune-Norge opplevd et økt fokus fra skattemyndighetene hva angår moms og kryssubsidiering. Selv om Drammen Kjøkken KF opererer innenfor regelverket, kan ikke kjøkkenet med dagens organisasjonsform bli en stor aktør i det kommersielle markedet. Det nye kjøkkenet er dessuten først og fremst bygget for å håndtere middagsproduksjon og i mindre grad tilpasset catering. Å vokse innenfor catering er derfor en satsing som heller ikke er i samsvar med byggets formål.

Etter oppkjøp eier Drammen kommune nå 67 prosent av aksjene i Enter Kompetanse AS. Bedriften er en attføringsbedrift som blant annet tilbyr catering i det kommersielle markedet. Enter Kompetanse AS er lokalisert på Gulsbogen og nabo til Drammen Kjøkken KF. Drammen kommune har dermed eierskap i to ulike selskap som begge er aktører i cateringmarkedet.

Som det fremgår kommer cirka 90 prosent av inntektene til Drammen Kjøkken KF fra Drammen kommune. Dette sammen med kommunens eierskap i Enter Kompetanse AS gjør det naturlig å igangsette et arbeid med å vurdere alternative organisasjonsformer for Drammen Kjøkken KF.

5.2.4 Drammen Parkering KF

[Link Drammen Parkering KF eierportal](#)

Etablering av nytt parkeringsselskap og avtaler med Drammen Eiendom KF

Drammen Parkering KF etablerer høsten 2016 et aksjeselskap, Dpark AS, som skal overta den kommersielle delen av parkeringsdriften i Drammen kommune. Dette i henhold til bystyrets vedtak 5.4.16 i sak 26/16. Etablering av nytt, kommunalt parkeringsselskap gjøres for å etterleve lovverk, unngå subsidiering og tilpasse kommunens samlede parkeringsvirksomhet til ny parkeringsforskrift som trer i kraft 1.1.17. Foretaket legger til grunn at Drammen Parkering KF kan benytte sin egenkapital til utlån for etablering og oppbygging av Dpark AS.

Oppdeling av parkeringsdriften, opprettelse av nytt selskap og nye leieavtaler med Drammen Eiendom KF vil påvirke budsjetter, inntjening og eieruttak for Drammen Parkering KF.

Deler av overskuddet som tidligere ble dannet i Drammen Parkering KF, vil for 2017 delvis bli kanalisert gjennom leieavtaler med Drammen Eiendom KF, og delvis gjennom avtaler med det nye aksjeselskapet Dpark AS. Det pågår avtaleavklaringer om leiebeløp og fordeling av kostnader med Drammen Eiendom KF som i dag forvalter kommunale parkeringsarealer.

Alle sider ved dette er ikke endelig avklart.

Resultatbudsjett

Vedtatt eieruttak fra Drammen Parkering KF for 2016 er på 16 millioner kroner. Drammen Parkering KF har utarbeidet et budsjett for 2017 som innebærer et overskudd på kr 14,2 millioner. Foretaket får et inntektsbortfall som følge av at parkering på åpne plasser fra 1. januar 2017 overtas av Dpark AS, og avtalerreguleres i et leieforhold mellom selskapet og Drammen Eiendom KF. Samtidig får det kommunale foretaket økte gebyrinntekter som følge av ny parkeringsforskrift samt en økning av parkeringsavgifter noe utover kommunal deflator. I foretakets budsjettforslag for 2017 har foretaket tatt hensyn til de faktorer som er kjent ultimo september 2016. Foretaket signaliserer at det er usikkerhet knyttet til

budsjettforutsetningene, og varsler at det kan bli nødvendig med korreksjoner i tilknytning til tertialrapporteringen i 2017.

Økte gebyrinntekter som følge av ny parkeringsforskrift

Budsjett for Dpark AS

Foreløpig budsjettutkast viser en stipulert omsetning på 27,4 millioner kroner og driftskostnader på 5,3 millioner kroner. Det vil gi estimert fortjeneste på 22,1 millioner kroner, før det er utarbeidet leieavtale med Drammen Eiendom KF. Dette er avtaler der prinsippet om markedspris skal legges til grunn og Drammen Eiendom KF vil få en netto leieinntekt etter fradrag for driftskostnader og et påslag fra Dpark AS. Med et utgangspunkt om et påslag på 10 prosent av omsetning vil det kunne gi Dpark AS et resultat på anslagsvis 2,7 millioner kroner, før skatt. Et positivt resultat i 2017 vil kunne tas ut som aksjeutbytte i Drammen Parkering KF i 2018. Dpark AS vil imidlertid anbefale at det bygges opp en egenkapital i selskapet som gir tilstrekkelig økonomisk handlekraft til å møte fremtidige investeringer som man vet vil komme i forbindelse med utvikling av ny parkeringsteknologi de neste årene. Budsjettet for Dpark AS fastsettes av styret i selskapet.

Det er i budsjettene for Drammen Parkering KF og Dpark AS tatt høyde for endringer i gebyrer og finansieringsansvar av sentrale forvaltningsoppgaver som følger av ny vegtrafikklov § 8 og ny parkeringsforskrift.

Bystyret vedtok 20.9.16 at Drammen kommune skal ha et fortsatt fritak for elbilparkering på kommunale plasser: *"Drammen kommune innfører gratis parkering for elbiler på alle kommunale, offentlige parkeringsplasser fra 1.1.2017"*. I budsjettene for Drammen Parkering KF og Dpark AS er det tatt utgangspunkt i videreføring av fritaket slik det er praktisert i Drammen kommune i 2016.

Rådmannen foreslår at eieruttaket fra Drammen Parkering KF settes til 14,1 millioner kroner for 2017, noe som er i tråd med foretakets budsjetterte overskudd korrigerert for noe lavere økning i parkeringsavgiftene enn i foretakets forslag. Rådmannen konstaterer at arbeidet med å etablere nytt parkeringsselskap er et pågående arbeid, blant annet er det ennå ikke inngått endelige avtaler med Drammen Eiendom KF. Dette arbeidet vil være sluttført innen 1. januar 2017. Rådmannen vil i tilknytning til 1. tertialrapport 2017 komme tilbake med en ny vurdering av hvordan økonomien i den samlede parkeringsvirksomheten bør struktureres, herunder størrelsen på eieruttaket fra Drammen Parkering KF og behovet for kapital i Dpark AS.

Parkeringstakster i 2017

Rådmannen foreslår at parkeringsavgiftene økes med 1 krone for per time, med unntak av sone 3 (Marienlyst/Drammensbadet) der satsen ikke foreslås justert. Dette er noe lavere avgiftsøkning enn foreslått av foretakets styre. Eksisterende avgiftstider foreslås videreført, det vil si mandag til fredag 08-18 og lørdager 09-16.

Tabell 5.6 Parkeringsavgifter – takstendringer fra 1. januar 2017*

	Indre Sone	Ytre Sone	Marienlyst
Takster 2017	26, 30, 34 kr	20 kr	18 kr
Takster 2016	25, 29, 33 kr	19 kr	18 kr
Takster 2015	24, 28, 31 kr	19 kr	18 kr
Takster 2014	24, 27, 30 kr	19 kr	18 r

*) I indre sone er det progressive takster for de 3 første timer. Deretter gjelder samme takst som for 3. time. Alle soner har 5 timer som maksimal parkeringstid. Satsene er inkl. mva.

Bolig- og beboersoneparkering

Bolig- og boligsoneparkering er en selvkostordning som skal være selvfinansierende. I henhold til forskrift deflatorjusteres takstene.

Tabell 5.7 Boligsoneparkering/beboerparkering – nye satser fra 1. januar 2017 (i kroner)

	Satser 2016	Satser 2017
Parkeringstillatelse for beboere		
Første bil per måned	270	275
Andre bil per måned	320	330
Tredje bil per måned	370	380
Parkeringstillatelse for næringsdrivende		
Første bil per måned	740	750
Midlertidige parkeringstillatelser og besøkskort		
5-timers kort	40	40
Dagskort	75	75
Ukeskort	300	300

*) Satsene er inkl. mva.

Investeringsmidler

Drammen Parkering KF søker om 0,5 millioner kroner i investeringsmidler til gjennomføring av nødvendig omskiltning i forbindelse skiltning av avgiftsfritak for elbiler etter 1.1.17.

For øvrig vises til nærmere omtale i Drammen Parkering KF's forslag til økonomiplan 2017-2020 (vedlegg 7).

5.2.5 Drammensbadet KF

[Link Drammensbadet KF eierportal](#)

Etterberegning av merverdiavgift ved Drammensbadet KF

Skatt sør har varslet etterberegning av merverdiavgift knyttet til bygging og drift av Drammensbadet KF. Samlet sett er varslet etterberegning på omlag 65 millioner kroner med tillegg av lovpålagte renter. Det er ikke avklart når Skatt Sør vil treffe vedtak, men rådmannen antar at dette vil skje høsten 2016. Rådmannen vil vurdere hvorvidt vedtaket fra Skatt Sør skal etterkommes, eller om saken skal bli gjenstand for domstolsbehandling.

Kommunen har i tilsvaret til Skatt Sør akseptert at Drammensbadet KF i skattemessig forstand er å anse som et badeland uten full fradragsrett. For en nærmere beskrivelse av hovedpunktene i tilsvaret vises det til omtale i 2. tertialrapport. På denne bakgrunn må Drammensbadet KF fra 1. januar 2017 beregne 10 prosent moms på billettinntektene. En konsekvens av endret avgiftsregime er at billettprisene vil øke utover den årlige normaljusteringen på mellom 2 til 3 prosent. Som varslet i 2. tertialrapport vil rådmannen i økonomiplanen beskrive ulike handlingsalternativer hva angår billettprisene ved Drammensbadet KF. Med dette som utgangspunkt har rådmannen gitt styret i oppdrag å utarbeide tre forskjellige budsjettforslag basert på henholdsvis 100 prosent avgiftskompensasjon, 50 prosent avgiftskompensasjon og deflatorjustert tilskudd (0 prosent avgiftskompensasjon). Drammensbadet KF mottar i 2016 et tilskudd fra Drammen kommune på 18,3 millioner kroner. Det er opp til bystyret å avgjøre om tilskuddet skal øke utover kommunal deflator.

Styrets anbefaling - resultatbudsjett

Styret i Drammensbadet KF anbefaler tilskuddet økes til 21,8 millioner kroner. Dette tilsvarer deflatorjustering på 2,5 prosent samt kompensasjon for innføring av merverdiavgift/reduisert fradrag. Basert på foreslått økning er det styrets forslag at billettprisene økes med normal prisstigning (3 prosent for badebilletter og 1,5 prosent for treningskort). Etter styrets vurdering tilsier ikke markedssituasjonen at billettprisene bør øke utover normal prisstigning. Styret viser i denne sammenheng til at Røykenbadet åpner ved nyttår, og dette vil gi en skjerpet konkurransesituasjon. Potensialet for kostnadsreduksjoner er samtidig vurdert. Kostnadsbudsjettet er stramt, men opprettholder nødvendige krav til sikker drift samt nødvendig renhold. Det er på denne bakgrunn budsjettet med 355 000 besøkende i 2017. Dette er i samsvar med justert årsprognose for 2016, men innebærer en reduksjon på 5000 besøkende i forhold til budsjettet for 2016.

Rådmannen støtter Drammensbadets anbefaling om moderat økning av billettpriser og en økning i årlig tilskudd på 3,0 millioner kroner til totalt 21,8 millioner kroner.

Investeringsbudsjettet

På grunnlag av foretakets budsjettinnspill legges til grunn en samlet investeringsramme til oppgradering av inventar og utstyr mv. på 2,8 millioner kroner i perioden 2017-2020, fordelt med 1,0 millioner kroner i 2017 og deretter 0,6 millioner kroner per år. I 2017 er det planlagt anskaffelse av nytt billettsystem. Investeringsutgiftene forutsettes finansiert ved bruk av lån.

For øvrig vises til nærmere omtale i Drammensbadet KF's forslag til økonomiplan 2017-2020 (vedlegg 8).

5.3 Øvrige selskaper

Glitre Energi AS

Drammen kommune eier 50 prosent av aksjene i Glitre Energi AS¹², og har i inneværende år mottatt 49,5 millioner kroner i utbytte fra selskapet for regnskapsåret 2015.

Det ble etablert ny kapitalstruktur for Glitre Energi AS med virkning fra ultimo juni 2015. Etter dette gjenstår ansvarlig lån fra hver av eierne på 125 millioner kroner. Som ledd i den nye kapitalstrukturen legges som hovedregel til grunn at 60 prosent av selskapets resultat (tidligere 50 prosent) betales i utbytte til eierne. Samtidig vil selskapet tilstrebe at hver av eierne minst skal motta 55 millioner kroner årlig i form av utbytte og renter fra ansvarlig lån. Renter fra kommunens ansvarlige lån til selskapet utgjør om lag 5,5 millioner kroner per år, og rådmannen har som følge av de nevnte forutsetningene budsjettert med årlig utbytte på 49,5 millioner kroner.

Selskapets regnskap per 2. kvartal 2016 viser et resultat etter skatt på 147,4 millioner kroner, mot 156,9 millioner kroner på samme tidspunkt i fjor. Majoritetens andel av resultatet er imidlertid noe lavere enn tidligere, som følge av betydelig vekst innenfor områdene Infrastruktur og Marked etter transaksjonene med Lier Everk og Hadeland Energi høsten 2015.

Lindum AS

Drammen kommune eier 100 prosent av aksjene i Lindum AS. Det er i år mottatt 12 millioner kroner i utbytte for regnskapsåret 2015, noe som er 1 million kroner høyere enn opprinnelig budsjett. Selskapet har hatt høy aktivitet hittil i 2016. Selskapet nærmer seg sin deponikapasitet og det arbeides intensivt med å skaffe tilgang til nye deponier. Samtidig utvider selskapet aktiviteten på andre områder slik at det fremtidige bildet for selskapet er meget positivt.

I økonomiplanen for 2016–2019 ble det lagt inn et forventet utbytte på 11 millioner kroner årlig. Ut fra de senere års resultater foreslår rådmannen en utbytteforventningen videreføres på samme nivå i 2017.

Drammen Scener AS

Drammen kommune eier 100 prosent av aksjene i Drammen Scener AS. Selskapet står for driften av Drammens Teater, Union Scene og Harmonien.

Drammen Scener AS mottok i 2016 et driftstilskudd på 8 572 285 kroner. For 2017 blir dette tilskuddet deflatorjustert (2,5 prosent). Dette medfører at driftstilskuddet for 2017 blir 8 786 592 kroner.

Buskerud kommunerevisjon har påpekt at dagens praksis med at Drammen kommune direkte betaler husleien for Drammen Scener AS må legges om i henhold til regelverk knyttet til merverdiavgifthåndtering. Dermed gir Drammen kommune Drammen Scener AS tilskudd til å dekke husleien. Husleien for 2017 (inkludert deflator) er estimert til 9 275 182. På grunn av fradragsreglene vil dette innebære en netto økning av selskapets kostnader når det gjelder Union Scene på 870 000 kroner per år og dermed blir tilskuddet til å dekke husleien 10 145 182 kroner.

Drammen Scener AS har de siste årene gått med underskudd og per 31.12.2015 var egenkapitalen tapt. Selskapet har i iverksatt flere tiltak for å snu det negative resultatet og tallene per tredje kvartal 2016 viser

¹² Tidligere Energiselskapet Buskerud AS byttet navn til Glitre Energi AS fra 26. august 2016. Vardar AS, som er 100% eiet av Buskerud fylkeskommune, eier resterende 50% i Glitre Energi AS.

at dette begynner å få effekt. Rådmannen startet høsten 2016 en gjennomgang av eierstrategi for Drammen Scener AS. Eierstrategien ventes ferdigstilt rundt årsskifte.

Selskapet ble stiftet med en egenkapital på 4 millioner kroner. Rådmannen foreslår å styrke egenkapitalen til Drammen Scener AS med 2 millioner kroner, mens det forventes at selskapet over tid bygger opp egenkapitalen til et nivå på omtrent 4 millioner kroner.

Drammen Kino AS

Drammen kommune har en eierandel på 33 prosent i Drammen Kino AS. Selskapet hadde i 2015 et årsresultat på 8,8 millioner kroner og Drammen kommune mottok i 2016 et utbytte på 3 millioner kroner. Rådmannen opprettholder forventning om et årlig utbytte på 1,5 millioner kroner.

Enter Kompetanse AS

Enter Kompetanse AS er en attføringsbedrift. Selskapet har behov for å være rustet mot endringer i rammebetingelser, noe som kan være utfordrende med et spredt eierskap. Med dette som bakgrunn har Buskerud fylkeskommune og Lier kommune solgt sine aksjeposter til Drammen kommune. Rådmannen ble i 1. tertialrapport 2016 gitt fullmakt til å kjøpe resterende aksjeposter til bokførte verdier. I etterkant av bystyrets vedtak har kommunene Røyken, Hurum og Svelvik solgt sine aksjeposter. Etter oppkjøpet av disse aksjepostene eier Drammen kommune 67 % av aksjene i Enter Kompetanse AS. I tillegg er Drammen kommune i dialog med øvrige interessenter med tanke på kjøp av flere aksjeposter.

Vinn Industri AS

Vinn Industri AS er en VEKST-bedrift som gir tilbud til yrkeshemmede på VTA-tiltak (varig tilrettelagt arbeid). Drammen kommune eier 65 prosent av aksjene. Øvrige eiere er Nedre Eiker kommune (20 prosent) og Røyken kommune (15 prosent). Selskapet har behov for å være rustet mot endringer i rammebetingelser, noe som kan være utfordrende med et spredt eierskap. Samtidig vil Røyken sammen med Hurum og Asker danne en ny kommune fra 2020. Som en naturlig oppfølging av endrede rammebetingelser og en ny kommunestruktur, foreslår rådmannen at Drammen kommune tar initiativ til å kjøpe ut øvrige eiere. Eventuelle endringer i eierskapet vil være basert på kjøp av aksjer til pålydende, samt en klausul om at dersom aksjeposten gir økonomisk gevinst de neste 10 årene skal gevinsten deles 50/50. Basert på betingelsene gjengitt ovenfor foreslås det at rådmannen gis fullmakt til å kjøpe aksjepostene til Røyken og Nedre Eiker.

Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS

Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS ble vedtatt opprettet av bystyret i møte 23. februar 2016 (BYS 12/2016). Som det fremgår av bystyrets vedtak skal selskapet ivareta kommunens utviklerrolle for eiendommer som ikke er knyttet opp til kommunens tjenesteproduksjon. Selskapets risikoprofil skal være lav. Selskapet ble formelt etablert i stiftelsesmøte 13.6.16. Styre og revisor er valgt. Daglig leder er ansatt. Som oppstartskapital vedtok bystyret i tilknytning til behandling av 1. tertialrapport 2016 å tilføre selskapet 15 millioner kroner i aksjeinnskudd.

Bystyret vedtok i tilknytning til sak om etablering av selskapet at følgende eiendommer og eierposisjoner forutsettes overført fra Drammen kommune til Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS:

- Marienlyst Utvikling AS
- Papirbredden Eiendom AS
- Rød Utvikling AS
- Gilhus Gård og Gilhustomta

- Buskerudveien 17
- Tomter på Konnerud
- Kobbervikdalen Pukkverk

Det er igangsatt et arbeid med verdivurdering av ovennevnte eiendommer som grunnlag for overføring til Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS. Det legges opp til at formell overføring vil skje tidlig i 2017. Selskapet arbeider med løsninger for å sikre inntekter for selskapet på kort sikt. Det er likevel slik at selskapet må bygge seg opp over tid før kommunen kommer i utbytteposisjon. Rådmannen vil i 1. tertialrapport 2017 rapportere nærmere om økonomien i selskapet.

Legevakta i Drammensregionen IKS

Drammen kommune eier 51 prosent av Legevakta i Drammensregionen IKS. Øvrige eiere er kommunene Lier, Svelvik, Sande og Nedre Eiker. Målet med kommunens eierskap er å sikre at kommunen har et fullverdig, medisinsk legevaktstilbud. Gjennom samarbeid med andre kommuner er det et mål å oppnå stordriftsfordeler. Selskapet finansieres gjennom statstilskudd, pasientbetaling og kommunenes driftstilskudd.

Legevaktas aktivitet og omsetning har økt de siste årene. Det årlige driftstilskuddet til legevakta har i all hovedsak blitt justert for lønn- og prisutviklingen (deflatorjustert). Dette legges også til grunn for 2017, med et budsjettert tilskudd fra Drammen kommune på 17,9 millioner kroner.

Eierkommunene har i 2016 utarbeidet ny eierstrategi for selskapet. Denne vil bli lagt frem til politisk behandling i kommunestyrene høst 2016/vinter 2017. I eierstrategien slås det fast at selskapet skal legge til rette for en samlokalisering med et nytt sykehus på Brakerøya. Selskapet skal rapportere aktivitetsdata og styringsinformasjon knyttet til økonomi og aktivitet hver måned. Eierkommunene legger opp til at bidragene til interkommunale selskap justeres med kommunal deflator og eiernes krav til effektivisering av driften. Ordinære driftsmessige investeringer skal i hovedsak dekkes gjennom årsresultat og ikke gjennom nye tilskudd til driften. Eventuelle ekstraordinære forhold vil håndteres særskilt. Slike forhold må tas opp med eierkommunene så snart forholdet er kjent.

Del 6 Medarbeidere

I planperioden vil det bli lagt vekt at Drammen kommune har tilstrekkelig kvalifisert arbeidskraft for å møte økende tjenesteproduksjon.

Rådmannen foreslår å tilby flere lærlinger praksis i kommunen. Rekrutteringsbehovet øker, derfor blir det også viktig å opprette tettere kontakt med utdanningsinstitusjonene og å sikre at vi bruker den eksisterende kompetansen vi har på riktig måte.

Kompetanse skal kartlegges og gap skal tettes både ved modulbasert lederskole og ved styrket satsning på kompetanseutvikling for alle medarbeiderne ved kompetansesentrene.

6.1 Status

Ressursforvaltning

Framskrivninger og prognoser viser at folkemengden i Drammen er beregnet til å øke fra 67 016 per 1. januar 2015 til 92 479 ved utgangen av 2036. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig vekst på 1,5 prosent per år. For tjenesteproduksjonen betyr dette økt press på ressursene og behov for nytenkning i forhold til hvordan vi skal sikre at vi har rett kompetanse på rett sted til rett tid.

Tabell 6.1 Estimert rekrutteringsbehov i Drammen kommune 2017-2027

Bemanningsbehov konsern 2017-2027	Årlig behov 2016*	Lav	Middels	Høy
Lærer grunnskoleundervisning	60	600	642	668
Sykepleier / vernepleier	45	445	476	496
Helsefagarbeider / hjelpepleier	38	383	409	426
Pedagogisk medarbeider i barnehage og skole	35	348	372	387
Pleiemedarbeider	31	308	329	343
Førskolelærer / pedagogisk leder	17	173	185	192
Leder	17	170	182	189
Ingeniør	6	55	59	61
Andre og ulike medarbeidere	140	1395	1493	1554
Sum bemanningsbehov	388	3875	4147	4317

*Antall medarbeidere

Tabell over angir Drammen kommunes estimerte rekrutteringsbehov i perioden 2017-2027. Tabell tar utgangspunkt i dagens turnover på cirka 8,5 prosent, dagens arbeidsgiverpolitikk og et gjennomsnittlig behov for cirka 388 nye medarbeidere inn i organisasjonen årlig (snitt avgang i perioden 2012-2015).

I tabellen er følgende variabler lagt inn:

- Lavt estimat – Ingen årlig personalvekst (effektivisering).
- Middels estimat – Normal personal- og oppgavevekst på cirka 1,5 prosent per år.
- Høyt estimat – Normal personal- og oppgavevekst på cirka 1,5 prosent per år + økende turnover til cirka 12 prosent.

Innen konkrete fagområder ser vi allerede eksempler på fagkompetanse som det nå er vanskeligere å rekruttere. Det er eksempelvis helsesøstre, sykepleiere, vernepleiere, lærere som kan jobbe med elever med autisme og store sammensatte funksjonsnedsettelse samt bygningsingeniører og seniorarkitekter.

Av tabell 6.2 fremgår det at antall årsverk har vært svakt økende og forventes å øke ytterligere som følge av befolkningstilveksten. I tillegg viser tallene at det fortsatt er om lag 25 prosent av arbeidsstyrken som er 55 år eller eldre.

Begge disse faktorer legges til grunn for at det er et behov for styrkning av arbeidet med å sikre målrettede rekrutteringstiltak basert på kunnskapsbasert praksis; utnyttelse av den kompetanse som medarbeiderne besitter og innovative løsninger for best mulig kapasitetsutnyttelse.

Drammen kommune må være en attraktiv samarbeidspartner for utdanningsstedene og en attraktiv arbeidsgiver for nåværende og potensielle nye medarbeidere. I 2017 vil det bli lagt økt vekt på videreføring av sterke bånd til lokale utdanningssteder, både med henblikk på etablering av prosesser for praksisperioder; tidlig rekruttering samt tett dialog om hvilke yrkesgrupper det vil bli behov for fremover. Rådmannen foreslår å vurdere ulike samarbeidsmodeller som en oppfølging på samarbeidsavtalen bystyret har inngått med Høgskolen i Sørøst-Norge. I tillegg vil det ytterligere økes antall lærlinger med 20, fordelt på HSO og Oppvekst slik at Drammen Kommune som helhet har cirka 70 lærlinger, inklusive Menn i Helse.

I tillegg til rekruttering settes det fokus på rett utnyttelse av kompetanse slik at oppgaver som krever en spesifikk fagkompetanse utføres av faglærte mens oppgaver som ikke krever tilsvarende spesifikk fagkompetanse ikke belastes disse knappe ressursene.

Vikarer

En del av tjenesteproduksjonen utføres av vikarer. I 2015 utgjorde vikarbruken cirka 13 prosent av antall medarbeidere på regulativlønn. I tillegg benyttes timelønte vikarer og innleie via vikarbyrå. Omfanget skal kartlegges og for å sikre kvaliteten i tjenesteutbudet skal alle vikarene ha riktig opplæring i forkant av tjenesteutøving.

Etter innspill fra arbeidstakerorganisasjonene har rådmannen nedsatt en parts sammensatt arbeidsgruppe som i 2017 skal utvikle en strategi for hvordan og i hvilket omfang kommunen ønsker å knytte til seg vikarer. Strategien skal inkludere spesifisering av volumet, kompetansekrav, karriereveier og ivaretagelse av vikarens rettigheter.

Etikk og varsling

Kommunerevisjonen har utarbeidet en forvaltningsrapport om Etikk og Varsling. I tillegg bestilte rådmannen som en oppfølging etter korrupsjonssaken en ROS-analyse. Rådmannen vil følge opp anbefalingene fra rapporten og ROS analysen blant annet ved en revitalisering av etikkplakaten og en styrking av rutiner og fora der medarbeidere og ledere på alle nivåer kan løfte opp etiske dilemmaer og spørsmål.

Nøkkeltall

Tabell 6.2 Nøkkeltall medarbeidere konsern 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Antall medarbeidere i årsverk	3472	3469	3549	3593	3626
Antall medarbeidere i antall	4327	4333	4362	4421	4452
Gjennomsnittsalder kvinner	44,5	44,6	44,6	44,7	44,7
Gjennomsnittsalder menn	44,5	44,5	44,2	43,7	43,9
Andel årsverk over 55 år	25,4 %	25,5 %	25 %	24,8 %	24,9 %
Andel årsverk over 62 år	7,3 %	6,9 %	6,8 %	6,9 %	7,2 %
Andel årsverk kvinner	80,6 %	80,2 %	79,8 %	79,4 %	79,5 %
Andel medarbeidere med innvandrerbakgrunn	15,0 %	16,0 %	18,9 %	18,0 %	18,0 %
Andel sykepleiere / helsefagarbeidere - Helse og omsorg (årsverk)	70,2 %	68,5 %	65,7 %	64,9 %	65,4 %
Andel pedagoger – Barnehager (årsverk)	38,5 %	37,5 %	38,8 %	37,8 %	41,2
Andel lærere med godkjent pedagogisk utdanning - Grunnskole (årsverk)	62,6 %	62,4 %	63,2 %	63,4 %	64,7 %
Antall lærlinger	40	44	46	44	49
Antall lære kandidater	0	0	3	5	5
Turnover	8,8 %	9,7 %	8,8 %	8,4 %	8,5 %
Kostnad pr årsverk - lærer med grunnutdanning	602.000	640.570	644.000	664.900	677.000
Kostnad per årsverk - sykepleier	532.000	572.600	577.000	592.000	604.000
Kostnad per årsverk - hjelpepleier	472.000	497.700	501.500	521.600	531.000
Kostnad per årsverk – ingeniør	663.600	688.800	742.000	732.000	761.000
Sykefravær	8,8 %	8,2 %	7,9 %	8,2 %	7,8 %

Tabell 6.3 Nøkkeltall medarbeidere per 31. august 2016

Fordeling av årsverk og antall – pr. 2. tertial 2016	Årsverk	Medarbeidere
Programområde 01 Barnehage	423	461
Programområde 02 Oppvekst	268	338
Programområde 4 Byutvikling	53	57
Programområde 05 Helse, sosial og omsorg	1367	1969
Programområde 06 Kultur	68	90
Programområde 07 Ledelse, organisasjon og styring	140	146
Programområde 09 Idrett, park og natur	20	21
Programområde 11 Vei	13	13
Programområde 12 Grunnskole	919	1013
Programområde 13 Introduksjonssenter	76	86
Programområde 14 Vann og Avløp	40	41
Interkommunalt samarbeid m.m. (D-IKT, Kommuneadvokat, Kemner, Betzy krisesenter og BRIS)	105	115
Kommunale foretak	153	174
Alle	3 643	4 524

6.2 Hovedaktiviteter – oppfølging av vedtatt arbeidsgiverstrategi

For samtlige programområder er det et mål for 2017 å ha høyt fokus på faktabaserte beslutninger. Dette betyr at det fortsatt vil bli lagt vekt på analyse av årsakssammenheng og prognoser om videre utvikling.

Arbeidsgiverpolitikken skal bidra til å realisere kommunens mål. For å sikre riktig og nok kompetanse nå og i fremtiden skal Drammen kommune være en attraktiv, inkluderende og helsefremmende arbeidsplass.

Arbeidsgiverpolitiske satsingsområder

Arbeidsgiverpolitikken med KLAR strategien, skal revideres i løpet av planperioden.

Kompetanse

For alle medarbeidere blir det i planperioden lagt vekt på strategisk kompetanseutvikling og kompetansekartlegging slik at det blir synligere hvilken kompetanse kommunen vil trenge fremover; omfang av gap og oversikt over tiltak. Eksisterende systemer og medarbeiderutviklingsprosesser suppleres med mulighet til systematisk oppfølging av kompetanse. I 2017 vil det være et særskilt fokus på implementering av prosesser relatert til vedtatte språkkrav for nyansatte

For de store tjenesteområder videreføres to utviklingsbaser:

- Kompetansesenter barnehage, skole og oppvekst. Inkludering av Senter for Oppvekst er en utvidelse av kompetansesenteret som medfører en rammeøkning på 3 millioner kroner.
- Skap gode dager for virksomheter innen helse, sosial og omsorg.

Tabell 6.4 Kompetanseutvikling i Drammen kommune i 2017

Område	Kort om innhold	Budsjett Mill kr
Kompetanse senter for barnehage, skole og oppvekst	<i>Kick off for alle ansatte, virksomhetsledermøter, skoleledermøter for rektorer og avdelingsledere, skolelederseminar, nettverkssamlinger for lærere og pedagogiske medarbeidere, medarbeiderskole, lederopplæring, styrersamlinger, kurs, veiledning av enkeltpersoner og grupper, foredrag og nettverkssamlinger. Innføring av kvalitetsverktøy og utdanning av veiledere i sosial kompetanse. Ansvarlig for utarbeidelse av gjennomføringsplan for kvalitetsplan «Læringløp Drammen. Å lykkes i hele læringsløpet» Støtte og bistand til alle virksomheter i implementering av ny kvalitetsplan.</i>	17,0
Skap gode dager	<i>Kompetansehevede tiltak innenfor strategisk besluttede fokusområder, lederutvikling og organisasjonsutvikling.. Tiltak rettes mot relevante yrkesgrupper på alle nivå. Kurs, seminarer, veiledning, nettverkssamlinger, etterutdanning, og ulike målrettede pedagogiske prosesser. Enheten vil arbeide videre med inntak og oppfølging av lærlinger, elever, studenter og andre med behov for praksis innen 05 Helse, sosial og omsorg(HSO) sine tjenester. Enheten skal gjennomføre interne, interkommunale og nasjonale prosjekter, ofte i samarbeid med utdanningsinstitusjoner, privat næringsliv, interesseorganisasjoner og andre eksterne aktører.</i>	12,0

<i>Lederskolen</i>	<i>Samlinger for alle ledere; implementering av modulbasert lederskole og talentprogram</i>	2,0
<i>Kompetanse kartlegging</i>	<i>Strategisk kompetansestyring, gjennomføring av pilot i skole, barnehage og oppvekst.</i>	1,8
Kompetanseutvikling totalt i konsernet		32,8

Ledelse

Lederskolen, talentprogrammet og årlige ledersamlinger, har siden etableringen i 2007, vært sentrale deler av lederutviklingen i Drammen Kommune.

Som et nytt tiltak i 2017 vil den nyetablerte modulbaserte lederskolen gi målrettet opplæring basert på behovene til den enkelte leder. Alle de 300 ledere skal identifisere sine behov og gjennomføre de moduler som kreves på et gitt ledernivå. Både strategiske og operative tema vil ivaretas, eksempelvis vil det som en oppfølging av forvaltningsrevisjonens rapport til kontrollutvalget i 2017 bli utviklet læringstiltak for etikk- og dilemmadiskusjon. For alle moduler gjelder det at digitale læringsarenaer og samarbeid med HSN vil bli prioritert der det er hensiktsmessig.

Arbeidskultur

Arbeidskulturen på den enkelte arbeidsplass preges av både leder(e) og medarbeidere. Høsten 2014 ble det tatt i bruk en ny medarbeiderundersøkelse, et felles verktøy for videreutvikling av medarbeiderskap, ledelse og et godt forpliktende samspill på den enkelte arbeidsplass. I 2016 ble ny prosess med kartlegging (medarbeiderundersøkelsen) og utvikling av arbeidskultur gjennomført. I 2017 vil det være fokus på oppfølging av måling som gjennomføres høsten 2016 og en evaluering av verktøyet LedMed.

Rådmannen vil videreføre målrettede tiltak for å styrke jobbnærværet i enkeltvirksomheter/enkeltavdelinger ved å øke fokus på å dele gode erfaringer samt styrke kompetanse og prosesser slik at det er lik tilnærming på tvers av programområder blant annet gjennom erfaringsutveksling av beste praksis.

Rekruttering

Drammen kommune hadde i 2015 en turnover på 8,5 prosent. Det forventes at turnover øker noe i de kommende årene, spesielt som følge av den demografiske utviklingen hos medarbeiderne.

Med en gjennomsnittsalder på cirka 44 år og cirka 25 prosent av medarbeiderne over 55 år (7 prosent over 62 år,) er det i tillegg essensielt å planlegge lengre frem slik at nødvendig kapasitet og kompetanse også er tilgjengelig for de ulike programområdene på sikt.

Rådmannen vil derfor også i 2017 legge stor vekt på rekruttering av lærlinger spesielt innenfor helsefagarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere herunder en målsetting om ansettelse av kvalifiserte og egnede ferdigutdannede fagarbeidere med gjennomført læretid i Drammen kommune. Styrking av disse fagområdene vil bli et viktig bidrag og en nødvendig investering for morgendagens arbeidskraft.

Økonomiplan for 2017 - 2020

Mål- og resultatstyring
HR - menneskelige ressurser

Drammen skal være blant de beste kommunene i landet når det gjelder kvaliteten og effektiv ressursbruk

Mål fra Bystrategien	Mål i økonomiplan 2015-2018 og indikator	Ønsket resultat	Akseptabelt resultat	Ikke godkjent
Drammen kommune skal ha kompetente og fornøyde ansatte med lavt sykefravær.	Kompetanse			
	- Rett kompetanse på rett sted til rett tid	Rett kompetanse i tjenesteproduksjonen. Kartlagt for alle programområder og dekket gap	Rett kompetanse i tjenesteproduksjonen. Kartlagt for de fleste programområder	Rett kompetanse i tjenesteproduksjonen. Kartlagt kun i pilotprogramområder
	Ledelse			
	- Kompetente avdelingsledere og virksomhetsledere	Alle ledere har avdekket gap og gjennomført minimum 3 moduler	Alle ledere har avdekket gap og gjennomført minst 2 moduler	Alle ledere har avdekket gap
Legge til rette for fremtidsrettet lærling- og traineordning i Drammen.	Arbeidskultur / Medarbeiderskap / HMS			
	- Sykefravær	6-9%	9-10%	<10%
	Rekruttering			
	Læringsvurdering i forhold til stillingskriteriene ved ansettelse av lærlinger. <i>Kontinuerlig vurdering i forhold til kriterier til stillingen ved ansettelse av lærling. Gjennomføres første gang 2018.</i>	65 %	60 %	<60%

Økonomiplan 2017-2020

Vedlegg

1. Driftsrammer per programområde – spesifikasjon av endringer 2017-2020
2. Drammen kommunes lånefond – budsjettforslag 2017-2020
3. Hovedoversikter 2017-2020 i henhold til budsjettforskriftens § 12
4. Drammen Eiendom KF – økonomiplan 2017-2020
5. Drammen Drift KF – økonomiplan 2017-2020
6. Drammen Kjøkken KF - økonomiplan 2017-2020
7. Drammen Parkering KF - økonomiplan 2017-2020
8. Drammensbadet KF - økonomiplan 2017-2020
9. Kontrollutvalgets budsjettforslag 2017
10. Drammen Kirkelige Fellesråd – budsjettforslag 2017-2020
11. Drammensregionens Brannvesen IKS – forslag til gebyr for feiing og fyrverkeri 2017
12. Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS – forslag til renovasjonsgebyrer 2017
13. Forslag til reviderte lokale retningslinjer for tilskudd til private barnehager fra 1. januar 2017
14. Gebyrregulativ for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringsaker og matrikkelsaker fra 1. januar 2017
15. Forslag til revidert budsjettreglement for Drammen kommune per 1. januar 2017
16. Finansreglement for Drammen kommune
17. Innspill fra ansattes organisasjoner til økonomiplan 2017-2020
18. Langtidsbudsjett for Drammen kommune 2017-2026

Vedlegg 1

Driftsrammer per programområde

Spesifikasjon av endringer 2017-2020

(Alle tall i tusen 2017-kroner)

*Oppdatert etter bystyrets vedtak 29.11.2016 og endelig
statsbudsjett 2017*

Vedlegg 1

Driftsrammer pr programområde

Spesifikasjon av endringer 2017-2020
(Alle beløp i 1000 2017 kroner)

P01 Barnehage

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	506 163	506 163	506 163	506 163
Tekniske justeringer				
Deflator	4 971	4 971	4 971	4 971
Pris	1 828	1 828	1 828	1 828
Endring pensjonspremie	-246	-246	-246	-246
Sum Tekniske justeringer	6 553	6 553	6 553	6 553
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	3 945	3 945	3 945	3 945
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	2 425	2 425	2 425	2 425
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	137	137	137	137
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	69	69	69	69
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	57	57	57	57
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	29	29	29	29
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	11	11	11	11
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	6	6	6	6
Sum Budsjettendringer inneværende år	6 678	6 678	6 678	6 678
Konsekvensjusteringer	13 232	13 232	13 232	13 232
Konsekvensjustert ramme	519 394	519 394	519 394	519 394
Driftskonsekvens av investeringer				
Digitalisering barnehage	250	250	250	250
Sum Driftskonsekvens av investeringer	250	250	250	250
Nye tiltak				
Videreføring Gratis barnehage	7 884	7 884	7 884	7 884
Læringsløp Drammen - Økt satsing på språk	2 000	2 000	2 000	2 000
SB Redusert etterspørsel etter barnehageplass pga. økt kontantstøtte	-989	-2 374	-2 374	-2 374
Økt husleie	198	615	2 749	5 692
Demografi	0	8 827	20 614	36 914
Sum Nye tiltak	9 093	16 952	30 873	50 116
Nye tiltak og realendringer	9 343	17 202	31 123	50 366
Politiske vedtak				
Ekstra tilskudd til dekning av vikarbruk	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Politiske vedtak	1 000	1 000	1 000	1 000
Politiske endringer	1 000	1 000	1 000	1 000
Ramme 2017-2020	529 737	537 596	551 517	570 760

P02 Oppvekst

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	249 599	249 599	249 599	249 599
Tekniske justeringer				
Pris	674	674	674	674
Deflator	563	563	563	563
Endring pensjonspremie	-101	-101	-101	-101
Sum Tekniske justeringer	1 136	1 136	1 136	1 136
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	2 213	2 213	2 213	2 213
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	1 283	1 283	1 283	1 283
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	488	488	488	488
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	244	244	244	244
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	94	94	94	94
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	47	47	47	47
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	4	4	4	4
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	2	2	2	2
Sum Budsjettendringer inneværende år	4 376	4 376	4 376	4 376
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Bekkevollen, økte driftskostnader etter utvidelsen	3 680	8 300	8 300	8 300
Husleie - utvidelse av barneboliger	1 200	1 200	1 200	1 200
Økt bosetting enslige mindreårige flyktninger (fra 15 til 20 per år)	800	200	-800	-800
Merkostnader byggeperiode utvidelse Bekkevollen - justert framdrift (2)	-600	-600	-600	-600
Økt husleie Lyngveien	60	60	60	60
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	5 140	9 160	8 160	8 160
Konsekvensjusteringer	10 652	14 672	13 672	13 672
Konsekvensjustert ramme	260 251	264 271	263 271	263 271
Nye tiltak				
Ny finansieringsordning enslige mindreårige flyktninger	22 158	22 388	23 018	23 018
Barneverntjenesten - økning i antall barn med opphold utenfor hjemmet	3 500	3 500	3 500	3 500
Styrking av helsetjenester for barn og unge	2 900	2 900	2 900	2 900
Læringsløp Drammen - Kompetansetiltak for ansatte Senter for oppvekst	1 500	3 000	3 000	3 000
Avvikling av diagnoseliste fysioterapi	-628	-628	-628	-628
Økt innslagspunkt for ressurskrevende tjenester	500	500	500	500
Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering	331	331	331	331
Husleie og flytting - samlokalisering av Senter for oppvekst	0	0	2 000	2 000
Sum Nye tiltak	30 261	31 991	34 621	34 621
Nye tiltak og realendringer	30 261	31 991	34 621	34 621
Politiske vedtak				
Generell ramkestyrking	2 000	2 000	2 000	2 000
Familiehjelpen på Fjell - videreføring	2 000	2 000	2 000	2 000
Skolehelsetjenesten - styrking	1 000	1 000	1 000	1 000
Barnas Stasjon - økt tilskudd	50	50	50	50
Sum Politiske vedtak	5 050	5 050	5 050	5 050
Politiske endringer	5 050	5 050	5 050	5 050
Ramme 2017-2020	295 562	301 312	302 942	302 942

P03 Samfunnssikkerhet

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	46 673	46 673	46 673	46 673
Tekniske justeringer				
Deflator	1 130	1 130	1 130	1 130
Pris	32	32	32	32
Sum Tekniske justeringer	1 162	1 162	1 162	1 162
Budsjettendringer inneværende år				
Varslingsanlegg skoler og barnehager, pasientvarsel og trygghetsalarmer og nødkommunikasjon	1 500	0	0	0
Sum Budsjettendringer inneværende år	1 500	0	0	0
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Kartlegging av grunnforhold/kvikkleire i Drammen	-600	-600	-600	-600
Kartlegging/ROS-analyse strømbrydd	-200	-200	-200	-200
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-800	-800	-800	-800
Konsekvensjusteringer	1 862	362	362	362
Konsekvensjustert ramme	48 536	47 036	47 036	47 036
Nye tiltak				
Redusert statlig tilskudd til utdanning av deltids brannpersonell	-78	-78	-78	-78
Sum Nye tiltak	-78	-78	-78	-78
Nye tiltak og realendringer	-78	-78	-78	-78
Ramme 2017-2020	48 458	46 958	46 958	46 958

P04 Byutvikling

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	16 217	16 217	16 217	16 217
Tekniske justeringer				
Deflator	-850	-850	-850	-850
Pris	133	133	133	133
Endring pensjonspremie	-36	-36	-36	-36
Sum Tekniske justeringer	-753	-753	-753	-753
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	542	542	542	542
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	271	271	271	271
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	16	16	16	16
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	8	8	8	8
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	5	5	5	5
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	2	2	2	2
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	2	2	2	2
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	1	1	1	1
Sum Budsjettendringer inneværende år	845	845	845	845
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Uttrekk plansamarbeid Lierstranda - Brakerøya	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Konsekvensjusteringer	-1 107	-1 107	-1 107	-1 107
Konsekvensjustert ramme	15 110	15 110	15 110	15 110
Nye tiltak				
Kapasitetsutvidelse av Byutvikling	2 000	2 000	2 000	2 000
Destinasjon Spiraltoppen	1 000	1 000	1 000	1 000
Oppfølgingsprosjektet	1 000	0	0	0
Plansamarbeid Lierstranda-Brakerøya	500	0	0	0
Sum Nye tiltak	4 500	3 000	3 000	3 000
Nye tiltak og realendringer	4 500	3 000	3 000	3 000
Ramme 2017-2020	19 610	18 110	18 110	18 110

P05 Helse-, sosial og omsorgstjenester

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	1 237 248	1 237 248	1 237 248	1 237 248
Tekniske justeringer				
Pris	4 603	4 603	4 603	4 603
Deflator	373	373	373	373
Endring pensjonspremie	-299	-299	-299	-299
Sum Tekniske justeringer	4 678	4 678	4 678	4 678
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	11 067	11 067	11 067	11 067
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	6 537	6 537	6 537	6 537
Teknisk justering grunnet feil i opprinnelig budsjett	1 457	1 457	1 457	1 457
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	1 198	1 198	1 198	1 198
Endring basistilskudd fysioterapi	1 111	1 111	1 111	1 111
Endring basistilskudd fastlege	1 110	1 110	1 110	1 110
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	599	599	599	599
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	595	595	595	595
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	297	297	297	297
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	229	229	229	229
Teknisk justering av priskompensasjon feil i opprinnelig budsjett	135	135	135	135
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	115	115	115	115
Sum Budsjettendringer inneværende år	24 452	24 452	24 452	24 452
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Flere brukere tilrettelagte tjenester	4 200	4 200	4 200	4 200
Styrking av helsetjenester - økt etterspørsel	1 800	1 800	1 800	1 800
Merutgifter økt mottak flyktninger	1 300	0	-1 300	-1 300
Kostnadsdekkende husleie, andre boliger	1 000	2 000	2 000	2 000
Nye husleier	527	1 419	2 033	2 141
Logopediressurser voksne - 1 årsverk fra 1.7.2016	350	350	350	350
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	9 177	9 769	9 083	9 191
Konsekvensjusteringer	38 307	38 899	38 213	38 321
Konsekvensjustert ramme	1 275 555	1 276 147	1 275 461	1 275 569
Nye tiltak				
Styrking av helsetjenester - økt etterspørsel	11 450	11 450	11 450	11 450
Rammeoverføring av etableringsutgifter til bosetting av flyktninger fra P 13 til P 05	8 000	6 000	6 000	6 000
Driftskonsekvens av investeringer	4 000	4 000	4 000	4 000
Statsbudsjettet: Økt innslagspunkt ressurskrevende inntekter	3 800	3 800	3 800	3 800
Responscenter	2 000	2 000	2 000	2 000
Bedriftssenter	2 000	2 000	2 000	2 000
Statsbudsjettet: Avvikling av diagnoselista for fysioterapi	-1 650	-1 650	-1 650	-1 650
Statsbudsjettet: Etablering av ø-hjelpsplasser psykisk og rus	1 124	1 124	1 124	1 124
Bybieprosjektet	1 100	0	0	0
Statsbudsjettet: opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering	870	870	870	870
Statsbudsjettet: Aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere under 30 år	780	780	780	780
Fysioterapihjemmel som følge av tapt rettssak i 2016	420	420	420	420
Statsbudsjettet: Boligsosiale tilskudd	353	353	353	353
Oppfølging HSO-plan	0	0	10 000	10 000
Sum Nye tiltak	34 247	31 147	41 147	41 147
Nye tiltak og realendringer	34 247	31 147	41 147	41 147
Politiske vedtak				
Bystyrets vedtak: Styrket bemanning ved sykehjemmene	12 000	12 000	12 000	12 000
Bybieprosjektet	-1 100	0	0	0

Økonomiplan for 2017 - 2020

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Sum Politiske vedtak	10 900	12 000	12 000	12 000
Politiske endringer	10 900	12 000	12 000	12 000
Ramme 2017-2020	1 320 702	1 319 294	1 328 608	1 328 716

P06 Kultur

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	139 802	139 802	139 802	139 802
Tekniske justeringer				
Deflator	1 459	1 459	1 459	1 459
Pris	882	882	882	882
Endring pensjonspremie	-40	-40	-40	-40
Sum Tekniske justeringer	2 301	2 301	2 301	2 301
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	475	475	475	475
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	293	293	293	293
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	94	94	94	94
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	55	55	55	55
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	47	47	47	47
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	27	27	27	27
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	16	16	16	16
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	8	8	8	8
Sum Budsjettendringer inneværende år	1 016	1 016	1 016	1 016
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Økt tilskudd andre tros- og livssynssamfunn	400	800	1 200	1 200
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	400	800	1 200	1 200
Konsekvensjusteringer	3 717	4 117	4 517	4 517
Konsekvensjustert ramme	143 519	143 919	144 319	144 319
Nye tiltak				
Destinasjon Spiraltoppen	-1 000	-1 000	-1 000	0
Økt driftstilskudd Drammen Scener AS, jfr. endret praksis husleiedekning	870	870	870	870
Globus-festivalen	750	750	750	750
Tilskudd til frivillighetssentraler	730	730	730	730
Gravplassformål - rehabilitering av krematoriet	400	400	400	400
Økt grense for friplass i kulturskolen (fra kr 250 000 - kr 428 000)	208	500	500	500
Kulturpolitikk for Drammen - prosess	200	200	0	0
Flytting av tilskuddsmidler til SIF-IPU (Idrett for utviklingshemmede)	-83	-83	-83	-83
Gravplassformål - endring driftstilskudd	0	0	0	0
Kirkeformål - endring i driftstilskudd	0	0	0	-760
Kunst rett vest - kommunens bidrag til prosjektet	0	1 000	0	0
Sum Nye tiltak	2 075	3 367	2 167	2 407
Nye tiltak og realendringer	2 075	3 367	2 167	2 407
Politiske vedtak				
Globus-festivalen - uttrekk av deler av foreslått tilskudd	-450	-750	-750	-750
Sum Politiske vedtak	-450	-750	-750	-750
Politiske endringer	-450	-750	-750	-750
Ramme 2017-2020	145 144	146 536	145 736	145 976

P07 Ledelse, organisering og styring

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	188 188	188 188	188 188	188 188
Tekniske justeringer				
Pris	1 093	1 093	1 093	1 093
Deflator	721	721	721	721
Endring pensjonspremie	-99	-99	-99	-99
Sum Tekniske justeringer	1 715	1 715	1 715	1 715
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	854	854	854	854
Lønnsoppgjør RLG 2015-2016	609	609	609	609
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	543	543	543	543
Turistkontor i egen regi (overføres fra P08)	500	500	500	500
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	427	427	427	427
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	385	385	385	385
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	15	15	15	15
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	7	7	7	7
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	7	7	7	7
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	4	4	4	4
Sum Budsjettendringer inneværende år	3 351	3 351	3 351	3 351
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Økt husleie Rådhuset etter oppgradering av 6 og 7 etasje	200	200	200	200
Utvikling av kvalitetsystem	0	-1 000	-1 000	-1 000
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	200	-800	-800	-800
Konsekvensjusteringer	5 266	4 266	4 266	4 266
Konsekvensjustert ramme	193 454	192 454	192 454	192 454
Nye tiltak				
Iverksetting av vedtatte planer	3 600	3 600	3 600	3 600
Eierstyring og ekstraordinære utgifter til ekstern bistand	2 000	2 000	2 000	2 000
20 nye lærlingplasser hvert år	1 218	4 142	7 066	9 990
Fra 1. tertial 2016: Økt bidrag til kommuneadvokaten	1 000	1 000	1 000	1 000
Konsernovergripende kompetanseutvikling	500	500	500	500
Nytt budsjett- og analyseverktøy	460	460	460	460
Oppgradering av rådhuset - sykkelparkering og arbeidsplasser	300	863	863	863
Sum Nye tiltak	9 078	12 565	15 489	18 413
Nye tiltak og realendringer	9 078	12 565	15 489	18 413
Ramme 2017-2020	202 532	205 019	207 943	210 867

P08 Kompetanse, markedsføring og næring

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	9 002	9 002	9 002	9 002
Tekniske justeringer				
Deflator	148	148	148	148
Pris	68	68	68	68
Sum Tekniske justeringer	216	216	216	216
Budsjettendringer inneværende år				
Turistkontor i egen regi (overføres til P07)	-500	-500	-500	-500
Sum Budsjettendringer inneværende år	-500	-500	-500	-500
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Næringsvekst 2020	2 000	2 000	2 000	2 000
Uttrekk Byen Vår Drammen (Omdømmeprojektet)	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	0	0	0	0
Konsekvensjusteringer	-284	-284	-284	-284
Konsekvensjustert ramme	8 718	8 718	8 718	8 718
Nye tiltak				
Internasjonale Drammen	100	100	100	100
Gratis lørdagsparkering i Drammen sentrum	0	0	0	0
Sum Nye tiltak	100	100	100	100
Nye tiltak og realendringer	100	100	100	100
Politiske vedtak				
Videreføring av 2 timers gratis parkering på lørdager	600	600	600	600
Sum Politiske vedtak	600	600	600	600
Politiske endringer	600	600	600	600
Ramme 2017-2020	9 418	9 418	9 418	9 418

P09 Idrett, park og natur

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	71 265	71 265	71 265	71 265
Tekniske justeringer				
Pris	776	776	776	776
Deflator	563	563	563	563
Endring pensjonspremie	-11	-11	-11	-11
Sum Tekniske justeringer	1 328	1 328	1 328	1 328
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	93	93	93	93
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	85	85	85	85
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	54	54	54	54
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	42	42	42	42
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	11	11	11	11
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	5	5	5	5
Sum Budsjettendringer inneværende år	290	290	290	290
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Driftsutgifter ny kunstis- og kunstgressbane Konnerud	300	300	300	300
Driftsutgifter nye turveier, nærmiljøanlegg, parker, byrom og lekeplasser	100	200	300	300
Driftsutgifter ny kunstis- og kunstgressbane Øren	0	1 500	1 500	1 500
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	400	2 000	2 100	2 100
Konsekvensjusteringer	2 019	3 619	3 719	3 719
Konsekvensjustert ramme	73 284	74 884	74 984	74 984
Nye tiltak				
Økt støtte til Drammensbadet	3 000	3 000	3 000	3 000
Drift av nytt løypenett, nærmiljøanlegg og Drammen park	1 000	1 000	1 000	1 000
SIF- IPU (Idrett for utviklingshemmede)	83	83	83	83
Sum Nye tiltak	4 083	4 083	4 083	4 083
Nye tiltak og realendringer	4 083	4 083	4 083	4 083
Ramme 2017-2020	77 367	78 967	79 067	79 067

P10 Politisk styring

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	18 688	18 688	18 688	18 688
Tekniske justeringer				
Pris	150	150	150	150
Deflator	94	94	94	94
Sum Tekniske justeringer	245	245	245	245
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	7	7	7	7
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	3	3	3	3
Sum Budsjettendringer inneværende år	10	10	10	10
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Kommune- og stortingsvalg	4 400	0	4 400	0
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	4 400	0	4 400	0
Konsekvensjusteringer	4 655	255	4 655	255
Konsekvensjustert ramme	23 343	18 943	23 343	18 943
Nye tiltak				
Kommune- og stortingsvalg - deflatorjustering	200	0	200	0
Tilbakeføring del av bevilgning Valgdirektoratet	167	167	167	167
Sum Nye tiltak	367	167	367	167
Nye tiltak og realendringer	367	167	367	167
Ramme 2017-2020	23 710	19 110	23 710	19 110

P11 Vei

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	58 644	58 644	58 644	58 644
Tekniske justeringer				
Pris	1 086	1 086	1 086	1 086
Deflator	-74	-74	-74	-74
Endring pensjonspremie	-10	-10	-10	-10
Sum Tekniske justeringer	1 002	1 002	1 002	1 002
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	96	96	96	96
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	48	48	48	48
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	20	20	20	20
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	16	16	16	16
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	11	11	11	11
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	8	8	8	8
Sum Budsjettendringer inneværende år	198	198	198	198
Konsekvensjusteringer	1 201	1 201	1 201	1 201
Konsekvensjustert ramme	59 845	59 845	59 845	59 845
Nye tiltak				
Nye vedlikeholdselementer	550	550	550	550
Sum Nye tiltak	550	550	550	550
Nye tiltak og realendringer	550	550	550	550
Ramme 2017-2020	60 395	60 395	60 395	60 395

P12 Grunnskoleopplæring

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	747 457	747 457	747 457	747 457
Tekniske justeringer				
Pris	5 001	5 001	5 001	5 001
Endring pensjonspremie	-3 414	-3 414	-3 414	-3 414
Deflator	-1 351	-1 351	-1 351	-1 351
Sum Tekniske justeringer	235	235	235	235
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	7 441	7 441	7 441	7 441
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	4 328	4 328	4 328	4 328
Gulskogen skole - Husleie mobilt klasserom	1 200	1 200	1 200	1 200
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	501	501	501	501
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	262	262	262	262
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	251	251	251	251
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	131	131	131	131
Sum Budsjettendringer inneværende år	14 114	14 114	14 114	14 114
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Ny naturfagstime fra skoleåret 2016/2017 - Helårseffekt fra 2017	1 484	1 484	1 484	1 484
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	1 484	1 484	1 484	1 484
Konsekvensjusteringer	15 833	15 833	15 833	15 833
Konsekvensjustert ramme	763 291	763 291	763 291	763 291
Budsjettendringer fra endringer i demografi eller aktivitet				
Demografi	2 937	10 810	20 502	27 585
Sum Budsjettendringer fra endringer i demografi eller aktivitet	2 937	10 810	20 502	27 585
Driftskonsekvens av investeringer				
Digitaliseringsstrategi Læringsløp Drammen	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Driftskonsekvens av investeringer	2 000	2 000	2 000	2 000
Nye tiltak				
Endring husleie	3 400	13 300	29 100	42 500
Sommerskole	2 500	2 500	2 500	2 500
Innføring av gratis skolefritidsordning for lavinntektsgrupper (inntekt <kr 428 000) fra høsten 2017	2 300	5 500	5 500	5 500
"Det 11. året"	2 200	3 900	3 900	3 900
SB - Øremerking av satsting på tidlig innsats i grunnskolen	-1 877	-5 000	-5 000	-5 000
Statsbudsjettet - Tidlig innsats	1 877	5 000	5 000	5 000
Svømmeundervisning	1 800	1 800	1 800	1 800
Flere elever i private skoler	-457	-457	-457	-457
Lærlinger - faglig ansvarlig	146	700	875	875
Læringsløp Drammen (P01, P02 og P12)	0	0	10 000	10 000
Sum Nye tiltak	11 889	27 243	53 218	66 618
Nye tiltak og realendringer	16 826	40 053	75 720	96 203
Politiske vedtak				
Fagpersonell i skolen	5 000	5 000	5 000	5 000
Sum Politiske vedtak	5 000	5 000	5 000	5 000
Politiske endringer	5 000	5 000	5 000	5 000
Ramme 2017-2020	785 117	808 344	844 011	864 494

P13 Introduksjonstjenester

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	68 613	68 613	68 613	68 613
Tekniske justeringer				
Pris	413	413	413	413
Endring pensjonspremie	-254	-254	-254	-254
Deflator	-170	-170	-170	-170
Sum Tekniske justeringer	-11	-11	-11	-11
Budsjettendringer inneværende år				
Teknisk justering grunnet feil i opprinnelig budsjett	-1 457	-1 457	-1 457	-1 457
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	655	655	655	655
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	369	369	369	369
Teknisk justering av priskompensasjon feil i opprinnelig budsjett	-135	-135	-135	-135
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	35	35	35	35
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	26	26	26	26
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	18	18	18	18
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	16	16	16	16
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	13	13	13	13
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	8	8	8	8
Sum Budsjettendringer inneværende år	-453	-453	-453	-453
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Merutgifter til bosetting og kvalifisering av flyktninger	14 800	8 700	3 300	3 000
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	14 800	8 700	3 300	3 000
Konsekvensjusteringer	14 336	8 236	2 836	2 536
Konsekvensjustert ramme	82 948	76 848	71 448	71 148
Driftskonsekvens av investeringer				
Digitalt utstyr Introduksjonssenteret - oppgradering	400	600	750	900
Sum Driftskonsekvens av investeringer	400	600	750	900
Nye tiltak				
Etableringsutgifter til bosatte flyktninger – rammeoverføring fra P13 til P05	-8 000	-6 000	-6 000	-6 000
Grunnskoleopplæring ved Åssiden vgs.	1 700	1 700	1 700	1 700
Sum Nye tiltak	-6 300	-4 300	-4 300	-4 300
Nye tiltak og realendringer	-5 900	-3 700	-3 550	-3 400
Ramme 2017-2020	77 048	73 148	67 898	67 748

P14 Vann og avløp

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020
Opprinnelig budsjett	-93 866	-93 866	-93 866	-93 866
Tekniske justeringer				
Deflator	1 550	1 550	1 550	1 550
Pris	935	935	935	935
Endring pensjonspremie	-23	-23	-23	-23
Sum Tekniske justeringer	2 462	2 462	2 462	2 462
Budsjettendringer inneværende år				
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	202	202	202	202
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	139	139	139	139
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 5	101	101	101	101
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4	80	80	80	80
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	16	16	16	16
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 3	8	8	8	8
Lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	1	1	1	1
Helårseffekt lønnsoppgjør (2016) - Kapittel 4 timelønnede	0	0	0	0
Sum Budsjettendringer inneværende år	546	546	546	546
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Kjøp av vann fra Glitrevannverket - endring (1)	2 582	2 582	2 582	2 582
Gebyrinntekter avløp	-410	-5 808	-11 402	-15 654
Gebyrinntekter vann	222	-409	-4 407	-9 473
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	2 394	-3 635	-13 227	-22 545
Konsekvensjusteringer	5 403	-626	-10 218	-19 536
Konsekvensjustert ramme	-88 463	-94 492	-104 084	-113 402
Nye tiltak				
Fjernavleste vannmålere	800	800	800	800
Kjøp av vann fra Glitrevannverket	400	1 000	1 600	2 300
Sum Nye tiltak	1 200	1 800	2 400	3 100
Nye tiltak og realendringer	1 200	1 800	2 400	3 100
Ramme 2017-2020	-87 263	-92 692	-101 684	-110 302

Vedlegg 2

Drammen kommunes lånefond

Budsjett 2017-2020

Drammen kommunes lånefond

Økonomiplan 2017– 2020

Innledning

Bystyret vedtok i 2004 etableringen av Drammen kommunes lånefond. Opprettelsen av Lånefondet må bl. a ses i sammenheng med etablering av Drammen Eiendom KF som kommunalt foretak. Ved fastsettelse av åpningsbalansen for Drammen Eiendom KF, ble en vesentlig del av Bykassens gjeld per 31.12.03 henført til foretaket. Lånefondets oppgave er å forestå felles opptak og betjening av langsiktige lån knyttet til Drammen Bykasse samt de kommunale foretakene, dvs. enheter som hører inn under Drammen kommune som juridisk enhet. Lånefondet fungerer derfor som en internbank ved finansiering av kommunens investeringer. Styring og koordinering av kommunens samlede lånebehov gjennom et slikt lånefond gir lavere finansieringskostnader for kommunen samlet sett. Låneporteføljen inneholder alle lån fra långivere, med unntak av startlånene i Husbanken.

Renteforutsetninger

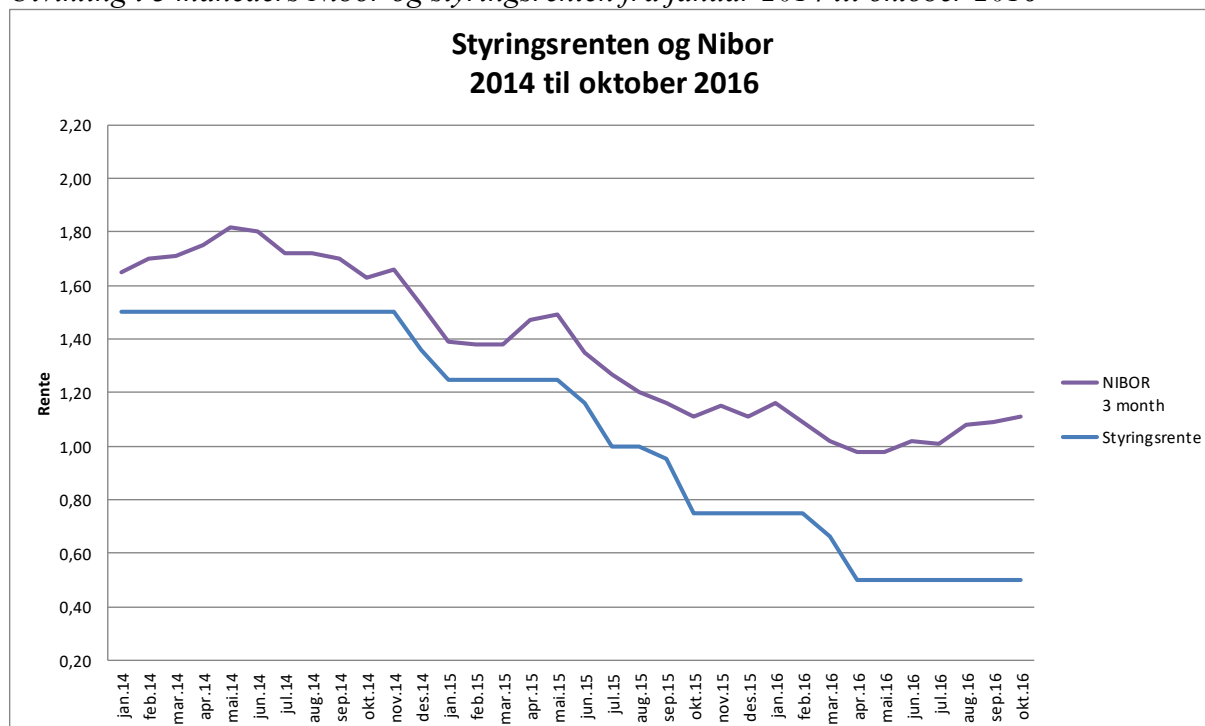
Drammen kommune baserer sine renteforutsetninger på utviklingen i styringsrenten og 3 til 6 måneders Nibor. Styringsrenten er regulert ned en gang i løpet av 2016 fra 0,75% til 0,50%. Det er ingen forventninger om endringer ved neste rentemøte. Norges Banks rentekurve er flat med en svak stigning fra 2019.

Nibor har variert noe i løpet av 2016. Første halvår av 2016 var Nibor fallende mens fra juli har det vært en svak oppgang og er ved utgangen av oktober på tilnærmet likt nivå som ved årets start. Per utgangen av oktober i år er gjennomsnittet for 3 måneders NIBOR på 1,05 prosent. For september og oktober er gjennomsnittsrenten på henholdsvis 1,09 og 1,11 prosent.

Kommunalbanken økte sine marginer til 70 punkter i forbindelse med at banken blant annet fikk økt krav til egenkapital. KLP har justert marginene opp og har 70 punkters margin på sine lån for øyeblikket. Signalene fra Kommunalbanken tilsier at marginen på 70 punkter vil vedvare.

Drammen kommune forsøker å optimalisere sin gjeldsportefølje, og i tider med lav Nibor og høyt påslag fra Kommunalbanken/KLP vil det vurderes om nye låneopptak gjøres opp mot 3 mnd Nibor. Drammen kommune har beskrakning i finansreglementet på at maksimalt 2/3 av gjeldsporteføljen kan ha flytende rente (rentebinding kortere enn et år).

Utvikling i 3 måneders Nibor og styringsrenten fra januar 2014 til oktober 2016

Rådmannen har valgt å legge til grunn en lavere budsjettrente i planperioden enn hva som var lagt til grunn i gjeldende økonomiplan. For 2017 er det lagt til grunn et gjennomsnitt for 3 måneders NIBOR på 1,10 prosent. Ut fra de marginpåslag markedet for tiden krever er det lagt til grunn en forventet lånerente på 1,8 prosent for lån med kortsiktige vilkår. Det innebærer at budsjettforutsetningene tar høyde for at Nibor kan svinge noe i løpet av 2017 som kan kunne påvirke låneopptak og refinansieringer som gjøres løpende gjennom året.

Budsjettforutsetning – rentebane 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
3 mnd. Nibor	1,10 %	1,10 %	1,35 %	1,35 %
Margin	0,70 %	0,70 %	0,70 %	0,70 %
Anslag innlånsrente	1,80 %	1,80 %	2,05 %	2,05 %

Utover i planperioden er det knyttet usikkerhet til renteutviklingen. Renten påvirkes av forhold som utviklingen i internasjonal økonomi og oljeprisene. Basert på markedets og bankenes forventninger om utvikling i renten legger rådmannen til grunn en forholdsvis flat rentekurve som tilsier en forventning om at rentenivået vil holde seg lavt i hele perioden, men med en svakt stigende kurve. For årene 2017-2020 er budsjettforslaget basert på at 3 måneders NIBOR ligger i intervallet 1,10 til 1,35 prosent.

Internrenten for Lånefondets utlån til Drammen bykasse og de kommunale foretakene er for hele perioden forutsatt videreført med dagens nivå på 3,5 prosent. For å unngå for store svingninger er det forutsatt at internrenten over tid skal tilsvare rentenivået for lån med 3-5 års sikring. Også byggelånsrenten som belastes kommunale investeringsprosjekter videreføres med 3,5 prosent i planperioden. Den utflatende trenden i innlånsrenten vurderes ikke å være betydelig nok til å endre prinsipp i forhold til beregning av internrente.

Lånefondets gjeld

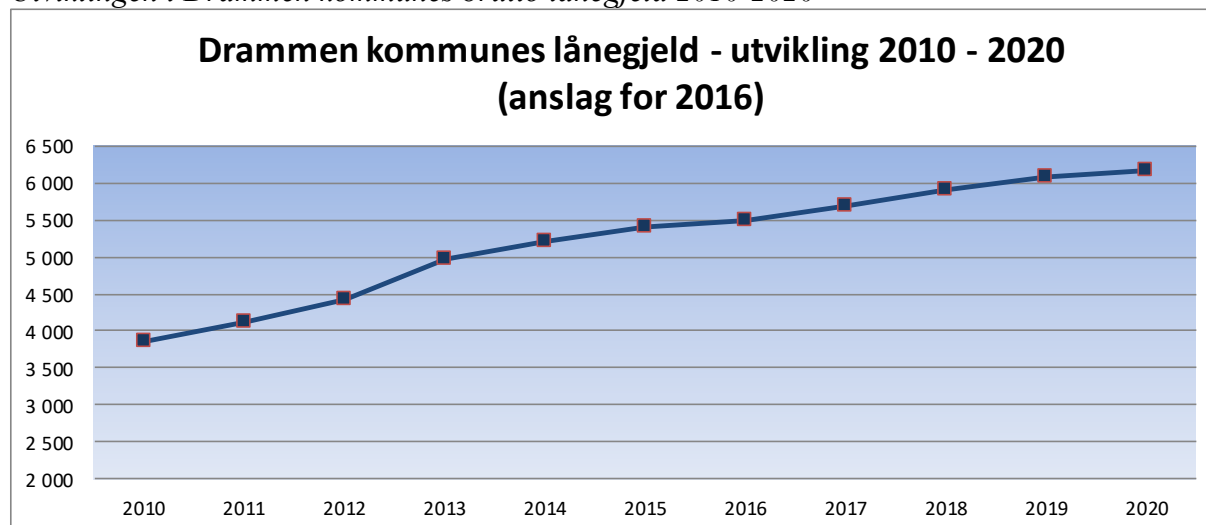
Lånefondet fungerer som en internt bank for kommunen. Med unntak av formidlingslån i Husbanken skal alle låneopptak for Drammen kommune som juridisk enhet skje i regi av Lånefondet. Låneopptak gjøres når det er behov for finansiering av vedtatte investeringer. Lånefondets lånegjeld er stipulert til 5 486 millioner kroner per utgangen av 2016. Dette er noe lavere enn forutsetningen i gjeldende økonomiplan.

Lånefondets resultatbudsjett for perioden 2017-2020 er basert på de omtalte renteforutsetninger samt de lånerammer som fremgår av forslaget til investeringsbudsjett i del fire. Det satses videre på investeringer innefor skole og barnehage, helse, vann og avløp, idrett, samferdsel og fellesarealer. Til tross for at rådmannen legger opp til en egenfinansiering av bykassens investeringer med 580 millioner kroner i planperioden gir dette en fortsatt vekst i kommunens lånegjeld. Per utgangen av 2016 er den samlede lånegjelden anslått å øke til 5 486 millioner kroner, mens det anslås en lånegjeld på om lag 6 176 millioner kroner ved utgangen av 2020. Økningen i lånegjelden fremkommer som en netto mellom låneopptak og avdrag i perioden.

Lånefondets langsiktige lånegjeld, anslag utgangen av 2016 og budsjettforslag 2017-2020

Lånefondets lånegjeld	Mill. kroner				
	2016	2017	2018	2019	2020
Langsiktig gjeld i Lånefondet	5 486	5 697	5 908	6 077	6 176

Utviklingen i Drammen kommunes brutto lånegjeld 2010-2020

Tabellen under viser oversikt over brutto investeringsutgifter, finansiering og avdrag de neste fire årene:

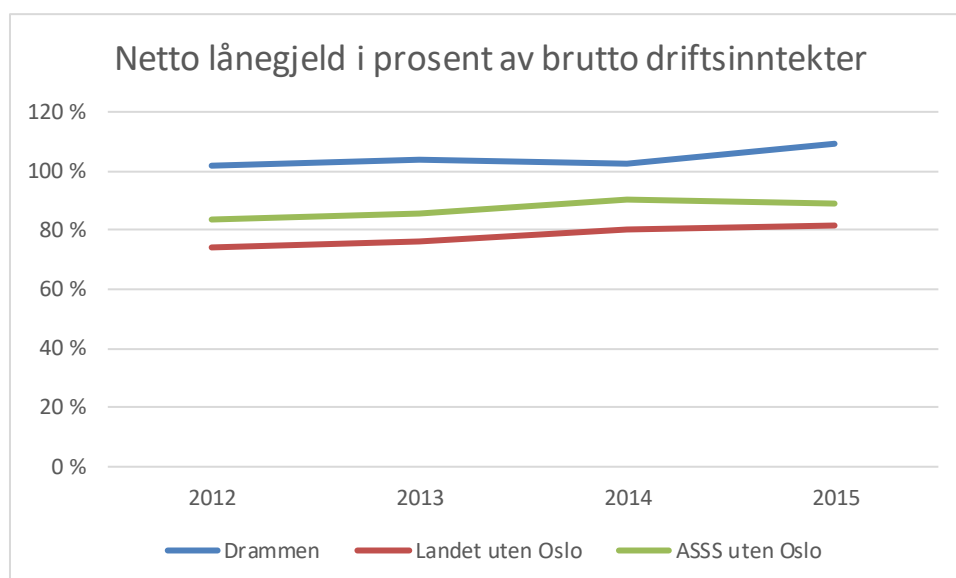
Mill. Kr.	Prognose	Prognose	Prognose	Prognose
	2017	2018	2019	2020
Brutto investeringsutgifter	731	726	667	596
Egenfinansiering	-143	-150	-137	-150
Statstilskudd	-30	-15	-15	-5
Momskomp	-78	-87	-77	-67
Bruk av egenkapital DEKF	-10			
Salg	-33	-33	-33	-33
Sum lånebehov	436	441	405	341
Avdrag	-222	-230	-237	-242
Sum netto økning i gjelden	214	212	168	100

Som det fremgår av tabellen vil gjelden øke med 214 millioner kroner fra 2016 til 2017. Deflatoren er satt til 2,5 prosent og utgjør omtrent 137 millioner kroner og dermed er realøkningen på gjelden omtrent 77 millioner kroner utover deflator.

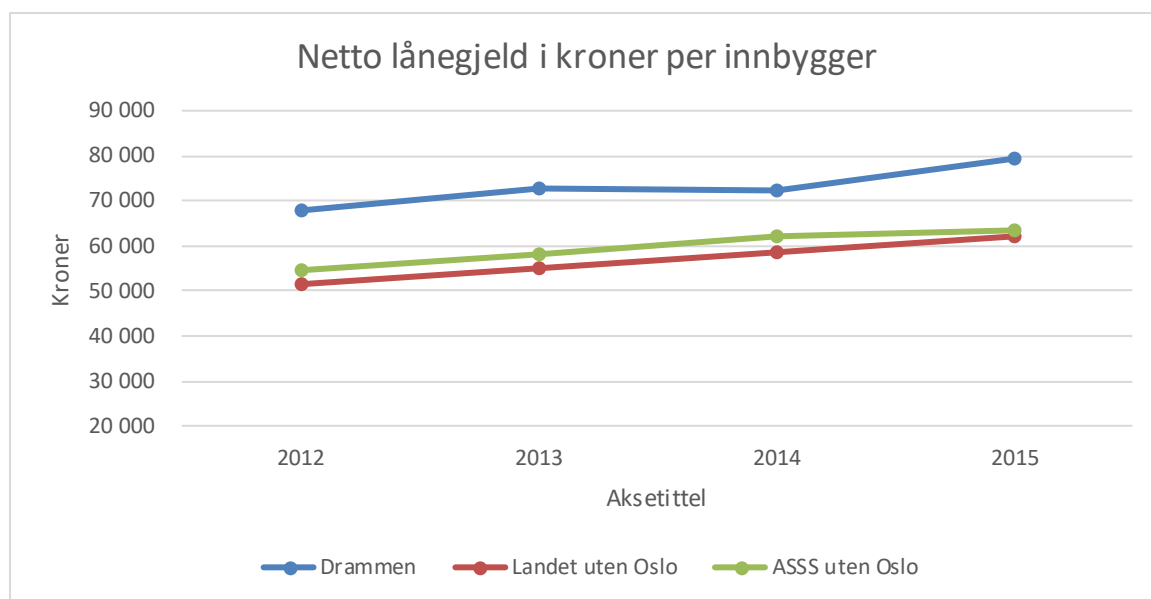
Sammenlignet med andre kommuner har Drammen kommune en høy lånegjeld. Dette er tilfelle om man ser på utviklingen i brutto lånegjelden eller om man ser på utvikling av netto lånegjeld i forhold til brutto driftsinntekter eller i forhold til innbyggertall. Veksten i lånegjelden har derimot flatet noe ut i perioden 2014-2016 sammenlignet med tidligere år. Det legges opp til en videre dempet lånevekst i økonomiplanen for 2017 til 2020.

Tabellen nedenfor viser konserntall for Drammen kommune med KF'er og andel av netto gjeld i IKS'er hvor Drammen kommune har eierandeler.

Kostra – SSB – netto lånegjeld i forhold til brutto driftsinntekter

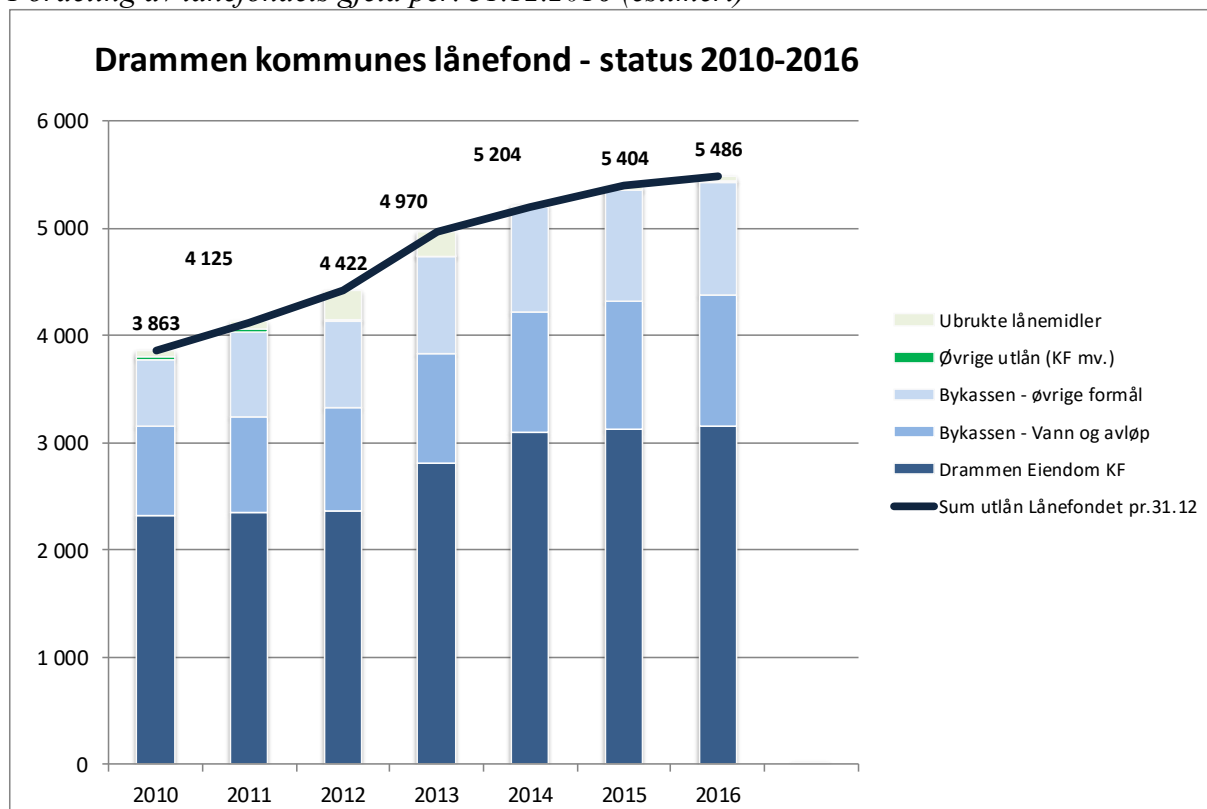
Kostra – SSB – netto lånegjeld per innbygger (beløp i løpende kroner)

Fordeling av lånefondets gjeld

Figuren nedenfor viser fordelingen av lånefondets gjeld slik den er forventet å være per utgangen av 2016. Korrigert for vann og avløp er gjelden på 4 258 millioner kroner. Av dette utgjør Drammen bykasses andel 1 045 millioner kroner.

Fordeling av lånefondets gjeld per. 31.12.2016 (estimert)

Rentefølsomhet i lånefondet

Med en høy gjeld er Drammen kommunen eksponert for rentesvingninger. Svingningene reduseres ved å sikre deler av låneporteføljen. I henhold til finansreglementet skal minimum 1/3 av gjeldsporteføljen ha flytende rente, (rentebinding kortere enn et år), minimum 1/3 skal ha fast rente (rentebinding lenger enn et år), mens 1/3 skal vurderes ut i fra markedssituasjonen. Andelen av gjeldsporteføljen som har fast rente skal fordeles i segmenter på en slik måte at kommunen får lavest mulig refinansieringsrisiko.

Rådmannen søker å oppnå en godt tilpasset renteprofil basert på utvikling i kortesiktige og langsiktige renter. I løpet av 2016 har låneopptak og refinansieringer blitt gjort til en kombinasjon av flytende og faste rentebetingelser. Dette har blitt gjort for å opprettholde en sikringsandelen som er godt innenfor finansreglementets krav og for å opprettholde en vektet løpetid (durasjon) i låneporteføljen som er med på å redusere refinansieringsrisiko. Rentesikring gir mer forutsigbare fremtidige renteutgifter, men har samtidig en kostnad i form av høyere rente enn de flytende (kortsiktige) rentene. Per 2. tertial 2016 er fordeling av lånegjelden med 43 prosent på kortsiktig rente og 57 prosent med rentebinding. Finansreglementet sier at andelen rentebinding skal ligge mellom 33 og 66 prosent. De siste årene har den ligget rundt 50 prosent. De siste årene har rentebindingsandelen økt noe da rentebindingsavtalene har vært gunstige den siste tiden. Av kommunens rentesikringsavtaler, vil fire av disse løpe ut i økonomiplanperioden. Om avtalene fornyes eller om det inngås sikring gjennom langsiktige låneavtaler vil vurderes opp mot hvordan renten og marginene utvikler seg. Rådmannen legger opp til andel lånegjeld som er sikret vil gå noe ned mot 50 prosent i løpet av perioden.

Rentefølsomhet vurdert samlet for lånefondet og Bykassens gjeld

I tillegg til den direkte rentesikringen av låneporteføljen må det også tas hensyn til at kommunen har renteavhengige inntekter som reduserer den reelle rentefølsomheten. Dette gjelder for eksempel kommunens utlån til Glitre Energi AS, Lindum AS og Drammen kommunale pensjonskasse. I tillegg er en betydelig del av låneporteføljen knyttet opp til investeringer innenfor vann- og avløpsområdet som er gebyrfinansiert. Kommunen mottar dessuten kompensasjonstilskudd fra Husbanken knyttet til investeringer i omsorgsboliger og sykehjem, skolebygg og kirker, som baseres på Husbankens flytende rente.

Sikring av lånegjelden i perioden 2016-2020

Mill. Kr.	Prognose	Prognose	Prognose	Prognose
	2017	2018	2019	2020
Lånefondets eksterne gjeld	5 697	5 908	6 077	6 176
Rentesikret gjeld (lange rentebetingelser og renteswap)	3 105	3 105	3 105	3 157
Sum usikret gjeld	2 592	2 803	2 972	3 019
Utlån til Glitre Energi AS	125	125	125	125
Utlån til Drammen kommunale pensjonskasse, Lindum, Drammen Scener	42	41	40	39
Vann og avløp (selvkost)	1 299	1 361	1 423	1 491
Kompensasjonstilskudd	380	360	338	308
Sum usikret lånegjeld utsatt for rentesvingninger	746	917	1 047	1 057

Tabellen ovenfor illustrerer kommunens rentefølsomhet når det også tas hensyn til utlån og rentebaserte inntektsgrunnlag. For 2017 vil det være 746 millioner kroner av kommunens samlede låneportefølje som mangler rentesikring eller ikke motsvares av rentebaserte inntekter. Dette innebærer at en renteøkning på 100 basispunkter på kort sikt vil gi merutgifter på om lag 7,5 millioner kroner i 2017.

Lånefondets resultatbudsjett

Lånefondet har renteinntekter og avdragsinntekter fra Bykassen og de kommunale foretakene. I all hovedsak er lånefondets utlån til Drammen Eiendom KF og Bykassen.

Kommunens eksterne låneopptak gjøres i lånefondet. Lånefondet har avdragskostnader og rentekostnader. Lånefondets resultat godskrives eller belastes Bykassens driftsregnskapet. Dette er i henhold til gjeldende regnskapsforskrift

Startlån inngår ikke i lånefondets portefølje, men administreres i Bykassen.

I budsjettet og økonomiplanen er renteutgiftene beregnet ut fra dagens låneportefølje, justert for planlagte låneopptak resten av året og rådmannens forslag til lånerammer i økonomiplanperioden. For lån med faste langsiktige lånebetingelser er faktisk rente benyttet i beregningen. For de kortsiktige lånene med flytende rente, som er knyttet opp mot Nibor, benyttes budsjettrenten som en forutsetning. Budsjettrenten benyttes også for å beregne rentekostnaden på rentesikringer.

I 2017 er lånefondets renteutgifter beregnet til 146,8 millioner kroner. Utover i planperioden stiger renteutgiftene, både som følge av økt lånegjeld og et svakt stigende rentekurve. Det er en nedgang i renteutgiftene fra 2019 til 2020 og dette skyldes at det er flere rentesikringer som utløper og det forventes lavere rente på disse lånene enn hva den gjeldene renten er. I løpet av perioden øker renteutgiftene med om lag 16 millioner kroner. I samme periode øker avdragsutgiftene med omtrent 20 millioner kroner, fra 221,8 millioner kroner i 2017 til 241,8 millioner kroner i 2020.

Lånefondets internrente på utlån er på 3,5 prosent. I 2017 viser resultatbudsjettet for Lånefondet et positivt kontantresultat (overskudd) på 50,2 millioner kroner. Forklaringen på overskuddet er lavere rente på innlån enn utlån. Gjennomsnittrenten for låneporteføljen i 2016 er beregnet til 2,6 prosent. Som følge av en flat rentebane forventes det et overskudd i lånefondet i hele økonomiplanperioden.

Lånefondets kontantresultat 2017-2020

Millioner kroner	2016	2017	2018	2019	2020
Renteinntekter fra bykassen og kommunale foretak	195,5	198,2	206,5	213,0	216,8
Avdragsinntekter fra bykassen og kommunaleforetak	217,6	221,8	229,7	236,6	241,8
Sum rente og avdragsinntekter	413,1	420,0	436,2	449,5	458,6
Eksterne renteutgifter	146,8	148,0	157,1	166,9	164,2
Eksterne avdragsutgifter	217,6	221,8	229,7	236,6	241,8
Sum rente og avdragsutgifter	364,4	369,8	386,8	403,5	405,9
Kontantresultat i lånefondet	48,7	50,2	49,4	46,0	52,7

Et mer detaljert oppsett finnes i budsjettforslaget for Drammen kommunes lånefond, jamfør vedlegg 2 om lånefondets budsjett 2017-2020.

Kommunale låneopptak må konkurranseutsettes i henhold til offentlige anskaffelsesregelverk. Innkjøpssamarbeidet for kommunesektoren i Buskerud, Telemark og Vestfold forhandlet en ny rammeavtale for kommunale låneopptak våren 2014. Drammen kommune er med på denne rammeavtalen og prekvalifiserte tilbydere ble Kommunalbanken, KLP Kommunekreditt og DNB. I tillegg tar lånefondet opp sertifikater og obligasjonslån i markedet.

Budsjettet lånebehov/utlån i Lånefondet

Forslag til investeringsbudsjett for Drammen bykasse, Drammen Eiendom KF og øvrige kommunale foretak i perioden 2017-2020 gir lånerammer som tabellen under viser:

Låneramme 2017-2020	2017	2018	2019	2020
Drammen Eiendom KF	275,2	330,4	291,6	171,1
Drammen Bykasse	156,3	110,3	112,8	169,6
Drammen Drift	3,6			
Drammensbadet	1,0	0,6	0,6	0,6
Drammen Parkering	0,5			
Sum	436,6	441,3	405,0	341,3

Detaljert resultatbudsjett for Lånefondet 2016-2020

MNOK		2016	2017	2018	2019	2020
Inntekter						
Avdragsinntekter fra:	Bykassen	111,0	113,7	115,8	115,5	115,4
	Drammen Eiendom KF	96,6	97,6	103,5	111,1	117,1
		221,0	221,8	229,7	236,6	241,8
Renteinntekter fra:	Bykassen	76,4	80,1	81,0	80,8	82,4
	Drammen Eiendom KF	101,7	106,2	113,3	120,5	124,6
	Drammen Eiendom KF- eksterne leier	13,4	7,8	7,5	7,3	7,0
	Drammen Eiendom KF - byggelån	0,6	3,3	4,1	3,9	2,4
	Drammen Drift	0,2	0,3	0,1	0,0	0,0
	Drammen Parkering	-	0,0	-	-	-
	Drammen Kjøkken KF	0,2	0,4	0,3	0,3	0,2
	Drammensbadet KF	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
		192,5	198,2	206,5	213,0	216,8
Lånefondet:	Inntekter totalt	413,6	420,0	436,2	449,5	458,6
Utgifter						
Avdragsutgifter	Beregnet avdrag	221,0	221,8	229,7	236,6	241,8
Renteutgift	Til eksterne långivere	146,8	148,0	157,2	167,1	164,4
Lånefondet:	Utgifter totalt	367,8	369,8	386,9	403,7	406,2
	Resultat Lånefondet (- er underskudd)	45,77	50,18	49,35	45,82	52,42

I tabellen nedenfor fremkommer Lånefondets samlede finansieringsbehov i planperioden 2017-2020:

MNOK	2016	2017	2018	2019	2020
Drammen Eiendom KF					
Gjeld per 1/1	2 897,3	2 928,7	3 106,2	3 333,0	3 513,6
Ny finansiering	128,0	275,2	330,4	291,6	171,1
Beregnet avdrag	96,6	97,6	103,5	111,1	117,1
Gjeld per 31/12	2 928,7	3 106,2	3 333,0	3 513,6	3 567,6
Drammen Eiendom KF					
Gjeld eksterne leieforhold pr. 1/1	234,9	225,4	217,9	210,6	203,6
Beregnet avdrag	9,5	7,5	7,3	7,0	6,8
Gjeld per 31/12	225,4	217,9	210,6	203,6	196,8
Byggelån til DEKF/Ubrukte lånemidler					
Gjeld per 1/1	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0
Ny finansiering	-	-	-	-	-
Beregnet avdrag	-	-	-	-	-
Gjeld per 31/12	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0
Bykassen/VA-sektoren					
Gjeld per 1/1	2 219,7	2 273,4	2 316,1	2 310,5	2 307,7
Ny finansiering	164,7	156,3	110,3	112,8	169,6
Beregnet avdrag	111,0	113,7	115,8	115,5	115,4
Gjeld per 31/12	2 273,4	2 316,1	2 310,5	2 307,7	2 361,9
Drammen Drift KF					
Gjeld per 1/1	3,3	3,0	5,28	3,92	2,56
Ny finansiering	2,0	3,6	-	-	-
Beregnet avdrag	2,2	1,4	1,4	1,4	1
Gjeld per 31/12	3,0	5,3	3,9	2,6	1,7
Drammen Parkering KF					
Gjeld per 1/1	(0,0)	(0,0)	-0,0	-0,0	-0,0
Ny finansiering	-	-	-	-	-
Beregnet avdrag	-	-	-	-	-
Gjeld per 31/12	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)	(0,0)
Drammensbadet KF					
Gjeld per 1/1	2,8	3,1	3,4	3,3	3,3
Ny finansiering	0,8	1,0	0,6	0,6	-
Beregnet avdrag	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6
Gjeld per 31/12	3,1	3,4	3,3	3,3	2,7
Drammen Kjøkken KF					
Gjeld per 1/1	10,1	9,0	8,0	7,0	6,0
Ny finansiering	-	-	-	-	-
Beregnet avdrag	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Gjeld per 31/12	9,0	8,0	7,0	6,0	5,0
Total utlån fra lånefondet	5 482,6	5 696,9	5 908,4	6 076,8	6 175,8

Vedlegg 3

Hovedoversikter 2017 – 2020 – jfr. budsjettforskr. § 12

Budsjettskjema 1A og 1B

Budsjettskjema 2A og 2B

(inkluderer investeringer i Drammen Eiendom KF)

Budsjettskjema 3

Budsjettskjema 4

(inkluderer investeringer i Drammen Eiendom KF)

*Oppdatert etter bystyrets vedtak 29.11.2016 og endelig statsbudsjett
2017*

Vedlegg – Forskriftsrapporter økonomiplan 2017 - 2020

Budsjettskjema 1A - Driftsbudsjettet

Beløp i 1000

	Regnskap	Oppr. bud.	Økonomiplan			
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Frie disponible inntekter						
Skatt på inntekt og formue	-1 706 968	-1 805 422	-1 899 971	-1 923 274	-1 947 940	-1 972 300
Ordinært rammetilskudd	-1 476 838	-1 531 953	-1 620 426	-1 653 715	-1 696 103	-1 741 552
Andre generelle statstilskudd	-146 011	-150 563	-215 110	-205 677	-193 234	-180 097
Sum frie disponible inntekter	-3 329 816	-3 487 938	-3 735 507	-3 782 666	-3 837 277	-3 893 949
Finansinntekter/-utgifter						
Renteinntekter og utbytte	-142 230	-137 597	-139 353	-140 111	-139 934	-148 339
Gevinst finansielle instrumenter	-24	0	0	0	0	0
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	91 341	94 804	96 813	100 705	105 211	110 979
Tap finansielle instrumenter	25	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	69 991	109 236	113 671	115 803	115 523	115 385
Finansinntekter/-utgifter	19 102	66 443	71 131	76 398	80 800	78 025
Avsetninger og bruk av avsetninger						
Til ubundne avsetninger	107 383	4 066	813	1 466	922	5 323
Til bundne avsetninger	5 724	4 074	0	0	0	0
Bruk av tidl. års regn.messige mindreforbruk	-78 983	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	-49 627	-2 000	0	0	0	0
Bruk av bundne avsetninger	-31 451	-813	-8 924	-9 851	-7 393	-1 110
Netto avsetninger	-46 954	5 327	-8 111	-8 385	-6 471	4 213
Fordeling						
Overført til investeringsregnskapet	53 971	98 000	120 694	125 552	110 468	121 068
Til fordeling drift	-3 303 697	-3 318 168	-3 551 793	-3 589 101	-3 652 480	-3 690 643
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	3 142 899	3 318 168	3 551 793	3 589 101	3 652 480	3 690 643
Merforbruk/mindreforbruk	-160 798	0	0	0	0	0

Økonomiplan for 2017 - 2020

Budsjettskjema 1B - Driftsbudsjettet

Beløp i 1000

	Regnskap	Oppr. bud.	Økonomiplan			
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
P01 Barnehage	492 772	506 163	529 737	537 596	551 517	570 760
P02 Oppvekst	253 598	249 599	295 562	301 312	302 942	302 942
P03 Samfunnssikkerhet	44 010	46 673	48 458	46 958	46 958	46 958
P04 Byutvikling	24 729	16 217	19 610	18 110	18 110	18 110
P05 Helse-, sosial og omsorgstjenester	1 266 757	1 237 248	1 320 702	1 319 294	1 328 608	1 328 716
P06 Kultur	140 651	139 802	145 144	146 536	145 736	145 976
P07 Ledelse, organisering og styring	190 021	188 188	202 532	205 019	207 943	210 867
P08 Kompetanse, markedsføring og næring	8 726	9 002	9 418	9 418	9 418	9 418
P09 Idrett, park og natur	68 940	71 265	77 367	78 967	79 067	79 067
P10 Politisk styring	25 048	18 688	23 710	19 110	23 710	19 110
P11 Vei	56 580	58 644	60 395	60 395	60 395	60 395
P12 Grunnskoleopplæring	747 169	747 457	785 117	808 344	844 011	864 494
P13 Introduksjonstjenester	53 663	68 613	77 048	73 148	67 898	67 748
P14 Vann og avløp	-91 766	-93 866	-87 263	-92 692	-101 684	-110 302
P15 Fellesutgifter/ufordelt	-72 332	120 244	116 710	130 039	140 305	148 839
P16 Sentrale inntekter	-690	-400	0	2	0	0
P17 Overføringer kommunale bedrifter	-65 283	-65 371	-72 454	-72 454	-72 454	-72 454
P18 Finansielle poster	304	0	0	0	0	0
P19 Årsoppgjørdisposisjoner	0	0	0	0	0	0
P20 Interkommunalt samarbeid	2	0	0	0	0	0
Til fordeling drift (fra budsjettskjema 1A)	3 142 899	3 318 168	3 551 793	3 589 101	3 652 480	3 690 643

Budsjettskjema 2A – Investering

Beløp i 1000

	Regnskap	Oppr. bud.	Økonomiplan			
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Finansieringsbehov						
Investeringer i anleggsmidler	366 478	563 300	731 214	726 290	727 410	536 111
Utlån og forskutteringer	167 027	295 000	300 000	300 000	300 000	300 000
Kjøp av aksjer og andeler	351 362	22 500	0	0	0	0
Avdrag på lån	41 789	87 200	221 800	229 700	236 600	241 800
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsetninger	33 280	3 800	0	0	0	-600
Årets finansieringsbehov	959 936	971 800	1 253 014	1 255 990	1 264 010	1 077 311
Ekstern finansiering						
Bruk av lånemidler	-336 912	-659 600	-759 491	-765 699	-791 541	-609 674
Inntekter fra salg av anleggsmidler	0	0	-72 700	-48 000	-48 000	-38 000
Tilskudd til investeringer	-3 918	0	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	-34 595	-48 500	-78 329	-87 039	-77 401	-66 769
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-464 846	-107 900	-221 800	-229 700	-236 600	-241 800
Andre inntekter	-1 738	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	-842 010	-816 000	-1 132 320	-1 130 438	-1 153 542	-956 243
Intern finansiering						
Overført fra driftsbudsjettet	-54 762	-152 000	-120 694	-125 552	-110 468	-121 068
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	-63 163	-3 800	0	0	0	0
Sum intern finansiering	-117 926	-155 800	-120 694	-125 552	-110 468	-121 068
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 2B – per område

Beløp i 1000

	Regnskap	Oppr. bud.	Økonomiplan			
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
P01 Barnehage	4 127	9 800	15 500	7 000	88 500	9 000
P02 Oppvekst	543	4 700	21 500	72 500	2 500	1 500
P03 Samfunnsikkerhet	5 588	1 400	2 000	0	0	0
P04 Byutvikling	208 222	93 000	14 000	9 000	4 000	4 001
P05 Helse-, sosial og omsorgstjenester	12 663	24 500	99 700	66 400	59 400	58 400
P06 Kultur	2 643	5 600	3 900	3 200	3 200	3 200
P07 Ledelse, organisering og styring	2 661	29 200	26 100	11 800	9 800	9 800
P09 Idrett, park og natur	10 308	20 000	84 084	50 000	111 500	38 500
P10 Politisk styring	1 085	1 300	100	100	900	100
P11 Vei	29 202	89 500	45 000	44 000	39 000	139 000
P12 Grunnskoleopplæring	13 772	25 600	201 600	291 400	238 000	104 000
P13 Introduksjonstjenester	0	800	2 030	890	610	610
P14 Vann og avløp	7 477	257 900	135 600	125 400	125 400	125 400
P15 Fellesutgifter/ufordelt	0	0	80 100	44 600	44 600	42 600
P20 Interkommunalt samarbeid	68 187	0	0	0	0	0
Sum investeringer	366 478	563 300	731 214	726 290	727 410	536 111

Budsjettskjema 3 – Oversikt Drift

Beløp i 1000

	Regnskap	Oppr. bud.	Økonomiplan			
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	-154 788	-166 333	-170 642	-176 669	-186 263	-195 581
Andre salgs- og leieinntekter	-303 227	-296 909	-298 680	-298 680	-298 680	-298 680
Overføringer med krav til motytelse	-667 824	-470 278	-481 677	-481 677	-481 677	-481 677
Rammetilskudd	-1 476 838	-1 531 953	-1 620 426	-1 653 715	-1 696 103	-1 741 552
Andre statlige overføringer	-165 450	-156 687	-221 234	-211 801	-199 358	-186 221
Andre overføringer	-69 985	-68 519	-75 202	-75 202	-75 202	-75 202
Inntekts- og formuesskatt	-1 706 968	-1 805 422	-1 899 971	-1 923 274	-1 947 940	-1 972 300
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
Andre direkte og indirekte skatter	0	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	-4 545 080	-4 496 101	-4 767 832	-4 821 018	-4 885 222	-4 951 213
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	1 993 180	1 946 581	2 004 127	2 007 605	2 010 704	2 013 628
Sosiale utgifter	545 014	586 787	594 338	607 667	617 933	626 467
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjensteproduksjon	809 732	918 593	1 093 870	1 119 599	1 178 806	1 215 590
Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjensteproduksjon	698 997	628 759	645 845	646 245	646 245	646 245
Overføringer	381 811	379 243	382 881	383 281	383 681	382 921
Avskrivninger	181 593	190 000	188 500	188 500	188 500	188 500
Fordelte utgifter	-107 004	-132 531	-135 844	-135 844	-135 844	-135 844
Sum driftsutgifter	4 503 323	4 517 431	4 773 718	4 817 053	4 890 026	4 937 507
Brutto driftsresultat	-41 757	21 330	5 886	-3 965	4 803	-13 706
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	-142 230	-137 597	-139 353	-140 111	-139 934	-148 339
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-24	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-921	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Sum finansinntekter	-143 175	-139 597	-141 353	-142 111	-141 934	-150 339
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	91 429	94 804	96 813	100 705	105 211	110 979
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	25	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	69 991	109 236	113 671	115 803	115 523	115 385
Utlån	1 911	900	900	900	900	900
Sum finansutgifter	163 355	204 940	211 385	217 409	221 633	227 263
Resultat eksterne finanstransaksjoner	20 180	65 343	70 031	75 298	79 700	76 925
Motpost avskrivninger						
Motpost avskrivninger	-181 593	-190 000	-188 500	-188 500	-188 500	-188 500
Sum avskrivninger	-181 593	-190 000	-188 500	-188 500	-188 500	-188 500
Netto driftsresultat	-203 170	-103 327	-112 583	-117 167	-103 997	-125 281

Økonomiplan for 2017 - 2020

Bruk av avsetninger

Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	-78 983	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-49 627	-2 000	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-36 847	-813	-8 924	-9 851	-7 393	-1 110
Sum bruk av avsetninger	-165 457	-2 813	-8 924	-9 851	-7 393	-1 110

Avsetninger

Overført til investeringsbudsjettet	54 762	98 000	120 694	125 552	110 468	121 068
Avsatt til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0	0	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	107 383	4 066	813	1 466	922	5 323
Avsatt til bundne driftsfond	45 683	4 074	0	0	0	0
Sum avsetninger	207 828	106 140	121 507	127 018	111 390	126 391

Regnskapsmessig merforbruk (+)/mindreforbruk (-)	-160 798	0	0	0	0	0
---	-----------------	----------	----------	----------	----------	----------

Økonomiplan for 2017 - 2020

Budsjettskjema 4 – Oversikt Investering

Beløp i 1000

	Regnskap	Oppr. bud.	Økonomiplan			
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Investeringsinntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	0	0	-72 700	-48 000	-48 000	-38 000
Andre salgsinntekter	-1 738	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	-78 451	-16 900	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	-34 595	-48 500	-78 329	-87 039	-77 401	-66 769
Statlige overføringer	-3 918	0	0	0	0	0
Andre overføringer	0	0	0	0	0	0
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0	0	0
Sum inntekter	-118 703	-65 400	-151 029	-135 039	-125 401	-104 769
Investeringsutgifter						
Lønnsutgifter	0	0	1 500	0	0	0
Sosiale utgifter	0	0	14 000	12 000	12 000	12 000
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjenesteproduksjon	281 285	536 700	715 714	714 290	715 410	524 111
Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon	3 533	26 600	0	0	0	0
Overføringer	62 854	0	0	0	0	0
Renteutgifter og omkostninger	3 480	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	15 326	0	0	0	0	0
Sum utgifter	366 478	563 300	731 214	726 290	727 410	536 111
Finanstransaksjoner						
Avdrag på lån	41 789	87 200	221 800	229 700	236 600	241 800
Utlån	167 027	295 000	300 000	300 000	300 000	300 000
Kjøp av aksjer og andeler	351 362	22 500	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond	2 197	3 800	0	0	0	-600
Avsatt til bundne investeringsfond	31 084	0	0	0	0	0
Sum finanstransaksjoner	593 458	408 500	521 800	529 700	536 600	541 200
Finansieringsbehov	841 233	906 400	1 101 986	1 120 951	1 138 609	972 542
Finansiering						
Bruk av lån	-336 912	-659 600	-759 491	-765 699	-791 541	-609 674
Salg av aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-386 395	-91 000	-221 800	-229 700	-236 600	-241 800
Overført fra driftsbudsjettet	-54 762	-152 000	-120 694	-125 552	-110 468	-121 068
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-134	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-60 833	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	-2 197	-3 800	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Sum finansiering	-841 233	-906 400	-1 101 985	-1 120 951	-1 138 609	-972 542
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0

Vedlegg 4

Drammen Eiendom KF

Økonomiplan 2017-2020

Drammen Eiendom KF

ØKONOMIPLAN 2017-2020

Styrebehandlet: 26.9.2016

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	4
2	ØKONOMI.....	4
2.1	DRIFTSBUDSJETT.....	4
2.1.1	Husleie eksisterende leieforhold.....	4
2.1.2	Leie fra nye investeringer.....	4
2.1.3	Overtakelse av Havnearealer på Tangen.....	4
2.1.4	Økt leie fra Drammen Parkering KF.....	4
2.1.5	Husleie fra boliger – endret justeringsregler.....	4
2.1.6	Salg renholdstjenester.....	5
2.1.7	Andre inntekter.....	5
2.2	DRIFTSKOSTNADER.....	5
2.2.1	Lønnsutgifter.....	5
2.2.2	Administrasjonskostnader.....	5
2.2.3	Innleie av boliger og annen eiendom.....	5
2.2.4	Eiendomsdrift.....	5
2.2.5	Vedlikehold.....	6
2.2.6	Vedlikehold innleide Bo- og servicesentre.....	6
2.2.7	Renteinntekter.....	6
2.2.8	Rentekostnader.....	6
2.2.9	Avskrivninger.....	6
2.2.10	Avdrag.....	6
2.2.11	Eieruttak.....	6
2.2.12	Resultat og kontantstrøm.....	7
2.2.13	Driftsbudsjett 2017.....	8
3	INVESTERINGSBUDSJETT.....	9
3.1	FINANSIERING.....	9
3.1.1	Salg av eiendom.....	9
3.1.2	Tilskudd / Tippemidler.....	9
3.1.3	Mva -kompensasjon.....	9
3.1.4	Opptjent egenkapital.....	9
3.2	KUNSTNERISK UTSMYKNING.....	10
3.3	OPPGRADERING AV BYGNINGSMASSEN.....	10
3.4	BARNEHAGE.....	10
3.4.1	Fjell, Fjellhagen erstatningsbarnehage (Fjell 2020).....	10
3.4.2	Etablering av nye barnehageplasser.....	10
3.4.3	Oppgradering og uteområder i barnehagene.....	11
3.4.4	Oppgradering bygningsmassen.....	11
3.5	OPPVEKST.....	11
3.5.1	Strømsø skole, oppgradering.....	11
3.6	HELSE OG OMSORG.....	11
3.6.1	Utvikling av Helseknutepunkt.....	11
3.6.2	Gilhus Gård.....	12
3.6.3	Erik Olsens gate 3 og 7 (BO7), oppgradering.....	12
3.6.4	Marienlyst HOD - Strømsø BSS, ombygging.....	12
3.6.5	Krisesenter/Bris.....	12
3.6.6	Betzy Kjeldbergsvei 167, oppgradering.....	12
3.6.7	Kommunale utleieboliger.....	12
3.6.8	Oppgradering institusjonsbygg.....	12
3.6.9	Oppgradering boligmassen.....	12
3.7	KULTUR- FRITID.....	12
3.7.1	Oppgradering bygningsmassen.....	12
3.8	LEDELSE ORGANISASJON OG STYRING.....	13
3.8.1	Oppgradering bygningsmassen.....	13

3.9	IDRETT, PARK, NATUR.....	13
3.9.1	Fjell Allmenning.....	13
3.9.2	Marienlyst – Multifunksjonshall.....	13
3.9.3	Åssiden – fotballhall, avsetning.....	13
3.9.4	Øren – Driftsbygning og infrastruktur.....	13
3.9.5	Drammensbadet – inngangsparti mv.....	14
3.9.6	Oppgradering bygningsmassen.....	14
3.10	UNDERVISNING.....	14
3.10.1	Utredning av skolekapasitet.....	14
3.10.2	Brandengen skole - flerbrukshall.....	14
3.10.3	Brandengen skole - fremtidig utbygging.....	14
3.10.4	Fjell 2020 – Skole, Flerbrukshall og Aktivitetshus.....	15
3.10.5	Øren skole – skoleutvidelse og rehabilitering.....	16
3.10.6	Aronsløkka skole – skoleutvidelse og rehabilitering.....	16
3.10.7	Børresen ungdomsskole – arealtilpasninger og inneklima administrasjon..	16
3.10.8	Strømsø inntaksområde - ungdomsskolekapasitet.....	17
3.10.9	Danvik skole - arealtilpasninger.....	17
3.10.10	Barneskolekapasitet Gulskogen/Rødskog.....	17
3.10.11	Oppgradering bygningsmassen.....	17
3.11	OPPGRADERING TEKNISKE ANLEGG.....	18
3.11.1	Ufordelt ramme til teknisk oppgradering kr. 7,0 mill.	18
3.12	UTVIKLING AV EIENDOM.....	18
3.12.1	Ramme til strategiske kjøp av eiendom.....	18
3.12.2	El biler – ladestasjoner for kommunens el biler.....	18
3.12.3	Generell investeringsramme.....	18
3.12.4	Bevilgninger 2016 som ble overført til 2017.....	19
3.12.5	Investeringsbudsjett / oversikt.....	20

1 Innledning

Bystyret vedtok i november 2014 ny eierstrategi for Drammen Eiendom KF (DEKF). Eierstrategien bygger i all hovedsak opp under virksomheten slik den har vært drevet tidligere. Økonomiplan for 2017-20 er basert på ytre rammebetingelser som tidligere og forventninger fra eier som ligger nedfelt i eierstrategien.

2 Økonomi

2.1 DRIFTSBUDSJETT

2.1.1 Husleie eksisterende leieforhold

De kommunale husleiene justeres med 4,4 % som tilsvarer endringene i KPI fra 15.7.15 til 15.7.16. Dette gjelder både leieforhold i våre egne bygg og innleie-/fremleieforhold. Øvrige inntekter fra boliger og andre private leieforhold følger kontrakt, men har i all hovedsak også KPI-justering.

2.1.2 Leie fra nye investeringer

Nye kommunale leieforhold baseres på en kalkulasjonsrente på 3,5 % og avskrivninger tilpasset investeringens økonomiske levetid, normalt på 2,5 % (40 år) på nye komplette bygg. Der hvor levetiden er lavere, f.eks. nye teknisk utstyr, øker avskrivningssatsen tilsvarende. Avskrivningselementet i husleien beregnes ut fra brutto investering, mens rentedelen beregnes ut fra netto investering. I tillegg beregnes FDV (forvaltning, drift og vedlikeholdskostnad) på kr. 350 kr. pr. m².

2.1.3 Overtakelse av Havnearealer på Tangen

Drammen kommune v/Drammen Eiendom KF inngikk i 2016 avtale med Drammen Havn om overføring av alle havnearealer på Tangekaia tilbake til Drammen Kommune fra 01.01.2017. Avtalen innebærer at Drammen Havn kompenseres ved at de får redusert dagens kostnader til arealeie til Drammen Eiendom til kr. 0,-. Dette utgjør et bortfall av inntekter for DEKF på kr. 5,3 mill.

DEKF vil ved overføring av eierskapet på sin side overta alle leieinntekter på eksisterende eiendommer og bygninger på Tangenkaia med brutto kr. 6,5 mill. Budsjett konsekvensen av dette er at økning i våre brutto leieinntekter med kr. 1,2 mill. (6,5 -5,3) og økning i våre FDV- kostnader med kr.1,2 mill. Resultateffekt kr. 0,-.

2.1.4 Økt leie fra Drammen Parkering KF

Virksomheten til Drammen Parkering KF skal splittes i 2, hvorav privatrettslig / kommersiell parkering i fremtiden skal utføres av et aksjeselskap.

Dette innebærer at selskapet skal leie 5 parkeringsplasser fra DEKF. Det pågår avtaleavklaringer om leiebeløp og fordeling av kostnader. Foreløpig anslag er at DEKF vil få en netto leieinntekt for arealene etter fradrag for driftskostnader som skal innarbeides i budsjettet. Det legges foreløpig til grunn at nettobeløpet på kr. 2,2 mill. blir overført kommunen som eieruttak.

2.1.5 Husleie fra boliger – endret justeringsregler.

Kostnadsdekkende husleie ble innført fra 01.01.2013, og fra 01.01.2016 vil alle leietakere som omfattes ha fått ny husleie. Kostnadsdekkende husleie beregnes ut fra at

alle kostnader til eiendomsmassen skal dekkes. Husleien skal justeres i samsvar med kostnadsutvikling i driftskostnader, verdiutvikling på boligmassen og gi en avkastning tilsvarende Norges Banks styringsrente med et tillegg på 2 %. For 2017 vil leieobjektsprisen økes med 4,8 %.

2.1.6 Salg renholdstjenester.

DEKF har ansvar for innkjøp av renhold i Drammen kommune. Renholdet er nå fordelt på tre leverandører, en leverandør som har to roder og to leverandører som har en rode hver, til sammen fire kontrakter. Det siste anbudskonkurransen på renhold har gitt reduserte priser. Dette innebærer at vi allikevel forventer en økning i prisene fra leverandørene på ca. 2,9 % i 2017.

DEKF kjøper inn renhold på vegne av kommunen for ca. kr. 40,2 mill. og budsjetterer med en margin mellom innkjøp og utfakturert salg på ca. kr. 2,3 mill. for å dekke kostnadene knyttet til gjennomføring og oppfølging av innkjøp og leverandører, samt usikkerhet knyttet til konkurranseutsetting av 2 av kontrakter som går ut i 2016.

2.1.7 Andre inntekter

Andre inntekter består hovedsaklig av inntekter fra byggherrefunksjonen med kr. 3,4 mill., salg av energi fra energisentralene på Marienlyst og Landfalløya med kr. 6,0 mill.

2.2 Driftskostnader

2.2.1 Lønnsutgifter

Lønnskostnadene budsjetteres med kr. 29,6 mill. I dette er inkludert en forventet generell lønnsvekst på ca. 3,0 % i forhold til 2016. Dette ligger noe over kommunens generelle forventede lønnsvekst (2,5 %). Dette skyldes vårt behov for tilpasninger til et krevende rekrutteringsmarked i byggebransjen. Det er også lagt inn 1,5 nye årsverk knyttet til forvaltning, drift og oppfølging av økt bygningsmasse og innleie.

2.2.2 Administrasjonskostnader.

Administrasjonskostnadene holdes på nåværende nivå med justering for deflator 2,5 %.

2.2.3 Innleie av boliger og annen eiendom

På vegne av kommunen leier DEKF inn en rekke eiendommer fra private utleiery som fremleies til kommunens virksomheter. Kostnadene må sees i sammenheng med leieinntektene. DEKF har begrenset risiko knyttet til disse fremleieforholdene, da innleiearealene i all vesentlighet er fremleiet med tilsvarende avtalevilkår til kommune og stat (NAV). DEKF beregner et forvaltningshonorar på 1,0 % og maks kr. 50.000,- av leiebeløpet.

2.2.4 Eiendomsdrift

Det foreslås en økning av kostnader til eiendomsdrift med kr. 4,6 mill., og med tillegg av en forventet prisvekst kr. 1,5 mill. til totalt kr. 64,6 mill. Dette skyldes hovedsaklig ferdigstilling av nye byggeprosjekter som genererer både nye inntekter og kostnader til drift, og at det har vært et volum og en kostnadsutvikling utover prisveksten.

2.2.5 Vedlikehold

P.g.a økte arealer og inntekter foreslås ordinært vedlikehold av bygningsmassen økt med kr. 10,6 mill. i tillegg til justering for prisvekst kr. 1,8 mill. til totalt kr. 50,4 mill. Økte inntekter gir altså grunn til å videreføre satsning på godt vedlikehold.

2.2.6 Vedlikehold innleide Bo- og servicesentre

Drammen kommune har leiet inn 3 sykehjem. Losjeplassen, Hamborgstrøm og Saniteten. Innleien forvaltes via DEKF. Det har i leien ikke vært tatt høyde for leietakers ansvar for indre vedlikehold. Det har blitt håndtert i over virksomhetenes driftsbudsjett. Leieavtalene på 2 av sykehjemmene har såkalte renteklausuler. P.g.a lavt rentenivå er leien redusert med samlet ca. kr. 1,5 mill. pr. år. Det foreslås at denne innsparingen holdes igjen i DEKF, uten at leien til virksomhetene reduseres. Beløpet avsettes til å dekke ansvaret for indre vedlikehold.

For 2017 avsettes kr. 3,0 mill. som følge av oppspart beløp også fra 2016.

2.2.7 Renteinntekter

Det budsjetteres med renteinntekter på kr. 1,7 mill. i 2017, som er uendret fra 2016.

2.2.8 Rentekostnader

DEKF opptar lån via kommunens lånefond. Renter og avdrag er beregnet ut fra beregnet gjeld pr. 1.1.2017, fratrukket avdrag gjennom året. Nye kommunale leieforhold baseres på en kalkulasjonsrente på 3,5 %. På lån knyttet til boliger og private leieforhold hvor DEKF har renterisiko er det tidligere beregnet en rente på 5,8 %. Dette foreslås endret til 3,5 % som utgjør en effekt på kr. 5,1 mill. Ved utgangen av 2016 utgjør gjeld eksterne leieforhold kr. 226,5 mill. Rentekostnadene blir på i alt kr. 116,6 mill.

2.2.9 Avskrivninger

DEKF fører regnskap etter regnskapslovens prinsipper, og avskriver eiendelene lineært i henhold til forskrifter for kommunale foretak. Dette innebærer at bygningsmassen i hovedsak avskrives med 2,5 %, det vil si en levetid på 40 år. For 2017 er avskrivningene beregnet til kr. 120,9 mill., en økning på ca. kr. 5,4 mill. fra 2015 som skyldes nye ferdigstilte prosjekter og kortere avskrivningstid på skole paviljonger.

2.2.10 Avdrag

DEKF tar opp lån i kommunens lånefond som på sin side låner inn fra banker og kredittinstitusjoner. Lånefondet og dermed DEKF følger kommunelovens bestemmelser om minimumsavdrag på lån. I dette ligger at lånenes gjenværende løpetid ikke kan overstige gjenværende levetid på kommunens samlede eiendeler. DEKF beregner å nedbetale lån basert på en levetid på eiendelene på ca. 28 år, noe som innebærer beregnede avdrag på omkring kr. 117,2 mill. i 2017.

2.2.11 Eieruttak

Drammen kommune henter ut avkastning fra DEKF gjennom årlige eieruttak. Eieruttak kan sammenliknes med utbytte i et aksjeselskap. Eieruttaket er i 2017 budsjettert til kr. 58,4 mill., som består av samme nivå som i 2016, oppjustert med kommunal deflator på 2,5 % (kr. 1,2 mill) og endring på rente knyttet til lån boliger og private leieforhold (effekt kr. 5,1 mill.) ref. pkt. 2.2.8 samt korreksjon på ny parkeringsordning (kr. 2.2 mill) ref. pkt. 2.1.4 og momskompensasjon for borettslag/sameier (kr. 0.455 mill.).

2.2.12 Resultat og kontantstrøm

Resultat før salg av eiendom budsjetteres med kr. 62,8 mill. som er en økning fra 2016 på kr. 12,7 mill. Av resultatet er det som nevnt lagt til grunn et eieruttak på kr. 58,3 mill. Etter betaling eieruttak og avdrag vil kontantstrøm før salg være på kr. 8,2 mill. Alle kapitalinntekter fra salg benyttes til finansiering av nye investeringer. Positivt resultat og kontantstrøm, gir også grunnlag for at investeringer også kan finansieres med opptjent egenkapital.

2.2.13 Driftsbudsjett 2017

DRIFTSBUDSJETT 2017	Budsj. 2016	Budsj. 2017	Endring 2016-2017	Endring %	Andel KPI/defl.
DRIFTSINNEKTER					
Kommunale husleieinntekter	384,3	430,1	45,8	10,6 %	10,8
Eksterne leieinntekter	46,1	51,6	5,5	10,7 %	2,2
Leieinntekt boliger	89,6	93,9	4,3	4,6 %	0,9
Salg renholdstjenester	40,3	42,5	2,2	5,3 %	1,9
Andre Inntekter	10,3	10,0	-0,3	-3,3 %	0,4
SUM DRIFTSINNEKTER	570,6	628,1	57,5	9,2 %	27,8
DRIFTSUTGIFTER					
Lønnskostnader	28,3	29,6	1,2	4,2 %	
Administrasjonskostnader	4,7	4,8	0,1	2,4 %	0,1
Innleiekostnader	122,3	139,5	17,2	12,3 %	6,2
Innkjøp renhold	39,1	40,2	1,1	2,8 %	1,8
Eiendomsdrift	58,5	64,6	6,1	9,5 %	1,5
Vedlikehold	38,1	50,4	12,3	24,4 %	1,8
Tap på fordringer (7830, 7831)	0,4	0,5	0,1	20,0 %	0,0
Avskrivninger	114,1	120,9	6,8	5,6 %	
SUM DRIFTSUTGIFTER	405,4	450,5	45,0	10,0 %	11,4
			-		
DRIFTSRESULTAT	165,2	177,6	12,5	7,0 %	7,9
			-		
Finansinntekter	1,7	1,7	0,0	0,0 %	
Finansutgifter	116,7	116,6	-0,2		
SUM FINANS	115,0	114,8	-0,2		
			-		
RESULTAT før Eiendomssalg	50,1	62,8	12,7	20,2 %	
			-		
Inntekter fra salg av eiendom	23,0	33,0	10,0	30,3 %	
Bokført verdi solgte eiendommer	6,9	10,0	3,1	31,0 %	
Kostnader ved salg av eiendommer	-	-	-		
RESULTAT SALG EIENDOM	16,1	23,0	6,9	30,0 %	
Forsikringsoppgjør	-		-		
			-		
NETTO RESULTAT	66,2	85,8	19,6	22,8 %	
Kontantstrøm					
Kontantstrøm før salg		183,7			
Avdrag		117,2			
Eieruttak		58,4			
Netto kontantstrøm		8,2			

3 INVESTERINGSBUDSJETT

Investeringsbudsjettet til DEKF gjenspeiler det behov Drammen kommune har for investeringer i fast eiendom. Alle investeringer blir initiert etter bestillinger fra basisorganisasjon og bystyre. Noen av investeringsforslagene i herværende budsjett kan derfor bli endret i forbindelse bystyrets behandling og prioriteringer. Hovedtallene i investeringsforslaget er gjengitt i tabellen nedenfor.

Det er viktig å påpeke at planlegging og prosjektering kan være i forskjellige faser for de ulike investeringstiltakene. Noe er på skissestadiet, mens andre kan være grundigere gjennomgått og prosjektert. Investeringsbeløpene må derfor normalt kvalitetssikres og endelige rammer for utbyggingen er ikke endelig før etter at prosjektering er gjennomført. Alle investeringer budsjetteres med brutto investering. Det vil si inkl. mva. Mva-kompensasjon og eventuelle tilskudd føres som finansiering.

3.1 *Finansiering*

DEKF har i hovedsak 5 kilder til finansiering: låneopptak via kommunes lånefond, tilskudd, refusjon merverdiavgift, egenfinansiering ved salg av eiendom eller bruk av opptjent egenkapital.

For DEKF vil salg av eiendom normalt innebære at leieinntekter knyttet til eiendommen bortfaller. Det er derfor avgjørende at midlene blir satt inn i prosjekter som kan gi samme avkastning som er nødvendig for å dekke rente og avdragsutgifter som fortsatt løper. Eiendomssalgene i kommende periode må sees i sammenheng med de store kravene til eiendomssalg som videreføres fra tidligere økonomiplaner.

3.1.1 Salg av eiendom

Salg av eiendom er en kilde til egenfinansiering av investeringer. I gjeldende økonomiplan budsjetteres det med salg av eiendom ekskl. bolig på kr. 3,0 mill. pr år i perioden. Det er knyttet stor usikkerhet til endelige salgsbeløp.

Det foreslås dessuten at prosjekt Leie til Eie videreføres. Det innebærer at det blir gjennomført salg av boliger til beboere, men hvor forutsetningen vil være at salgsmidlene skal gå til nye kjøp. Det foreslås avsatt en ramme på kr. 30,0 mill. pr. år til dette formålet. Alt salg av eiendom som måtte gjennomføres går til finansiering av nye investeringer.

3.1.2 Tilskudd / Tippemidler

I forslaget til investeringsbudsjett legges det til grunn tilskudd fra Husbanken til kjøp av boliger (20 % av investeringen). Til bygging av flerbrukshaller forutsettes prosjektene å tilpasse seg regelverk for å motta optimalt tilskudd fra tippemidler. Pt. beregnes tilskuddet til kr. 10,0 mill. pr. hall.

3.1.3 Mva -kompensasjon

Fra 2015 går all opparbeidet mva-kompensasjon til finansiering av investeringene. I investeringsbudsjettet føres det fortsatt brutto investering, mens mva-kompensasjon føres opp som finansiering.

3.1.4 Opptjent egenkapital

DEKF har gjennom positive resultater opparbeidet en solid egenkapital og også tilfredsstillende likviditet. Det er naturlig at egenkapitalen benyttes til å finansiere

investeringer for å unngå låneopptak. For 2017 foreslås det å benytte kr. 10,0 mill. til dette.

3.2 Kunstnerisk Utsmykning

Bystyret har vedtatt at det for byggeprosjekter skal avsettes 2 % av investeringsbeløpet til et fond for kunstnerisk utsmykning. Ordningen begrenser seg til bygninger til publikumsformål – dog ikke idrettsanlegg. Avsetningen er dessuten begrenset oppad til kr. 2,0 mill. pr. nybygg og kr. 0,5 mill. oppgradering. Fondet skal disponeres av en kunst-/ tverrfaglig arbeidsgruppe og forvaltes av DEKF.

3.3 Oppgradering av bygningsmassen

Eiendommene krever løpende investeringer for å opprettholde en tidsmessig standard som erstatning for avskrivninger for slit og elde. Det er derfor foreslått investeringsmidler til oppgradering av eiendommene innenfor de ulike programområdene. Ettersom dette er mindre reinvesteringer som ikke er nye tiltak initiert fra leietakerne belastes ikke disse med nye husleier. Disse midlene prioriteres av DEKF ut fra faglige vurderinger. For enkelte programområder inneholder oppgraderingsposten i tillegg tiltak som initieres av leietakerne for ombygginger og endret funksjonalitet. Denne delen blir belastet med husleie.

Det er i kommende økonomiplan foreslått en endring i rammene, ved at tidligere avsetninger til ENØK tiltak utgår, og at midlene innlemmes i de ordinære oppgraderings-tiltakene.

3.4 Barnehage

3.4.1 Fjell, Fjellhagen erstatningsbarnehage (Fjell 2020)

Som følge av byggingen av nytt Aktivitetshus/ flerbrukshall på Fjell, vil Fjellhagen barnehage flyttes/ reetableres i dagens bydelshus. Arealene skal rehabiliteres og tilrettelegges for samlokalisert drift av barnehage og Fjell Helsestasjon, mens øvrige funksjoner som pr. nå er lokalisert i bydelshuset, flyttes i Aktivitetshuset.

Prosjektet igangsettes etter ferdigstillelse av Aktivitetshuset og forventes gjennomført i løpet av 2019.

Det tas sikte på at barnehagen vil kunne fortsette driften i dagens lokaler under bygging av Aktivitetshuset. Det vil ikke være behov for midlertidige barnehagelokaler og tidligere signalisert investeringsbehov kan nedjusteres fra kr. 41,0 mill. til kr. 35,0 mill. (inkl. mva), ekskl. inventar og utstyr.

3.4.2 Etablering av nye barnehageplasser

Som en videreføring av tidligere ØKP, er det i ØKP 2017-20 foreslått avsatt totalt kr. 47,0 mill. til etablering av nye barnehageplasser i perioden. Utviklingsplan for barnehagebygg (Cowi 2016) dokumenterer hvor behovet for økt kapasitet er størst og danner grunnlag for beslutning om lokalisering og investering. Det er Strømsø inntaksområde som utpeker seg med størst økning i barnetall i perioden og antatt vil få størst etterspørsel etter nye barnehageplasser. Ut fra dette vil det være naturlig å vurdere etablering av nye barnehageplasser innenfor dette inntaksområdet. Det foreslås kr. 1,0 mill. til utredningsarbeid i 2017.

3.4.3 Oppgradering og uteområder i barnehagene

Kommunen ønsker en oppgradering av uteområdene i barnehagene og det er skissert et omfang med et oppstartsbeløp på kr. 7,0 mill. i 2017 og deretter 2,0 mill. pr. år. Drammen Eiendom KF har ikke deltatt i forprosjekt og det er pt. uavklart hvilke tiltak som ønskes gjennomført. Det legges til grunn at det etableres et prosjekt hvor ansvar både for investering og drift klargjøres.

3.4.4 Oppgradering bygningsmassen

Det avsettes kr. 2,0 mill. pr. år til generell oppgradering av barnehagene i økonomiplanperioden.

3.5 Oppvekst

3.5.1 Strømsø skole, oppgradering

Bystyret har bedt DEKF utarbeide en rapport om fremtidig bruk av Strømsø skole. Det er utarbeidet en egen rapport som vedlegg til denne økonomiplanen (vedl.1)

Drammen eiendom KF foreslår at det avsettes kr. 90,0 mill. eks. mva. til oppgradering av hovedbygg på tidligere Strømsø skole, til kontorformål, med oppstart 2017 og ferdigstillelse 2018. Bygget er aktuelt for relokalisering av Senter for oppvekst som i dag holder til i innleide lokaler.

Bygningen har stått uten leietaker side Frydenhaug skole flyttet ut, og det er behov for en omfattende oppgradering av bygningen. Bygningen er verneverdig og Drammen Eiendom KF foreslår å ivareta bygget gjennom en grundig oppgradering til tidsmessig og forskriftsmessig standard. Det vil også bli vurdert å oppgradere tidligere rektorbolig og noe enklere oppgradering av spesialbygget innenfor rammen.

Det vurderes om bygget kan overføres til Drammen kommunale Pensjonskasse når oppgraderingene er gjennomført. Hovedbygget kan være et godt investeringsobjekt for pensjonskassen.

Resten av eiendommen foreslås i forbli i kommunens eie som en del av en arealreserve for senere utvikling av annen sosial infrastruktur og formålsbygg i kommunen. Gymsalbygget er for tiden i bruk til idrettsaktivitet. Det kan også være aktuelt å involvere Drammen Kommune eiendomsutvikling AS for utvikling av på deler av eiendommen.

3.6 Helse og Omsorg

3.6.1 Utvikling av Helseknutepunkt.

Det pågår kartlegging og planlegging av fremtidens omsorgstjenester og botilbud. I den forbindelse er det behov for å avsette investeringsmidler i perioden. Samtidig er det viktig å avsette midler til planlegging og prosjektering av nye arealer. I samråd med rådmannen er det derfor antydnet en foreløpig avsetning på 5 mill pr. år de første 2 årene og deretter kr. 100 mill .pr. år de 2 siste årene i perioden.

3.6.2 Gilhus Gård

Drammen eiendom KF eier Gilhus gård i Lier som i dag benyttes til planteproduksjon og lager / verksted for VNI. Det pågår en prosess for å videreutvikle gården. Bl.a til økt aktivitet og arbeidstrening. Blant annet er Bybieprosjekt en aktuell aktivitet. Foreløpige skisserte behov tilsier en mulig ombygging av sidebygning til kontor/ personalfunksjoner på 92 m² og nye garderober/våtrom i låven på ca. 100 m². Med en anslått kostnad på kr. 30.000 pr. m² innebærer den en investering på ca. 6 mill.

3.6.3 Erik Olsens gate 3 og 7 (BO7), oppgradering

Prosjektet ble vedtatt i ØKP 2016. Beløpet gjelder tilbakeføring av periodisert kr. 4,0 mill. til 2017

3.6.4 Marienlyst HOD - Strømsø BSS, ombygging

Det ble i 1. tertial behandlet behov for ombygginger på Strømsø BSS etter at hjelpemiddellageret flyttet ut. Det ble i revidert budsjett for 2016 lagt inn kr. 8,0 mill. for å sikre oppstart og med sikte på å fremme restfinansieringen i økonomiplan. Det foreslås nå å bevilge restbeløpet på kr. 8,0 samlet investering på kr. 16,0 mill.

3.6.5 Krisesenter/Bris

Det er skissert behov for nytt lokalisering av krisesenter. Det foreslås å avsette kr. 1,0 mill. til utredning i 2017.

3.6.6 Betzy Kjeldbergsvei 167, oppgradering

Det er behov for oppgradering av en av våre boligblokker utvendig med fasader, vinduer og tak. Betzy Kjeldbergsvei 167 har 16 leilighet. Det foreslås avsatt kr. 5,0 mill. i 2017 til oppgradering.

3.6.7 Kommunale utleieboliger

Ny boligsosial handlingsplan gir føringer for DEKF's investeringer og aktivitet innenfor boligområdet. Det er naturlig å forelå videreføring av en aktiv investeringsstrategi med kr. 35,0 mill. pr. år. Av dette forutsettes videreføring av prosjektet av boliger gjennom leie til eie å finansiere kr. 30,0 mill.

3.6.8 Oppgradering institusjonsbygg

Årlig investeringsramme på kr. 6,0 mill. foreslås videreført i perioden. – hvorav kr. 4 mill. ikke gir husleie.

3.6.9 Oppgradering boligmassen

Det avsettes kr. 8,0 mill. til generell oppgradering av bygningsmassen for å dekke slit og elde.

3.7 Kultur- fritid

3.7.1 Oppgradering bygningsmassen

Det foreslås avsatt kr. 1,0 mill. til generell oppgradering av bygningsmassen innenfor kultur og fritid.

3.8 Ledelse Organisasjon og Styring

3.8.1 Oppgradering bygningsmassen

Det avsettes kr. 1,0 mill. til generell oppgradering av bygningsmassen.

3.9 Idrett, Park, Natur

3.9.1 Fjell Allmenning

Etablering av et offentlig sentrumsområde «allmenning» på Fjell har vært i fokus i forbindelse med reguleringsplanarbeidet og øvrige føringer for prosjektet. Konkret innebærer dette

- etablering av øvre del av allmenningen; Fjell torg (kombinert med parkering)
- opparbeidelse av skråningen som parkområde med gang- og sykkelveier mellom Bydelshus og Laurits Grønlands vei.
- opparbeidelse av nedre del av allmenningen (aktivitetsflater, kobling mot skolegård)

Prosjektet må gjennomføres etappevis, i takt med utbygging av aktivitetshus og skole. Rekkefølgebestemmelser i reguleringsplan og tomteforhold tilsier at det er hensiktsmessig å utføre arbeidene som del entreprisekontrakt for byggeprosjektene. Planlegging og prosjektering må skje i samarbeid med Byplanavdelingen /DK og VNI/DK.

Foreløpige kostnadsestimater for opparbeidelse av øvre del av allmenningen og skråningen angir et investeringsbehov på kr. 21,0 mill. Arealet er på ca. 5 000 m² (torg/parkering) og ca. 20 000 m² opparbeidet skråning med veier/plasser/ ramper og plen/parkmessig.

I tillegg kommer opparbeidelse av nedre del av allmenningen som er planlagt finansiert gjennom allerede foreliggende investeringsrammer for Fjell 2020 – nærområdetiltak (programområde 4 Byutvikling).

3.9.2 Marienlyst – Multifunksjonshall

Tidligere vedtatt utredning gjennomført. Videre prosjektprosess tilpasses pågående reguleringsarbeid.

Det er lagt inn kr. 5,0 mill. til prosjektering i 2020, og foreløpig antatt gjennomføring i 2021-2023. Total investering kr. 367,0 mill., tilsvarer alternativet med tilskuerkapasitet på 8 000, jfr. bystyrets vedtak 16.06.2015. Kostnadsestimatet er fra 2014 og må kvalitetssikres/prisjusteres når prosjektering iverksettes.

3.9.3 Åssiden – fotballhall, avsetning

Investering på kr. 60,0 mill. i 2019 foreslås videreført som vedtatt i tidligere ØKP.

3.9.4 Øren – Driftsbygning og infrastruktur

Tidligere vedtatt investeringsramme foreslås øket med kr. 10,0 mill., til en samlet investering på kr. 20,0 mill. Investeringene skal dekke kostnader til driftsbygg for kunstisbanen som inneholder hovedstrømforsyning (trafo), tekniske rom for baneanlegget, garasjer for ismaskin/traktor og lager/utstyrrom for Drammens Ballklubb. I tillegg til driftsbygget legges betydelig infrastruktur for å ivareta krav til VA og energiutveksling med brønnpark. I forbindelse med flerbrukshall, kunstisbane og

skoleutvidelse på Øren skal det bygges et koordinert, energieffektivt anlegg basert på jordvarme for utveksling av varme mellom skole, hall og bane. Anlegget gir muligheter for å fase ut skolens oljekjel og sikre en høyere andel fornybar energi i anlegget som helhet.

3.9.5 Drammensbadet – inngangsparti mv

Det foreslås kr. 5,0 mill. til nytt inngangsparti mv. ved Drammensbadet

3.9.6 Oppgradering bygningsmassen

Det foreslås avsatt kr. 4,0 mill. pr. år i perioden, til generell oppgradering av bygningsmassen.

3.10 Undervisning

3.10.1 Utredning av skolekapasitet

Det er utarbeidet en *Utviklingsplan for skole- og barnehagebygg i Drammen 2016-2036* som ble lagt fram for bystyret 13.09.2016. Utredningen viser prognoser for barne/elevtall i perioden og kapasitet ved de enkelte skolene/inntaksområdene. I tillegg er det utført mulighetsstudier for utvalgte bygg for å se nærmere på mulig arealoptimalisering og forbedringer. Utviklingsplanen gir grunnlag for vurdering av behov for både helt nye bygg og utvidelser/forbedringer av eksisterende anlegg.

3.10.2 Brandengen skole - flerbrukshall

Brandengen skole har behov for nye kroppsøvningsarealer. Det er fra tidligere avsatt investeringsramme for selve flerbrukshallen er kr. 50,0 mill. inkl. mva (eks. inventar og utstyr).

Dette fordeler seg på kr. 10,0 mill. i 2016 og kr. 40,0 mill. i 2017. Tilbudskonkurranse for flerbrukshallen avholdes høsten 2016 med sikte på oppstart og anleggsgjennomføring i 2017.

3.10.3 Brandengen skole - fremtidig utbygging

Brandengen skole har behov for nye undervisningsarealer. Det er fra tidligere avsatt kr. 130,0 mill. Det estimeres foreløpig et investeringsomfang på kr. 80,0 mill. basert på en skoleutvidelse på 2 000 m² BTA. Dette fordeler seg på kr. 16,0 mill. i 2016, kr. 20,0 mill. i 2017 og kr. 44,0 mill. i 2018. Restbeløpet på kr. 50 mill. er avsatt til arealerverv til hall og skole. DEKF jobber aktivt med strategisk oppkjøp av eiendommer basert på frivillige ordninger. Dette vil kreve investeringsmidler utenom de som er avsatt til hall og skolebygg. Endelige omkostninger ved erverv av eiendommer er derfor ikke endelig avklart.

Det er tegnet egen utbyggingsavtale for prosjektet når det gjelder opparbeidelse av gangforbindelser, trafikktiltak, VA-anlegg osv. Omfang og kostnader til dette er ikke endelig kartlagt.

DEKF vil, i lys av den nye *'Utviklingsplan for skolebygg'* vurdere kapasiteten i eksisterende skolebygg og beregne behov for nybygg/ombygging for å ivareta nye krav til læringsarealer for Brandengen skole totalt sett. Prosjektering av nybygg og evt. ombygginger i eks. skole planlegges iverksatt i 2017. Dette vil danne grunnlag for mer eksakte investeringsrammer i ØKP 2018-21.

Leieavtalen for modulbyggene ble inngått i 2014 og gjelder for 2+2 år. Derfor bør mer permanente lokaler kunne avløse disse i 2018.

3.10.4 Fjell 2020 – Skole, Flerbrukshall og Aktivitetshus

Skole

I ØKP 2015 ble det avsatt en investeringsramme på kr. 150,0 mill. for rehabilitering og utvidelse av Fjell skole. Estimater tok utgangspunkt i en dimensjonering av skolen for ca. 600 elever (i tråd med skolebehovsanalyse fra 2014). Resulterende arealbehov iht. nøkkeltallsberegning er på ca. 7 000 m² og kostnadselementene består av: totalrehabilitering av eksisterende bygningsmasse (kr. 120,0 mill.) – omfatter 6 000m², arealutvidelse i nybygg (kr. 30,0 mill.) – omfatter ca. 700-1 000m²

Hall og aktivitetshus

I ØKP 2015 er det også avsatt kr. 120,0 mill. til bygging av nytt flerbrukshall/aktivitetshus på Fjell (hall nr. 1). Prosjektet er del av Fjell 2020 satsingen. Avsetningen tok utgangspunkt i overordnede kalkyler utarbeidet av Byggsanalyse i 2013 for et bygningsvolum på ca. 4 000m² i skrått terreng, ekskl. inventar og utstyr og utomhusanlegg.

Endringer

Samlet avsatt investeringsrammer var kr. 270 mill. Ovennevnte premisser er endret gjennom reguleringsplan utarbeidet i løpet av 2016. For å sikre etablering av sammenhengende grøntstrukturer mot allmenningen og trygge skolegårds løsninger kreves det at 2 av skolens eldste bygninger rives og erstatningsbygg ønskes etablert i kompakte bygningskropper. Ved behov for å øke skolens kapasitet vil det være mulig å bygge en etasje høyere enn dagens bebyggelse. Det har også blitt avdekket ønsker om økte arealer til aktivitetshus.

Endringene fører til en økning av investeringsbehovet. Det er skissert alternative løsninger for både skole og hall med samlede kostnadsrammer opp mot kr. 420 mill.

- Bygge med større kapasitet for økt elevtall (+38 mill)
- Større grad av nybygg (2600 m²) enn rehabilitering (+58 mill)
- Økt arealbehov til aktivitetshus/hall (350 m²) (+12 mill.)
- Økte kostnader til vann og avløp (+ 4 mill)
- Kunstnerisk utsmykking (+1,5 mill)
- Tilleggekostnader knyttet til Futurebuilt standard.(+7 mill)
- Midlertidige skolepaviljonger i byggetiden. (+9 mill)
- Prisstigning(+19 mill)

Prosjektet gjennomgås nå i samarbeid med rådmannen for å se på mulighetene for å nedjustere investeringsomfanget. Det jobbes med alternativer som sikrer gode samordnede løsninger for skolekapasitet, aktivitetshus og flerbrukshall. Det er forslått at totalrammen bør ligge innenfor kr. 350 mill. (inkl.en usikkerhetsmargin på ca. 13 %.)

Følgende kostnader er ikke inkludert i dette:

- Inventar og utstyr: investeringsbehovet meldes inn av de respektive virksomhetene.
- Utomhusanlegg til stedsutvikling/allmenning: investeringsbehov er meldt inn under pkt. 3.9.1.

Fremdrift:

I ØKP 2015 har man varslet en oppstart av byggeprosessen for flerbrukshallen i slutten av 2016. Reguleringsplanarbeidet ble avsluttet september 2016. Ut fra nåværende prosjektstadiet og behov for endringer regnes det med avslutning av konkurranseprosess og valg av leverandør 1. halvår 2017 med påfølgende byggestart, og ferdigstilling av hall høsten 2018.

Skoleutbyggingen vil kunne starte etter ferdigstilling av byggeprosjektet for ny hall. Det regnes med en gjennomføring i løpet av 2018- 2020. Det anbefales bruk av midlertidige skolelokaler for en 2-års periode for deler av skolen.

3.10.5 Øren skole – skoleutvidelse og rehabilitering

Det er avsatt kr 50,0 mill. til skoleutvidelse fordelt med kr. 25,0 mill. i 2017 og kr. 24,0 mill. i 2018. Kostnadsrammen på kr. 50,0 mill. kr ble beregnet ut fra en kapasitetsutvidelse for å ivareta elevtallsøkningen basert på normtall. Det var på det tidspunktet ikke medtatt behov for spesialrom og fellesarealer, noe som øker arealbehovet i nybygget fra 1500m² til 2000 m². For å få en helhetlig løsning er det også behov for tilpasninger og oppgraderinger av eksisterende skolebygg. DEKF foreslår ut fra en helhetlig vurdering å øke kostnadsrammen for skoleutvidelsen til en totalramme på kr. 95,0 mill. Hvorav 20 mill. gjelder oppgradering av eksisterende bygg. Kostnadsøkningen består av flere elementer.

- Nybygg på 2.000 m². (Økt behov for arealer og nye felles undervisningsarealer)
- behov for rehabilitering/ombygging i eksisterende bygg for å tilfredsstille nye krav
- kunstnerisk utsmykning skal være en del av prosjektet og er inkludert i kostnadsrammen.
- kostnader for riving/sanering av eks. gymsal

Inventar og utstyr er ikke inkludert i totalrammen.

3.10.6 Aronsløkka skole – skoleutvidelse og rehabilitering

Skolen har behov for utvidelse på grunn av økt elevtall og generell forbedring av mange av skolens funksjoner som spesialrom og lokaler for personale. DEKF utarbeider skisseprosjekt med vurdering av nødvendige tiltak høsten 2016 med sikte på å kunne iverksette utbygging fra 2017. På bakgrunn av arealberegninger og tilsvarende prosjekter anslås et behov på 1 500 m² nybygg i tillegg til vesentlige ombygginger i eksisterende skolebygg (for å imøtekomme nye krav. DEKF vil ut fra dette foreslå en investeringsramme på kr. 81,0 mill. for Aronsløkka skole fordelt med kr. 1,0 mill. til prosjektering/konkurranse i 2017 midler til bygging fordelt med kr. 40,0 mill. i 2018 og kr. 40,0 mill. i 2019.

Inventar og utstyr er ikke inkludert i totalrammen.

3.10.7 Børresen ungdomsskole – arealtilpasninger og inneklimate administrasjon

Utviklingsplan for skolebygg (Cowi 2016) tilsier behov for kapasitetsutvidelse og/eller arealtilpasninger tilsvarende 2 klasserom med tilhørende funksjoner. Mulighetsstudien som ble utarbeidet av Signal AS i 2016 gir flere forslag til ombygginger og tiltak i bygget som kan gi bedre utnyttelse av arealene. I tillegg er det behov for oppgradering av inneklimateiltak/luftbehandlingsanlegg i administrasjonsbygget.

Foreløpig kostnadsestimater for arealtilpasninger er basert på erfaringstall, og tilsier et anslått for en investering på kr. 10,0 mill. til dette tiltaket. Det foreslås i tillegg kr. 3,5 mill. til inneklimateiltak (luftbehandlingsanlegg) i administrasjonsbygget, fordelt på kr. 2,0 mill. i 2017 og kr. 1,5 mill. i 2018. Kostnadene for inneklimateiltak er basert på

erfaringstall (m²-priser) i forhold til administrasjonsbyggets størrelse og kompleksitet. Kostnadsrammen er satt ut fra et beregnet behov for investering i ombygging av til sammen ca. 400m² undervisningsarealer etter dagens krav til standard. Utredninger/prosjektering iverksettes tidlig i 2017, for å kvalitetssikre omfang av tiltak i forhold til foreløpige kostnadsestimater. Inventar og utstyr er ikke inkludert i investeringsrammen.

3.10.8 Strømsø inntaksområde - ungdomsskolekapasitet

Utviklingsplan for skolebygg (Cowi 2016) peker på et behov for vesentlig utvidelse av kapasiteten på ungdomstrinnet i Strømsø inntaksområdet. Totalt vil det i følge prognosen kunne bli 450 flere ungdomskoleelever i inntaksområdet, hvilket tilsier en helt ny skole. DEKF foreslår å avsette kr. 1,0 mill til utredning av mulige tomter og lokaliseringer for en ny ungdomsskole i 2017 som grunnlag for beslutning om evt. tomteerverv og regulering. Tomtekjøp og regulering kan ta tid og det vurderes som viktig å iverksette dette tidlig. Kortsiktige tiltak for å håndtere elevtallene ved Marienlyst og Gulskogen ungdomsskoler må vurderes i perioden og iverksettes senest 2019 for å dekke akutte behov fram til en ny skole er på plass. Investeringsmidler til ny skole foreslås fra 2021-2022.

3.10.9 Danvik skole - arealtilpasninger

Utviklingsplanen antyder en relativt beskjeden elevtallsvekst ved Danvik skole men elevtallet på hvert trinn balanserer på grensen til at flere trinn burde deles. Mulighetsstudien som ble utarbeidet av Signal AS i 2016 gir flere forslag til ombygginger og tiltak i bygget som kan gi bedre utnyttelse av arealene. DEKF foreslår at det avsettes kr. 0,5 mill. til planlegging og prosjektering i 2017 og kr. 10,0 mill. til ombygging og bygningsmessige tiltak i 2018. Tiltakene omfatter flytting av garderobeløsninger som sikrer mer plass til undervisningsrom i tillegg til utvikling av et SFO/læringsareal i skolens glassfoaje i 1. etasje som kan utnyttes bedre og avlaste resten av bygningen. Det foreslås avsatt midler til ombygging av til sammen ca. 400m² undervisningsarealer iht. dagens krav til standard, i skolens eksisterende lokaler.

3.10.10 Barneskolekapasitet Gulskogen/Rødskog

Utviklingsplan for skolebygg (Cowi 2016) peker på en markant økning i antall barneskoleelever i inntaksområdet for Rødskog og Gulskogen. Økningen kommer først og fremst som en følge av forventet boligutbygging på Sundland, Gulskogen Nord mm. Totalt vil det i følge prognosen kunne bli over 400 flere barneskoleelever i inntaksområdet, hvilket tilsier en helt ny skole.

Arbeidsgruppa for 'Utviklingsplan for skolebygg' har vurdert at Rødskog skole har et begrenset potensial for utbygging (kapasitetsgrense på 230 elever i dag) og at det må vurderes om bygningsmassen skal omdisponeres til andre formål. DEKF foreslår at det avsettes kr. 1,0 mill. til utredning av mulige tomter og lokaliseringer for en ny barneskole i 2017 som grunnlag for beslutning om evt. tomteerverv og regulering. Tomtekjøp og regulering kan ta tid og det vurderes som viktig å iverksette dette tidlig. På kort sikt er det etablert modulbygg ved begge skolene for å håndtere elevtallene ved Rødskog og Gulskogen barneskoler. Tiltak må vurderes fortløpende i perioden. Investeringsmidler til ny skole foreslås fra 2023-2024.

3.10.11 Oppgradering bygningsmassen

Det avsettes kr. 9,0 mill. til generell oppgradering av bygningsmassen. Av dette er 6,0 mill. midler som DEKF investerer for å dekke slit og elde uten at det medfører økt husleie.

3.11 Oppgradering Tekniske anlegg

3.11.1 Ufordelt ramme til teknisk oppgradering kr. 7,0 mill.

Denne rammen er ikke fordelt på programområder, ettersom den vil måtte kunne brukes ut fra de krav som måtte komme. Dette kan være brannkrav, el-krav, miljø og HMS tiltak etc. Disse tiltakene kan være av ulik art og ha ulike krav til gjennomføringshastighet. Det er derfor uhensiktsmessig å fordele disse på programområdene. Bruk av denne ramme medfører ikke husleiekorrigerings.

3.12 Utvikling av Eiendom

3.12.1 Ramme til strategiske kjøp av eiendom

Med bakgrunn i befolkningsveksten har Drammen kommune behov for arealer til en rekke formål. Fra tid til annen blir eiendom lagt ut for salg i byen. For å være i posisjon til å delta i budrunder er det fordelaktig å ha en ramme. I tillegg er det nå åpnet for at kommunen skal kjøpe boliger knyttet til mulig trasse for ny Vestfoldbane. Det foreslås at det at rammen økes til kr. 40,0 mill. pr. år i 2017 og 20 mill. videre i perioden. Rammen disponeres av styret i DEKF, og hvor enkeltkjøp avklares i samråd med rådmannen. Disponering av rammen rapporteres jevnlig til formannskap og bystyre.

3.12.2 El biler – ladestasjoner for kommunens el biler

Det vedtatt at kommunen gradvis skal skifte ut tjenestebiler til el-biler. DEKF har dermed fått i oppdrag å etablere 70-100 ladestasjoner knyttet til pt. 20 tjenestesteder innenfor Helse, Sosial og Omsorg. Det foreslås avsatt kr. 4,0 mill. i 2017.

3.12.3 Generell investeringsramme

Denne rammen er ment å dekke investeringer hvor DEKF enten dekker kapitalkostnaden selv, eller inngår avtaler om økt husleie med eksterne leietakere eller kommunale virksomheter som prioriterer tiltaket innenfor eksisterende ramme. Generell ramme er på kr. 5,0 mill. pr. år.

3.12.4 Bevilgninger 2016 som ble overført til 2017

Det var behov for å periodisere investeringsbudsjettet mer presist 1. tertial 2016 (72,8 mill.) og ytterligere mer i 2. tertial (26 mill.). Periodiseringene innebærer ingen realitetsendring for prosjektbudsjett totalt sett, men en forskyvning mellom årene. Grunnen til dette er sterkere fokus på krav til slik periodisering både av hensyn til forskriftskrav og prognoser for fremdrift og bruk av midler. Midlene blir tilbakeført i 2017.

Tall i mill. kr

Prog. omr	Prosj.nr	Prosjekt navn	Justert Budsjett 2016	Overføres til 2017-->
01	10325	Fjellhagen, erstatningsbarnehage	1,5	4,5
05	10348	Erik Olsensgate 3 og 7 - oppgradering	4,0	4,0
05	10350	Strømsø BSS - ombygging	3,0	5,0
12	10318	Brandengen skole - utvidelse	36,0	30,0
12	10349	Brandengen skole - flerbrukshall	1,0	9,0
12	10340	Fjell skole - flerbrukshall	5,0	20,0
12	10217	Fjell skole - oppgradering	4,0	1,0
12	10338	Øren Skole - flerbrukshall	51,0	15,0
		Barnehager - Oppgr. bygningsm.	0,5	2,5
		Helse og omsorg - Oppgr. bygningsm.	5,2	2,8
		Energikonvertering	2,0	5,0
		Sum	112,2	98,8

3.12.5 Investeringsbudsjett / oversikt

Investeringsbudsjett 2017-20 Drammen Eiendom KF	Tidl.øk. plan	2017	2018	2019	2020	Sum 2017-20	Sum prosjek t
01 Barnehager	1,5	12,5	4,0	83,5	4,0	104,0	105,5
Fjellhagen erstatningsbarnehage (Fjell 2020)	1,5	0,0	0,0	33,5	0,0	33,5	35,0
Etablering av nye barnehageplasser	0,0	1,0	0,0	46,0	0,0	47,0	47,0
Oppgradering uteområder		7,0	2,0	2,0	2,0	13,0	13,0
Oppgradering bygningsmassen		4,5	2,0	2,0	2,0	10,5	10,5
02 Oppvekst	0,0	20,0	70,0	0,0	0,0	90,0	90,0
Strømsø skole - oppgradering Hovedbygg		20,0	70,0	0,0	0,0	90,0	90,0
05 Helse og omsorg	7,0	88,3	54,0	49,0	49,0	240,3	247,3
Erik Olsensgate 3/7 BO7 - oppgradering	4,0	4,0	0,0	0,0	0,0	4,0	8,0
Marienlyst HOD - Ombygging Strømsø BSS	3,0	13,0	0,0	0,0	0,0	13,0	16,0
Krisesenter /Bris		1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0
Etablering av helseknutepunkt		7,5	5,0	0,0	0,0	12,5	12,5
Betzy Kjeldbergvei 167 - Oppgradering		5,0	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0
Utvikling av Gilhus gård		6,0	0,0	0,0	0,0	6,0	6,0
Kommunale utleieboliger		35,0	35,0	35,0	35,0	140,0	140,0
Oppgradering institusjonsbygg - hvorav 4 mill. kr ikke gir husleie		6,0	6,0	6,0	6,0	24,0	24,0
Oppgradering boligmassen		10,8	8,0	8,0	8,0	34,8	34,8
06 Kultur og fritid	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	4,0
Oppgradering bygningsmassen		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	4,0
07 Ledelse, organisasjon mv.	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	4,0
Oppgradering bygningsmassen		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	4,0
09 Idrett, Park, Natur	12,0	19,0	11,0	71,0	16,0	117,0	129,0
Marienlyst - Multifunksjonshall, utredning	2,0	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	7,0
Åssiden - fotballhall		0,0	0,0	60,0	0,0	60,0	60,0
Øren - Driftsbygg og infrastruktur	10,0	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	20,0
Drammensbadet - Inngangsparti m.m		5,0	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0
Fjell - allmenning		0,0	7,0	7,0	7,0	21,0	21,0
Oppgradering bygningsmassen		4,0	4,0	4,0	4,0	16,0	16,0
12 Skole	101,0	180,3	269,0	218,0	79,0	746,3	847,3
Brandengen skole - flerbrukshall	1,0	50,8	0,0	0,0	0,0	50,8	51,8
Brandengen skole - utvidelse	36,0	32,0	44,0	18,0	0,0	94,0	130,0
Fjell skole/flerbrukshall/aktivitetshus	9,0	40,0	90,0	141,0	70,0	341,0	350,0
Øren skole - skoleutvidelse	4,0	25,0	66,0	0,0	0,0	91,0	95,0
Øren Skole - flerbrukshall	51,0	15,0	0,0	0,0	0,0	15,0	66,0
Aronsløkka skole - nybygg		1,0	40,0	40,0	0,0	81,0	81,0
Børresen - arealtilpasninger + inneklima adm.bygg		5,0	10,0	5,0	0,0	20,0	20,0
Strømsø inntaksområde - ungdomsskole kapasitet		1,0	0,0	5,0	0,0	6,0	6,0
Danvik Skole - arealtilpasninger		0,5	10,0	0,0	0,0	10,5	10,5
Gulskogen skole / Rødskog		1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0
Oppgradering bygningsmassen - (hvorav 6 mill. kr ikke gir husleie)		9,0	9,0	9,0	9,0	36,0	36,0
13 Sosiale tjenester	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
						0,0	0,0
Ufordelt myndighetskrav	0,0	12,0	7,0	7,0	5,0	31,0	31,0
Oppgraderinger tekniske anlegg/Enøk		12,0	7,0	7,0	5,0	31,0	31,0
DEKF - utvikling av eiendommer	0,0	49,0	25,0	25,0	25,0	124,0	124,0
Strategisk oppkjøp , inkl. Vestfoldbanen		40,0	20,0	20,0	20,0	100,0	100,0
El biler - ladestasjoner for kommunens el biler		4,0	0,0	0,0	0,0	4,0	4,0
Generell investeringsramme		5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	20,0
Totalt	111,5	383,1	442,0	455,5	180,0	1460,6	1582,1

Finansiering	2017	2018	2019	2020	2017-20
- Salg	-33,0	-33,0	-33,0	-33,0	-132,0
- Tilskudd	-15,0	-15,0	-15,0	-5,0	-60,0
- Bruk av opptjent egenkapital.	-10,0				-10,0
- Momskompensasjon investeringer	-49,9	-64,6	-66,9	-20,9	-202,3
Sum anskaffelse av midler ekskl. låneopptak	-107,9	-112,6	-114,9	-58,9	-335,5
Rest finansieringsbehov/eksternt låneopptak	-275,1	-329,4	-340,6	-29,7	-945,1
Sum anskaffelse av midler ekskl. låneopptak	-383,1	-442,0	-455,5	-54,5	-1280,6

Strømsø Skole

Fremtidig bruk

Vedlegg til Økonomiplan 2017-20

Innholdsfortegnelse

1	SAMMENDRAG.....	3
2	POLITISK BESTILLING	3
3	EIENDOMMEN.....	4
3.1	BELIGGENHET, AVGRENSING OG STØRRELSE	4
3.2	EIERSKAP.....	4
3.3	KULTURMILJØ – VERN.....	4
3.4	BEBYGGELSE	5
3.5	AREALBRUK	6
3.6	PLANSTATUS.....	6
3.6.1	Regulering.....	7
3.6.2	Forurensing og støy.....	7
4	ALTERNATIVE VEIVALG	8
4.1	SALG SLIK DEN ER I DAG	8
4.2	UTVIKLING FOR SALG	8
4.2.1	Mulighetstudie.....	9
4.3	OPPGRADERING OG UTVIKLING FOR SALG	11
4.3.1	Behov for oppgradering av bygningsmassen.....	11
4.3.2	Kontorisering av hovedbygget.....	11
5	FINANSIERING OG EIERSKAP	13
5.1.1	Drammen Kommunale Pensjonskasse.....	13
5.1.2	Drammen Kommune eiendomsutvikling AS.....	13

1 Sammendrag

Bystyret har bedt DEKF utarbeide en rapport om fremtidig bruk av Strømsø skole. Denne rapporten følger som vedlegg til økonomiplanen 2017-20.

- Drammen eiendom KF foreslår at det avsettes kr. 90,0 mill. eks. mva. til oppgradering av hovedbygg på tidligere Strømsø skole, til kontorformål, med oppstart 2017 og ferdigstillelse 2018.
- Bygget er aktuelt for relokalisering av Senter for oppvekst som i dag holder til i innleide lokaler.
- Bygningen har stått uten leietaker side Frydenhaug skole flyttet ut, og det er behov for en omfattende oppgradering av bygningen. Bygningen er verneverdig og Drammen Eiendom KF foreslår å ivareta bygget gjennom en grundig oppgradering til tidsmessig og forskriftsmessig standard. Det vil også bli vurdert å oppgradere tidligere rektorbolig og noe enklere oppgradering av fagbygget innenfor rammen. Gymsalbygget er for tiden i bruk til idrettsaktivitet og foreslås å være som det er inntil videre.
- Det vurderes om bygget kan overføres/selges til Drammen kommunale Pensjonskasse når oppgraderingene er gjennomført. Hovedbygget kan være et godt investeringsobjekt for pensjonskassen med kommunen som leietaker.
- Resten av eiendommen foreslås å bli i kommunens eie som en del av en arealreserve for senere utvikling av annen sosial infrastruktur og formålsbygg i kommunen. Det kan også være aktuelt å involvere Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS for utvikling av deler av eiendommen.

2 Politisk bestilling

I forbindelse med interpellasjon 4/15 den 24.11.2015. Ble det gitt følgende svar med vedtak :

Strømsø skole ble vedtatt solgt i november 2011, og det ble igangsatt arbeid med å forberede for salg, blant annet arbeid med omregulering av eiendommen fra offentlig formål. Salget av Strømsø skole ble sett i sammenheng med en mulig overtakelse av Strømsø videregående skole fra Buskerud fylkeskommune (BFK), da sistnevntes beliggenhet ble vurdert mer egnet for kommunal tjenesteproduksjon. Det ble igangsatt forhandlinger med Buskerud fylkeskommune. Strømsø skole ble også tatt midlertidig i bruk til Frydenhaug skole i 2013 og 2014. Av disse grunnene ble det ikke satt fart på salg av Strømsø Skole i denne perioden. I september 2015 meddelte imidlertid BFK at de ikke lenger ønsker å selge Strømsø videregående skole.

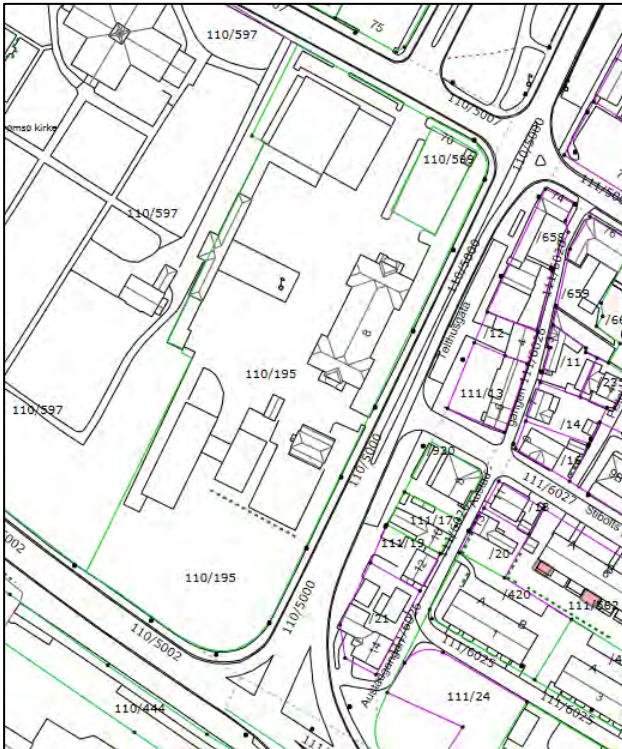
Vedtak:

1. Forslaget om kunstsenter oversendes rådmannen og bystyrekomité for kultur, idrett og byliv. Temaet vil være aktuelt i prosessen rundt ny kulturpolitikk for Drammenssamfunnet.
- 2. Drammen Eiendom KF utarbeider en rapport om alternativ utnyttelse av Strømsø skole.**

3 Eiendommen

3.1 Beliggenhet, avgrensning og størrelse

Eiendommen omfatter skoletomten til gamle Strømsø skole og har adresse Telthusgata 8/Tordenskiolds gate 70. Eiendommen avgrenses i sør av Bjørnstjerne Bjørnsons gate, i vest Strømsø kirke og kirkegård. I øst grenser området til Telthusgata og i nord ligger Tordenskiolds gate. Eiendommen har gbnr. 110/195 og 110/599, med areal på henholdsvis 12 129 m² og 519 m².

Kartutsnitt hentet fra kart.d-ikt.no/drammen

3.2 Eierskap

Drammen kommune v/Drammen Eiendom KF eier de bebygde eiendommene som inngår i Eiendommen.

3.3 Kulturmiljø – vern

Strømsø skole ble tatt i bruk i 1893 og var i drift frem til 2010 da nye Marienlyst skole ble etablert. Skolen ble bygget på nabotomten til Strømsø kirke (1667). Strømsø-området har vært en del av byområdet langs Drammenselva siden området ble tørrlagt mellom år 1400 og 1500. Fra 1600-1700-tallet oppsto et bysamfunn som ble til ladestedet Strømsø og i 1811 ble Strømsø, Bragernes og Tangen slått sammen til Drammen by.

Hovedbygningen fra skolen samt et frittliggende toalettbygg er fra før vurdert som bevaringsverdig. Hovedbygningen er vurdert som bevaringsverdig i gruppe B i sentrumsplanen. Av øvrig bebyggelse er rektorboligen og skurene mot kirkegården registrert med bevaringsklasse C.

Skolens hovedbygning, vurdert som bevaringsverdig

3.4 Bebyggelse

Eksisterende bebyggelse i Eiendommen består av den tidligere skolebebyggelsen ved Strømsø skole. Bygningsmassen er organisert rundt en skolegård. I tillegg til de bevaringsverdige bygningene er det noen bygninger av nyere dato. Bygningsmassen er en blanding av mur og betongkonstruksjon med fasiliteter som hører til en eldre bygningsmasse benyttet til skoleanlegg og bolig.

Eiendommen består av:

Bygning	Størrelse	Byggeår
Skolebygning	BTA 3260 m ²	1893
Rektorbolig	BTA 452 m ²	1921
Fagbygg	BTA 1360 m ²	1965
Gymsal	BTA 1090 m ²	1975
Lager-/toalettbygning	BTA 310 m ²	1893

Totalt	BTA 6 472 m ²	

Skråfoto, Strømsø

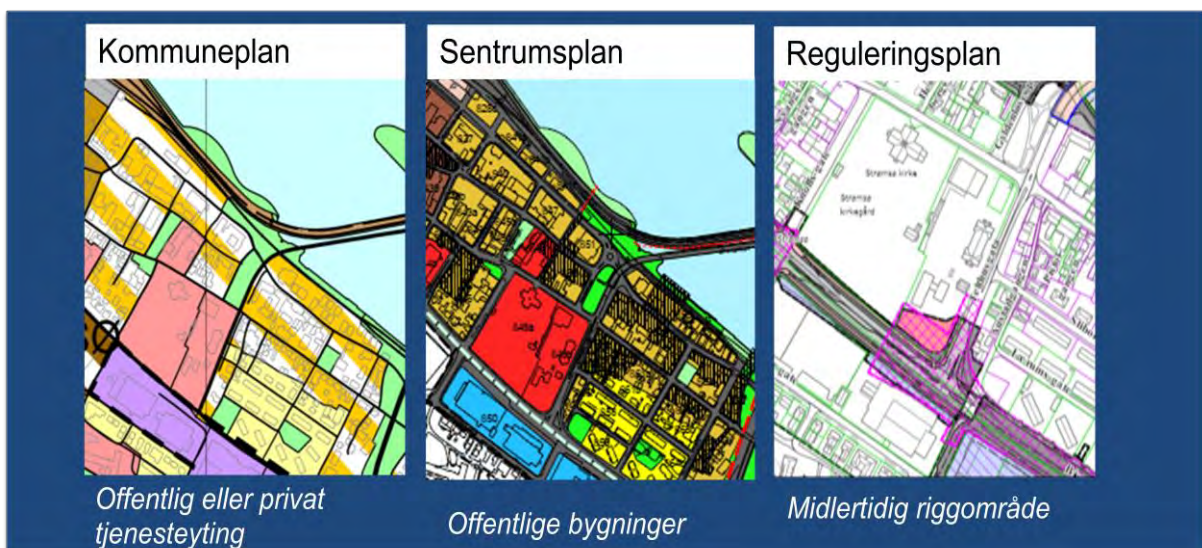
skole – kilde <http://flyfoto.mapaid.com>

3.5 Arealbruk

Eiendommene har tidligere vært brukt til skole. Elever og personale fra Frydenhaug skole var de siste som benyttet anlegget (ut 2014) mens ny Frydenhaug skole ble bygget ut. Halve gymsalen har vært leid ut som «Newton-rom» frem til juli 2016. Da det ble avviklet.

I dag benyttes gymsalbygget, bestående av 2 gymsaler med tilhørende garderober til idrettsaktivitet. Pt. hovedsakelig i regi av Drammen Turnforening og Elvebyen sportsdanskklubb. Samt noe utleie på dagtid. Hovedbygget og Fagbygget er pt. ikke i bruk. Deler av tomten brukes til parkering.

3.6 Planstatus

3.6.1 Regulering

Eiendommen er i hovedsak uregulert. En mindre del av tiltakseiendommen ble regulert til midlertidig anleggs- og riggområde i reguleringsplan for Bjørnstjerne Bjørnsons gate. Denne delen ble da regulert til offentlig eller privat tjenesteyting - i tråd med kommuneplanens arealdel.

Utsnitt av reguleringsplaner i området

Utsnitt av detaljreguleringsplan for Fv 282, Bjørnstjerne Bjørnsons gate.

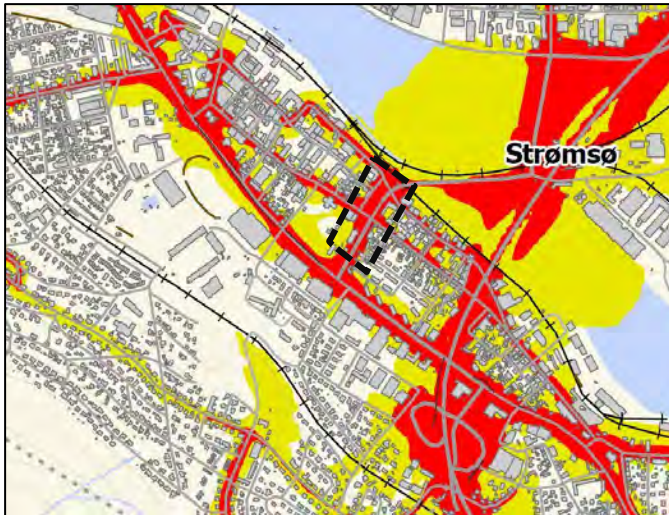
Tidligere planarbeid/utredninger

Både Strømsøområdet generelt og skoleeiendommen spesielt har vært gjenstand for en rekke studier, vurderinger og mulighetsanalyser.

Eiendommen ligger innenfor FutureBuilt sitt fokusområde på Strømsø. Området har vært gjenstand for idekonkurransen: EN BY Å LEVE I. Lokal målsetting er at prosjekter som utvikles innenfor området skal medvirke til å utvikle Strømsø sentrum som et fremtidsrettet knutepunkt og en menneskevennlig bydel.

3.6.2 Forurensning og støy

Området grenser til flere trafikkerte veier og er således utsatt for både støy- og luftforurensning i en viss grad. Videre har det vært bymessig bebyggelse på Strømsø siden 1600-1700-tallet og det må derfor påregnes at grunnen er forurenset tilsvarende byjord andre steder.

Støysonekart med Eiendommen inntegnet med svart stiplet strek.

4 Alternative veivalg

Det er flere muligheter og kombinasjoner for eiendommen, men som i hovedsak fordeler seg på 3 hovedstrategier.

- Salg slik den er i dag.
- Utvikling for salg i regi av Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS
- Oppgradering for eget bruk kombinert med fremtidig utvikling.

4.1 Salg slik den er i dag

Drammen Eiendom KF anbefaler at eiendommen ikke selges. Hovedbegrunnelsen for dette er at med den veksten Drammenssamfunnet får fremover vil behovet for arealer både til tjenesteproduksjon og kontorer øke. Kommunen eier relativt lite eiendom i sentrum. Samtidig som vi ser hvor krevende og kostbart det er å anskaffe byggeklare tomter enten gjennom frivillige oppkjøp eventuell ekspropriasjon. Om kommunen selv ikke skulle bygge ut hele eiendommen kan den også være gunstig å ha eiendommen i reserve som for eksempel i et mulig makskifte.

4.2 Utvikling for salg

Eiendommen har p.g.a kulturminner, plassering i et historisk miljø ved Strømsø kirke og sin størrelse en viktig plass i Strømsø Bydel.

Tomtens størrelse på 12 da. tilsier at den har betydelige utviklingsmuligheter basert på bestemmelsene i arealplan og sentrumsplan. Det er vurdert at følgende arealbruksformål er aktuelle ved en eventuell ny regulering:

- Boliger/omsorgsboliger
- Kontor/Næring
- Offentlig eller privat tjenesteyting
- Grønnstruktur
- Trafikale formål

En utvikling i et kommersielt perspektiv vil kunne gi betydelige salgsgevinster for kommunen. Et slikt alternativ vil eventuelt være naturlig å gjennomføre via det nyopprettede Drammen kommune Eiendomsutvikling AS.

4.2.1 Mulighetstudie

Arkitekt Arne Finn Sollie utarbeidet i 2010 en volumstudie for Strømsø skole som følger nedenfor :

Vedlagte skisser representerer en overordnet volumstudie som synliggjør mulighetene for å videreutvikle eiendommen ved gamle Strømsø skole. Vi gjør oppmerksom på at volumene utgjør rammene som en mulig utbygging bør holde seg innenfor og er ikke ment som illustrasjon på reelle bygninger. Som det fremgår av skissene har eiendommen et betydelig utviklingspotensial som tillater en relativ stor fortetting. Ny bygningsmasse samt det vernede skolebygget skaper et helt nytt kvartal som vil kunne forsterke Strømsøs urbane preg. En oversikt over muligheter for utnyttelse av tomten samt argumentasjon er som følger:

- *Utbygging (m2 BTA):*
 - *Vernet skolebygg på ca. 3800m2 BTA*
 - *Nybygg ca. 20-22.000m2 BTA*

Totalt kan ca. 23.000-25.000m2 etableres på eiendommen. BYA: ca. 50-55%.

- *Byform: Eiendommen grenser mot tre trafikkerte gater samt kirkegården mot vest. En utbygging kan med fordel etableres langs Telthusgata, Bjørnstjerne Bjørnsons gate og Tordenskiolds gate. Her vil ny bebyggelse fungere som en skjerm mot trafikkstøyen samtidig som man skaper muligheter for en roligere indre sone. Gangveiforbindelser og skjermet uterom, terrasser, balkonger vil kunne åpnes mot syd og vest.*

Tomten har en bredde på ca. 70m og tillater også en utbygging mot kirkegården. For å skape en optisk kontakt mellom eiendommens indre sone og de store trekronene i kirkegården bør denne utbyggingen utformes med flere åpninger. Forslagene i vedleggene tar hensyn til dette slik at vegetasjonen oppleves som sammenhengende.

- *Parkering: Parkering kan løses ved underjordisk parkering eller alternativt med parkeringsgarasje på bakkenivå. Taket for parkeringsgarasjen må i så fall utformes som en grønt uterom med parkkvaliteter (takterrasse). Antall parkeringsplasser vil være begrenset. Løsningen vurderes imidlertid som en mindre kostnadskrevenende løsning som vil kunne integreres på et bra måte. Må løses i forprosjektet.*
- *Gangveier: I forhold til resultatene av idekonkurransen regner man med behov for å skape en gangveiforbindelse på eiendommen. Dette må knyttes mot Gyldenløves plass og mot gangveissystemet sør for Bjørnstjerne Bjørnsons. Gangveiforbindelse kan med fordel etableres over eiendommens "beskyttede" indre sone. Dette kan få en parkmessig utarbeidelse. Det kan etableres passasjer som fører gangveien inn/ut av eiendommen.*
- *Høyder: I forhold til dimensjon for eiendommen og sol/skygge forhold, kan man operere med høyder på 4-5 etg. Toppetasjene vil være tilbaketrukket. Det foreslås å markere kvartalshjørnene med en høyere partier (5etg).*
- *Nybygg, bruk/funksjoner: Det anbefales å bygge kontorer/butikkarealer ved gateplan og blandet bruk av boliger/kontorer i øvrige etasjer.*

- *Ekst. skolebygg, bruk/funksjoner: Det vernede skolebygget har mange bruksområder og kan relativt lett ombygges til kontorlokaler. Det regnes derimot med at det vil være kostnadskrevenende og lite egnet å bygge det om til boliger. Bygget er massivt med tunge bærende innervegger. Det vil derfor være utfordrende å foreta en betydelig endring av romstrukturen.*

Ny bebyggelse vil måtte ta hensyn til eksisterende støy og trafikkforhold. Boliger vil ikke kunne etableres i første etasje. Men dette vil kunne fungere bra som kontorlokaler eller evt. mindre butikker. Løsningen kan bidra til et mer spennende gateliv og kan prinsipielt også vurderes mot den indre bygården. Mindre butikker eller evt. en kafé som vender seg mot gangveien, vil gjøre dette til en mer attraktiv fotgjenger-forbindelse.

- *Tilknytning til gatenettet: Innkjøring er pr. i dag fra Tordenskiolds gate i nord-enden av eiendommen. Det kan regnes med at dette vil være den fremtidige situasjonen også. Utfordringen er at eiendommen er langstrakt i nord/sør retning. Planlagt utbygging må ta hensyn til dette og fremkommelighet for brannbil, ambulanser, varelevering og parkering må innarbeides. Dette anses som løsbart.*

I tillegg har eiendommen nok bredde for å tillate etablering av skjermingsbelte og en ny atkomstvei langs grensen mot kirkegården. Dette vil åpne for større fleksibilitet i forhold til eiendommens utnyttelse. Dette muliggjør en deling av tomta i 2 eller 3 parseller for trinnvis utvikling eller salg.

4.3 Oppgradering til eget bruk og fremtidig utvikling

Drammen Eiendom KF anbefaler at eiendommen blir i kommunens eie og at det igangsettes en prosess for å oppgradere den verneverdige bebyggelsen. Samtidig som resten av eiendommen planlegges utviklet i et langsiktig perspektiv. Utviklingen vil kunne dekke ulike behov kommunene har for formålsbygg, omsorg, aktivitetstjenester, etc. Det anses ikke så aktuelt med skole eller barnehage.

4.3.1 Behov for oppgradering av bygningsmassen

Bygningsmassen er nedslitt og trenger oppgradering. Både bygningmessig og teknisk. De verneverdige bygningene fremstår i dag ikke i en forsvarlig stand. Og kan derfor ikke brukes. En oppgradering bør ha ambisjoner om å skape attraktive og moderne lokaler, som kan få et bærekraftig økonomisk fundament. Noe som innebærer totalreovering. Nedenfor følger en oversikt over de ulike bygningene som angir en samlet investering på ca. 90 mill. eksl. Mva.

Hovedbygg:	<ul style="list-style-type: none">○ Teknisk dårlig forfatning.○ Behov for totalreovering○ Anslått kostnad kr. 25.000 eks. mva/ m2○ Dvs. ca. 75 mill
Rektorbolig	<ul style="list-style-type: none">○ Dårlig teknisk stand.○ Usikker funksjonalitet○ Oppgraderingsbehov anslått til 24.000 kr./m2○ Dvs. kr. 5 mill.○ Alternativt ; vurderes revet
Fagbygg	<ul style="list-style-type: none">○ Lav, men akseptabel standard○ Kan benyttes til ulike formål med begrenset oppgradering○ Ca. 7.000 kr/m2.○ Sum ca. 10 mill.○ Fremtidig utbyggingsareal.
Gymsalbygg	<ul style="list-style-type: none">○ Brukbar standard.○ Benyttes til idrettsaktiviteter i dag○ Brukes inntil videre som i dag.○ Begrenset oppgraderingsbehov pt.○ Fremtidig utviklingspotensiale

4.3.2 Kontorisering av hovedbygget

Det er flere kommunale virksomheter som kan være aktuelle brukere av hovedbygningen. En fleksibel "kontorisering" av hovedbygningen vil kunne gi en god og robust basis for en bærekraftig oppgradering av det vernede bygget.

Hele eller deler av bygget vil også kunne leies ut til private aktører dersom det skulle være behov.

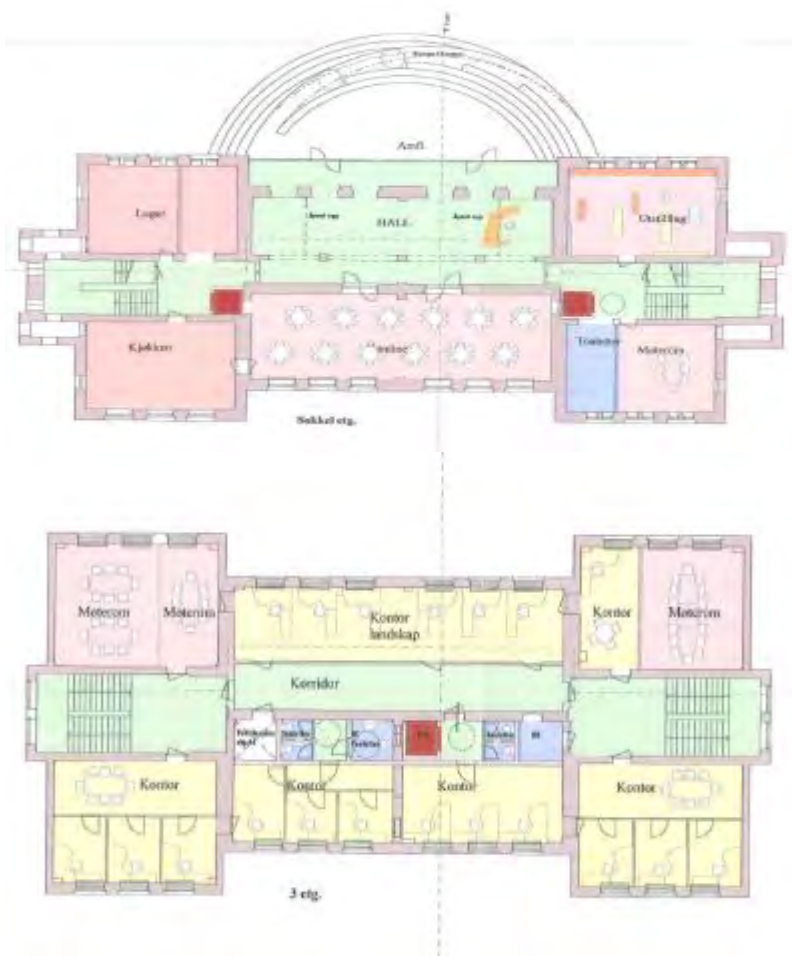
En aktuell leietaker kan være Senter for oppvekst som i dag holder til i leide lokaler. Leieavtalen utløper i 2019 og de må eventuelt ut i markedet for å fornye leieforholdet.

Basert på et investeringsnivå som angitt vil kommunens husleie være konkurransedyktig med andre private kontorlokaler.

Nedenfor følger enkel skisse fra Arkitektfirma Arne Finn Solli som viser en av flere mulige løsninger på hvordan hovedbygningen kan bli et godt kontorbygg for ca. 100 ansatte fordelt over 5 etasjer.

- **Kontorisering av hovedbygg** - nytt inngang med Amfi for å åpne utg. Ca. 100 kontorarbeidsplasser

5 Finansiering og eierskap

Eiendommen vil kunne leies ut til kommunale leietakere alternativt noe private ved ledig kapasitet. Det innebærer at eiendommen bør såkalt frivillig mva-registreres slik at det oppnås fradrag for ordinær mva. (ikke kommunal momskompensasjon som andre offentlige bygg). Investeringskostnaden er derfor beregnet eks. mva.

5.1.1 Drammen Kommunale Pensjonskasse

Det legges til grunn at utvikling av bygningsmassen gjennomføres med Drammen Eiendom KF som byggherre. Det er en aktuell mulighet at eiendommen deretter blir solgt til Drammen kommunal pensjonskasse, med tilbakeleie til Drammen kommune/ Drammen Eiendom KF. Foreløpige signaler tilsier at dette kan være et passende og godt investeringsobjekt for Drammen Kommunal Pensjonskasse.

5.1.2 Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS

Hovedgrepet knyttet til eiendommen er at den beholdes i kommunens eie som en fremtidig arealreserve. For videre utvikling vil det likevel være naturlig å se eiendommens potensial både i lys av kommunens eget behov for formålsbygg og boliger, samt Drammen Kommune Eiendomsutvikling AS' muligheter for kommersiell utvikling.

Vedlegg 5

Drammen Drift KF

Økonomiplan 2017-2020

Drammen Drift

Årsplan og -budsjett for 2017

Vedtatt av foretakets styre 20.09.2016

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
2	Overordnede mål og strategi	1
3	Risikofaktorer	2
4	Mål og indikatorer for 2017	2
5	Resultatbudsjett	3
6	Investeringsbudsjett	5
7	Rapportering og oppfølging	5

1 Innledning

Dette dokumentet oppsummerer foretakets mål, risikofaktorer, budsjett og prosedyre for rapportering og oppfølging for 2017. Sentrale kilder for dette dokumentet er foretakets Selskapsstrategi for 2017-2020, 2. tertialrapport 2016, Oppsummering av ledelsens gjennomgåelse per 08.09.2016 og Miljøprogram for Drammen Drift KF av 18.07.2016.

Budsjettet for 2017 legger opp til en omsetning på 63 millioner kroner og et overskudd på ca 3,0 millioner kroner. Dette tilsvarer en resultatgrad på 4,8%. Budsjettet resultat er 0,2 millioner kroner høyere enn fjorårets budsjett.

Som tidligere år legges det i budsjettet også for 2017 opp til en moderat utskiftingstakt for utstyr og materiell med et samlet investeringsbudsjett på kr 3,6 millioner kroner.

Årsplan og –budsjett for 2017 er vedtatt i foretakets styre den 20.09.2016.

2 Overordnede mål og strategi

Foretaket har utarbeidet en strategi for perioden 2017-2020, hvor det er spesifisert tre overordnede mål for virksomheten:

Overordnede mål		
Utføre konkurransedyktige tjenester av høy faglig kvalitet innenfor vann- og avløp og landmålingstjenester.	Utøve sin virksomhet på en trygg og positiv måte for foretakets ansatte, underentreprenører og allmenheten for øvrig.	Utøve en samfunnsansvarlig og bærekraftig virksomhet som begrenser negativ påvirkning av det ytre miljø.

Med utgangspunkt i de overordnede mål har foretaket utarbeidet strategiske tiltak innenfor syv hovedområder:

Strategi 2017-2020						
Kunder og marked	Kompetanse og menneskelige ressurser	Maskiner og utstyr	Helse, arbeidsmiljø og sikkerhet	Kvalitet	Ytre miljø	Styrings- og informasjonssystem
Fokus på beredskap/ drift/anlegg innenfor vann og avløpsområdet og landmålingstjenester i Drammensregionen.	Dimensjonere virksomheten på normalnivå. Høyere aktivitetsnivå ivaretas gjennom egne/eksterne ressurser.	Maskin- og utstyrsparke med stor bruksgrad og innleie av andre maskiner og utstyr ved behov.	Videreføre sertifisering iht ISO45001 standarden for beredskap/ drift/anlegg på VA området.	Videreføre sertifisering iht ISO9001 standarden for beredskap/ drift/anlegg på VA området.	Videreføre sertifisering iht ISO14001 standarden for beredskap/ drift/anlegg på VA området.	Videreføre og videreutvikle integrert styringssystem iht ISO9001/ISO14001/ISO45001.
Utvikle landmålingstjenester innenfor oppmålingsforretninger, husplassering og anleggsstikking.	Videreføre kompetansebase med VA-rørleggere, maskinførere, lastebil-sjåfører og tankbil-sjåfører.	Løpende utskifting av maskin- og utstyrsparke.	Sertifisere avdeling for landmåling iht ISO45001 standarden.	Sertifisere avdeling for landmåling iht ISO9001 standarden.	Sertifisere avdeling for landmåling iht ISO14001 standarden.	Arbeide videre med digital samhandling mot VA Drift.
Prioritere profesjonelle kunder innen kommuner og næringsliv.	Spesialistkompetanse hentes inn eksternt.	Egen verkstedfunksjon for service og reparasjon.	Fokusere på å skape et godt arbeidsmiljø gjennom systematiserte HMS-aktiviteter og sosiale tiltak.			
	Krav om formell kompetanse og kombinasjon av maskinførerbevis og lastebilsertifikat.	Egenfinansiering av maskiner og utstyr.				

3 Risikofaktorer

Foretaket har valgt å belyse risiko knyttet til sin virksomhet i tre kategorier: Strategisk risiko, operasjonell risiko og finansiell risiko. Vesentlige risikofaktorer er listet opp nedenfor, inkludert et beregnet kapitalbehov for å ivareta disse.

Risikoprofil		
Strategisk risiko	Operasjonell risiko	Finansiell risiko
<p>Drammen kommune som bestiller foretar vesentlige og raske endringer i omfang og/eller sammensetning av oppdrag uten at foretaket er i stand til å foreta seg en nødvendig organisatorisk tilpasning innenfor samme tidsramme.</p> <p>Foretaket lykkes ikke med å sikre seg egnede oppdrag for vintersesongen.</p>	<p>Mangelfull grunnlagsdokumentasjon.</p> <p>Manglende kompetanse/kvalitetssikring.</p> <p>Kabelskader.</p> <p>Awik fra VA-norm og graveinstruks.</p> <p>Streik.</p>	<p>Kredittrisiko forbundet med oppdrag for eksterne kunder.</p>
Beregnet kapitalbehov = 0	Beregnet kapitalbehov = 2,7 MNOK	Beregnet kapitalbehov = 0,1 MNOK

4 Mål og indikatorer for 2017

Foretaket har brutt ned hvert av sine tre overordnede mål i følgende underliggende mål og målindikatorer for året.

Mål & indikatorer for 2017		
<p>Resultatgrad > 4,8%</p> <p>Netto omsetning per årsverk > 1,0MNOK</p> <p>Kvalitetsavvik < 20</p> <p>Ledig tid < 6%</p>	<p>Ingen alvorlige skader på ansatte, underentreprenører eller publikum.</p> <p>Ingen brudd på forskrift om sikkerhet ved grøftarbeid.</p> <p>Arbeidsrelatert sykefravær < 3%</p>	<p>Ingen vesentlige skader på ytre miljø som følge av utslipp av farlige kjemikalier.</p> <p>Reduksjon av CO₂- utslipp fra maskiner og kjøretøy med 2% (6,3 tonn) sammenlignet med fjoråret.</p> <p>Kildesorteringsgrad > 60%.</p> <p>Krav til etisk handel for samtlige rammeavtaler.</p>

5 Resultatbudsjett

Foretaket har med bakgrunn i historiske tall og fremtidige forventninger utarbeidet følgende resultatbudsjett for 2017:

Tall i hele 1000 kr.	Budsjett '16	Regnskap per 30.06.16	Prognose '16	Budsjett '17	Endring budsjett '16-'17	Endring prognose '16 - '17
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	58 000	31 093	61 000	62 750	8,19 %	2,87 %
Andre inntekter	100	58	100	100	0,00 %	0,00 %
Sum driftsinntekter	58 100	31 151	61 100	62 850	8,18 %	2,86 %
Driftskostnader						
Varekostnader og underentreprenører	14 000	7 566	15 000	15 250	8,93 %	1,67 %
Personalkostnader	28 000	13 761	28 200	29 500	5,36 %	4,61 %
Andre tilvirknings -salgs og adm. kostnader	10 700	5 946	12 150	12 000	12,15 %	-1,23 %
Avskrivninger	2 250	1 348	2 750	3 000	33,33 %	9,09 %
Sum driftskostnader	54 950	28 621	58 100	59 750	8,74 %	2,84 %
Driftsresultat	3 150	2 530	3 000	3 100	-1,59 %	3,33 %
Finansposter						
Finansinntekter	-	10	20	20	-	-
Finanskostnader	330	84	200	120	-63,64 %	-40,00 %
Sum finansposter	- 330	- 74	- 180	- 100	-69,70 %	-44,44 %
Resultat	2 820	2 456	2 820	3 000	6,38 %	6,38 %

De sentrale forutsetninger for resultatbudsjettet er beskrevet nærmere nedenfor.

5.1 Inntekter

Foretakets rammeavtale med Drammen kommune utløper 31.12.2016, og budsjettet legger til grunn av det inngås ny rammeavtale med et omfang og et innhold som i det vesentlige tilsvarer eksisterende avtale.

Videre legges det til grunn at foretaket lykkes med å sikre egnede oppdrag i størrelsesorden 3MNOK i vinterperioden (januar-mars og november-desember) som følge av dialog med avdeling for Byprosjekter i Drammen kommune.

I tråd med forventet utvikling i bransjen legges det til grunn en prisøkning på 2,0%, samt en begrenset økning i oppdragsmengde for andre oppdragsgivere enn Drammen kommune.

5.2 Varekostnader og underentreprenører

Foretakets viktigste rammeavtaler for underleverandører og –entreprenører går ut 31.12.2016 og skal erstattes med nye rammeavtaler. Det er lagt til grunn en forventet prisøkning på 2,0% sammenlignet med fjoråret.

5.3 Personalkostnader

Det vil i 2017 være et mellomoppgjør og det er lagt til grunn en generell lønnsøkning på 3% som tilsvarer 2% for året sett under ett.

Pensjonskostnader er som tidligere år beregnet med basis i 12% av lønn.

Antall årsverk er budsjettert med 41,1 årsverk, som er en økning på ett årsverk sammenlignet med bemanningen for 2016.

5.4 Andre tilvirknings -salgs og administrasjonskostnader

De største postene omfatter husleie, drivstoff, vedlikehold av maskiner og utstyr, samt telefoni/IKT. Det legges opp til en begrenset økning i disse postene i forhold til 2016.

5.5 Avskrivninger

Planlagte investeringer i 2017 utgjør 3,6 millioner kroner og inngår i avskrivningsgrunlaget for resultatbudsjettet for 2017.

5.6 Finanskostnader

Omfatter kostnader knyttet til lån fra Drammen kommune, samt kostnader forbundet med kassekreditt-fasilitet.

5.7 Eieruttak

Eieruttak fra foretaket vil være i henhold til kommunens økonomiplan og innenfor regelverket for selvkost.

6 Investeringsbudsjett

Foretaket opprettholder en moderat utskiftingstakt for utstyr og materiell. Planlagte investeringer i 2017 er på 3,6 millioner kroner som omfatter anskaffelse av ny dumperbil, ny servicebil, ny gravemaskin og diverse utstyr.

7 Rapportering og oppfølging

Budsjettet periodiseres ned til et månedlig nivå ut ifra en fordeling som hensyntar historisk og forventet sesongvariasjon. Foretaket avslutter sitt regnskap hver måned, og utarbeider en månedsrapport som angir status i forhold til målindikatorer og budsjett. Månedsrapporten distribueres til foretakets styre, eierkontakt og revisor gjennom egen styreportal.

Foretakets styre avholder normalt fem styremøter i løpet av året, hvor status i forhold til plan og budsjett er et fast punkt på agendaen. Foretakets styre avgir videre egne rapporter for 1. og 2. tertial som et ledd i kommunens felles økonomirapportering.

Vedlegg 6

Drammen Kjøkken KF

Økonomiplan 2017-2020

Drammen Kjøkken KF

**DRAMMEN
KOMMUNE**

Sak: 27/16

DRAMMEN KJØKKEN KF

Økonomiplan 2017-2020

Styrebehandlet dato: 22. september 2016

ØKONOMI

Økonomiplan for 2017 til 2020 er satt opp i forhold til nytt driftskonsept. Tallene er beregnet ut fra en forventet husleie på kr 4,4mill. i 2017.

ÅR	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	-52 844	-54 165	- 55 519	- 56 907
Personalkostnader	17 004	17 429	17 865	18 312
Driftsutgifter	34 419	35 279	36 161	37 066
Netto resultat	-1 422	- 1 457	- 1 493	- 1 529

Resultatutvikling 2009 – 2016 i 1000 kr:

2010 (oversk)	2011 (oversk)	2012 (oversk)	2013 (oversk)	2014 (oversk)	2015 (oversk)	2016 (oversk)	2017 (oversk)
- 2 276	- 3 057	-2 464	- 2 102	- 2 760	- 2 474	- 2 429	- 1 422
Regnskap	Regnskap	Regnskap	Regnskap	Regnskap	Regnskap	Budsjett	Budsjett

DRIFTSINNTEKTER.

- Helse- og omsorgstjenesten (HSO):

Inntektsgrunnlaget vil være avhengig av stabilitet i leveranser til institusjoner, kafeteria og dagsentra.

- Hjemmeboende:

Salg til hjemmeboende har vært usikkert med bakgrunn i opphør av varmmatutkjøring fra HSO den 31.januar 2016, med overgang til leveranser av frysede porsjonsmiddager. Foretaket forestår selv organisering og utkjøring av disse porsjonene. Omsetningen viser at lønnsomheten i disse leveransene må økes. Det er flere faktorer som påvirker dette, blant annet brukernes mulighet til å motta flere porsjoner per levering og antallet brukere og kostnader per levering. Antallet brukere søkes økt gjennom utsending av flyers og opplysningsvirksomhet i diverse organer, foreninger o.l Samtidig foregår en dialog med hjemmetjenesten, frivillige og HSO for å øke interessen for foretakets tilbud til hjemmeboende.

- Catering/eksterne leveranser:

Det er en forutsetning i økonomiplanen at foretaket ved overgang til nytt driftskonsept, kan beholde og videreutvikle det gode resultatet i forhold til intern og ekstern catering.

Drammen Kjøkken KF

DRAMMEN
KOMMUNE

Drammen Kjøkken KF har hatt en positiv utvikling når det gjelder cateringsalg. Etter flytting har ekstern catering vist en nedgang, men det forventes at dette tar seg opp igjen i økonomiplanperioden.

Et samarbeid med andre kommuner vil gi inntekter og effektiviseringsgevinst. Det ser pr. i dag ut til at de fleste av de omkringliggende kommuner velger å beholde disse tjenestene internt, men det er et mål for foretaket å fortsette arbeidet for et slikt samarbeid i framtiden. Nye moderne produksjonslokaler har gitt større handlingsfrihet i forhold til leveranser til andre.

DRIFTSKOSTNADER

Konsumprisindeksen fra juli 2015 til juli 2016 har økt med 4,4 (KPI Totatlindeks)
Samtidig har kommunal deflator økt med 2,7 i 2016.

- Personal:

Lønnsutvikling i Drammen Kjøkken KF forventes å følge normal lønnsvekst. I økonomiplanperioden frem til 2020 har 4 årsverk mulighet til å gå av med AFP. Drammen Kjøkken KF har et ønske om å rekruttere og beholde det beste og mest kvalifiserte personell. Kriteriene for dette vil være å ha et utfordrende, lærerikt og faglig tilrettelagt arbeidsmiljø som er i stand til å tilpasse foretaket til markedssituasjonen og produksjonslokalenes muligheter. Avgang og eventuelle nyansettelser vurderes fortløpende og i samsvar med endringer i driften. Nye produksjonslokaler setter store krav til omstillingsevne.

Årsverksutvikling i foretaket:

År	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Årsverk	44,2	38,2	38,2	38,2	37,3	37,3	36,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0

Drammen Kjøkken KF

DRAMMEN
KOMMUNE

- Driftskostnader:

Husleiekostnader og strøm forventes å utvikle seg normalt i forhold til generell prisvekst, med basis i de avtaler som er inngått med Drammen Eiendom KF. Fra 2017 er det tatt utgangspunkt i husleie på kr 4,4 mill.

Kostnader til merking og engangsutstyr er noe usikkert ved overgang til nytt produksjonssystem og nye lokaler. Likeledes er kostnader til gass, strøm og renhold også noe usikre i nytt konsept og nye lokaler.

- Transport:

Forventes å være på et stabilt aktivitetsnivå, og vil derfor ikke generere merutgifter annet enn forventet prisstigning. Pris- og avgiftsøkninger på drivstoff vil påvirke transportkostnader. Transportrutiner gjennomgås årlig og omlegginger påvirkes i stor grad av institusjonenes rutiner rundt måltider, bemanning og matservering generelt.

AKTIVITETER

Mål og fokusområder 2017 - 2020:

Drammen Kjøkken KF har som mål å øke totalomsetning med tanke på produksjon av tjenester til andre omkringliggende potensielle kunder. Det er en forutsetning at tilbudet til ekstern kundemasse som er kompleks, med kok/kjø, kok/server og kok/frys, videreføres. Dette for å kunne gi et bredt og variert tilbud til potensielle brukere av foretakets tjenester.

Brukere:

Brukerundersøkelse gjennomføres årlig.

Medarbeidere:

Det skal gjennomføres medarbeiderundersøkelse hvert annet år. Det er også igangsatt en organisasjonsutviklingsprosess i forhold til nytt driftskonsept som videreføres i økonomiplanperioden. Herunder kommer opplæring av eget personell i HACCP (Ik-mat) og førstehjelpskurs hvert annet år, første gang i begynnelsen av 2017. Foretaket går til innkjøp av hjertestarter i 2017.

Investeringer:

Foretaket har ikke planer om nye investeringer utenom generelt vedlikehold og serviceavtaler.

Vedlegg 7

Drammen Parkering KF

Økonomiplan 2017-2020

DRAMMEN PARKERING KF

Saksnr. **Møtedato**
39/16 Styrebehandlet via e-post 5.10.16

BUDSJETT 2017

Forslag til vedtak

Styret i Drammen Parkering KF vedtar budsjettet for 2017 slik det er foreslått i saksutredningen. Styret påpeker overfor rådmannen at det er usikkerheter ved budsjettet og at det kan bli nødvendig med korreksjoner i 1. tertial og 2. tertial 2017.

Drammen Parkering KF søker om kr. 500.000,- i investeringsmidler for 2017 til nødvendig omskiltning i forbindelse med bystyrets vedtak om fortsatt avgiftsfritak for elbiler.

Saksutredning:

Drammen Parkering KF etablerer høsten 2016 et aksjeselskap, Dpark AS, som skal overta den kommersielle delen av parkeringsdriften i Drammen kommune. Det nye aksjeselskapet skal overta den del av DPKFs parkeringsvirksomhet som faller inn under definisjonen «økonomisk aktivitet» og som ligger utenfor kommunens enerettsområde. Det er forutsatt at aksjeselskapet skal driftes som et utvidet egenregiselskap og skal leie personell, administrative systemer og tjenester av Drammen Parkering KF, mens de kommunale plasser og p-hus utenfor offentlig vei skal leies til markedspris gjennom avtaler med Drammen Eiendom KF.

Resterende parkeringsvirksomhet i DPKF defineres som myndighetsutøvelse og «ikke-økonomisk aktivitet» og ligger innenfor kommunens enerettsområde, og vil fortsatt bli driftet av Drammen Parkering KF.

Denne oppdelingen av parkeringsvirksomheten i to virksomheter gjøres for å etterleve lovverk, unngå subsidiering og tilpasse Drammen Parkering KF til de nye parkeringsforskriftene. Dette vil medføre endring av økonomiflyten knyttet til kommunens parkeringsvirksomhet. Det pågår avtaleavklaringer om leiebeløp og fordeling av kostnader med Drammen Eiendom KF. Deler av overskuddet som tidligere ble dannet i Drammen Parkering KF, vil for 2017 delvis bli kanalisert gjennom leieavtaler med Drammen Eiendom AS, og delvis gjennom avtaler med det nye aksjeselskapet Dpark AS.

Oppdeling av parkeringsdriften, opprettelse av nytt selskap, nye leieavtaler med Drammen Eiendom KF vil påvirke budsjetter, inntjening og eieruttak. Den nye inndelingen gir mange problemstillinger som ikke er endelig avklart. Det vil også kunne medføre behov for flere medarbeidere, og økte kostnader for en medarbeider er lagt inn i budsjettet.

I budsjettforslaget for 2017 er det tatt hensyn til de faktorer som er kjent for Drammen Parkering KF ultimo september 2016, men det understrekes at det her kan være nødvendig med budsjettkorreksjoner ved 1. eller 2. tertial 2017.

Det forutsettes at Drammen Parkering KF kan benytte sin egenkapital til utlån for etablering og oppbygging av Dpark AS.

Drammen Parkering KF ber derfor om at usikkerhet rundt budsjettet og selskapenes behov for å opparbeide en egenkapital som gir et fremtidig handlingsrom tas hensyn til i økonomiplanen ved fastsettelse av eieruttaket for 2017-2020.

Budsjett for Dpark AS

Selskapet Dpark AS er under stiftelse og leieavtaler med Drammen Eiendom KF og driftsavtaler med Drammen Parkering KF er under utarbeidelse.

Foreløpig budsjettutkast viser en stipulert omsetning på kr. 27,4 millioner og driftskostnader på kr. 5,3 millioner. Det vil gi estimert fortjeneste på kr. 22,1 million, før det er utarbeidet leieavtale med Drammen Parkering KF. Dette er avtaler der prinsippet om markedspris skal legges til grunn og Drammen Eiendom KF vil få en netto leieinntekt etter fradrag for driftskostnader og et påslag fra Dpark AS. Med et utgangspunkt om et påslag på 10 % av omsetning vil det kunne gi Dpark AS et resultat på anslagsvis 2,7 millioner, før skatt. Et positivt resultat i 2017 vil kunne tas ut som aksjeutbytte i Drammen Parkering KF i 2018. Dpark AS vil imidlertid anbefale at det bygges opp en egenkapital i selskapet som gir tilstrekkelig økonomisk handlekraft til å møte fremtidige investeringer som man vet vil komme i forbindelse med utvikling av ny parkeringsteknologi de neste årene. Budsjettet for Dpark AS behandles av styret i selskapet.

Gratis parkering for elbiler

Bystyret vedtok 20. september 2016 at Drammen kommune skal ha et fortsatt fritak for elbilparkering på kommunale p-plasser;

Drammen kommune innfører gratis parkering for elbiler på alle kommunale, offentlige parkeringsplasser fra 1.1.2017

Ordlyden i vedtaket reiser flere spørsmål som må avklares da det påvirker økonomien til både Drammen Parkering KF og Dpark AS. Begge virksomheter har i budsjettutarbeidelser derfor tatt utgangspunkt i videreføring av fritaket slik det er praktisert i Drammen kommune i 2016.

Tellinger Drammen Parkering gjennomførte i juni 2016 viser at ca. 15 % av det offentlige avgiftsregulerte p-tilbudet på Bragernes og Grønland nå blir benyttet av elbiler, som har anledning til å parkere uten å betale avgift. Drammen Parkering KF opplever en økning i antall elbiler som benytter kommunens avgiftsparkeringsplasser gratis. Konsekvensene og utviklingen av det vedtatte avgiftsfritaket er vanskelig å beregne, men det gir i 2016 en betydelig redusert inntjening, noe Drammen Parkering KF mener vil kunne øke betydelig i kommende år, ikke minst sett i sammenheng med varslet innføring av bompenger og avgiftsfritak for elbil ved bomplassering. En ytterligere økning i antall parkerende elbiler på avgiftsplasser er ikke innarbeidet i budsjettet for 2017.

For å kunne gjennomføre nødvendig omskilting i forbindelse med bystyrets vedtak om fortsatt avgiftsfritak for elbiler søkes det om investeringsmidler.

Konsekvenser av nye forskrifter

Ny vegtrafikklov § 8 og ny parkeringsforskrift gir vegdirektoratet flere oppgaver der kostnader skal gebyrfinansieres og innbetales av parkeringsselskapene. Dette er kostnader relatert til drift av parkeringsregister, tilsyn, godkjenninger med mer, og representerer nye utgifter for Drammen Parkering KF og Dpark AS. Likeledes vil det i forbindelse med ny forskrift opprettes en ny Parkeringsklagenemd som skal bedre klagemulighetene til forbrukerne, men som derfor vil kunne medføre flere klager til behandling. Parkeringsklagenemda skal også finansieres av parkeringsselskapene og vil medføre økte kostnader. Disse klagesakene skal i første instans behandles av parkeringsselskapet og det ventes sterk økning av klagesaker, spesielt det første året. Dette vil kunne kreve mer ressurser.

De nye forskriftene fastsetter også nye takster ved håndhevelse. Disse takstene er av vegmyndighetene ikke endret på nesten 20 år. Som det fremgår av budsjettet vil nye avgifter gi kommunale parkeringsselskapene en betydelig merinntekt, men høyere satser vil trolig samtidig kunne medføre en nedgang i antall feilparkeringer. Dette er det tatt høyde for i budsjettet.

Nye forskrifter stiller også nye krav om kommuners etablering av et ladetilbud for elbiler og ladbare hybridbiler. Dette vil gi økte investeringsutgifter for Drammen kommune, men også kunne gi økte driftskostnader for Drammen Parkering KF. Det er frist til 1.1.2018 med å etablere et ladetilbud som imøtekommer denne delen av de nye forskriftene, og Drammen Parkering KF forutsetter at Drammen kommune ved byplanavdelingen budsjetterer og planlegger for dette, og det er derfor ikke innarbeidet i budsjettet til Drammen parkering KF.

Nye forskriftskrav til skilting

I forbindelse med nye skiltregler i ny forskrift, forventes det en tilråding om at områder utenfor offentlige ferdselsårer som nå er regulert med «offentlige skilt» må endres til «vedlegg 1 – skilt», Dette er en stor jobb som både vil kreve betydelige investeringer i skilt og kreve ressurser til endring og oppsett. En nødvendig omskilting til vedlegg 1-skilt vil i hovedsak påvirke budsjettet til de kommunale p-plasser som blir lagt inn i D-park AS, men noe endringer må også påregnes for Drammen Parkering KF.

Kommunens vedtak om fortsatt gratis elbilparkering innebærer krav til særskilt skilting av fritaket, i sammenheng med den ordinære skiltingen av vilkårsparkeringen. En nødvendig omskilting/utskifting av dette kan beløpe seg til kr. 400-500.000,- . Det søkes derfor om investeringsmidler til dette.

Grunnlag for prisjusteringer

Utgiftssiden er endret for deflator, prisjustering og lønnsjustering. I forbindelse med investering i tekniske oppgraderinger av automatparken 2016 er det budsjettert med økte avskrivninger i 2017.

Det er ikke planlagt opprettelse av nye bolig- eller beboersoner i 2017 og derfor ikke budsjettert med belønningsmidlet til dette. I henhold til forskrift deflatorjusteres takstene for boligsone- og beboerkort.

Parkeringsavgifter og tider

Takstene i sone 1, Bragernes og Strømsø sentrum foreslås regulert og kronebeløpet tilpasset prinsippet om en høyere avgift når parkeringstiden øker. Se vedlagte oversikt.

Tidene for avgiftsparkering foreslås uendret, men forutsettes behandlet i ny parkeringsstrategi for Drammen som er planlagt utredet i 2017. Se vedlagte oversikt.

Parkeringsbelegget er økende, men det er stadig flere gratisparkerende elbiler som opptar belegg og begrenser sirkulasjon og tilgang for betalende bilister. Budsjetten for 2017 er lagt med utgangspunkt i det belegget som er kjent høsten 2016, men en effekt av bystyrets vedtak om fortsatt elbilfritak vil kunne gi et økende antall parkerende elbiler. Dette vil kunne gi grunnlag for nødvendige budsjettjusteringer i 1. og 2. tertial 2017.

Budsjettert resultat

Budsjettet for 2017 er lagt med et overskudd på kr 14,2 millioner.

Det er usikkerheter ved budsjettet og at det kan bli nødvendig med korreksjoner i 1. tertial og 2. tertial 2017.

Investeringsmidler

Drammen Parkering KF søker om kr. 500.000,- i investeringsmidler til gjennomføring av nødvendig omskiltning i forbindelse skiltning av avgiftsfritak for elbiler etter 1.1.2017.

Parkeringspriser, parkeringstid og avgiftstid for 2017

Parkeringspriser*)

	Satser 2016	Satser 2017
Sone 1 Bragernes og Strømsø sentrum		
Første time	Kr 25	Kr 26
Andre time	Kr 29	Kr 31
Fra og med tredje time	Kr 33	Kr 36
Maks. 5 timer parkeringstid		
<i>Avgiftstid: Mandag-fredag kl. 08.00 – 18.00</i>		
<i>Lørdag kl. 09.00-16.00</i>		
Sone 2 Ytre del av Bragernes og Strømsø		
Sats per time	Kr 19	Kr 20
<i>Maks. 5 timer parkeringstid</i>		
<i>Avgiftstid: Mandag-fredag kl. 8.00 – 18.00</i>		
<i>Lørdag kl. 09.00 – 16.00</i>		
Sone 3 Marienlyst/Drammensbadet		
Sats per time	Kr 18	Kr 18
<i>Maks. 5 timer parkeringstid</i>		
<i>Avgiftstid: Mandag-fredag kl. 8.00 – 18.00</i>		
<i>Lørdag kl. 09.00 – 16.00</i>		

*) Satsene er inkl. mva.

Boligsoneparkering/beboerparkering *)

	Satser 2016	Satser 2017
Parkeringstillatelse for beboere		
Første bil per måned	Kr 270	Kr 275
Andre bil per måned	Kr 320	Kr 330
Tredje bil per måned	Kr 370	Kr 380
Parkeringstillatelse for næringsdrivende		
Første bil per måned	Kr 740	Kr 750
Midlertidige parkeringstillatelser og besøkskort		
5-timers kort	Kr 40	Kr 40
Dagskort	Kr 75	Kr 75
Ukeskort	Kr 300	Kr 300

*) Satsene er inkl. mva.

DRAMMEN PARKERING KF
Budsjett 2017

	2015	2016	2017
30 Parkeringsinntekter	-26 705	-25 475	-23 637
30 Annen kontroll/skilting/inntekter	-574	-761	-3 353
31 Gebyr og kontrollsanksjoner	-7 990	-7 200	-11 175
A Sum inntekter	-35 269	-33 436	-38 165
50 Fastlønn	10 551	10 856	11 736
53 Annen oppgavepl. godtgj.	346	356	366
54 Arb.avgift og pensjonskost.	2 906	2 993	3 249
58 Refusjoner, sykkelønn	-740	-380	-740
59 Andre personalkostnad	254	258	263
B Sum lønnsutgifter	13 317	14 083	14 874
60 Av- og nedskrivninger	855	1 330	1 450
62 Produksjonsenergi	165	180	184
63 Kostnader lokaler	1 326	1 404	1 438
64 Leie av maskiner	230	226	231
65 Verktøy	228	274	280
66 Vedlikehold	473	665	681
67 Fremmed tjeneste	2 484	2 608	2 655
68 Kontorkostnad	418	457	468
69 Telefon, porto, ol	142	145	149
C Sum driftsutgifter	6 321	7 289	7 536
70 Kostnad transportmidler	216	271	278
71 Kostnad reiser ol	70	57	58
73 Reklame og informasjon	280	100	103
74 Kontingenter	91	104	212
77 Tellegebyr	713	735	779
78 Tap av krav / avskrivinger	195	250	250
D Sum andre utgifter	1 565	1 517	1 680
E Res. før finansposter (A+B+C+D)	-14 066	-10 547	-14 075
80 Renteinntekter	-234	-185	-185
81 Rentekostnader	120	60	60
F Sum finansposter	-114	-125	-125
G Res. etter finansposter (E+F)	-14 180	-10 672	-14 200

* På grunn av endring av budsjettposter som følge av oppdeling av 2017 budsjettet på to virksomheter vil sammenligningen med tidligere år være mindre relevant for enkelte budsjettposter.

Vedlegg 8

Drammensbadet KF

Økonomiplan 2017-2020

DRAMMENSBADET KF

Saksnr. Møtedato
47/16 a 28.09.2016

ØKONOMIPLAN 2017 – 2020 OG ÅRSBUDSJETT 2017

Vedtak:

1. Styret legger til grunn et besøkstall på 355 000 for hvert av årene 2017 - 2020.
2. Inntekter, kostnader og kundepriser er beregnet med hensyn til innføring av merverdiavgift.
3. Styret anbefaler at billettprisene økes med normal prisstigning på om lag 3 % for badebilletter og 1,5 % for treningskort. Styret mener at økt konkurranse, særlig gjennom åpning av ny svømmehall i Røyken og målet om å opprettholde besøkstallet på dagens nivå, tilsier at billettprisene ikke kan økes utover normal prisstigning.

Kostnadsbudsjettet påvirkes av innføring av merverdiavgift, og visse kostnader vil ikke lenger ha full momskompensasjon. Kostnadsbudsjettet er stramt, men opprettholder nødvendige krav til trygg og sikker drift samt nødvendig renhold.

Effekten av innføring av merverdiavgift, beregnet til en netto resultateffekt på om lag 3 mill kroner, anbefales dekket gjennom økt tilskudd fra bykassa.

Administrasjonen kan foreta prisjusteringer i løpet av året eller praktiske tilpasninger av foreslåtte priser.

4. Styret vil bemerke at det er flere usikkerhetsfaktorer som påvirker virksomheten, herunder innføring av merverdiavgift, endret konkurransesituasjon samt vær og energikostnader. Det er lagt til grunn fortsatt lave energikostnader.
5. For teknisk utstyr er det tatt høyde for løpende ordinært vedlikehold.
6. Eventuelle kostnader for modernisering av utebasseng og -arealer er ikke omhandlet i denne planen, men vil bli fulgt opp i eget prosjekt sammen med Drammen Eiendom.
7. Styret skal behandle prosjektplan for planlagte investeringer før iverksettelse.
8. Styret vedtar årsbudsjett for 2017 og økonomiplan 2017– 2020 i samsvar med fremlagte forslag.

Saksutredning:

1. Innledning

En skatterevisjon i Drammensbadet KF har medført omklassifisering av virksomheten fra svømmehall til badeland, med den konsekvens at det innføres merverdiavgift på billettprisene. Av Drammensbadets virksomhet vil billettsalg til bad og velvære omfattes av endringen, mens trening og kursvirksomhet er avgiftsfri virksomhet. Salg i badebutikk og kafé har alltid vært og vil fortsatt være avgiftspliktig. Utleie til avgiftspliktig virksomhet eller kommuner og fylkeskommuner vil også bli avgiftspliktig.

I budsjettforslaget for 2017 er det lagt til grunn at kommunalt tilskudd økes til om lag 21,8 mill kroner. Dette tilsvarer deflatorjustering på 2,5 % samt kompensasjon for innføring av merverdiavgift.

Det er lagt til grunn 355 000 besøkende gjester. Dette er en nedgang fra budsjett 2016 og i tråd med faktisk besøksutvikling i 2016. Det er bl.a. tatt hensyn til økt konkurranse fra andre badeanlegg ved fastsettelse av besøkstall.

Også på kostnadssiden får reklassifisering av virksomheten som avgiftspliktig konsekvenser. Den ikke-avgiftspliktige delen av virksomheten vil ikke lenger få momskompensasjon, og utgiftssiden er beregnet å øke med om lag 0,8 mill kroner. Som følge av dette er kostnadsbudsjettet stramt, men tilstrekkelig for å opprettholde krav til trygghet, sikkerhet og renhold i anlegget.

Måltall for 2017

	Måltall for 2017	Prognose 2016	Måltall 2016
Inntekt	Kr 40 585 400	Kr 42 600 000	Kr 42 439 667
Besøk, antall kunder	355 000	355 000	360 000
Omsetning per besøkende	Kr 114,33	Kr 120	Kr 117,89

Måltall for 2017, omsetning per besøkende kr 114,33 er nettobeløp, bruttobeløpet er kr 120,56.

2. Forslag til driftsbudsjett for Drammensbadet KF

Budsjettet baserer seg på følgende forutsetninger:

Inntekter

Styret anbefaler at billettprisene økes med normal prisstigning på om lag 3 % for badebilletter og 1,5 % for treningskort. Styret mener at økt konkurranse, særlig gjennom åpning av ny svømmehall i Røyken og målet om å opprettholde besøkstallet på dagens nivå, tilsier at billettprisene ikke kan økes utover normal prisstigning. Effekten av merverdiavgift dekkes gjennom økt tilskudd fra bykassa.

Voksen enkeltbillett vil i dette budsjettet koste 149,-. Vi er kjent med at konkurrerende svømmehaller ligger på om lag samme prisnivå. Enkeltbillett for barn og familie er holdt uendret for å stimulere til økt bruk. Kombinasjonskort bad/trening/velvære rammes kun delvis av innføring av merverdiavgift, og prisen økes derfor mindre enn for enkeltbilletter. Sterk konkurranse i treningsmarkedet tilsier en moderat prisvekst.

Det er i tillegg utarbeidet to alternative scenarier for billettprisutvikling:

- Økning av kommunalt tilskudd med 1,5 mill kroner tilsvarende 50 % av momseffekten. Med slike forutsetninger vil gjennomsnittlig prisvekst for kunde bli på om lag 9 % for bade- og velværebilletter og om lag 4 % for kombinasjonskort trening/bad/velvære. Billettpris for voksen enkeltbillett vil være 159,- og antas å ligge om lag kr 10,- over konkurrerende tilbud.

- Ingen økning av rammetilskudd utover deflatorjustering på 2,5 %. Med slike forutsetninger vil gjennomsnittlig prisvekst for kunde bli på om lag 17 % for bade- og velværebilletter og om lag 7 % for kombinasjonskort trening/bad/velvære. Billettpris for voksen enkeltbillett vil være 169,-. Vi vil, med disse prisene ligge betydelig over våre konkurrenter. Besøkstallet kan vanskelig opprettholdes.

Kostnader

Kostnadsbudsjettet påvirkes også av innføring av merverdiavgift, og visse kostnader vil ikke lenger ha full momskompensasjon. Kostnadsbudsjettet er stramt men opprettholder nødvendige krav til trygg og sikker drift samt nødvendig renhold.

Varekostnad kafé/velvære og badebutikk

Totalt budsjettert med kr 3,975 mill. i vareinnkjøp.

- Matvarer
- Engangsartikler
- Badetøy/rekvisitt

Lønn

Totalt lønnsbudsjett på kr 22,850 mill. er basert på et behov for 34 årsverk.

- nødvendige tilleggsbemanning med ekstrahjelp og syke - og ferievikarer.
- ekstra bemanning på dager med forventet stort besøk samt vinter-, påske- og høstferie.
- generell lønnsøkning på 2,5 %.
- vikarer ved sykdom i arbeidsgiverperioden er budsjettert på nivå med 2016.

Energi, brensel og vannbehandling

Totalt på kr 5,2 mill.

- Strøm og faste avgifter
- kjemikalier til vannbehandling
- fjern-/nærvarme
- serviceavtaler knyttet til bassengdrift

Det er lagt til grunn energiforbruk basert på tall fra 2016. Det er knyttet usikkerhet til prisene i følge Drammen Eiendom KF, og vi har lagt til grunn uendret energipris på 70 øre per kWh pluss fastavgifter for både strøm og fjernvarme. Fordelingen i forbruket er 3,3 mill. kWh strøm og 2,4 mill. kWh fjernvarme. Kostnader til vannbehandlingen er økt noe i forhold budsjett 2016.

Kostnader lokaler

Totalt på kr 24,983 mill.

- det innføres merverdiavgift på husleie til Drammen Eiendom, sum kostnad på kr 22,123 mill
- vann/avløp og renovasjon på kr 2,4 mill. ut i fra forventet forbruk på 50 000 m³
- renovasjonskostnader på kr ca 10 000,- per mnd
- renhold og hygieneartikler

Det er ikke lagt til økning på avgiften på vann/avløp og renovasjon.

Leiekostnader

Totalt på kr 0,53 mill.

- leasing av treningsutstyr på kr 40 000 per mnd
- kontormaskiner/kassasystem på kr 10 000 per mnd

Verktøy, inventar og driftsmateriale

Totalt på kr 1,080 mill

- diverse utstyr
- inventar
- forbruksvarer til drift
- data/programvare
- arbeidstøy/verneutstyr

Det er lagt inn en økning på kr 50 000,- i forhold til 2016, basert på erfaringstall.

Reparasjon og vedlikehold

Totalt på kr 1,14 mill.

- vedlikehold av bygning
- uteanlegg
- utstyr

Det er lagt inn en økning på kr 365 000,- i forhold til 2016, basert på erfaringstall.

Fremmedtjenester

Totalt på kr 0,720 mill.

- instruktører til fellestimer i treningsavdelingen
- vakthold/verditransport
- revisjonskostnader
- kjøp av tjenester fra Drammen kommune

Annen driftskostnad

Totalt på kr 0,733 mill.

- kostnader til transport
- reise/diett
- telefon/data
- markedsføring
- forsikring og kontingenter

Sum kostnader

Totale kostnader for 2017 er beregnet til kr 62,341 mill. hvor de store kostnadspostene er:

- Personal (37 % av totale kostnader)
- Husleie (35 %)
- Teknisk drift (8,11 %)

Årsresultat

Budsjettet balanserer med et rammetilskudd på kr 21,756 mill som tilsvarer en deflatorjustering på 2,5 % målt mot 2016, og inkluderer dekningen av merverdiavgifteffekten (som til sammen gir en økning fra ca 18,8 mill kr til 21,7 mill. kroner i tilskudd).

Budsjett Drammensbadet KF 2017

RESULTATREGNSKAP (tall i 1000)		2017	2018	2019	2020
3 SALGS- OG DRIFTSINNEKT					
	Inntekt kiosk, inkl velvære og kafé	-5 860	-5 989	-6 121	-6 255
	Inntekt badebutikk	-2 075	-2 121	-2 167	-2 215
	Inntekt billetter og kort	-29 847	-30 504	-31 175	-31 861
	Inntekt kurs	-2 618	-2 675	-2 734	-2 794
	Utleie basseng, treningssal	-2 400	-2 453	-2 507	-2 562
	Reduksjon inntekt	2 215	2 264	2 314	2 364
SUM SALGS- OG DRIFTSINNEKT		-40 585	-41 477	-42 390	-43 323
4 VAREKOSTNAD					
	Innkjøp kiosk og velvære	2 945	3 004	3 064	3 125
	Innkjøp badeartikler	1 030	1 051	1 072	1 093
SUM VAREKOSTNAD		3 975	4 055	4 136	4 218
5 LØNSKOSTNAD					
50	Lønn ansatte	17 930	18 378	18 838	19 591
53	Annen oppgavepliktig godtgjørelse	360	367	375	390
54	Arbeidsgiveravgift og pensjonskostnad	5 080	5 207	5 337	5 471
58	Offentlig refusjon vedrørende arbeidskraft	-800	-820	-841	-862
59	Annen personalkostnad	280	286	291	297
SUM LØNSKOSTNAD		22 850	23 418	24 000	24 887
6 AV- OG NEDSKRIVNINGER					
60	Av- og nedskrivninger	520	520	520	520
6 DRIFTSKOSTNADER					
62	Energi, brensel og vann vedr. produksjon	5 200	5 304	5 410	5 529
63	Kostnad lokaler	24 983	25 658	26 350	27 062
64	Leiekostnader	530	543	557	571
65	Verktøy, inventar og driftsmateriale	1 080	1 107	1 135	1 163
66	Reparasjon og vedlikehold	1 140	1 169	1 198	1 228
67	Fremmed tjeneste	720	734	749	768
68	Kontorkostnad, trykksak o.l	310	316	323	329
69	Telefon, porto o.l	65	67	68	70
SUM DRIFTSKOSTNADER		34 028	34 898	35 789	36 719
7 ANNEN DRIFTSKOSTNAD					
70	Kostnad transportmidler	60	61	62	64
71	Kostnad og godtgj. For reiser, diett, bil o.l	20	20	21	21
73	Salgs-, reklame- og representasjon	493	503	513	523
74	Kontingent og gave	5	5	5	5
75	Forsikring skade, ansvar kunder	20	20	21	21
77	Annen kostnad	215	219	224	228
SUM ANNEN DRIFTSKOSTNAD		813	829	846	863
SUM KOSTNADER		62 186	63 719	65 291	67 207
8 FINANSINNEKT OG - KOSTNAD					
81	Finanskostnad	155	158	161	164
ÅRSRESULTAT*		21 756	22 400	23 062	24 049

Vedlegg:

1. Forslag til investeringsbudsjett 2017 - 2020
2. Inntektsberegning 2017
3. Prisforslag 2017
4. Forslag budsjett 2017 med 100 % tilskudd for momskostnad
5. Forslag budsjett 2017 med 50 % tilskudd for momskostnad
6. Forslag budsjett 2017 med 0 % tilskudd for momskostnad

Vedlegg 1

Forslag til investeringsbudsjett for Drammensbadet KF.

INVESTERINGSBUDSJETT <i>(tall i tusen 2016-kroner)</i>	2017	2018	2019	2020
Inventar og maskiner og lignende	1 000 000	600 000	600 000	600 000

Investeringer i 2017

Nytt adgangssystem

1 000 000

Kr 800 000 overføres fra år 2016 til år 2017

1 000 000

Vedlegg 2

Inntektsberegning helårsbasis 2017

Billettinntekter	Antall	Årsbesøk	Inntekt
Enkeltbilletter	138 250	138 250	15 642 161
Klippekort	1 450	17 400	1 737 400
Årskort/6 mnd bad	1 250	68 400	4 298 344
Årskort/6mnd velvære/trening/bad	200	9 950	1 470 345
Årskort/6mnd trening/bad	1 310	63 250	6 699 650
		297 250	29 847 900

Billetter idrett/kurs/skoler	Antall	Årsbesøk	Inntekt
Idrett - Drammen Svømmeklubb	-	11 700	842 000
Skole	-	21 250	2 389 500
Kurs og utleie badeanlegg, arrangementer	-	24 800	1 786 000
		57 750	5 017 500

Kafé og arrangement	Dekningsgrad	50 %	5 860 000
Badebutikk	Dekningsgrad	50 %	2 075 000
			7 935 000

Total	Årsbesøk	Inntekt
Bade- og trenings virksomhet	355 000	34 865 400
Kafé, arrangementer og butikk		7 935 000
Redusert inntekt		-2 215 000
Totale inntekter		40 585 400

Besøk pr åpen dag	983
Inntekt pr besøkende	114,33

Prisforslag billetter 2017

Dagens priser	Dagens prisnivå	Økning i kroner	Priser refusjon	Avtale giro	Økning i %	Priser refusjon	Økning i %	Priser refusjon	Økning i %
Enkeltpriser			100 %			50 %		0 %	
Voksen	145	4	149		2,76 %	159	9,66 %	169	16,55 %
Honnør/student	110	4	114		3,64 %	122	10,53 %	129	17,27 %
Barn/ ungdom 6 - 17 år	100	0	100		0,00 %	107	7,00 %	113	13,00 %
Små barn 0 - 5 år	55	1	56		1,82 %	60	8,93 %	64	16,36 %
Velvære	190	9	199		4,74 %	212	11,06 %	225	18,42 %
Velvære honnør	160	9	169		5,63 %	180	11,83 %	191	19,38 %
Velvære tillegg kortkunder	70	0	70		0,00 %	75	7,14 %	80	14,29 %
Tilskuer	70	0	70		0,00 %	75	7,14 %	80	14,29 %
Tillegg fellestid/trening	70	0	70		0,00 %	75	7,14 %	80	14,29 %
Badebursdag	200	0	200		0,00 %	200	0,00 %	200	0,00 %
Drop in Trening	200	0	200		0,00 %	200	0,00 %	200	0,00 %
PT trening/bad	500	0	500		0,00 %	515	3,00 %	530	6,00 %
Familiebillett (2v + 2b)	400	0	400		0,00 %	426	6,50 %	452	13,00 %
Klippekort bad									
Voksen 12 klipp	1 450	40	1 490		2,76 %	1 587	9,19 %	1 683	16,07 %
Honnør/student 12 klipp	1 100	40	1 140		3,64 %	1 214	10,00 %	1 288	17,09 %
Barn 12 klipp	1 000	0	1 000		0,00 %	1 065	6,50 %	1 130	13,00 %
Baby 12 klipp	550	10	560		1,82 %	597	8,39 %	633	15,09 %
Årskort bad									
Voksen	5 280	60	5 340	445	1,14 %	5 686	7,60 %	6 032	14,24 %
Bedrift (15% av full pris)	4 488	60	4 548	379	1,34 %	4 842	7,78 %	5 137	14,46 %
Honnør/student (20% av full pris)	4 200	70	4 270	356	1,67 %	4 546	8,10 %	4 823	14,83 %
Barn/ ungdom 6 - 17 år	3 252	0	3 252	271	0,00 %	3 463	6,49 %	3 674	12,98 %
Små barn 0 - 5 år	1 680	20	1 700	142	1,19 %	1 810	7,65 %	1 921	14,35 %
Årskort velvære/trening/bad									
Voksen	8 760	110	8 870	739	1,26 %	9 124	4,10 %	9 381	7,09 %
Honnør/student	6 984	100	7 084	590	1,43 %	7 287	4,28 %	7 492	7,27 %
Årskort trening/bad									
Voksen	6 660	60	6 720	560	0,90 %	6 913	3,76 %	7 107	6,71 %
Bedrift (15% av full pris)	5 664	50	5 714	476	0,88 %	5 878	3,75 %	6 043	6,69 %
Honnør/student (20% av full pris)	5 328	50	5 378	448	0,94 %	5 532	3,79 %	5 688	6,76 %
6 mnd bad									
Voksen	3 211	100	3 311		3,11 %	3 525	9,48 %	3 740	16,47 %
Honnør/student (20% av full pris)	2 589	60	2 649		2,32 %	2 821	8,76 %	2 993	15,60 %
Barn/ ungdom 6 - 17 år	1 967	20	1 987		1,02 %	2 116	7,50 %	2 245	14,13 %
Små barn 0 - 5 år	1 034	10	1 044		0,97 %	1 112	7,47 %	1 180	14,12 %
6 mnd velvære/trening/bad									
Voksen	5 344	110	5 454		2,06 %	5 610	4,88 %	5 768	7,93 %
Honnør/student	4 246	100	4 346		2,36 %	4 471	5,18 %	4 596	8,24 %
Trening/bad 6 mnd									
Voksen	4 075	100	4 175		2,45 %	4 295	5,27 %	4 416	8,37 %
Honnør/Student	3 355	100	3 455		2,98 %	3 554	5,76 %	3 654	8,91 %
1 mnd trening/bad									
Voksen	799	30	829		3,75 %	852	6,39 %	876	9,64 %
1 uke trening/bad									
Voksen	299	20	319		6,69 %	328	9,09 %	337	12,71 %
1 mnd velvære									
Voksen	999	40	1 039		4,00 %	1 069	6,74 %	1 099	10,01 %

Bedrift har 15 % rabatt fra ord.pris på årskort (12 mnd) trening/bad og bad

Honnør/60 +/student har 20 % rabatt fra ord.pris

Klippekort betal for 10 og få 12 klipp

Vedlegg 4

Budsjettforslag Drammensbadet KF 2017

Drammensbadet KF

100 %

Inntekter	2017
Inntekter bad	-19 629 436
Inntekter trening og avtalegiro	-10 218 464
Inntekt idrett/skole/kurs	-5 017 500
Kafé og badebutikk	-7 935 000
Reduksjon inntekt	2 215 000
Sum inntekter	-40 585 400

Utgifter	2017
Varekostnad kafé og badebutikk	3 975 000
Lønnsutgifter	22 850 000
Teknisk drift	5 285 000
Kostnader lokaler inklusiv husleie	24 898 000
Leiekostnader utstyr	530 000
Verktøy og driftsmateriale	1 080 000
Rep og vedlikehold	1 140 000
Fremmed tjenester	720 000
Kontorkostnad, inklusiv markedsføring	1 188 400
Av- nedskrivning og finanskostnader	675 000
Sum utgifter	62 341 400

Resultat/rammebehov

21 756 000

Drammensbadet KF

50 %

Inntekter	2017
Inntekter bad	-19 629 436
Inntekter trening og avtalegiro	-10 218 464
Inntekt idrett/skole/kurs	-5 017 500
Kafé og badebutikk	-7 935 000
Reduksjon inntekt	715 000
Sum inntekter	-42 085 400

Utgifter	2017
Varekostnad kafé og badebutikk	3 975 000
Lønnsutgifter	22 850 000
Teknisk drift	5 285 000
Kostnader lokaler inklusiv husleie	24 898 000
Leiekostnader utstyr	530 000
Verktøy og driftsmateriale	1 080 000
Rep og vedlikehold	1 140 000
Fremmed tjenester	720 000
Kontorkostnad, inklusiv markedsføring	1 188 400
Av- nedskrivning og finanskostnader	675 000
Sum utgifter	62 341 400

Resultat/rammebehov**20 256 000**

Vedlegg 6
Budsjettforslag Drammensbadet KF 2017

Drammensbadet KF

0 %

Inntekter	2017
Inntekter bad	-19 629 436
Inntekter trening og avtalegiro	-10 218 464
Inntekt idrett/skole/kurs	-5 017 500
Kafé og badebutikk	-7 935 000
Inntekt, dekning av redusert mva fradrag	-785 000
Sum inntekter	-43 585 400

Utgifter	2017
Varekostnad kafé og badebutikk	3 975 000
Lønnsutgifter	22 850 000
Teknisk drift	5 285 000
Kostnader lokaler inklusiv husleie	24 898 000
Leiekostnader utstyr	530 000
Verktøy og driftsmateriale	1 080 000
Rep og vedlikehold	1 140 000
Fremmed tjenester	720 000
Kontorkostnad, inklusiv markedsføring	1 188 400
Av- nedskrivning og finanskostnader	675 000
Sum utgifter	62 341 400

Resultat/rammebehov

18 756 000

Vedlegg 9

Kontrollutvalgets budsjettforslag 2017

DRAMMEN KOMMUNE

Kontrollutvalget

Utskrift av møtebok

Sak nr: 102/16	Møtedato: 06.09.16	Saksbehandler: Pål Ringnes	Kontrollutvalgssekretariatet i Buskerud og omegn IS
-------------------	-----------------------	-------------------------------	--

BUDSJETT 2017 FOR TILSYN OG KONTROLL

Vedlegg:

Sekretariatets forslag til vedtak:

Det foreslås at det bevilges totalt kr 3 102 000 til revisjon og sekretariatstjenester for 2017.

Det foreslås at det bevilges kr 471 000 til revisjon av kommunens foretak for 2017.

Kontrollutvalgets behandling:

Sekretærens forslag ble enstemmig vedtatt.

Kontrollutvalgets vedtak:

Det foreslås at det bevilges totalt kr 3 102 000 til revisjon og sekretariatstjenester for 2017.

Det foreslås at det bevilges kr 471 000 til revisjon av kommunens foretak for 2017.

Saksutredning:

Buskerud Kommunerevisjon KS har i brev av 08.08.16 til kontrollutvalget redegjort for anslag på revisjonshonorarene for 2017. Revisjonen gjør oppmerksom på at anslagene senere kan bli nødvendig å justere.

Etter sekretariatets syn må dette anslaget benyttes som grunnlag for de revisjonsutgiftene som skal budsjetteres av bystyret.

Revisjonens anslag utgjør kr 2 594 000 (avrundet oppover). Dette er en økning på cirka 3 % fra 2016.

I tillegg er honorarene for kommunens foretak anslått slik:

Drammen Drift KF	78 000
Drammen Eiendom KF	169 000
Drammen Parkering KF	73 000
Drammen Kjøkken KF	73 000
Drammensbadet KF	78 000

Disse honorarene gjelder kun regnskapsrevisjon og utgjør totalt kr 471 000.

Kontrollutvalgssekretariatet har for 2016 et opprinnelig budsjett på kr 350 000. Dette budsjettet er senere økt til kr 600 000 som følge av ekstraarbeid og -utgifter i forbindelse med granskningen. Det knytter seg usikkerhet til budsjetteringen for 2016. Ressursbruken for året er på et høyere nivå enn tidligere. Samtidig øker sekretariatsutgiftene en del på grunn av merforbruk i 2015 og et forventet merforbruk i 2016. Det foreslås å budsjettere med kr 518 000 for 2017.

De anslåtte utgiftene til *Tilsyn og kontroll* (ekskl. utgiftene til kontrollutvalget og foretakene) for Drammen kommune, blir dermed:

Revisjonsutgifter	kr 2 584 000
Utgifter til kontrollutvalgssekretariatet	” 518 000
Til sammen	<u>kr 3 102 000</u>

Vedlegg 10

Drammen Kirkelige Fellesråd

Innspill til økonomiplan 2017-2020

DEN NORSKE KIRKE

Drammen Kirkelige Fellesråd

Drammen kommune
Engene 1

3008 DRAMMEN

Drammen, 22.09.2016

Journalnr. 2016/339

Saksnr: 2016/96

Arkivkode: 111/0

Rettet budsjettforslag for 2017-2020 fra Drammen kirkelige fellesråd

I forbindelse med fellesrådets budsjettforslag av 15.08.2016, og kommunens kontroll av tallene som er videreført fra fjorårets budsjettinnspill, viser det seg at det er satt inn to tall i det nevnte budsjettforslag som, ved ukjent årsak, er feil.

Drammen kirkelige fellesråd har rettet opp disse to tallene (maling av Strømsø kirke: kr.500' og ikke kr.300', og kalking av Skoger gamle kirke: kr.500' i 2017 og ikke 2019), og ber om at dette dokumentet blir tatt inn som fellesrådets budsjettforslag 2017-2020.

Budsjettgrunnlag

Kommunens ansvar for utgiftsdekning til Den norske kirke og gravplasser i egen kommune er hjemlet i Kirkelovens §15 og Gravferdslovens § 3, og forvaltes av kirkelig fellesråd. Det er Drammen kommunes bystyre, gjennom sitt årlige bevilgningsvedtak, som bestemmer omfanget av de kommunale bevilgningene til Drammen kirkelige fellesråd.

Budsjett-tekniske forhold

I tråd med kommunens retningslinjer for budsjettforslaget for 2017, er det ikke lagt inn den kommunale deflator i tallgrunnlaget for budsjett 2017, men det forutsettes i budsjettforslaget fra kirkelig fellesråd at tilskuddsrammen for 2017 blir tillagt den kommunale deflator for lønns- og prisstigning.

Gjennom ny ordning for investeringer med midler fra kommunen, er det slik at fellesrådet nå låner investeringsmidler i Kommunalbanken for de investeringer som er godkjent av Drammen kommune, og kommunen dekker de årlige rente- og nedbetalingskostnader som kommer til fellesrådet. Disse kostnadene er ikke beregnet i fellesrådets budsjettoppsett, og må beregnes av Drammen kommune selv etter vedtak om investeringsgodkjenninger.

I forhold til rehabiliterings- og vedlikeholdskostnader som kommunen bevilger til fellesrådet, så er de merkostnader som kommunen bevilger til vernede kirker i Drammen unntatt fra beregningsgrunnlaget for det som kommunen er pålagt å bevilge til andre tros- og livssynssamfunn. Se Kultur- og kirkedepartementets Forskrift om trossamfunn av 19.04.2005 nr.345.

Disse unntakene gjelder bl.a. Skoger gamle kirke, Bragernes kirke, Strømsø kirke, Tangen kirke, Strømsgodset kirke og Åssiden kirke.

Vi minner også om den årlige rentekompensasjonsordning som staten yter til kommunenes investeringer for istandsetting og sikring av kirkene. Det er kommunene som søker denne dekningen fra Husbanken, og dette er relevant for Drammen som har stort behov for både istandsetting og brannsikring av kirkene.
(Rentekompensasjonsordning for istandsetting av kirkebygg - tildelingsbrev 2016 til Husbanken – kap. 342, post 60 Rentekompensasjon kirkebygg)

Budsjettforslag i planperioden 2017 - 2020

Under budsjettbehandlingen i sitt møte den 13.juni 2016, framskrev fellesrådet sin langtidsplan ved å gjenta tidligere prioriterte behov for økning av tilskuddsrammen fra Drammen kommune for drift av Den norske kirke og gravplasser i Drammen.

Den norske kirke i Drammen har 40.780 medlemmer pr.21.07.2016 (tall fra det kirkelige medlemsregister).

I fellesrådets budsjettprosess er det ikke kommet frem informasjon om endringer i driften av Den norske kirke i Drammen som innebærer behov for større endringer av budsjettrammen fra Drammen kommune. På dette grunnlaget er budsjettet derfor satt opp med de samme totale utgifter og inntekter som i 2016, men med tillegg av den økning som følger av de nevnte budsjettbehov i dette budsjettinnspillet. Det vedlegges et oppsett for å vise fellesrådets forslag til bruk av de kommunalt tildelte midler i 2017 i følge i kirkelovens paragraf 15. Se vedlegg 1.

Fra vedtak i Sak 39/16 i møte til Drammen kirkelige fellesråd den 13.06.16:

Sak 39/16 Fellesrådets budsjettforslag 2017-2020

Vedtak:

Drammen kirkelige fellesråd gikk inn for budsjettinnspill slik det framkommer nedenfor.

Driftsbudsjett, funksjon 390, Den norske kirke

<u>Økning post 390, Den n. kirke</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>
Kirkevedlikehold	900	900	900	900

Alle tall i tusen

Investeringsbudsjett, funksjon 390, Den norske kirke

<u>Økning post 390, Den n. kirke</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>
TOTALT	4.260*	9.300	6.850	1.500

Alle tall i tusen

* Endret fra 5.260 pga. kommunens etterbevilgning på kr.1,0 mill. til tangerorgelet i 1.tertialregnskap 2016.

Driftsbudsjett, funksjon 393, Gravplasser og krematorium

<u>Økning post 393, gravplasser</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>
TOTALT	1.398	1.248	1.198	1.148

Alle tall i tusen

Investeringsbudsjett, funksjon 393, Gravplasser og krematorium

<u>post 393, gravplasser:</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>2019</u>	<u>2020</u>
-------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Drammen Kirkelige Fellesråd
Bragernes Torg 6
3017 DRAMMEN

Telefon: 32989100
Telefax: 32989101
fellesraadet@drammen.kirken.no

Org.nr: 976989732

Totalt	6.150			
Rehabilitering av Drammen krematorium	6.150			

Alle tall i tusen

Avgifter vedrørende kirkegårdsdriften foreslås økt med kommunal deflator for 2017.

Nærmere beskrivelse av behovene for økning av budsjettet innen funksjon 390, Den norske kirke:

- **Driftsbudsjettet med kr.900.000,-**
- **Investeringsbudsjettet med kr.3.560.000**

Alle økte drifts- og investeringsbehov som Drammen kirkelige fellesråd framsetter for Drammen kommune i sitt budsjettforslag for funksjon 390 (Den norske kirke), har sitt grunnlag i det forvaltningsansvaret som fellesrådet har for noen av de viktigste signal- og kulturbygg som Drammen har i dag. Dette gjelder både middelalderkirker og nye moderne kirker som er kjente og historiske landemerker i bydelene. Lokalsamfunnet har et ansvar for disse bygningene gjennom finansieringsansvaret til kommunen via skatter og avgifter.

Drammen kommunes politikere har erkjent sitt ansvar gjennom vedtak i Bystyret, i Vedtak 28 i Økonomiplan 2016-2019, og bestemt at det skal lages en tilstandsrapport over kirkebyggene i Drammen som grunnlag for vedlikeholdet av byens kirker. Denne tilstandsrapporten vil foreligge høsten 2016, og vil være et ytterligere hjelpemiddel for budsjettering av kirkevedlikeholdet fremover.

På bakgrunn av denne rapporten, vil det framsatte behovet for budsjetterte midler på funksjon 390 kunne endres, og budsjettforslaget fra Drammen kirkelige fellesråd vil derfor måtte suppleres med tilleggsdokumenter senere i høst.

Foreløpig vil vi derfor bare beskrive de drifts- og investeringsbehov som vi kjenner ut fra allerede eksisterende tilstandsrapporter.

1) Vedlikehold av kirker, kr.900.000,- årlig

De fleste kirker og gravkapell er eldre offentlige kulturbygg med større grad av vedlikeholdsbehov enn hva moderne bygninger har. For å unngå det samme kostbare "skippertaket" som vi hadde for 10 år siden i framtiden, må det legges inn et økt årlig vedlikeholdsbudsjett. Dette søkes dekket i et økt tilskudd i perioden 2017-2020 på kr.900.000,- årlig.

Behovene i investeringsbudsjettet for funksjon 390 med kr.4.260.000,- i 2017:

1) Nytt tak på Åssiden kirke.

Drammen Kirkelige Fellesråd
Bragernes Torg 6
3017 DRAMMEN

Telefon: 32989100
Telefax: 32989101
fellesraadet@drammen.kirken.no

Org.nr: 976989732

Åssiden kirke (bevaringsverdig bygning under tilsyn av Riksantikvaren) feirer 50 år i 2017, og levetiden på belegget på taket er utløpt. Det forekommer stadig oftere lekkasjer som følge av dette. Nytt belegg må legges før skadene i taket blir for omfattende og kostbare.

2) Utvendig maling av Strømsø kirke.

Strømsø kirke (automatisk vernet av Riksantikvaren) har antikvariske restriksjoner på hvilken malingstype som kan brukes på denne vernede kirken. Veggene bærer preg av sopp, misfarging og avskalling, og er angrepet av fukt og forurensning. Strømsø kirke vil ha en stor feiring i 2017 med sitt 350-års jubileum, og det vil derfor være en god anledning til oppussing av denne nå.

4) Kalking av Skoger gamle kirke

Skoger gamle kirke er jevnlig pusset med kalk utvendig, men har også stadige saltutfellingene som gjør at det skaller av kalkfak fra ytterveggen. Overflatebehandlingen er styrt av riksantikvarens restriksjoner. Dette følges, men det er betongreparasjoner som gir utfordringer for kalken. Dette må utbedres på grundigere måter.

4) Varme, energi og brannsikring.

Drammen kirkelige fellesråd har detaljerte plandokumenter med kostnadsberegninger vedrørende "Varme & Energi", "Brannsikring" og "Rehabilitering" for alle kirkebyggene i Drammen.

Enøktiltak i de eldre kirkene, Bragernes, Strømsø og Tangen (alle vernet av Riksantikvaren), vil gi både økonomisk spareeffekt og bidra til mindre energi- og ressurstap i disse gamle og «umoderne» store byggene.

Brannsikring prioriteres først og fremst i Strømsgodset og Tangen kirker (begge er vernede kirker av Riksantikvaren) hvor sikringstiltak/overrissingsanlegg kan kombineres lettere med det eksisterende rehabiliteringsarbeidet som pågår der.

5) Tilbygg med garderobe og øvingsfasiliteter ved Bragernes kirke.

Bragernes kirke benyttes gjennom året i stor grad som en av de store "scenene" i Drammen by til konsert- og kulturvirksomhet for hele Drammens befolkning. Det mangler garderobe og øvingsfasiliteter, og det er behov for midler til en prosjekteringsfase som grunnlag for en utbygging av et tilbygg som kan inneholde dette.

Viser her til fjorårets innsendte underlag for disse behovene.

Videre investeringsbehov for planperioden 2017-2020 (totale prosjektkostnader over 4 år):

Brannsikring i kirker	kr.5.600.000,-
Varme- og energistyring i kirkebygg	kr.2.110.000,-
Bygningsmessig rehabilitering, kirkebygg	kr.6.200.000,-

Nærmere beskrivelse av behovene for økning innen funksjon 393, Gravplasser og krematorium,:

- **Driftsbudsjettet med kr.1.398.000,-**
- **Investeringsbudsjettet med kr.6.150.000**

1) Utskifting av lastebil ved gravplassene.

Gravplassforvaltningen har kun én lastebil, og lastebilen fra 2003 måtte skiftes ut i år. Ved leasing av ny lastebil påløper det en årlig leasingkostnad som svekker budsjettet i forhold til øvrige driftsmidler ved gravplassene.

2) Vedlikehold av gravkapell, gravplasser og driftsbygninger

Det er forholdsvis god standard på de fleste gravkapellene etter rehabiliteringsinnsatsen de seneste årene. Imidlertid må jevnlig vedlikehold startes for å bevare disse videre i verdige tilstander.

Gravplassene står overfor utfordringer på vedlikeholdssiden, bl.a. med behov for større utskiftninger av store trær og alléer som nå begynner å bli gamle og morkne. Det skjer allerede årlig at store syke, eller døde trær faller uten forvarsel på gravplassene.

Driftsbygningenes vedlikehold har vært nedprioritert i forbindelse med andre store rehabiliteringsbehov, men nå må vedlikeholdet her også prioriteres.

3) Bevaringsplanen

Kirkelig fellesråd har utarbeidet en bevaringsplan for graver og gravplassområder av spesiell historisk eller kulturell verdi ved Drammens gravplasser. For å kunne gjennomføre bevaring av spesielle graver samtidig med aktiv bruk av gravplassene, trengs det økonomiske midler, spesielt der det er gravplassmyndigheten som har overtatt ansvaret for gravene eller gravplassfeltet.

4) Ny stilling som gravplassmedarbeider

Drammen har nå tilstrekkelig med gravplassareal for flere tiår fremover, jfr. «Plan for utvikling av gravplassene i Drammen 2016-2019». De siste 5 årene har utvidelsene av Åssiden og Skoger kirkegårder ført til meget god gravplasskapasitet i Drammen.

Utvidelsen av dette arealet med ca. 1.800 graver, er imidlertid ikke fulgt opp med mer ressurser til personell for drift og vedlikehold av dette arealet.

Kirkevergen viser til tidligere utredning og dokumentasjon overfor Drammen kommune av behovet for ny gravplassmedarbeider.

Behovene i investeringsbudsjettet for funksjon 393 med kr.6.150.000,- i 2017:

Rehabilitering av Drammen krematorium.

Drammens krematorium (bygget i 1926), med 2 seremonisaler, har en tilstandsrapport fra 2003 hvor det ble avdekket et rehabiliteringsbehov med kostnadsramme på kr.700.000,-.

Det har kun vært enkle vedlikeholdstiltak ved krematoriet siden dette, og det er nå svært nødvendig å rehabilitere hele bygningen for å unngå omfattende forfall. En ren bygningsmessig utvendig rehabilitering er nå kostnadsvurdert til kr.6.150.000 i flg. utarbeidet tilstandsrapport som er oversendt rådmannen.

I tillegg til det utvendige vedlikeholdsbehovet, trenger bygningen også en utbedring innvendig samt almen tilgjengelighet til det lille kapellet. Dette er det mest benyttede seremonirom av alle i Drammen. Det vil derfor være nødvendig å ettersende ytterligere utredninger og kostnadsberegninger for innvendig vedlikehold og rullestolrampe der når dette foreligger.

Avgifter og priser ved gravplasser og krematorium.

2016-takstene for avgifter innenfor kirkegårdsdriften ligger vedlagt, se vedlegg 2.

Fellesrådet vil øke de egne fastsatte takstene tilsvarende den kommunale deflator, og anbefaler Drammen kommune å gjøre det samme for de avgifter som kommunen skal fastsette.

Drammen kirkelige fellesråd ser fram til en god og konstruktiv dialog med Drammen kommune omkring budsjettinnspillet for planperioden 2017-2020 for Drammen kirkelige fellesråd.

Drammen kirkelige fellesråd

Ivar Nygård
Kirkeverge i Drammen
signert

Vedlegg: 1) Budsjett 2017, i henhold til Kirkelovens §15; om kommunens ansvar
2) Funksjon 393, gravplasser og krematorium – avgifter og priser

Vedlegg 11

Drammensregionens Brannvesen IKS

Forslag til gebyr for feiing og fyrverkeri 2017

DRAMMENSREGIONENS BRANNVESEN IKS

PRISER PÅ FEIETJENESTER I 2017 FOR FEIING OG TILSYN MED FYRINGSANLEGG I DRAMMEN, KRØDSHERAD, LIER, NEDRE EIKER, SANDE, SIGDAL, SVELVIK OG ØVRE EIKER KOMMUNER.

Kundemottak er i Kobbervikdalen 65, Drammen. Prisene for Drammen, Krødsherad, Lier, Nedre Eiker, Sande, Sigdal, Svelvik og Øvre Eiker kommuner gjelder fra 1.1.2017.
Det betales for de tjenester huseier er tilbudt.

PRISER OG BETALINGSBETINGELSER FOR DRAMMEN, KRØDSHERAD, LIER, NEDRE EIKER, SANDE, SIGDAL, SVELVIK OG ØVRE EIKER KOMMUNER.

PRISLISTE, FEIING:	Pris 2017	Inkl. mva
Vanlig skorsteinsløp (pr. stk)	Kr 481,00	Kr 601,25
Redusert pris for feiing av flere skorsteinsløp på samme boligenhet (pr. stk.)	Kr 244,00	Kr 305,00
Tillegg for eier av boligenhet som ikke gir melding om at feiing ikke passer eller hvis skorsteinsløpet/ene ikke har vært tilgjengelig for feiing ved første fremmøte (prisen er uavhengig av antall skorsteinsløp).	Kr 308,00	Kr 385,00
Dersom feier ved 2. gangs fremmøte også møter "stengt dør" eller det er andre hindringer som medfører at feiing ikke lar seg gjennomføre, faktureres det fullt ut selv om feiingen ikke er gjennomført (prisen er avhengig av antall skorsteinsløp).	Minimum Kr 481,00	Minimum Kr 601,25
Skorsteinsløp tilknyttet større fyringsanlegg (pr. stk)	Kr 841,00	Kr 1051,25
Skorsteinsløp i fabrikkstein (pr. løpemeter)	Kr 103,00	Kr 128,75
Røykrør/røykkanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (pr. stk, inntil 1 meter)	Kr 95,00	Kr 118,75
Røykrør/røykkanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (pr. stk, over 1 meter, i tillegg pr. løpemeter)	Kr 64,00	Kr 80,00
Røykrør/røykkanal fra større fyringsanlegg (pr. løpemeter)	Kr 140,00	Kr 175,00
Røykrør/røykkanal tilknyttet fabrikkstein (pr. løpemeter)	Kr 230,00	Kr 287,50
Fjerning av beksot-fresing av skorsteinsløp (pr. time)	Kr 529,00	Kr 661,25
PRISLISTE, TILSYN:	Pris 2017	Inkl. mva
Vanlige fyringsanlegg – gjelder ett fyringsanlegg pr. boligenhet	Kr 1235,00	Kr 1543,75
Redusert pris for tilsyn av flere fyringsanlegg på samme boligenhet (pr. stk.)	Kr 617,00	Kr 771,25
Tillegg for eier av boligenhet som ikke gir melding om at tilsyn ikke passer ved første fremmøte (uavhengig av antall fyringsanlegg)	Kr 419,00	Kr 523,75
Dersom feier ved 2. gangs fremmøte også møter "stengt dør", faktureres det fullt ut selv om tilsynet ikke er gjennomført (prisen er avhengig av antall fyringsanlegg).	Minimum Kr 1235,00	Minimum Kr 1534,75
Større fyringsanlegg (pr. stk)	Kr 2642,00	Kr 3302,50
Fabrikkfyringsanlegg (pr. stk)	Kr 4168,00	Kr 5210,00

BETALINGSBETINGELSER:

- Hvis eier/bruker av fyringsanlegg som er varslet om feiing/tilsyn ikke er tilstede eller det er tekniske eller andre forhold som feieren ikke kan lastes for som gjør at feiing/tilsyn ikke kan utføres, må eier betale for det utførte arbeidet som er reisetid, rapport og administrative tillegg.
- Hvis eier/bruker ønsker å flytte varslet tidspunkt (dag) for feiing/tilsyn, kan dette avtales med feierseksjonen som kan kontaktes enten ved personlig fremmøte, telefon, telefaks eller e-post. Beboere som har vært på feriereise, sykehusopphold og lignende kan avtale ny tid da de kommer tilbake til boligenheten.
- Hvis eier/bruker ønsker feiing/tilsyn utenom feierens rute betales det vanlige satser.
- Hvis eier/bruker ønsker feiing/tilsyn etter endt arbeidstid, på vanlige ukedager, betales et pristillegg på 50 %.
- Hvis eier/bruker ønsker feiing/tilsyn på lørdager betales et pristillegg på 100 %.

Definisjoner:

Vanlig skorsteinsløp	Tilknyttet mindre fyringsanlegg med innfyrt varmeeffekt inntil 120 kW
Skorsteinsløp tilknyttet større fyringsanlegg	Tilknyttet større fyringsanlegg med innfyrt varmeeffekt over 120 kW
Skorsteinsløp i fabrikkstein	Skorsteinsløp i frittstående skorstein som er tilknyttet større fyringsanlegg med innfyrt varmeeffekt over 240 kW.
Fyringsanlegg	Et eller flere ildsteder tilknyttet et skorsteinsløp med røykkanal/røykrør mellom ildsted og skorsteinsløp, lagertank for brensel og fraktesystem for brensel mellom lagertank og ildsted.

Priser for feietjenester er vedtatt i respektive by/kommunestyre.

PRISER FOR IKKE LOVPÅLAGTE TJENESTER.

	Pris 2017	Inkl. mva
Feiing av ildsteder, fyrkjeler, kontroll av fyringsanlegg, m.v. (pr. time) (NB! kontroll av fyringsanlegg: i fritidsboliger, kontroll av skorstein som ikke er tilknyttet ildsted etter eiers eget ønske, rådgiving og veiledning, m. v.)	Kr 778,00	Kr 972,50

Drammensregionens brannvesen IKS

Langes gate 11
3044 Drammen

Besøksadresse feierseksjonen:
Kobbervikdalen 65, Drammen

www.drby.no
feierseksjonen@drby.no

Tlf: **32 04 44 40**
Faks: **32 04 44 99**

Tlf: **32 04 44 45** (priser og fakturaer)

Gebyr for behandling av søknader om tillatelse til handel med fyrverkeri 2017

Gjennomsnittlig økning av gebyret er 2,5% i 2017

	Eks mva 2017	Inkl mva 2017
Gebyr for behandling av søknad (inkludert administrative utgifter ved første tilsyn)	Kr 1978,00	Kr 2472,50
Gebyr for 1. gangs tilsyn (reisetid, kjøring og tilsyn)	Kr 440,00	Kr 550,00
Gebyr for 2. gangs tilsyn	Kr 1130,00	Kr 1412,50

Vedlegg 12

Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS

Forslag til renovasjonsgebyrer 2017

Renovasjonselskapet
for Drammensregionen IKS

Drammen kommune

Drammen, 14.10.2016

Forslag til renovasjonsgebyr for Drammen kommune

Styret i RfD har den 29.09.2016 behandlet forslag til nye renovasjonsgebyrer for Drammen kommune, som er i henhold til RfDs budsjett for 2017.

Det fremmes følgende forslag til vedtak:

1. Standard renovasjonsgebyr for Drammen kommune økes med 8 % for 2017.
2. Øvrige renovasjonsgebyrer settes som prosentvise satser av standardgebyret.
3. Prisene på tilleggstjenester settes til de samme som i de andre kommunene i Drammensregionen, i henhold til forslag fra RfD.

Saksopplysninger:

Renovasjonsgebyrene har i 2014, 2015 og 2016 vært satt lavere enn den reelle kostnaden til renovasjon, med bakgrunn i høye selvkostfond fra tidligere år. For 2016 dekker renovasjonsgebyret bare ca. 85 % av kostnaden til renovasjon. Dette er et ledd i en plan om å redusere selvkostfondene. Selvkostfondet er nå snart brukt opp, og fra 2017 foreslås å øke renovasjonsgebyrene for å gradvis harmonisere med kostnadene. Årets endring på 8 % må ses i sammenheng med at gebyrene ble satt ned i 2013. For perioden 2011-2017 er den samlede økningen i tråd med konsumprisindeks for perioden (se figur 3).

Renovasjonsgebyr:

Forutsatt ovenstående vedtak, vil gebyrene for renovasjon i Drammen kommune bli:

	<u>Årsgebyr ekskl. mva.</u>	<u>Årsgebyr inkl. mva.</u>
<u>Standard renovasjonsgebyr:</u>		
Standard renovasjon (100 %)	2 667	3 333
<u>Øvrige renovasjonsgebyrer:</u>		
Samarbeid renovasjon (80 %)	2 133	2 667
Samarbeid renovasjon nedgravd løsning (100 %)	2 667	3 333
Storfamilie renovasjon (130 %)	3 466	4 333
Hytterrenovasjon standard sommer (65 %)	1 733	2 167
Hytterrenovasjon samarbeid sommer (52 %)	1 387	1 733
Hytterrenovasjon standard helårs (100 %)	2 667	3 333
Hytterrenovasjon samarbeid helårs (80 %)	2 133	2 667
<u>Gebyr for tilleggstjenester:</u>		
Gangtillegg standard renovasjon (pr. 10 m.)	400	500
Gangtillegg storfamilie renovasjon (pr. 10 m.)	400	500
Gangtillegg samarbeid renovasjon (pr. 10 m.)	200	250
Gangtillegg samarbeid renovasjon 4 hjuls beholder, (pr. 5 m.)	200	250
Ekstrasekker renovasjon	64	80
Fradrag for hjemmekompostering	-300	-375

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Std. ren. gebyr	2 331	2 331	2 261	2 261	2 351	2 469	2 667
Endring i %	4,0 %	0,0 %	-3,0 %	0,0 %	4,0 %	5,0 %	8,0 %
Selvkostfond	13,3 mill	22,7 mill	26,4 mill	23,1 mill	15,2 mill	8,3 mill	3,7 mill

Figur 1: Standard renovasjonsgebyr og utvikling i selvkostfond for Drammen kommune.

Selvkostfondet

Over- eller underskudd på renovasjonsordningen overføres til den enkelte kommunes selvkostfond. Frem til 2013 hadde selvkostfondet positiv utvikling, og for å redusere selvkostfondene har styret i årene 2014-2017 foreslått lavere gebyr enn kostnadene til renovasjon. Et slikt underskudd finansiert av selvkostfondet er i henhold til regler for selvkost og vedtatt økonomiplan. For 2017 vil en slik finansiering ikke være mulig i så stor grad som tidligere.

Foreslåtte gebyrsatser vil gi følgende utvikling for Drammen kommunes selvkostfond i 2017:

Gebyrinntekt 2017	(budsjett)	72 876 000
Samlet kostnad 2017	(budsjett)	77 464 000
Endring selvkostfond	(budsjett)	-4 588 000
Selvkostfond 1.1.2017	(prognose)	8 298 000
Selvkostfond 31.12.2017	(budsjett)	3 710 000

Kommunen har anledning til å fastsette et høyere eller lavere gebyr enn det RfD foreslår. Dersom kommunen vedtar et annet standardgebyr enn det som er foreslått i pkt. 1, vil dette gi en beregnet økning eller reduksjon i selvkostregnskapets resultat på ca. kr. 672.000 pr. prosentpoeng.

Opsjoner:

Det er det enkelte kommunestyre som vedtar standarden på renovasjonstjenesten, og deler av avtalen med RfDs leverandører er utformet som opsjoner. RfD har i likhet med tidligere år inkludert sommertømming (ca. 105 kr) og hageavfallsinnsamling (ca. 20 kr) i renovasjonsgebyret. Eventuelle endringer gir tilsvarende reduksjoner i gebyrene, forutsatt at dette meddeles RfD innen 15.12.2017.

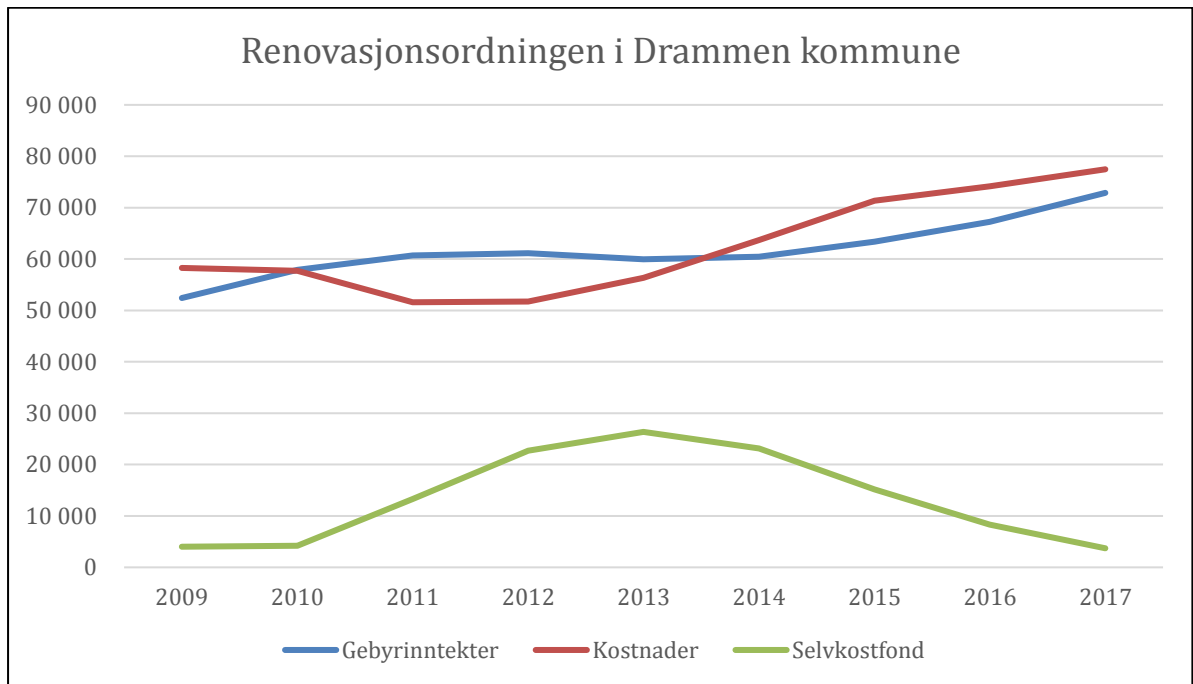
Budsjettforutsetninger:

- Åpningstider på gjenvinningsstasjoner og frekvens på avfallshenting er den samme som i 2016.
- For Drammen kommune er det i gebyrene for 2017 inkludert hageavfallsinnsamling en gang per år, samt dobbel tømmefrekvens for mat og restavfall om sommeren (ref. punkt om opsjoner).
- Hytterrenovasjon tilbys i svært begrenset grad i Drammen kommune, men det arbeides med å innføre en generell ordning fra 2018.
- RfDs ordinære renovasjonstilbud er samordnet for hele regionen, og belastes som tidligere år etter fordelingsnøkler, basert på volum og befolkning.
- Budsjettet og gebyrsaken er basert på kommunevise selvkostregnskap i likhet med tidligere år.

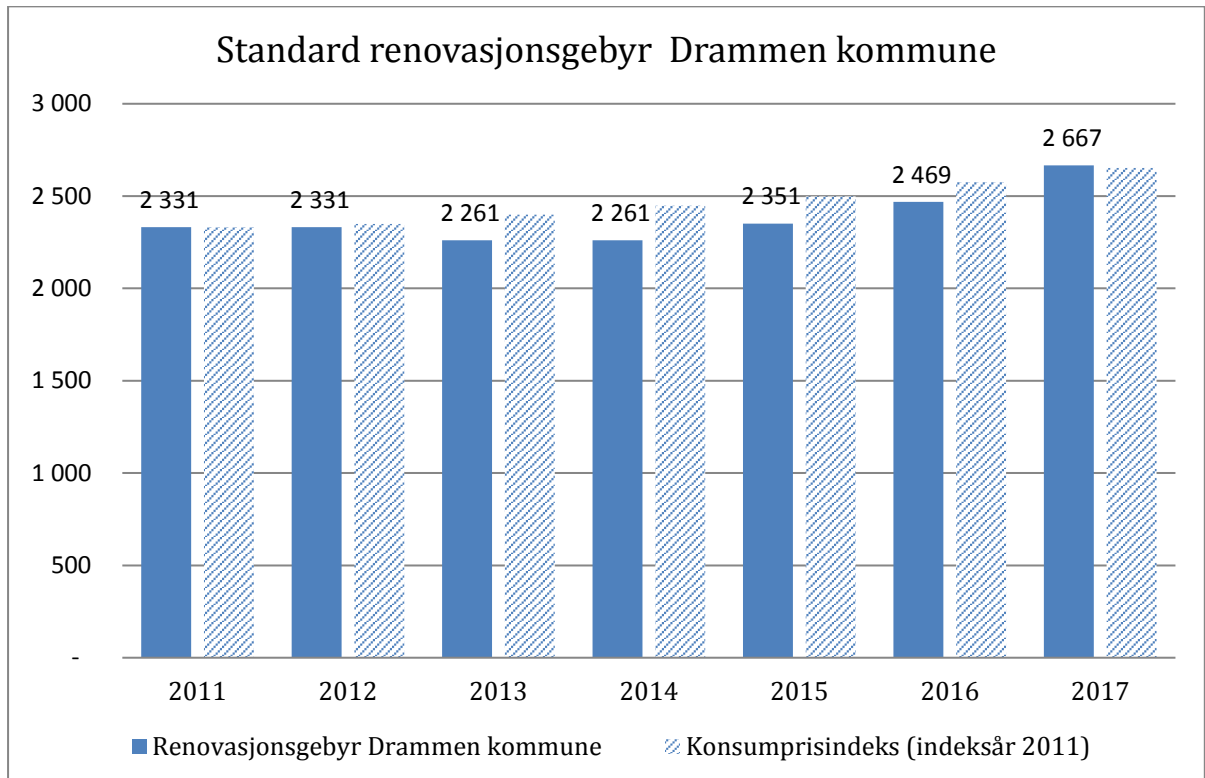
For Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS

Johan Remmen
Daglig leder

Sven Draugsvoll
Økonomisjef

Figur 2: Sammenheng mellom inntekter kostnader og selvkostfond i Drammen kommune (oppgitt i 1000 kr).

Figur 3: Standard renovasjonsgebyr i Drammen kommune for perioden 2011-2017.

Vedlegg 13

**Forslag til reviderte lokale retningslinjer for
tilskudd til private barnehager fra 1. januar
2017**

Forslag til nye lokale retningslinjer for Drammen kommune

Gjeldende fra 1. januar 2017

Endringer fra dagens retningslinjer er markert med **gult**

Retningslinjene gir opplysninger om rapporteringstidspunkt, endring av driften, plasstyper og refusjon av kostnader knyttet til barn bosatt i annen kommune.

Retningslinjene gjelder for ordinære barnehager, familiebarnehager og åpne barnehager.

Punkt 5 og 6 gjelder kun ikke-kommunale barnehager.

1. Rapporteringstidspunkt

Alle barnehager skal den 15. desember hvert år rapportere om antall barn, barnas alder og oppholdstid i barnehagen på skjema fastsatt av departementet. Rapporteringen danner grunnlag for utmålingen av kommunalt tilskudd til ikke-kommunale barnehager året etter.

Kommunen fatter oppdaterte vedtak månedlig. Slik vil tilskuddet samsvare med det faktiske antallet barn i barnehagen. Oppdaterte vedtak distribueres til barnehagene per e-post hver måned.

2. Endringsmeldinger - grunnlag for nytt vedtak om kommunalt tilskudd

- i. Endring i barnetallet må meldes på fastlagt skjema; Endringsmeldingsskjemat. Skjema må være kommunen i hende før utgangen av den måneden barnet begynner **eller slutter** i barnehagen.
- ii. Telling av antall barn i kommunens fagsystem gjennomføres i begynnelsen av hver måned. Barnehagene vil få utbetalt tilskudd basert på telling ved foregående måneds slutt.
- iii. Ved beregning av tilskudd blir barn som fyller 3 år inneværende år regnet som små barn (under 3 år) i månedene januar til og med juli, og som store barn (over 3 år) i månedene august til og med desember.

3. Plasstyper

Det vil bli gitt kommunalt tilskudd til ordinær barnehage og familiebarnehage etter følgende ukentlig oppholdstid:

0-8 timer:	10 % plass
9-16 timer:	20 % plass
17-24 timer:	40 % plass
25-32 timer:	60 % plass
33-40 timer:	80 % plass
41 timer eller mer:	100 % plass

Med heltidsplass i ordinær barnehage og familiebarnehage menes avtalt oppholdstid på 41 timer

eller mer, uavhengig av barnehagens åpningstid.

Det vil bli gitt kommunalt tilskudd til åpen barnehage etter følgende ukentlig oppholdstid:

6- 15 timer

16 + timer

Beregning av antall barn i åpen barnehage skal ta utgangspunkt i det faktiske antallet barn i barnehagen. Barnetallet skal **rapporteres månedlig**.

4. Refusjon av kostnader knyttet til barn bosatt i annen kommune.

Barnehagene skal to ganger i året (1.juni og 1. november) rapportere antall barn som har annen bostedskommune med barnehageplass i Drammen kommune. Drammen kommune søker refusjon av kommunalt tilskudd fra barnets hjemkommune. Refusjonsbeløpet beregnes ved hjelp av nasjonal sats jf. Forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager.

5. Utbetalingstidspunkt.

Kommunalt tilskudd utbetales innen den 15. hver måned. Tilskuddet for juni og juli utbetales sammen i juni måned.

6. Tilskuddssatser

Det fastsettes en kommunal sats for beregning av tilskudd til driftskostnader per heltidsplass for barn over og under tre år. Deltidsplasser omregnes til heltidsplasser og inkluderes i beregningene. Kapitaltilskudd beregnes etter nasjonal sats.

Vedlegg 14

**Gebyrregulativ for byggesaker, plansaker,
delesaker, seksjoneringsaker og
matrikkelsaker fra 1. januar 2017**

Gebyrregulativ gjeldende fra 1.1.2017

for byggesaker, plansaker, delesaker, seksjoneringsaker og matrikkelsaker.

Sist vedtatt av Drammen bystyre den dato med hjemmel i plan- og bygningsloven § 33-1, forurensningsloven § 52 a, lov om eighedsregistrering (matrikkeloven) § 32 og eierseksjonsloven § 7.

ENDRINGER fra 2016 til 2017

Gebyrene er endret med 2,5 % i henhold til kommunal deflator. Eksempelvis endes 1M endres fra 2.330,- til 2.390,-

Det er foretatt justering av antall M for enkelte tjenester for å sikre forholdet mellom faktisk tidsbruk og selvkost. Det er samtidig gjort endringer i tekst for å tydeliggjøre hva det kan tas gebyr for.

Følgende endringer er foretatt:

- § 1-2 Teksten for beregningstidspunkt for gebyr endres fra «registreres» til «behandles».
- § 1-5 Teksten deles inn i 3 underpunkter, a-c.
- § 1-6 Teksten deles inn i 3 underpunkter, a-c.
- § 3-1 Teksten deles inn i 5 underpunkter, a-e.
- § 3-4 A Gebyrsatsen reduseres fra 12M til 10M for areal inntil 200 m².
- § 3-6 Endret tekst fra " bolig/leilighet" til "boenhet/bruksenhet" på aktuelle underpunkter.
- § 3-6 A For nytt våtrom/innredning av våtrom er det innført maxsgrense på 15M.
- § 3-6 C Nytt punkt for «Bruksendring av tilleggsdel til egen bruksenhet», gebyrsats 5M
- § 3-6 D Gebyrsatsen er økt fra 3M til 5M
- § 3-10 A Gebyrsatsen økes fra ingen gebyr til 2M
- § 3-10 I Gebyrsatsen økes fra ingen gebyr til 2M
- § 3-13 Teksten deles inn i 4 underpunkter, a-d
- § 3-15 Nytt punkt vedr. Midlertidig brukstillatelse og ferdigattest
- § 3-16 Opprinnelig punkt 3-16, Godkjenning av ansvarsrett strykes mht. lovendring
Opprinnelig punkt 3-15 gjøres om til punkt 3-16
- § 3-17 Første linje i avsnittet strykes «For behandlingen av ulovlige forhold etter plan- og bygningsloven kapittel 32 skal det betales gebyr etter medgått tid.» Setning 2 flyttes.
- § 4-1 Rettsgebyret er endret fra 860,- til 1.025,-.
- §5-3 Endret tekst vedr. oppmålingsforretning uten oppmøte i marka
- §5-7 Nytt nedre intervall for gebyrer for grensejusteringer
- §5-14 Endret tekst for å konkretisere hvilket arbeid som inngår i dette punktet
- §5-16 Endret tekst vedr. oppmålingsforretning uten oppmøte i marka
- §5-20 Endret tekst for å presisere forutsetninger for nedsettelse av gebyr
- Tidligere punkt §5-21 slettet. Matrikkelbrev utgis gratis
- Tidligere punkt §5-23 slettet. Situasjonkart selges via Infoland

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser	4
§ 1-1. Betalingsplikt og gebyrsatser	4
§ 1-2. Beregningstidspunkt og mottaker for gebyret.....	4
§ 1-3. Betalingstidspunkt.....	4
§ 1-4. Beregning av tiltakets størrelse.....	5
§ 1-5. Avbrutt/endret arbeid/trukket sak	5
§ 1-6. Nedsettelse av gebyret	5
§ 1-7. Klageadgang	6
Kapittel 2. Plansaker	7
§ 2-1. Betalingssetser	7
§ 2-2 Den forberedende behandlingen	7
§ 2-3. Behandlingsgebyr for private forslag til detaljreguleringsplaner	7
§ 2-4. Behandlingsgebyr for private forslag til mindre reguleringsendringer	8
§ 2-5. Avvik fra overordnet plan, fornyet behandling, digitalisering og forlengelse	9
§ 2-6. Tillegg for gebyrer pålagt av andre	9
Kapittel 3. Byggesaker.....	10
§ 3-1. Betalingssetser	10
§ 3-2. Tiltak som kan utføres uten krav om ansvarlig foretak, jfr. pbl. § 20-4.....	10
§ 3-3. Boligbygg, garasjer, jfr. pbl. § 20-1.....	11
§ 3-4. Næringsbygg, institusjonsbygg, andre lignende bygg, jfr. pbl. § 20-1.....	11
§ 3-5. Spesielle bygg og skilt, jfr. pbl. § 20-1	12
§ 3-6. Tiltak med eksisterende bygninger og bruksendringer, jfr. pbl. §§ 20-1 og 20-4.....	12
§ 3-7. Større konstruksjoner og anlegg, jfr. pbl. § 20-1	13
§ 3-8. Konstruksjoner og anlegg av middels størrelse, jfr. pbl. § 20-1.....	13
§ 3-9. Mindre konstruksjoner og anlegg, jfr. pbl. §§ 20-1 og 20-4	13
§ 3-10. Riving. Pålegg om sikring/retting/riving.....	14
§ 3-11. Delesak etter plan- og bygningsloven	14
§ 3-12. Revidert søknad og tegninger, foreldet godkjenning.....	15
§ 3-13. Avslag, midlertidig bygge- og deleforbud, avvisning	15
§ 3-14. Flere igangsettingstillatelser	15
§ 3-15. Midlertidig brukstillatelse og ferdigattest	15
§ 3-16. Dispensasjoner fra arealplan og plan- og bygningslovgivningen.....	15
§ 3-17. Ulovlighetsoppfølging	16
Kapittel 4. Seksjoneringsaker.....	17
§ 4-1. Seksjonering	17
Kapittel 5. Matrikkelaker	18
I. OPPRETNING AV MATRIKKELENHET (inkl. oppmålingsforretning).....	18
§ 5-1. Oppretting av grunneiendom og festegrund	18
§ 5-2. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn.....	18
§ 5-3. Oppmåling av uteareal på eierseksjon.....	18
§ 5-4. Oppretting av anleggseiendom.....	19

§ 5-5. Registrering av jordsameie.....	19
II. OPPRETNING AV MATRIKKELENHET UTEN FULLFØRT OPPMÅLINGSFORRETNING..	19
§ 5-6. Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning.....	19
III. GRENSEJUSTERING (inkl. oppmålingsforretning)	19
§ 5-7. Grunneiendom, festegrunn og jordsameie.....	19
§ 5-8. Anleggseiendom.....	19
§ 5-9. Grunneiendom, festegrunn og jordsameie.....	19
§ 5-10. Anleggseiendom.....	20
V. DIVERSE TJENESTER.....	20
§ 5-11. Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt.	20
§ 5-12. Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt.....	20
§ 5-13. Gebyr for klarlegging av rettigheter (inkl. oppmålingsforretning)	20
§5-14. Redusert gebyr for matrikkelbrev	20
§ 5-15. Sammenslåing	21
§ 5-16. Innløsning av festeeiendom (inkl. oppmålingsforretning).....	21
§ 5-17. Privat grenseavtale.....	21
§ 5-18. Punkter på grenselinje	21
§ 5-19. Oppmålingsforretning over spesielle arealer	21
§ 5-20. Digitale geodata ved større utbyggingsområder	21
§ 5-21. Merkemateriell.....	22

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Betalingsplikt og gebyrsatser

Alle som får utført tjenester etter dette regulativ skal betale gebyr. Gebyrsatser er beskrevet for de ulike tjenester i kapitlene 2 til 5.

Der kommunen skal kreve inn gebyrer til statlige etater, som for eksempel tinglysningsgebyr og dokumentavgift, vil dette komme i tillegg til gebyr etter dette regulativ og kreves inn samtidig med gebyret.

Kommunen kan engasjere sakkyndig hjelp for spesifiserte utrednings- eller kontrolloppgaver. Til dekning av utgiftene kan det kreves gebyr tilsvarende medgåtte utgifter.

Hvor det kreves gebyr etter medgått tid i kommunen, beregnes kr. **1.195,-** pr. time.

§ 1-2. Beregningstidspunkt og mottaker for gebyret

Gebyr beregnes etter de regler og satser som gjelder på det tidspunkt fullstendig planforslag, søknad, tilleggs- eller endringssøknad, melding, rekvisisjon eller bestilling **behandles** i kommunen.

Gebyrkravet rettes til den som har underskrevet søknaden som tiltakshaver, rekvirent eller bestiller.

§ 1-3. Betalingstidspunkt

Gebyret i alle saker forfaller til betaling 21 dager etter fakturadato. Ved manglende betaling påløper purregebyr og renter, og kravet sendes til innfordring.

For øvrig gjelder følgende særregler:

1. Bygge- og delesaker:

Gebyret faktureres som hovedregel når vedtak fattes eller tjenesten er levert. For omfattende saker eller for saker som trekker ut i tid, kan gebyret faktureres i flere omganger i løpet av saksbehandlingen. Så lenge gebyr ikke er betalt, kan kommunen nekte å fatte nye vedtak i samme sak eller for samme eiendom (herunder igangsettingstillatelse, brukstillatelse).

2. Planforslag:

Gebyret faktureres etter oppstartsmøte og etter vedtak om planprogram og når reguleringsplanen er komplett til 1. gangs behandling. Gebyret må være betalt før innstilling avgis til formannskapet, eller legges ut til offentlig ettersyn i de tilfeller utleggelse skjer etter delegert fullmakt.

3. Seksjoneringsaker:

Tinglysningsgebyr og kommunens saksbehandlingsgebyr for seksjoneringsaker innbetales til kommunen innen den frist kommunen setter. Kommunen kan nekte seksjonering hvis ikke gebyrene er innbetalt innen fristen, jfr. eierseksjonsloven § 8, annet ledd bokstav c.

4. Matrikkelsaker etter matrikkelloven:

Gebyr for bygge-, seksjonerings- og matrikkelsaker skal være betalt før arbeid med oppmålingsforretning igangsettes.

§ 1-4. Beregning av tiltakets størrelse

Der hvor betalingsstøtten er knyttet til bygningers størrelse, skal det benyttes bruksareal (BRA) for bygningen(e). Dersom tiltaket ikke har noe bruksareal, beregnes gebyret etter flateinnholdet (grunnarealet). BRA beregnes etter NS 3940.

For plansaker beregnes gebyr som summen av bruksareal bygninger og areal for flateinnhold (grunnareal).

§ 1-5. Avbrutt/endret arbeid/trukket sak

- a) Når tiltakshaver/forslagsstiller/rekvirent er årsak til at kommunens arbeid med bygge-, dele- eller plansaker blir avbrutt, herunder manglende oppfølging fra vedkommendes side, eller saken blir trukket, skal det betales 50 % av fullt gebyr dersom kommunen har gransket eller bearbeidet saken. For plansak som er ferdig forberedt for politisk behandling beregnes likevel fullt gebyr.
- b) For bygge- og delesaker er slikt gebyr begrenset oppad til 5M (se størrelse på M under § 3-1). Gjelder det en serie på flere like byggesaker, er gebyret etter denne bestemmelsen begrenset til 1M pr. hus, dog ikke under 5M.
- c) For saker etter matrikkelloven betales gebyr etter medgått tid ved endring av godkjent søknad som betinger nytt vedtak, ved forandringer fra rekvirenten i grunnlaget for matrikkelføring av saken og dersom kommunen avslår en søknad eller nekter å utføre meldt arbeid. Når en rekvirent forårsaker at kommunens arbeid må avbrytes eller avsluttes før det er fullført, skal det betales gebyr etter medgått tid for utført arbeid. Dersom saken ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, skal gebyret settes til 1/3 av gebyrsatsene etter regulativets §§ 5-1 til 5-6.

§ 1-6. Nedsettelse av gebyret

- a) Kommunen kan etter søknad, eller på eget initiativ, ettergi gebyret helt eller delvis dersom gebyret anses som åpenbart urimelig i forhold til arbeid og kostnader kommunen har hatt med saken, eller dersom gebyret anses som åpenbart urimelig av andre grunner. Personlige eller sosiale forhold kan ikke hensyntas i en slik vurdering.
- b) Ved oversittelse av saksbehandlingsfrister reduseres gebyret i henhold til regler i plan- og bygningsloven og i matrikkelloven.
- c) I seksjoneringsaker der begjæringen trekkes før tillatelse er gitt fra kommunen, eller kommunens vedtak går ut på at seksjoneringstillatelse nektes, skal halvparten av saksbehandlingsgebyret og hele tinglysingsgebyret tilbakebetales, jfr. eierseksjonsloven § 7, femte ledd.

Søknad om nedsettelse av gebyr utsetter ikke betalingsfristen.

§ 1-7. Klageadgang

Gebyrfastsettelsen i den enkelte sak kan ikke påklages da dette kun er oppfølging av regulativet. Dette gjelder ikke der gebyret fastsettes skjønnsmessig.

Tiltakshaver/part/søker som mener at det ilagte gebyret er uriktig, kan søke om reduksjon av gebyr, jfr. § 1-6. Kommunens avgjørelser av søknad om reduksjon av gebyr for saker etter plan- og bygningsloven og matrikkelloven er å regne som enkeltvedtak og kan påklages til fylkesmannen.

Kapittel 2. Plansaker.

§ 2-1. Betalingssetser

Gebyret for saksbehandling av plansaker angis ved bokstaven M. 1M utgjør kr. 2.390,-.

§ 2-2 Den forberedende behandlingen

For den forberedende behandling av privat detaljreguleringsplan betales gebyr etter nedenstående satser. Det henvises til paragrafer i Plan- og bygningsloven i tabellen.

	Forberedelser	Gebyr
A	Oppstartsmøte etter § 12-8	5M
B	Fastsettelse av planprogram etter § 12-9	10M
C	Sak til formannskapet om å gi råd i en detaljregulerings sak etter § 12-8 <i>Dersom forslag til reguleringsplan sendes inn mindre enn ett år etter behandlingen i formannskapet, reduseres gebyret for 1. gangs behandling med 8 M</i>	15M
D	Regulerings spørsmål etter § 12-11 siste ledd og som fremmes til bystyret	10M

§ 2-3. Behandlingsgebyr for private forslag til detaljreguleringsplaner

For detaljreguleringsplan beregnes gebyr etter planområdets grunnareal (flateinnhold) og ny og eldre bebyggelses bruksareal etter tabellene A og B. Selv om arealene reduseres ved den politiske behandlingen endres ikke gebyrgrunnlaget.

Alle arealer som skal brukes for å utføre tiltaket, betjene tiltaket eller som påvirkes av tiltaket inngår i arealberegningen. Sjø- og vannarealer tas bare med for den del som skal benyttes til bryggeanlegg, havneformål eller annet anlegg. Arealer som bare tas med for helhetens skyld, holdes utenfor arealberegningen.

Plangebyr beregnes etter bruksareal for ny og for eksisterende bebyggelse som skal bli stående. Det skal betales gebyr for bruksareal som ligger både over og under terreng. I de tilfeller der reguleringen opprettholder bruksformålet for eksisterende bebyggelse beregnes ikke gebyr for denne. I sone med særlig hensyn til kulturmiljø inngår bare bruksarealet for eventuell ny bebyggelse (ikke eksisterende).

Arealer, bygninger og anlegg til offentlige formål, dvs finansiert over offentlige budsjetter holdes utenfor beregningen av plangebyret. Arealer som reguleres til uteområder åpne for allmennheten som parker, plasser, torg og gangarealer holdes også utenfor beregningen av plangebyret.

Tabell A – gebyrsatsene for grunnareal	Gebyr
0 – 2.000 m ²	20M
2.001 m ² – 5.000 m ²	45M
5.001 m ² – 10.000 m ²	60M
10.001 m ² – 20.000 m ²	75M
20.001 m ² – 30.000 m ²	90M
30.001 m ² – 50.000 m ²	100M
50.001 m ² – 70.000 m ²	110M
70.001 m ² og høyere	120M

Tabell B – gebyrsatsene for bruksareal	Gebyr
0 – 1.000 m ²	15M
1.001 m ² – 3.000 m ²	25M
3.001 m ² – 5.000 m ²	40M
5.001 m ² – 10.000 m ²	50M
10.001 m ² – 20.000 m ²	60M
20.001 m ² – 30.000 m ²	70M
30.001 m ² – 40.000 m ²	75M
40.001 m ² – 50.000 m ²	80M
50.001 m ² – 70.000 m ²	85M
70.001 m ² og høyere	90M

§ 2-4. Behandlingsgebyr for private forslag til mindre reguleringsendringer

For private forslag til mindre endringer av reguleringsplan, eller av bebyggelsesplan etter tidligere Plan- og bygningslov beregnes gebyr etter nedenstående satser.

	Endringstype	Gebyr
A	Små endringer av formålsgrense eller delelinje som ellers kan behandles videre etter lov om eiendomsregistrering (matrikkelloven)	2M
B	Endringer som inngår i behandlingen av bygge- eller delesak og som varsles og høres sammen med slik sak	2M
C	Endringer som behandles som selvstendig sak uten særskilt varsling eller høring eksternt	3M
D	Endring som behandles som selvstendig sak og egen varsling	6M
E	Endring som behandles som selvstendig sak med egen varsling og høring eksternt.	12M
F	Endringsforslag som gis negativt svar	1M

§ 2-5. Avvik fra overordnet plan, fornyet behandling, digitalisering og forlengelse

		Gebyr
A	Detaljregulering som ikke samsvarer med arealbruken i overordnet plan beregnes et tilleggsgebyr på	10M
B	Endringer av planforslag etter at forslaget er fremmet til politisk behandling eventuelt med ny begrenset høring og ny fremleggelse for formannskapet beregnes et tilleggsgebyr på	10M
C	Omfattende endring av planforslag etter at forslaget er fremmet til politisk behandling med ny varsling og fremleggelse i formannskapet beregnes et tilleggsgebyr på	50 % av plangebyret etter § 2-3
D	Reguleringsplaner som ikke er levert på digital form eller der det er vesentlige mangler i den digitale reguleringsplanen beregnes et tilleggsgebyr på	20 % av plangebyret etter § 2-3
E	Behandling av sak om forlenget gyldighet av detaljreguleringsplan	6M

§ 2-6. Tillegg for gebyrer pålagt av andre

Dersom det som følge av planarbeid/planbehandling påløper gebyrer til andre offentlige instanser, skal dette dekkes av forslagsstiller.

Kapittel 3. Byggesaker

§ 3-1. Betalingssetser

Gebyret for saksbehandling av komplette søknader angis ved bokstaven M. 1M utgjør kr. 2.390,-. Gebyr for oppføring, endring eller bruksendring av bygning dekker også tilknyttede søknadspliktige tiltak utendørs og tekniske tiltak innendørs såfremt disse tiltakene fremgår av søknaden.

- a) Ved behandling av saker der innsendt dokumentasjon er mangelfull eller feilaktig, beregnes et tilleggsgebyr etter medgått tid med kr. 1.195,- pr. time inntil saken er komplett.
- b) Ved nybygging og ombygging der oppnådd passivhusstandard kan dokumenteres ved søknad om ferdigattest, vil, etter søknad, 50 % av byggesaksgebyret bli refundert.
- c) For møter og forhåndskonferanser, inkludert forberedelse og etterarbeid/referat, beregnes gebyr etter medgått tid. Hvor parten ikke møter til avtalt forhåndskonferanse, belastes parten for 1 time + eventuelt medgått tid til forberedelser.
- d) For bistand/konsultasjon/forhåndsuttalelse ut over det som følger av kommunens alminnelige veiledningsplikt i henhold til forvaltningsloven § 11, beregnes gebyr etter medgått tid.
- e) For behandling av tiltak som ikke er spesielt nevnt i dette regulativ, betales gebyr etter medgått tid. Gebyret skal ikke i noe tilfelle settes lavere enn 2M.

Tilsynsvirksomhet finansieres av byggesaksgebyret med 10 % av de samlede inntekter.

§ 3-2. Tiltak som kan utføres uten krav om ansvarlig foretak, jfr. pbl. § 20-4

Bestemmelsen gjelder for nybygg, tilbygg og endringsarbeider, og for midlertidige og transportable bygg, konstruksjoner, kiosker, brakker, plasthaller, telt og lignende.

	Tiltak	Gebyr
A	Transportable konstruksjoner, telt o.l.	2M
B	Bygningsmessige tiltak og plasthaller på inntil 25 m ²	2M
C	Bygningsmessige tiltak og plasthaller på inntil 100 m ²	3M
D	Bygningsmessige tiltak og plasthaller på over 100 m ²	6M

§ 3-3. Boligbygg, garasjer, jfr. pbl. § 20-1

Bestemmelsen gjelder boliger og garasjer (for bolig) hvor det kreves ansvarsrett for tiltaket. Boligbygg for felles boformer, institusjoner, kollektiver, hybelbygg m.v. beregnes etter § 3-4.

	Type tiltak	Gebyr
A	Enebolig/fritidsbolig bruksareal under 200m ²	12M
B	Enebolig/fritidsbolig bruksareal over 200m ²	15M
C	Tomannsbolig	20M
D	Bolighus inntil 4 boenheter	25M
E	Bolighus over 4 boenheter	30M
F	Boligblokk inntil 12 leiligheter	40M
G	Boligblokk over 12 og inntil 20 leiligheter	50M
H	Blokker over 20 leiligheter	60M I tillegg betales 1M pr leilighet over 20.
I	Tilbygg / påbygg til bolig med ny boenhet (som ikke faktureres etter § 3-2)	8M
J	Tilbygg / påbygg til bolig uten ny boenhet (som ikke faktureres etter § 3-2)	6M
K	Frittliggende garasje som ikke faktureres etter § 3-2	4M
L	Felles garasjeanlegg knyttet til blokk eller andre boligbygg. Satsen gjelder pr. 10 biloppstillingsplasser.	3M
M	For bolighus med sekundærleilighet(boenhet) på inntil 50 m ² beregnes et tillegg til det ordinære gebyret.	4M

§ 3-4. Næringsbygg, institusjonsbygg, andre lignende bygg, jfr. pbl. § 20-1

Denne bestemmelsen gjelder nybygg, tilbygg, påbygg eller underbygg som ikke faktureres etter §§ 3-2 eller 3-3. For bygg med flere bruksformål beregnes boligdelen etter § 3-3. Gebyret beregnes etter bruksareal (BRA) i henhold til NS 3940.

	Arealintervaller	Gebyr
A	Areal opptil 200 m ²	10M
	Deretter kommer i tillegg:	
B	Areal mellom 200 - 2 000 m ²	7M pr. påbegynt 200 m ²
C	Areal mellom 2 000 m ² og 10 000 m ²	3M pr. påbegynt 200 m ²
D	Areal mellom 10 000m ² og 50 000 m ²	2M pr. påbegynt 200 m ²
E	Innendørs parkeringsareal og på tak (beregnes for seg)	3M pr. påbegynt 200 m ²

§ 3-5. Spesielle bygg og skilt, jfr. pbl. § 20-1

	Type tiltak	Gebyr
A	Stadionanlegg (eventuelle næringsarealer i anlegget kommer i tillegg, jfr. § 3-4)	30M
B	Skilt og reklame som er søknadspliktig, pr. foretak.	2M
C	Skiltplaner	6 M

§ 3-6. Tiltak med eksisterende bygninger og bruksendringer, jfr. pbl. §§ 20-1 og 20-4

	Type tiltak	Gebyr	Merknad
A	Nytt våtrom/innredning av våtrom	2M	Jfr. SAK § 2-2. Maks 15M
B	Bruksendring av/til bolig fra annet formål	6M	Pr. boenhet
C	a. Søknadspliktig, bruksendring av del av bolig b. Bruksendring av tilleggsdel til egen bruksenhet	2M 5M	Pr. bruksenhet
D	Oppdeling av bolig i flere boenheter/bruksenheter	5M	Pr. boenhet / bruksenhet
E	Sammenslåing av boenheter/bruksenheter	2M	Pr. opprinnelig boenhet / bruksenhet
F	Bruksendring av tiltak etter § 3-4 som medfører søknadspliktige ombyggingsarbeider	50 % av satsene i § 3-4	
G	Bruksendring av tiltak etter § 3-4 uten søknadspliktige ombyggingsarbeider	30 % av satsene i § 3-4	
H	Bygningsmessige arbeider når bruksendringsspørsmålet er avgjort som egen sak	30 % av satsene i §§ 3-3 og 3-4	I tillegg til gebyret for bruksendringen
I	Bruksendring av kort varighet (inntil 6 mnd).	2M	
J	Fasadeendring for bygning inntil 2 etasjer	2M	Pr. fasade, maks 6M
K	Fasadeendring for bygning på 3 etasjer eller mer	3M	Pr. fasade, maks 9M
L	Ny etasjeplan i bygning	50 % av satsene i §§ 3-3 og 3-4	
M	Hovedombygging av tiltak etter §§ 3-3 og 3-4	50 % av satsene i §§ 3-3 og 3-4	

§ 3-7. Større konstruksjoner og anlegg, jfr. pbl. § 20-1

Det betales 6M for følgende tiltak:

1. Masseforflytning, massedeponering, planering og landskapsarbeid som berører fra 1 til 10 dekar areal, med en økning på 1M for hvert 10 dekar som berøres.
2. Tribuner og idrettsbaner/anlegg som ikke går inn under § 3-5. Dersom tribuneanlegget har rom for næringsvirksomhet betales gebyr etter § 3-4 i tillegg.
3. Tunneler og underjordiske haller
4. Vei-lokk og konstruksjoner over vei eller vann

§ 3-8. Konstruksjoner og anlegg av middels størrelse, jfr. pbl. § 20-1

Det betales 3M for nyoppføringer og nyanlegg og søknadspliktige endringer, ombygginger og fornyelse av følgende konstruksjoner og anlegg:

1. Utendørs svømmebasseng
2. Lagertanker
3. Broer
4. Offentlige vei- og jernbaneanlegg pr. Påbegynt 250 m lengde
5. Offentlige rørledninger for transport av vann, avløpsvann og overvann og rørledninger for avfall og fjernvarme pr. Påbegynt 250 m lengde
6. Permanente kaier, moloer, brygger og flytebrygger over 10 m lengde
7. Utendørs opplag, lager, produksjonsvirksomhet
8. Åpne anlegg for idrett og lek
9. Støttemurer og støyskjermer over 10 m lengde
10. Private ledningsanlegg uansett lengde
11. Andre konstruksjoner på næringseiendom som ikke kan betegnes som bygning
12. Piper, fyringsanlegg, kjøleanlegg, ventilasjonsanlegg, heiser, løfteplattform, rulletrapper og rullebånd, herunder de bygningsmessige endringer som er en direkte følge av installasjonen
13. Nedgravde renovasjon, pr. Anlegg
14. Midlertidig deponering av masse.

§ 3-9. Mindre konstruksjoner og anlegg, jfr. pbl. §§ 20-1 og 20-4

Det betales gebyr lik 2M for følgende konstruksjoner og anlegg:

1. Utomhusplan og/eller revisjon av samme anlegg, flytting, utvidelse av privat vei eller parkeringsplass
2. Søknadspliktig endring av terreng i boligområde
3. Gjerde av mur eller betong
4. Master
5. Oljetanker for fyringsanlegg
6. Skateramper og lekeinnretninger
7. Permanente kaier, moloer, brygger og flytebrygger under 10 m lengde
8. Piper i bolighus/småhus.
9. Støttemurer og støyskjermer under 10 m lengde

§ 3-10. Riving. Pålegg om sikring/retting/riving

	Type tiltak	Gebyr
A	Riving av tiltak som ved oppføring går under regulativets § 3-2	2M
B	Pålegg om sikring, riving eller istandsetting av eksisterende byggverk, jfr. pbl. §§ 31-3, 31-4 og 31-5	8M
C	Pålegg etter pbl. kap. 28 og §§ 29-6 og 29-9	2M
D	Riving av bygning under 100 m ² bruksareal	2M
E	Riving av bygning over 100 m ² bruksareal	4M
F	Riving/fjerning av tiltak nevnt i §§ 3-6, 3-7 og 3-8	2M
G	Gi dispensasjon ved rivesøknader (kommer i tillegg til rivingsgebyret)	4M
H	Avslag på dispensasjon ved rivesøknader	2M
I	Riving av konstruksjoner og anlegg for øvrig m.v.	2M

§ 3-11. Delesak etter plan- og bygningsloven

	Type deling	Gebyr	Merknad
A	Deling av eiendom i 2 tomter, bebygde eller ubebygde	5M	
B	Deling av eiendom i mer enn 2 tomter, bebygde eller ubebygde	3M	Pr. tomt - ikke ut over 30M
C	Opprydding i grenseforhold for etablering av ny eiendom	3M	Skal slik eiendom deles, kommer gebyr for deling i tillegg
D	Mindre grensejustering eller arealoverføring mellom eiendommer	2M	Areal under 1000m ² berøres
E	Større grensejusteringer eller arealoverføringer	5M	Areal over 1000m ² berøres

	Type deling	Gebyr	Merknad
F	Deling/grensejustering er i samsvar med grenser/tomteinndeling fastsatt i godkjent plan	50 %	av gebyr i ovenstående tabell
G	Deling av eksisterende tomannsboligtomt/ rekkehusomt/annen sammenhengende tomt når delelinjen legges mellom boenhetene	50 %	av gebyr i ovenstående tabell
H	Grensejustering for overføring av areal fra private til det offentlige		Ikke gebyr

§ 3-12. Revidert søknad og tegninger, foreldet godkjenning

Med revidert søknad menes endringer det søkes om etter at rammetillatelse eller ett-trinnstillatelse er gitt, men før bygget eller tiltaket er tatt i bruk. Gebyr beregnes likevel ikke dersom endringen er fremmet for å imøtekomme naboklage.

Det betales fullt gebyr for søknad om endring etter at tiltaket er tatt i bruk.

Medfører endringen at bruksareal øker, beregnes gebyr som for tilbygg, eventuelt som tillegg til gebyr, for andre endringer.

	Type tiltak	Gebyr
A	Søknadspliktig endring av tiltak etter § 3-2	2M
B	Søknadspliktig endring av tiltak etter §§ 3-3 og 3-4	4M
C	Søknadspliktig endring av tiltak etter §§ 3-7, 3-8 og 3-9	2M

§ 3-13. Avslag, midlertidig bygge- og deleforbud, avvisning

- a) Dersom en søknad avslås, betales 50 % av fullt gebyr. Det samme gjelder om en tillatelse ikke kan benyttes på grunn av avslag fra annen myndighet etter særlov, og klageadgang etter vedkommende lov er benyttet uten resultat.
- b) Dersom en søknad utløser midlertidig bygge- og deleforbud, skal det ikke betales gebyr før endelige behandling av søknader.
- c) For søknader som avvises, settes gebyret til 2M.
- d) For avslag med begrunnelse i Konnerudkvoten settes gebyret til 2 M pr. bolig for første gangs behandling.

§ 3-14. Flere igangsettingstillatelser

Der det gis flere igangsettingstillatelser, betales tilleggsgebyr på 3M for den andre igangsettingstillatelsen og for hver igangsettingstillatelse etter denne.

§ 3-15. Midlertidig brukstillatelse og ferdigattest

Der det gis midlertidig brukstillatelse, betales det gebyr på 2M.

For søknad om ferdigattest for eldre bygg eller det ikke var inkludert i gebyret for tillatelse betales det gebyr på 2M.

§ 3-16. Dispensasjoner fra arealplan og plan- og bygningslovgivningen

For behandlingen av søknad om dispensasjon fra plan- og bygningslovgivningen og fra planbestemmelser betales gebyr for hvert forhold som krever dispensasjon.

	Dispensasjonsforhold	Gebyr
A	Dispensasjon knyttet til mindre tiltak som ellers er fritatt for saksbehandling	2M
B	Dispensasjon knyttet til bygge- eller delesak	4M
C	Dispensasjon som behandles som egen sak uavhengig av bygge- eller delesak	6M

Dersom det ved kombinerte søknader oppstår de samme dispensasjonsforhold for alle tiltak som det søkes om samtidig, skal dispensasjonsgebyret beregnes som om det var én søknad.

§ 3-17. Ulovlighetsoppfølging

Der det i ettertid innsendes søknad for ulovlig igangsatt eller utført tiltak, betales gebyr i henhold til tiltakets art etter dette regulativ fra komplett søknad registreres i kommunen, med et tillegg på 50 % av fullt saksbehandlingsgebyr.

I tillegg kommer eventuell tvangsmulkt og/eller overtredelsesgebyr etter bestemmelsene i plan- og bygningsloven §§ 32-5 og 32-8.

Kapittel 4. Seksjoneringsaker

§ 4-1. Seksjonering

For behandling av begjæring om seksjonering der det ikke foretas befaring betales 3 ganger rettsgebyret. Der det foretas befaring betales 5 ganger rettsgebyret, jfr. esl § 7, femte ledd.

Rettsgebyret er for tiden **kr. 1.025,-**. Tinglysingsgebyr er for tiden **kr. 525,-**. (Vedtas i statsbudsjettet.).

Der begjæringen trekkes før tillatelse er gitt fra kommunen, eller kommunens vedtak går ut på at seksjoneringstillatelse nektes, skal halvparten av saksbehandlingsgebyret og hele tinglysingsgebyret tilbakebetales, jfr. esl. § 7, femte ledd.

Forenklet kartutsnitt som benyttes i seksjoneringsaker er ikke gebyrbelagt.

Oppmålingsforretning og utstedelse av matrikkelbrev i forbindelse med seksjonering av uteareal som tilleggsdeler gebyrbelegges etter reglene i regulativets kap. 5, §§ 5-3 og 5-13.

Kapittel 5. Matrikkelsaker

Gebyrer for arbeider etter matrikkeloven § 32, matrikkelforskriften § 16 og pbl. § 2-1 fastsettes som følger:

- Gebyr etter medgått tid for saker etter kapittel 5, beregnes kr **1.195** pr. time.

I. OPPRETNING AV MATRIKKELENHET (inkl. oppmålingsforretning)

§ 5-1. Oppretting av grunneiendom og festegrunn

areal fra	0 – 300 m ²	kr 11.645,-
areal fra	301 m ² – 2000 m ²	kr 26.370,-
areal fra	2001 m ² – økning pr. påbegynt da.	kr 2.325,-

Ved samtidig oppmåling av flere tilgrensende tomter som er rekvirert av samme rekvirent, gis følgende reduksjoner i gebyret:

6-10 tomter:	10 % reduksjon
11- 25 tomter:	15 % reduksjon
26 og flere:	20 % reduksjon

§ 5-2. Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn

areal fra	0 – 300 m ²	kr 11.645,-
areal fra	301 m ² – 2000 m ²	kr 26.370,-
areal fra	2001 m ² – økning pr. påbegynt da.	kr 2.325,-

§ 5-3. Oppmåling av uteareal på eierseksjon

Gebyr for oppmåling av uteareal pr. eierseksjon:

areal fra	0 – 50 m ²	kr 7.750,-
areal fra	51 m ² – 250 m ²	kr 11.645,-
areal fra	251m ² – 2000 m ²	kr 15.510,-
areal fra	2001 m ² – økning pr. påbegynt da.	kr 2.325,-

Ved samtidig oppmåling av flere tilgrensende uteareal som er rekvirert av samme rekvirent, gis følgende reduksjoner i gebyret:

6-10 areal:	10 % reduksjon
11-25 areal:	15 % reduksjon
26 og flere:	20 % reduksjon

Dersom partene ønsker det kan oppmålingsforretning gjennomføres uten oppmøte i marka, der uteareal til eierseksjon er entydig fastsatt med koordinater, og utearealets avgrensning er synlig i terrenget som entydig forlengelse av sameiets bygninger, jfr matrikkelforskriftens § 40 a).

Ved kontorforretning over uteareal betales gebyr etter medgått tid.

§ 5-4. Oppretting av anleggseiendom

volum fra	0 – 2000 m ³	kr	31.010,-
volum fra	2001 m ³ – økning pr. påbegynt 1000 m ³	kr	2.325,-

§ 5-5. Registrering av jordsameie

Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid.

II. OPPRETNING AV MATRIKKELENHET UTEN FULLFØRT OPPMÅLINGSFORRETNING

§ 5-6. Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning

Pris for oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning utgjør **kr 4.965,-**. I tillegg kommer gebyr for utføring av oppmålingsforretning, jfr. §5-1 m.m.

III. GRENSEJUSTERING (inkl. oppmålingsforretning)

§ 5-7. Grunneiendom, festegrunn og jordsameie

Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal (maksimalgrensen er satt til 500 m²). En eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20 % av eiendommens areal før justeringen.

areal fra	0 – 50 m ²	kr	7.500,-
areal fra	51 – 250 m ²	kr	11.645,-
areal fra	251m ² – 500 m ²	kr	13.960,-

For grensejustering til vei- eller jernbaneformål (samferdsel) gjelder (jfr.matrikkelloven § 16 og matrikkelforskriften § 34. 7.ledd):

areal fra	0 – 1000 m ²	kr	11.645,-
areal fra	1001m ² – økning pr. påbegynt da.	Kr	2.325,-

§ 5-8. Anleggseiendom

For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen settes til 1000 m³.

volum fra	0 – 250 m ³	kr	15.510,-
volum fra	251m ³ – 1000 m ³	kr	17.830,-

IV. AREALOVERFØRING (inkl. oppmålingsforretning)

§ 5-9. Grunneiendom, festegrunn og jordsameie

Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tinglysing gjennomføres. Arealoverføring utløser krav om dokumentavgift. Dette gjelder ikke arealoverføring til vei- og jernbaneformål.

areal fra	0 – 300 m ²	kr	11.645,-
-----------	------------------------	----	-----------------

areal fra 301m² – 500 m² kr **15.510,-**

arealoverføring pr. nytt påbegynt 500 m² medfører en økning av gebyret på: kr **2.325,-**

§ 5-10. Anleggseiendom

For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføring er tilstede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum.

volum fra 0 – 250 m³ kr **19.415,-**

volum fra 251m³ – 500 m³ kr **23.250,-**

volumoverføring pr. nytt påbegynt 500 m³ medfører en økning av gebyret på: kr **2.325,-**

V. DIVERSE TJENESTER

§ 5-11. Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning (inkl. oppmålingsforretning). Jfr. også § 5-14

1 punkt kr **3.285,-**

2 punkter kr **5.420,-**

for overskytende grensepunkter, pr. punkt kr **850,-**

§ 5-12. Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt / klarlegging av rettigheter (inkl. oppmålingsforretning). Jfr. også § 5-14

1 punkt kr **5.900,-**

2 punkter kr **9.315,-**

For overskytende grensepunkter, pr. punkt kr **3.115,-**

§ 5-13. Gebyr for klarlegging av rettigheter (inkl. oppmålingsforretning)

Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid.

§5-14. Redusert gebyr for matrikkelbrev – erstatning for eldre dokument/målebrev (inkl. oppmålingsforretning).

Ved oppmåling av hele eiendommen

- Der det ikke er koordinatbestemt målebrev, beregnes gebyret etter § 5-1 redusert med 60 %.
- Der det er flere koordinatbestemte matrikkeleiendommer (med eldre målebrev) som skal samles til ett dokument/ matrikkelbrev benyttes gebyr etter § 5-6.
- Der en matrikkeleiendom er omkranset av matrikkeleiendommer som har koordinatbestemte eldre målebrev, benyttes gebyr etter § 5-6.
- Der det er en kombinasjon av eldre og koordinatbestemte målebrev beregnes gebyret etter § 5-1 redusert med 60 %.

Ved oppmåling av enkeltpunkt:

- Der ett eller to grensepunkter skal klarlegges på en eiendom med eldre målebrev, - benyttes gebyr etter § 5-12 redusert med 20 %. Det forutsettes at målebrevet har ikke har koordinatbestemte grenser.

§ 5-15. Sammenslåing

Sammenslåing av matrikkelenheter og utferdigelse av matrikkelbrev etter sammenslåingen er ikke gebyrbelagt.

§ 5-16. Innløsning av festeeiendom (inkl. oppmålingsforretning)

Omgjøring/ innløsning av festeeiendom til ny matrikkelenhet hvor alle grenser tidligere er klarlagt ved kartforretning/ oppmålingsforretning, beregnes gebyret etter § 5-1 redusert med 60 %.

Dersom grensene ikke tidligere er avklart (koordinatbestemt), beregnes gebyret etter § 5-1. Dersom det samtidig med rekvisisjon av innløsning av festetomt blir rekvirert grensejustering, arealoverføring eller tilleggstomt til tomten som rekvireres innløst, beregnes grensejustering/ tilleggsarealet med gebyr etter §§ 5-7 og 5-9 redusert med 50 %.

Dersom partene ønsker det, kan oppmålingsforretning gjennomføres uten oppmøte i marka, når grensene er tilfredsstillende merket og koordinatbestemt i tidligere oppmålingsforretning eller tilsvarende forretning. Gebyr etter medgått tid vil bli benyttet.

§ 5-17. Privat grenseavtale

Gebyret for denne sakstypen faktureres etter medgått tid.

§ 5-18. Punkter på grenselinje

Gebyr for merking av punkter på grenselinje faktureres etter medgått tid. Offentlig godkjente grensemerker skal ikke nedsettes.

§ 5-19. Oppmålingsforretning over spesielle arealer

For forretninger over større sammenhengende arealer til landbruksformål, allmenne friluftformål og lignende, og ferdig regulerte områder som senere skal fradeles, - beregnes gebyret etter § 5-1 redusert med 50 %.

§ 5-20. Digitale geodata ved større utbyggingsområder

Oppmålingsgebyret kan reduseres med inntil 10 % av totalt oppmålingsgebyr om det innsendes koordinater for nye parseller som er i henhold til SOSI-standard for digitale kartdata. Reduksjonen inntreffer kun dersom innsendte digitale geodata er i henhold til godkjente planer, og kan benyttes direkte som stikningsdata for landmåler. Kommunen vil foreta kontroller.

Reduksjonen kommer i tillegg til eventuelle reduksjoner, jfr. §§ 5-1 og 5-3.

§ 5-21. Merkemateriell

Utgifter til nødvendig merkemateriell for grenser og annet er inkludert i ovennevnte priser.

Vedlegg 15

**Forslag til revidert budsjettreglement for
Drammen kommune - fra 1. januar 2017**

Budsjettreglement for Drammen kommune

Endringer markert med rød skrift

Vedtatt av Drammen bystyre

xx.xx.2016

1. Budsjettreglement omfang og formål

1.1. Hensikten med reglementet

Budsjettreglementet fastlegger de overordnede prinsippene for økonomisk styring i Drammen kommune. Reglementet beskriver generelle retningslinjer for etablering, disponering og forvaltning av årsbudsjetter og økonomiplaner. Utgangspunktet for reglementet er rammer og retningslinjer som følger av:

- [Lov av 25. september 1992, nr 107, om kommuner og fylkeskommuner \(Kommuneloven\)](#)
- [Forskrift om årsbudsjett, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 15. desember 2000](#)
- [Forskrift om årsregnskap og årsberetning, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 15. desember 2000](#)
- [Forskrift om rapportering fra kommuner og fylkeskommuner, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 15. desember 2000](#)
- [Forskrift om kommunale og fylkeskommunale garantier, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 2. februar 2001](#)
- [Forskrift om særbudsjett, særregnskap og årsberetning for kommunal og fylkeskommunale foretak, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 24. august 2006](#)
- [Forskrift om kommuners og fylkeskommuners finansforvaltning, fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 9. juni 2009](#)

I tillegg til nevnte sentrale lover og forskrifter kommer også Drammen kommunes egne retningslinjer og reglementer. Videre vises det til GKRS – [Foreningen for god kommunal regnskapsskikk](#), som har en sentral rolle i forhold til budsjett- og regnskapsprinsipper.

1.2. Hvem reglementet gjelder for?

Reglementet gjelder for Drammen kommune, kommunale foretak etter Kommunelovens kapittel 11 og interkommunalt samarbeid etter Kommunelovens § 27.

1.3. Gyldighet

Reglementet trer i kraft fra 01.01.2016. Nytt budsjettreglement skal vurderes årlig i forbindelse med arbeidet med økonomiplan.

1.4. Rutiner for oppfølging av budsjettreglementet

Det skal etableres administrative rutiner som sørger for at budsjettoppfølgingen er gjenstand for betryggende kontroll og at utøvelsen skjer i tråd med budsjettreglementet, samt gjeldende lover og forskrifter.

1.5. Kvalitetssikring av reglementet

Endringer i budsjettreglementet skal forelegges revisor for å sikre god kvalitet.

2. Kommunens finansielle handlingsregler

Følgende økonomiske handlingsregler legges til grunn for Drammen kommune:

1. Drammen kommune skal ha en fondsreserve (disposisjonsfond) som til enhver tid er på **minimum 5 prosent** av bykassens brutto driftsinntekter.
2. Drammen kommune skal ha et "rentesikringsfond" som inngår i disposisjonsfondet som til enhver tid utgjør **minimum 2 prosent** av kommunens samlede lånegjeld, eksklusiv gjeld til Husbanken knyttet til ordningen med startlån
3. **Drammen kommune skal ha et eier-risikofond på minst 20 millioner kroner**
4. Drammen kommune skal ha en egenfinansiering av investeringer i Drammen Eiendom KF og Drammen bykasse på minimum 20 – 25 prosent av ikke-rentable investeringer¹ korrigert for tilskudd og merverdiavgift.

3. Økonomiplan med årsbudsjett

3.1. Innledning

Økonomiplanen omfatter hele kommunens virksomhet, og skal gi en realistisk oversikt over forventede inntekter, kostnader og hvilke prioriteringer som skal gjelde for årsbudsjettet og for de neste tre budsjettårene. Årsbudsjettet er en detaljert plan for kommunens aktivitet og bruk av midler det første året i økonomiplan, og synliggjør politiske prioriteringer. Bystyrets budsjettvedtak danner grunnlaget for de folkevalgtes og administrasjonens disposisjoner i budsjett- og regnskapsåret. Arbeidet med økonomiplanen skal følge de frister som fremkommer i budsjettforskriften § 15, mens § 6 og § 12 angir de eksterne oppstillings- og dokumentasjonskrav til budsjettet.

3.2. Rådmannens budsjettfremlegg

Rådmannen skal årlig legge frem økonomiplan med årsbudsjett, jfr. Kommuneloven §§ 44 og 45.

3.3. Budsjettets detaljeringsgrad

Driftsbudsjettet fremlegges og vedtas som hovedregel på programområdenivå. Et programområde er et samlebegrep for nært tilknyttede tjenesteproduksjonsområder. I årsbudsjettet skal utgifts- og inntektsposter for hvert programområde fremstilles slik:

	Budsjett
Driftsutgifter	
Driftsinntekter	
Netto ramme	

I tillegg vedtas budsjetttramme for sentrale inntekter, finansielle poster, overføring til/fra kommunens bedrifter og fellesutgifter/ufordelte poster.

¹ *Rentable investeringer* er investeringer som tilbakebetales gjennom egne inntekter. Eksempler på dette kan være investeringer i vann og avløp og utleieboliger.

Ikke-rentable investeringer er investeringer som kommunen selv må betjene kostnadene med, for eksempel offentlige skolebygg.

Bystyret vedtar årsbudsjettet som netto rammebevilgning (brutto driftsutgifter – sektor inntekter) fordelt på de ulike programområdene, samt tar stilling til disponering av netto driftsresultat.

3.4. Bystyrets vedtak av årsbudsjett og økonomiplan

Bystyret behandler og vedtar – fortrinnsvis i sitt møte i november – årsbudsjett og økonomiplan for de neste tre budsjettårene. Bystyret vedtar budsjettet med nettorammer per programområde. Bystyret gir gjennom sitt budsjettvedtak disposisjonsfullmakt til rådmannen innenfor vedtatte netto rammer i Drammen bykasse og Drammen kommunes lånefond.

Økonomiplanen er et styringsredskap som skal gi oversikt over tilgjengelige ressurser innenfor de ulike programområdene. De rammer som blir vedtatt i årsbudsjettet for de enkelte programområdene er bindende. Rådmannen er løpende ansvarlig for å treffe nødvendige tiltak for å holde budsjettrammen. Justering av budsjettet skal skje dersom det skjer endringer i forutsetninger, eller det foretas disposisjoner som kan føre til at enkeltposter i budsjettet endres vesentlig.

Bystyret gir gjennom sitt vedtak fullmakt til styrene for de kommunale foretakene til å fastsette endelig årsbudsjett innenfor de rammer og forutsetninger som legges til grunn.

3.5. Virksomhetenes budsjettarbeid

Basert på Bystyrets budsjettvedtak utarbeider rådmannen økonomiske rammer for hver virksomhet. Detaljerte budsjetter på kontonivå utarbeides i virksomhetene. Dette gjøres parallelt med utarbeidelse av virksomhetsplaner. Detaljerte budsjetter og virksomhetsplaner ferdigstilles i hver virksomhet innen 1. februar påfølgende år. Alle deler av administrasjonen plikter å styre i overensstemmelse med budsjettets forutsetninger, mål og resultatkrav, og innenfor dets ramme.

3.6. Utarbeidelse av langtidsbudsjett

Det skal utarbeides et 10 årsbudsjett i forbindelse med arbeidet med økonomiplan. Budsjettet skal fremheve de kjente investeringene som er planlagt gjennomført i årene fremover, drifts og finanskostnadene relatert til investeringene og andre driftsutgifter knyttet til den demografiske utviklingen. Ved hjelp av befolkningsprognoser og diverse analyser, skal kommunen i større grad være i stand til å forberede seg på fremtidige utfordringer.

3.7. Krav til oppfølging av økonomiplan

Bystyret følger opp årsbudsjettet gjennom 1. og 2. tertialrapport, samt årsmelding (3 tertialrapport). I tillegg utarbeides fire offentlige økonomirapporter per år (februar, mai, juli og oktober). Rapportene tilgjengeliggjøres på kommunens hjemmesider.

3.8. Krav til budsjettet og budsjettendringer

Budsjettet skal til enhver tid være reelt, fullstendig, oversiktlig og i balanse. Det skal ikke foretas endringer i budsjettet som er i strid med bystyrets budsjettvedtak. Delegeringsreglementets § 5.4 presiserer følgende: "Fordelingene og disponeringene må ikke endre bystyrets bevilgning i årsbudsjettet." Dersom det oppstår vesentlige endringer i budsjettforutsetningene, av en slik karakter at en ikke kan finne dekning innenfor eget rammeområde uten at det kommer i strid med bystyrets mål og resultatkrav, skal rådmannen reise spørsmål om budsjettendring. Forslag om inndekning fremmes for bystyret fortrinnsvis i forbindelse med tertialrapporteringen. I enkeltsaker utenom tertialrapportene, skal eventuelle forslag om budsjettjusteringer være salderte. Budsjettendringer må vedtas av bystyret. Det skal fremgå av ethvert vedtak om budsjettendring hvilke programområder som berøres.

4. Fullmakter og disponering av budsjettet

4.1. Generelt

Viser til § 5 *Delegering av fullmakt i budsjettsaker* i delegeringsreglementet. Formannskapet, styrene for de kommunale foretakene, rådmannen og virksomhetsledere som gis myndighet til å disponere budsjettbevilgningene, plikter å planlegge bruken slik at de blir anvendt mest mulig effektivt.

Rådmannen eller den som bemyndiges, gis fullmakt til å disponere bevilgningene i budsjettet i henhold til bystyrets budsjettvedtak, der ikke annet er bestemt gjennom lov, instruks, vedtak eller reglement.

4.2. Fullmaktsrammer til administrasjonen

- Rådmannen eller den som bemyndiges, gis fullmakt til å fordele de vedtatte bevilgningene per virksomhet. Rådmannen har fullmakt til å foreta tekniske justeringer som fordeling av lønnsreserve, pensjonsavsetninger m.v. mellom programområdene i forbindelse med utarbeidelsen av virksomhetsbudsjettet og ved senere budsjettoppfølging. Justeringene rapporteres til bystyret i forbindelse med tertialrapportene. Det er en forutsetning at de tekniske justeringene ikke endrer bystyrets prioriteringer og de forutsetningene som ligger til grunn for budsjettvedtaket.
- Rådmannen/ daglig leder i kommunale foretak gis fullmakt til å overføre beløp fra driftsbudsjettet til investeringsbudsjettet for utstyr over kr 100.000 med levetid over tre år og tiltak av investeringsmessig karakter som i samsvar med god kommunal regnskapskikk skal regnskapsføres i investeringsregnskapet. Slik delegering medfører at rådmannen/ daglig leder i kommunale foretak har fullmakt til å bestemme at en bevilgning eller en andel av en bevilgning over driftsbudsjettet (netto rammer i budsjettskjema 1 B) innen samme virksomhetsområde, kan benyttes til å finansiere kjøp av maskiner, utstyr eller andre tiltak av investeringsmessig karakter i samsvar med KRS nr 4². I slikt tilfelle økes posten for overføring til investeringsbudsjettet mot at bevilgningen på driftsbudsjettet reduseres tilsvarende.
- Rådmannen/daglig leder i kommunale foretak gis fullmakt til å avsette til - / bruke av disposisjonsfond (budsjettskjema 1B) i de tilfeller politiske vedtak om utbetalinger ikke blir gjennomført i vedtaksåret.

4.3. Fullmaktsrammer til virksomhetsleder

Virksomhetsleder har fullmakt til å foreta disponeringer innenfor virksomhetens budsjettramme, og har således anvisningsfullmakt for sitt budsjett. Virksomhetsleders anvisningsfullmakt har hjemmel i vedlegg 1 i delegeringsreglementet.

² KRS nr. 4 er kommunal regnskapsstandard fastsatt av foreningen for God Kommunal RegnskapsSkikk (GKRS) for avgrensning mellom drifts- og investeringsregnskapet

5. Fastsetting av gebyrer, avgifter, kontingenter og egenbetaling

Bystyrets budsjettvedtak fastsetter endringer i gebyrer, avgifter, kontingenter og egenbetalinger. Dersom prissystemene/prismodellene for kommunale tjenester skal endres, vedtas dette av bystyret etter forslag fra rådmannen.

6. Andre forhold tilknyttet økonomiforvaltningen

6.1. Avsetning til fond fra driftsregnskapet

Dersom virksomheter/kommunale foretak har ubrukte øremerkede midler (statlige eller eksterne midler til finansiering av spesielle forhold) ved årets slutt skal midlene avsettes på bundne fond. Avsetning og bruk av disposisjonsfond vedtas av bystyret.

6.2. Driftsoverskudd/driftsunderskudd tilknyttet selvkostregime

Kostnader tilknyttet aktiviteter som vann, avløp, slam, renovasjon, feiing, oppmålingsarbeid, og plan, bygge og delesaksbehandling dekkes gjennom brukerbetaling. Selvkost settes som en øvre grense for brukerbetalingen. Dette innebærer at kommunen må foreta en etterkalkulasjon (selvkostregnskap) av de reelle kostnadene innenfor de aktuelle områdene for å føre kontroll med at gebyrinntektene ikke overstiger kommunens utgifter. Drammen kommune skal følge de til enhver tid gjeldende retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester. Eventuelle overskudd i selvkostregnskapet innenfor disse områdene skal avsettes til selvkostfond. Underskudd skal om mulig dekkes av tidligere fondsavsetninger. Dersom dette ikke er mulig, skal underskuddet dekkes av fremtidige gebyrinntekter.

6.3. Videreføring av mer-/mindreforbruk

Det økonomiske styringsprinsippet innebærer at avvik i forhold til programområdets budsjettammer³ som hovedregel skal godskrives eller belastes det enkelte programområde påfølgende budsjettår. For at ordningen med mer-/mindreforbruk skal gjelde, kreves det at Drammen bykasse oppnår et positivt netto driftsresultat. Endelig beslutning om fremføring av mer-/mindreforbruk gjøres av bystyret.

Tilleggsbevilgninger som følge av varslet merforbruk i 1. og 2. tertialrapport, skal holdes utenfor resultatgrunnlaget. Dette gjelder også øremerkede bevilgninger.⁴ For fremføring av mer-/mindreforbruk settes et tak på inntil 2 % av programområdets brutto driftsutgifter.

Rådmannen gis myndighet til å beslutte hvordan programområdenes mer-/mindreforbruk skal fordeles på virksomhetsnivå. I den forbindelse skal det også gjøres en vurdering av virksomhetenes måloppnåelse i forhold til virksomhetsplanen (jfr. MRS).

6.4. Mål og resultatstyring – MRS

Kommuneplanmålene i Drammen 2036 er operasjonalisert i økonomiplanen. Målene som settes i økonomiplanen er spesifikke, målbare, aksepterte og innenfor vedtatte budsjettammer. Målformuleringene har resultatfokus og er forankret i alle programområder. Vedtatte mål i økonomiplanen konkretiseres i virksomhetsplanene. Virksomhetsplanene skal reflektere og støtte målene som er politisk satt i økonomiplanen for programområdet.

³ Selvkostområder holdes utenfor ordningen. Interkommunale samarbeid etter KL §§ 27 og 28 holdes utenfor ordningen, da mer-/mindreforbruk i disse enhetene føres mot bundet driftsfond ved regnskapsavslutningen.

⁴ Med øremerkede bevilgninger menes i denne sammenheng overføringer til konkrete formål fra staten og andre eksterne aktører.

Gjennom virksomhetsplanene defineres virksomhetenes bidrag til at programområdet når økonomiplanmålene og som igjen sikrer at Bystrategiens målsettinger realiseres.

7. Investeringsbudsjettet

Investeringsbudsjettene for Drammen bykasse og kommunale foretak vedtas på prosjektnivå, og kan ikke disponeres til andre prosjekter uten bystyrets samtykke.

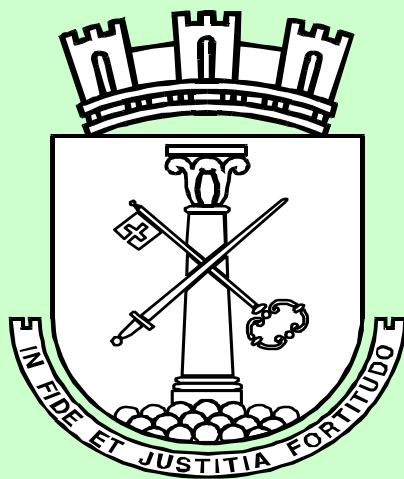
Rådmannen og styret i kommunale foretak gis fullmakt til å disponere/fordele rammebevilgninger i investeringsbudsjettet til underprosjekter innenfor samme formål.

Mer-/mindreforbruk i investeringsregnskapet ved årsslutt vurderes for re-bevilgning eller krav om inndekning senest ved behandlingen av 1. tertialrapport.

Vedlegg 16

Finansreglement for Drammen kommune *Vedtatt 24.11.2015*

Reglement for finansforvaltning i Drammen kommune

Vedtatt av Drammen bystyre 24.11.2015

REGLEMENT FOR FINANSFORVALTNING

1.	Finansreglementets virkeområde.....	3
1.1	Formål med reglementet.....	3
2.	Hjemmel og gyldighet.....	3
2.1	Hjemmel.....	3
2.2	Gyldighet.....	3
3.	Forvaltning og forvaltningstyper.....	3
4.	Formålet med kommunens finansforvaltning.....	4
5.	Generelle rammer og begrensninger.....	4
6.	Forvaltning av overskuddslikviditet og andre midler beregnet for driftsformål.....	5
6.1	Generelt om forvaltning av driftslikviditet.....	5
6.2	Driftslikviditet.....	6
6.3	Overskuddslikviditet.....	6
7.	Forvaltning av kommunens gjeldsportefølje og øvrige finansieringsavtaler.....	7
7.1	Lånefond.....	7
7.2	Rammer for låneopptak.....	8
7.3	Etablering av gjeldsstrategi.....	8
7.4	Rentebinding.....	8
7.5	Finansieringskilder.....	9
7.6	Konkurrerende tilbud.....	10
8.	Rapportering fra finansforvaltningen.....	10
8.1	Formål.....	10
8.2	Rådmannens rapportering til Bystyret.....	10
9.	Etiske retningslinjer.....	11
10.	Vurdering og kvalitetssikring av finansiell risiko.....	11
10.1	Risikovurderinger.....	11
10.2	Kvalitetssikring.....	12

1. Finansreglementets virkeområde

1.1 Formål med reglementet

Reglementet skal gi rammer og retningslinjer for kommunens finansforvaltning. Reglementet utgjør en samlet oversikt over de rammer og begrensninger som gjelder. Fullmakter, instruksjer og rutiner skal hjemles i reglementet. Reglementet fastsetter avkastnings- og risikonivå som er akseptable for forvaltning og plassering av likvide midler og midler beregnet for driftsformål og opptak av gjeld/gjeldsforvaltning. Drammen kommune har ikke kapital til langsiktig forvaltning. Reglementet åpner ikke opp for langsiktig forvaltning av finansielle aktiva.

Reglementet gjelder for Drammen kommune, for virksomhet i kommunale foretak etter kommunelovens kapittel 11 og interkommunalt samarbeid etter kommunelovens § 27.

I den grad disse virksomhetene har en egen finansforvaltning skal denne utøves i tråd med dette reglementet, eller i tilfellet med interkommunalt samarbeid, etter et omforent finansreglement som er godkjent av bystyret.

2. Hjemmel og gyldighet

2.1 Hjemmel

Dette reglementet er utarbeidet på bakgrunn av:

- Lov om kommuner og fylkeskommuner av 25. september 1992, § 52
- Forskrift om kommuners og fylkeskommuners finansforvaltning fastsatt av Kommunal- og regionaldepartementet 9. juni 2009 (FOR 2009-06-09 nr 635).
- Kommunal regnskapsstandard nr. 11 – Finansielle eiendeler og forpliktelser (GKRS 08.05.2014)

2.2 Gyldighet

- Reglementet trer i kraft når det vedtas av Bystyret. Finansreglementet skal vedtas årlig.
- Dette reglementet erstatter alle tidligere regler og instruksjer som bystyret eller annet politisk organ har vedtatt for Drammen kommunes finansforvaltning.

3. Forvaltning og forvaltningstyper

I samsvar med bestemmelsene i forskriften om kommuners og fylkeskommuners finansforvaltning skal reglementet omfatte forvaltningen av alle kommunens finansielle aktiva (plasseringer) og passiva (rentebærende gjeld). Gjennom dette finansreglementet er det vedtatt målsettinger, strategier og rammer for:

- Forvaltning av overskuddslikviditet og andre midler beregnet for driftsformål.
- Forvaltning av kommunens gjeldsportefølje og øvrige finansieringsavtaler

Drammen kommune har ingen aktiva til langsiktig forvaltning. Dersom Drammen kommune opparbeider kapital som kan plasseres langsiktig, skal finansreglementet revideres og tilpasses forskriften før slike investeringer kan gjennomføres.

4. Formålet med kommunens finansforvaltning

Drammen kommunes finansielle posisjoner skal forvaltes som en helhet hvor en søker å oppnå lavest mulig netto finansutgifter over tid, samtidig som det sikres størst mulig forutsigbarhet i kommunens finansielle stilling

- Kommunen skal til en hver tid ha likviditet (inkludert trekkrettigheter) til å dekke løpende forpliktelser.
- Plassert overskuddslikviditet skal over tid gi en god og konkurransedyktig avkastning under krav om sikkerhet, likviditet og risikospredning.
- Lånte midler skal over tid gi lavest mulig rentekostnader under hensyn av krav til refinansieringsrisiko, renterisiko og behov for forutsigbarhet i lånekostnader.

5. Generelle rammer og begrensninger

- Bystyret skal selv gjennom fastsettelse av dette finansreglement, ta stilling til hva som er tilfredsstillende avkastning og vesentlig finansiell risiko, jfr. kommunelovens § 52.
- Reglementet skal baseres på kommunens egen kunnskap om finansielle markeder og instrumenter.
- Bystyret skal ta stilling til prinsipielle spørsmål om finansforvaltningen, herunder hva som regnes som langsiktige finansielle aktiva. Det pålegger rådmannen en selvstendig plikt til å utrede og legge frem saker for bystyret som anses som prinsipielle.
- Rådmannen skal fortløpende vurdere egnetheten av reglementets forskjellige rammer og begrensninger, og om disse på en klar og tydelig måte sikrer at kapitalforvaltningen utøves forsvarlig i forhold til de risikoer kommunen er eksponert for.
- Rådmannen har det daglige ansvaret for forvaltningen av Drammen kommunes plasseringer og innlån, samt andre nødvendige transaksjoner forbundet med finansforvaltningen. Ansvaret omfatter bl a:
 - Myndighet til å oppta lån, i henhold til vedtak i bystyret, undertegne prospekter, refinansiering/sammenslåing av løpende lån, godkjenne lånevilkår, binde rente og inngå avtaler om bruk av sikringsinstrumenter.¹
 - Myndighet til å etablere avtaler om trekkrettighet, jfr kommunelovens bestemmelse §50, punkt 5.

¹ *Sikringsinstrument* er en avtale som gjør om flytende rente til fast rente. Dette kan være en renteswapavtale = rentebytteavtale.

- Myndighet til å plassere driftslikviditet, inngå avtale om aktiv forvaltning, herunder gjennomføre anbudsrunder, velge forvalter og utarbeide forvaltningsmandat i henhold til rammene i dette reglementet.
- Myndighet til å ta opp lån i Husbanken til videreutlån, foreta utlån av disse, samt tilbakebetale ekstraordinære innfridde midler.
- Det tilligger rådmannen med hjemmel i dette finansreglement, å utarbeide nødvendige fullmakter/instrukser/rutiner for de enkelte forvaltningsformer som er i overensstemmelse med kommunens overordnede økonomibestemmelser.
- Finansielle instrumenter og/eller produkter som ikke er eksplisitt tillatt brukt gjennom dette reglementet, kan ikke benyttes i kommunens finansforvaltning.

Kommunen kan i sin finansforvaltning benytte seg av finansielle derivater². Finansielle derivater skal knyttes til eiendeler eller gjeldsposter på balansen. Ved beregning av finansiell risiko skal det tas hensyn til eksponering under slike kontrakter.

Plassering av kommunes midler i verdipapirer, skal skje iht. kommunens etiske retningslinjer. Så langt det er praktisk mulig skal disse etiske retningslinjene også gjelde for plasseringer i verdipapirfond. Se videre presisering av etiske retningslinjer i i kapittel 9.

6. Forvaltning av overskuddslikviditet og andre midler beregnet for driftsformål

6.1 Generelt om forvaltning av driftslikviditet

Kommunens likvide midler består av de til enhver tid innestående midler på kommunens bankkonti, trekkrettigheter og plasseringer av overskuddslikviditet i henhold til dette reglement.

Det er en forutsetning for plassering av deler av kommunens likvide midler utover innestående på konti i kommunens hovedbankforbindelse, at det foreligger en løpende 12 måneders prognose for utviklingen av kommunens likviditetsposisjon. Plasseringer utover innestående på ordinær driftskonti skal kunne finne sted dersom likviditetsprognosen tillater det og tilfredsstillende avkastning oppnås. Overskuddslikviditet og andre midler beregnet for driftsformål skal forvaltes med lav kreditt- og markedsrisiko og høy likviditet.

Alle plasseringer skal gjøres i norske kroner.

Kommunen kan inngå rammeavtale for å ivareta det løpende behov for banktjenester, herunder avtale om trekkrettighet. Ved valg av hovedbankforbindelse stilles det krav om minimum internasjonal kredittrating A- eller tilsvarende kredittvurdering. Det kan gjøres avtale om trekkrettighet.

² *Finansielle derivater* er et samlebegrep på finansielle avtaler som kan være rentebytteavtaler, opsjonsavtaler og fremtidige renteavtaler

6.2 Driftslikviditet

Kommunen skal til enhver tid ha tilgjengelig driftslikviditet, (inkludert eventuelle trekkrettigheter), som minst er like stor som forventet likviditetsbehov i de neste 60 dagene. Driftslikviditeten skal plasseres i kommunens hovedbankforbindelse. Kommunens driftslikviditet skal være tilgjengelig med maksimalt 3 bankdagers varsel. All likviditet utover driftslikviditeten utgjør overskuddslikviditet.

6.3 Overskuddslikviditet

Plassering av kommunens overskuddslikviditet kan gjøres innenfor den investeringshorisonten som avdekkes via likviditetsprognosen. Overskuddslikviditet kan maksimalt plasseres med inntil 12 måneders renterisiko.

Overskuddslikviditet kan plasseres i:

- Omsettelige sertifikater utstedt eller garantert av den norske stat, norske kommuner, interkommunale selskaper der kommunen(e) står som selvskyldnerkausjonist, fylkeskommuner og norske finansinstitusjoner
- Innskudd i norske finansinstitusjoner og utenlandske finansinstitusjoner etablert i Norge, og som inngår i bankenes sikringsfond. Finansinstitusjonen skal ha en forvaltningskapital på minimum NOK 4 MRD, og kommunens samlede eksponering, (eie av enkeltpapirer eller innskudd) mot finansinstitusjonen skal ikke overstige 2 % av institusjonens forvaltningskapital.
- Pengemarkedsfond med lav risiko. For plassering i pengemarkedsfond gjelder følgende:
 - a) Midler kan kun plasseres i fond forvaltet av selskap med konsesjon fra Finanstilsynet og skal ha bred verdipapirforvaltning og inngå som en del av anerkjent institusjon/finanskonsern.
 - b) Det skal kun plasseres i fond med rentefølsomhet kortere enn 12 måneder.
 - c) Ingen av fondets enkeltpapirer skal ha lavere kredittrating enn BBB- ("investment grade")³, eller de skal være vurdert av forvalter til å ha minimum tilsvarende kredittkvalitet.
 - d) Porteføljen i aktuelle pengemarkedsfond kan bestå av papirer med inntil 20 % BIS-vekt⁴, herunder:
 - Rentebærende papirer utstedt eller garantert av den norske stat.
 - Rentebærende papirer notert i norske kroner utstedt eller garantert av OECD/EØS sone A stater⁵.
 - Obligasjoner med fortrinnsrett (særskilt sikrete obligasjoner)⁶
 - Rentebærende papirer utstedt eller garantert av norske statsforetak.
 - Rentebærende papirer utstedt eller garantert av norske kommuner eller fylkeskommuner.
 - Rentebærende papirer, i form av sikrede sertifikat – og obligasjonslån, utstedt eller garantert av norske banker eller kredittinstitusjoner.

³ *Investment grade BBB* er en betegnelse for investeringsikkerhet som tilsvarer medium kredittverdighet. A betyr høy kredittverdighet og lav risiko

⁴ 20% Bisvekt er en kredittvurdering som tilsvarer kommune eller kommunal risiko

⁵ *Stat i sone A*: Stater innen OECD området, samt Det europeiske økonomiske fellesskap. Stater som reforhandler sin statlige utenlandsgjeld, skal utelukkes i et tidsrom på 5 år.

⁶ Obligasjoner utstedt av kredittforetak med fortrinnsrett i en sikkerhetsmasse bestående av offentlige lån, utlån med pant i bolig eller annen fast eiendom.

- e) Det kan ikke plasseres midler i pengemarkedsfond som inneholder industriobligasjoner, ansvarlige lån eller fondsobligasjoner.
 - f) Det skal ikke være begrensninger på uttaksretten i fondene som benyttes, og midlene skal alltid være tilgjengelige på få dager.
 - g) Samlet gjennomsnittlig løpetid for kreditten (kredittdurasjonen) i et enkelt pengemarkedsfond skal ikke overstige 1,5 år.
- Direkte investeringer i verdipapirer. For direkte plassering i rentebærende papirer gjelder følgende:
 - a) Det skal kun plasseres i rentebærende papirer med kortere løpetid enn 12 måneder til endelig forfall.
 - Det skal fastsettes særskilte kredittrammer av Rådmannen. Ved fastsettelse av kredittrammer skal rating tillegges betydning. Likeledes skal finansinstitusjonens forvaltningskapital vurderes ved innskudd i bank.
 - b) Papirene kan ha inntil 20 % BIS-vekt, og kan bestå av:
 - Rentebærende papirer utstedt eller garantert av den norske stat.
 - Rentebærende papirer utstedt eller garantert av norske statsforetak.
 - Rentebærende papirer utstedt eller garantert av norske kommuner eller fylkeskommuner.
 - Rentebærende papirer, i form av sertifikat- og obligasjonslån sikret på lik linje med annen gjeld hos utsteder, utstedt eller garantert av norske banker eller kredittinstitusjoner.
 - c) Det kan ikke plasseres midler direkte i industriobligasjoner, ansvarlige lånekapital, fondsobligasjoner, grunnfondsbevis/egenkapitalbevis eller aksjer.
 - d) Ingen enkeltplassering i rentebærende papirer kan utgjøre mer enn 50 millioner kroner. Unntatt fra denne begrensningen er plasseringer i statspapirer.
 - Det skal ikke plasseres overskuddslikviditet i aktiva som medfører valutarisiko.

7 Forvaltning av kommunens gjeldsportefølje og øvrige finansieringsavtaler

7.1 Lånefond

I henhold til bystyrets budsjettvedtak for 2004 ble det opprettet Drammen kommunes lånefond. Drammen bykasses tidligere låneportefølje, med unntak av formidlingslånene i Husbanken, ble flyttet over til lånefondets åpningsbalanse pr. 01.01.04.

Etableringen av lånefondet ble gjort i sammenheng med at Drammen Eiendom fra 01.01.2004 ble kommunalt foretak. I åpningsbalansen for Drammen Eiendom KF ble en vesentlig del av bykassens lånegjeld pr. 31.12.03 henført til foretaket.

Med unntak av formidlingslån i Husbanken skal alle låneopptak for Drammen kommune som juridisk enhet skje i regi av Lånefondet. Betjening av eksterne lån skjer i lånefondets regi.

Lånefondet fungerer som internbank innenfor Drammen kommune som juridisk enhet, ved å låne ut midler til finansiering av investeringer i regi av bykassen og de kommunale foretakene. Det skal inngås låneavtaler mellom lånefondet og de interne låntakerne som angir nærmere betingelser for lånevilkår mv.

Årlig renteoverskudd/-underskudd i lånefondet gjøres opp mot Drammen bykasse i forbindelse med regnskapsavslutningen.

7.2 Rammer for låneopptak

Bystyret fastsetter ved den årlige budsjettbehandlingen rammene for opptak av eksterne lån til investeringsformål og videreutlån.

Med utgangspunkt i bystyrets vedtak skal det gjennomføres låneopptak, herunder godkjenning av lånevilkår, og for øvrig forvaltning av kommunens innlån etter de retningslinjer som framgår av dette reglementet, og i tråd med bestemmelsene i Kommunelovens § 50 om låneopptak.

Det kan også tas opp lån til refinansiering av eksisterende gjeld. Låneopptak skal vurderes i forhold til behov for likviditet, gjennomførte investeringsplaner og gjeldende rentestrategi.

Ved innlån fra kapitalmarkedet skal låneavtalene standardiseres så langt det passer. Finansielle leieavtaler (f.eks. langsiktige avtaler om leie av lokaler) skal betraktes som et gjeldsforhold og renterisikoen i slike avtaler skal regnes som med i gjeldsporteføljens samlede renterisiko.

Låneopptak kan ikke gjennomføres i utenlandsk valuta.

7.3 Etablering av gjeldsstrategi

Formålet med forvaltningen av gjeld er å sikre stabil og forutsigbar tjenesteproduksjon i kommunen over tid. Forvaltningen av gjelden skal innrettes for å støtte opp om dette målet. Tidshorizonten bør minst være en rullerende 4-års periode i samsvar med budsjett og økonomiplan for kommunen.

Gjeldsstrategien bør ta hensyn til kommunens virksomhets- og investeringsplaner for en nærmere fastsatt periode. For kommunen er det relevant å se hvordan gjeldskostnadene utvikler seg over kommende budsjett og handlingsprogram ved ulike scenarier for utvikling i rentenivå, investeringsplaner med mer. Analysen bør ta utgangspunkt i nettorentebærende gjeld.

Valg av rentebinding og finansiering får konsekvenser for flere år fremover. Det skal derfor redegjøres for hva nåværende gjeldsstrategi betyr for rentekostnadene ved behandling av budsjett og økonomiplan.

7.4 Rentebinding

Valg av rentebinding skal gjennomføres i tråd med gjeldende strategi. Minimum 1/3 av gjeldsporteføljen skal ha flytende rente, (rentebinding kortere enn et år), minimum 1/3 skal ha fast rente (rentebinding lenger enn et år), mens 1/3 skal vurderes ut i fra markedssituasjonen.

Andelen av gjeldsporteføljen som har fast rente skal fordeles i segmenter på en slik måte at kommunen får lavest mulig refinansieringsrisiko.

Rentebinding kan oppnås ved å inngå langsiktige låneavtaler med fast rente. Forøvrig kan følgende derivater benyttes til rentesikring:

- Framtidige renteavtaler (FRA)⁷
- Rentebytteavtaler (renteswapper)

Følgende krav gjelder for bruk av finansielle derivater:

- Derivater kan bare anvendes på underliggende gjeld på balansen
- Maksimalt utestående kontraktsvolum for handel med finansielle derivater begrenses oppad til 50 % av totale gjeld.
- Utestående volum skal regnes av brutto verdi
- Det skal etableres et særskilt register med oversikt over alle finansielle derivater. Registeret skal gi en oversikt over vilkår, løpetid og motparter for det enkelte instrument.
- Kommunen skal ha tilfredsstillende kompetanse om de derivater som benyttes.
- Finansielle derivater skal vurderes til virkelig verdi ved fastsettelse av kommunens regnskap
- Motpartsrisikoen i derivatkontraktene skal medregnes i ramme for største engasjement.
- Sikringsdokumentasjon skal utarbeides i henhold til KRS nr. 11

Retningslinjene for rentebindingen er gitt i valg av strategi med følgende begrensninger:

- Rentebinding på hvert lån kan ikke overstige 20 år.
- Rentebytteavtaler kan maksimalt ha vektet renteløpetid (durasjon) på 10 år
- Den samlede gjeldsporteføljen skal ha vektet renteløpetid på mellom 0,5 og 5 år.
- I en normalsituasjon og som en benchmark skal den samlede gjeldsporteføljen ha en vektet renteløpetid (durasjon)⁸ på 2 år

7.5 Finansieringskilder

Lån kan hentes inn i kapitalmarkedet gjennom sertifikat- og obligasjonslån samt ordinære lån fra bankmarkedet. Lån kan løpe med fast eller flytende rente.

Finansiering kan også foretas gjennom leasing, under følgende vilkår:

- Normalt tillates kun avtaler om operasjonell leasing, dvs. avtaler som gjelder for en kortere periode og avsluttes ved at utleier får tilbake den fulle bruksretten til kapitalgjenstanden til forhåndsavtalte betingelser uten at leietaker deltar i noen videre verdistigning/-fall.
- Finansielle leasingavtaler, der leietaker har en økonomisk risiko knyttet til den fremtidige verdien av kapitalgjenstanden, skal sidestilles med låneopptak, jfr. rundskriv H-17/96 fra Kommunal- og regionaldepartementet. Dette innebærer at anskaffelse av kapitalgjenstanden må være hjemlet i kommunens investeringsbudsjett

Et enkelt lån kan ikke utgjøre mer enn 15 % av den totale gjeldsporteføljen.

- Lån med forfall inntil 1 år fram i tid skal maksimalt utgjøre 25 % av den totale gjeldsporteføljen.
- Lån kan tas opp som åpne serier og uten avdrag (bullet)⁹

⁷ FRA: er en gjensidig bindende avtale om en fremtidig rente i en gitt periode for et gitt beløp

⁸ Durasjon angir porteføljens vektete gjennomsnittlige rentebindingstid. Tallet viser hvor lenge renten på porteføljen samlet er fast når man tar hensyn til alle kontantstrømmer (rentebetalinger, avdrag og hovedstol). Durasjon på 1 år betyr at en portefølje uten avdrag og årlige rentebetalinger har en rentebinding på 12 måneder .

⁹ Enkeltlån kan tas opp uten avdrag , men det er en forutsetning at kommunen overholder Kommunelovens §50 nr. 7 a og at minimumsavdrag betales på den totale låneporteføljen

- Et enkelt lån kan maksimalt ha en løpetid på 20 år.

7.6 Konkurrerende tilbud

Låneopptak og handel med finansielle instrumenter skal konkurranseutsettes. Det skal innhentes minst 2 tilbud fra konkurrerende tilbydere. Tilbyderne skal være godkjente motparter i kommunens finansforvaltning. Ved banklån skal tilbyderne være prekvalifisert. Ved opptak i Husbanken fravikes dette prinsippet.

Under ellers like forhold bør kommunen tilstrebe å fordele låneopptakene på flere långivere

8 Rapportering fra finansforvaltningen

8.1 Formål

Formålet er å holde Bystyret løpende informert om alle relevante sider av finansforvaltningen. Bystyret skal motta rapport over nettoresultat fra finansforvaltningen. Netto resultatet består av resultatet av forvaltningen av likviditet for driftsformål og gjeld. Rapporten skal videre rapportere finansiell risiko for Drammen kommune og kommunens øvrige finansforvaltning. Markedsrisiko i finansforvaltningen og anvendelse av fullmakter står sentralt her.

8.2 Rådmannens rapportering til Bystyret

Rapporteringen til Bystyret skal inneholde tilstrekkelig informasjon til at Bystyret kan følge opp sitt ansvar for forvaltningen av kommunens midler. Ved utløpet av hvert tertial skal Bystyret motta:

- (a) En total oversikt over netto resultat fra finansforvaltningen i Drammen kommune
- (b) En redegjørelse over kommunens finansielle risiko (markedsrisiko). Den finansielle risikoen skal vurderes i forhold til kommunens bufferkapital og risikobærende evne.
- (c) Oversikter med innhold som er i overensstemmelse med forskriftens § 7. Ved forvaltning av driftslikviditet skal avkastning måles mot valgte referanseindekser. For kommunens øvrige finansforvaltning skal netto gjeldskostnader, tilpasning til strategi og overholdelse av fullmakter rapporteres samt en prognose over forventede gjeldskostnader sammenliknet med budsjett.
- (d) En vurdering av utsiktene til å nå de oppsatte mål, eventuelt om målene bør justeres.
- (e) En årlig gjennomgang av intern kontroll og risikostyring i finansforvaltningen, inklusive en vurdering av etiske retningslinjer ved forvaltningen

Rådmannen skal i forbindelse med tertialrapportering per 30. april og per 31. august rapportere fra finansforvaltningen. I tillegg skal rådmannen etter årets utgang legge frem en rapport for bystyret som viser utviklingen gjennom året og status ved utgangen av året.

Innholdet i rapporteringen skal være i overensstemmelse med § 7 i forskrift om fylkeskommuners og kommuners finansforvaltning. Hovedtrekkene er som følger:

Aktiva

- Sammensetning av aktiva
- Markedsverdi, samlet og fordelt på ulike typer aktiva
- Vesentlige markedsendringer

- Endringer i risikoeksponering
- Avvik mellom faktisk forvaltning og kravene i finansreglement
- Markedsrenter og egne rentebetingelser

Passiva

- Sammensetning av passiva
- Løpetid for passiva
- Verdi, samlet og fordelt på de ulike typer av passiva
- Vesentlige markedsendringer
- Endringer i risikoeksponering
- Avvik mellom faktisk forvaltning og kravene i finansreglementet

9. Etiske retningslinjer

De til en hver tid gjeldende etiske retningslinjene for Statens Pensjonsfond Utland, skal være retningsgivende for Drammen kommunes etiske håndtering av kapitalforvaltningen.

Retningslinjene finnes på linken nedenfor:

<https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2014-12-18-1793?q=retningslinjer+%2B+utland>

Disse retningslinjene innebærer blant annet at selskaper som produserer særlig inhumane våpen skal utelukkes fra porteføljen. Videre skal selskaper utelukkes dersom det er åpenbar uakseptabel risiko for at kommunen gjennom sine investeringer medvirker til:

- Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettigheter, som for eksempel drap, tortur, frihetsberøvelse, tvangsarbeid, utnyttelse og annen utbytting av barn
- Alvorlig krenkelse av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner, alvorlig miljøskade, grov korrupsjon og andre særlige grove brudd på grunnleggende etiske normer

Drammen kommune vil påse at samarbeidende forvaltere er informert om både forvaltningsrammer og etiske retningslinjer i kommunens Reglement for finansforvaltning. Det er kommunes mål at kapital ikke plasseres i selskaper med en uakseptabel etisk profil, og at det derfor velges forvaltere som hensyntar de etiske sidene ved utvelgelsen av sine investeringer.

Dersom kommunen blir gjort oppmerksom på at det hos en forvalter er plasseringer i selskaper med en uakseptabel etisk profil, skal dette tas opp til diskusjon med forvalteren med sikte på at nevnte plasseringer gjort av forvalteren, opphører, eller at kommunen trekker seg ut av det aktuelle produkt hos forvalteren.

10. Vurdering og kvalitetssikring av finansiell risiko

10.1 Risikovurderinger

Det skal til hver rapportering til bystyret gjøres en vurdering av kommunens finansielle risiko.

Renterisikoen for plasseringer av ledig likviditet beregnet for driftsformål og gjeldsporteføljen skal ses i sammenheng. Det skal derfor redegjøres for hva nåværende gjeldsstrategi betyr for rentekostnadene ved behandling av budsjett og økonomiplan.

10.2 Kvalitetssikring

Finansforskriften pålegger bystyret å la uavhengig kompetanse vurdere om finansreglementet legger rammer for en finansforvaltning som er i tråd med kommunelovens regler og reglene i finansforskriften. Kvalitetssikring av finansreglementet skal finne sted ved hver endring av reglementet, og før bystyret vedtar nytt, endret finansreglement.

Rådmannen pålegges ansvar for at slike eksterne vurderinger innhentes.

Det skal rapporteres årlig sammen med årsrapport på finansforvaltningen til Drammen kommune på utført kvalitetssikring av finansrutinene. Vurderingen vedlegges administrasjonens rapport til bystyret. I tillegg skal uavhengig kompetanse vurdere rutinene for vurdering og håndtering av finansiell risiko, og rutiner for å avdekke avvik fra finansreglementet.

Vedlegg 17

Innspill fra ansattes organisasjoner til økonomiplan 2017-2020

Til Rådmann

Kommentarer fra LO-Kommune Drammen til økonomiplan 2017-2020

LO-Kommune Drammen er fornøyd med at det i rådmannens forslag til økonomiplan settes av midler til å tilby flere lærlinger praksisplass i Drammen kommune.

Vi vil allikevel poengtere at LO-Kommune Drammen har gjennom flere budsjettbehandlinger pekt på at grunnbemanningen i brukerrettede tjenester er for liten.

Forslaget til kommende økonomiplan er ikke et unntak i så henseende, da LO-Kommune Drammen ikke kan se at tjenestene er styrket.

LO-Kommune Drammen er for utvikling av tjenester i kommunesektoren, men når alle de nye utviklingstjenestene kommer på toppen av de allerede viktige oppgavene, trengs det en plan for hvilke oppgaver de ansatte ikke skal utføre lenger.

Når tiden ikke strekker til i hverdagen og de ansatte kan føle seg nødt til å velge mellom oppgaver som alle i seg selv er viktige og ikke bør nedprioriteres er det på tide å ta en risikoanalyse av bemanningen i kommunens brukerrettede tjenester.

Dette gjelder tjenester innen både dag-/ og turnusarbeid.

Digitalisering kan aldri løse dette problemet fullt ut, fordi digitalisering bare kan bli et supplement og kan sikkert på sikt gi noe gevinst. Vi kan aldri digitalisere oss bort fra omsorg, varme hender og tid til den gode samtalen.

I kommunen er gevinstrealisering innen den digitaliserte hverdagen kun et ord. Det må komme en god plan for hvor og hvordan denne realiseringen kan realiseres.

- **LO-Kommune Drammen mener at grunnbemanningen må styrkes.**
- **Det er viktig at det settes i gang prosesser som tar dette på alvor.**

LO-Kommune Drammen mener at vikarbudssettene ikke harmonerer med behovet for vikarer.

Avsatte vikarposter i budsjettene er langt fra realistiske. Økonomiplan tar ikke en gang hensyn til sentralstyrte pålagte fravær. Konsekvensen blir mer belastning på medarbeidere som igjen kan føre til økt fravær.

Drammen kommune har mange ansatte i deltids stillinger som shopper vakter. Disse ansatte besitter en kompetansereseve som bør utnyttes ved å tilby dem full stilling.

Dette vil gi en mer forutsigbar dag for både brukere og ansatte.

- **LO-Kommune Drammen mener at vikarbudssettene må styrkes.**
- **Det er viktig at det lages en plan for bruk av vikarer, og den kompetansen vikarene bør ha.**

LO-Kommune Drammen mener at det bør settes av nok midler til arbeidstøy.

Dette for at ansatte til en hver tid skal ha den påkledningen som er optimal i forhold til den tjenesten de ansatte skal utføre.

- **LO-Kommune Drammen mener at midlene til arbeidstøy bør styrkes.**
- **Det er viktig at det lages plan for arbeidstøy der det er behov for dette, jf. SGS 1002 Sentralt inngåtte særavtaler KS.**

Humankapitalen / Medarbeidere er den viktigste kapitalen i en kommune og bør derfor få de beste vekstforholdene.

LO-Kommune Drammen stiller seg undrende til at det foreslås et uttak på kr. 25 millioner kroner av disposisjonsfondet.

Drammen 24.10.16.

Fagforbundet Drammen

SL Drammen

FO Drammen

NB! LO-Kommune Drammen sine merknader er basert på innspill innhentet fra tillitsvalgte og ansatte ute i tjenestene.

INNSPILL TIL ØKONOMIPLAN 2017-2020

Delta vil først komme med et innspill som gjelder for all virksomhetene i kommunen, og det er alle prosjektene som settes i gang, men som vi stadig oftere ser ikke helt "lander". De ansatte etterspør iverksatte prosjekter, men det ser ut som de blir borte i alt annet som skjer.

Hvert prosjekt koster penger og mange menneskelige resurser og vi ber om at rådmannen ser spesielt på midlene som settes av til prosjekter. Delta ønsker i mye større grad at midler til prosjekter øremerkes og tidsbestemmes.

Delta har 17 forskjellige yrkesgrupper, og vi vil nå sende noen innspill til de programområdene hvor vi har flest medlemmer.

Barnehage /skole: Alle ansatte fast ansatte blir innefor dette området sendt på kompetanseutvikling. Det er vel og bra, men når ansatte er på slike dager blir det ikke satt inn vikarer. Årsaken til dette sies å være lavt vikarbudsjett.

Delta har i den siste uke fått to gode eksempler på dette:

En helt nyansatt vikar i en barnehage ble alene med to barnegrupper fra kl.14.00 og ut dagen og en ny ped.med i skole får ansvar for en sammenslått gruppe fra storefri og ut dagen.

Det blir også stor slitasje på de ansatte når ped.leder stadig blir tatt ut av gruppa, og ingen vikar settes inn.

Deltas innspill er: det må settes av/øremerkes midler som skal brukes til vikarer når de ansatte er på pålagt kompetanseutvikling.

HSO: de ansatte i HSO var igjennom en stor omorganisering, som vi alle kjenner til . I den forbindelse ble det færre hender , men like mange og enda sykere brukere. Dette ble tatt ille opp blant de ansatte, men de har stått på og sykefraværet viser at de har klart den mer belastningen.

Det som nå skjer er at de stadig får nye prosjekter de skal være med i. Nå er det sertifisering av Livsgledesykehjem som står for tur. For å få det til må noen ansatte skolerer og har fått ansvar for dette prosjektet. Når disse ansatte er på opplæring av dette(eller andre pålagte ting) settes det ikke inn vikar, og det settes heller ikke inn vikar fra første sykedag . Det betyr at de ansatte som er på jobb får en ekstra belastning nesten hver eneste dag.

Grunnbemanningen er allerede så lav som den kan være, og da må de ha rom i sine budsjetter til å sette inn vikarer fra første dag.

Delta er også redd for at budsjettet for de neste årene i HSO er så lavt at det kan gjøre noe med den allerede altfor lave grunnbemanningen.

Delta innspill er: vi er svært bekymret for slitasjen de ansatte i HSO opplever hver eneste dag på jobb, enten det er at kollegaer er på pålagt opplæring ,sykdom blant ansatte og svært lav grunnbemannning hvor det er svært lite rom for ekstra resurser inn. La de ansatte i de kommende årene oppleve at det er rom i budsjettet til å sette inn vikarer og ikke minst opprette holde/sette inn flere i grunnturnusen.

Senter for oppvekst:

Innspillet som kommer fra Delta er fra en av våre plasstillitsvalgte, som hver eneste dag kjenner på det enorme arbeidspresset en veldig glemt avdeling i Senter for Oppvekst har.

Avdelingen som kommer med dette innspillet er økonomi og administrasjon ,som er svært viktig avdeling vi hører lite eller aldri noe fra. Denne avdelingen er kjernen i virksomheten , for gjør ikke de jobben sin vil SFO stoppe delvis opp.

Siden 2009 er mye skjedd i Senter for oppvekst:

Nye avdelinger er lagt til – Helsestasjonene og Skolehelsetjenesten.

Ny organisering / flere avdelinger er opprettet.

Mange nye stillinger er kommet i de ulike avdelingene.

Kontorfaglig gruppe skal serve HELE virksomheten:

Vi har 8 hele stillinger (ft. Besatt med 7,7) – siden 2009

Helsestasjonene / skolehelsetjenesten ble overført i 2013 – den gang ca 50.medarbeidere.

- alt arbeid rundt lønn og personal

- administrative rutiner

den økte mengden saksbehandlere som gir oss merbelastning på alle ledd:

- Ekspedisjon/sentralbord*
- Lønn/personal*
- Administrative rutiner*

Nye oppgaver blir stadig tillagt gruppa: (noen få eks.)

Min Tid for hele virksomheten – all sykeregistrering – oppdateringer/ ajourhold.

TDC – all abonnementsoppfølging online – ca 250 bruker / stor utsikfting – mange nye brukere....

Innkjøp / møbler inventar mm (lå tidligere på rådgiver som sluttet) – stor utfordring med all flytting / omorganisering som hele tiden skjer i disse «overbefolkede» lokalene vi har og alle de midlertidige vi leier ellers i sentrum.

«Vaktmester-tjenester» i form av oppfølging / kontakt med ulike gårdeiere (tidl. Rådgiver som sluttet)

Deltas innspill er: Økt bemanning i gruppa – 1 stilling (minimumsønske)

Fortgang i nye lokaler...synes tidsperspektivet er for laaaaannngggttt.

En annen avdeling som Delta er opptatt av er Enslige mindreårige flyktninger.

Denne avdelingen har gjennomgått flere endringer det siste året, og trenger nå ro og godt budsjett for å kunne drive en forsvarlig virksomhet.

KULTUR: mye spennende som skjer innen for dette programområde.

Delta får ofte henvendelser fra medlemmer som synes det er positivt til at det blir endringer, men de mener det er en ting som blir glemt og det er vedlikehold og oppdatering på det de allerede har . Slitte kontorer, dårlig IKT utstyr, datasystemer som ikke er helt optimale osv.

Deltas innspill : sette av penger i budsjettet til vedlikehold av allerede innkjøpte varer.

Delta ser at rådmann har lagt opp til et stramt , men sikkert fornuftig budsjett.

Anne W.Høyer

HTV for Delta

Innspill til økonomiplanen fra SL

For å få til en faglig fordypning og likevel et bredt kompetansesyn bygd på demokratiske grunnverdier, er det nødvendig med en offentlig fellesskole som vektlegger samarbeid og utvikling av selvstendige, kreative og reflekterende individer med livslyst og en tro på sin egen og andres framtid.

Altfor mange av de skolepolitiske debattene og tiltakene de siste tiåra har handlet om styringstiltak og ikke egentlig hatt skolens innhold og eleven i sentrum. Dette gjenspeiler seg i Drammen kommunes økonomiplanforslag fremlagt av rådmannen. Økonomiplanforslaget forsterker den uønskede elitistiske retninga framfor å legge til rette for et bredt kunnskapssyn som involverer både kognitive og praktiske ferdigheter, sosial og emosjonell læring og utvikling.

På bakgrunn av dette etterlyser LO-Kommune Drammen konkrete økonomiske midler, når det gjelder:

- Bemanningssituasjonen generelt og lærertetthet spesielt
- Vikarsituasjonen
- Kompetanseheving
- 11. skoleår

Tatt i betraktning at Drammen kommune ligger langt under gjennomsnittet av sammenlignbare kommuner, når det gjelder tildeling av økonomiske midler til skole, er det urovekkende at heller ikke denne gangen blir lærertetthet spesielt og bemanning generelt blir prioritert i Drammen kommune.

Avsatte vikarutgiftsposter i skolebudsjettene er langt fra realistiske. Økonomiplanen tar ikke engang hensyn til sentralstyrte pålagte fravær. Konsekvensen blir mer belastning på medarbeidere som igjen fører til økt fravær på sikt.

Denne uroen blir forsterket med prioritering av den elitistiske retninga. Bystyret har vedtatt 11. skoleår uten å definere verken innhold eller målgruppe. For denne uklare prioriteringa skal det settes av 4 millioner kroner i årene som kommer. LO-Kommune Drammen anser det som snikfinansiering av administrative oppgaver som ikke kommer elever til gode.

Vi viser til vedtaket om de nye kompetansereglene for lærerne. Med dette er ansvaret for situasjonen løftet bort fra departementet og ned på skuldrene til kommunene og rektorene. I så fall har ikke Drammen kommune tatt hensyn til dette i sitt økonomiplanforslag. Dette må således ikke blandes med programmet «Kompetanse for kvalitet».

På vegne av Skolenes landsforbund (SL)

Zafer Gözet

HTV Drammen kommune

Fra Arbeidsmiljøutvalget i Drammen Kommune

Til Rådmannen

Referanse: Sak 39/16 - Økonomiplan 2017 – 2020

Vedtak:

Følgende uttalelse oversendes Rådmannen som innspill til det videre arbeidet med økonomiplanen 2017 -2020

Det vises innledningsvis til resultat 2.tertial 2016 hvor tjenesteområdene må styrkes med 15,2 millioner kroner. På bakgrunn av dette og foreløpige satsingsområder inn mot økonomiplan 2017 – 2020, ber AMU rådmannen hensynta følgende i det videre arbeidet:

- Synliggjøring og øremerking av HMS i økonomiplanen. Eksempelvis vises det da til ekstraordinære investeringer i forhold til arbeidstøy, og/eller vurdering av særskilte grupper som trenger tilrettelagt opplæring i grunnskolen.
- Sikre trygghet og mestring i forhold til nye oppgaver for alle ansatte og systematisere kursing og opplæring i disse oppgaver.
- Et større og mer overordnet fokus på arbeidsgiverpolitikk, inkludert en risikovurdering av bemanning i forhold til ønsket utførte tjenester.
- Kartlegging av vikarbruken for å sikre god nok kvalitet i tjenestetilbudet og avsetning av lokale midler til systematisk opplæring og bruk av vikarer.
- Utarbeide et kvalitativt system for gevinstrealisering. Synliggjøre punktet slik at digitalisering sees på som kvalitetsforbedring og ikke utelukkende fremstår som erstatning av bemanning.

Vedlegg 18

Langtidsbudsjett for Drammen kommune 2017-2026

Langtidsbudsjett for perioden 2021-2026

Oppsummering

Konkrete tiårsplaner for investeringer vil alltid være beheftet med usikkerhet. Det pågår blant annet arbeid med kommunereformen for Nye Drammen kommune. Den nye kommunen skal bestå av Svelvik og Drammen, og muligens også andre kommuner. Sammenslåingen er ikke fullstendig inkorporert i langtidsbudsjettet, ettersom konsekvensene enda er svært uklare. Det er likevel viktig å få frem sentrale utfordringer og valg som kommunen vil møte i den neste tiårsperioden. Dette gjelder ikke minst i forhold til konkrete investeringer som må gjøres i løpet av perioden og hvilke løpende konsekvenser disse investeringene vil ha på driftsbudsjettet i form av renter og avdrag, vedlikehold og økte driftsutgifter.

Befolkningsutviklingen som legges til grunn i langtidsbudsjettet bygger hovedsakelig på tall fra SSB. Disse viser at antall innbyggere i Drammen kommune vil øke med 13,1 prosent eller med 9 002 personer i planperioden. Sammen ventes Svelvik og Drammen å vokse med 9477 individer, hvilket tilsvarer 12,5 prosent av innbyggertallet i begynnelsen av perioden. Aldersgruppene 1-5 år, 67-79 år og 80-89 år forventes å oppleve størst prosentvis økning, både i dagens og Nye Drammen kommune.

Fordi Drammen opplever stor vekst og planlegger flere store utbyggingsområder, forventes imidlertid et avvik mellom SSBs prediksjoner og faktisk behov skole- og barnehageplasser. Derfor ble det i 2016 utført en skole- og barnehagebehovsanalyse ved COWI, som gir et mer fokusert bilde av økning i barne- og elevtall i barnehage og skole i Drammen kommune. Disse tallene er brukt for å predikere kostnader på de aktuelle områdene.

Barnehage: 658 flere barn

Prognosene fra skole- og barnehageanalysen viser at antallet barn i aldersgruppen 1-5 år vil øke 349 i perioden 2021 til 2026. Dette vil gi økte driftskostnader i størrelsesorden 31 millioner kroner, fordelt på kommunale og private barnehager. Den forventede kostnadsveksten skyldes til dels kommunens ambisjon om å øke dekningsgraden. Videre planlegges etablering av nye barnehager i perioden. Det vil være behov for større enheter enn i dag. Eksisterende bygningsmasse må vurderes i forhold til renovering eller utrangering, sett opp mot kostnadene ved eventuelle nybygg. Inkluderes Svelvik predikerer SSB en vekst på ytterligere 9 barn fra 2021 til 2026, og 17 barn i hele planperioden.

Grunnskole: 760 flere elever

Fra 2021 til 2026 vil antall elever øke med 467 ifølge skole- og barnehagebehovsanalysens prediksjoner. Dette medfører økte driftskostnader i størrelsesorden 35 millioner kroner. Enkelte skoler har fremdeles ledig kapasitet mens andre er tilnærmet fulle. Spesielt er det mye trykk på skolene i Strømsøområdet. Det planlegges flere tiltak for kapasitetsutvidelse for å møte den forventede veksten. I henhold til SSBs prognoser, ventes Svelvik å oppleve en *reduksjon* på 22 barn i skolealder fra 2021 til 2026, og 42 i hele tiårsperioden.

Helse, sosial og omsorg: flere over 80 år

Prognosene tilsier at aldersgruppen 67-79 år vil øke med 15,5 prosent fra 2017-2026, aldersgruppen 80-89 år øker med 37,4 prosent i samme periode, mens de over 90 år øker med 12,4 prosent. Nye Drammen kommune vil oppleve en enda mer dramatisk vekst blant eldre; aldersgruppen 67-79 år vil øke med til sammen 16,1 prosent fra 2017-2026, aldersgruppen 80-89 år øker med 40,6 prosent i samme periode, mens de over 90 år øker med 14,5 prosent. Samlet forespeiler dette en solid vekst i gruppen eldre, som vil gi betydelige merkostnader. Dersom tjenestetilbudet opprettholdes på dagen nivå, med tilsvarende dekningsgrad, er det beregnet at driftskostnadene for Helse, sosial og omsorg vil øke med om lag 165 millioner kroner fra 2021-2026. Dette fører til et betydelig behov for effektivisering. Forholdet mellom den yrkesaktive befolkningen og den eldre delen av befolkningen i Drammen synker fra 4,41 yrkesaktive per eldre i 2016 til 4,06 i 2026. Dette vil gjøre det krevende å rekruttere nok dyktige fagfolk, så vel innenfor helse og omsorg som barnehage og grunnskole.

Det er beregnet at de frie inntektene vil få en årlig realvekst i intervallet 51,0 – 74,6 millioner kroner i perioden 2021-2026. Samtidig vil Nye Drammen kommunes befolkning bli mer kostnadskrevende.

Langtidsbudsjettet anslår et udekket behov for 130-160 millioner kroner årlig til drift. Det er for investeringskostnader for barnehage- og skolebehovsanalysen og utbygging av helseknutepunktene, helsehus m.v. i HSO-planen er innarbeidet. Det innebærer et behov for å frigjøre i størrelsesorden 3-5 % av driftsbudsjettet for å møte vekstutfordringene. Rådmannen vil møte denne utfordringene ved å:

- Aktiv eierforvaltning for å øke grunnlaget for eierutbytte over tid
- Opprettholde høy egenfinansiering av investeringer for å begrense lån og dermed redusere kostnadene ved renter og avdrag
- Etablere kvalitetssystem for hele organisasjonen med vekt på forenkling, forbedring og fornying
- Satse på digitalisering, selvbetjening og automatisering der hvor det er mulig
- Satse på kompetente medarbeidere gjennom rekruttering, samarbeid med utdanningsinstitusjoner og etter- og videreutdanningstilbud

1.1 Befolkningsutviklingen i Drammen framover

Hovedtrekkene i utviklingen er:

- Sterk befolkningsvekst mellom frem til 2026.
- I Drammen og Nye Drammen kommune forventes befolkningsveksten å være størst i aldergruppene 1-5 år, 67-79 år og 80-89 år. Dette skiller seg noe fra veksten på landsbasis, som ventes å være størst i aldersgruppene 0 år, 67-79 år og 80-89 år.
- Svelvik ventes å oppleve reduksjon blant de yngre aldersgruppene, og prosentvis større oppsving blant eldre enn Drammen.
- Antall personer i yrkesaktiv alder per eldre synker i Drammen, Svelvik og i hele landet

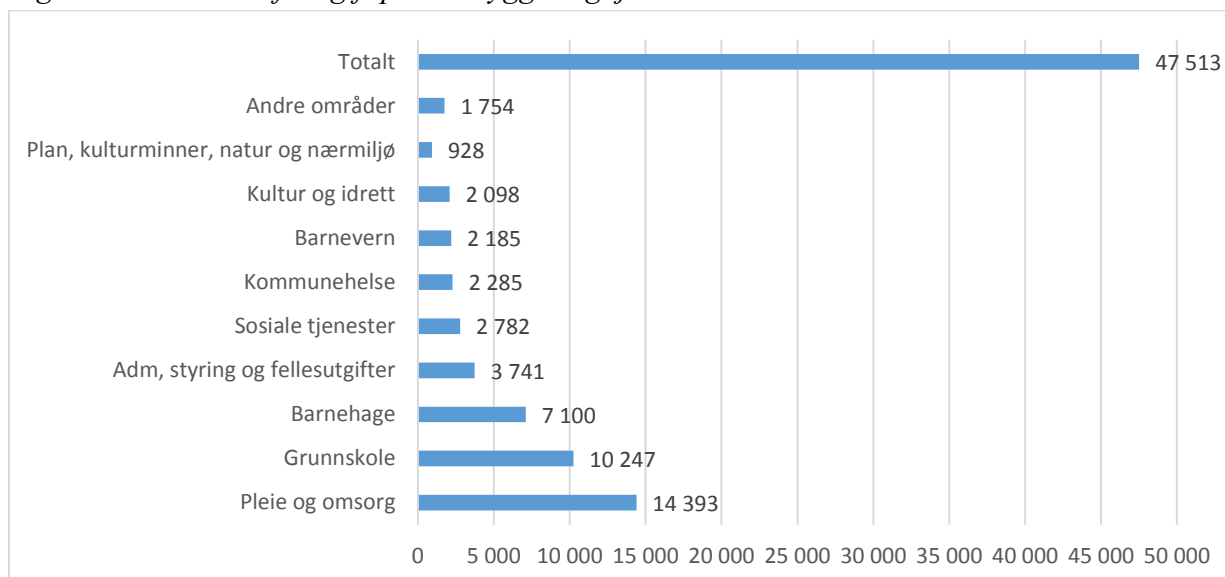
Tabellen nedenfor viser at det kommer til å bo 85 100 personer i Nye Drammen kommune i 2026. Dette gir en økning på 9 477 personer eller 12,7 prosent sammenlignet med innbyggertallet i de to kommunene per 1.1. 2017. Videre viser tabellen at det er ventet prosentvis høyere befolkningsvekst i Drammen enn landet gjennom hele perioden. I Svelvik ventes den prosentvise veksten å ligge underlandsgjennomsnittet.

Befolkningsprognosen for landet og i Drammen, Svelvik og Nye Drammen (MMMM-alternativet)

Anslag	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Folketall Norge	5 270 552	5 328 095	5 384 453	5 435 413	5 483 374	5 531 505	5 579 991	5 628 618	5 677 382	5 726 222
Endring i folketall fra foregående år	56 567	57 543	56 358	50 960	47 961	48 131	48 486	48 627	48 764	48 840
Endring i prosent	1,1 %	1,1 %	1,1 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %
Folketall Drammen	68 970	70 026	71 118	72 129	73 118	74 076	75 064	76 025	77 013	77 972
Endring i folketall fra foregående år	1 075	1 056	1 092	1 011	989	958	988	961	988	959
Endring i prosent	1,6 %	1,5 %	1,6 %	1,4 %	1,4 %	1,3 %	1,3 %	1,3 %	1,3 %	1,2 %
Folketall Svelvik	6 653	6 713	6 770	6 818	6 871	6 931	6 982	7 033	7 080	7 128
Endring i folketall fra foregående år	49	60	57	48	53	60	51	51	47	48
Endring i prosent	0,7 %	0,9 %	0,8 %	0,7 %	0,8 %	0,9 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %
Folketall Nye Drammen				78 947	79 989	81 007	82 046	83 058	84 093	85 100
Endring i folketall fra foregående år				1 059	1 042	1 018	1 039	1 012	1 035	1 007
Endring i prosent				1,4 %	1,3 %	1,3 %	1,3 %	1,2 %	1,2 %	1,2 %

Netto driftsutgift per innbygger i Drammen i 2015 var 47 513 kroner. Dersom antall innbyggere i Drammen stiger med 9002 personer frem til 2026, kommer netto driftsutgifter til Drammen kommune alene til å øke med 428 millioner kroner.

Figur 1.1.1 Netto driftsutgift per innbygger og tjenesteområde i Drammen i 2015

1.2 Utvalgte aldersgrupper i Drammen og i hele landet

Sammenligning av veksten i landet og i Drammen i ulike aldersgrupper i prosent

Aldersgrupper	Vekst i planperioden								
	2017-2019			2020-2022		2023-2026		2017-2026	
	Drammen	Svelvik	Norge	Nye Drammen	Norge	Nye Drammen	Norge	(Nye) Drammen	Norge
0 år	8,2 %	7,1 %	6,1 %	2,7 %	2,8 %	-0,4 %	0,9 %	10,5 %	10,0 %
1-5 år	5,6 %	-0,3 %	1,1 %	6,2 %	4,3 %	3,2 %	2,9 %	15,2 %	8,6 %
6-12 år	2,4 %	-1,7 %	1,3 %	1,0 %	-1,5 %	5,0 %	0,5 %	8,2 %	0,3 %
13-15 år	8,4 %	0,0 %	3,7 %	4,9 %	4,3 %	-2,2 %	-0,5 %	10,4 %	7,7 %
16-19 år	-0,5 %	-8,2 %	-2,1 %	4,7 %	1,5 %	5,3 %	4,1 %	8,9 %	3,4 %
20-44 år	4,1 %	-0,6 %	2,4 %	3,0 %	2,0 %	2,9 %	1,9 %	10,0 %	6,4 %
45-66 år	5,2 %	4,7 %	3,2 %	3,4 %	1,5 %	3,5 %	1,4 %	12,5 %	6,3 %
67-79 år	5,5 %	10,0 %	9,4 %	7,7 %	8,1 %	1,7 %	4,3 %	16,1 %	23,3 %
80-89 år	7,0 %	8,3 %	4,5 %	7,3 %	8,2 %	22,3 %	19,8 %	40,6 %	35,4 %
90+ år	6,1 %	9,5 %	3,9 %	3,1 %	4,3 %	4,5 %	0,7 %	14,5 %	9,1 %
Totalt	4,6 %	2,5 %	3,1 %	3,9 %	2,7 %	3,7 %	2,6 %	12,5 %	8,6 %

Tabellen overfor viser at forventet befolkningsvekst for Drammen er prosentvis betraktelig større enn for landet som et hele. Spesielt gjelder dette for de yngre aldersgruppene. SSBs prognoser antyder at vekstsammensetningen vil være bemerkelsesverdig annerledes i Nye Drammen kommune. Dette skyldes til dels en økende vekst blant eldre både i Drammen og i hele landet. En annen faktor er at befolkningssammensetningen i Svelvik i større grad utvikler seg i retning av lavere vekst, til og med reduksjon, blant yngre aldersgrupper, samt rask vekst blant eldre. Likevel har dette begrenset effekt på tallene for Nye Drammen, fordi innbyggertallet er på vel under 10 prosent av den samlede befolkningsmassen i den nye kommunen. Frem mot sammenslåingen i 2020 venter Drammen relativt stor vekst i alle aldersgrupper med unntak av 67-79 åringer sammenlignet med landsgjennomsnittet. Svelvik venter på den annen side å oppleve stor vekst blant eldre og betraktelig reduksjon blant barn og ungdom. De første tre årene etter sammenslåingen antas gruppene 1-5 år, 67-79 år og 80-

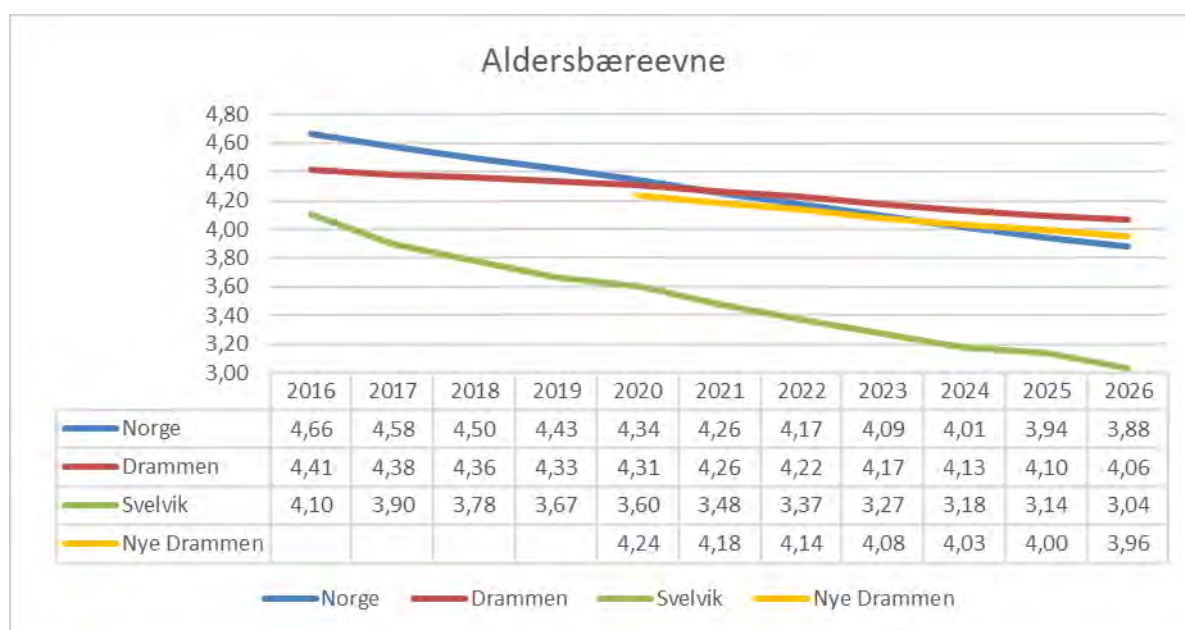
89 år å vise størst prosentvis vekst. Mot slutten av tiårsperioden ventes veksten blant 80-89 åringene å tilta ytterligere, samtidig som det blir en reduksjon blant 0- og 13-15 åringene. I tiårsperioden sett under ett, forventes de største vekstkategoriene å bli aldersgruppene 1-5, 67-79 og 80-89 år. Generelt skiller Drammen seg fra landsgjennomsnittet ved oppsiktsvekkende høy vekst i yngre aldersgrupper. I den kommende tiårsperioden ventes kommunen imidlertid også å ha spesielt stor vekst blant 80-89 – åringene sammenlignet med resten av landet.

Disse resultatene viser også at det sannsynligvis vil bli stadig færre personer i yrkesaktiv alder (16-66 år) i forhold til eldre (67 år og eldre). Dette resulterer i en fallende aldersbæreevne, hvilket beskrives i neste avsnitt.

1.2.1 Aldersbæreevne

Aldersbæreevnen viser forholdet mellom den yrkesaktive og den eldre delen av befolkningen. I 2016 var det 4,41 personer i yrkesaktiv alder per eldre i Drammen. Det er anslått at dette tallet kommer til å synke til 4,26 og 4,06 i 2021 og 2026. I hele landet var det i 2016 4,66 personer i yrkesaktiv alder per eldre. Det er anslått at dette tallet kommer til å synke til 4,26 og 3,88 i 2021 og 2026. I 2016 har altså Drammen færre personer i yrkesaktiv alder per eldre sammenlignet med hele landet. Det forventes imidlertid at det vil endre seg i år 2021. Fra da vil Drammen kommune sannsynligvis ha flere personer i yrkesaktiv alder per eldre sammenlignet med landet. Reduksjonen i aldersbæreevner skjer altså forttere på landsbasis enn i Drammen. Svelvik har derimot allerede en relativt lav aldersbæreevne, som i tillegg faller bemerkelsesverdig raskt sammenlignet med både Drammen og landsgjennomsnittet. Dette påvirker tallene for Nye Drammen kommune. Likevel forventes aldersbæreevnen i den nye kommunen å være høyere enn landsgjennomsnittet ved slutten av planperioden.

Aldersbæreevnen for landet, Drammen, Svelvik og Nye Drammen kommune

Nedgangen i aldersbæreevnen vil kunne bli en utfordring blant annet for rekruttering av faglærte til helse- og omsorgssektoren og for annen verdiskaping og velferdsutvikling.

Samtidig kan muligens individer mellom 67 og 80 år forventes å være mer ressurssterke, ha bedre økonomi, høyere utdanning og bedre helse enn tidligere generasjoner. Dette kan innebære økt bidrag til familieomsorg, frivillighet og bedre helse.

1.2.2 Innvandring i Drammen og i hele landet

Tabellene nedenfor viser nettoinnvandring i Drammen, Svelvik, Nye Drammen og i hele landet i perioden 2017-2026.

Nettoinnvandring til Norge (MMML- alternativet)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totalt
Nettoinnvandring Norge	37 660	76 515	114 614	147 863	178 734	210 367	243 148	276 775	311 373	346 950	1 943 999
Endring i prosent		103,2 %	49,8 %	29,0 %	20,9 %	17,7 %	15,6 %	13,8 %	12,5 %	11,4 %	821 %
Nettoinnvandring Drammen	433	877	1 353	1 765	2 176	2 579	3 021	3 482	3 981	4 443	24 110
Endring i prosent		102,5 %	54,3 %	30,5 %	23,3 %	18,5 %	17,1 %	15,3 %	14,3 %	11,6 %	926 %
Nettoinnvandring Svelvik	22	52	93	115	145	178	213	237	274	305	1 634
Endring i prosent		136,4 %	78,8 %	23,7 %	26,1 %	22,8 %	19,7 %	11,3 %	15,6 %	11,3 %	1286 %
Nettoinnvandring Nye Drammen	455	929	1 446	1 880	2 321	2 757	3 234	3 719	4 255	4 748	25 744
Endring i prosent		104,2 %	55,7 %	30,0 %	23,5 %	18,8 %	17,3 %	15,0 %	14,4 %	11,6 %	943,5 %

SSBs prognoser viser at nettoinnvandringen på nasjonalt nivå vil vokse aggressivt, men med sakkende fart frem mot 2016. Innvandringen til både Svelvik og Drammen (og da også Nye Drammen) ventes å følge samme mønster når det gjelder den prosentmessige utviklingen. Antall nye innvandrere i forhold til eksisterende befolkning forventes å være omtrent den samme i Drammen, Nye Drammen og på landsbasis. Sett under ett forventes den årlige nettoinnvandringen nasjonalt stige med 821 prosent i planperioden. Drammen, Svelvik og Nye Drammen venter økning på henholdsvis 926, 1286 og 943 prosent. Nettoinnvandringen til Drammen kommune ventes å øke med mellom 400 og 500 personer hvert år fra 2017 til 2026. Tilsvarende ventes tilstrømmingen til Svelvik å ligge mellom 20 og 50 hvert år, og mellom 30 000 og 40 000 på landsbasis.

1.3 Kommunens inntekter

Kommunens inntekts- og utgiftsside påvirkes av demografiske forhold og utviklingen i disse. Inntektssiden til kommunen avhenger av skatteinntektene som igjen avhenger av antall innbyggere i yrkesaktiv alder, deres sysselsettingsgrad og inntektsnivå. Rammetilskuddet avhenger av antall innbyggere, deres aldersfordeling og sosioøkonomiske sammensetning. Størrelsen på rammetilskuddet fra staten avhenger av Stortingets beslutning om rammer, Drammens befolkningsutvikling og endringer i inntektssystemet. Staten utjevner forskjeller i skatteinntektene mellom landets kommuner. Kommuner med skatteinntekter per innbygger under landsgjennomsnittet får økt rammetilskudd, mens kommuner med skatteinntekter over landsgjennomsnittet får redusert rammetilskudd.

1.3.1 Utvikling i frie inntekter 2017 - 2026

Frie inntekter – kommunal skatt og rammetilskudd fra inntektssystemet – styres i stor grad av staten, men påvirkes også av samfunnsutviklingen ved for eksempel antall skatteyttere og deres lønnsnivå samt den demografiske utviklingen i Nye Drammen kommune i forhold til resten av landet. Flere innbyggere relativt i de «tunge» aldersgruppene over 80 år gir økte inntekter fra staten via utgiftsutjevningen i inntektssystemet. På den annen side gir flere innbyggere og flere eldre høyere kommunale driftsutgifter. I de senere årene har statlige reformer og oppgaveendringer i stor grad påvirket nivået på frie inntekter, jf. Samhandlingsreformen fra 2012 og innlemmingen av barnehagetilskuddene fra 2011.

Framover i 10-årsperioden vil det kunne skje større endringer som vi ikke kan forutse i dag. Blant annet skal kostnadsnøkklene i inntektssystemet revideres i 2017. Det vil kunne skje mange andre forhold i samfunnet utover demografi som i sterk grad kan påvirke statens tilførsel av midler til kommunene. De statlige finansene står fremover overfor store utfordringer når «oljeinntektene» gradvis faller og ikke lenger betyr så mye i norsk økonomi. Også ny kommunestruktur med færre kommuner fra 2020 vil kreve revisjon av inntektssystemet og kunne påvirke rammene til alle norske kommuner inklusive Nye Drammen kommune

Med utgangspunkt i dagens nivå på frie inntekter er det forsøkt ut fra gitte forhold å gi en prognose fremover. Beregningen bygger på disse forutsetningene:

- Det er lagt opp til at staten fortsatt kompenserer for merutgifter knyttet til demografi. Det er laget en beregning for dette ut fra SSB sin siste fremskrivning av folketall (MMMM-alternativet fra befolkningsfremskrivningen juni 2016) både i landet og Nye Drammen kommune.
- Ved utgiftsutjevningen i inntektssystemet benyttes også en del andre sosiodemografiske kriterier. Disse er «nøytralisert» i modellberegningen ved å la de vokse i takt med folkemengden. Dette gir da minst mulig utslag ettersom man i dag vanskelig kan komme med gode prognoser fremover i tid for disse kriteriene.

Drammen kommune forventer å få omtrent 3 523 millioner kroner i frie inntekter for 2017. Nedenfor er gitt en skisse for de økte frie inntektene fra 2018-2026 i 2017-priser, i millioner kroner:

Tabell 1.1: Endring i frie inntekter i landet og Nye Drammen

Endringer frie inntekter - mill kr	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Drammen endring mill kr	53 503	64 591							
Drammen endring i %	1,5 %	1,8 %							
Nye Drammen endring i mill kr			68 904	58 192	51 030	60 369	66 863	71 821	74 638
Nye Drammen endring i %			1,7 %	1,4 %	1,2 %	1,4 %	1,6 %	1,7 %	1,7 %
Landet endring i %	1,1 %	1,2 %	1,1 %	1,0 %	1,0 %	1,1 %	1,2 %	1,3 %	1,3 %

Tallene for Nye Drammen viser en årlig real vekst beregnet i intervallet 51,0-74,6 millioner kroner i perioden 2020-2026. Tallene gir uttrykk for påslag knyttet til demografi slik det kan beregnes i dag. Dersom staten fremover ikke lenger velger å gi eller redusere kompensasjonen for demografivekst og kreve mer kommunal effektivisering, vil det kunne redusere de frie inntektene for Nye Drammen.

1.3.2 Utvikling i utgiftsutjevningen

Nye Drammen forventer en høyere vekst i folketallet sammenlignet med landet for øvrig. Med en høyere vekst enn landet, vil kommunen få en noe høyere andel av de frie inntektene. Men samtidig er også sammensetningen i aldersgrupper avgjørende. Dette påvirker igjen kostnadsindeksene ved beregning av rammetilskudd og trekk/tillegg ved utgiftsutjevningen. I perioden kan det se ut som om kommunen blir gradvis mer «utgiftstung» fra 2023.

Tabell 1.2: Kostnadsindeks og trekk i beregningen

Kostnadsindeks	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Drammen	0,9959	0,9952	0,9962							
Svelvik	0,9580	0,9628	0,9628							
Nye Drammen				0,9847	0,9853	0,9849	0,9848	0,9854	0,9866	0,9875
Endring Nye Drammen, mill kr				-2 004	696	-1 578	-718	2 499	5 710	11 069

Fra et trekk i beregningen på om lag 2 millioner kroner i 2020 vil Nye Drammen få 11,1 millioner kroner mer i 2026. Forklaringen er at kommunen får en dyrere aldersstruktur å yte tjenester til, hovedsakelig som følge av økningen i de eldre aldersgruppene. Det store spørsmålet blir om denne utgiftsutjevningen kompenserer for de økte kostnadene man vil møte. Dersom dette ikke er tilfellet, vil kommunens utgifter stige mer enn inntektene.

De nasjonale beregningene knyttet til vekstanslaget av frie inntekter til kommunene i perioden bygger på tilsvarende kostnadsberegninger som hvert år gjøres av Teknisk Beregningsutvalg for kommuneøkonomi (TBU). Her legges det ut fra siste kjente regnskapstall til grunn noen enhetskostnader per innbygger fordelt etter de ulike aldersgruppene.

1.4 Andre sentrale inntekter

1.4.1 Pensjonsforpliktelser

Drammen kommune har de senere årene opplevd vekst i pensjonskostnadene. En av hovedårsakene til kostnadsveksten er at departementet (KRD), ved fastsettelsen av beregningsparametrene for pensjonskostnadene, systematisk undervurderte den reelle utviklingen i pensjonspremien i perioden 2002-2010. Utfordringen med stadig større differanse mellom innbetalt premie og utgiftsført kostnad, det såkalte premieavviket, er en nasjonal utfordring innenfor kommunesektoren. Premieavviket ble innført for at kommunene over tid skulle få en jevnere utvikling av pensjonskostnadene, men en kombinasjon av lave renter og høy lønnsvekst har gitt en ensidig effekt i regnskapet.

Endringer i uføreordningen fra 1. januar 2015 slo kraftig ut i pensjonskassens forpliktelser og dermed har pensjonskostnadene gått ned i 2015 og 2016. I tillegg har lavere lønns- og G-vekst bidratt positivt i forhold til budsjett. Fra 2020 er det lagt til grunn at årlig premieavvik bli redusert fra 119 millioner kroner til 100 millioner kroner. Men fremtidig utvikling i pensjonsutgiftene er fortsatt beheftet med stor usikkerhet.

1.4.2 Gjeld/Investeringer

Drammen kommune har over flere år bygget finansiert sine investeringer primært gjennom opptak av lån. Per utgangen av 2016 forventes kommunens brutto lånegjeld å være på om lag 5,5 milliarder kroner. Målt i forhold til brutto driftsinntekter har kommunen nå et gjeldsnivå som ligger godt over landsgjennomsnittet. I perioden 2017-2020 er det forventet at lånegjelden økes til 6,2 milliarder kroner.

I perioden 2021-2026 forventes det å foreta nødvendige investeringer for 1,6 milliarder kroner. Samtidig legges det opp til en flat egenfinansiering på 145 millioner kroner per år og avdrag på omtrent 240 millioner kroner per år. I perioden 2021-2026 vil derfor lånegjelden holde seg stabil. Men her vil det kunne bli store endringer, avhengig av planprosesser og kostnader knyttet til eksempelvis etablering av helseknutepunkt

1.4.3 Renter

Drammen kommune baserer sine renteforutsetninger på utviklingen i styringsrenten og 3 til 6 måneders Nibor. Styringsrenter er regulert ned en gang i løpet av 2016 fra 0,75 % til 0,50 %. Norges Banks rentekurve er flat med kun svak stigning mot 2020.

Utover i planperioden er det knyttet usikkerhet til renteutviklingen. Renten påvirkes av forhold som utviklingen i internasjonal økonomi og oljeprisene. Basert på markedets og bankenes forventninger om utvikling i renten legger rådmannen til grunn en forholdsvis flat rentekurve som tilsier en forventning om at rentenivået vil holde seg lavt i hele perioden, men med en svakt stigende kurve. For årene 2021-2026 er derfor budsjettforslaget basert på at renten vil ha en svak stigning.

Del 2 Programområder

Programområde 01 Barnehage

Læringsløp Drammen: Å lykkes i hele læringsløpet

Bystyret i Drammen kommune har gjennom flere bystyreperioder lagt viktige føringer for en langsiktig kvalitetsutvikling i barnehager og skoler. Bystyret vedtok i juni 2016 *Læringsløp Drammen. Å lykkes i hele læringsløpet*.

Kvalitetsplan 2016 – 2020:

Kvalitetsplanen er ment å være et felles kvalitetsrammeverk for å styrke barn og unges kompetanse. Kvalitetsrammeverket inneholder tydelige ambisjoner for hva barn og unge skal lære, hva ansatte og ledere skal legge vekt på for å utvikle optimale læringsforutsetninger for barn og unge, og hva slags systemforutsetninger som må være på plass for å bygge kapasitet i oppvekstsektoren i samhandling med gode lokale krefter i Drammen.

Bystrategien er bygget på visjonen ”Større, smartere og sunnere”. Systematisk satsing på fysisk helse og mer læring vil sikre ”smartere” og ”sunnere”, og høy kvalitet i barnehager og skoler og vil gjøre byen enda mer attraktiv for fremtidige innbyggere som vil verdsette dette som viktige kvaliteter for sine barn. Kommunen kan bli ”større” ved å lykkes med å bli ”smartere” og ”sunnere”

Utfordringsbildet

Økt behov for barnehageplasser i Drammen (kilde:

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Antall barn	1-5 år	4019	4058	4111	4188	4265	4336	4415	4492	4568	4643	4716
Antall plasser		3573	3689	3778	3849	3919	3985	4058	4128	4198	4267	4334
Behov for plasser i prognoseperioden		102	-14	-103	-174	-244	-310	-383	-453	-523	-592	-659
Antall plasser i dag	3675											
Kommunale (23)	1699											
Private (40)	1976											

I følge barnehage- og skolebehovsanalysen utført i 2016 vil behovet for barnehageplasser øke med 658 fra 2017 frem til år 2026. Det er planlagt flere store utbygginger i kommunen i perioden som kan føre til en ytterligere økning i etterspørselen.

Høye ambisjoner og høy kvalitet i hele oppvekstsektoren kan utgjøre en viktig og positiv forskjell i barn og unges liv. Læringsløp Drammen implementeres i tråd med forutsetningene i bystyrets vedtak juni 2016. Læringsløp Drammen handler om høy kvalitet i barnehage, skole og oppvekst for å gi barn og unge en kompetansegrunnmur for læring, vekst og mulighet for gjennomføring av videregående opplæring og kvalifisering til arbeidsliv. Flere barn vil utløse behov for økt bemanning, og dette vil igjen øke behovet for tjenester til veiledning, utvikling og kompetanseheving i regi av kompetansesenteret.

Investeringsplan

Det er foreslått at Drammen Eiendom KF gis i oppdrag å fremskaffe tre eiendommer i 2017 til barnehageformål for å raskt kunne etablere plasser når behovet oppstår.

Det er vedtatt at nye barnehager skal ha mellom 80-100 barn. Det vil også være behov for å renovere barnehagebygg i perioden. Driftskonsekvensene av investeringene kommer som egne tiltak under drift.

Mill. 2017-kroner	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Drammen Bykasse:							
Oppgradering inventar og utstyr	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	12,0
Inventar/utstyr ny barnehage			2,0				2,0
Digitalisering	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	6,0
Drammen Eiendom KF:							
Etablering nye barnehageplasser		47,0					47,0
Oppgradering av bygningsmassen	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	12,0
Oppgradering uteområder	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	12,0
Sum investeringstiltak	7,0	54,0	9,0	7,0	7,0	7,0	91,0

Oppgradering inventar og utstyr

Oppgradering av inventar og utstyr for 2 millioner kroner årlig i barnehagene foreslås videreført i hele perioden.

Inventar og utstyr ny barnehage

Det er planlagt en ny barnehage i 2022. I denne forbindelse foreslås det 2 millioner kroner til inventar og utstyr til denne.

Digitalisering

Det avsettes 1 million kroner til digitaliseringsformål hvert år gjennom hele perioden. Investeringer i digitalisering vil også medføre en driftskonsekvens på 750 000. Dette er lagt inn i økonomiplanen.

Etablering av nye barnehageplasser

I perioden 2017-2026 vil det bli behov for flere barnehager for å imøtekomme det økte behovet for barnehageplasser. Spesielt er det trykk på barnehagene i Strømsø-området. Kommunen er åpen for fremvekst av nye private barnehager, men er også forberedt på å bygge selv. Frem mot 2026 planlegges det å bruke 94 millioner på bygging av nye barnehager, en i 2019 og en i 2022. I tillegg planlegges en investering i inventar og utstyr på 2 millioner kroner til hvert nybygg. Midler til drift vil bli dekket av demografiskompensasjon, mens økning i husleie er spesifisert under eget driftstiltak.

Hvorvidt to nye kommunale barnehager er tilstrekkelig er avhengig av den faktiske økningen i etterspørselen etter barnehageplasser, samt privat initiativ. Hvis kommunen ikke får private aktører på banen, må kommunen bygge flere barnehager i perioden.

Oppgradering av bygningsmassen

Eksisterende bygningsmasse må gjennomgå. Det må settes av midler til større rehabiliteringer i perioden. Må også tas stilling til avvikling av bygg og større enheter. Driftskonsekvens i form av høyere husleie vil bli lagt inn i driftsbudsjettet. For å iverksette

rehabiliteringen planlegges en investering på 4,5 millioner kroner i 2017, etterfulgt av investeringer på 2 millioner hvert år frem til 2020.

Oppgradering uteområder

For å legge til rette for fysisk aktivitet i barnehagene foreslås et forsøk med oppgradering og modernisering av uteområdene i to barnehager. Forsøket skal gi kunnskap om hvordan uteområder best kan utformes for å stimulere til økt fysisk aktivitet og hvordan utbyggingsprosjektene skal organiseres og finansieres for å sikre at alle kommunale barnehager har uteområder som stimulerer til fysisk aktivitet. Rådmannen foreslår at det investeres 7 millioner kroner i 2017. Uteområdene er en del av barnehagen. Det foreslås derfor at oppgradering av uteområdene bestilles av barnehagene og utbygges og vedlikeholdes av Drammen Eiendom KF. Basert på erfaringene fra forsøksprosjektet vil rådmannen komme tilbake med forslag til hvordan alle kommunale barnehager kan få oppgradert uteområdene over tid. Omfanget av dette må vi komme tilbake til når forsøket i 2017 er gjennomført og hvilke økonomiske konsekvenser dette vil få på lang sikt.

Driftsanalyse

Mill. 2017-kroner	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Driftskonsekvenser av investeringer							
Ny kommunal barnehage		0,26	0,26	0,26	0,26	0,26	1,29
Økt husleie rehabilitering	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	2,03
Tiltak som ikke dekkes innenfor rammen							
Demografikompensasjon	36,68	43,13	49,44	55,64	61,73	67,75	314,37
Økte ressurser til kompetansesenteret	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Sum driftskonsekvenser	37,01	43,73	50,03	56,24	62,33	68,34	317,69

Ny kommunal barnehage

En ny kommunal barnehage foreslås etablert i 2022. Husleie er anslått til 3 millioner kroner årlig.

Demografikompensasjon

Det foreslås at programområdet får demografikompensasjon for økningen av barn i perioden 2017 - 2026. Dette skal dekke opp for økt tilskudd til private barnehage (for nye plasser) og drift av kommunale barnehager (eksklusiv husleie). For perioden 2017 – 2026 ventes dette å utgjøre 67 747 millioner kroner totalt.

I 1000 kroner	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Antall barn 1-5 år	4 019	4 058	4 111	4 188	4 265	4 336	4 415	4 492	4 568	4 643	4 716
Antall plasser	3 573	3 689	3 778	3 849	3 919	3 985	4 058	4 128	4 198	4 267	4 334
Økning fra 2016		116	205	276	346	412	485	555	625	694	761
Dekningsgrad	91 %	92 %	93 %	94 %	95 %	96 %	97 %	98 %	98 %	98 %	98 %
Marginal enhetskost	89	89	89	89	89	89	89	89	89	89	89
Budsjettjustering		10 335	18 281	24 578	30 809	36 676	43 135	49 438	55 641	61 730	67 747

Økte ressurser kompetansesenteret

For å møte økt aktivitet, som en følge av økningen i barnetallet, foreslås det å øke overføringene til kompetansesenteret med 1 million kroner fra 2020.

Ny kommune fra 2020

Svelvik og Drammen har inngått en avtale om kommunesammenslåing i 2020. Per september 2016 står nesten 30 barn på venteliste for å få barnehageplass i Svelvik. Befolkningsprognoser fra SSB antyder at antall barn i barnehagealder vil øke med 33, fra 306 til 339, innen 2026. Kommunen har fire barnehager; tre kommunale og en privat.

Demografisk utvikling i Svelvik

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1-2 år	114	120	125	123	125	127	130	130	130	130	129
3-5 år	192	202	193	196	196	203	202	205	207	209	210
Sum	306	322	318	319	321	330	332	335	337	339	339
Økning fra 2016		16	12	13	15	24	26	29	31	33	33

Oppsummering

Prognosene viser en 16 prosent økning i barnetallet i perioden. Det planlegges å bygge flere store barnehager for å møte den ventede befolkningsveksten og å legge til rette for å øke dekningsgraden. Videre er det viktig at eksisterende bygg blir vurdert og renovert/utrangert.

Langtidsbudsjett P02 Oppvekst

Læringsløp Drammen

” Læringsløp Drammen. Å lykkes i hele læringsløpet» ble vedtatt av Bystyret i juni 2016. Læringsløp Drammen er en kvalitetsplan for hele læringsløpet fra barnehage til overgang til videregående skole. Kvalitetsplanen er gjeldende for 2016-2020 og vil evalueres og danne grunnlag for fremtidige kvalitetsplaner.

Oppvekst skal sammen med barnehage og skole sikre at barn og unge har de beste forutsetninger for læring, sosial utvikling og inkludering. Internasjonal forskningsoppsummering fra folkehelseinstituttet viser at høykvalitetsbarnehager og helsefremmende skoler er to av de tre viktigste tiltakene for å lykkes med forebyggende helsearbeid blant barn og unge. For å lykkes med å utvikle trygge oppvekstvilkår, forebygge utenforskap og styrke barns livsmestringskompetanse er Drammen avhengig av tverrsektoriell samhandling som hviler på felles mål og ambisjoner.

Oppvekst er fra og med 2016 inkludert i kompetansesenterets arbeidsmandat, og et felles kompetansesenter for barnehage, skole og oppvekst skal bidra til at kvalitetsarbeidet innenfor sektorområdene utgjør en kompetanse- og praksiskraft for barnehage, skoler og oppvekst som de ikke ville klart å mobilisere på egenhånd. Jo mer det investeres i ansattes læring og utvikling, jo større sannsynlighet vil det være for at barn og unges læring og utvikling styrkes.

Utfordringsbildet for Drammen kommune

Drammen kommune har organisert sine tjenester for barn og unge i Senter for oppvekst. Barn og unge skal få riktig oppfølging tidligst mulig. En videreutvikling av samarbeidet med andre kommunale tjenester, særlig barnehager og skoler, andre offentlige tjenester og frivillig sektor vil styrke det forebyggende arbeidet ytterligere i årene som kommer. Å måle effektene av det forebyggende arbeidet er en utfordring. En grundig analyse av hvilke nøkkeltall og indikatorer som kan gi et korrekt grunnlagsmateriale på aggregert nivå, samt utvikling av kontrollsystemer og rapporteringsrutiner, er arbeid som vil være viktig framover.

Barnevernet utgjør kommunens siste skanse i arbeidet for å sikre barn en god oppvekst. Det må legges til grunn at satsingen på tidligforebyggende arbeid på sikt vil føre til at færre barn og familier har behov for tjenester fra barnevernet. I stedet vil mange få riktige tiltak tidlig, og kanskje ikke ha behov for mer omfattende tiltak senere. Ved å gå inn i familier tidlig, er en ønsket konsekvens at det blir færre kostbare omsorgsplasseringer senere. Overordnede styringssignaler tyder på at kommunene i den kommende tiårsperioden vil få overført ansvar for barnevernsoppgaver som i dag ligger til staten. Forutsatt at kommunen lykkes med det forebyggende arbeidet, er det sannsynlig at omfanget av disse oppgavene vil bli mindre enn i dag.

Å vokse opp i fattigdom har en negativ effekt for barn. Fattigdom har en klar innvirkning på utviklingen av kognitive ferdigheter, på helse og gir dårligere trivsel og uheldig atferd. Andelen lavinntektsfamilier er høyere i Drammen enn i sammenliknbare kommuner, og barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert blant fattige barn. Ved inngangen til 2016 hadde 28 prosent av Drammens befolkning innvandrerbakgrunn og tendensen er at innvandrerandelen i befolkningen øker. Utviklingen innenfor oppvekstfeltet henger derfor tett sammen med i hvilken grad kommunen lykkes med å få innvandrere ut i arbeid og med å

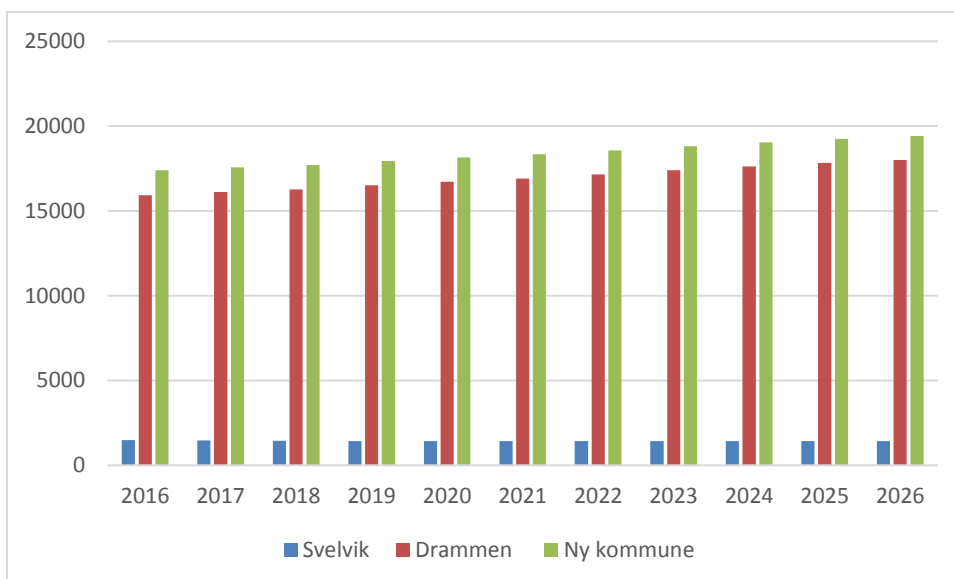
utjevne forskjellene i levekår i befolkningen. Drammen tilbyr gratis barnehage til familier som tjener under 417 000 samlet, og dette er et strategisk virkemiddel for å motvirke fattigdom, styrke språkopplæring og bedre integrering. I Drammen er det 9 av 10 innvandrereforeldre som velger å benytte seg av barnehage tilbudet vs. 7 av 10 i gjennomsnittet av ASSS-kommunene. Oppfølging av handlingsplaner på dette området vil bidra til en positiv endring og medvirke til at færre familier får behov for barneverntjenester.

Demografiutvikling og ny kommune fra 2020

Ved inngangen til 2016 var ca. 23,5 prosent av befolkningen i Drammen under 20 år. Dette er om lag det samme som for landet som helhet. Drammen og Svelvik har vedtatt å slå seg sammen til en ny kommune fra 2020, og dette vil få konsekvenser for langtidsbudsjettet. Mens Drammen kommune går inn i en periode med befolkningsvekst og kapasitetsutfordringer, vil Svelvik kommune i kommende 10-års periode få en nedgang i barnetallet.

Som følge av kommunesammenslåingen vil det gjøres en ny vurdering av driftskostnader og investeringsbehov for den nye kommunen fra 2020. Rådmannen vil komme tilbake til dette etter at Regjeringen har lagt frem en sak om ny kommunestruktur våren 2017.

Fremskrevet befolkningsvekst for aldersgruppen 0-19 år (SSB- mellomalternativet)

Driftsanalyse

Tjenester for funksjonshemmede barn

Innenfor Tjenester for funksjonshemmede ser man en økning i antall barn og unge med autisme og psykiske lidelser, og denne gruppen utgjør godt over halvparten av samtlige mottagere av tjenester på dette området. Dette er en svært bemanningskrevende gruppe som trenger mye tilrettelegging og høy faglig kompetanse hos personalet. Tjenester for funksjonshemmede har pr. i dag lav andel med treårig høyskoleutdanning. For å møte behovene denne brukergruppen har, vil det være nødvendig med en styrking av den faglige kompetansen innenfor tjenesten.

Forebyggende oppveksttjenester

Ungdataundersøkelsen viser I all hovedsak et bilde av en veltilpasset ungdom som er fornøyd med familie og venner, hardtarbeidende med skole, lite rusproblematikk og annen risikoatferd. Samtidig indikerer dataene at en del opplever press og stress i hverdagen som gir utslag i bekymring som går utover trivsel i egen livssituasjon. Senter for oppvekst jobber forebyggende med psykisk helse for barn og unge.

Helsetjenester for barn og unge

Rådmannen redegjorde i 2. tertialrapport 2016 for en effektvurdering, og denne viser at rammeøkningen de siste to årene har gått til å styrke bemanningen i henhold til driftsoppgaver på helsestasjon, og skolehelsetjenesten (inkludert helsestasjon for ungdom og videregående skole). Oppsummert viser tjenstedimensjoneringen av helsetjenester for barn og unge en vesentlig vekst i antall konsultasjoner fra 2013 til 2015. Økning i antall årsverk og utvidede åpningstider har forbedret tjenestens kapasitet til å gi barn og unge et styrket helsetilbud.

Utover tjenestens kapasitetsøkning har styrkingen på 5,7 millioner kroner også bidratt til å realisere en egen ungdomshelse APP, styrket arbeidet med seksualitet og psykisk helse, muliggjort bedre samhandling med skolene, og sikret større mulighet for å identifisere barn i risiko. Flere barn, familier og gravide får hjelp enn tidligere.

Den kvalitative evalueringen av tjenestetilbudet har lagt vekt på videreutvikling av forebyggende helsetjenester med vekt på relevans, kvalitet og systematikk. Konklusjonene fra dette arbeidet er at utvikling av tjenestene – med og uten rammestyrking – må vektlegge en tjenesteutvikling som ivaretar disse hovedprinsippene:

- 1) Sikre gode basistjenester for barn og unge i Drammen
- 2) Sikre at tjenestene identifiserer barn og ungdom i risiko, og sørger for målrettet og tilpasset oppfølging og eventuelt henvisning til rette hjelpeinstanser

Med gode basistjenester menes tjenester på helsestasjon og skolehelsetjenesten som omfatter alle barn og familier. Disse tjenestene må utvikles i nært samarbeid med barnehage og skoler gjennom *Læringsløp Drammen*, for helsefremmende skoler og høykvalitetsbarnehager er de viktigste faktorene i forebyggende helsearbeid ved siden av høy sysselsetting. Det er mange ansatte som ser barna hver dag, og det er viktig å sikre god samhandling og kunnskapsoverføring.

Gode basistjenester skal også identifisere og gi risikoutsatte barn og deres familier god helsehjelp, enten fra helsetjenester for barn og unge, eller fra andre tjenester i kommunen. Å tilby forebyggende og kompensierende helsetjenester kan sikre at vansker og utfordringer ikke blir større og mer krevende. Ressursprioriteringene må sikre at det er kapasitet til å følge opp risikoutsatte barn og deres familier.

I tillegg skal forebyggende helsetjenester legge vekt på innovativ bruk av teknologi for å møte barn og unge på deres arenaer, og generelt sett styrke arbeidet med effektmålinger og brukerevalueringer. Å utvikle kvalitativt relevante og forebyggende helsetjenester for barn og unge, krever at tjenestene har systemer for å fange endringer i behov og forventninger blant brukerne.

PP-Tjenesten

Tjenesten er i ferd med å vri sin tjenesteprofil fra vurdering av behovet for spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp, mot et tettere forebyggende samarbeid med barnehager og skoler. Målet er å utvikle inkluderende og fleksible pedagogiske tilbud slik at andelen elever med spesialundervisning reduseres fordi flere får et tilfredsstillende læringsutbytte gjennom tilpasset opplæring. Denne endringen utfordrer PPT – kompetanse, arbeidskultur og samhandling med barnehage og skole. PP-tjenesten vil ha et sterkt fokus på forebyggende psykisk helse.

Enslige mindreårige flyktninger

Etter en periode med stor tilstrømming av flyktninger til Norge, og herav også en økende andel enslige mindreårige flyktninger, er strømmen i ferd med å stoppe opp. Likevel har det aldri vært så mange mennesker på flukt i verden som nå. Drammen kommune bosatte i hvert av årene 2015 og 2016 20 enslige mindreårige flyktninger, men på grunn redusert bosettingsbehov har Drammen kommune kun blitt anmodet om å bosette 15 enslige mindreårige i 2017.

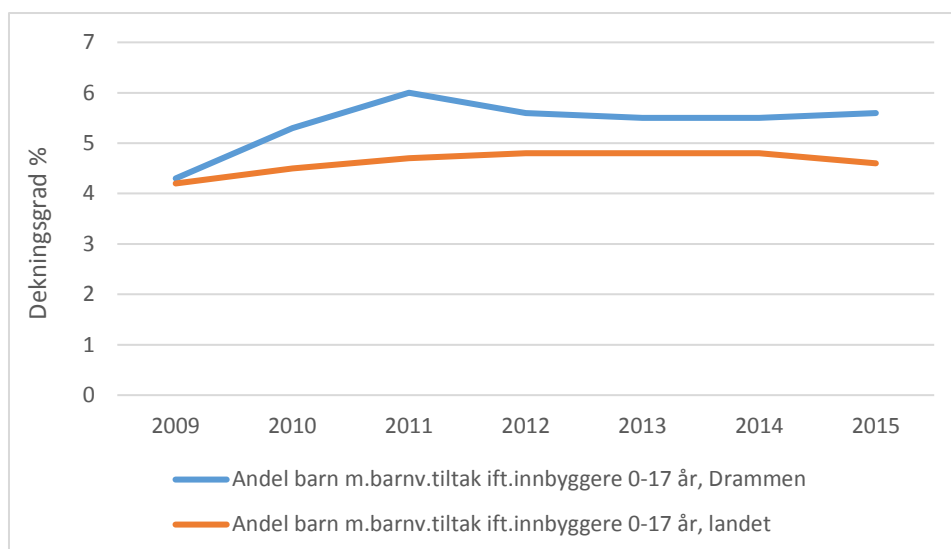
Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2017 at det særskilte tilskuddet ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger og dagens ordning med 80 % refusjon av barnevernsutgifter utover kommunal egenandel, erstattes av en tilskuddsordning med to satser. Det foreslås at det utbetales en høyere sats til og med det året barnet fyller 16 år (1 198 000 kroner) og en lavere sats fra og med det året barnet fyller 17 år (750 000). Tilskuddet blir differensiert ut fra den måneden vedkommende blir bosatt, og utbetales til og med det året den enslige mindreårige fyller 20 år. Tilskuddet for barn med spesielt store behov foreslås videreføres. Videre foreslås det at kravet fra den eksisterende refusjonsordningen om at det må fattes barnevernsvedtak for å utløse tilskudd bortfaller. En ordning med faste tilskudd kan gi kommunen bedre mulighet til å tilpasse tjenestenivået i forhold til kjent inntekt. Den nye ordningen vil imidlertid gjøre tjenesten mer sårbar ved svingninger i kapasitetsutnyttelse. For kommunen blir det viktig å hensynta dette ved dimensjonering og utvikling av nye tiltak for enslige mindreårige flyktninger. Dette gjelder spesielt for bemannede bofelleskap, hvor andel av faste utgifter er høy. Videreføring og videreutvikling av bosettings modeller som sikrer god integrering av enslige mindreårige flyktninger er viktig. Det samme er satsningen på tiltak innenfor grunnskole og videreutdanning for denne gruppen.

Barneverntjenesten

Av de store kommunene er Drammen etter Oslo den kommunen med høyest beregnet behov for barneverntjenester. Behovet for barneverntjenester har generelt sett vært økende de siste årene, både i takt med vekst i aktuell aldersgruppe for barneverntjenester, men også på grunn av endringer i andre variabler. Disse ligger i skjæringspunktet mellom demografi og levekår og felles for disse er at sammenheng/effekt innenfor barnevernsområdet er vanskelig å anslå.

Drammen kommune ser i økende grad på muligheter for tiltaksutvikling i egen regi. Dette gjelder så vel tiltak i familien som plasseringstiltak utenfor familien. Dette er i tråd med de føringene som staten har gitt med kontinuerlig overførsel av barnevernsoppgaver fra stat til kommune.

Utvikling andel barn/unge i Drammen med barnevernstiltak sammenlignet med landet for øvrig.

Som figuren viser, har økningen i andelen barn med barnevernstiltak vært høyere i Drammen enn i landet for øvrig. Veksten synes imidlertid å ha flatet ut og andelen barn med barnevernstiltak i Drammen har stabilisert seg på ca. 5,6 prosent. Dette er 1 prosentpoeng høyere enn for landet for øvrig. Det forventes at den sterke satsingen på tidligforebygging innenfor hele oppvekstområdet vil gi resultater ved at antall barn med omfattende og kostbare barnevernstiltak vil gå ned. Det må likevel påregnes at kommunens utgifter til barnevern vil øke i tiårsperioden som en følge av forventet vekst i antall barn i aldersgruppen for barneverntjenester.

Investering

Senter for oppvekst har per i dag ca. 300 ansatte som er lokalisert flere steder i Drammen. Ved utløp av nåværende leiekontrakter i 2018 og 2019 er målet å flytte virksomheten til nye og mer hensiktsmessige lokaler som muliggjør en større grad av samlokalisering av tjenestene, og som tilrettelegger for rasjonell drift og effektiv samhandling. Det er i økonomiplan for 2017 – 2020 foreslått avsatt kr. 90,0 mill. til oppgradering av hovedbygget på Strømsø skole til kontorformål, med oppstart 2017 og ferdigstillelse 2018. Bygget er aktuelt for relokalisering av Senter for oppvekst.

Oppsummering

Befolkningsvekst og økt innvandring til kommunen forventes å øke behovet for oppveksttjenester i tiårsperioden. Utviklingen avhenger imidlertid i stor grad av effekten av det forebyggende arbeid. Men skal Drammen som kommune virkelig lykkes med å redusere presset på tjenesteområdet og utligne effektene av den forventede veksten i antallet barn, må det satses bredt på forebyggende virksomhet også utenfor Senter for oppvekst. Dette vil blant annet utfordre kommunenes politikk på områder som skole og barnehage, integrering og mangfold, boligutbygging og levekår i bred forstand.

Programområde 03 Samfunnssikkerhet

Kapasitet

Tettstedet Drammen har oversteget 100 000 innbyggere, noe som stiller krav til økt beredskap fra to til tre kasernerte mannskap. Økningen ble gjennomført i 2014. Neste terskel for dimensjonering kommer ved 170 000 innbyggere i tettstedet Drammen. Det forventes ikke å skje i løpet av planperioden, selv etter kommunesammenslåingen med Svelvik.

Færre og større brannvesen

Virksomhetene innenfor dette programområdet er i stor grad styrt av lov og forskrifter. ”Nærpolitireformen 2015” definerer nye grenser færre politidistrikter i Norge. Det er vedtatt at Buskerud, Vestfold og Telemark blir ett politidistrikt, med hovedkontor i Tønsberg. Det er også vedtatt at det skal være en 110-sentral i hvert politidistrikt som skal samlokaliseres med politiets operasjonssentral i Tønsberg. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) legger føringer for færre og større brannvesen innenfor de samme distriktsgrensene.

Krav om rene soner

Det forventes at DRBV i planperioden vil få krav om å utbedre brannstasjonene med rene soner på grunn av økt kref fare. Dette vil kunne resultere i høyere husleieutgifter.

Programområde 04 Byutvikling

Det er heftet stor usikkerhet til arbeidet innenfor programområdet og det er derfor kun valgt å videreføre politiske vedtatte prosjekter som er medtatt i økonomiplanen. Dette fremkommer av hovedoversikten som ligger etter programområdeomtalene.

Programområde 05 Helse, sosial og omsorg

Helse, sosial og omsorgstjenestene står overfor store endringsbehov i årene fremover. Demografisk utvikling representerer en av de største utfordringene, sammen med nasjonale reformer, planer og lovverk. I tillegg beskrives dagens tjenesteinnretning og omfang som ikke bærekraftig med tanke på økonomi og tilgang til arbeidskraft i fremtiden.

Det er utarbeidet en egen behovsanalyse som skal ligge til grunn for videre utvikling av HSO. Det vises til denne. Økningen i antall eldre vil gi betydelig økte merkostnader, og det fører til at det er et betydelig behov for effektivisering.

Tabellen under viser kostnadsøkning for helse, sosial og omsorgstjenestene når demografisk utvikling blir tatt hensyn til. Demografisk utvikling er basert på fremskrevet befolkningstall for Drammen kommune. Gitt dagens dekning er det estimert at kostnadene for Helse, sosial og omsorg vil øke med 265,0 millioner kroner frem til 2026.

Tabell 5.1: Demografisk utvikling

Demografisk utvikling SSB (MMMM alternativet) juni 2016, antall											
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Sum	67 895	68 970	70 026	71 118	72 129	73 118	74 076	75 064	76 025	77 013	77 972
0-17 år	14 338	14 545	14 723	14 913	15 138	15 366	15 583	15 790	15 947	16 129	16 336
18-49 år	30 140	30 586	31 033	31 437	31 747	32 035	32 288	32 538	32 863	33 181	33 447
50-66 år	13 241	13 426	13 662	13 934	14 218	14 429	14 687	14 944	15 174	15 415	15 656
67-79 år	7 228	7 430	7 594	7 753	7 839	8 072	8 263	8 436	8 575	8 577	8 582
Over 80 år	2 948	2 983	3 014	3 081	3 187	3 216	3 255	3 356	3 466	3 711	3 951

Demografisk utvikling SSB (MMMM alternativet) juni 2016, tusen kroner									
2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
18 416	35 901	58 856	85 964	102 756	120 416	147 019	174 370	220 220	265 051

Helse- og omsorgsdistriktene yter nødvendige tjenester til alle som vurderes å være i behov av det. Dimensjonering av heldøgnsomsorgstjenester for eldre måles i dekningsgrad.

Dekningsgraden for heldøgnsomsorg er et antall plasser delt på antall innbyggere over 80 år. Nedenfor vises dekningsgraden for heldøgnsomsorg for Drammen, KOSTRA-gruppe 13 og Buskerud i 2015. Videre er dekningsgraden for sykehjem trukket ut som et eget måltall.

DEKNINGSGRAD 80+	Drammen	Gruppe 13	Buskerud
Heldøgnsomsorg	19,1 %	27 %	25 %
Sykehjem	16,7 %	16,6 %	14,80 %

I Agenda Kaupang notatet fra 2014 ble det påpekt at dekningsgraden av sykehjemsplasser er høy og at pleie- og omsorgsbehovet kunne vært løst på et lavere nivå for flere. Dagens innretning av tjenestetilbud kombinert med fremskrevet demografivekst er ikke bærekraftig.

For å kunne til enhver tid ha et tilbud tilpasset brukergruppens behov er det viktig med fleksibilitet hva angår antall plasser, type plasser og type opphold. Tidligere har Drammen fokusert mye på antallet institusjonsplasser, de senere årene har fokuset dreiet seg mot

tilpasning av totaltilbudet opp imot et varierende behov. Dette er en policy som vurderes formålstjenlig å videreføre. I HSO-planen er det vedtatt at dekningsgraden for heldøgnsomsorg skal ligge på 14 % til 19 %. Dagens nivå er på 19,1 %. Rådmannen vil legge til rette for å ha en dekningsgrad på 14 % på lang sikt for heldøgnsomsorg. Dette skal blant annet oppnås gjennom boliger med lavere stedlig bemanning, og hvor hjemmetjenestene yter tjenestene i større grad enn i dag.

For hjemmetjenestene er satsingen på hjemmerehabilitering blant de største tiltakene. Det er estimert at dette vil gi besparelser på 10 prosent per år ut i fra erfaringene til referansekommuner.

Korttidsplasser er et svært viktig ledd i den totale omsorgs- og behandlingkjeden for at brukeren skal kunne klare seg selv lengst mulig hjemme med sykdom / funksjonsnedsettelse. For å bygge opp under tryggheten ved å bo i egen bolig vil fleksible avlastningsplasser knyttet til sykehjemmene i bydelene være viktig.

Stadig flere oppgaver overføres fra stat til kommune innen helse, sosial og omsorg. Befolkningsframskrivninger viser at antall eldre i Drammen vil øke med 100 % innen år 2040.

Det innebærer at helse- og omsorgsdistriktene må planlegge og tilrettelegge for flere tjenestemottakere i fremtiden. Den økonomiske rammen til å yte tjenester vil ikke øke i takt med befolkningsveksten, det betyr at HSO må utvikle bærekraftige tjenester av høy kvalitet i nært samarbeid med den enkelte, nærmiljøet, frivillige mv. I tråd med HSO-planen av 2015-2018 vil helse- og omsorgsdistriktene utvikles til helseknutepunkt. Et knutepunkt bestående av sykehjem, tilrettelagte boliger, base for hjemmebaserte tjenester og forebyggende sosiale aktiviteter. I tilknytning til helseknutepunktet tenkes det å etablere sykepleieklinikk og leie ut lokaler til fastlegekontor mv. Helseknutepunktet bør videre tilrettelegges som en arena for samarbeid med frivillige, skoler, barnehager og andre for å bidra til økt helse og trivsel til innbyggere uavhengig av alder og diagnose.

I økonomiplanperioden vil det prioriteres å få tilrettelagt for utvikling til helseknutepunkt i alle distrikter, og generell utbygging av tilrettelagte konseptboliger i tilknytning til helseknutepunktene.

For å utvikle bærekraftige helsetilbud også i fremtiden skal det utvikles strategiske planer. Rådmannen vil fremme tre handlingsplaner i 2017:

Det fremmes 4 planer i 2017:

1. Handlingsplan for utviklingshemmede
2. Innovasjonsstrategi for psykisk helse og rus
3. Folkehelsestrategi
4. Arbeid mot vold i nære relasjoner

Investeringer

Helseknutepunkt

Det er et mål å utvikle helse- og omsorgsdistriktene til helseknutepunkt. Arbeidet med å få utarbeidet en utbyggingsplan for helse- og omsorgsdistriktene starter i 2017. Når

utbyggingsplanen er ferdig utarbeidet i 2017 vil rådmannen komme tilbake med nærmere detaljer og omfang.

Leieavtalen med Losjeplassen (50 plasser) utløper november 2020, og Hamborgstrøm (42 plasser) utløper 1. januar 2021. I tillegg utgår leieavtalen på Saniteten/Åssiden (65 plasser) i 2031. Dette vil bli tatt hensyn til i utbyggingsplanen av helseknutepunktene.

Helsehus med legevakt

Nytt helsehus og kommunal legevakt planlegges bygd i tilknytning til nytt sykehus på Brakerøya. Eksisterende bygg på Landfalløya etableres da som base for et eget distrikt, slik at tjenestene tilpasses befolkningsutviklingen.

Hva innholdet i helsehuset skal utredes i 2017. Aktuelle tjenester er:

- Avdeling for utskrivningsklare pasienter (pasienter som ikke er klare for å reise hjem etter sykehusbehandling)
- Døgnplasser akutt (ø-hjelp)
- Lindrende enhet
- Responssenter (mottakssenter for alarmer)

Dimensjoneringen av bygget vil avhenge av helsehusets innhold, og hvordan kommunegrensene vil være etter kommunereformens prosesser. Stipulering av utgifter vil konkretiseres etter hvert som dette avklares.

Programområde 06 Kultur

Utfordringsbildet

Religion og livssyn: Det vil trolig være behov for omfattende investeringer knyttet til vedlikehold og rehabilitering av kirkebygg i årene framover. Kommunen dekker Drammen kirkelige fellesråds utgifter til investeringer til kirkeformål via tilskudd over driftsbudsjettet. Andre tros- og livssynssamfunn får samme tilskudd som Den norske kirke, regnet per medlem. Gitt at den demografiske utviklingen fortsetter som nå, nivået på kommunens overføringer til drift av Den norske kirke holdes uendret, og nivået på kommunens overføringer til investeringer øker, vil kommunens samlede utgifter til religion og livssynssektoren øke hvert år.

Kultur: Bystrategien fram mot 2036 setter ambisiøse mål for kvalitet og bredde i kulturtilbudet til befolkningen. Neste fireårsperiode vil preges av arbeidet med ny kulturpolitikk for Drammenssamfunnet. Utgangspunktet for arbeidet vil være bystrategiens mål og strategier. Utvikling av tilbudet til innbyggerne – opplevelser, aktivitet og læring – sees i samfunnsperspektiv, brukerperspektiv og aktørperspektiv. Kommunens rolle i kulturlivet er tilrettelegging for kommunale og eksterne kulturaktører i tillegg til produksjon av enkelte tjenester.

Investeringsplan

Kultur: Det planlegges utbygging av Fjell arena, samt ferdigstillelse av litteraturhuset.

Drammen Eiendom KF: Fysisk tilpasning av biblioteket med sikte på bedret tilgjengelighet vil gi økte eiendomsutgifter. Eventuell tilrettelegging for akustisk musikk i Harmonien og utvalgte skolebygg vil gi økte eiendomsutgifter.

Programområde 07 Ledelse, organisering og styring

Utfordringsbildet

Bystrategien «Byvekst med kvalitet» fremhever at Drammen skal være blant landets beste kommuner når det gjelder kvalitet i tjenestene og effektiv ressursbruk. For å lykkes med dette skal Drammen effektivisere arbeidsprosesser, automatisere informasjonsinnhenting og utvikle kvalitativt gode tjenester.

Rådmannens ambisjon er å opprettholde driftsnivået på programområdet til tross for forventet befolkningsøkning. Dette innebærer at pågående arbeid med å innføre ny teknologi og digitale løsninger må videreføres og intensiveres. Dette må følges opp i en digitaliseringsstrategisk sammenheng. Drammen kommunens ambisjon er å realisere et digitalt førstevalg. I den sammenheng må det tas høyde for at digital service også må tilpasses endringer i befolknings sammensetningen. Eldre innbyggere med liten erfaring med digital teknologi vil være en utfordring samt at det vil være en fattigdomsutfordring med digital kommunikasjon, jfr. økonomisk evne til å anskaffe egen, privat teknologi.

Det vil være avgjørende at kommunen har tilstrekkelig utredningskapasitet. Tilgang på rett kompetanse er vesentlig. Robuste virksomheter og solide fagmiljøer vil være viktig for kommuneorganisasjonen og en vesentlig forutsetning for å drifte «Nye Drammen» effektivt. Pågående arbeid med ny kommunereform har dette som et siktemål. En ny og større kommune i Drammensregionen vil aktualisere behovet for etablering av et nytt og mer tidsriktig rådhus.

På innkjøpsområdet vil ivaretagelse av miljømessige og sosiale aspekter (arbeidskriminalitet) fremstå som viktig når anskaffelser foretas.

Frivillighetspolitisk plattform er vedtatt. En sentral oppfølgingsoppgave er å utmeisle alternative metoder for å realisere potensialet for økt samhandling mellom kommunen og frivillig sektor om gjennomføring av fellesskapsoppgaver.

Investeringer

Tiltak	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Investeringstiltak bykassen	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	52,8
Fremskrevet fra økonomiplan	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	52,8
Investeringstiltak Drammen Eiendom KF	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	6,0
Fremskrevet fra økonomiplanen	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	6,0
Sum investeringstiltak	9,8	9,8	9,8	9,8	9,8	9,8	58,8

Det er ikke planlagt investeringer utover videreføring av eksisterende tiltak fra økonomiplan 2016- 2019. Rådmannen vil følge opp konkrete investeringsbehov i de årlige økonomiplanene.

Driftsanalyse

Det er ingen planlagte kostnader utover videreføring av eksisterende tiltak fra økonomiplan 2017-2020.

Ny kommune fra 2020

Drammen og Svelvik har vedtatt å slå seg sammen til en ny kommune fra 2020, og som følge av kommunesammenslåingen vil det gjøres en ny vurdering av driftskostnader og

investeringsbehov for den nye kommunen. Rådmannen vil komme tilbake til dette etter at Regjeringen har lagt frem en sak om ny kommunestruktur våren 2017.

Oppsummering

Bystrategien «Byvekst med kvalitet» fremhever at Drammen skal være blant landets beste kommuner når det gjelder kvalitet i tjenestene og effektiv ressursbruk. For å lykkes med dette skal Drammen effektivisere arbeidsprosesser, automatisere informasjonsinnhenting og utvikle kvalitativt gode tjenester.

Rådmannens ambisjon er å opprettholde driftsnivået på programområdet også med forventet befolkningsøkning. Det vil være behov for en gjennomgang av både investeringsnivå og driftsnivå som følge av at Drammen inngår i en ny kommune etter 2020.

Frivillighetspolitisk plattform er vedtatt for å realisere potensialet for økt samhandling mellom kommunen og frivillig sektor om gjennomføring av fellesskapsoppgaver.

P08 Næring

Utfordringsbildet

Offentlig infrastruktur og tjenester som bla. høgscole, sykehus og gode transportsystemer gir Drammen gode forutsetninger for verdiskaping og vekst. Utfordringene fremover vil særlig dreie seg om å videreutvikle næringslivet med utgangspunkt i næringslivet som allerede finnes, samtidig som det tilrettelegges for nye bedrifter gjennom entreprenørskap og innovasjon. Drammen kommune må støtte opp under gode initiativ fra næringslivet for å skape nye og innovative arbeidsplasser for fremtiden.

Norsk økonomi er i omstilling. Vi trenger fornying i eksisterende bedrifter, og flere nye, innovative bedrifter. Innovasjon er nøkkelen til fremtidig velstand, bærekraftig vekst og trygge arbeidsplasser (Regjeringen, Statsbudsejttet 2016).

For Drammen vil også veksten i antallet innbyggere innebære en utfordring når det gjelder behovet for flere arbeidsplasser, slik at balansen mellom antallet innbyggere og arbeidsplasser opprettholdes.

Flere store utbyggingsprosjekter fremover vil få betydning for innbyggere og næringsliv i drammensregionen. Drammen har sterke faglige miljøer innenfor helseområdet, med Drammen sykehus (Vestre Viken helseforetak) og Høgskolen i Buskerud. Drammens næringsliv må se mulighetene for vekst og nye forretningsområder knyttet til byggingen av nytt sykehus. Drammen må også posisjonere seg internt i opptaksområdet for sykehuset, slik at regionen beholder flest mulig funksjoner ved Drammen sykehus. Det kan synes som om oppgaver og funksjoner er i spill etter dannelsen av ny kommune mellom Asker, Røyken og Hurum.

Ny Intercityløsning vil binde sentrale Østlandsområdet tettere sammen, og vil gi flere mennesker kortere reisetid. For Drammen kan dette bety økt konkurranse for bedrifter mht høykompetente arbeidstakere men også større muligheter for bedriftene i Drammen. Også bygging av Ringeriksbanen vil kunne føre med seg økt konkurranse for det lokale næringsliv. Samtidig vil Intercity-utbyggingen og bygging av nytt sykehus kunne føre til flere arbeidsplasser i regionen.

Ny kommuneorganisering sammen med Svelvik kommune vil være en positiv videreutvikling av det arbeidet som allerede eksisterer innfor markedsføring av næringsarealer og etablererveiledning, ikke minst når det gjelder utvikling av og tilbud om næringsarealer i regionen.

Strategisk næringsplan for perioden 2017-2020 vil bli lagt frem til endelig behandling våren 2017. Planen er en oppdatering av gjeldende strategisk næringsplan, og har varighet fram til ny felles kommune blir etablert sammen med Svelvik i 2020. Politisk plattform for Nye Drammen kommune har vedtatt at ny felles næringsplan for den nye kommunen vil bli utarbeidet og behandlet av ny kommune for perioden etter 2020.

Programområde 09 Idrett, park og natur

Utfordringsbildet

Bystyret har gjennom økonomiplan 2015-2019 vedtatt et ”idrettsløft”, med betydelige investeringer. Investeringene er særlig rettet mot anlegg som styrker organiserte idrettsaktiviteter for barn og ungdom. Flere av investeringene, spesielt haller og kunstisflater, medfører betydelig økte driftsutgifter for programområdet.

Investeringsplan

Tiltak	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Investeringstiltak bykassen:	49,5	34,5	32,0	21,5	31,5	20,5	189,5
Dekteutskifting kunstgressbaner	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	18,0
Grunnerverv grøntarealer og friluftsområder	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	9,0
Klimatilpassning skiløypenett/turveier	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	6,0
Turveier langs Drammenselva, til marka og fjorden	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	6,0
Nærmiljøanlegg/lekeplasser	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	48,0
oppgradering infrastruktur Idrett park og natur	5,0	5,0	6,0	6,0	6,0	6,0	34,0
Friluftsløft- trinn 1	10,0		10,0		10,0		30,0
Utskiftning maskinpark	2,0		1,5	1,0	1,0		5,5
Campus Marienlyst	15,0	15,0					30,0
Utskiftning av bruer i marka og langs elva	3,0						3,0
Investeringstiltak Drm. Eiendom KF:	60,0	150,0	150,0	-	20,0	-	380,0
Multifunksjonshall Marienlyst	60,0	150,0	150,0				360,0
Berskaug friidrettshall					20,0		20,0
Sum investeringstiltak	109,5	184,5	182,0	21,5	51,5	20,5	569,5

Det legges til grunn en videreføring av flere ”generelle” poster med investeringstiltak etter 2020. Multifunksjonshall Marienlyst og Berskaug friidrettshall omtales under Drammen Eiendom. Utover dette, tas det ikke stilling til behov for nye investeringer i idrettsanlegg etter økonomiplanperioden 2017-20.

Driftanalyse

Tiltak	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Driftskonsekvenser av investeringer	9,6	9,7	15,8	15,9	16,5	16,6	84,1
Drift av kunstis/kunstgress Konnerud	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	7,8
Drift av kunstis-/kunstgress Øren	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	9,0
Drift av nye turveier, nærmiljøanlegg, parker, byrom, lekeplasser	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	14,7
SIF IPU	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,6
Økt støtte Drammesbadet	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	18,0
Drift av fotballhall	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	9,0
Nye annlegg fra DE			6,0	6,0	6,5	6,5	25,0
Sum driftstiltak	9,6	9,7	15,8	15,9	16,5	16,6	84,1

Driftskonsekvenser av investeringer

Nye idrettsanlegg som planlegges bygd i perioden 2017 – 2026 vil gi en betydelig økning av driftsutgiftene i programområdet. Driftsutgifter knyttet til flerbrukshallene ved skolene kommer i tillegg, men disse føres over programområde 12 Grunnskole.

Oppsummering

Det vil være behov for en betydelig opptrapping av driftsbudsjettet for programområdet i langtidsbudsjettet, for å sikre tilfredsstillende drift av nye anlegg som skal bygges i perioden 2017-26.

Programområde 10 Politisk styring

Investeringer

Tiltak	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Investerings tiltak bykassen							
Fremskrevet fra økonomiplan	0,1	0,1	0,9	0,1	0,1	0,1	1,4
Sum investerings tiltak	0,1	0,1	0,9	0,1	0,1	0,1	1,4

Det er ikke planlagt investeringer utover videreføring av eksisterende tiltak fra økonomiplan 2017- 2020. Rådmannen vil følge opp konkrete investeringsbehov i de årlige økonomiplanene.

Driftsanalyse

Det er ingen planlagte kostnader utover videreføring av eksisterende tiltak fra økonomiplan 2017-2020.

Ny kommune fra 2020

Drammen og Svelvik har vedtatt å slå seg sammen til en ny kommune fra 2020, og som følge av kommunesammenslåingen vil det gjøres en ny vurdering av driftskostnader og investeringsbehov for den nye kommunen. Kostnader knyttet til valggjennomføring vil blant annet avhenge av antallet stemmekretser i den nye kommunen. Rådmannen vil komme tilbake til dette etter at Regjeringen har lagt frem en sak om ny kommunestruktur våren 2017.

Programområde 11 Vei

Utfordringsbildet

Hovedutfordringen på både kort og lang sikt er å ta vare på veikapitalen. Det betyr å holde veier og tilhørende bruer og murer/forbygninger i god stand gjennom vedlikehold og rehabilitering, for slik å unngå eller utsette behov for totalrehabilitering/gjenoppbygging.

Investeringsplan

Tiltak	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Investeringstiltak bykassen:	45,0	55,0	89,5	89,5	93,5	39,5	412,0
Rehabilitering/oppgradering infrastruktur vei	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	150,0
Fellesprosjekter med vann og avløp	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	24,0
Kollektivtrafikk, sykkel og fotgjengere	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	30,0
Rehabilitering av broer	1,0	1,0	0,5	0,5	0,5	0,5	4,0
Bybrua, rehabilitering fundament		15,0					15,0
Bybrua, ombygging			50,0	50,0	50,0		150,0
Skutebrygga, rehabilitering av bærelag					4,0		4,0
Kvikkleire Bragenes, utbedring av setninger	2,0						2,0
Sikring av fjellskjæring Drafnkollen	3,0						3,0
Trygge skoleveier	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	18,0
Ladestasjoner for el- sykler og -biler	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	12,0
Sum investeringstiltak	45,0	55,0	89,5	89,5	93,5	39,5	412,0

Rehabilitering/oppgradering infrastruktur vei

Rehabilitering og innhenting av etterslepet må videreføres for å unngå forringelse av veikapitalen, og sikre at trafikantene har veier av god og trygg kvalitet.

Fellesprosjekter med Vann og Avløp

Når det gjennomføres større gravearbeider i kommunale veier for å skifte ut V/A-anlegg, er det ønskelig å samordne ulike behov best mulig. Eksempelvis er det ofte rasjonelt å asfaltere i full bredde når aktører allikevel er forpliktet til å asfaltere deler av veien. Dette bidrar til å innhente etterslepet og gir mer helhetlige løsninger. Det legges opp til fortsatt betydelig rehabilitering innenfor V/A. Det foreslås derfor og fortsatt avsette 4,0 millioner kroner årlig til formålet.

Kollektivtrafikk, sykkel og fotgjengere

Det foreslås 5,0 millioner kroner årlig til tiltak for kollektivtrafikk, sykkelanlegg og tiltak for gående i tråd med målsettingene i Buskerudbyen. Eksempler på tiltak: oppgradering av bussholdeplasser, fremkommelighetstiltak for buss, sykkelfelt, sykkelparkering og viktige gangakser. I tillegg dekkes viktige trafikksikkerhetstiltak.

Bruer

Lager på gangbroene Thorsberg, Hallermoen og Løkkesvingen må byttes innen fem år. Dekket på Ypsilon rehabiliteres og det skal bygges en ny bro Dalenveien.

Bybrua

Det er gjennomført en "folkekonkurranse" for fremtidig utforming av Bybrua. Det er imidlertid ikke valgt noe konsept for en eventuell fremtidig ombygging, og det er derfor svært

vanskelig å lage et godt kostnadsbilde. Foreløpig er Bybrua satt opp med 100 mill.kr i investering til slutt i 10-årsperioden.

Bybrua preges også av høy alder, og det bør påregnes behov for å utbedre fundamenteringen. Anslagsvis er det satt en sum på 15 mill.kr til å rehabilitere fundamenteringen i 2022.

Skutebrygga

Pælene skutebrygga står på er i god stand. Bjelkelaget som ligger oppå pælene derimot har råteskader og må byttes. Utskiftning av bjelkelaget medfører at også gulvet må byttes. Skadeutviklingen overvåkes. Det er mulig utskiftningen må forseres.

Kvikkleire Bragernes - utbedring av setninger

Det er påvist setninger på Bragernes, i området Rådhusgata og Engene. Området har kvikkleire i grunnen. Målepunkter er etablert for å se om setningsutviklingen er tiltagende eller avtagende. Setningene må sannsynligvis utbedres. I den grad det måtte bli påvist at setningene skyldes byggeprosjekter i området, kan det bli aktuelt for Drammen Kommune å søke erstatning.

Sikring av fjellskjæring

Fjellskjæringen overvåkes. Det forventes at det blir behov for fjellrensk og sikring om ca fem år. Gjelder bla Drafnkollen og Underlia.

Overvann

Utbedre samt etablere nye bekkeinntak og stikkrenner.

Programområde 12 Grunnskole

Læringsløp Drammen

Læringsløp Drammen er kvalitetsplan for hele læringsløpet fra barnehage til overgang til videregående skole. Denne er grunnlag for retning og mål for alle skolene i kommunen. Kvalitetsplanen er gjeldende for 2016-2020 og vil evalueres og danne grunnlag for fremtidige kvalitetsplaner.

Høye ambisjoner og høy kvalitet i hele oppvekstsektoren kan utgjøre en viktig og positiv forskjell i barn og unges liv. Læringsløp Drammen implementeres i tråd med forutsetningene i bystyrets vedtak juni 2016. Læringsløp Drammen handler om høy kvalitet i barnehage, skole og oppvekst for å gi barn og unge en kompetansegrunnmur for læring, vekst og mulighet for gjennomføring av videregående opplæring og kvalifisering til arbeidsliv.

Barn og unges kompetansegrunnmur realiseres gjennom høy kvalitet i det ordinære læringsløpet fra barnehage til videregående, og gjennom særskilte forsterkningstiltak som gratis barnehage, sommerskole, aktivitetsskole og ett «11.år».

Utfordringsbildet for Drammen kommune

Demografiutvikling

Høsten 2016 er det gjennomført en barnehage- og skolebehovsanalyse for Drammen kommune. I følge denne vil antall elever på barne- og ungdomsskoletrinnet øke med 760 barn i den kommende 10års perioden. Dette tilsvarer en økning på 9,6 prosent. Tallene i barne- og skolebehovsanalysen avviker noe fra befolkningsprognose fra SSB for samme periode. En forklaring på avviket er at noen elever velger et utdanningsløp i private skoler, samt at noen elever av ulike årsaker går på en skole i en annen skolekrets enn bosettingskretsen. Avviket mellom registreringstidspunktet for elevtall (1. oktober) og beregningstidspunktet for folkemengden (31. desember) er også en viktig kilde til avvik. Ettersom barnehage- og skolebehovsanalysen i større grad integrerer lokale forutsetninger enn befolkningsprognose fra SSB vil det være mest hensiktsmessig å legge denne til grunn for planlegging av kapasitetsutvidelse.

Elevtallsprognose (kilde: Utvikling av skole- og barnehagebygg i Drammen kommune 2016-2036, Cowi 2016)

Antall elever/År	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Barneskoletrinnet	5598	5603	5636	5693	5693	5709	5813	5886	5975	6077
Ungdomsskoletrinnet	2289	2366	2421	2433	2487	2554	2567	2546	2526	2570
Sum	7887	7969	8057	8126	8180	8263	8380	8432	8501	8647

Barnehage- og skolebehovsanalysen viser at 9 av skolene i Drammen vil møte grensen for kapasitet fram mot 2024. Det er skolene i Drammen sentrum, og spesielt i Strømsø-området som møter de største kapasitetsutfordringene i årene fremover.

Ressurskrevende elever

Antall elever med store hjelpebehov øker, og elevene er mer ressurskrevende enn tidligere. Netto befolkningsvekst i Drammen de siste årene består av innbyggere med minoritetspråklig bakgrunn. Av ulike årsaker er andelen ressurskrevende elever større i enkelte innvandrergupper enn i den øvrige befolkningen. Dette skaper større behov for tilrettelagte skoleplasser og en vurdering av om det skal flere elever inn på Frydenhaug og/eller andre tilretteleggingstiltak i de ordinære skolene.

Mottaksgruppe/velkomstkasse for nyankomne innvandrere

Det er mottaksgrupper/velkomstkasser ved tre av skolene. Antallet elever har økt de siste årene og er nå på ca. 100 elever ved skoleårets begynnelse. Dette henger sammen med at det er åpnet for at de elevene som har behov for det kan få være i velkomstkasse i inntil to år før de overføres til ordinær klasse ved sin nærmiljøskole. Antall elever i velkomstklassene antas å øke sterkt i årene som kommer, da minoritetsbefolkningen for øvrig også øker.

Kompetanse

Mer enn noen gang tidligere er det viktig å ha kompetente ansatte i alle ledd. I regjeringens langsiktige strategi for kompetanseutvikling – Lærarløftet - lanserer regjeringen flere reformer som til sammen skal skape en skole hvor elevene lærer mer. Målet er faglig sterke lærere, en attraktiv lærerutdanning av høy kvalitet, læring og flere karriereveier for lærere. I løpet av ni år skal alle lærerne i skolene oppfylle kompetansekravene i de basisfagene de underviser i. Videreutdanningen av lærere fortsetter og høsten 2016 har 38 lærere startet på videreutdanning gjennom «Kompetanse for kvalitet». Kartlegging av kompetanse er et viktig grunnlag for å gi riktig tilpassede tilbud om videreutdanning. Drammen kommune tar i bruk et nytt verktøy for kompetansekartlegging våren 2017, og resultatene skal bidra til å innfri to overordnede formål: 1. Sikre at alle lærere får videreutdanning slik at de kan innfri de nye kompetansekravene 2. Sikre at kommunen har enda bedre kompetanseoversikt, og kan legge en langsiktig plan frem mot 2027 med konsekvenser for økonomi og videreutdanningsvolum i perioden.

Rekruttering

Det er nå en generasjonsveksling innen skole og oppvekst hvor pedagogiske medarbeidere slutter på grunn av pensjonsalder, inkludert AFP, og må erstattes av yngre arbeidstakere. I denne sammenheng vil lærlinger, barne- og ungdomsarbeidere, bli et viktig bidrag i dagens oppvekstsektor og en nødvendig investering for morgendagens kompetansearbeidskraft. Fullført videregående opplæring er også viktig for den enkeltes omstillingsevne og muligheter for varig tilknytning til et kompetansekreverende yrkesliv.

Skole og barnehage vil være med på å forme unge mennesker som framtidige fagarbeidere. Det gir en unik mulighet til å reflektere over egen praksis når lærlingene kommer inn i våre virksomheter med nye øyne. Lærlingene vil utgjøre en viktig ressurs i rekrutteringen, både fordi de har fått en inngående kjennskap til skole og barnehage, og fordi de har en lang yrkeskarriere foran seg. Bystyret gjorde vedtak i oktober 2013, strategiplan for lærlingordningen i Drammen kommune, hvor målsettingen var å sikre riktig og nok

kompetanse nå og i framtiden. Drammen kommune har som målsetting å få inn 10 nye lærlinger hvert år i barnehage og skole.

Overgang til – og gjennomføring av videregående opplæring

Det overordnede målet i Læringsløp Drammen er å gi alle barn en solid kompetansegrunnmur slik at de er i stand til å gjennomføre videregående opplæring. Fullført videregående opplæring blir vurdert som et minimum av utdanning for å få til en vellykket inngang og senere karriere i arbeidslivet. Personer som ikke har fullført videregående har gjennomsnittlig lavere inntekt, høyere arbeidsledighet og benytter seg oftere av offentlige stønader og trygd enn de som har fullført. I tillegg er det en sterk sammenheng mellom frafall fra videregående opplæring, sosial ekskludering, dårlig helse og dårlige materielle levekår. De tre siste årene har 96 prosent av avgangselevne i Drammen hatt direkte overgang fra ungdomstrinnet til videregående opplæring. Tilsvarende tall for landet som helhet er 98 prosent. Det er derfor viktig å intensivere arbeidet med overgangene i hele skoleløpet, samt utvikle ytterligere samarbeid med videregående opplæring for å forhindre frafall.

Digitaliseringsstrategi for Læringsløp Drammen

Drammen kommune har de siste årene hatt en jevn satsing på digitalisering i skolene. Digitaliseringsstrategien er en del av Læringsløp Drammen, og tar sikte på å øke den digitale og faglige kompetansen gjennom mer systematisk læringsarbeid i teknologitette læringsmiljø.

Investeringsplan

Tiltak	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Investeringstiltak bykassen	15,0	25,0	15,0	25,0	15,0	15,0	110,0
Fremskrevet fra økonomiplan							
Oppgradering av inventar og utstyr	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	30,0
Digitaliseringsstrategi Læringsløp Drammen	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	60,0
Inventar og utstyr nye skoler		10,0		10,0			20,0
Investeringstiltak Drammen Eiendom KF	109,0	159,0	109,0	159,0	9,0	9,0	554,0
Oppgradering bygningsmasse	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	54
Ny skole/utvidelse av skole	100,0	150,0	100,0	150,0			500,0
Sum investeringstiltak	124,0	184,0	124,0	184,0	24,0	24,0	664,0

Fremskrevet fra økonomiplan

Det er satt av 5 millioner kroner årlig til investering i inventar og utstyr. I tillegg er det satt av 10 millioner kroner til Digitaliseringsstrategi Læringsløp Drammen.

Nye skoler/utvidelse av skolekapasitet

I økonomiplan 2017-2020 legges det opp til utvidelse av fire skoler, samt arealtilpasninger ved to skoler. I forlengelsen av planperioden vil det på bakgrunn av barnehage- og skolebehovsanalysen iverksettes flere tiltak for å møte kapasitetsbehovet i hele prognoseperioden. Drammen Eiendom KF vil modernisere bygningsmassen og optimalisere størrelsen på eksisterende skoler og barnehager. Drammen Eiendom KF har også fått i oppdrag å utrede mulige tomter og lokaliseringer med tanke på å kjøpe eiendommer som kan egne seg til nye barnehage- og skoleformål i områder som har kapasitetsutfordringer. Dette vil i hovedsak gjelde Strømsø inntaksområde som i løpet av planperioden vil ha behov for en ny ungdomsskole, samt en ny barneskole i området Gulskogen/Rødskog. Det legges derfor inn

en økning i budsjettet med totalt 250 millioner kroner til en ny ungdomsskole i 2021 og 2022, og en ytterligere økning med totalt 250 millioner kroner til en ny barneskole i 2023 og 2024.

Inventar og utstyr nye skoler

Det foreslås avsatt 10 millioner kroner til inventar og utstyr til hver av de to nye skolene.

Driftsanalyse

Tiltak	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Driftskonsekvenser av investeringer	2,2	10,0	20,1	27,8	37,7	39,7	137,5
Freskrevet fra økonomiplan	2,0	4,0	6,0	8,0	10,0	12,0	42,0
Økt husleie	0,2	6,0	14,1	19,8	27,7	27,7	95,5
Tiltak som ikke dekkes innenfor rammen	9,1	15,5	24,1	33,2	38,2	49,3	169,4
Økning i elever	4,1	10,5	19,1	23,2	28,2	39,3	124,4
Økning i andel ressurskrevende elever	5,0	5,0	5,0	10,0	10,0	10,0	45,0
Tiltak som dekkes innenfor rammen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kompetanse	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rekruttering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum investeringstiltak	11,3	25,5	44,2	61,0	75,9	89,0	306,9

Driftskonsekvenser av investeringer

Fremskrevet fra økonomiplan

Investeringer i digitalt utstyr medfører som regel økning i ulike lisenser. Det er lagt til grunn at 20 prosent av investeringssummen er den økte driftsutgiften.

Økt husleie

Investeringer i nye skoler/utvidelser medfører økt husleie, og dette blir ikke dekket gjennom demografikompensasjon.

Tiltak som ikke dekkes innenfor rammen

Økning i antall elever

Det er estimert en økning i elevantallet i størrelsesorden 50-150 elever hvert år i perioden 2021 – 2026, Det vil gi en total vekst på ca. 470 elever, og en total økning i driftsutgifter på ca. 37,9 millioner kroner. Ser vi hele perioden fra 2017-2026 vil det bli en økning i driftsutgifter på 65,5 millioner kroner.

Økning i andel ressurskrevende elever

Drammen har en sterk økning i antall særlig ressurskrevende elever. En elev som er ressurskrevende koster mer enn hva man blir kompensert for gjennom demografikompensasjonen. Det legges derfor inn en økning i budsjettet til dette med 5 millioner kroner i 2021 og en ytterligere økning med 5 millioner kroner i 2024.

Tiltak som dekkes innenfor rammen

Kompetanse

Videreutdanning finansieres med statlige midler og kommunale midler. En videre satsing på kompetanse vil kunne medføre økte kostnader som det legges opp til å finansieres innenfor rammen. Tilsvarende vil en eventuell økning i satsing på Kompetansesenteret for barnehage,

skole og oppvekst i utgangspunktet finansieres innenfor rammen. Kompetansekravene til studiepoeng i undervisningsfagene i grunnskolen skal sikre at alle lærere har nødvendig fagkompetanse. Dette kan utløse behov for ekstra ressursinnsats.

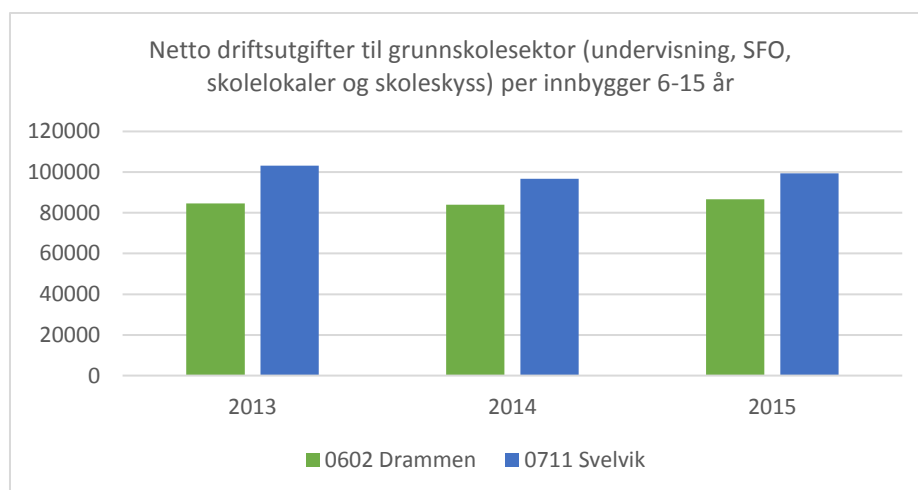
Ny kommune fra 2020

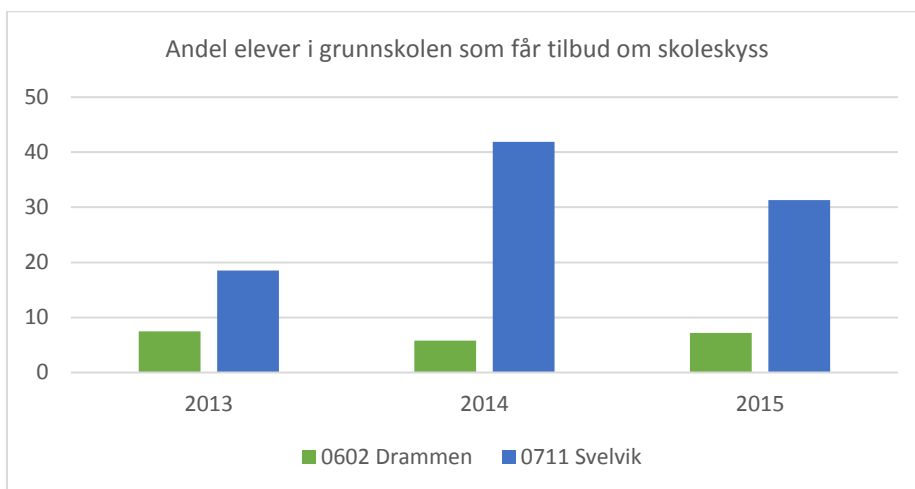
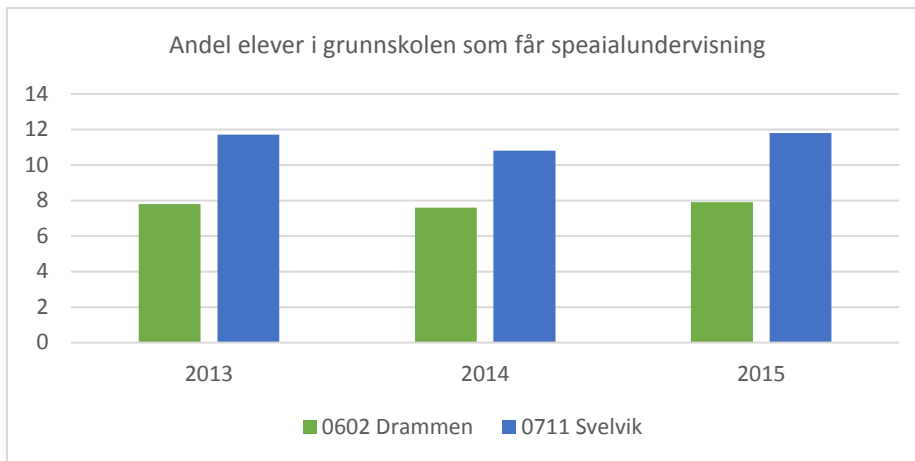
Drammen og Svelvik har vedtatt å slå seg sammen til en ny kommune fra 2020, og dette vil få konsekvenser for langtidsbudsjettet. Mens Drammen kommune går inn i en periode med befolkningsvekst og kapasitetsutfordringer vil Svelvik kommune i kommende 10års periode få en nedgang i barn i skolealder. Tall fra SSB viser at Svelvik vil få en nedgang på 42 barn i alderen 6-15 år i kommende 10års periode, hvilket tilsvarer en reduksjon på 6 prosent.

Befolkningsprognose for Svelvik (kilde: SSB)

Antall barn/År	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
6-9 år	302	289	275	273	279	278	284	280	285	287
10-12 år	229	238	242	249	223	212	214	220	214	215
13-15 år	230	228	232	230	239	241	244	226	216	217
Total	761	755	749	752	741	731	742	726	715	719

Tall hentet fra KOSTRA viser at Svelvik har en høyere enhetskostnad per elev enn Drammen. Mye av forklaringen ligger i at Svelvik har en høyere andel elever som får spesialundervisning og tilbud om skoleskyss. Dette er illustrert i tabellene nedenfor.

Som følge av kommunesammenslåingen vil det gjøres en ny vurdering av driftskostnader og investeringsbehov for den nye kommunen fra 2020. Rådmannen vil komme tilbake til dette etter at Regjeringen har lagt frem en sak om ny kommunestruktur våren 2017.

Oppsummering

Høsten 2016 er det gjennomført en barnehage- og skolebehovsanalyse for Drammen kommune. I følge denne vil antall elever på barne- og ungdomsskoletrinnet øke med 760 barn i den kommende 10års perioden, noe som medfører en økt driftskostnad på ca. 66 millioner kroner fra dagens nivå. Enkelte skoler har ledig kapasitet mens andre skoler er tilnærmet fulle. For å møte kapasitetsbehovet i prognoseperioden vil det iverksettes flere tiltak. Det legges opp til utvidelser av flere skoler, samt utbygging av en ny barneskole og en ny ungdomsskole i Strømsø inntaksområde, hvor kapasitetsutfordringene er størst.

Kvalitetsplanen Læringsløp Drammen har som overordnet mål å løfte barn og unge til et høyere nivå enn levekår og foreldrenes utdanningsnivå skulle tilsi. Drammen kommune må derfor fremstå som en attraktiv arbeidsgiver som ser sine medarbeidere og sørger for at de får en faglig utvikling gjennom hele karrieren. Gode og sterke fagmiljøer tiltrekker seg nye talenter og Drammen kommune skal derfor satse på kvalitet i alle ledd. Kompetansesenteret for barnehage, skole og oppvekst jobber kontinuerlig med kompetanseutvikling og faglige

nettverk for ansatte og bidrar til at kommunen er en attraktiv arbeidsplass. Videreutdanningen av lærere fortsetter og høsten 2016 har 38 lærere startet på videreutdanning gjennom «Kompetanse for kvalitet». Medarbeidere som skryter av jobben sin via sosiale medier, til venner eller andre kilder, og det beste rekrutteringstiltaket Drammen kan få.

De tre siste år har 96 prosent av avgangselevne i Drammen hatt direkte overgang fra ungdomstrinnet til videregående opplæring. Tilsvarende tall for landet som helhet er 97,9 prosent. Det er derfor viktig å intensivere arbeidet med overgangene i hele skoleløpet, samt utvikle ytterligere samarbeid med videregående opplæring for å forhindre frafall. Iverksetting av «det 11. skoleåret» er et forsterkningstiltak med hovedmål å gi elevene en bedre kompetansegrunnmur for å mestre videregående opplæring.

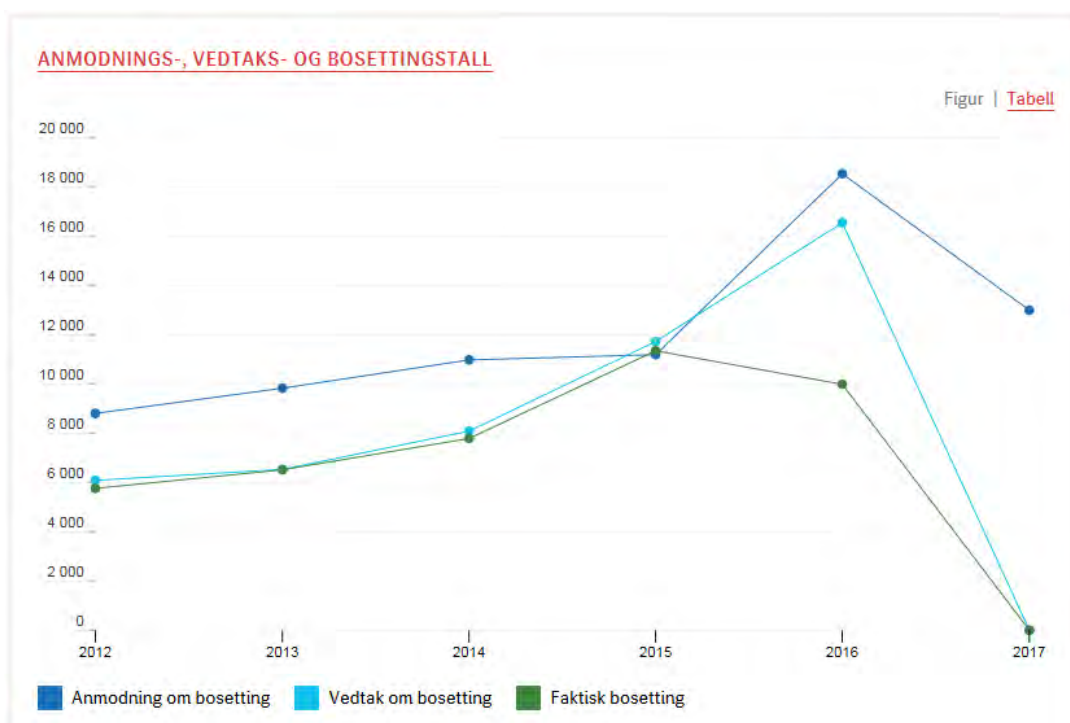
Kompetansesenteret for barnehage, skole og oppvekst er en samlet organisasjon. Kompetansesenterets hovedoppgave er å være en utviklingsenhet som på vegne av rådmannen skal operasjonalisere Læringsløp Drammen og strategier vedtatt av bystyret og nasjonale utdanningsmyndigheter. Tiltakene i regi av kompetansesenteret skal være relevante, kunnskapsbaserte og tilpasset barnehagenes og skolenes behov. Utviklingsstøtten til ansatte i barnehager og skoler skal gi bedre læring for barn og unge.

Drammen og Svelvik har vedtatt å slå seg sammen til en ny kommune fra 2020, og dette vil få konsekvenser for langtidsbudsjettet. Som følge av kommunesammenslåingen vil det gjøres en ny vurdering av driftskostnader og investeringsbehov for den nye kommunen etter at Regjeringen har lagt frem en sak om ny kommunestruktur våren 2017.

Programområde 13 Introduksjonstjenester

I november 2015 så det ut til at hele 21 000 flyktninger ville trenge bosetting i 2017. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) ber nå norske kommuner ta imot 13 000 flyktninger i 2017, hvorav 1 100 enslige mindreårige. Dette er et betydelig lavere nivå enn hva prognosene tilsa tidligere. Selv om det er betydelig lavere enn tidligere antatt, er likevel bosettingsnivået i 2016 og 2017 nasjonalt det høyeste noensinne. Årsaken til at det er færre flyktninger som trenger bosetting, er lave asylkomster og færre som innvilges opphold. Situasjonen i november i fjor var preget av store ankomster av asylsøkere og usikkerhet rundt hvor mange som ville komme til Norge videre framover. Plantallene tok høyde for en utvikling som ikke har slått til. IMDi påpeker at det fremover vil være størst utfordringer rundt bosetting av enslige mindreårige flyktninger under 15 år. Behovet for bosetting nasjonalt etter 2017 er svært usikkert per dags dato, og anmodningen fra IMDi gjelder kun 2017.

Figuren viser antall flyktninger fordelt etter bosetting i perioden 2012 til 2017 i Norge. Kilde IMDi

Drammen kommune har mottatt ny anmodning fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) i oktober 2017. Drammen kommune anmodes til å bosette 170 flyktninger også i 2017. Rådmannen tilrår at anmodning fra IMDi følges for 2017, og at bosettingsvedtaket for resten av planperioden består med 130 flyktninger hvorav 15 er enslige mindreårige. Frist for å svare på anmodningen er 10. desember.

Introduksjonssenteret har ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Det er en forutsetning at norskopplæringen er selvfinansiert gjennom statlige tilskudd. Deltakere på norskkurs er både flyktninger som får norskopplæring som del av introduksjonsprogrammet og andre innvandrere som har rett og/eller plikt til norskopplæring.

Vi har de siste årene hatt en jevn innvandringsvekst i Drammen kommune. SSB har fremskrevet tall på antall innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre frem mot 2030. Ut i fra tabellen under er det forventet at den jevne veksten vil fortsette frem mot 2030.

Tabell x Innvandringen til Drammen, prognose fra SSB:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Nettoinnvandring Norge	37 660	76 515	114 614	147 863	178 734	210 367	243 148	276 775	311
Endring i prosent		103,2 %	49,8 %	29,0 %	20,9 %	17,7 %	15,6 %	13,8 %	12
Nettoinnvandring Drammen	433	877	1 353	1 765	2 176	2 579	3 021	3 482	3
Endring i prosent		102,5 %	54,3 %	30,5 %	23,3 %	18,5 %	17,1 %	15,3 %	14
Nettoinnvandring Svelvik	22	52	93	115	145	178	213	237	
Endring i prosent		136,4 %	78,8 %	23,7 %	26,1 %	22,8 %	19,7 %	11,3 %	15
Nettoinnvandring Nye Drammen	455	929	1 446	1 880	2 321	2 757	3 234	3 719	4
Endring i prosent		104,2 %	55,7 %	30,0 %	23,5 %	18,8 %	17,3 %	15,0 %	14

SSB fremhever at befolkningsfremskrivninger er beheftet med usikkerhet. Usikkerheten ligger i blant annet endringene i migrasjon. Nettoinnvandringen har ligget på et nivå som er mye høyere enn forutsetningene som var lagt til grunn for befolkningsfremskrivingene for noen år siden.

Fokusområder for tjenesteutvikling i kommunen vil være arbeidsretting av Introduksjonssenterets virksomhet og språkopplæring for innvandrere generelt. Det vil legges til rette for enda tettere samarbeid med frivillige organisasjoner, trossamfunn og næringsliv. I tillegg vil det arbeides for å unngå reproduksjon av dårlige levekår og å sikre at kommunen er organisert for å gi innvandrerne et helhetlig tilbud. En nærmere beskrivelse av aktuelle tiltak vil fremgå av handlingsplan for mangold og inkludering som skal behandles av bystyret.

P14 Vann og Avløp

Utfordringsbildet

Kildekapasiteten vurderes til å være tilstrekkelig gjennom 10 årsperioden. Tiltak mot lekkasjer, blant annet ledningsfornyelse samt modernisering av sanitæranlegg (nye WC og dusjer bruker generelt mindre vann), antas å veie opp for befolkningsøkningen. Renseanlegget på Solumstrand er nylig oppgradert, og det er ingen konkrete planer for større investeringer i rensing. Planlagte fornyelser av ledningsnettene innebærer i stor grad separering av overvann og kloakk, og dette reduserer mengden vann til renseanlegg. Det antas derfor at renseanleggene vil ha kapasitet til å håndtere befolkningsøkningen de kommende årene.

Investeringer

Innenfor 10 års perspektivet vil investeringsmidlene først og fremst bli benyttet til utskifting av ledningsnett. Gjeldende investeringsnivå antas å være tilstrekkelig til å fornye 1 prosent av ledningsnettene årlig, samt gjøre nødvendige reinvesteringer på eksisterende renseanlegg, pumpestasjoner og andre VA-installasjoner.

Tabell 1: Forslag til investeringer

Tiltak investering/mill. 2016-kroner	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Sum 2021-2026
Investeringstiltak bykassen:	125,4	125,4	125,4	125,4	125,4	125,4	752,4
Tiltak vannforsyning	40,3	40,3	40,3	40,3	40,3	40,3	241,8
Tiltak avløp	78,6	78,6	78,6	78,6	78,6	78,6	471,6
Oppgradering av dammer i hht. ny hovedplan	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	39,0

Gebyrnivå

Historisk har Drammen investert mye innenfor vann og avløp. Dette har ført til at gebyrnivået har vært høyere enn pristigningen. Foreslått investerings- og driftsvolum tilsier at gebyrnivået øker litt mer enn forventet deflator som følge av noen år der selvkostfond er brukt mot vekst er i gebyr.

Tabell 14.1. 2: Gebyrutvikling

	Fastledd pr år		Kr pr kubikkmeter		Gebyrutvikling i %	
	Vann	Avløp	Vann	Avløp	Vann	Avløp
2021, prognose	kr 608	kr 951	22,36	36,95	5 %	0 %
2022, prognose	kr 638	kr 951	23,48	36,95	5 %	0 %
2023, prognose	kr 664	kr 970	24,42	37,69	4 %	2 %
2024, prognose	kr 684	kr 989	25,15	38,44	3 %	2 %
2025, prognose	kr 697	kr 1 019	25,65	39,60	2 %	3 %
2026, prognose	kr 711	kr 1 050	26,16	40,78	2 %	3 %

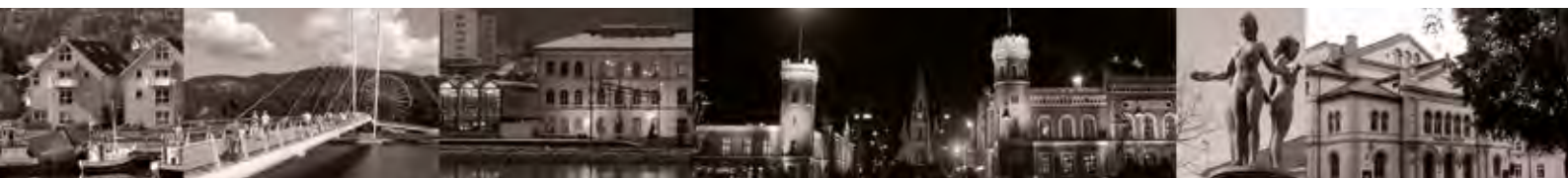
Gebyrnivået baserer seg på følgende antakelser:

- Renten holder seg lav.
- Nye tiltak som følge av klimaendringer (overvannshåndtering) betales ikke over gebyrene.
- Regelen om at utbygger bekoster all nødvendig infrastruktur for utbyggingen fravikes ikke. Dette kan også gjelde infrastruktur som må forsterkes i noe avstand fra utbyggingen.

- Muusøya renseanlegg driftes som i dag. Det kommer ikke krav om rensing av organisk stoff.
- Ledningsnettet skiftes med cirka 1 % per år.
- Det er lite eller ingen driftsfinansiert ledningsfornyelse.

Utvikling avskrivninger og kalkulatoriske renter i millioner kroner

Tiltak	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Vannforsyning avskrivninger	21,1	22,5	23,9	25,4	26,7	28,2
Vannforsyning renter	11,2	11,9	12,5	13,1	13,7	14,3
Avløp Avskrivninger	45,5	46,8	49,0	51,2	52,4	54,6
Avløp renter	19,3	20,1	21,0	21,8	22,7	23,5
Sum	97,2	101,2	106,4	111,5	115,5	120,6

www.drammen.kommune.no

Rådmannen

Engene 1, 3008 Drammen – Telefon 03008
E-post: kommunepost@drammen.kommune.no